

ÎNLOCALIA

SFINTELOR NEVOINȚE ALE DESĂVĂȘIRII

FILOCALIA,
sau culegere din scrierile Sfinților Părinți,
care arată cum se poate omul curăța,
lumina și desăvârși

Volumul 11

Traducere din grecește, introduceri și note de
Preotul Profesor Dr. DUMITRU STĂNILOAE

TIPĂRIT CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE
D A N I E L,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

BUCUREȘTI – 2016

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Filocalia sau Culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăța, lumina și desăvârși / trad. din grecește, introd. și note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae; tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2008-

12 vol.

ISBN 978-973-616-111-7

Vol. 11.: Filocalia Sfintelor nevoințe ale desăvârșirii. – 2016. –

ISBN 978-973-616-437-8

I. Stăniloae, Dumitru (ed. șt.)

II. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (pref.)

248.1

276

821.14'02-97=135.1(082)

©2016

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC

ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

ISBN 978-973-616-437-8

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul al XI-lea din *Filocalia română*, tradus din limba greacă de vrednicul de pomenire Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, cuprinde *Scrisorile duhovnicești* ale Sfinților Cuvioși Varsanufie cel Mare și Ioan din Gaza numit și „Prorocul”, mari nevoitori într-o mănăstire întemeiată și condusă de Avva Serid la sud de Gaza (Palestina), în prima jumătate a secolului al VI-lea, pe care Biserica Ortodoxă îi pomenește cu multă evlavie în ziua de 6 februarie.

Sfintele *Proloage* ne învață că Sfântul Cuvios Varsanufie cel Mare s-a născut în Egipt și a îmbrățișat viața monahală încă din tinerețe. Urcând pe scara desăvârșirii, s-a retras departe de oameni, pentru a se dedica rugăciunii neîncetate. Astfel, a ajuns să dobândească de la Dumnezeu, prin har, deplina curăție a inimii și desăvârșita nepătimire.¹

La mănăstirea întemeiată de Avva Serid, Sfântul Varsanufie s-a așezat într-o chilie din afara acesteia, fără să primească pe cineva vreme de peste 50 de ani, numai starețul Serid îi aducea, o dată pe săptămână, Sfintele Taine și hrană: „trei pâini mici și puțină apă”² Acesta primea diferite întrebări scrise din partea unor monahi sau mireni, cărora le răspundea, prin Avva Serid, învățându-i despre viața duhovnicească, despre unele înțelesuri tainice ale Sfintei Scripturi, despre sfintele dogme, despre cum să se poarte în legăturile lor cu semenii, dar și despre unele laturi concrete ale vieții zilnice. El îi învăța pe frați „să nu se prețuiască sau să se măsoare pe ei înșiși, ci să aducă tot timpul rugăciuni de mulțumire înaintea lui Dumnezeu pentru întărirea și ridicarea din slăbiciunile lor”³. Cu timpul, Sfântul Varsanufie a primit ca ucenic pe alt Bătrân sfânt, Ioan. Împreună stăruiau în rugăciune și asceză, îndreptând prin învățătură duhovnicească obștea mănăstirii, dar și pe ucenicii care îi cercetau cu multă evlavie.

Răspunsurile duhovnicești ale Sfinților Cuvioși Varsanufie și Ioan au fost adunate și publicate pentru prima dată în anul 1816, la Veneția, de Sfântul Nicodim Aghioritul, sub titlul *Carte preafolositoare de suflet*. Deși conținutul scrisorilor este înrudit cu cel din *Pateric*, se deosebește totuși prin faptul că răspunsurile nu sunt scurte sentințe ale Bătrânilor, ci o învățătură despre patimi și virtuți concretizată în sfaturi date unor călugări sau mireni, despre cum să poarte lupta duhovnicească cu tot felul de piedici, ispite și greutăți întâlnite în viața de zi cu zi.

Având în vedere folosul duhovnicesc al acestor *Scrisori*, binecuvântăm, cu bucurie, publicarea lor la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a

¹ *Proloagele. În fiecare zi împreună cu Sfinții*, vol. 1: Septembrie-februarie, Ed. IBMO, București, 2011, pp. 870-872.

² *Proloagele....* vol. 1, p. 871.

³ *Proloagele....*, vol. 1, p. 871.

Patriarhiei Române, spre zidirea sufletească a monahilor, preoților duhovnici și a tuturor mirenilor credincioși.

† DANIEL,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN

INTRODUCERE

Conținutul scrierii

Creștinismul este religia care asigură viața de veci persoanelor omenești create de un Tată iubitor al unui Fiu iubit, ca să extindă și la ele iubirea Sa de Tată. Această viață veșnică se asigură fiecărei persoane prin unirea cu Iisus Hristos, Fiul veșnic al Tatălui veșnic, făcut Om în vederea acestei uniri neconfundate a Lui cu noi. Această mântuire pentru veci a persoanelor omenești se realizează pe de o parte prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca Om pentru veci, prin jertfa adusă de El și prin Învierea Lui, pe de altă parte, prin scoaterea omului, cu voia lui, din patimile care îl închid în mod egoist în el însuși și în lumea văzută, trecătoare, și prin unirea cu Hristos cel înviat, spre viața veșnică. Această ridicare a omului din starea pătimasă, egoistă, și unirea lui iubitoare cu Hristos cel înviat se face prin lucrarea Duhului Sfânt. Prin aceasta omul se unește, pe de o parte, tot mai mult cu Hristos și se întipărește de Duhul Sfânt, pe de alta, realizează tot mai mult umanitatea sa, ce poartă în ea setea după comuniunea iubitoare și după viața veșnică în orizontul infinit al vieții iubitoare supreme sau dumnezeiești, aflate din veci în Sfânta Treime.

Astfel, credința creștină vede ca temelie a mântuirii ceea ce a făcut Dumnezeu cel în Treime prin creație și prin Iisus Hristos ca Fiu întrupat al Tatălui, deci triadologia și hristologia. În hristologie avem și împlinirea sau ținta mântuirii, care este unirea veșnică cu Hristos, desăvârșirea umanității noastre prin unirea cu Fiul lui Dumnezeu, Care a luat umanitatea noastră și a condus-o la desăvârșire. Hristos ne ajută în aceasta, lucrând El Însuși în noi prin Duhul Său cel Sfânt. Aceasta implică însă și o pnevmatologie, dar și o anumită concepție despre om, adică despre puterile și destinația lui, sau o antropologie. Triadologia, hristologia și pnevmatologia se unesc în lucrarea mântuitoare cu antropologia.

În *Noul Testament* nu se vorbește despre Hristos și despre Duhul Sfânt în mod separat, adică fără legătura Lui cu omul. Dar nici omul angajat pe calea mântuirii nu e văzut în afara lui Hristos și a Duhului Sfânt. Totul în *Epistolele Apostolilor* prezintă împreună pe omul ce se mântuiește și pe Hristos lucrător în el prin Duhul Sfânt, sau pe Hristos întrupat, răstignit și înviat lucrător în noi spre a ne sfinți și mântui prin Duhul Sfânt: „Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânia, ci spre dobândirea mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos, Care a murit pentru noi, pentru ca noi, fie că veghem, fie că adormim, cu El împreună să viețuim” (1 Tesaloniceni 5, 9-10); „Credincios este Cel care vă cheamă. El va și împlini” (vă va duce la ceea ce vă cheamă; 1 Tesaloniceni 5, 24).

Dar omul nu este mântuit fără o conlucrare a lui cu Hristos. Mântuirea omului nu e decât unirea lui activă cu Hristos cel lucrător în el prin Duhul Sfânt. Ea este ieșirea omului din închisoarea egoismului său și intrarea și

creșterea în comuniunea cu Hristos, realizată atât prin Hristos în Duhul Sfânt, cât și prin omul întărit de Hristos. Eliberarea omului de egoism este una cu eliberarea lui de patimi sau cu sfințirea lui: „Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră (...), ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său în sfințenie și cinste, nu în patima poftei, cum fac neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu (...). Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăție, ci la sfințire” (1 *Tesaloniceni* 4, 3-5, 7). Dar eforturile spre această curăție nu le poate face omul decât în Hristos, deci conlucrând cu puterea Lui și avându-L ca model: „Așadar, dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde Se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați la cele de sus, nu la cele de pe pământ, căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu [...]”.

Drept aceea, omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia” (*Coloseni* 3, 1-3, 5).

Tot omul credincios care primește să-și lucreze mântuirea își face această lucrare în Hristos sau are pe Hristos lucrând în el, spre a-l duce la o tot mai mare asemănare cu El. Această asemănare cu Hristos prin unirea cu El este și o mișcare a lui Hristos spre tot mai marea unire cu omul, dar și o mișcare a omului spre această țintă. Sfântul Apostol Pavel consideră ca datorie a lui să înfățișeze „pe tot omul, desăvârșit, în Hristos Iisus” (*Coloseni* 1, 28), căci „dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă” (2 *Corinteni* 5, 17) și viața lui Hristos se arată „în trupul nostru cel muritor” (2 *Corinteni* 4, 11).

Trebuie accentuat însă în mod deosebit faptul că Hristos lucrează în noi prin Duhul Său cel Sfânt, căci Duhul Său cel Sfânt este puterea care ne sfințește: Hristos „ne-a dat nouă arvuna Duhului” (2 *Corinteni* 5, 5). Omul, în mișcarea spre înălțimile umanității sale curate, iubitoare, ajunge la o tot mai mare subțiere în înțelegere și simțire. Iar în aceasta se arată că este imprimat tot mai mult de Hristos în toată ființa sa prin căldura iubitoare și curată întreținută în el de Duhul Sfânt. Omul este ca o hârtie vie pe care se imprimă trăsăturile spirituale din care se alcătuiește chipul lui Hristos ca chip viu. Duhul înmoaie inima omului, ca să poată înscrie în ea cu ușurință chipul lui Hristos. Astfel, Duhul e ca un fel de condei fierbinte ce imprimă pe Hristos în om.

Dar Duhul lucrează asupra unui om și prin alt om, care a ajuns înainte de el la o credință mai puternică și mai comunicativă. De aceea, Sfântul Apostol Pavel poate spune despre credincioșii din Corint că sunt scrisoarea în care el a scris pe Hristos cu condeiul Duhului: „Scrisoarea noastră sunteți voi (...), scrisoarea lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii” (2 *Corinteni* 3, 2-3).

Iată cum omul, unindu-se tot mai mult cu Hristos și făcându-se tot mai asemenea Lui, se realizează pe de o parte tot mai mult ca om, asemenea

omului desăvârșit Care e Hristos, pe de alta, se apropie tot mai mult de Hristos, Omul-model, însușindu-și curăția și căldura Duhului. El devine astfel purtător de Hristos și duhovnicesc.

Sfinții Părinți, urmând *Noului Testament*, au stăruit și ei, pe de o parte, în descrierea desăvârșirii omului în unire cu Hristos prin lucrarea Sfântului Duh, însă, pe de altă parte, nu L-au prezentat pe Hristos separat de lucrarea Lui în om prin Duhul Sfânt, ci în însăși lucrarea Sa în om.

Separarea Sfintei Treimi și a operei de mântuire a omului de lucrarea Sa în om a început să fie făcută mai târziu de Scolastică, prin împărțirea prea strictă între Teologia Dogmatică teoretică, în care nu se vede cum lucrează Hristos prin Duhul Sfânt în om, și Teologia Morală, la fel de teoretică, în care nu se vede cum lucrarea omului e susținută de Hristos prin Duhul Sfânt și cum înaintează omul prin aceasta în Hristos.

S-a spus că Dogmatica ne prezintă ce este Dumnezeu în Sine și ce a făcut El pentru om, iar Morala, ce are de făcut omul. S-a trecut peste faptul că ceea ce face omul nu realizează singur, ci întărit de Hristos și de Duhul Său cel Sfânt. S-a trecut cu vederea faptul că Dumnezeu în Sine e un Dumnezeu al iubirii și aceasta explică atât creația, cât și lucrarea mântuirii. S-a trecut peste faptul că tot ce a făcut Hristos înainte de a Se uni cu noi a făcut din dragoste pentru om și că această operă e dusă la capăt în unirea Sa cu omul. S-a trecut cu vederea că ceea ce a făcut Hristos a făptuit în primul rând în umanitatea asumată de El și această lucrare se continuă în fiecare om în parte. S-a trecut cu vederea că scopul lui Dumnezeu Cel în Treime e lucrarea de mântuire a omului prin Hristos în Duhul Sfânt și că aceasta constă în unirea omului cu Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, conlucrând și omul la aceasta. S-a trecut de asemenea cu vederea că noi nu putem lucra nimic în vederea mântuirii noastre fără să lucreze Sfânta Treime în noi prin Hristos cel jertfit și înviat. Propriu-zis, mântuirea constă în pătrunderea și sălășluirea Sfintei Treimi prin Hristos în noi, pentru a ne umple și pe noi și relațiile dintre noi de dragostea dintre Persoanele Sfintei Treimi. Noi ajungem la ținta spre care Hristos ne conduce, când El devine străveziu în noi ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, jertfit și înviat, ceea ce înseamnă îndumnezeirea noastră. Iar dacă mântuirea constă în a Se face Hristos străveziu în noi, ca în sfinți, aceasta nu e numai temă de Morală, ci și de Dogmatică.

De fapt, faptele noastre morale sunt și faptele lui Dumnezeu, și faptele mântuitoare ale lui Hristos ajung la capăt sau se fructifică în faptele morale ale omului. Dogmatica include Morala nedesfășurată, iar Morala, Dogmatica în desfășurarea ei pe calea spre împlinire.

Dar între faptele noastre morale, prin care noi ne unim tot mai mult cu Dumnezeu și El cu noi, un rol important îl are rugăciunea. Prin rugăciune aducem mulțumiri lui Dumnezeu, Îi cerem să lucreze în noi, Îl laudăm pentru ceea ce a făcut și face în noi și pentru noi. Aceasta facem în cultul Bisericii. De

aceea, scrierile teologice ale Sfinților Părinți sunt în același timp scrieri de laudă a lui Dumnezeu, fiind foarte apropiate de cultul Bisericii.

Urmând lor, tot cultul ortodox e plin de învățatura despre Dumnezeu – ceea ce a făcut și face El pentru om și în om, deci Dumnezeu e prezentat ca nedespărțit de om. Se explică astfel atât conținutul teologic al cultului ortodox, cât și trăirea emoțională, existențială a acestuia. Aceasta stă în legătură cu prezentarea emoțională a dogmelor credinței și cu continua fundamentare teologică a îndrumărilor morale date omului.

Numai când Părinții aveau de apărut un aspect al dreptei învățături despre Dumnezeu sau despre Hristos, dezvoltau mai mult latura dogmatică a acesteia. Dar nici atunci nu lipsea din această prezentare legătura acelui punct al învățăturii dogmatice cu mântuirea omului, cu consecințele ei pentru viața omului, cu lauda și mulțumirea aduse lui Dumnezeu pentru modul cum se reflectă existența și lucrarea Sa în creșterea duhovnicească a omului și în puterea dată acestuia de a conlucra cu El la mântuirea sa.

Dar cele mai multe dintre scrierile Părinților au un caracter precumpănitor duhovnicesc, adică nu prezintă pe Dumnezeu și lucrarea mântuitoare a lui Hristos în Sine, ci în om, prin Duhul Sfânt.

Una dintre preafumoasele scrieri cu caracter duhovnicesc sunt *Scrisorile duhovnicești* ale lui Varsanufie și Ioan.

Învățătorul monah din Muntele Athos, Teoclit Dionisiatul, în „Cuvântul înainte” la a doua ediție a textului grecesc original al acestei scrieri, tipărită la Volos, în editura lui Sotirios Schinas, în 1960, precizează: „Una dintre cărțile cele mai dulci și mai pline de Duhul Sfânt ale Părinților preasfintei Biserici a Răsăritului, dar în același timp dintre cele mai puțin cunoscute poporului dreptcredincios, este fără îndoială *Cartea preafolositoare de suflet* a celor dintre Sfinți Părinții noștri Varsanufie cel Mare și Ioan, numit Prorocul, constând din 836 Răspunsuri”.

Într-adevăr, scrierea aceasta este de o mare dulceață duhovnicească și de un deosebit folos nu numai pentru monahi, ci și pentru toți credincioșii Bisericii noastre. Însuși titlul ei, *Carte preafolositoare de suflet*, sub care a fost publicată prima dată în 1816, la Veneția, de Nicodim Aghioritul, și retipărită cu mici îmbunătățiri la Volos, în 1960, și la Tesalonic, în 1974, remarcă acest fapt. El e repetat și în explicarea titlului prin cuvintele: „Spre folosul tuturor creștinilor dreptcredincioși”.

De fapt, scrisorile acestea sunt răspunsuri, potrivite în orice timp, la o mulțime de întrebări puse în parte de monahi, dar în parte și de mireni, întrebări care, în forma pusă atunci sau în forme asemănătoare, preocupă pe orice creștin.

Scrierea însă n-a circulat în cercurile largi ale credincioșilor decât începând din 1816. Până atunci nu se afla decât în diferite manuscrise din

mănăstiri, pentru uzul monahilor, deși prin legăturile lor cu credincioșii înțelepciunea din ea se comunica și acestora. De-abia în anul 1803, Nicodim Aghioritul, învățatul monah din Muntele Athos care a tipărit numeroase opere duhovnicești ale Părinților, a trimis spre publicare la Veneția și această scriere, după un manuscris foarte vechi din biblioteca mănăstirii Marea Lavră din Sfântul Munte, copiat de monahii Anania, Ciprian și Eftimie, care au asigurat și cheltuielile publicării ei. Nicodim Aghioritul a prevăzut cartea atât cu o biografie a Sfinților Varsanufie și Ioan, cât și cu un indice alfabetic al cuprinsului scrisorilor din carte.

În timpul nostru, cartea a trezit un viu interes și în Occident. Preotul anglican Derwas James Chitty, un mare admirator și trăitor al spiritualității răsăritene, a pregătit publicarea unui text grecesc critic. O primă fascicolă din el, conținând 124 de scrisori, a fost publicată în *Patrologia Orientalis* (tom. 31, fasc. 3, Paris, 1967).

Moartea sa timpurie, în 1971, a împiedicat publicarea integrală a textului în *Sources Chrétiennes*. Sarcina de ducere la sfârșit a acestei editări critice a fost preluată de François Neyt, care a prezentat în 1967, la Louvain, o remarcabilă teză de doctorat asupra scrisorilor către Dorotei din corespondența lui Varsanufie și Ioan de Gaza.

Considerând că publicarea integrală a acestei opere de către Neyt va mai întârzia, Dom Lucien Régnauld, împreună cu Philippe Lemaire, a publicat în 1971 o traducere a ei din limba greacă în limba franceză la mănăstirea din Solesmes. Considerând că ediția grecească a lui Nicodim e „insuficientă” (conform spusei lui Irénée Hausherr din *Dictionnaire de spiritualité*, I, 1262), ei au recurs și la unele manuscrise din Biblioteca națională din Paris, dar și din alte biblioteci. Primele 223 de scrisori le-au tradus, simplu, din *Codex Coislinus* 124, despre care spun că este cel mai bun. Bernard Outtier a colaționat cu ele cele două manuscrise principale și foarte vechi georgiene, Sinai 34 și 35, dar care nu conțin decât 79 de epistole. Două dintre ele, prima și a LXXIII-a, par să nu fi fost conservate de textul grecesc și au fost adăugate în traducerea franceză la sfârșit.

L. Régnauld declară că a fost îndemnat la traducerea și publicarea în limba franceză a acestei scrieri de „influența considerabilă exercitată de ea în istoria spiritualității creștine” („Introducere” la traducere).

Traducerea noastră, deși a urmat în mod principal textul grecesc din ediția de la Tesalonic, a ținut seama și de traducerea în limba franceză. De asemenea, am urmat ordinii scrisorilor pe care traducerea franceză a luat-o din manuscrisele mai bune folosite de ea, punând între paranteze numărul diferit al scrisorilor corespunzătoare din ediția Volos.

Am reprodus în traducerea noastră și referirile la unele sentințe din *Pateric* cuprinse în unele manuscrise folosite de ea, date uneori în textul francez între paranteze (în acest text sunt redată între (), fiindcă nu fac parte

din textul original, *n. ed.*).

De viața lui Varsanufie, numit „Marele Bătrân”, sau a lui Ioan, numit „Prorocul”, s-au ocupat mai mulți. Cel dintâi a făcut aceasta Nicodim Aghioritul în „Introducerea” la ediția sa, descriind mai ales virtuțile lor, pe baza informațiilor despre acestea adunate din scrisorile lor.

În timpul mai apropiat nouă, cu cercetarea vieții lor s-a ocupat S. Vailhé în: „Les lettres spirituelles de Jean et de Barsanuphe”, publicate în: *Echos d'Orient*, 7 (1903), pp. 268-276, apoi în: „Saint Barsanuphe”, *Echos d'Orient*, 8 (1905), pp. 14-25, și: „Jean le Prophète et Seridos”, *Echos d'Orient*, 8 (1905), pp. 154-160. Aprecieri asupra celor doi Bătrâni și a învățaturii lor a făcut și L. Régnault în prefața la o antologie de 50 de scrisori ale lor, publicate în 1967 sub titlul *Maîtres spirituels au désert de Gaza*.

Nu vom încerca să facem și noi o expunere sistematică a vieții Bătrânilor, fiindcă tot ce se cunoaște despre viața lor se cuprinde în scrisorile care le aparțin. Ne vom mulțumi aici cu unele reflecții sumare asupra conținutului acestor *Scrisori*, după câteva informații despre viața lor.

Varsanufie și Ioan au fost doi Părinți duhovnicești, trăitori ca mari nevoitori în mănăstirea întemeiată de Serid la sud de Gaza în prima jumătate a secolului al VI-lea și condusă de el. Varsanufie a murit pe la 540, fiind supranumit „Marele Bătrân”, iar Ioan, supranumit „Prorocul”, a trăit cu câțva timp înainte, între anii 530 și 535. Serid, starețul mănăstirii, a murit cu paisprezece zile înaintea lui Ioan. Dorotei, care venise în acea mănăstire atras de cei doi Bătrâni și a fost unul dintre ucenicii lor și conducătorul bolniței din mănăstire, s-a retras și el din aceasta după moartea lui Ioan, întemeind o mănăstire proprie, pentru că, după moartea lui Ioan, Varsanufie s-a închis total în chilia sa, nemairăspunzând nici la întrebări. (A se vedea despre aceasta în: „Introducerea” la *Filocalia*, 9, EIBMO, București, 2013, p. 532.) Vailhé socotește că Dorotei a întemeiat mănăstirea sa pe la anul 540. Lui îi sunt adresate vreo sută de scrisori de către cei doi Bătrâni.

Cei doi Bătrâni viețuiau închiși fiecare în chilia lui. Serid le aducea în scris întrebările unor monahi și mireni, și ei îi spuneau ce să le scrie acelora.

Nicodim Aghioritul, folosindu-se de mărturia lui Teodor Studitul, deosebește pe acest Varsanufie de un alt Varsanufie, eretic acefal, de care vorbește Patriarhul Sofronie al Ierusalimului. El dă în acest sens răspunsul la o întrebare a lui Teodor Studitul către Patriarhul Tarasie al Constantinopolului, care a prezidat Sinodul al VII-lea Ecumenic de la 787. În acest răspuns, Patriarhul Tarasie spune și el că acest Varsanufie – spre deosebire de ereticul pomenit de Sofronie, de origine egipteană și acela – e cu totul ortodox și a fost socotit de Biserică sfânt. Teodor Studitul, redând această mărturie a Patriarhului Tarasie, mai spune că în vremea sa exista chiar o icoană a lui Varsanufie în marea biserică din Constantinopol.

În ceea ce privește conținutul scrisorilor, acesta este o aplicare concretă a

învățăturii cu privire la patimi și la virtuți care se cristalizase în spiritualitatea creștină din secolele anterioare. Prin aceasta, conținutul lor este înrudit cu cel al *Patericului*. Dar pe când în *Pateric* învățătura aceasta este concretizată în gesturi, fapte și scurte sentințe ale Bătrânilor, în aceste scrisori ea e concretizată în sfaturi date la întrebările unor oameni care se străduiau să aplice în diferite situații concrete ale vieții lor această învățătură, în lupta lor cu tot felul de piedici, de ispite, de greutăți. Aceasta este astfel și o aplicare a învățăturii din scrierile filocalice.

Sfaturile date în aceste scrisori au o remarcabilă notă de realism. Ele țin seama de nivelul spiritual al celor ce vin cu întrebări. De la cei mai înaintați duhovnicește se cer lucruri mai mari, de la cei mai puțin progresați se cer eforturi mai modeste, pe măsura lor. De aceea, cartea poate fi de un real folos nu numai monahilor, ci și mirenilor credincioși și preoților duhovnici îndeosebi.

„Ceea ce apoteogmele Părinților (*Patericul*) ne lăsau doar să întrevădem în câteva luciri fugitive, în momente rare, aici se desfășoară sub ochii noștri ca un film ce ne arată la lumina zilei aspectele cele mai ascunse ale vieții obișnuite a monahilor, care urmăresc zi de zi umilul lor efort de asceză și de rugăciune, susținut de sfaturile, învățăturile și încurajările Părinților lor în Dumnezeu. Nu știm ce să admirăm mai mult: sfătuirea dată ucenicului, care își mărturisește fără încetare neputința și repetă aceleași cereri de sfat și de ajutor, sau răbdarea învățătorului, care nu obosește să folosească toate darurile sale naturale și supranaturale pentru a conduce spre desăvârșire pe fiii duhovnicești încredințați lui de Mântuitorul” (L. Régnauld, „Introducere” la traducerea în franceză a scrisorilor: Barsanuphe et Jean de Gaza, *Correspondence*, Solesmes, 1971).

E greu să se rezume în mod fidel marea bogăție de sfaturi cuprinse în aceste scrisori, care sunt atât de nuanțate, potrivit cu marea felurime a situațiilor în care se aflau cei ce le cereau. De aceea, vom da numai un rezumat aproximativ al ideilor lor, împreună cu unele reflecții despre ele.

Varsanufie și Ioan, în sfaturile adresate celor ce le cer, urmăresc îndrumarea acestora în primul rând spre smerenie, care e condiția iubirii de Dumnezeu și de oameni, ca supremă virtute și realizare a omului. Numai cei ajunși la aceasta s-au ridicat peste toate patimile.

Smereniei i se opune cu deosebire slava deșartă, care îl lasă pe om preocupat de sine în mod egoist. Această slavă deșartă poate lua forme nesfârșite și foarte subtile, care pot înșela chiar și pe cel ce e stăpânit de ele. Pentru a se ajunge la smerenie, e nevoie de o atenție tot mai fină, tot mai pătrunzătoare la sinea proprie, pentru a surprinde diferitele mișcări ale slavei deșarte și a curăța de pe chipul adevărat al omului toate straturile de zgură, mai groase sau mai subțiri, cu care se acoperă sau se strâmbă cu viclenie, mai vizibilă sau mai puțin vizibilă, sinea reală a omului.

Instrumentele cu care se răzuiește această zgură sunt în mod principal tăierea vocii proprii, ascultarea și supunerea față de autoritatea părintelui duhovnicesc sau a starețului mănăstirii. Căci slava deșartă, de care sunt legate și celelalte patimi, poate strâmba sau falsifica ființa omului până la a-i da acestuia impresia că tocmai această formă strâmbată, prefăcută, este ființa lui adevărată și că voia de a o susține este adevărata lui voie. De aceea, omul trebuie ajutat să se rupă de această voie a sa.

Prin smerenie omul ajunge să-și vadă sinea reală curățată de straturile de opacitate, de întuneric, așezate pe ea. Sinea astfel curățată se descoperă ca fiind clar dependentă de Dumnezeu, s-ar putea spune străvezie pentru Dumnezeu, Care, prin sensul pe care-l dă tuturor, aduce în om marea lumină. La această vedere a măreției luminoase a lui Dumnezeu nu poate ajunge decât cel care își vede micimea, lipsa de sens sau întunericul existenței sale închise în ea însăși. Căci, atunci când e recunoscută, această micime a sa face inexplicabilă existența proprie fără Dumnezeu. Cu cât se simte mai gol omul redus la sine însuși, cu atât vede mai clar că el nu poate exista decât prin Dumnezeu, cu atât i se face mai simțită prezența lui Dumnezeu ca temelie a sa.

Smerenia e susținută în om chiar de faptul că, deși își dă seama de limitele sale și ale lumii prin trăirea a tot felul de imperfecțiuni (boli, moarte, incapacitatea lumii de a-l satisface cu adevărat și definitiv pe om), totuși el nu poate ajunge la marginea cosmosului și nu poate ajunge niciodată nici la cunoașterea de sine în mod desăvârșit.

În imperfecțiunile ființei umane și ale lumii și în continua insatisfacție în care ne lasă acestea prin ele înseși se arată limitarea lor, iar în neputința omului de a ajunge în cunoașterea acestora până la marginea lor constatăm indefinitul lor. Ele ni se prezintă ca indefinite și, în același timp, limitate. Lumea e finită pentru că nu e una cu Dumnezeu, dar e și indefinită, pentru că e creată de Dumnezeu cel infinit și e în legătură cu El și cu omul ca chip al Lui.

Omul e indefinit în complexitatea și permanenta noutate a spiritului său. El e făcut de aceea să progreseze în cunoașterea de sine, dar nu poate ajunge până la capăt în această cunoaștere. Dar chiar dacă ar ajunge la aceasta, tot n-ar ieși din imperfecțiunea sa. Iar lumea e inferioară omului, pentru că e obiect de cunoaștere lipsit de conștiință și de capacitatea de a-și comunica iubirea în mod conștient și de a se cunoaște pe sine însăși. Totuși, omul e făcut astfel încât nici nu poate dispune cu totul de existența fizică a lumii și nici nu poate ajunge fără cunoaștere la marginile ei. Astfel, atât sinea umană, cât și lumea fizică se prezintă pe de o parte ca limitate, ca imprimate de imperfecțiuni și neputințe, și, pe de alta, ca depășind puterile lor de a dispune de ele înseși, în special puterile omului de a se cunoaște și de a cunoaște cele două realități până la marginile lor.

Omul progresează în cunoașterea sa și a lumii, dar progresează într-un

indefinit al cărui capăt nu-l poate atinge, însă care, pe de altă parte, închide gândurile și simțirile lui mereu în același plan nesatisfăcător. Omul progresează în cunoașterea lumii, dar progresează în cunoașterea unor aspecte, specificate la nesfârșit, ale acelorași legi generale, rămânând într-un plan finit și în același timp indefinit în ceea ce privește cunoașterea lumii fizice și cunoașterea sa. Amândouă arată că sinea omului și lumea, odată ce sunt finite, dar neputând să se cuprindă una prin alta, sunt dependente, dar nu una de alta, ci de o realitate superioară.

Cum ar exista prin sine o lume imperfectă? Dacă poate exista prin sine, cum de nu poate fi perfectă?

Începând cu filosofia antichității, s-a dat și un răspuns panteist, emanationist sau evoluționist la această întrebare. S-a spus că fundamentul e perfect, dar cele emanate din el sunt imperfecte sau vor ajunge la perfecțiune prin evoluție. Dar cum pot ieși emanații imperfecte din ceea ce este perfect, sau cum n-a putut ajunge ceea ce este imperfect la perfecțiune, odată ce acele emanații au pornit pe calea perfecțiunii din eternitate, de când există? Numai ideea unei deosebiri ființiale între fundamentul lumii și lumea noastră poate da un răspuns corect la problema imperfectiunii lumii. Fundamentul este necreat, lumea e creată și omul, la fel, și aceștia (lumea și omul) ar putea dobândi perfecțiunea doar rămânând în comunicare deplină cu fundamentul lor. Însă aceasta s-a lăsat la latitudinea libertății umane. Numai libertatea ființelor conștiente create poate conduce lumea la perfecțiune. Însă perfecțiunea nu și-o pot sorbi nici lumea, nici omul din ființa proprie, căci atunci ar fi siliți să ajungă la perfecțiune, deci în creație nu ar mai exista libertate.

Astfel, deși creată, lumea apare investită de Creatorul ei cu cea mai mare valoare. Perfecțiunea ei depinde de libertatea ei. La această perfecțiune ea ajunge prin comuniunea liber acceptată cu fundamentul ei, Care, pe lângă faptul că e și El liber, e și iubitor și a creat lumea din iubire, pentru ca ea să ajungă prin iubirea Lui, primită în mod liber de ea, la fericirea desăvârșirii. Numai o lume creată poate fi o lume a libertății și a iubirii, pentru că e opera unui fundament personal liber și iubitor. Altfel, totul stă sub necesitatea unor legi ale repetiției, care nu dau niciun sens existenței. Omul și lumea nu sunt niște robi purtați de niște legi care se repetă cu monotonie, pentru că sunt creați de o Ființă supremă liberă și iubitoare. O existență imperfectă, dominată până în fundamentul ei de asemenea legi, ar prezenta chiar acele legi ca fiind inexplicabile, lipsite de conștiință și de libertate. O orbire generală și fatală, imperfectă, ar domina întreaga existență, ceea ce ar lipsi-o de orice sens.

Prin explicația că lumea și omul sunt creații ale lui Dumnezeu, credința creștină face dependentă desăvârșirea omului atât de smerenia sa – în care se vădește conștiința dependenței lui de Dumnezeu Creatorul, cât și de iubirea lui față de acest Creator, Care îl ține pe om în legătură cu Sine tot prin iubire.

Un mare rol în înaintarea omului spre chipul său real îl are răbdarea necazurilor. Aceasta întărește cu adevărat pe om în spiritul său, în vreme ce căutarea de a se sustrage de sub ele îl moleșește spiritual. Prin răbdarea necazurilor, omul arată că tăria nu-i vine de la alipirea la lume, ci de la Dumnezeu cel atotputernic și iubitor. Lumea alternează plăcerile pe care le dă cu foarte multe necazuri. Chiar robia și slăbiciunile în care îl coboară pe om patimile, ca alipiri excesive la lume, arată incapacitatea lumii de a-l desăvârși, deci de a-l mântui. Prin spiritul său, omul e unit în mod deosebit cu Dumnezeu cel netrecător și infinit în viața Lui. De aceea, trebuie să cultive mai ales legătura cu El, dezrobindu-se de lume și devenind prin aceasta stăpânul ei cu adevărat. Toate încercările de a ocoli necazurile, de a duce o viață comodă prin cele ce i se oferă de către lume sunt împreunate cu egoismul, care desparte pe om de om, care-l împiedică în înaintarea spre Împărăția cerurilor, care e Împărăția iubirii dintre el și Dumnezeu și dintre om și om. De aceea, Varsanufie și Ioan socotesc că nu există alt drum spre Împărăția cerurilor decât suportarea cu răbdare a necazurilor. Chiar și săvârșirea oricărui bine ei o socotesc împreună cu suportarea vreunui necaz, căci trezește invidii văzute și nevăzute.

Puterea răbdării necazurilor îi vine omului din legătura cu Hristos, Care, fiind Fiul lui Dumnezeu făcut Om, a suportat Crucea din iubire pentru noi, nelăsându-Se covârșit de durerile ei. Tot așa, toată puterea omului de a se smeri îi vine din chenoza sau din golirea benevolă de slavă a lui Hristos.

Astfel, înaintarea omului spre adevăratul său chip este o înaintare din puterea lui Hristos și spre asemănarea cu Hristos ca Om; aceasta are un temel și o țință hristocentrice. Numai răbdarea și smerenia pot conduce pe oameni la unirea iubitoare între ei, așa cum a voit Hristos. Dar această unire ei n-o pot realiza decât în Hristos. Această unire cu Hristos ne desăvârșește și prin faptul că, odată cu ea, realizăm și unirea dintre noi. De altfel, acesta este scopul pentru care Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om: să ne facem toți una în El. Și numai smerenia și purtarea necazurilor cu răbdare ne duc spre iubirea care ne poate uni, fiindcă Hristos a realizat acest chip adevărat al omului prin chenoza (smerire) și cruce.

De fapt, din moartea lui Hristos ca jertfă de Sine învățăm și luăm putere să ne pregătim spre moartea noastră, adică să ieșim dintr-o viață închisă în noi înșine, să dăruim zăgăzurile care ne împiedică de la o comuniune deplină.

În răbdarea necazurilor se manifestă o relativizare a legăturilor noastre cu cele ale lumii. Prin ea se face iarăși transparent sau simțit planul vieții spirituale superioare, al vieții veșnice, caracterizat prin bunătate și iubire.

Acest simț al relativității celor pământești, care slăbește patimile noastre, dă omului o odihnă tot mai mare din partea grijilor legate de lucrurile lumii acesteia. De aceea, „odihna” este o altă importantă stare duhovnicească, accentuată stăruitor de Varsanufie și Ioan. Prin aceasta se arată că lumea e

facută nu ca să ne înrobească spiritul, ci ca să fie transfigurată prin spiritul nostru unit cu Dumnezeu, ca să fie luată în stăpânire de spiritul nostru.

Dacă Sfântul Maxim Mărturisitorul a evidențiat „odihna veșnică” la care ajunge omul după mișcarea sa spre desăvârșire în cursul vieții pământești (contrar lui Origen, conform căruia sufletele revin mereu în *pleroma* și pleacă mereu din aceasta, plictisindu-se de ea, deci rămân într-o veșnică neodihnă sau obțin numai o odihnă trecătoare), Varsanufie explică această odihnă arătând că se dobândește ca arvună încă în viața de aici, prin răbdarea necazurilor ca greutăți relativizate și prin smerenie.

Sporind în această „odihnă” față de grijile și necazurile produse de preamarea alipire la lume, care ne țin într-o agitație chinuitoare, înaintăm spre marea și netrecătoare odihnă a vieții viitoare, care nu e o încremenire, ci o netulburată bucurie de iubirea în care vom viețui veșnic.

Odihna veșnică la care ajung cei ce se întăresc de aici în răbdarea necazurilor are în ea și o liniște a conștiinței de a nu fi făcut rău altora și de a fi obținut iertarea acelor de relele pe care li le-au pricinuit. După ce am trecut din această viață, iertarea relor săvârșite ne vine și prin rugăciunile celor pe care i-am nedreptățit, dar și prin rugăciunile tuturor celor ce fac parte din Biserică și îndeosebi ale sfinților. De aici rezultă marea importanță ce se acordă în aceste scrisori iertării unora de către alții și rugăciunilor unora pentru alții. Cererea de iertare înmoaie atât sufletul celui ce o cere, cât și sufletul celui căruia i se cere aceasta, așa cum iertarea înmoaie sufletul celui ce iartă, dar și pe al celui iertat, făcând posibilă comunicarea reală de putere și de viață de la unul la celălalt, căci amândouă contribuie la înaintarea în smerenie și la eliberarea de slava deșartă.

Comuniunea e ajutată în mod deosebit de rugăciunile unora pentru alții. Nimeni nu se mântuiește singur, nimeni nu face bucurie lui Dumnezeu dacă se prezintă Lui numai cu rugăciunile pentru sine. El ne vrea uniți întreolaltă, mai ales când vrem să ne prezentăm în fața Lui, dat fiind că El este Dumnezeu iubirii și vrea să ne adune pe toți în Sine. De aceea, în această silință de a ne uni unii cu alții, arătată mai ales în rugăciune, este El Însuși lucrător. Numai în iubirea față de altul, arătată prin rugăciune, ne desăvârșim fiecare. Căci numai cerând rugăciunea altora ne smerim, eliberându-ne de mândrie, precum în rugăciunea pentru altul ne eliberăm de invidie, care ne face să ne bucurăm de binele altuia. De aceea, numai atunci când ne rugăm unii pentru alții ne răspunde Dumnezeu cu împlinirea rugăciunilor noastre.

Credem că nu există altă carte duhovnicească din perioada Părinților Bisericii care să vorbească atât de mult și atât de concret despre importanța rugăciunii unora pentru alții, dar mai ales de importanța rugăciunii sfinților. Prin aceasta se pune în relief necesitatea întâlnirii tuturor în sobornicitatea rugăciunii, în rugăciune, toți trebuie să se întâlnească atât între ei, cât și cu Dumnezeu. Fiecare trebuie să se simtă responsabil de mântuirea celorlalți și

chemat să lucreze pentru ea prin rugăciune.

Pe cât de relative sunt lucrurile în viziunea scrisorilor, pe atât de importantă este persoana omenească: „Ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?” (*Matei* 16, 26). Mă pot mântui fără lucruri sau chiar mă mântuiesc mai ușor când nu caut să le adun cu lăcomie, defavorizând pe alții. Dar nu pot să mă mântuiesc fără grija de a ajuta pe alții să se mântuiască. În aceasta e implicat faptul că lucrurile n-au preț decât pentru oameni, și numai atunci când sunt folosite spre sporirea comuniunii dintre ei și spre înaintarea spre veșnica lor comuniune în viața viitoare. De aceea lucrurile, cosmosul, galaxiile n-au niciun sens decât pentru oameni. Fără acest scop, chiar ideile și cărțile – în care acestea se păstrează și prin care se transmit oamenilor de-a lungul timpului, spre a fi sesizate de diferitele conștiințe – ar fi ca și când n-ar exista, sau ar fi o pură virtualitate, neactualizată spre folosul vieții noastre și al veșnicei noastre comuniuni. Nici cele create n-ar fi nimic fără oameni, cărora trebuie să le servească în năzuința lor spre comuniune, care se desăvârșește în comuniunea veșnică. Astfel, dacă universul se dovedește lipsit de sens fără persoanele umane, înseamnă că marea și importanta realitate care dă preț cosmosului o constituie persoanele umane. Pe de altă parte, dacă persoanele umane, cu toată valoarea lor negrăită, superioară, nu pot crea cosmosul și nu-și pot menține viața în fața lui, evident că trebuie să fie o existență personală superioară cosmosului, existență care l-a putut crea, care se poate menține permanent în fața lui și-i poate da continuu un sens. Dar acest sens nu e pentru Cel ce a creat cosmosul, ci pentru alte persoane, cu o mult mai mică putere decât Creatorul. Însă fără o existență superioară, conștientă de sensurile existenței lumii create, ar lipsi izvorul originar al sensurilor. Iar fără acest izvor de sensuri n-ar putea avea sau lua ființă nicio existență, și în acest caz n-ar fi posibile nici ființe capabile să ajungă la sensuri și nicio realitate cu o virtualitate de sensuri, și n-ar exista nicio garanție pentru valoarea și păstrarea eternă a sensurilor sesizate de conștiința umană, împreună cu persoanele care le-au sesizat și le pot păstra în conștiința lor, în acord cu Izvorul personal suprem al tuturor sensurilor.

Iertarea reciprocă, rugăciunea unora pentru alții, smerenia, refuzarea slavei deșarte sunt tot atâtea mijloace care pot conduce spre chipul omului iubitor și pot imprima raporturilor dintre oameni o nesfârșită dulceață și delicatețe, ducându-i pe toți spre Împărăția cerurilor, care e Împărăția iubirii desăvârșite. Opera celor doi Bătrâni e o simfonie universală a iubirii, manifestată în rugăciunea auzită și neauzită a tuturor pentru toți, ca expresie a iubirii întreolaltă a tuturor, a iubirii cu care toți cred în valoarea și existența eternă a tuturor: ca persoane unice, inconfundabile.

Scrisorile lui Varsanufie și Ioan descriu curățirea treptată a omului de tot ce l-a coborât de la omenescul lui, care nu se poate realiza decât în comuniunea dintre oameni, alimentată din comuniunea lor cu Dumnezeu.

Lucrarea aceasta de curățire o face nu numai Dumnezeu cu fiecare, ci și fiecare cu sine, dar mereu ajutat de Dumnezeu și de credincioșii mai înaintați duhovnicește. Înaintăm împreună spre o viață de desăvârșită comuniune, în care fiecare crește în tărie spirituală și în iubire, în libertate față de patimile proprii și ale altora, spre Împărăția lui Dumnezeu în Treime, a lui Dumnezeu al iubirii. Dacă voim ca acolo să nu trăim nicio separație între noi și nici între noi și Dumnezeu, nu trebuie să o acceptăm cu resemnare nici aici. Nu putem avea o viață deplină și fericită decât în comuniune, în îndepărtarea de orice egoism.

De aceea, o altă recomandare statornică a celor doi Bătrâni este pe de o parte tăierea voii proprii, pe de alta, silința noastră de a împlini voia lui Dumnezeu, Care ne iubește pe toți și voiește ca toți să ne iubim și Care ne dă și puterea care ne întărește spre aceasta. Căci voia lui Dumnezeu, contrar voii noastre egoiste, îmbrățișează pe toți în iubire. Împlinind această voie a lui Dumnezeu, contribuim și noi în mod real la împlinirea cererii: „Fie voia Ta!” și, prin aceasta, la împlinirea celeilalte cereri: „Vie Împărăția Ta!”

Scrierea de față în tradiția spirituală românească

Am văzut că traducătorul francez al acestei scrieri vorbește despre marea influență pe care ea a avut-o în spiritualitatea ortodoxă. Se poate confirma această opinie și prin atenția de care s-a bucurat ea în tradiția spirituală românească. Remarcam înainte prezența modului de adresare al scrisorilor în mănăstirile românești, dar nu știam că acest mod de vorbire și l-au însușit monahii români din înseși textele lui Varsanufie și ale lui Ioan, citite în mănăstirile noastre. Credeam că el a fost însușit oral, prin legăturile monahilor noștri cu Sfântul Munte.

Interesându-ne la Biblioteca Academiei Române de această scriere, am aflat-o în numeroase manuscrise românești – traduceri făcute înainte de 1816, când s-a tipărit ediția în limba greacă a scrierii –, cele mai multe datând din timpul starețului Paisie de la Neamț. E drept că cele mai multe dintre aceste manuscrise, numite „Miscelane”, nu cuprind decât puține file din această scriere. Așa sunt: Ms. nr. 1913 din 1811; Ms. nr. 1621 din sec. al XVIII-lea, provenind din Argeș; Ms. nr. 1995, provenind din mănăstirea Cernica și datând din sec. al XVIII-lea; Ms. nr. 1994 din anul 1793, provenind tot din mănăstirea Cernica și purtând semnătura Sfântului Calinic; Ms. nr. 2100 din sec. al XVIII-lea, provenind din mănăstirea Lainici; Ms. nr. 2115, datând din 1789; Ms. nr. 2466 din sec. al XVIII-lea, provenind de la Argeș; Ms. nr. 5548 din sec. al XVIII-lea; Ms. nr. 5944, datând din sec. al XIX-lea; Ms. nr. 3574, datând din sec. al XVIII-lea.

Manuscrise cuprinzând scrierea întreagă sunt: Ms. nr. 3723 din 1787, filele 1 r.-343 r.; Ms. nr. 1532, filele 1-327, din sec. al XIX-lea; Ms. nr. 1539, filele 1-366. despre acesta din urmă se spune: „Această carte este a obștei starețului

Paisie, Sf. Mănăstire Săcul". Se pare că opera întreagă se află și în Ms. nr. 2147, cuprinzând 604 file și provenind de la ucenicii starețului Paisie din mănăstirea Neamț, și în Ms. nr. 1899 din 1796, cuprinzând 426 file și intitulat „Cartea sf. Stareți, a marelui Varsanufie și Ioan". Pe acesta mai scrie că provine de la Cernica, din timpul arhimandritului Gheorghe Paisiotul, ca o copie după o traducere de la 1789 din mănăstirea Neamț, și poartă de asemenea autograful Sfântului Calinic.

Dar și Ms.nr. 3723, intitulat „Cartea Avei Varsanufie", se prezintă ca fiind o traducere din grecește, făcută la Neamț de un monah anonim și revăzută de „Dascălul Ilarion", despre care știm că era o autoritate atât de mare pentru Paisie, încât acesta nu îndrăznea să facă traduceri sale în slavonă (apărute în Rusia sub titlul *Dobrotoliubie*) direct din greacă, ci după traduceri în română ale lui Ilarion și Macarie (cf. Ceftericov).

O cercetare mai atentă ar putea determina dacă toate manuscrisele scrierii sunt copii după traduceri de mai sus sau au existat mai multe traduceri.

Dăm mai jos notița din Ms. 5723, fila 346 r, care dă detalii despre traducere. Apoi tot din acesta dăm ca mostră de text românesc din acea vreme întrebările și Răspunsurile 314 și 315. Ele se remarcă prin multe cuvinte ce s-au păstrat în limbajul succulent al tradiției noastre monahale și țărănești, cu toată stângăcia și unele inexactități pe care le făceau, poate, destul de greoaie la citit și în timpul când au apărut.

Ms. 3723, fila 346 r: „Țilcuitu-s-a această sfântă și de suflet folositoare carte a sfântului Varsanufie acum den limba elinească pre limba noastră cea rumănească de oarecarele din cei prea mici și mai de pre urmă ucenici ai starețului Paisie și s-au privit de dascălul Ilarion".

Filele 176 r-177 v:

„Întrebare a aceluiași:

Gîndul îmi zice mie că liniștea iaste decît toate mai de nevoie și cum că de folos îți iaste ție. Oare bine zice?

Răspuns al lui Ioan:

Liniștea ce iaste, fără decît să-și strîngă cineva inima sa de la dare și de la luare și de la plăcerea oamenilor și de la celelalte lucruri, și cînd încă Domnul au mustrat pre cărturariul pentru cel ce au căzut în tilhari și l-au întrebat pre dînsul cine i s-au făcut de aproape îi zice cel ce au făcut milă cu dînsul. Iarăși au zis milă voiesc și nu jărtfă. Deci deacă odată ai înțeles că mila mai mare iaste decît jărtfa, la milă pleacă-ți inima ta. Pentru că și pricinuirea liniștii aduce la înaltă cugetare, mai întii de a să cîștiga pre sine omul, adecă de-a să face fără de prihană, căci atuncea iaste liniște, că am purtat crucea, deci dacă vei face milă afli ajutor; dar dacă vei ține pre sine-ți, ca cum adecă să covîrșăști măsura, aceasta învață-te că și ceea ce ai o ai pierdut, deci nici înăuntru, nici afară: ci de prin mijloc călătorește, pricepînd ce iaste voia Domnului, că zilele

rele sunt.

Întrebare a aceluiași:

Descoperă-mi mie stăpîne cum nici înlăuntru, nici afară, ci de mijloc; oare nu arătate zile să hotărăsc liniștii și arătate griji?

Răspuns al lui Ioan:

A nu nădăjdui nici la liniște, nici a defăima întru îngrijire, aceasta iaste calea cea de mijloc ceea ce nu cade, ci a avea întru liniște pre smerenie și întru îngrijire pre trezvie și strîngînd gîndul; nu iaste hotar de ceas, cu cît mai vîrtos de zi; ci dator iaste cineva a suferi cu mulțumită cele ce îi vin asupra; și trebuie a pătimi împreună cu toți cei ce sunt în chinovie. Pentru că porunca apostolului împlinește: adecă dacă cineva se necăjește, că cu dînsul împreună să să necăjească: ca să-l mîntuie pre dînsul, ca să-i dreagă sufletul lui, că aceasta iaste milostivirea și cu cei neputincioși împreună a pătimi și la vindecările lor a le ajuta bine iaste, pentru că deacă doftorul plată are purtînd grijă de bolnavul, cu cît mai vîrtos cel ce împreună pătimește la toate cu aproapele, dupre puterea sa; că dacă cineva la toate să va milostivi și la aceea ce împreună pătimește să află împlinind voia sa."

Preotul profesor Dumitru Stăniloae

SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN

Scrisori duhovnicești

SCRISORI DUHOVNICEȘTI

1. *Răspuns al marelui Bătrân (sau al lui Varsanufie) către Avva Ioan de la Berșeba*,¹ care-i ceruse să îngăduie să vină să viețuiască lângă ei, în mănăstirea lor de obște.

S-a scris în Apostol că „Cel ce a început într-*u* voi lucrul cel bun, El Însuși îl va și duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos” (*Filipeni* 1, 6). Și iarăși a spus Stăpânul nostru celui ce a venit la El: „De nu se va lepăda cineva de toate cele ce le are și de neamul lui, ba de nu-și va urî chiar și sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu” (*Luca* 14, 33 și 26). Și e cu putință lui Dumnezeu să împlinească acest cuvânt pentru noi. Căci ce este mai bine și mai plăcut decât „a locui frații împreună” (*Psalmi* 132, 1)?

Deci mă rog să ajungi la măsura scrisă în *Fapte*: „Câți aveau țărini sau case le vindeau și aduceau prețul celor vândute și-l puneau la picioarele Apostolilor” (4, 34-35).

Și eu, cunoscând râvna ta ca fiind după Dumnezeu, am spus iubitului nostru fiu, Serid, care ne-a acoperit pe noi cu Dumnezeu de către oameni (și nădărdim în Dumnezeu că te va acoperi și pe tine împreună cu noi): „Primește pe fratele Ioan cu dragoste multă și să nu stai deloc la îndoială. Căci, încă înainte cu doi ani, mi-a descoperit Dumnezeu că va veni aici și mulți dintre frați vor veni la noi. Și eu am păzit descoperirea până ce voi afla ce va face Domnul. Când deci s-a împlinit timpul, am arătat-o și eu vouă”.

Și fiindcă am socotit ca din cele pe care le port să-ți trimit ceva și ție, iată, am luat culionul de pe capul meu și ți l-am trimis prin fratele, zicând: „Dă-i-l lui și adu-mi în locul lui altul”. Ține-l deci până la moartea ta. Căci te va acoperi de multe rele și ispite. Să nu-l dai deci altcuiva, că el este binecuvântarea lui Dumnezeu prin mâinile mele. Și silește-te să duci la capăt lucrul tău și eliberează-te de orice altă grijă, cum ne-am eliberat și noi. Și șezi cu noi într-*u* toată negrija, dăruindu-te lui Dumnezeu.

Și eu, Serid,² îți spun ție un lucru minunat. Când grăia Bătrânul acestea, gândeam într-*u* mine: „Cum voi putea ține acestea în minte, ca să le scriu? Dacă ar vrea Bătrânul, aş aduce aici cerneală și hârtie, ca să scriu orice cuvânt pe care-l aud”. Dar el a cunoscut ceea ce gândeam și fața lui începu să strălucească ca focul și-mi spuse: „Du-te și scrie și nu te teme. Dacă ți-aș spune zeci de mii de cuvinte ca să le scrii, Duhul lui Dumnezeu nu te va lăsa să scrii

¹ În textul grec: Μεσωράβη.

² Serid(os) era întemeietorul și egumenul mănăstirii și în același timp slujitorul lui Varsanufie și al lui Ioan, și cel ce scria și prin care se trimiteau răspunsurile lor. În scrisoarea aceasta adaugă și de la sine un cuvânt.

nici mai multe, nici mai puține decât ți-am spus, chiar dacă ai voi, ci-ți va conduce mâna ca să scrii acestea pe rând”.

2. *Răspuns al aceluiași mare Bătrân către același, vestindu-i de mai înainte felurile necazuri ce vor veni asupra lui și neputința trupească unită cu acestea, dar și sporirea sufletească ce-o va avea din acestea.*

Spune fratelui Ioan:³ întărește-ți inima ca pe-o piatră tare. Iar piatră numesc tăria sufletului, ca să poți auzi cele ce-ți voi spune. Ia deci seama la tine însuși, ca nu cumva auzind aceasta să te semețești în inima ta și să cazi din făgăduința duhovnicească. Căci pe mulți i-a pierdut înfumurarea, chiar dintre cei ce-au atins măsura. Deci te pregătește spre mulțumire în toate, auzind pe Apostolul, care zice: într-o toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), fie „în necazuri, în nevoi, în strâmtorări” (*2 Corinteni* 6, 4), fie în neputințe și osteneli trupesti. Mulțumește lui Dumnezeu în toate cele care vin asupra ta. Căci nădăjduiesc că și tu vei „intra în odihna Lui” (*Evrei* 4, 1), „pentru că prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu” (*Fapte* 14, 22). Nu te îndoi deci în sufletul tău și să nu slăbească inima ta în ceva. Și adu-ți aminte de cuvântul Apostolului că „chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi” (*2 Corinteni* 4, 16).

Dacă deci nu suferi pătimirile, nu poți ajunge la cruce. Iar de rabzi mai întâi pătimirile, vei intra la limanul odihnei Lui. Și te vei liniști apoi într-o toată negrija, având sufletul întărit și lipit de Domnul pentru totdeauna, străjuit în credință, bucurându-se într-o nădejde, veselindu-se în dragoste, păzit în Sfânta și Cea de o ființă Treime. Și atunci se va împlini cu tine ceea ce s-a spus: „Să se veselească cerurile și să se bucure pământul” (*Psalmii* 95, 11). Aceasta este viața cea fără de griji a omului lui Dumnezeu. Căci se bucură, iubitul meu frate, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh de mântuirea ta.

3. *Răspuns al altui Bătrân⁴ către același, care-i ceruse o întâlnire.*

Spune fratelui: Iartă-mă, pentru Domnul, căci doresc să te văd, dar nu găsesc timp liber din pricina conștiinței altora (grijii față de alții). Dar mă bucur de dragostea pentru binecuvântările trimise ție de sfântul Bătrân. Și fericit ești, că te-ai învrednicit de ele.

4. *Ivindu-se o ispită pentru monahii locului unde viețuia Avva Ioan înainte de a veni în mănăstirea de obște și având să se nască o tulburare pe când era el acolo, știind-o aceasta de mai înainte cu duhul, marele Bătrân îi scrisese acestea:*

Scrie fratelui Ioan: Iată, îți trimit trei mărturii ale puterii lui Dumnezeu, din Scripturile Sfântului Duh, prin care doresc să ți se trezească mintea ca să ia

³ Se adresează lui Serid, ca să scrie acest cuvânt și să-l trimită aceluiași Ioan.

⁴ Sau al lui Ioan, supranumit și „Prorocul”, către același Ioan din Berșeba.

aminte la Dumnezeu și la gândurile Duhului, ca să cunoști ceea ce se potrivește timpului de față.

Întâia mărturie este aceasta: zis-a Dumnezeu către Sfântul Proroc Isaia: „Du-te, poporul meu, intră în cămărilor tale, închide ușa după tine; ascunde-te puține clipe, până când mânia Domnului va fi trecut” (*Isaia 26, 20*).

A doua mărturie este aceasta: „Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți și să nu vă atingeți de ce este necurat, și Eu vă voi primi pe voi. Și voi fi vouă Tată, și voi veți fi Mie fii și fiice, zice Domnul Atotțiitorul” (*2 Corinteni 6, 17-18*).

A treia mărturie: „Luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt” (*Efesenii 5, 15-16*).

Iar eu zic ție: Aleargă spre cele dinaintea ta și desăvârșește lucrul tău degrabă, aducându-ți aminte de Domnul, Care zice: „Nimeni, care pune mâna pe plug și se uită îndărăt, nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu” (*Luca 9, 62*). Căci eu privesc la viața liniștită care se află în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

5. *Răspuns al aceluiași mare Bătrân către Avva⁵, care se întristase că Avva Ioan a întârziat să vină și de aceea socotea că nu mai vine.*

Nu te descuraja, fiule, nici nu te întrista din pricina fratelui nostru. Pentru că, deși lipsește cu trupul, este cu noi totdeauna. Căci e de un suflet cu noi și nimic nu-l desparte de iubirea noastră de acum și până în veac.

6. *Scrisoarea aceluiași mare Bătrân scrisă către Avva Ioan, care se ocupa în țara lui cu unele lucruri de trebuință pentru mănăstire și era tulburat de un război al trupului⁶.*

Scrive fratelui: Tu ești încă în afară, ostenindu-te după puterea ta pentru Dumnezeu și pentru sufletele fraților, mai bine zis pentru odihna și liniștea noastră și a ta. Căci dacă frații noștri se odihnesc și sunt ocrotiți prin noi, aflăm și noi prin ei odihna desăvârșită;⁷ și se împlinește cu noi cuvântul scris: un „frate ajutat de alt frate este ca o cetate întărită și înconjurată de ziduri” (*Pilde 18, 19*).

Taie toate legăturile și părutele pricini pe care le ai până ești afară și să

⁵ Sau către egumenul mănăstirii, Serid.

⁶ Răspunsul acesta îl trimite Avva Varsanufie către Avva Ioan de la Berșeba. Nu e vorba de Avva Ioan, numit „Prorocul”, care se afla tot în mănăstirea lui Serid. Avva Ioan de la Berșeba venise în mănăstirea lui Serid, dar plecase apoi în țara lui pentru a procura unele lucruri mănăstirii lui Serid.

⁷ Ajutând noi pe frații noștri să câștige odihna și liniștea din partea războiului trupului, odihna și liniștea lor se întoarce spre noi, câștigând și noi mai multă odihnă și liniște.

nu lași nicio pricină născocită și nicio legătură cu cineva care te atrage la cele dinapoi. Căci, de nu faci așa, nu te liniștești într-o liniște desăvârșită, fiindcă așa am făcut și noi. Făcând deci aceasta, nădăjduiesc că te vei liniști cu desăvârșire. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, sorțul și partea ta va fi cu noi în veac. Deocamdată, să nu afle nimeni cele scrise ție. Împlinind așadar osteneala ta, de-ți va înainta lucrul bine, mulțumește lui Dumnezeu și te roagă Lui. Căci aceasta înseamnă: întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18). Să nu nesocotim datoria de a mulțumi lui Dumnezeu. Să facem ca acela despre care ai spus odată pilda: a plecat să se roage în biserică să i se rânduiască să afle ceva de mâncare și l-a întâlnit pe careva care i-a spus: „Mănâncă azi cu mine și apoi du-te și te roagă”. Și i-a răspuns acela: „Nu vin, căci am plecat să cer aceasta de la Dumnezeu”. Așadar și noi, fie că vom afla, fie că nu vom afla, să dăm lui Dumnezeu rugăciune și mulțumire. Ia seama să porți în trupul tău pururea crucea lui Hristos.⁸

7. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care se gândea să meargă cu frații să culeagă cele de trebuință pentru lucrul de mână și se temea de pustietatea locurilor.⁹ Îi aduce aminte să ia seama la războiul trupului care-l tulbură și-i făgăduiește ajutorul lui Dumnezeu în această plecare pe care o ia asupra sa pentru ei.

Spune celui ce a fost chemat printr-o încuviințare de Sus să locuiască lângă noi nu numai în veacul de acum, ci și în cel viitor, fratelui și celui de un suflet cu noi Ioan: Zis-a Stăpânul nostru Hristos ucenicilor Săi: „Oare nu se vând două vrăbii pe un ban? Și niciuna din ele nu va cădea pe pământ fără voia Tatălui vostru. Vouă însă și perii capului vă sunt toți numărați. Așadar nu vă temeți; voi sunteți cu mult mai de preț decât păsările. Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (*Matei* 10, 29-32). Ia seama deci la tine să pui cu trezvie pe Dumnezeu pururea înaintea ta, ca să se îplinească și cu privire la tine cuvântul prorocesc: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin” (*Psalmii* 15, 8). Întinde, așadar, mâinile tale din tot sufletul tău spre cele pe care le ai de împlinit și cugetă la ele pururea, ca să auzi glasul lui Dumnezeu spunându-ți: „Iată, trimit înaintea feței tale pe îngerul Meu, care va pregăti calea ta înaintea ta” (*Matei* 11, 10; *Maleahi* 3, 1).

⁸ De aici se vede că războiul trupului pe care-l suferea adresatul era din partea foamei. Varsanufie îi spune că e bine să poarte și această cruce în trup, căci ea îl ferește și de alte pofte. Odată cu aceasta să se roage lui Dumnezeu, căci El îi va procura, când va socoti de bine, mâncarea de trebuință.

⁹ Să culeagă material pentru coșuri, probabil.

8. *Ostenindu-se acela mult și neaflând cele pentru lucrul de mână, s-a întristat și s-a mirat cum „n-a fost trimis îngerul înaintea feței” lui, după cuvântul Bătrânului. El nu știa că aceasta i-a spus-o Bătrânul spre ușurarea plecării lui. De aceea, Bătrânul îi scrie lui acestea:*

Scrie fratelui că, atâta vreme cât este pe mare, corabia se așteaptă la primejdii și la băntuierile vânturilor. Dar când ajunge la limanul liniștii și al păcii, nu se mai teme de primejdii, de necazuri și de bătaia vânturilor, ci se va afla în liniște. Așa și iubirea ta, câtă vreme ești cu oamenii, așteaptă-te la necazuri și la primejdii și la atacurile vânturilor nemateriale; dar când vei ajunge la cele gătite ție, atunci vei fi fără frică. Iar în privința a ceea ce am spus înainte, că Stăpânul nostru a zis: „Iată, voi trimite pe îngerul Meu înaintea feței tale” (*Maleahi* 3, 1), el a fost de fapt trimis. Iar despre faptul de a nu fi aflat cele pentru lucrul de mână, Dumnezeu a zis în cartea lui Moise: pentru aceea „te-a smerit și te-a pedepsit și te-a sleit cu foamea în pustiul acela înspăimântător, ca să cunoști cele din inima ta” (*Deuteronomul* 8, 2-3). Înțelege, iubite frate, cele spuse ție de mine și ține-te tare și fără șovăială în osteneala ta.

9. *Scrisoarea aceluiași mare Bătrân către același, care plecase pentru trebuințele mănăstirii și se descurajase pentru multele necazuri în care a ajuns.*

Scrie, fiule, fratelui nostru Ioan că-l îmbrățișăm în Domnul, eu și tu și fratele nostru Ioan. Și spune-i: Nu te descuraja în necazurile și greutatea trupestă pe care le rabzi și în care te ostenești pentru noi și pentru obștea noastră. Căci și prin aceasta îți pui sufletul tău pentru frați, și nădăjduiesc că multă îți va fi răsplata pentru osteneala aceasta. Și precum l-a pus Dumnezeu pe Iosif să hrănească pe frații săi în timpul foametei, în Egipt, așa te-a pus și pe tine să ajuți mănăstirii împreună cu fiul meu Serid. Iar eu îți spun cuvântul Apostolului cel către Timotei: „Tu deci, fiul meu, întărește-te în harul care este în Hristos Iisus” (2 *Timotei* 2, 1). Căci văd cum va veni liniștea ta și mă bucur împreună cu tine întru Domnul. Pentru că atâta vreme cât petreci afară, vei afla necaz și osteneală trupestă. Dar când vei ajunge la limanul liniștii, vei afla odihnă și pace. Căci nemincinos este Stăpânul nostru, Care zice: „Le voi da lor în veacul de acum însutit și în cel viitor viață veșnică” (*Marcu* 10, 30). Ostenește-te așadar, frate, din toată inima, ca să afli mai multă dragoste și odihnă. Căci înainte de a ajunge corabia în port e lovită și frământată de valuri și de vârtejuri. Dar când ajunge în port, află în sfârșit multă liniște. Înțelege cele spuse și le păzește, „Căci Domnul îți va da înțelegere în toate” (2 *Timotei* 2, 7).

10. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, când a căzut pe piciorul lui o piatră și i-a pricinuit multă durere și descurajare.*

Iubitului frate în Domnul, Ioan, bucurie. Potrivit ostenelii trupului tău pentru noi și zdrobirii piciorului tău pentru noi, să umple însutit Stăpânul

Dumnezeu sufletul tău, iubitul meu, de bunătațile cerești. Înțelege, frate, cele scrise de mine și le ascunde în tine, pentru că te vor face să simți o bucurie cerească, stăpânitoare, dumnezeiască. Căci, în numele Sfintei Treimi, descopăr că ești împreună-moștenitor al harismelor mele, date mie de Dumnezeu. Și mă aștept să ajungi degrabă la ele, înaintând pas cu pas. Căci vei ajunge prin ostenele pentru Dumnezeu la odihna Lui, așa cum altul ajunge la ea pentru smerenie.

Iar eu nădăjduiesc că tu le vei avea pe amândouă când va muri întristarea din inima ta, înăbușindu-se iuțimea din tine. Atunci se va împlini în tine cuvântul: „Vezi smerenia mea și osteneala mea și-mi iartă toate păcatele mele” (*Psalmii* 24, 19). Și când ți-am spus că vei ajunge înaintând pas cu pas, gândește-te la Evanghelii, cum și de câte ori a dat Hristos ucenicilor harismele vindecărilor și ale scoaterii dracilor, ca și harisma desăvârșită a iertării păcatelor, zicându-le: „Căroră le veți ierta păcatele, iertate vor fi” (*Ioan* 20, 23). Deci când, pentru osteneala ta cea pentru Dumnezeu, va ierta păcatele tale, ai ajuns la măsura la care voiesc să ajungi.

Iar dacă găsești în scrisoarea mea cuvinte greu de înțeles, întreabă pe Serid, cel de un suflet cu tine, pe fiul meu cel iubit, și prin harul lui Dumnezeu el îți va explica cele greu de înțeles. Căci m-am rugat lui Dumnezeu pentru el și în privința aceasta.

Tu, deci, omule al lui Dumnezeu, aleargă pe drumul gătit ție, ca să ajungi cu bucurie la limanul lui Hristos, la care am ajuns noi, și să auzi glasul bucuriei împlinite, al vieții, al luminii și al veseliei spunându-ți: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău” (*Matei* 25, 21). Bucură-te în Domnul, bucură-te în Domnul, bucură-te în Domnul! Domnul să păzească sufletul și trupul tău de tot răul și de toată împotrivirea diavolească și de toată nălucirea pricinuitoare de tulburare. Domnul va fi lumina ta, acoperământul tău, calea ta, tăria ta, cununa ta, veselia ta și sprijinitorul tău veșnic. Ia aminte la tine, căci s-a scris: „Nu nesocoti cuvintele ieșite din buzele Mele” (*Psalmii* 88, 34).

11. *Răspunsul aceluiași Bătrân către același, îndemnându-l să-și aducă aminte de cele scrise lui spre folosul lui și spre sprijinirea inimii lui.*

Zis-a Solomon despre părinții lui: „Cei ce mă învățau îmi spuneau: Să se sădească cuvântul nostru în inima ta” (*Pilde* 4, 4). Așa îți spun și eu, frate: Să se sădească cuvintele mele în inima ta și cugetă totdeauna la toate cele scrise de mine, precum a zis Dumnezeu prin gura lui Moise: „Lipește-le de mâna ta cea dreaptă și vor fi pururea neclintite înaintea ochilor tăi și cugetă la ele când te culci, când te scoli, când umbli pe drum și șezi în casă” (*Deuteronomul* 6, 6-8). Arată-le, așadar, pe acestea întru desăvârșirea faptelor, și Dumnezeul meu va fi cu tine în veac. Amin.

12. *Același a poruncit fratelui un lucru și, pentru că acela nu l-a împlinit repede, l-a certat pe el. Iar fratele întristându-se, Bătrânul i-a poruncit să nu mai spună aceasta vreunuia dintre frați.*

În acest scop, Bătrânul i-a spus aceasta:

Spune fratelui Ioan: Vremea noastră este slabă. Și cu multă osteneală află în vremea de acum un om cu inima tare.¹⁰ Dar ține cuvântul Sfântului Apostol, care zice: „muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura” (2 Timotei 4, 2).

13. *Ridicându-se o clădire în mănăstire, acela (Avva Ioan), ca un om priceput, a desemnat măsurile lucrării. Dar unii frați, fără să știe el, socotind că fac un lucru bun, au adăugat ceva la acele măsuri și au schimbat puțin planul. Și tulburându-se acela și descurajându-se din pricina lor, a arătat aceasta Bătrânului. Bătrânul a răspuns:*

Spune fratelui nostru Ioan, care cugetă aceleași cu noi: Multe sunt cele scrise ție de mine prin mâna iubitului și sincerului nostru fiu, care ne iubește din tot sufletul lui, deopotrivă, pe noi cei trei¹¹ cu iubire desăvârșită. Și toate acestea nu ți le scriu din voia proprie, ci din porunca Sfântului Duh, spre îndreptarea și folosul sufletului și al conștiinței omului dinlăuntru, pentru necazuri și asuprirea trupului și pentru zdrobirea inimii. Întâi, ferește-te de duhul descurajării, căci naște tot răul și necazuri felurite. Dacă ți-aș scrie ispitele pe care le-am suferit eu, îți spun că nu le-ar putea purta urechile tale; ba poate nici ale altuia în timpul de față. Dar nădăjduiesc că vei ajunge la ele, ba chiar le vei vedea cu ochii tăi și te vei izbăvi de ele cu harul lui Hristos prin credința ta. Pentru ce slăbește inima ta și se descurajează din pricina oilor lui Hristos? Sau nu știi ce dureri de cap suferă învățătorul cel bun din partea copiilor până ce se cumițesc? Doar ai auzit de la mine cuvântul Apostolului: „muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura” (2 Timotei 4, 2). Ascultă și ia aminte la cele ce-ți spun. Îndelunga-răbdare este născătoarea tuturor bunătăților. Gândește-te la Moise, care și-a ales mai bine „să pătimească împreună cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă dulceața cea trecătoare a păcatului” (Evrei 11, 25). Deci când te tulbură gândul de la demoni împotriva vreunui om, spune gândului cu îndelungă-răbdare: M-am supus oare pe mine lui Dumnezeu, ca să lovesc pe alții?¹² Și va pleca de la tine. Aleargă cu

¹⁰ E o vreme moale, adică o vreme lipsită de oameni viguroși. Se întristează de orice lucru neînsemnat, le e frică de orice faptă care cere osteneală și curaj.

¹¹ Avva Ioan, venit în mănăstire, iubea pe marele Bătrân Varsanufie, pe Ioan zis „Prorocul” și pe Avva Serid. Acest fiu este Serid, care slujea ca scriitor și transmitător al scrisorilor lui Varsanufie și Ioan.

¹² M-am supus lui Dumnezeu împlinind slujiri mai mari, ca să mă supăr atunci când alții nu mă ascultă în împlinirea acestor slujiri? Trebuie să fie ei robii poruncilor mele?

bărbăție și cu tărie, aducându-ți aminte de cuvintele mele, mai bine zis de ale Domnului, ca să ne înțelegi pe noi în Hristos Iisus, Domnul nostru. Fie! Amin.

14. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, pentru că răbdase cu greu să audă că oarecare dintre frați spusese că să-l umilească: Cine mai este și acesta? Sau pentru ce se supără?

Spune fratelui: Precum se judeca Mihail pentru trupul lui Moise (cf. *Iuda* 1, 9), așa mă lupt și eu pentru tine, până ce nu te vei izbăvi de omul cel vechi. Dar și iudeii murmurau împotriva Mântuitorului, zicând: „Nu este Acesta Iisus, fiul lui Iosif, și nu știm noi pe (...) mama și pe frații Lui?” (*Ioan* 6, 42; *Matei* 13, 55). Gândește-te la acestea și rabdă până la sfârșit (cf. *Matei* 10, 22).¹³

15. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care nu se izbăvise încă de descurajarea lui:

Spune fratelui: Mi-am adus aminte de prorocia lui Ieremia prorocul, care zice: „Cine va da capului meu apă și ochilor mei izvoare de lacrimi, ca să plâng ziua și noaptea pe cei loviți ai fiicei poporului Meu?” (*Ieremia* 9, 1). Mă așteptam să te hrănească hrana vârtoasă și te văd iarăși având nevoie de lapte (cf. *Evrei* 5, 12). Vezi ce s-a scris: „De cele ascunse ale mele curăță-mă” (*Psalmi* 18, 13). Vezi să nu te fure balauri răi și să verse în tine veninul lor, fiindcă e pricinuitor de moarte. Căci nimeni nu îndreaptă vreodată binele cu răul, pentru că e biruit de rău, ci îndreaptă răul prin bine (cf. *Romani* 12, 21). Iată, tu stai în stadion: ești dator să te lupți cu fiarele, ca Apostolul (cf. *1 Corinteni* 15, 32). Căci el se lăuda pentru că biruise fiarele. Ai fost aruncat în furtuna mării, ca să rabzi multe primejdii și să te lupți cu furia valurilor. Și, biruind cu ajutorul lui Dumnezeu, vei veni cu noi la limanul liniștii, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

16. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care începuse să se supere pe frați pentru stricarea unor cărămizi din pricina ploii. Căci puneă aceasta pe seama negrijiilor lor. Știind de mai înainte că aceasta îl va face să gândească rău și de Avva, îl trezește și îl întărește de mai înainte împotriva acestor gânduri, aducându-i aminte și de dragostea adevărată pe care o are Avva față de el, ca prin această aducere aminte să lepede gândul potrivnic lui.

Fă o faptă de iubire, fiul meu, și gândește-te să aduci hârtie și cerneală, și lasă răspunsul pentru care ai venit și scrie fratelui Ioan mai întâi o salutare din

¹³ Mihail se lupta cu diavolul pentru trupul lui Moise, pe care acesta îl revendica prin cine știe ce bîrfă. Marele Bătrân se luptă pentru Avva Ioan, ca să nu se lase pradă supărării pentru bîrfa unora. Cine e scăpat de bîrfă? Nici Iisus n-a fost scutit de bîrfa iudeilor. Dar bîrfa nu trebuie să devină pentru noi o ispită, ca să ne supărăm pe cei ce o scornesc.

partea mea. Căci e pe cale să se supere pe alții și să fie supărat de alții. Și spune-i: Bucură-te în Domnul, fratele meu. Dacă sunt multe valurile mării, nu este oare cineva care să trezească pe Iisus și să certe vânturile și să se facă liniște pentru a cunoaște pe Iisus și a-l se închina (cf. *Matei* 8, 22)? Dacă toate sunt deșarte și trecătoare, pentru ce e împinsă inima noastră de ele, ca să uite de cuvântul evanghelic: „Ce va folosi omului de va dobândi lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?” (*Matei* 16, 26)? Află, fratele meu, că dacă supără cineva pe altul fie cu fapta, fie cu vorba, va avea după aceea el o supărare însutită. Ți s-au scris din partea mea de multe ori cuvintele Domnului din Scriptură: să ai îndelungă-răbdare în toate și să iei aminte și să nu fie voia ta amestecată,¹⁴ ci când îmi trimiți vreo întrebare cu iubitul meu fiu, Serid, care e mereu necăjit că te vede amărât, silește-te să ții sub pază gândurile tale, ca să nu arunce vreun venin pricinuitoare de moarte în inima ta și să te amăgească să iei țânțarul drept cămilă și bobul de nisip drept o piatră. Căci așa se va afla omul care, având o bârnă, ia seama la firul de pai (cf. *Matei* 7, 3-5).

Ți-am scris acestea ca sufletului meu, căci știu că inima ta se va bucura de ele. Fiindcă se spune: „Dojenește pe înțelept” și celelalte (*Pilde* 9, 8), și știi, frate, cât de mult te am pe tine în dragostea lui Hristos.

Nădăjduiesc că ești, în sfârșit, aproape de a nu te mai îngriji de lucrurile pământești și de a te afla în lucrarea duhovnicească a Părinților. Căci nu mă va rușina Domnul meu Hristos pe mine, care mă rog Lui ziua și noaptea pentru tine.¹⁵

17. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân. Știu, părinte, că acestea mi se întâmplă mie pentru păcatele mele, și că sunt fără de minte și pricina relelor. Iar cel ce mă duce în astfel de necaz este Avva, pentru că nu are grijă și trece cu vederea lucrurile. Și acestea se pierd din pricina lui, iar eu nu pot răbda aceasta. Și ce să fac, dacă eu vreau să alung gândurile,¹⁶ dar nu am putere? Iartă-mă, că am vorbit o dată; dar încă o dată nu voi mai vorbi (spune)” (Iov 40, 5). Și mă mir că s-a răcit căldura dragostei pe care o aveam față de frați. Roagă-te pentru mine, pentru Domnul.

Răspuns: Frate, adu-ți aminte că Domnul a spus ucenicilor Săi: „Acum și voi sunteți nepricepuți?” (*Matei* 15, 16). Ți-am scris să-ți păzești gândurile.

¹⁴ Să nu fie voia noastră împărțită între cele bune și cele rele, sau să nu se unească ea cu vreun gând rău sau cu vreo faptă neplăcută lui Dumnezeu.

¹⁵ A nu se face pricină de supărare mare din orice cuvânt sau gest neînsemnat al cuiva. Viața curată și rugăciunea neîncetată, neîmprăștiată dă sfântului nu siguranța mândră, lipsită de vibrație, că cererea lui va fi împlinită, ci o nădejde puternică, nu goală de tensiunea continuă a cererii în nădejdea că va fi ascultat. E în rugăciune o luptă continuă plină de nădejde. Nu lipsește nici nădejdea, nici lupta.

¹⁶ A răspunde gândurilor ispititoare prin refuzul de a le asculta.

Dacă te-ai fi ostenit să le păzești, ai fi aflat că puterea de care mi-ai scris de curând eu ți-am arătat-o într-o scrisoare de mai înainte și nu era nevoie să-mi scrii iarăși. Totuși, voi adăuga alt răspuns la întrebarea ta.

Mai întâi te mustru. Te-ai numit pe tine păcătos, dar în faptele tale nu te socotești așa. Căci cel ce se socotește păcătos și pricină a relelor nu se împotrivesc cuiva, nu se războiește, nu se mânie împotriva cuiva, ci îi socotește pe toți mai buni. Și dacă gândurile te fac să spui, fără să glumești, că ești păcătos, cum îți mișcă inima împotriva celor mai buni? Ia seama, frate, că nu acesta este adevărul. Deci încă n-am ajuns să ne socotim pe noi înșine păcătoși.¹⁷ De aceea, când iubește cineva pe cel care-l mustră pe el, este înțelept. Dar dacă spune că îl iubește și nu face cele ce aude de la el, mai mult îl urăște. Dacă ești păcătos, pentru ce îl ocărăști și îl învinuiești că prin el ți-a venit necazul? Nu știi că fiecare se ispitește de pofta sa (cf. *Iacov* 1, 14) și aceasta-i naște lui necazul? Asta este ceea ce ți-am scris despre frați, să nu te faci să iei tânțarul drept cămilă ș.a.m.d. Roagă-te mai degrabă să-ți fie părtași în frica de Dumnezeu. Și când spui de tine că ești nepriceput, nu o spune în glumă, ci cercetează-te și vei afla că nu te crezi așa. Căci, dacă ai fi așa, n-ar trebui să te mânii, pentru că n-ai putea deosebi dacă lucrul s-a făcut bine sau rău.¹⁸ Dar cel nepriceput e prost. Și cel nepriceput și prost e neînțelept în judecățile lui. Și cum ar putea îndrepta și înțelepți cel neînțelept pe alții? Vezi, frate, că vorbim în glumă și numai cu gura și aceasta o arată faptele noastre. De aceea, când răspundem gândurilor, nu avem putere, pentru că mai întâi primim să osândim pe aproapele și puterea duhului nostru slăbește¹⁹ și învinovățim pe fratele nostru, vinovați fiind noi înșine.²⁰ Dacă socotești că

¹⁷ E o stare de suflet complicată: poți să spui că ești păcătos în glumă sau dintr-o falsă smerenie. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să spunem că suntem păcătoși. Dar declarației tale că ești păcătos trebuie să-i corespundă o recunoaștere în tine însuți că ești păcătos. Sau această declarație trebuie să te îndemne în mod real să depășești păcatul. Deci, când spui că ești păcătos, dar te porți cu mândrie, cu invidie față de alții, aceste purtări contrazic declarația ta că ești păcătos, pentru că arăți că de fapt nu te socotești păcătos. Conștiința reală că ești păcătos trebuie să te ajute să lupți mereu cu gândurile rele. E o stare foarte complexă. Cel ce se socotește de fapt păcătos luptă mereu împotriva a tot ce e nedesăvârșit în el, dar pe de altă parte niciun om nu ajunge desăvârșit. Un semn că nu te lauzi numai cu o falsă smerenie, când zici că ești păcătos, e că nu te superi când cel căruia îi spui că ești păcătos aprobă această spusă a ta.

¹⁸ Spui că ești nepriceput, dar o spui în glumă. Căci, dacă te socotești cu adevărat nepriceput, n-ar trebui să te mânii pe vreun frate că a făcut vreun lucru rău, pentru că, fiind tu nepriceput, nu poți stabili dacă lucrul s-a făcut bine sau rău.

¹⁹ L. Régnauld și Philippe Lemaire traduc, greșit, cuvântul grecesc ἐκνευρούται cu „enervează”.

²⁰ Nu putem birui gândurile noastre rele, de vreme ce osândim pe frații noștri, ci tocmai prin aceasta le întărim.

totul este al lui Dumnezeu care miluiește, și nu al celui ce vrea, nici al celui ce aleargă (cf. *Romani* 9, 16), pentru ce nu înțelegi și nu iubești pe fratele tău cu o iubire desăvârșită?²¹ Căci câți nu voiau să ne ajungă pe noi, bătrânii, și alergau în acest scop? Totuși nu li s-a dat lor să ne ajungă. De aceea, nereușind el, ne-a trimis Dumnezeu pe noi la el și l-a făcut pe el fiul nostru sincer. Căci Dumnezeu iubește voința cea dinlăuntru.

Cât privește cuvântul: „Am spus o dată” ș.a.m.d., dacă lupți pentru a ajunge acolo, ești fericit. Dar nu s-a dat aceasta tuturor.

Iar despre celelalte gânduri, pune în seama lui Dumnezeu tot gândul, zicând: „Dumnezeu știe ce e de folos”. Și te vei odihni, și pe încetul îți va veni puterea să rabzi. Nu înceta să spui, iar de spui și nu ești auzit, și nici nu afli har (ascultare) în cuvântul tău, să nu te întristezi, căci te vei folosi și mai mult.

Iar privitor la cele care te miră, iubirea desăvârșită nu cade și cel ce a dobândit-o rămâne în căldură, fiind închis în iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele.

Cât despre rugăciunea despre care ai scris la sfârșit, să-ți ajungă cuvântul pe care ți l-am scris, căci mă rog pentru tine lui Dumnezeu fără încetare, noaptea și ziua. Ai cerut deci și aceasta de prisos. Ai așadar de la mine hrana cea după Dumnezeu pentru multă vreme. Stăruie și așteaptă pe Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

18. Răspunsul aceluiași Bătrân către același, care l-a întrebat de unde este căldura și răceala și învârtosarea inimii, și despre războiul trupesc.

Despre căldură și răceală, e știut că Domnul S-a numit foc ce încălzește și aprinde inima și răunchii (cf. *Psalmi* 7, 9; 35, 2). Dacă e așa, diavolul este răceală și de la el este toată răceala. Căci de n-ar fi așa, cum s-ar fi spus că „atunci se va răci dragostea multora” (*Matei* 24, 12)? Iar „atunci” ce înseamnă, dacă nu în timpurile vrăjmașului? Când simțim deci răceala, să chemăm pe Dumnezeu, Care, venind, va încălzi inima noastră spre dragostea desăvârșită a Lui, ba nu numai a Lui, ci și a aproapelui. Și venind de față căldura Lui, se alungă răceala urătorului de bine. Iar când acesta a uscat izvorul lacrimilor din inima ta, l-a umplut pe cel de sub pântecul tău. Dar primește pe Domnul în casa ta și El va usca izvorul din urmă și va curăța izvorul lacrimilor, ca să curgă din el apa duhovnicească.²²

Cel ce vrea să vină la frica lui Dumnezeu vine prin așteptare

²¹ Dacă totul este al lui Dumnezeu, de ce să ne lăudăm pe noi înșine și să defăimăm pe altul, care socotim că ne-a împiedicat în fapta noastră?

²² Trupul prinde putere când se împutășează viața duhovnicească a cărei esență o constituie iubirea de Hristos care se naște din simțirea prezenței Lui și a comuniunii cu El. Iar trupul plin de vigoare se face izvorul altor curgeri. Lacrimile inimii sunt semnul că omul nu e singur, ci că-L simte pe Domnul Hristos în sine.

stăruitoare.²³ Căci zice: „Așteptând, am așteptat pe Domnul și S-a plecat spre mine și a auzit rugăciunea mea” (*Psalmii* 39, 2). Și ce a adăugat? Și „m-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului” (*Psalmii* 39, 3). Iar prin groapa aceasta înțelegem și învățarea inimii. Dobândești deci ceea ce dorești și te vei mântui în Domnul.

19. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat despre îndelunga-răbdare.*

Spune fratelui: Ți-am scris despre îndelunga-răbdare. Și acum îți spun: Zis-a Stăpânul nostru Dumnezeu ucenicilor Săi: „Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma” (*Luca* 10, 19). Fă-te dar ca Iov, bând batjocura ca apa (cf. *Iov* 34, 7). Fă acestea și cugetă totdeauna la ele.

20. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat: Dacă i-a dat Dumnezeu putere să calce peste șerpi și scorpii, de ce se mai tulbură?*²⁴

Cel ce a primit putere să calce peste șerpi și scorpii nu mai este vătămat sau biruit de ei. Cercetează deci inima ta în fața oricărui lucru și dacă el poate tulbura inima ta măcar cât de puțin, află că ești încă departe de a fi primit putere asupra acelor și să nu fii fără grijă de tine, ca nu cumva să ți se fure vreo clipă.²⁵ Ci orice lucru ai vedea că se întâmplă – și nu spun numai despre cele din lume, care sunt trecătoare, ci și fie în cer, fie pe pământ –, pune pe Dumnezeu și judecata Lui înaintea ochilor tăi. Și gândește-te că puțină vreme avem să petrecem în lume. Și așa fă să se sălășluiască blândețea în inima ta, aducându-ți aminte de Hristos, Oaia și Mielul cel fără de răutate; de câte a răbdat, nevinovat fiind: ocări, bătăi și celelalte. Iar noi, măcar că suntem vinovați, de ce ne pornim împotriva aproapelui, când n-am pățimit nimic din partea lui? Adu-ți aminte că dragostea nu se trufește, ci e cu îndelungă-răbdare, și celelalte (cf. *1 Corinteni* 13, 4). Și roagă-te să ajungi la cele dinaintea ta, ca să nu-ți fie osteneala în deșert. Alipește-te fără șovăire de Hristos, Care ne-a iubit pe noi. Lui fie slava în veci. Amin.

21. *Răspunsul aceluiași Bătrân către același, punându-i în minte să nu poruncească nimănui ceva, ci să-și hotărască drept regulă limpede să se îngrijească numai de sine.*

Frate, cu cât îți scriu mai multe, cu atât silește-te mai mult să înțelegi

²³ Cel ce nu așteaptă cu răbdare pe Domnul e agitat, uită de frica Domnului.

²⁴ De ce nu stăruie în starea de neispitire? De ce se mișcă împotriva altuia?

²⁵ În textul grecesc: „Ca nu cumva să ți-o ia timpul înainte”, adică să nu-ți scape vreo clipă de sub stăpânire; să nu ți se întâmple în vreo clipă ceva ce n-a fost sub atenția ta. Să nu-ți răpească diavolul vremea din clipele date ție spre creșterea ta.

cele scrise de mine și să nu le nesocotești. Căci se spun spre cunoștința și spre buna așezare a sufletului.

Să știi, frate, că dacă cineva nu suferă ocările, nu va vedea slava, și dacă cineva nu leapadă amărăciunea mâniei, nu gustă dulceața. Ai fost lăsat în mijlocul fraților și al lucrurilor ca să arzi și să fii cercat. Căci aurul trebuie probat prin foc (cf. *1 Petru* 1, 7). Nu ține nimic pentru tine, căci prin aceasta vii la război și la griji, ci judecă cele ale timpului potrivit cu frica de Dumnezeu și nimic în duh de ceartă (cf. *Filipeni* 2, 3). Fă tot ce poți să te înstrăinezi de mânie și fii pildă de folos tuturor, nejudicând pe cineva, nici osândindu-i, ci sfătuindu-i ca pe niște frați adevărați. Iubește mai ales pe cei care te ispitesc. Căci și eu am iubit pe cei ce mă ispiteau. Pentru că, de gândim bine de ei, aceștia ne ajută să înaintăm. Nu-ți impune nicio regulă.²⁶ Fii ascultător și smerit și cere-ți socoteală de ce-ai făcut în fiecare zi. Căci prorocul, tâlcuind cuvântul „în fiecare zi”, zice: „Și am zis: Acum am început” (*Psalmii* 6, 10).²⁷ Iar Moise zice: „Și acum, Israele” (*Deuteronomul* 4, 1). Ține deci și tu pe „acum”.²⁸

Și, de ți se impune trebuința să poruncești cuiva, probează gândul tău, dacă nu cumva va mișca vreo tulburare. Și dacă nu ți se pare folositor, ascunde-l sub limbă, aducându-ți îndată aminte de Cel ce a zis: „Ce va folosi omului dacă va dobândi lumea întreagă, iar sufletul său și-l va pierde?” (*Matei* 16, 26). Învață, frate, că tot gândul care nu are în sine renunțarea la smerenie nu e după Dumnezeu, ci este în chip vădit din cele de-a stânga. Căci Domnul nostru vine cu seninătate, iar toate cele ale vrăjmașului, cu tulburare și mișcare necurată. Și chiar dacă par îmbrăcați în haina oilor, se descoperă din tulburarea pe care o pricinuiesc că „sunt lupi răpitori” (*Matei* 7, 15). Căci zice: „După roadele lor îi veți cunoaște” (*Matei* 7, 16). Să ne dea Dumnezeu tuturor pricepere, ca să nu ne lăsăm amăgiți de dreptățile lor. Căci „toate sunt goale și

²⁶ Nu spune: voi ierta atât, mă voi supune până la marginea cutare.

²⁷ Poetul Charles Péguy vorbea de „l'eternel commencement”. De fiecare dată când fac același drum, gândesc altceva. Niciun moment nu seamănă cu altul. Kirkegaard vorbea și el de noutatea fiecărui moment („der Augenblick” – clipire de ochi). Se poate generaliza: omul e mereu nou, căci spiritul personal e mereu nou. Dar e cu adevărat mereu nou, când nu se bălăcește în patimile sale.

²⁸ Nu lăsa niciun „acum” să treacă nefolositor. Kirkegaard cerea să nu amânăm împlinirea a ceea ce ni se cere în acest moment, căci prin aceasta ne obișnuim să tot amânăm. Fă fapta bună pe care ți-o cere momentul chiar în acel moment, împacă-te cu fratele tău până ești cu el pe cale. Tot timpul și spațiul sunt imprimate pentru un imperativ moral. Faptul că fiecare moment al timpului și al persoanei își are unicitatea lui sau se cere umplut de ceea ce e de trebuință în acel moment, arată că nici momentele timpului, nici împlinirile persoanei nu sunt destinate să se topească într-o esență indistinctă, ci-și au ecoul lor prelungit și unic, ca mulțumire sau osândă, în eternitatea persoanei. Dar trebuie să vedem și ceea ce nu e potrivit să facem în această clipă, ca să așteptăm o alta. La aceasta ne ajută discernământul.

descoperite înaintea Lui" (Evrei 4, 13).

Tu deci, iubite, fă să izbutească totul în mâinile tale, punând înaintea ochilor tăi frica lui Dumnezeu, și mulțumește Lui. Că a Lui este slava și cinstea în veci. Amin.

22. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, plin de mângâiere și de îndemn, ca să se întoarcă la veselia duhovnicească din descurajarea pricinuită lui de felurite întâmplări.

Scrie fratelui Ioan un îndemn duhovnicesc, care să veselească inima lui în Hristos Iisus, Domnul nostru. Și spune-i: Fiindcă ne dorești cum „dorește cerbul izvoarele apelor” (Psalmii 41, 1) – dar nu așa de mult ca noi pe tine –, nemaiputând răbda, cum zice prea dumnezeiescul Apostol Pavel (cf. 1 Tesaloniceni 3, 1), am scris iubirii tale acestea, spuse de noi, mai bine zis de Dumnezeu. Rodească-ți vița ta struguri, care, călcați în picioare, să-ți producă vin duhovnicesc, ca să veselească sufletul tău necăjit. Câmpul tău să rodească îmbelșugat sămânța cea bună care, semănată pe pământul cel bun, să producă una o sută, alta șaizeci și, iarăși, alta treizeci (cf. Marcu 4, 8). Și să se încălzească inima ta pentru totdeauna de focul despre care a spus Stăpânul nostru Iisus Hristos: „Foc am venit să arunc pe pământ” (Luca 12, 49). Să se înstăpânească în inima ta pacea Domnului, după cuvântul Apostolului (cf. Coloseni 3, 15). Și să se înalțe finicul tău cu ramurile lui, potrivit lui David, care zice: „Dreptul ca finicul va înflori” (Psalmii 91, 12). Să te cureți de mânie și de iuțimea patimilor ca sfinții cei desăvârșiți, în care nu se arată nicidecum mișcarea acestora, ba nici măcar vreo înclinare de-o clipă spre ele. Și să învrednicească Domnul sufletul tău să se sălășluiască în nevinovăție și în blândețe, ca să fii o hrană²⁹ a lui Hristos, un miel nevinovat. Să calci pe urmele noastre ca un urmaș cuminte și să te ridici la canonul nostru ca un bun moștenitor al harismelor mele. Să vadă ochii tăi pe Dumnezeu, ca unul ce-ai ajuns curat cu inima (cf. Matei 5, 8). Să fii îndelung-răbdător în necazurile tale, ca unul ce ai cunoscut făgăduința Stăpânului, Care zice: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33).

Să ajungi la dragostea de nebiruit, care introduce pe cei ce au dobândit-o în curțile împărătești și-i face frați ai lui Hristos.³⁰ Pătîmește împreună cu

²⁹ Frumoasă aplicare a ideii de mâncare de către noi a Mielului Hristos. Fiecare om blând e o adevărată hrană plină de dulceață pentru semenii săi. Dar numai unit cu Hristos în jertfa de sine, poate fi și omul un astfel de miel blând, dulce la mâncare și indulcind viața celui ce-l mănâncă.

³⁰ Iisus S-a făcut Fratele nostru prin dragostea care L-a îndemnat să Se facă om și să primească moartea pentru a ne ridica la comuniunea veșnică și fericită cu Sine în Împărăția unde vom fi fii ai Tatălui ceresc și frați ai Lui. Iar Tatăl cel veșnic ne-a creat și L-a făcut pe Fiul Său om, ca să extindă dragostea Sa de Tată și la alți fii. Noi trăim

Hristos, ca să te slăvești împreună cu El (cf. *Romani* 8, 17), și mori împreună cu El, ca să te scoli împreună cu El. Făcând așa, nu nesocotești comoara ce stă în fața ta.³¹ Dar până acum n-ai cunoscut înțelesul ei sau ce este ea. Când însă vei ajunge la liniștea desăvârșită, atunci o vei cunoaște pe ea³² și te vei minuna de darul lui Hristos. Dar cât de nepătrunse sunt căile Lui (cf. *Romani* 11, 33)! Până ce ești cu oamenii, nu poți să le înțelegi. Dar când te vei afla fără griji ca noi, atunci vei înțelege cele spuse. De aceea mă rog lui Dumnezeu noaptea și ziua (cf. 2 *Timotei* 1, 3), ca să fii și tu acolo unde suntem noi, să fii și tu într-o simțire cu noi, în bucuria negrăită a sfinților și în lumina veșnică, să afli și tu partea ta în ceea ce s-a făgăduit sfinților, „în cele ce ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (1 *Corinteni* 2, 9). Întărește-te în Domnul, bucură-te! Amin.

23. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, părinte și învățătorule, să nu te superi pe mine pentru cele pe care le greșesc și să-mi dai un canon (un îndreptar) cum trebuie să mă folosesc de psalmodiere, de post și de rugăciune, și dacă trebuie să fac deosebire între zile.

Răspuns: Frate, dacă ai fi luat aminte la cuvintele cererilor tale, ai fi avut puterea să le înțelegi. Dacă mă socotești părinte și învățător, cum crezi că mă pot supăra? Căci părintele este îndurător și nu se lasă nicidecum stăpânit de supărare, și învățătorul e îndelung-răbdător și străin de orice supărare.

Iar în privința dreptarului de care m-ai întrebat, multe sunt căile pe care se poate intra prin poarta strâmtă la viața veșnică. Iată, Domnul Hristos îți spune pe scurt cum trebuie să intri. Lasă regulile oamenilor și ascultă pe Cel ce zice: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22). Dacă deci omul nu are răbdare, nu va intra în viață. Așadar, nu cere o poruncă, pentru că nu vreau să fii sub lege, ci sub har (cf. *Romani* 6, 14).³³ Căci s-a zis:

frăția cu Hristos și calitatea de fii ai Tatălui ceresc, răspunzând acestei iubiri a Lor și iubind și noi pe oameni cu iubirea Lor. În Împărăția lui Dumnezeu, Acesta nu e Stăpân al nostru, ci Tată și Frate. Acolo domnește dragostea între Dumnezeu și noi și între noi toți, frați ai lui Hristos și fii ai Tatălui ceresc.

³¹ Comoara ce ne stă în față înseamnă dragostea lui Hristos și toate bunătățile Lui, pe care ni le dă și nouă. Pe ea nu o vom putea cunoaște decât atunci când vom ajunge la liniștirea desăvârșită din partea grijilor pentru lucrurile trecătoare și înguste ale lumii acesteia. Căci în această stare nu ne vom mai agita pentru cele netrecătoare. La dragostea aceasta vom ajunge după ce vom fi fost în stare să murim și noi lumii (care ne îngustează) pentru Hristos, cum a murit El pentru noi.

³² Numai murind egoismului păcătos, omul trece în viața infinit de largă a dragostei, în viața cea adevărată. Și, simțind că are totul, nu e agitat, ci liniștit.

³³ Cine crede în Hristos primește harul ca putere a iubirii Lui, care-i dă și lui puterea iubirii neîngustate de lege. Și cine iubește este și tare și liber și în veșnică înaintare. Împlinește tot binele din dragoste pentru Hristos, pentru că place Lui și El îi dă aripi

pentru cel drept nu este lege (cf. *1 Timotei* 1, 9), iar noi vrem ca tu să fii cu cei dreapți. Ține dreapta socoteală, cărmuind ca un bun cărmaci vasul printre vânturi. Când ești bolnav, ține-te de cele pe care ți le-am scris, potrivit stării tale. Iar când ești sănătos, împlinește-le iarăși după starea ta. Căci atunci când se îmbolnăvește, trupul nu cere hrană după obișnuința lui. Deci nici în privința aceasta nu se lucrează după vreo regulă.

Iar cât despre zile, să le ai pe toate deopotrivă sfinte, bune. Fă așadar toate cu înțelepciune și vei ajunge la viața cea în Hristos, Domnul nostru. Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

24. Născându-se o deosebire de păreri între Avva și el despre un loc din Scriptură și fiecare dintre ei luptându-se pentru îndelunga-răbdare, le-a trimis Bătrânul răspunsul acesta, arătându-le că îndelunga-răbdare e lipsită de tulburare. Aceasta, ca să-și păzească totdeauna netulburarea în chip desăvârșit.

Iubite fiule, să nu socotești că ai înțeles prin voi înșivă capitolul de ieri din Epistola Apostolului Pavel către Tesaloniceni. De aceea eu, cunoscând slăbiciunea răbdării voastre sau că este amestecată cu supărare, m-am rugat lui Dumnezeu pentru voi ca să înțelegeți acest capitol. În aceasta stă tot înțelesul scrisorilor mele scrise prin tine fratelui Ioan.

Pe lângă aceasta, luați aminte și la capitolele pe care urmează să le citiți astăzi din Apostolul Pavel și din Sfânta Evanghelie, pentru că au același înțeles. Citiți-le de trei ori, cercetând înțelesul cuvintelor pentru folosul sufletesc. Căci vă port foarte mult în suflet și mă îngrijesc de voi, după voia lui Dumnezeu. Nevoiți-vă așadar împreună cu mine și luptați-vă împreună să tăiați de la voi supărarea și mânia. Căci e nevoie pentru aceasta de lupta dusă cu ajutorul lui Dumnezeu.

Iată capitolele acestea:

Din cea dintâi către Tesaloniceni, de la: „Vă mai rugăm, fraților, să cinstiți pe cei ce se ostenesc între voi, care sunt mai-marii voștri în Domnul și vă povățuiesc” (*1 Tesaloniceni* 5, 12), până la sfârșitul epistolei.

Din cea dintâi către Corinteni, de la: „Iar cât privește darurile duhovnicești, nu vreau, fraților, să fiți în necunoștință. Știți că, pe când erați păgâni” (*1 Corinteni* 12, 1-2), până la: „Dar în biserică voiesc să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină” (*1 Corinteni* 14, 19).

Din *Evanghelia după Matei*, de la: „Ieșind, (Iisus) a văzut mulțime mare și I s-a făcut milă de ei și a tămăduit pe bolnavii lor” (*Matei* 14, 14), până la: „Iar cei din corabie s-au închinat Lui, zicând: «Cu adevărat, Tu ești Fiul lui Dumnezeu»” (*Matei* 14, 33).

25. *Răspunsul aceluiași către același și către Avva, care voia dintr-odată să facă mai strânsă regula fraților.*

Îți spun și ție, fiule, și fratelui, că v-am scris mai înainte despre îndelunga-răbdare. Vă spun și acum: „Bătutul laptelui dă untul, lovitura peste nas face să țâșnească sângele” (*Pilde* 30, 33). Iar Sfântul Pavel zice: „M-am făcut iudeilor iudeu, ca să dobândesc pe iudei” (*1 Corinteni* 9, 20) ș.a.m.d. Apoi zice: „Tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să măntuiesc pe unii” (*1 Corinteni* 9, 22). Dacă vrea cineva să încovoie un pom sau o viță, îl îndoie treptat și nu se frânge. Dar dacă-l trage dintr-odată, lemnul se frânge îndată, înțelege ce-ți spun.³⁴

26. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care descoperise unele lucruri despre care Bătrânul îi poruncise să nu spună nimănui și de aceea căzuse în ispită. Și despre desăvârșita îndelungă-răbdare.*

Spune fratelui: E scris: „Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui” (*Romani* 8, 9). Ia seama de unde ți-au venit aceste gânduri de îndoială, care te supără neîncetat. Oare nu din călcarea poruncii mele, care ți s-a făcut obișnuință? Căci ți-am poruncit adeseori să nu spui nimănui taina, și tu ai vestit-o multora. Sunt eu oare Hristos, Care când poruncește să nu se spună vreo faptă a Lui nimănui, atunci se vestea cuvântul despre ea noroadelor și tuturor (cf. *Matei* 9, 30-31)? Totuși voia lui Hristos este să nu fie izbit aproapele, căci El a venit să măntuiască pe oameni cu multă blândețe și dulceață. Căci dacă omul nu se face ca o fărâmitură, nu poate locui cu oamenii.³⁵ Vezi ce spune Hristos ucenicilor Săi: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (*Ioan* 15, 16). Dacă deci chemarea pe care ne-o faci cu iubire e de la Dumnezeu, și nu de la oameni, nevoiește-te să dobândești îndelungă-răbdare.³⁶ Căci ți s-au scris de mine cele scrise odinioară: „Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (*Luca* 21, 19). Pune deci iarăși

³⁴ Se recomandă să nu se impună începătorilor în viața duhovnicească o regulă prea aspră.

³⁵ Hristos ni S-a făcut pildă de delicatețe. Și sfinții se aseamănă cel mai mult cu El. Aceasta e puterea pozitivă a smereniei. Ea dă altora toată lărgimea în manifestarea lor. Sfântul se consideră o fărâmitură între alții.

³⁶ Când cineva ne cere să-l ajutăm cu sfatul și cu fapta, Hristos ne alege pe noi, Dumnezeu ne alege prin acela. Dar despre aceasta trebuie să-și dea seama și acela, și să ne asculte în ceea ce-i spunem, căci suntem aleși prin el de Dumnezeu Însuși pe seama lui. În aceasta e întemeiată delicatețea raporturilor dintre oameni și responsabilitatea reciprocă dintre ei. Dumnezeu nu ne-a ales numai să fim, ci să fim unii pentru alții. Eu te respect pentru că prin tine apelează la mine Hristos; și tu mă respecti pentru că eu sunt ales de Hristos pe seama ta. Eu trebuie să am răbdare în a-ți asculta și împlini cu responsabilitate cererea de sfaturi; tu trebuie să ai răbdare în a-mi asculta și împlini cu responsabilitate sfaturile.

început în păstrarea și păzirea celor spuse ție de mine.³⁷ Căci nu e încă vremea de a le descoperi acum.³⁸ Fii cu curaj în Domnul!

27. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care se întristase că a întârziat să-i scrie și de aceea crezuse că l-a scos din amintirea lui.*

Scrie îndată fratelui, arătându-i întâi bucuria, veselia și îmbrățișarea mea în Domnul, și spune-i: Să nu socotești, iubitul meu, că am predat uitării pomenirea ta în inima mea, fiindcă am întârziat să-ți scriu. Ci, luând aminte la purtarea ta, mi-am prelungit răbdarea până acum. Fii încredințat că, precum nu uită Dumnezeu nostru să miluiască lumea, nici eu nu uit de iubirea ta, ci mă rog lui Dumnezeu noaptea și ziua pentru mântuirea sufletului tău, ca să ajungi la măsurile pe care ți le-am arătat prin scrisorile dinainte.

Și mai află și aceasta că, atunci când pleci spre slujirea mănăstirii, merge totdeauna cu tine și inima mea cu bunăvoința lui Dumnezeu. Drept aceea, să nu te descurajezi, fratele meu. Căci nădăjduiesc că vei ajunge să te bucuri de toate câte ți le-am scris. Pentru că nu minte Dumnezeu, Care a spus: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22). Cugetă la cele pe care ți le-am spus și la ce e pus în sarcina ta, „că prin multe suferințe trebuie să intrăm noi în Împărăția lui Dumnezeu” (*Fapte* 14, 22). Bucură-te, așadar, întru Domnul; și iarăși îți zic: Bucură-te! (cf. *Filipeni* 4, 4).

Nimeni să nu afle deci taina. Căci s-a scris: „Și cuvintele acestea au părut înaintea lor ca o aiureală” (*Luca* 24, 11).³⁹ Că de nu are cineva inima tare, nu le poate suporta.⁴⁰

³⁷ Răbdarea înseamnă a socoti că fiecare clipă ne e dată pentru un nou început, ca și când n-am fi făcut nimic până acum. Astfel, putem să fim mereu noi în luarea în seamă a ceea ce ni se cere în fiecare clipă și să nu ne îngreunăm niciodată în ascultarea și împlinirea poruncii. Suntem într-o veșnică noutate, care e totodată o neconținută creștere, pe care însă nu trebuie să o prezentăm cu mândrie altora. Dar ceea ce trebuie să împlinim în fiecare clipă aflăm și din sfatul părinților duhovnicești.

³⁸ Dacă spui altora înainte de vreme cele recomandate ție, riști să le banalizezi; riști ca ele, nefiind înțelese de alții, ca unele ce nu sunt date pentru ei având în vedere starea lor de acum, să se bagatelizeze și să te facă și pe tine să le micșorezi importanța. Le vei putea descoperi cu folos pentru alții după ce ai crescut tu prin împlinirea lor, ca să iradieze din tine forța desăvârșirii tale, la care ai fost ridicat prin practicarea celor poruncite ție, dar și după ce au crescut ei la putința de-a le împlini. De aceea Hristos putea spune lucruri tari unora, dar le interzicea să le comunice mai departe altora înainte de a se fi ridicat ei înșiși la puterea de a le exemplifica prin viața lor.

³⁹ Să nu afle cei nepregătiți taina că la fericirea veșnică se ajunge prin necazuri, sau taina de viață aducătoare a crucii: „Căci cuvântul crucii celor pieritori nebunie este” (1 Corinteni 1, 18). Taina suferinței care înobilează nu o pot înțelege decât cei subțiați prin experiențe duhovnicești.

⁴⁰ Inima tare stă în a suporta necazurile, în a rămâne cu iubire față de cei care te

28. *I-a venit gândul să-și pună ca regulă să nu iasă nicăieri în zilele de post. Dar Bătrânul l-a oprit de la aceasta, ca nu cumva, cerând vreo trebuință voită de Dumnezeu, să iasă și să se întristeze ca unul ce a încălcat regula.*

Spune fratelui: N-ai auzit de la mine că, oriunde vei pleca și orice ai face pentru Dumnezeu, inima mea va merge cu tine? Nici acum, frate, precum ai auzit mai înainte, să nu-ți pui nicio regulă. Și de ieși când se ivește trebuința, să nu te întristezi în gândul tău. Pricepe înțelesul celor scrise ție de mine. Și lucrează așa și vei avea odihnă. Pace ție de la mine, mai bine zis de la Dumnezeu.⁴¹

29. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, prin care întărește credința lui în cele făgăduite și îl ridică prin această încredințare la o și mai mare râvnă.*

Odihna și tot darul cel bun și toată harisma dumnezeiască vin omului prin credință. Nu fi deci nesimțitor la puterea care-ți vine în fiecare zi de la Dumnezeu prin smerenia mea.⁴² Și află că nu puțin ne-a făcut să ne minunăm venirea ta la noi.⁴³ Aleargă deci spre cele dinaintea ta, ca să le iei (cf. 1 Corinteni 9, 24). Și adu-ți aminte pururea de unde te-a scos Dumnezeu. Și dă Lui mulțumită în toate, rugându-te să plinească mila Sa cu tine în veci. Amin.

30. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat dacă e dator să plece pe corabie cu unii frați pentru a găsi ceva pentru lucrul de mână în Egipt. Căci șovăia, fiindcă și el și frații erau necunosători ai mării și ai locurilor.*

Spune fratelui: Cât timp ești afară, trebuie să te ostenești pentru Dumnezeu împreună cu frații. Pune deci în fața ochilor tăi necazurile Apostolului. Căci „cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10, 22), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

defăimează; inima tare stă în stărnirea de a fi dulce pentru cei ce te adapă cu paharul amărăciunii.

⁴¹ Varsanufie cere mereu adresatului să nu se robească unei legi pe care și-o dă o dată pentru totdeauna, ci să lucreze de fiecare dată așa cum împrejurarea îi spune că e de folos. Libertatea în bine, aceasta e recomandarea. Să nu se îngreădească omul printr-o „lege” a repetiției formale.

⁴² Tot darul vine de la Dumnezeu prin credință. Dar aceasta înseamnă ca, în același timp, să crezi celui ce te asigură de darul care-ți va veni de la Dumnezeu. Credința în Dumnezeu nu exclude, ci implică încrederea în omul care te îndeamnă la credință, mai ales când acoperă spusele lui cu viața lui. În acela e prezent Dumnezeu în lucrare. Se cere o mare încredere în părinții duhovnicești.

⁴³ Adresatul ceruse la începutul scrisorilor să i se dea voie să vină să viețuiască în mănăstire. Aceasta se făcuse cu voia lui Dumnezeu. El slujea acum mănăstirii, plecând cu diferite misiuni în diferite locuri.

31. *Umblând ei mult în Egipt până să afle ceva pentru lucrul de mână și suferind multe și felurite greutăți și necazuri, Avva Ioan s-a descurajat din pricina aceasta.*

*Bătrânul, mai înainte văzând acestea cu duhul, i-a pregătit de mai înainte un răspuns cu următorul cuprins: Scrie, fiule, cele spuse de mine, mai bine zis de Dumnezeu, și le pregătește să le trimiți fratelui Ioan.⁴⁴ Întâi salutarea mea în Domnul. După aceea spune-i: Te descurajezi în necazuri ca un om trupesc, ca și când n-ai auzit că te așteaptă necazuri, cum a spus și Duhul lui Pavel (cf. *Fapte* 20, 23), care mângâia pe cei ce erau cu el în corabie, îndemnându-i să fie cu voie bună (cf. *Fapte* 27, 22). Nu știi că „multe sunt necazurile dreptilor” (*Psalmii* 33, 18), și că în ele se probează omul ca aurul în foc? Deci dacă suntem drepti, să primim să fim cercați în necazuri. Iar de suntem păcătoși, să le răbdăm ca unii ce suntem vrednici de ele. Căci încercarea lucrează (produce) răbdare (cf. *Romani* 5, 4). Să ne gândim la toți sfinții de la început și să vedem câte au răbdat. Căci, făcând binele și grăind binele și stăruind în adevăr, au fost urâți și necăjiți de oameni până la moartea lor, iar ei se rugau pentru dușmanii și prigonitorii lor, potrivit cuvântului Mântuitorului (cf. *Matei* 5, 44). Oare ai fost și tu vândut ca nevinovatul Iosif? Oare au robit mâinile tale la coșuri (cf. *Psalmii* 80, 5)? Ai coborât oare de două ori în groapă (cf. *Facerea* 37, 24; 40, 15)? Sau ai fost asuprit ca Moise, din copilărie până la bătrânețe (cf. *Evrei* 11, 25)? Ce-ai îndurat, leneșule? Sau ai fost prigonit ca David de către Saul și de către propriul său fiu, plângând totuși pentru ei când au murit (cf. *2 Regi* 1, 11-27; 18, 33)? Sau ai fost aruncat în mare ca Iona (cf. *Iona* 1, 15)? Uitucule și iubitule, pentru ce slăbește cugetul tău? Nu te teme și nu tremura ca un lipsit de bărbăție, ca să nu te lipsești de făgăduința lui Dumnezeu. Nu te speria ca un necredincios, ci încurajează gândurile tale puțin credincioase. lubește necazurile în toate, ca să te faci fiu cercat al sfinților. Adu-ți aminte de răbdarea lui Iov și a celor ce i-au urmat și râvnește să mergi pe urmele lor. Adu-ți aminte de primejdiile, de necazurile, de lanțurile, de foamea și de mulțime; altor rele pe care le-a răbdat Pavel (cf. *2 Corinteni* 11, 24-27) și zi fricii tale: Sunt străin de tine! Adu-ți aminte de cel ce ți-a scris: „Fie că izbândești în lucrul ce-ți stă în față, fie că nu, mulțumește lui Dumnezeu!” Gândește-te că lucrurile sunt stricăcioase și trecătoare. Iar răbdarea cea după Dumnezeu mântuiește pe cel ce a câștigat-o.*

⁴⁴ E vorba de același Avva Ioan, care venise în mănăstire și mergea în diferite locuri pentru trebuințele mănăstirii. Era ca un fel de iconom al mănăstirii, care când îngrijea de anumite lucrări în ea, când se ducea să procure cele de trebuință în afara mănăstirii. El se afla în ascultare de Avva Serid, egumenul mănăstirii. Dar e deosebit de Ioan Prorocul, celălalt Bătrân, care viețuia și el închis în chilie. Pe acest Avva Ioan, marele Bătrân îl numește „frate”, iar pe Serid, „fiu”.

Iată, te străduiești să aduci ceva pentru lucrul de mână și să lucrezi. Ca să-ți arăt că, după cuvântul Apostolului, izbânda nu atârănă „nici de cel ce voiește, nici de cel ce aleargă, ci de Dumnezeu care miluiește” (*Romani 9, 16*),⁴⁵ iată că Dumnezeu ne trimite oameni care au cele de trebuință ale lumii. Primindu-i, nu spuneți că eu am grăit despre ei ceva, ca să nu cadă în slava deșartă.⁴⁶ Iubiți-i ca pe niște frați adevărați și faceți ca gândul vostru să odihnească gândurile lor.⁴⁷ Căci ei disprețuiesc lumea, ca să-și mântuiască sufletele lor. Și Dumnezeu îi aduce prin mine – căci scriu cu înainte-știință – pe ei aici, la voi, ca să aflați că au disprețuit-o foarte mult. Tu deci, frate, fiind ținut de mâna mea, umblă pe calea cea strâmtă și plină de necazuri, care duce la viața cea veșnică în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

32. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat dacă trebuie să mănânce deosebit și să nu iasă miercurea și vinerea la Sfânta Împărtășanie; și dacă trebuie să se oprească de la grija lucrului; și de trebuie să se folosească de vreun mijloc de tămăduire dacă i s-ar întâmpla să se îmbolnăvească în nevoia liniștirii lui; și deci să i se dea porunci în vederea mântuirii.

Nu vreau să nu știe iubirea ta despre binefacerea venită ție de la iubitorul de oameni Dumnezeu. Căci, iată, te-au ajuns durerile (nașterii).⁴⁸ Fiindcă a început Iisus să lucreze cu tine și să te aducă pe tine, după rânduială, la liniștea Lui binecuvântată, la răbdarea care nu se rușinează (care nu e făcută de rușine).⁴⁹ Și chiar dacă îți va veni vreo slăbiciune sau vreo boală, îndreaptă

⁴⁵ Nu noi îi găsim pe cei ce se întorc la Dumnezeu, ci El ni-i trimite, și ei prin Dumnezeu se întorc.

⁴⁶ Să nu spună adresatul acestor oameni, care vin la el, că Bătrânul i-a spus ceva despre ei, ca să nu-și închipuie că sunt foarte importanți și de aceea i-a vorbit Bătrânul despre ei. E bine ca cel atras la credință să știe că Dumnezeu a făcut aceasta, dar să nu cadă prin aceasta în închipuirea că e mai important pentru Dumnezeu decât alții. Viața duhovnicească e o continuă balansare între cele contrare.

⁴⁷ Ne putem odihni unii pe alții în gânduri, cum ne putem și tulbura. Mai bine zis, atât odihna, cât și tulburarea vin unora totdeauna prin alții. Deci e o datorie a noastră să odihnim pe alții și suntem datori cu recunoștință față de cei din preajma noastră când suntem odihniți de ei, precum trebuie să ne simțim vinovați când aceia nu sunt odihniți.

⁴⁸ Semnul binefacerii care-i vine de la Dumnezeu omului pornit pe calea înduhovnicirii este că au început pentru el necazurile. Înseamnă că Dumnezeu are încredere în puterea lui de a le suporta.

⁴⁹ Liniștea pe care o dobândește omul duhovnicesc din partea grijilor lumii e lucrarea lui Hristos, sau e în Hristos în Care avem totul. Și la ea îl duce pe acel om Hristos, sălășluindu-Se în el, dar nu fără ca și acela să treacă prin eroismul răbdării

toată nădejdea ta spre Dumnezeu și te vei odihni. Căci nădăjduiesc în Dumnezeul meu că nu ești departe de calea lui Dumnezeu.

Cât privește mâncarea deosebită în chilia ta, ea îți este de folos și de ajutor. Dar dacă se ivește un motiv să mănânci cu frații, nu șovăi, nici nu te îngreuna, ci îngustează-ți dorința treptat.

Iar de la împărțășanie nu te opri cât timp intri și ieși, căci, altfel, pricinuiești sminteală altora.

Și ia seama să-ți faci șederea cu smerenie și cu frică de Dumnezeu, și cu iubire nefățărîtă. Zidește-ți casa ta pe piatra tare și neclintită, „iar piatra este Hristos” (1 Corinteni 10, 4).

Iar alte porunci nu sunt de trebuință acum. Ți-ajung cele ce ți s-au scris din partea mea; sunt destule pentru a te duce de la omul vechi la cel desăvârșit. Cugetă la ele și adu-ți aminte de ele și nu le uita, căci cuprind toată Scriptura. Întărește-te în Domnul, păstrând totdeauna smerita cugetare în cuvinte, în fapte și în mișcări.

33. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, pentru că fratele lui după trup, gândindu-se să se retragă în viața călugărească, îl întrebase prin el pe Bătrânul despre aceasta.

Zis-a Domnul nostru Iisus Hristos: „Nimeni nu vine la Mine, de nu-l va trage pe el Tatăl” cel ceresc, și: „Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 44), și: „Eu Mă voi arăta lui” (Ioan 14, 21), și: „Ridicați ochii și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș, iar cel ce seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră. Căci în aceasta se adeverește cuvântul: Că unul este cel ce seamănă și altul cel ce seceră” (Ioan 4, 35-37).

Frate, nimeni, voind să intre în cetate, nu doarme; și nimeni, vrând să lucreze, nu se lenevește văzând soarele; și nimeni, vrând să-și lucreze țarina, nu stă nepăsător. Ci cel ce voiește să intre în cetate își iuțește pasul, în loc să-l facă mai zăbavnic; și cel ce vede soarele începe repede să lucreze, de frică să nu fie curând împiedicat; și cel ce voiește să-și lucreze țarina se grăbește, ca să nu fie vătămată de neghină. Cel ce are urechi de auzit, să audă.⁵⁰

crucii, care există implicit în liniștea lui Hristos. Asceza este hristocentrică.

⁵⁰ Cine se obișnuiește cu amânarea greu mai scapă de această obișnuință. Cine se oprește din urcuș a căzut în aceeași clipă mai jos de unde este. Nu stă decât cel ce urcă neîncetat. E o idee pe care a dezvoltat-o Sfântul Grigorie de Nyssa. Oprirea prin lenevie produce o anumită paralizie în puterile sufletului. Cel ce cedează lenei devine robul ei. Își slăbește libertatea sau stăpânirea sa asupra lui însuși. Ești tu însuși când ești stăpân pe tine. De aceea, în grecește libertatea se numește și stăpânire de sine (αυτεσούσιον). N-am ajutat pe om în clipa în care a trebuit, l-am putut pierde. Fiecare clipă impune o datorie unică pentru veci, pe care n-o mai poți îndeplini în altă clipă. Fiecare clipă ni s-a dat cu rostul ei unic de la Dumnezeu. Fiecare clipă are o

34. *Venind iarăși a doua oară fratele la el, acesta era îngrijorat de mântuirea lui și îi aduse aminte de făgăduiala lui de mai înainte. Iar acela îi ceru să i se dea un semn de către Bătrân despre aceasta.*

Și Bătrânul îi spuse acestea:

În privința fratelui de care mi-ai vorbit, el e războit de necredință, și aceasta este eres fariseic. Despre unul ca acesta Domnul a spus: „neamul acesta (...) cere semn și semn nu i se va da” (Luca 11, 29). Acestuia nu am nimic să-i spun, decât ceea ce a spus Apostolul: „Cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi” (2 Corinteni 5, 17), și: „Acum, Israele” (Deuteronomul 4, 1), și: „Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeuul tău” (Deuteronomul 6, 16), și iarăși: Astăzi de auziți glasul Lui, să nu învățoșați inimile voastre (cf. Psalmi 94, 8). Cel ce are urechi de auzit, să audă.⁵¹

35. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către cel ce l-a întrebat despre frații neputincioși cu trupul și despre alții, neputincioși cu cugetul, de trebuie să-i ia la sine. Și de trebuie să-i spună Avvei⁵² să ușureze puțin pe începători de la priveghere. Și despre tăcerea lui îndelungată.*

Frate, răspunsul la cele trei gânduri este unul: să nu silești voința cuiva, ci seamănă cu nădejde. Căci Domnul nostru n-a silit pe nimeni, ci a binevestit. Și dacă cineva a voit, a ascultat. Știu că știi că nu nesocotesc, nici nu disprețuiesc dragostea ta. Dar răbdarea este spre mare folos. Căci atunci când ne rugăm și Dumnezeu întârzie să ne asculte, o face spre folosul nostru, ca să ne deprindem cu îndelunga-răbdare. Deci să nu ne descurajăm, zicând că ne-am rugat și nu ne-a auzit, căci Dumnezeu știe ce e de folos omului. Bucură-te în Domnul, fratele meu, și fii fără grijă în orice lucru. Și roagă-te pentru mine, tu, cel iubit de mine și de un suflet cu mine.⁵³

însemnătate pentru veșnicie.

⁵¹ E aceeași idee ca în răspunsul dinainte. Cine urcă o face pentru că aude glasul Domnului, care-l cheamă. Cel ce se obișnuiește să nu dea toată atenția poruncii Domnului îndată ce o aude, și așteaptă să i se spună a doua oară, să i se dea un nou semn mai accentuat, pierde sensibilitatea receptivă a inimii, începe să se tocească, să se sclerozeze spiritual. Începe să nu mai fie viu, începe să moară. Cade din simțirea planului dumnezeiesc, care-l face liber, cade din planul vibrant al Duhului în cel al automatismului naturii, încetând să mai fie el însuși. Se afirmă iarăși importanța lui „acum” și a lui „astăzi”, importanța de a împlini în această clipă ceea ce cere Dumnezeu în ea. Fiecare clipă ne e dată pentru a o umple cu împlinirea datoriei noastre legate de ea, pentru a imprima în noi ceea ce ne cere. Și Dumnezeu Însuși ne spune, în ea, ce datorie avem de împlinit în ea.

⁵² Starețului Serid.

⁵³ A persista în urcușul spre Dumnezeu nu înseamnă a forța în orice clipă împlinirea unei fapte pentru cineva sau a aștepta totdeauna rezultatul unei rugăciuni pentru

36. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, prin care îi îngăduie aceluia să înceapă liniștirea slobozit de orice grijă, precum și răspunsul la gândul ce i-a venit aceluia că e ceasul din urmă, ca și la întrebarea de a făcut bine că a rămas mult la unul dintre părinți, stând de vorbă cu el.*

Frate, ascultă de mine, care te iubesc în Hristos Iisus. Despre chilie a spus Domnul nostru Iisus Hristos: „Vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia. Căci precum Tatăl are viață întru Sine, așa l-a dat și Fiului să aibă viață întru Sine” (Ioan 5, 25-26).

Și eu îți spun ție că timpul intrării tale, cu ajutorul lui Dumnezeu, e de față. Întocmește-ți noua chilie. Intră având pe Dumnezeu drept călăuză și tu te vei sălășlui în ea, ca să nu mai porți grijă de nimic. Căci trebuința lucrurilor și ispita se susțin una pe alta. Iar gândul semănat în tine e fără folos, ba aduce cu el și slava deșartă, căci cine nu știe că suntem în ceasul din urmă.⁵⁴ Cât despre convorbiri, când te vezi pe tine pornit să vorbești despre Dumnezeu, află că tăcerea e mai minunată și mai slăvită decât convorbirea.⁵⁵ Deci n-a mai rămas nimic de care ai nevoie să-ți scriu. Căci ți-am scris de la alfa până la omega, cum o știe iubirea ta. Te las cu Dumnezeu, că al Lui este ajutorul și a Lui mila. Amin.

37. *Un mirean oarecare, iubitor de Hristos, a trimis vorbă să se întrebe Avva Ioan despre un lucru și i-a dat lui răspuns. Dar, părăndu-i pe urmă rău, a descoperit aceasta marelui Bătrân, zicând: „Iartă-mă, că sunt beat și nu știu ce fac”.*

Ți-o spun de multe ori: „Lasă morții să-și îngroape pe morții lor” (Luca 9, 60). Oare nu ești încă dezgustat de răul lor miros? Ia seama ce zici. Căci nu știi

acela. Dumnezeu vrea să ne obișnuiască și cu răbdarea. Continuitatea urcușului stă uneori în continuitatea rugăciunii pentru alții și în neslăbirea așteptării rezultatului. Rugăciunea și răbdarea pot susține împreună urcușul continuu și o neîncetată tensiune, ca o căldură care, dacă se răcește, greu mai poate fi reaprinsă.

⁵⁴ Orice clipă poate fi cea din urmă. În alt sens, să cugetăm că orice ceas poate fi ceasul din urmă al vieții noastre moarte și deci ceasul trezirii noastre din moarte la viață, dacă auzim glasul celui în stare să ne trezească la existența noastră responsabilă, să ne facă treji, ca să ne dăm seama că existăm. Iar dacă nu ne deschidem urechea sufletului la acest glas acum, ne obișnuim să nu-l mai auzim niciodată, și deci rămânem în moarte definitiv, făcând din această clipă, în sens contrar, clipa noastră din urmă. Cine intră „în chilie” sau în intimitatea sensibilă cu Dumnezeu, părăsind alipirea la lucrurile moarte, a trăit în momentul acela – și trăiește tot timpul cât rămâne în această stare – ceasul din urmă în sens bun.

⁵⁵ Dumnezeu e mai presus de cuvânt. Important e să simți prezența Lui ca o putere mai presus de cuvânt. Și o simți puternic prin responsabilitatea pe care a trezit-o și o susține în tine.

ce zici. Că cel beat e luat în batjocură de oameni, e lovit, e disprețuit. El nu se cinstește pe sine însuși, nu-și dă vreo părere, nu învață pe alții, nu dă un sfat despre ceva, nu deosebește lucrul acesta, ca bun, de altul, ca rău. Dacă spui una cu gura și alta o arăți cu fapta, vorbești într-o necunoaștere. Nu te lăsa prins de somn, ca nu cumva să vină deodată la urechile tale strigarea: „Iată, mirele vine! Leșiți într-o întâmpinare a lui!” (Matei 25, 6). Tu vei zice atunci: Sunt ocupat. Te-a făcut fără griji, și tu nu voiești aceasta. Ți-a luat frământările, și tu te încurci în ele. Te-a odihnit, și tu voiești să te obosești. E vremea din urmă să jelești și să plângi pentru păcatele tale. Adu-ți aminte că ți-a spus despre poartă că se va închide (cf. Matei 25, 10). Grăbește-te, ca să nu rămâi afară cu fecioarele nebune. Strămută-te cu gândul de la lumea aceasta deșartă la alt veac. Lasă cele pământești, și caută cele cerești. Părăsește cele stricăcioase, și vei afla pe cele nestricăcioase. Fugi cu cugetul de la cele vremelnice, și le vei întâlni pe cele veșnice. Mori în chip desăvârșit, ca să viețuiești în chip desăvârșit în Hristos Iisus. Domnul nostru,⁵⁶ Căruia este slava în vecii vecilor. Amin.

38. Răspunsul aceluiași Bătrân către același, care dorea să primească de la el, des, un răspuns spre ajutor și spre mântuirea sufletului, și căuta să afle de trebuie să se întrețină cu vreunul dintre frați sau să se lase întrebat de ei în privința vreunui gând.

Fiindcă știu Cui te-am încredințat și ce hrană ți-am predat, dacă iei seama la acestea, nu trebuie să-ți scriu des. Căci Cel căruia te-am încredințat știe de ce ai trebuință încă înainte de a cere tu. Deci fii fără grijă în privința celor ce ai auzit. Lipsa de orice grijă te face să te apropii de cetate.⁵⁷ Și faptul de a nu fi luat în seamă de oameni te face să locuiești în cetate.⁵⁸ Sau faptul de

⁵⁶ Numai cine moare în chip desăvârșit omului vechi, omului mort spiritual, legat de lucrurile trecătoare, supus îngustimii lor, și ca urmare supus la tot felul de piedici în relațiile cu semenii săi, poate intra într-o viață neîngustată, neîntunecată, neîmpiedicată, liberă și deplin comunicativă, bună și generoasă în relațiile cu ceilalți, întărite de relația neîngustată cu Subiectul de extremă libertate și infinită bunătate. Celui rămas adormit în lanțurile preocupărilor înguste și trecătoare îi rămâne închisă poarta intrării la viața care se hrănește din hrana dătătoare de viață netrecătoare.

⁵⁷ Nota în ediția grecească: „Cetate pare să numească aici desăvârșita liniște”. Vezi și Răspunsul 159.

⁵⁸ Un alt sens al cetății poate fi comuniunea cu alții. Cel ce umblă prea mult după interesele sale egoiste e ocolit de ceilalți, e în afara cetății. Cel bun, cel ce nu caută să tragă spre sine, nu mai e temut de alții, ci îi atrage cu blândețea și bunătatea sa: „Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul (Matei 5, 5). Când oamenii te iau cu zgomot în seamă, te iau de frică sau din interes, deci nu te iau în seamă din inimă, ci în mod viclean; interior sunt despărțiți de tine. Dimpotrivă, cel ce nu e „ luat în seamă ” în sensul acesta atrage pe ceilalți la sine.

a muri față de orice om te face să moștenești cetatea și comorile ei.⁵⁹

Și fiindcă voiești mereu să auzi același cuvânt despre vreo convorbire sau despre vreun gând al fraților, când va fi de trebuință îți voi spune ce e de făcut. Deci nu te îngriji de nimic, decât de a-ți duce până la capăt călătoria. Îți îmbrățișez dragostea neîncetat. Iar cum să stingi din tine puțin câte puțin mișcarea mâinii celei prea aprinse, poți să înveți de la tine însuși. Pace ție, frate și iubite loane.

39. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care voia să taie convorbirile chiar și cu slujitorul său, pentru că îi spusese Bătrânul că „lipsa de griji te face să te apropii de cetate” și pentru că venise la gândul să cerceteze pricinile feluritelor ispite ce se ridicau în el.

Spune fratelui: Așteaptă încă puțin, căci n-a venit timpul. Și mă îngrijesc eu de tine mai mult decât tu însuși, mai bine zis Dumnezeu. Frate loane, nu te teme de ispitele care se ivesc spre probarea ta. Căci nu te va preda Dumnezeu. Când îți vine deci ceva de felul acesta, nu te osteni căutând pricinile, ci cheamă numele lui Iisus, zicând: Iisuse, ajută-mi!, și te va asculta, căci este aproape de cei ce-L cheamă. Nu te descuraja, ci aleargă și vei lua, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

40. Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: De trebuie să învețe pe slujitorul său lucrul împletitului. Și despre un frate care-l întrebese despre gândurile sale, dar nu în chip lămurit, ci prin ghicituri. A făcut el bine (că l-a sfătuit)?

Învățătura cea prealuminoasă a Mântuitorului nostru este aceasta: „Facă-se voia Ta!” Dacă deci spune cineva rugăciunea aceasta din inimă, părăsește voia sa și le atârnă toate de voia lui Dumnezeu. Așadar, a învăța pe fratele e de folos, însă aceasta poate fi și pricină de pizmă. Dar lucrul poate fi făcut rar, din când în când, și în felul acesta e acoperit pentru conștiința fratelui.⁶⁰

Cât despre întrebarea prin ghicituri, ea își are pricina într-o cruțare de sine lipsită de dreapta socoteală, și acest frate are deci nevoie de multe rugăciuni. Căci semnele nu sunt pentru credincioși, ci pentru cei necredincioși (cf. 1 Corinteni 14, 22).⁶¹

⁵⁹ E vorba de moartea care te oprește să cauți pe oameni pentru interesele tale, pentru a-i exploata într-un sens sau altul, într-o totală nesimțire. Abia când mori acestui interes pentru ei, le câștigi interesul, atunci te cauă sincer, găsind mângâiere în tine. Atunci ai devenit viu pentru ei, ai intrat în „cetate”.

⁶⁰ Chiar lucrarea învățării altcuiva poate stârni pizma altora, putând părea contrară smereniei, cum poate și fi. Pentru ocolirea ispitei proprii și a altora, trebuie să faci acest lucru cât mai rar și cât se poate de acoperit.

⁶¹ Cine nu-și mărturisește lămurit păcatele și scăderile, ci prin pilde și ghicituri, încă nu a învins cu totul mândria, cruțarea sa. El vrea încă să se ascundă în ceea ce are rău.

41. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care căzuse în multe gânduri și griji cu privire la viitorul mănăstirii.*

Multe sunt cele ce izvorăsc în inima ta. Căci zice: „și-i voi număra pe ei, și mai mult decât nisipul se vor înmulți” (*Psalmii* 138, 18). Frate, nimeni nu știe unde va ajunge locul acesta, decât singur cunoscătorul de inimi Dumnezeu (cf. *Fapte* 15, 8), dar mi-a făcut cunoscut și mie. Află deci că nu-l va părăsi Domnul, și-l va păzi și-l va slăvi spre mărirea numelui slavei Sale. Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

42. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care a întrebat de unde este neputința ce i-a venit, și dacă trebuie să spună fraților care plecau în Egipt cum să aibă grijă de ei, ca nu cumva să aibă necazuri din pricina necunoașterii obiceiurilor de acolo.*

Spune fratelui: Egiptenii și ierusalimitenii sunt amestecați pentru tine, dar nu te îngriji, căci Dumnezeu va avea grijă de tine. Cât despre gândul tău, lucrează cu frica lui Dumnezeu și nu te necăji pentru frați. Ci roagă-te numai și Domnul îi va călăuzi pe ei după voia Lui în tot lucrul. Căci nimic nu se face fără de Dumnezeu, mai ales în locul acela, dacă se săvârșește cu frica lui Dumnezeu, spre odihna și folosul sufletelor.

43. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, ca să închine lui Dumnezeu toate cele privitoare la el.*

De bea cineva din apa pe care ți-am trimis-o prin scrisori, nu va înseta în veac (cf. *Ioan* 4, 14). Iar tu trebuie să aștepti și să nădăjduiești odihna prin credința în Hristos. Ia pâinea aceasta din hrana mea și fii fără grijă. Nu te teme de nimic, ci ia și nădejile prin Sfântul Duh. Crede că mâna lui Dumnezeu este cu tine.

44. *Din binecuvântarea trimisă lui a dat slujitorului său,⁶² dar nu din mâna sa, căci nu era cleric, ci a pus-o în fața lui și acela a luat-o. Și primind a doua și a treia oară binecuvântarea, a făcut același lucru. Și făcând aceasta fără*

De aceea are nevoie de multe rugăciuni pentru a fi scăpat de mândrie. Vorbirea în ghicitori are rostul de a acoperi gândurile păcătoase față de cei necredincioși, nu față de cei credincioși. Duhovnicului trebuie să i se spună păcatele lămurit.

⁶² Se pare că e vorba de Sfânta Împărtășanie, căci ea e pâinea binecuvântată. Așa cum se numește Euharistie, pentru că s-a săvârșit la Cina cea de Taină prin rugăciunea de mulțumire a Domnului, tot așa se numea, în primele secole creștine, εὐλογία (evloghia) = binecuvântare, pentru că s-a săvârșit și prin „binecuvântarea” Domnului (a se vedea la 1 *Corinteni* 9, 16 unde Sângele Domnului e numit „paharul binecuvântării”). De fapt, ea ne și aduce o mare binecuvântare a lui Dumnezeu.

încuviințare, nu și-a dat seama de greșeală.⁶³ Dar când s-a văzut pe sine ușurat de patimi prin rugăciunile Bătrânului, a spus: S-au slăbit patimile în mine. Și după aceea a trimis să-l întrebe despre gândurile de hulă, și nu a primit răspuns. Și mirându-se de pricină, deodată, prin îngăduința lui Dumnezeu, spre îndreptare, i s-a arătat lui o nălucă înfricoșătoare, o dată și de două ori, care s-a mistuit îndată și, umplându-se de multă tulburare, și-a adus aminte numai de greșeala săvârșită cu pâinea. Căci uitase ceea ce spusese despre slăbirea patimilor. Și punându-și culionul trimis lui odată de Bătrân, căzu de multe ori la pământ și se rugă să se învrednicească de milă.

Și-i scrise lui Bătrânul despre cele două greșeli,⁶⁴ dar și despre gândul de hulă. Apoi i-a spus că, punând binecuvântările la îndemâna slujitorului, pentru a le lua el însuși, nu a făcut o faptă de smerenie, ci mai degrabă o faptă de mândrie și de cugetare copilărească.

Când cineva știe că a călcat o poruncă dă dovadă că o cunoaște. Și cel ce o cunoaște înseamnă că se îndreaptă. Dar să vorbim simplu: te-am predat în mâna lui Dumnezeu și te abați de la ea? Dar Scriptura zice, ca din gura lui Dumnezeu, că dreptii nu se abat (cf. *Pilde* 21, 8). Să-ți spun ce gândești? Și iarăși zice: „Să nu iasă cuvinte lăudăroase din gura voastră” (*I Regi* 2, 3). Iar tu ai cutezat să-ți deschizi gura înaintea lui Dumnezeu și să spui că: „Au slăbit patimile în mine”, și nu că, mai degrabă, toate zac în tine ca într-o magazie? De aceea ai fost părăsit pentru puțin timp și ți s-a arătat toată greșeala ta. Și dacă n-ar fi fost acoperământul pe care ți l-ai ales, ai fi fost sleit. „Dar credincios, zice, este Dumnezeu, Care nu ne va lăsa pe noi să fim ispitiți peste puterile noastre, ci va aduce odată cu ispita și scăparea din ea, ca să o putem răbda” (*1 Corinteni* 10, 13). Cât despre lucrul săvârșit fără cuviință, din voința de

⁶³ Cel ce a luat Sfânta Împărtășanie cu sine n-a pățit nimic folosindu-se de ea, căci o primise din mâna preotului. Dar cel ce a luat-o el însuși s-a îmbolnăvit, pentru că n-a luat-o din mâna preotului. Preotul dă Sfânta Împărtășanie pentru că el este chipul văzut al lui Hristos, Care a dat Sfânta Împărtășanie la Cina cea de Taină. Credinciosul trebuie să aibă conștiința că Sfânta Împărtășanie nu e de la el sau că nu ia cu sila Trupul lui Hristos, ci îl primește de la Hristos, ca Dumnezeu și Om deosebit de el, adică într-un fel din planul dumnezeiesc, iar în altul, din planul omenesc: de la un mijlocitor între Dumnezeu și om. Iar această mijlocire umană din trimitere dumnezeiască o reprezintă preotul. Prin investire de Sus, devine și preotul oarecum un bun conducător de energie dumnezeiască. Împărtășindu-se slujitorul fără mijlocirea preotului, s-a umplut de patimi. Apoi când, prin rugăciunile Bătrânului, a scăpat de ele, s-a lăudat că aceasta i s-a întâmplat datorită lui însuși. Drept urmare, s-a văzut pradă unor gânduri de hulă. Nu este clar dacă aceste patimi și gânduri de hulă i-au venit celui ce a lăsat pe slujitor să se împărtășească fără de preot sau slujitorului. Se pare că amândurora.

⁶⁴ Despre împărtășirea fără mijlocirea preotului și despre gândurile de hulă care i-au venit, pentru că s-a lăudat că a scăpat prin sine însuși de patimi.

a te mândri, de a fi dat, neavând hirotonia de la alții, binecuvântare altora ca un arhiepiscop, nu știu cum să vorbesc. Nu puteam eu să trimit binecuvântările tuturor, în loc să ți le trimit ție?

Iată deci cum ai fost pedepsit pentru lucruri mari și multe. Veghează așadar, ca să nimicești cu tărie cele opt soiuri⁶⁵ și să nu te afli atras de lucruri copilărești, și să câștigi și bărbăție, nu numai naivitate. Căci ai auzit de multe ori: „Să faci toate cu sfat” (*Pilde* 20, 18). Și pentru toată patima și hula roagă-te lui Dumnezeu, și-ți va ajuta puțin câte puțin.

Veghează de acum înainte și păzește acestea în inima ta (cf. *Luca* 2, 51). Și nu e de trebuință ca să știe cineva, ci ce s-a petrecut s-a petrecut. Fie deci Iisus cu tine în veci. Iartă-mi cele trecute și voi îndrepta pe cele viitoare. Amin.

45. *Răspunsul marelui Bătrân către același când, căzând în grea fierbințeală multe zile, nemâncând și nedormind, a strigat împotriva Avvei⁶⁶ și a fraților ce-l slujeau, mișcat de lucrarea diavolului.*

Frate, de ce s-a ascuțit inima ta, ca să lași pe Cel iubit și să alergi după vrăjmaș? Ai lăsat glasul Păstorului Hristos și ai urmat lupului diavol. Ce ai pățit? Ce ți-a venit? Ce sunt strigările acestea, pe care Apostolul le-a înșirat cu numele cele mai urâte, când a zis: „Orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire să piară de la voi, împreună cu orice răutate” (*Efesenii* 4, 31)? N-ai pățit nimic peste putere. Căci zice Apostolul: „Credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui să fim ispitiți peste puterea noastră” (*1 Corinteni* 10, 13). Trezește-te din tulburarea acestor gânduri rele, la toiagul Crucii cu care vei alunga pe lupi, adică pe diavoli,⁶⁷ și adu-ți aminte să zici: „Pentru ce ești întristat, suflete al meu, pentru ce mă tulburi? Nădăduiește în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El; mântuirea feței mele este Dumnezeul meu” (*Psalmii* 1, 6-7). Veghează de acum înainte și nu te aprinde ca un copil fără de minte și fără simțire, când ești dator să urci cu Hristos pe Cruce și să fii pironit cu cuie și să fii străpuns cu sulița. Pentru ce suferi, nenorocitul, să strigi împotriva puterii lui Hristos⁶⁸ și să înjuri pe frații tăi? Unde lăsăm îndemnul: „În cinste, unii altora dați-vă înțaietate” (*Romani* 12, 10)? Ajunge aceasta. Căci zice: „Dă sfat celui înțelept și el se va face și mai înțelept” (*Pilde* 9, 9). Îndură și rămâi liniștit și mulțumește în toate. Căci zice: „Dați mulțumire pentru toate” (*1 Tesaloniceni* 5, 18), e vădit că și în necazuri, în strâmtorări, în boli și în clipe de ușurare (cf. *2 Corinteni* 6,

⁶⁵ Cele opt feluri de patimi.

⁶⁶ Sau a egumenului Serid, cum spune nota din textul grecesc.

⁶⁷ Toiagul Crucii e toiagul răbdării biruitoare, căci cu acest toiag a biruit și Iisus. Nu te lăsa biruit de mânie, de hulă, când îți vine suferința. Păstrează seninătatea, bunătatea. Fă-te și mai tare în acestea prin faptul că te menții și în boli, și în greutăți, și în necazurile aduse asupra ta de alții. Numai așa biruiești pe vrăjmaș.

⁶⁸ Cine strigă la necaz împotriva altora strigă împotriva puterii arătate de Hristos pe Cruce. Căci Hristos și-a arătat puterea răbdând și neocărând pe nimeni.

4). Ține deci pe Dumnezeu și va rămâne cu tine. Că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

46. *După ce s-a ușurat de boală și a trecut peste ispite, vrăjmașul i-a arătat niște visuri rele, ca să-l tulbure iarăși. Dar neizbutind cu acestea, i-a arătat iarăși ca o mănăstire și o biserică și pe mulți alergând acolo ca să afle, chipurile, ajutor. Întărindu-l, Bătrânul i-a scris acestea:*

„Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu” (Luca 2, 14), frate! Vrăjmașul nostru, diavolul, a pornit „răcnind ca un leu” (1 Petru 5, 8) să te înghită. Dar nu l-a lăsat mâna cea pururea ocrotitoare a lui Dumnezeu. Când deci a văzut că nu e lăsat să facă ce voiește, a pornit să-ți tulbure mintea și ți-a pus înaintea unele lucruri prin niște visuri spurcate. Și, plin de răutate în viclenia lui, când a văzut că nu te lasă Domnul să fii ispitit până la capăt, nici mai presus de puterea ta, te-a făcut să vezi o biserică și o mănăstire spre ajutor, chipurile. Pune-ți deci inima în siguranță, pecetluind-o întru netulburare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.⁶⁹ Și cred că ne va ajuta să călcăm în picioare capul vrăjmașului (cf. *Facerea* 3, 15). Dobândește așadar o inimă smerită și dă slavă Celui ce te-a mântuit de cursa diavolului, căci din negrijă ai pățimit acestea.

47. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care căzuse în războiul foarte greu și, pentru mulți, neînțeles din partea feluritelor gânduri.*

Spune fratelui Ioan: Mă mir, iubitul meu, că nu pricepi lucrurile. Căci eu, văzând necazurile tale cele multe, ți-am trimis de multe ori binecuvântări, ca să ieși prin ele putere de la Dumnezeu. Dar trebuie să cugeți totdeauna la Psalmul 106, în care se spune: „A zis și s-a pornit un suflu de vifor și s-au înălțat valurile mării. Se ridicau până la cer și se pogorau până în adâncuri”, și iarăși: „Sufletul lor întru primejdii încremenea” (*Psalmlui* 106, 25-26). Acestea au venit peste noi și trebuie să îndurăm astfel de primejdii, până vom ajunge la limanul voii Lui⁷⁰ (cf. *Psalmlui* 106, 30), precum ți-am scris înainte. Căci, odată

⁶⁹ Pecetea aceasta este, fără îndoială, semnul Crucii. Căci acest semn îl întipărim în noi în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Noi arătăm astfel ai cui suntem prin pecetea pe care o purtăm întipărită în noi. Și vrăjmașul nu mai are curaj să se apropie de noi și să încerce să ne fure de la Stăpânul nostru, Atotputernicul Dumnezeu. În Cruce, ca pecete, sunt imprimare numele Persoanelor Sfintei Treimi. Aceasta trebuie să o facem ori de câte ori simțim pe ispititorul dându-ne târcoale. Suntem ai lui Dumnezeu cel în Treime, Care a primit ca Unul din Ea să sufere cu răbdare biruitoare crucea pentru noi, întărind umanitatea asumată în libertate desăvârșită față de toate durerile și plăcerile, de toate neputințele intrate în firea noastră prin păcat.

⁷⁰ „Limanul voii Lui” e starea în care nu vom mai voi să se facă ceva după voia noastră, ci totul după voia lui Dumnezeu. E starea în care vom voi ce voiește

ce Dumnezeu nu te-a predat în mâinile vrăjmașilor tăi, nu te predă nici tu în mâinile lor. Și dacă faci aceasta, nu te predă nici Dumnezeu.

Iar de vrei să te izbăvești de necazuri și să nu fii doborât de ele, așteaptă-te la altele mai rele și te vei odihni.⁷¹ Adu-ți aminte de lov și de sfinții de după acela, câte necazuri au suferit, și dobândește răbdarea lor și duhul tău va fi mângâiat. Îmbărbătează-te și fii tare și roagă-te pentru mine, aducându-ți aminte de cuvintele mele și sufletul tău (în grecește: sufletul meu) se va înnoi.

48. Avva,⁷² folosindu-se de un motiv oarecare, a întârziat să-i ducă aceluia răspunsul arătat înainte. Aceasta i-a adus din partea aceluia o aspră muștrare, ceea ce i-a pricinuit mare întristare. Și unii frați, care-i slujeau din pricina neputinței, spunându-i despre unele lucruri care se săvârșeau în mănăstire fără rost și fără folos, acesta, în loc să-i mustre și să-i îndrepte pentru astfel de bârfire, spuse că nici lui nu-i plac acestea. Și Avva spunându-i după aceea că a făcut acestea după sfatul Bătrânului, acela îi răspunse: „Bătrânul te-a lăsat să lucrezi după voia ta”.

Bătrânul îi trimite la toate acestea răspunsul ce urmează, arătându-i prin el că cele ce ni se par nouă că nu s-au săvârșit bine s-au săvârșit dintr-o iconomie mai presus de înțelegerea noastră.

Iată că, după un timp, dragostea ne stărnește să lovim iarăși cu toiagul lui Hristos, cel spre certare și îndreptare, ca să se împlinească și cu noi cuvântul scris, care zice: „Mai vrednice de crezare sunt rănille pricinuite de prieten”, și celelalte (*Pilde* 27, 6). Deci, de te certăm, nu te descuraja, aducându-ți aminte de pilda care zice: „Fiul meu, nu te descuraja de certarea Domnului, nici nu slăbi când ești muștrat de El. Căci pe cine-l iubește Domnul îl ceartă, și bate pe tot fiul pe care-l primește” (*Evrei* 12, 5; *Pilde* 3, 11-12). Tu, chiar dacă te cert, știi ce spune Apostolul: „muștră, ceartă, îndeamnă” (2 *Timotei* 4, 2).

Dumnezeu. Înțelegând că așa e bine pentru noi, când nu vom mai fi robii „voii” noastre. Aceasta va fi deplina noastră libertate. Căci, în fond, voia lui Dumnezeu e ceea ce corespunde firii noastre adevărate. Voia contrară voii lui Dumnezeu e cea prin care voim ceea ce nu e spre adevărata noastră libertate. Prin ea nu voim în mod cu adevărat liber. Ea nu e de fapt voia noastră, ci voia unor forțe contrare, care ne robesc. Dar când știm care e voia lui Dumnezeu și lucrăm conform ei, suntem liniștiți ca într-un port și vom fi și după aceea.

⁷¹ Așteptând necazuri și mai grele decât cele de față, pe acestea le vei simți ușoare și prin aceasta te vei simți deasupra lor, deci și odihnit. Libertatea și odihna sunt nedespărțite. Dar la această stare nu se ajunge căutând comoditatea. Căci și aceasta ne robește leneviei, făcându-ne totodată insensibili în sens egoist. Nu evitând necazurile ne umanizăm, ci răbdându-le. Aceasta este în același timp adevărata mângâiere a Duhului Sfânt, Care va mângâia duhul nostru. Aceasta este adevărata odihnă.

⁷² Trad. fr. pune între paranteze: Serid.

Unde este mintea ta, fățarnice? Sau unde petrece gândul tău, leneșule? De ce stăpânii minții tale se împotrivesc în tine ucenicilor Stăpânului, ca să nu o ia pe ea, să urce Stăpânul pe ea spre a intra în Ierusalim (cf. *Luca* 19, 33-35), a scoate din templul lui Dumnezeu pe vânzători și cumpărători și să rușineze pe cărturari și farisei?⁷³ Pentru ce, trebuind să locuiești în Ierusalim, te trag ei în Babilon? Pentru ce, părăsind apa Siloamului (cf. *Isaia* 8, 6), voiești să bei din apele tulburi ale egiptenilor? Pentru ce te abați de la calea smereniei – care zice: Cine sunt eu?, „Pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27) – și voiești să umbli pe calea sucită și plină de necazuri și de primejdii? Unde ai aruncat cuvintele mele spuse către tine noaptea și ziua? Unde este ținta la care îți spun ție, ca și mie, să ajungi și unde te vezi pe tine ajuns? Unde voiești să fii tu, și unde ești, din pricină că ai o limbă nestăpânită și o slobozi repede?⁷⁴ Și dacă dai dreptate aproapelui, de ce nu te silești să înțelegi că trebuie să dăm dreptate mai ales celui care, după Dumnezeu, ne acoperă și-și pune grumazul pentru noi?⁷⁵ Acestuia trebuie să-i mulțumim și pentru el trebuie să ne rugăm să fie păzit de tot răul spre folosul nostru al celor mulți, învățând de la Apostol. Căci acesta, mulțumind unora, zicea: „Care și-au pus grumazul lor pentru viața mea” (*Romani* 16, 4).

Nu-ți amintești de toate acestea? De lipsa de griji ce ți-a dat Dumnezeu prin el? De scaunul de care te împărtășești în liniște ca un împărat? Nu este el cel ce poartă greutatea celor ce vin și pleacă de la noi, lăsându-ne netulburați? Căci dacă vin pentru noi, ar trebui să purtăm noi grija lor, și nu el. Așadar, multe mulțumiri suntem datori să aducem lui Dumnezeu, Care ne-a dat un Fiu adevărat după sufletul nostru, precum a voit. Și în loc de acestea, i-ai spus prosteste: „Îmi spal mâinile în privința ta”. Și aceasta nu o dată, ci de multe ori, scufundându-i sufletul în multă mahnire. Și nu ți-ai adus aminte de Apostolul care zice: „ca să nu fie copleșit de prea multă întristare unul ca acesta” (2 *Corinteni* 2, 7). Căci de n-ar fi fost mâna lui Dumnezeu și rugăciunea părinților lui, s-ar fi sfâșiat inima în el.

Unde sunt poruncile mele cele către tine, prin care ți-am spus: Plânge,

⁷³ Ucenicii Domnului vor să facă din orice minte (în grecește, de genul masculin = νοῦς) un asin blând, ca Domnul să urce pe el și să intre purtat de el în Ierusalimul de Sus, ca să se împărtășească de slava Lui. Domnul, ca Om, nu vrea să intre fără noi în Ierusalimul ceresc. El pentru aceasta S-a întrupat, ca să Se întoarcă în cer ca Om împreună cu noi, lăsându-ne conduși de El și slujindu-l. Mintea noastră nu mai trebuie să rămână ca un asin fără stăpân.

⁷⁴ Nota la textul grecesc: „Fără pază, fără atenție, grăind fără să gândești și cu grabă”.

⁷⁵ Bârfitorii își dădeau unii altora dreptate, și nu conducătorului obștii, care purta povara grijilor pentru ei. A-și pune grumazul pentru cineva poate însemna atât a lua orice povară a altora, cât și a fi gata cineva să-și dea viața pentru viața altuia.

jelește, nu căuta să fii luat în seamă și nu te prețui în nicio privință. Ți-am atras iubirea pe vreo altă cale? Strămută-te de acum înainte din lume. Urcă pe cruce.⁷⁶ Desprinde-te de pământ. Scutură praful de pe picioarele tale.⁷⁷ Disprețuiește rușinea.⁷⁸ Să nu te lași aprins în cuptorul caldeenilor, ca să nu fii ars cu ei de mânia lui Dumnezeu. Socotește pe orice om mai presus de tine.⁷⁹ Plânge pe mortul tău (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 8, 10).⁸⁰ Scoate bârna ta (cf. *Matei* 7, 5), zidește casa ta dărâmată. Strigă: Miluiește-mă, Fiule al lui David, ca să văd!" (Luca 8, 38-41). Învăță că „orice gură se va închide” (cf. *Romani* 3, 19) și nu vorbi cu trufie.⁸¹ „Închide ușa” (*Isaia* 26, 20) vrăjmașului. Ține în jug cuvintele tale și pune lacăt la ușa ta.

Tu știi cum îți vorbesc. Gândește la cele spuse. Silește-te să le înțelegi și vei afla roadele vrednice de Dumnezeu cuprinse în ele. Și să nu rușinezi căruntețea mea, a celui ce mă rog pentru tine ziua și noaptea. Dumnezeu să-ți dea să le înțelegi și să le înțelegi în frica Lui. Amin.

Și pentru că ai zis către el: „Bătrânul te-a lăsat să umbli după voia ta”, spre mine însumi se îndreaptă judecata pe care a spus-o Domnul prin prorocul: „Amin, zic ție, că de vei vedea pe fratele tău umblând pe o cale care nu e bună și nu-i vei arăta că această cale nu e bună, din mâna ta va cere sângele lui” (*Iezechiel* 3, 18). Nu râde de aceasta, ci crede Apostolului (cf. *Evrei* 13, 17) că vom da socoteală de el. Dar voi nu înțelegeți cele ce se întâmplă.

49. *Mulțumind Bătrânului pentru îndrumare, i-a cerut să-i scrie de multe ori despre mântuirea sufletului. De asemenea, și despre gândul pe care a voit să i-l spună Avei, s-a rugat de Bătrân să-l spună el acelaia.*

Frate Ioane, nu știu ce este aceasta. Ți-am scris de la alfa până la omega, de la starea începătorului până la a celui desăvârșit, de la începutul drumului până la sfârșitul lui, de la dezbrăcarea de omul vechi (cf. *Efeseni* 4, 22) împreună cu poftetele lui, până la îngroparea celui nou, zidit după Dumnezeu,

⁷⁶ Cine se urcă pe cruce s-a eliberat de lume. A devenit cu adevărat liber; a intrat în alt plan al existenței, în cel al libertății Duhului, al dragostei de Dumnezeu și de oameni, ieșit din lumea egoismelor.

⁷⁷ Scutură praful care te alipește de pământ și te împiedică să zbori în văzduhul libertății, al lui Dumnezeu cel neorbit de nimic, al dragostei dezinteresate.

⁷⁸ Disprețuiește ceea ce socotesc oamenii, printr-o judecată contrară adevărului, ca rușine.

⁷⁹ Socotind pe oricine superior ție, ai câștigat adevărata superioritate. Nu mai ești stăpânit de dorința de a fi superior, de a căuta să fii recunoscut ca atare. Aceasta e înălțimea chenozei lui Hristos și a smereniei noastre: „Cine se smerește se va înălța”.

⁸⁰ Plânge pe mortul din preajma ta, gândește-te că și tu vei muri. Dar plânge-te și pe tine de ești mort, ca să înviezi.

⁸¹ Toată gura va rămâne închisă când fiecare va fi dat pe față ca vinovat. Lăudărosul, sau cel ce se socotește bun, vorbește cel mai mult.

de la înstrăinarea de pământul simțurilor până la starea de cetățean al cerului și de moștenitor al pământului gândit al Evangheliilor. Rumegă Epistolele și te vei mântui. Căci ai în ele, dacă le înțelegi, Vechiul și Noul Testament, și, înțelegându-le, nu ai nevoie de altă carte. Scutură uitarea și depărtează-te de întuneric, ca să se sălășluiască pacea în inima ta și în simțurile tale, și toate acestea îți vor veni ție. Să se risipească fumul jertfelor idolești de la a ta Ninivă gândită și se va răspândi în piețele ei mirosul tămâii pocăinței duhovnicești, care va opri mânia care o amenință cu nimicirea. Pentru ce dormi? Pentru ce ai pus sub cap răspunsurile cele nu numai spre mântuirea ta, ci și a celor ce se apleacă asupra lor cu credință? Încetează acum cu visurile. Trezește-te din somnul cel prea greu. Luțește picioarele. Intră în Segor, ca să nu te apuce nimicirea celor cinci cetăți.

Nu te întoarce la cele dinapoi, ca să nu te faci stâlp de sare (cf. *Facerea* 19, 22-26).⁸² Fă-te înțelept ca șarpele, ca să nu te amăgească vrăjmașii tăi, și nevinovat ca porumbelii, ca să nu te războiască duhul răzbunării (cf. *Matei* 10, 16). Fă-te slujitor adevărat al Stăpânului, căci, altfel, vei avea să fii robit de mulți.⁸³ Să nu te desparți de El, căci numai cel nevrednic a luat o astfel de hotărâre (cf. *1 Corinteni* 7, 15). Vezi cum șezi și spune-ți: Pentru ce șed așa, ce câștig din această ședere? Și iubitorul de oameni Dumnezeu va lumina inima ta ca să înțelegi. Iată că Dumnezeu te-a făcut slobod de toată grija pământească. Ia seama la tine unde ești și ce voiești, și Dumnezeu îți va ajuta în toate, fratele meu.

Cât despre gândul pe care ceri să-l spun fiului meu, aș putea să i-l spun eu însumi, dar dacă nu i-l spui cu gura ta, te înstrăinezi de dragostea desăvârșită și adevărată față de el.⁸⁴ Dacă sufletul și inima sunt una, după Scriptură (cf. *Fapte* 4, 32), nimeni nu ascunde de la inima lui nimic.⁸⁵

⁸² Stâlp de sare nemișcat și neroditor se face cel care nu se mișcă mereu înainte, ci rămâne fixat privind la cele dinapoi, spre aceleași păcate monotone. Ele îl vrăjesc, îl cheamă mereu spre ele. Nu se poate despărți de ele. Acela rămâne un monument jalnic al morții spirituale.

⁸³ Cine se face rob al lui Dumnezeu a scăpat de orice altă robie. Dumnezeu ne face liberi de toate puterile mai prejos de duhul nostru și care ne robesc duhul, cel care, atunci când e suveran, ne face pe noi înșine suverani. Am scăpat de robia patimilor care sunt stăpânite ele înseși de forțele naturii decăzute, automate. Dar numai Dumnezeu, Care e și El Duh desăvârșit liber, întărește și duhul nostru, deci și libertatea noastră (cf. *2 Corinteni* 3, 17). Dumnezeu ne ține alipiți de El numai prin iubirea pe care l-o acordăm cu bucurie, pentru că ne mângâie cu iubirea Lui.

⁸⁴ Se pare că e vorba de același Ioan, care-l rugase pe Bătrân să spună Avvei Serid un gând al său.

⁸⁵ Inima celor ce se iubesc e una și sufletul e unul, în sensul că trebuie să fie amândoi de o inimă și de un suflet, cum zice Varsanufie adeseori. Sufletul lor și inima lor sunt una, pentru că sunt în acord (συμφῶνα). Iar când se iubesc, simțirea le este

Cumînțește-te, tu, cel ce ești greoi la inimă! Domnul să te ierte!

50. *Al aceluiași mare Bătrân către cel ce l-a întrebat dacă trebuie să nu se mai întâlnească cu nimeni începând din Săptămâna Mare.*

După sărbătoare, liniștește-te (stai retras) cinci zile din săptămână și două zile întâlnește-te cu frații, dacă se ivește trebuință. Și-ți spun mai departe ce să faci. Pune-ți toată puterea ca să nu ai grijă de nimic. Căci Dumnezeu se îngrijește de fiecare om potrivit folosului lui, fie că se pocăiește cu inima, fie că o ține trează prin altceva spre folosul lui.

51. *După sărbătoare, venind un episcop, căuta să se întâlnească cu el, și niște frați voiau să-l întrebe despre gândurile lor. De aceea trimise să întrebe despre aceasta pe același mare Bătrân.*

Știi că n-am pus niciodată vreo legătură asupra cuiva, nici asupra voastră. Și fiindcă ți-am spus: „liniștește-te cinci zile din săptămână și două zile întâlnește-te cu frații”, fii fără grijă și în privința aceasta, dar și când îți spun: întâlnește-te și, când te întâlnești, nu te îngriji de ce ai să spui și ce ai să vorbești. Căci Hristos a spus: „Duhul Tatălui vostru este Cel ce grăiește întru voi” (Matei 10, 20). Iar despre frații despre care ai spus, nu-i respinge când trebuința o cere, și Dumnezeu te va ajuta. Amin.

52. *Răspunsul aceluiași Bătrân către același, care întreba despre neorânduiala din lume.*

Frate, cât avem vreme, să luăm aminte la noi înșine, căci toate s-au tulburat, și să ne deprindem să tăcem. Și dacă voiești să te odihnești, fă-te mort față de tot omul și te vei odihni. Înțelege că-ți spun să te liniștești în pace în privința gândurilor, și a tot lucrul, și fapta, și grija.

53. *După acest răspuns, căuta să taie cu desăvârșire toate convorbirile. Și un frate era foarte mâhnit pentru aceasta. Și îl ruga să stea de vorbă cu el, de se va ivi trebuință. Și, făcându-i-se milă, i-a făgăduit. Și l-a întrebat despre aceasta și despre mantia trimisă lui de un frate oarecare, de trebuie să o primească.*

Frate, ți-am trimis cuvânt: Fii fără grijă! Ce mai dorești? Ia aminte la tine însuși. „Secerișul este mult” (Matei 9, 37). Nu-l lăsa, ca să aduni boabele de grâu în urma secerătorului. Lasă toate și ocupă-te cu secerișul și cu culesul, ca să ai roadele grâului și viei, ca să se întărească și să se veselească inima ta în Domnul. Cercetează scrisorile pe care ți le-am scris, că nu sunt fără folos. Iar despre mantie, de vrea fratele să ți-o dea din toată inima lui, primește-o, socotindu-te însă pe tine ca nevrednic.

54. *Un frate, având un război foarte greu și fiindu-i rușine să-l destăinuie Avvei, a trimis vorbă la același Avvă Ioan să-l primească fără știrea Avvei lui și să-i asculte gândul. Acesta însă se chinuia pentru două motive: nu voia nici să-l primească fără îngăduință, dar nici să-l întristeze pe acela. Și, neștiind ce să facă, l-a întrebat în duh pe același mare Bătrân dacă trebuie să-i închidă ușa.*

Spune fratelui: Cine e atât de lipsit de minte să-și aleagă sieși lucrul cel mai păgubitor și care-i pricinuieste lui necaz mai mare, și nu pe cel mai ușor de suportat cu smerenie și cu rugăciune? Nu închide ușa, căci nu în închiderea ușii stă omorârea, ci în închiderea gurii. Te îmbrățișez cu sărutare sfântă.

55. *Un oarecare Bătrân egiptean, venind să locuiască în mănăstirea unde erau părinții, a scris în limba egipteană marelui Bătrân – căci era și el egiptean –, cerându-i rugăciune și cuvânt pentru mântuirea sufletului; și, de e cu puțință, să se învrednicească de o convorbire cu el.*

Dar acesta i-a scris în grecește următorul răspuns: Fiindcă m-am hotărât să nu scriu eu însumi cuiva, ci să trimit răspunsul prin Avva, de aceea nu ți-am scris în egipteană, ci mi-am împus să-i spun să-ți scrie în grecește, căci nu știe egipteană. Dacă în scrisoarea ta mă socotești părintele tău preaiubit în Domnul, care cunosc nevoile și strămtorările și primejdiile sufletului, dacă sunt părintele tău, cum scrii, îți poruncesc să nu mă mai tulburi cu cererea unei convorbiri. Căci nu fac deosebire între oameni, atât timp cât trăiesc. De aceea, de-ți deschid ție, trebuie să deschid tuturor. Iar de nu-ți deschid ție, nu deschid nici altcuiva.

Ți-am scris aceasta, pentru că mi-ai scris, zicând: „Fă-mă vrednic de blândețea ta și fă milă cu sufletul meu necăjit”. Și fiindcă mai spui în epistola ta: „Păcatul meu m-a despărțit de tine, stăpânul meu”, eu îți spun că prin harul lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, nu m-am despărțit de tine, ci sunt pururea cu iubirea ta în duh. Iar fiindcă după aceea îmi scrii în aceeași epistolă: „Roagă-te pentru păcatele mele”, îți spun și eu același lucru: Roagă-te pentru păcatele mele, căci zice Domnul: „Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor” (Matei 7, 12).

Și eu, măcar că sunt un ticălos și cel mai mic dintre toți oamenii, fac tot ce pot, după cel ce a spus: „Rugați-vă unul pentru altul, ca să vă vindecați” (Iacov 5, 16).⁸⁶

Frate, suntem străini. Să ne facem străini și să nu ne prețuim pe noi înșine în vreo privință; și așa, nimeni nu ne va lua în seamă și ne vom odihni.⁸⁷

⁸⁶ Fiecare, rugându-se pentru altul, se vindecă de păcatul pizmei, dar îl vindecă prin aceasta și pe acela, căci acela simte în sine pe cel care se roagă pentru el și-și biruiește pizma.

⁸⁷ Suntem străini de lume prin duhul nostru, iar prin năzuința de a ne despărți de lume ne facem străini de ea și prin voința noastră. Dacă nu te ia nimeni în seamă, nu te

Iar dacă ai intrat la noi, luptă-te să rabzi, căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22).⁸⁸ Luptă-te să mori față de tot omul în toate, și te vei mântui.⁸⁹ Și spune gândului: am murit și zac în mormânt.

Crede mie, frate, că, silit de iubirea lui Dumnezeu, am trecut măsurile mele spunând acestea către iubirea ta. Căci cine sunt eu, cel prea mic?⁹⁰ De aceea, cerând iertare, zic: Iartă-mă pe mine, flecarul, pentru Domnul, și roagă-te pentru mine, robule al lui Dumnezeu Avraam.

56. Al acelui ași mare Bătrân către Avva Pavel bătrânul, care viețuia în liniște și voia să ia la el un frate orb și să-i slujească.

Frate Pavel, este un proverb care zice: „Când vezi un tânăr alergând, află că e un bătrân care-l stârnește”. Pentru noi, bătrânul care ne stârnește este satana. Din pizmă, el vrea să ne împingă în zile rele, cu părerea că lucrăm pentru dreptate. Și nu ne gândim că mulți, voind să scoată pe unii din râu, s-au înecat împreună cu acela. Vezi de când voiește să te prindă în cursă. Și când întrebi și primești un răspuns, folosește o altă cursă (o altă amăgire) mai vicleană, peste puterea ta.⁹¹ Nu-ți cere Dumnezeu să faci bine aproapelui peste puterea ta, căci zice: „Nu zăbovi de a face bine aproapelui după puterea ta” (*Pilde* 3, 27). A venit orbul, dar ești și tu foarte bolnav. Cine te va sluji și pe tine, și pe el? Iar cel ce-ți pune în față aceste chipuri ale dreptății îți va spune pururea: Iată, ai adus o povară în mănăstire. Și omul este, precum știi, o ființă care nu suportă ușor, cum zice Scriptura. Cine va suporta un om, mai ales un Bătrân descurajat (cf. *Pilde* 18, 14)?

Dar dacă trebuie să guști puține zile rele, fă cum dorești. Dacă n-aș fi fost

tulbura. Și așa, te liniștești în duh. Să ne facem străini și de cei ce ne ispitesc, ca să căutăm prețuirea și înțelegerea altora. Căci abia aceasta ne va da odihnă de setea de a căuta prețuirea altora.

⁸⁸ Cel ce a răbdat până la sfârșit arată că nu s-a lăsat copleșit de nicio greutate, de nicio ispită de a scăpa de aceea. Acela a câștigat deplin lupta pentru libertate, în care s-a unit cu Duhul Sfânt, Duhul libertății.

⁸⁹ Luptă-te să mori morții, să mori față de tot ce te face mort, adică față de tot ce te robește; luptă-te să te deschizi vieții generoase, să te ridici în lărgimea liberă a adevăratei vieți.

⁹⁰ Mi-am întrecut măsura, dându-ți sfat să faci ceea ce eu însumi nu am ajuns să fac. Făcând aceasta, am greșit, și de aceea îți cer iertare. Căci tu, căruia i-am dat acest sfat, ești mai bun decât mine. Dar am făcut-o din iubire pentru tine. Însă iubirea nu e a mea, ci a lui Dumnezeu. Avem aici o împletire de paradoxuri, care exprimă cu multă delicatețe o mare grijă față de cel ce cere sfat.

⁹¹ Adeseori, satana îndeamnă pe cineva să facă un lucru, amăgindu-l că în felul acesta lucrează pentru a spori în dreptate, adică în desăvârșire. După ce Avva Pavel a scăpat de multe amăgiri ale satanei, întrebând și primind răspunsuri de la marele Bătrân ce să facă în aceste situații, vrăjmașul a venit acum cu o cursă și mai vicleană: cu îndemnul să primească și să ajute un orb, deși era și el bătrân.

întrebat, n-ar fi trebuit să vorbesc. Iar cele pe care le-am spus le-am zis pentru iubirea lui Hristos, ca să nu se amăgească fratele meu. Dar dacă tu compătimești cu el pentru Dumnezeu și crezi că puternic este Dumnezeu ca să-l ajute, roagă-te Lui și va face cu el cum va voi. Nu te-am legat, frate, nici nu ți-am dat o poruncă. Fă deci cum voiești. Și iartă-mă, pentru Domnul, și roagă-te pentru mine, cel prea mic.⁹²

57. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care mișcase un cuvânt către cineva despre credință și nu fusese în stare de această dispută și de aceea se tulburase din pricina împotrivirii.

Dumnezeiescul Apostol, mișcat de Duhul Sfânt, a spus: „Credincios este Dumnezeu care nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda” (1 Corinteni 10, 13). Fratele meu, cel de un suflet cu mine și mie cu adevărat iubit, să fii încredințat în Domnul că, văzând supărarea și tulburarea pricinuită ție de ispita ce ți-a venit, am simțit o durere mai mare ca niciodată. Și aceasta mi-a adus aminte de Apostolul, care zice: „Cine e slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?” (2 Corinteni 11, 29), și iarăși: „Dacă un mădular suferă, toate mădulele suferă împreună” cu el (1 Corinteni 12, 26). Căci deși nu fac lucrurile Apostolului, totuși l-am auzit spunând că plânge cu cei care plâng și se bucură cu cei ce se bucură (cf. Romani 12, 15).

Dar, slavă lui Dumnezeu Celui preaînalt, Care n-a îngăduit vrăjmașului urător de bine să împlinească cu tine toată răutatea și toată voia lui. Căci el vrea să înghită pe toți oamenii vii, cum mărturisește corifeul Apostolilor, Petru, zicând că „răcnește ca un leu, căutând pe cine să înghită” (1 Petru 5, 8).

Stăpâne al meu, fă să nu primim totdeauna în grabă tulburarea gândurilor rele, ca să ne pornim cu tulburare împotriva aproapelui nostru! Căci aceasta este din lucrarea diavolului și nimic altceva. Și unde am lăsat cuvântul: „Fericit cel ce răbdă ispita, că se face încercat” și cele următoare (Iacov 1, 12)?

Dar acestea le-am scris iubirii tale nu ca unuia ce ai nevoie de învățătură. Căci, de cercetezi Scripturile, vei vedea și te vei înțelepți mai mult ca mine. Că eu sunt un prăpădit și un neputincios și n-am decât un nume gol. Dar ți-am scris din durerea inimii și dintr-o iubire prisositoare față de Dumnezeu, „cu

⁹² Bătrânul își dă seama de greutatea de a da în această chestiune un sfat potrivit. N-ar vrea nici să-l împiedice pe Avva Pavel de a face o faptă bună, dar îi arată și povara greu de suportat pe care vrea s-o ia asupra lui în starea lui de om bolnav. Ultima hotărâre trebuie s-o ia Avva Pavel, după puterea pe care știe că o are de a suporta greutatea ce vor veni de pe urma hotărârii lui de a lua pe orb la sine, cunoștință care în fond e una cu credința pe care o are în ajutorul ce i-l va da Dumnezeu. Dar dacă va lua pe orb, va trebui să dea grijă altora să-l slujească nu numai pe el, ci și pe orb. Și va auzi mereu în cuget mustrea: „Iată, ai adus o povară în plus în mănăstire”.

multe lacrimi" (2 *Corinteni* 2, 4). Să-ți sprijine deci inima în frica Lui Cel ce a întărit cerul și l-a așezat pe el (cf. *Isaia* 42, 5). Și să-ți întemeieze făptura pe piatra cea tare (cf. *Matei* 7, 24) „Cel ce a întemeiat pământul pe ape" (*Psalmii* 135, 6). Și să certe pe ispititorii (pârâșii) tăi Cel ce a certat vânturile și marea (cf. *Matei* 8, 26). Să îndepărteze de la tine uitarea poruncilor Cel ce a depărtat „răsăriturile de apusuri" (*Psalmii* 102, 12). Să se miluiască de sufletul tău „precum miluiește tatăl pe fii" (*Psalmii* 102, 13). Și să-ți lumineze inima Cel ce a luminat cele care erau mai înainte întunecate. Și să-ți dea răbdare să locuiești cu mine, cel iubit de tine, în pace până la ultima răsufflare, precum ne-a arătat de mai înainte prin harul Său Cel ce a zis: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22).⁹³ Și să vă dea pacea întreolaltă, pacea pe care a dat-o ucenicilor Săi (cf. *Ioan* 14, 27). Și să vă dea să ajungeți la iubirea Lui desăvârșită Cel ce a zis: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele" (*Ioan* 14, 15); sau a zis iarăși: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste" între voi (*Ioan* 13, 35). Dacă am avea această dragoste, nimic nu ne-ar despărți pe unii de alții până la moarte. Căci a scris: „Și acum, Israele" (*Deuteronomul* 4, 1). Și iarăși: „De se va ridica duhul celui ce stăpânește asupra ta, să nu-ți părăsești locul tău" (*Ecclesiastul* 10, 4).⁹⁴ Eu îți spun ție cuvântul de la Ruth: „Să nu-mi fie să mă despart de tine. (...) Doar moartea se va așeza între mine și tine" (*Rut* 1, 16-17).

Iar dacă tu te lași clătinat de acestea, iar eu sunt cu totul nevinovat, tu vei vedea și vei avea să răspunzi în ziua înfricoșătoare. Căci eu îmi dau cu bucurie sufletul meu morții pentru tine, fratele meu. Fără să fie o poruncă, îți spun: Viețuiește în liniște cu convingere, minunându-te de Dumnezeu, Care te-a izbăvit de mari primejdii și necazuri și ispite de multe feluri, și slăvindu-L. Lui fie slava. Amin. Iartă-mă că am flecărit prea mult. Căci am lungit cuvântul

⁹³ Căci acela va câștiga biruința ultimă, își va afirma libertatea în clipa ultimă a vieții supuse ispitelor și încercărilor, rămânând liber pentru veci, deci unit cu Dumnezeu.

⁹⁴ Numai satana vrea să fie stăpânitor, în sensul că vrea să domnească asupra omului, robindu-l. Dumnezeu e Domn și Împărat prin iubire, făcând pe om liber și dându-i puterea să-L iubească liber de orice patimă. Prin aceasta îi dă omului puterea să biruiască pe „stăpânitorul lumii", făcându-se el stăpân. Dumnezeu nu e un despot nici chiar față de lume. Pentru omul liber de satana, lumea devine ambianța libertății lui Dumnezeu și a libertății omului. Omul trebuie să se elibereze de robia lumii (a satanei, prin lume), dar nu să o disprețuiască. Ea îl poate face să vadă prin ea pe Dumnezeu și să se întâlnească cu El. Numai satana face lumea să-l stăpânească pe om, sau numai el stăpânește prin lume peste om. Dumnezeu nu stăpânește prin lume pe om, ci îl face liber în ea. Dumnezeu îl arată pe om superior lumii, stăpân al lumii. Lumea îi devine omului străvezie pentru Dumnezeu, când acesta trăiește relația nemijlocită cu Dumnezeu prin ea. În sensul acesta satana coboară lumea, o face instrumentul lui de stăpânire a omului. El e, în ultimă analiză, stăpânitorul lumii pentru omul supus lui prin păcat.

din multă întristare și mare bucurie.

58. *Primind acela acest răspuns, i-a întors acest cuvânt: Stăpâne, iartă-mă pentru Domnul și roagă-te pentru mine. Întristarea și tulburarea mea știu că sunt de la diavolul. Dar tu știi de asemenea, stăpâne, că eu de copil am primit credința celor 318 purtători de Dumnezeu Părinți și că niciodată n-am primit altă învățătură decât aceasta, însă sunt tulburat. Deci dacă știi, părinte, că sunt tulburat, dă-mi o asigurare că domnul meu va pune cuvânt pentru mine la Dumnezeu și că nu voi suferi nicio păgubire. De vei face așa, va înceta întristarea și tulburarea mea. Căci sunt cumplit de chinuit de acestea, fiindcă sunt prost și plin de nebbie și chinuit pentru multele păcate. Deci nu fii împotriva mea, stăpâne, ci scrie-mi iertarea. Și ajută-mă în privința acestora în rugăciunile tale cele bine primite. Și cred în Dumnezeu, că vei câștiga nenorocitul meu suflet.*

Răspuns (Volos 59): Dacă ai cugetat la cele scrise ție de mine, ai putut afla că ți le-am scris de la mine însumi. Căci spusa mea, că îmi pun sufletul meu pentru tine, se tâlcuiește: pun cuvânt de apărare pentru iubirea ta. Căci nu mă rușinez să-ți spun, fratele meu, că nu poți pătrunde cele ale credinței. Deci neputând aceasta, nu le cerceta. Pentru că, altfel, îți atragi mahnire și tulburare. Dar cel credincios, chiar dacă grăiește cătreeretici sau necredincioși, sau se împotrivește lor, nu se tulbură în veac. Căci are înlăuntru pe Hristos, Căpetenia păcii și a liniștii (cf. *Isaia* 9, 5). Ba unul ca acesta, împotrivindu-se în chip pașnic, cu iubire, poate aduce la cunoștința Mântuitorului nostru Iisus Hristos mulți eretici și necredincioși.

Deci tu, frate, fiindcă întrece puterea ta cercetarea acestor lucruri, ține calea împărătească, credința celor 318 Părinți⁹⁵ adică, întru care ai fost botezat. Căci ea le are pe toate întocmai pentru cei ce înțeleg ceea ce e desăvârșit. Viețuiește deci în liniște, luând aminte la păcatele tale și la felul cum vei avea să răspunzi lui Dumnezeu. Și dacă ții astfel porunca mea, mai bine zis a lui Dumnezeu, mărturisesc că voi pune cuvânt de apărare pentru tine „în ziua în care Dumnezeu va judeca (...) cele ascunse ale oamenilor” (*Romani* 2, 16).⁹⁶ Nu sta deci la îndoială, ca să nu te duci pe tine la alte lucruri și mai rele. Căci cele dulci le întoarce spre amărăciune vrăjmașul, pe care-l va răpune întâi Domnul Iisus.⁹⁷ Nu te mai îngriji de acum înainte de alte lucruri, căci Domnul a ridicat

⁹⁵ Credința Părinților de la Niceea.

⁹⁶ Cei ce și-au dat pe față cele ascunse în fața duhovnicului, și au fost iertați de acesta în numele lui Dumnezeu, nu se vor mai rușina de ele la Judecata din urmă. Căci nu vor mai fi scoase pentru prima dată la iveală, ci ele au fost desprinse de la ei prin mărturisirea lor.

⁹⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul va zice că cele dulci se prefac în amare, în dureri. Aici se pune aceasta în seama diavolului.

grija de la tine.⁹⁸

Dar demonul cel rău, văzând că ai fost izbăvit prin rugăciunile sfinților, a căutat să lase cu tine o parte din fumul acestor ispite.

Roagă-te pentru mine, frate, ca să nu-mi spună și mie: „Tu, cel care înveți pe altul, pe tine însuși nu te înveți?” (Romani 2, 21). Nu te împiedica deci iarăși în aceste lucruri, căci mă vei întrista pe mine, cel iubit de tine. Domnul să ne acopere sub aripile Sale. Amin.

59.(V. 151) *Un Bătrân oarecare, Avva Eftimie, care viețuia în liniște, a trimis rugăciunea aceasta către marele Bătrân, ca să-i răspundă Dumnezeu prin el la întrebările din rugăciune: „Dătătorule de viață, Calea celor din întuneric, luminează-ne pe noi cei din ceață, căci Tu ai spus, Sfinte, «Cereți și veți primi» (Ioan 16, 24), «bateți și vi se va deschide» (Matei 7, 7). Și fiindcă voiești să ne deschizi și nouă ușa, grăbește-Te, căci ai început. Pentru că, de n-ai fi voit să ne mântuiești, nu ne-ai fi arătat cele la noi cu neputință, iar la Tine, Dumnezeule, cu putință (cf. Matei 19, 26; Luca 18, 27). Ne-ai cerut nouă, Sfinte, «Curăță-te, dacă voiești să vin». Și eu am spus, Sfinte, «Noroiul nu se poate curăța pe sine însuși». Și iarăși ne-ai spus nouă, Sfinte, «Cel ce voiește să se învrednicească de daruri să vadă urmele Mele în toate». Dar cum poate să vadă cel orb din naștere (cf. Ioan 9, 1), de nu i se vor deschide lui ochii? Orbul caută o călăuză ca să-și afle mica lui slujire. Bartimeu, fiul lui Timeu, ședea lângă cale cerând milă și, când a auzit că Lumina dreptății trece pe calea aceea, a strigat, zicând: «Fiule al lui David, miluiește-mă». Și când s-a milostivit bunătatea Ta și l-a chemat pe el și l-ai întrebat: «Ce voiești să-ți fac?», iar el a zis: «Învățătorule, să văd», îndată bunătatea Ta ai zis: «Vezi», și a văzut urmele Tale și Ți-a urmat (cf. Marcu 10, 46-52; Luca 18, 55-45).*

Și eu voiesc să strig, dar mă ceartă cel ce voiește pururea să întunece ochii celor ce văd. Dacă voiește bunătatea Ta să mă cheme și să-mi zică: «Ce voiești să-ți fac?», voi striga și eu ca acela: «Doamne, să se deschidă ochii mei».

Dar și leprosul, dacă ar fi putut să se curețe el însuși pe sine, n-ar fi strigat: «Doamne, de voiești, poți să mă cureți» (Matei 8, 2), ci s-ar fi curățat el însuși. Deci și eu strig ca el. Dă-mi și mie acest răspuns sfânt: «Voiesc, curăță-te», și îndată va pleca de la mine lepra. Iar curățat fiind și văzând, voi vedea urmele Tale,⁹⁹ ca să pot pași pe urmele Tale. Că Tu ești calea celor rătăciți”.

⁹⁸ Odată ce ne-a asigurat viața veșnică, la ce să mai purtăm atâta grijă de cele trecătoare, știind mai ales că grija ne împiedică de la dobândirea acelei vieți?

⁹⁹ Nu poate merge cineva pe urmele Domnului dacă nu-L vede. Nu se poate înălța la un alt plan de viață, dacă nu știe de el și e înfundat cu totul în cel al patimilor, care-l leagă de cele materiale. La vederea aceluia plan nu ajunge omul de la sine, ci trebuie să ceară puterea de a-l vedea de la Dumnezeu, Izvorătorul luminii, Dătătorul vederii aceluia plan, prin însăși arătarea Lui. Deci, dacă nu cere lui Dumnezeu această vedere,

Dar te rog și pe tine, părinte: Da, părinte, roagă-te Stăpânului nostru Hristos ca să deschidă ochii mei, căci pe tine te am călăuza care mă duce la Stăpânul Iisus. Că a Lui este slava împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 152): „Acum (e) vreme potrivită” (2 Corinteni 6, 2) pentru a înțelege cuvântul Evangheliei: „N-au trebuință de doctor cei sănătoși, ci cei bolnavi” (Luca 5, 31). Dar când cel bolnav vine la doctor, trebuie să păzească cele poruncite de doctor, potrivit celui ce a spus: „Cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că Se face răsplătitor celor care Îl caută” (Evrei 11, 6). Căci credincios este Cel ce a zis: „Le voi da lor în veacul acesta însutit și în cel viitor viață veșnică” (Marcu 10, 30). Așadar, cei ce se apropie de Doctorul nostru Cel mare sunt luminați de El și El îi vindecă de toate bolile sufletești. Să nu ne lăudăm deci zicând că suntem credincioși. Căci în acest caz vom fi judecați ca oameni fățarnici și necredincioși. Din cele din afară se arată credința cea nearătată, care locuiește în cele ascunse ale inimii. De credem Mântuitorului Hristos Care zice: „Fie ție după credința ta” (Matei 9, 29), va spune și acum sufletului nostru care locuiește în trup: „Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit” (Matei 9, 22). Deci credința noastră nu stă în a o rosti și a o vesti cu gura, ci credința desăvârșită se arată după vindecare.”¹⁰⁰

Dacă deci ai crezut și te-ai vindecat, umblă și nu te poticni. Te-ai vindecat, nu șchiopăta. Arată că ți s-a oprit curgerea sângelui. Și de-ai ajuns, omule, la acestea, te-ai apropiat de starea când auzi pe Mântuitorul, Care zice către sufletul deplin curățat și înfrumusețat: „Întreagă ești frumoasă,¹⁰¹ apropiata mea, și pată nu este întru tine” (Cântarea Cântărilor 4, 7), și când auzi pe Apostolul care zice: „Neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel” (Efeseni 5, 27).

Ni s-a deschis deci ușa și s-a așternut calea ce duce la viață, dar aflăm totodată că „prin multe suferințe trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu” (Fapte 14, 22). Să stăruim în osteneala faptelor noastre. Căci, cu adevărat, „pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de slava care ni se va descoperi” (Romani 8, 18) și „Dumnezeu nu e nedrept, ca să uite” asemenea osteneli (Evrei 6, 10), de vom ține până la sfârșit ascultarea. Căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10, 22), în Hristos Iisus. Amin.

arată că nu e dispus să primească acel plan, că nu vrea să se despartă de planul întunecat în care se află.

¹⁰⁰ Toți suntem slabi sau bolnavi în privința credinței, putând-o afirma cel mult prin cuvânt. Numai cel ce s-a vindecat de boală fără mijloace materiale arată că a crezut cu putere.

¹⁰¹ Sufletul în grecește e de gen feminin (ψοχη). De aceea i se zice „fiică” sau „frumoasă ești”.

60. (V. 153) *Întrebare către același mare Bătrân, în chip de rugăciune, despre gândurile întinate și despre înviere:*

„Tu, Care ești Viața și Învierea (cf. Ioan 11, 25), cercetează-ne pe noi, că făptura Ta suntem, și ne curăță pe noi, Sfinte, de legiunea răului, căci Te-ai milostivit și odinioară de făptura Ta și ai scos legiunea, când cereau dracii să intre în porci (cf. Marcu 5, 9-12).” Oare au intrat în porcii necuvântători sau în mine, cel cuvântător? Că i-am primit pe ei și m-am aruncat de pe vârfuri în mare,¹⁰² și mă poartă valurile fără să știu de mine. Dar acum cineva mă împinge dinlăuntru ca să trezesc pe Cărmaci, ca să-mi dea mâna și să mă scoată din adânc, cum a făcut cu Petru, și să-mi spună: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?” (Marcu 4, 38; Matei 14, 31). „Și fiindcă ne-ai dat de știre prin răspunsurile slujitorului Tău, Varsanufie, că ne vei pune într-un singur mormânt, oare vom și învia împreună?” Căci mă tem de Cel ce a spus: „din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și unul se va lăsa. Din două care vor măcina la moară, una se va lua și una se va lăsa” (Matei 24, 40-41).

„Deci, fiindcă de la zidirea lumii oamenii dorm, și trupurile sfinților și ale păcătoșilor se află adeseori împreună în același mormânt, oare vor și învia împreună? Când vor veni îngerii Tăi cei aleși ca să învieze pe drepti, îi vor învia pe toți sau vor învia numai pe cei aleși? De aceea, temându-mă, Te rog prin slujitorul Tău ca, precum ne-a arătat că vom dormi în același mormânt, așa să arăți că ne vei și învia împreună. Și rog pe părintele meu Varsanufie ca, după ce am luat și eu, și el holde de secerat (cf. Ioan 4, 35), iar eu m-am îmbolnăvit și nu pot secera, să se străduiască el, ca unul ce are putere, să-Ți aducă Ție, Stăpâne, și pentru mine snopul dreptății. Căci vedem la Părinții vechi o astfel de pildă, că au ieșit trei să secere și unul a slăbit ca și mine și s-a întors în chilia lui, iar ceilalți au adunat cu bărbăție secerișul. Și când au isprăvit secerișul și au venit în casele lor, l-au silit pe el să-și ia plata: «Ce plată, dacă nu m-am ostenit? Numai voi v-ați ostenit». Și în sfada cu el, ca să ia plata, părinții îi dădeau cinstea să o ia el întâi.¹⁰³ Și judecata lor a fost socotită fericită. Deci Tu, Stăpâne, Hristoase Dumnezeu, întărește cererea mea, că a Ta este slava în veci. Amin.”

Răspuns (V. 154): Un stăpân dintre oameni își alege lui niște iconomi

¹⁰² E de remarcat exegeza existențială a Scripturii aplicată persoanei proprii. Tot ce s-a spus în Scriptură are valoare în orice timp. Este exegeza proprie tuturor Părinților. Totdeauna oamenii sunt la fel în străfundurile lor și Dumnezeu le grăiește totdeauna.

¹⁰³ Dacă s-ar fi socotit pe ei îndreptățiți la întâietate, n-ar fi avut smerenie. Smerenia dă totdeauna altuia întâietate. Cel mai bun îl socotește pe altul mai bun. Prin aceasta își menține cel smerit întâietatea. Căci celălalt nu va primi nici el să primească întâietatea. Deci îl câștigă și pe acela la mai multă simțire. E un alt paradox, care folosește și unuia, și altuia. Iar în această delicatețe umană pozitivă se simte apropierea lui Dumnezeu. Cel smerit s-a subțiat și s-a făcut străveziu ca o pânză de păianjen, lăsând să Se vadă Dumnezeu prin el.

credincioși, dându-le în seamă cheile și bunurile sale și cele ale casei. Și atârnă de iconomul credincios cum să doarmă, cum să se hrănească, cum să fie cinstit de stăpân și cu cine să se împrietenească: cu bețivii sau cu cei ce viețuiesc în chip cuviincios. Iar pe cel dintâi îl va aștepta certarea și pe cel de al doilea fericirea.

Așa și Dumnezeu nostru Și-a ales pe oamenii credincioși ca iconomi. Le-a dat lor cheile Sale, ca să închidă și să deschidă, adică stăpânirea de sine (libertatea). Ei sunt credincioși pentru că s-au botezat toți creștini. Și sunt buni iconomi când chivernisesc bine cele încredințate lor, adică bunurile primite la Botez pentru mântuirea lor. Dar dacă se abate careva de la această cale, partea lui va fi cu cei bețivi, cu cei ce beau vinul nelegiuirii. Unul ca acesta este porc cuvântător și știți ce pățește când vine Stăpânul (cf. *Matei* 24, 44-51). Iar dacă chivernisește bine cele predate lui, cunosc toți fericirea care-i vine de la Stăpân. Căci zice: „În tot pământul s-a auzit glasul lor și la marginile lumii cuvintele lor” (*Psalmlui* 18, 4).

Cât despre înviere, altul este veacul de acum, când sunt la un loc neghina și grâul (cf. *Matei* 5, 12; 13, 30). Dar când vine învierea, glasul evanghelic învață că se vor scula amestecați. Căci zice: „și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre” (*Matei* 25, 32).

Iar cele privitoare la cele două femei și la cei doi bărbați le-a spus despre sfârșitul lumii, și despre credință, și necredință. Atunci una se va lua, și omul rămâne în una. În ce privește secerișul fraților, binele e făcut de doi.¹⁰⁴ Cel ce s-a îmbolnăvit a avut voința să lucreze, dar l-a împiedicat boala. Dar ei au socotit că Domnul i-a întărit prin rugăciunile fratelui care s-a îmbolnăvit și pe amândoi i-a ajutat harul Sfântului Duh. Deci, precum a spus Domnul către Apostoli, „Nu vă bucurați (...) că duhurile vi se pleacă, ci bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri” (*Luca* 10, 20), așa și noi să nu întrebăm dacă toți ne vom scula, ci dacă vom auzi: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, de moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii” (*Matei* 25, 34), și vom fi împreună cu Iisus întru Tatăl, precum a spus El (cf. *Ioan* 14, 20).¹⁰⁵ Lui fie slava în veci. Amin.

61. (V. 155) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân:*

„Doamne, Iisuse Hristoase, Doctorul sufletelor rănite, Ție Ți aducem

¹⁰⁴ Niciun bine nu e făcut singur sau în izolare. Binele e un produs al comuniunii sau stă în căutarea și realizarea comuniunii. Aceasta, ca să nu se laude nimeni în mod egoist. De fapt, însăși existența ne vine de la alții și e susținută de toți și de cosmosul întreg, iar acesta vine și e susținut de Dumnezeu.

¹⁰⁵ Tatăl a creat lumea și în ea pe oameni, pentru a întinde dragostea Sa de Tată și la alți fii, adică la oameni, cu care Fiul Său Se face Frate. Ca fii vom fi și moștenitori ai Împărăției Tatălui, nu supuși ei.

rugăciuni din sfintele Tale cuvinte. Primește-le prin slujitorul Tău, Căci Tu Însuși ai spus, Sfinte: «N-au trebuință de doctori cei sănătoși, ci cei bolnavi» (Luca 5, 51). Despre aceasta a spus și slujitorul Tău Pavel: «Cine este șchiop să nu se abată, ci mai vârtos să se vindece (Evrei 12, 15). Ai spus, Sfinte, într-unul din răspunsurile Tale: «Dacă ești sănătos, de ce șchiopătezi? Cel sănătos nu șchiopătează, ci umblă drept». Dar eu, fiindcă sunt șchiop și rănit, strig ca să mă îngrijești și pe mine cum ai îngrijit pe cel ce se cobora spre Ierihon și a căzut între tâlhari (cf. Luca 10, 30-37). Căci și eu am căzut între aceiași tâlhari și am fost rănit, ca să legi și rănilile mele și să mă sui pe sfântul Tău asin, adică pe credința cea bună, și să mă duci ca să mă îngrijească în sfânta Ta casă de oaspeți, acolo unde sunt îngrijiți toți cei ce suferă.

Stăpâne, femeia care suferea de curgerea sângelui a venit înapoia Ta și s-a atins de veșmintele Tale. Iar eu iau tămăduirea în fiecare zi din Sfintele Tale mădulare, adică din Trupul și Sângele Tău, și din apa ce iese din Sfânta Ta coastă. Și patima mea puroiază încă. Pentru că ai spus, Sfinte, că cel ce vine la doctor și vrea să se vindece să facă cele poruncite de doctor, trimite-mi, Stăpâne, toate leacurile pe care le vrei, arderi, cataplasme, numai oprește-mi curgerea rău-mirositoare, adică gândul necurat. Și fiindcă ai spus, Doamne, că ușa s-a deschis, dar câinii stau la pândă din toate părțile și nu mă lasă să mă apropiu de ușă, bunul Stăpân al casei văzând de departe pe săracul ce se apropie, dar e împiedicat de câini, trimite pe portar ca să alunge câinii și astfel săracul să se poată apropia și să primească mila bunătății Lui."

Părinte, ce înseamnă ceea ce mi-ai scris că cel ce a trăit o săptămână de ani va vedea lucruri ce nu s-au făcut de la întemeierea lumii? Și ce să facem noi, cei mai tineri? Cum ne vom mântui? Roagă-te Domnului ca să ne arate nouă care sunt munții aceia sfinți, unde a spus să fugim ca să ne mântuim (cf. Matei 24, 16). Sunt munți spirituali sau văzuți? Vrem să știm și noi aceasta, ca, atunci când va veni ceasul, să fugim acolo și să ne mântuim, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, în veci. Amin.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 156): Frate, să ne gândim la ce spunem și să vedem că din cuvintele noastre vom avea mustrarea noastră. Căci cel ce vine la doctor, de nu se pune în rânduală după porunca doctorului, nu se poate izbăvi de boală. Și fiindcă spui că trebuie primite și alte leacuri și mijloace de vindecare, mă mir de iubirea ta că nu cunoști înțelepciunea atâteștiuitoare a marelui nostru Doctor, Care a tăiat orice motiv al omului care caută o dezvinovățire. Căci, îmbiind cărțile Lui doftoricești fiecărui om care vrea să se uite în ele și să se mântuiască, i-a arătat lipsiți de apărare. Pentru că dacă femeile cântă totdeauna: „Sunt vierme, și nu om, ocară oamenilor și defăimarea poporului" (Psalmii 21, 6), ce ar trebui să facă bărbații? Nu se spune aceasta din dispreț față de femei – să nu fie! –, căci nu ni s-a poruncit să facem aceasta, ci pentru că ele s-au făcut de la început pricinile căderii. Dar

Dumnezeu nu le-a îndepărtat de la învățătura dumnezeiască.¹⁰⁶

Dacă deci ne place acest leac, pentru ce-l respingem? Chiar dacă, amăgiți, spunem că nu-l respingem, ci-l folosim, totuși o spunem aceasta de formă, nu cu fapta. Și acesta este adevărul. Căci dacă cercetăm pe omul nostru dinlăuntru, aflăm cu adevărat că nu răbdăm nicio mustrare, nicio defăimare, nicio disprețuire și ocară.

Și din gândul ce-l ai azi, cu care ai fost ispitit și altădată, ai putut cunoaște – deși ai spus că n-ai cunoscut – că am făcut cele ce știi, ca să pun la probă iubirea ta. Căci am aflat locuind încă înlăuntru tău pe omul cel vechi. Totuși, socotesc că nu puțin s-a folosit iubirea ta din aceasta.

Domnul nostru este desăvârșit și voiește ca să fie și toți ai Lui desăvârșiți. Căci zice: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Matei 5, 48).

Deci cel ce răbdă aceste arderi cu fierul înroșit se va mântui. Căci cel ce are în nări răul miros al său nu simte alt miros, chiar dacă ar sta deasupra tuturor mortăciunilor.¹⁰⁷ Și cel jefuit de tâlhari nu are ce da altora. Ia seama, iubitele, că toți câți suntem stăpâniți de lene nu putem să fim cu totul fără griji, sau să ne socotim drept ceea ce suntem: pământ și cenușă. Și am îmbătrânit hrănind slava deșartă. Căci a socoti că lucrul nostru place lui Dumnezeu și șederea noastră în chilie zidește pe toți și că am fost izbăviți de a judeca și a fi judecați e cea mai mare slavă deșartă și nimic altceva.¹⁰⁸

Dacă deci marele și cerescul nostru Doctor ne-a dat leacurile și cataplasmele, de unde vine pricina pierzării, dacă nu din slăbiciunea voinței noastre?¹⁰⁹

Înainte de toate ne-a dat smerenia, care alungă din noi toată mândria și „toată trufia ce se ridică împotriva cunoștinței slavei Fiului Său” (2 Corinteni 10, 5); apoi ne-a dat ascultarea „care stinge săgețile aprinse ale vrăjmașului”

¹⁰⁶ Femeile își recunosc prin aceste cuvinte smerenia. Cu cât mai mult n-ar trebui să și-o recunoască bărbații, care fac mai multe rele? Dar nu fac astfel. Aceasta se arată ceva mai jos. Să primească și ei defăimările, să spună și singuri despre ei: „Sunt vierme, și nu om”.

¹⁰⁷ Nota în textul grecesc: „Aceasta a spus-o Sfânta Singlitichia; adică cel ce-și simte păcatele sale nu le mai simte pe ale altora”.

¹⁰⁸ Cei ce stau leneși în chilie, fără pocăință, fără rugăciune, sunt supuși ispitei de a socoti că chiar prin aceasta fac un lucru mare, deci se umplu de slava deșartă. Ei cred că nu vor mai fi judecați pentru nimic, căci ei, neieșind din chilie, deci neștiind, au scăpat de prilejul de a judeca pe alții.

¹⁰⁹ A voi ce vrea și Dumnezeu nu înseamnă a avea o voință slabă, ci, dimpotrivă, a avea o voință slabă înseamnă a voi ceea ce voiește vrăjmașul, care ne ispitește la rele. Primind ispita, renunțăm la efortul voii noastre, pentru a face cu ușurință ceea ce îi place lui. Acest om nu mai are voința tare, deși se obișnuiește a se spune că omul devine liber când iese din ascultarea lui Dumnezeu.

(Efeseni 6, 16); apoi tăierea în toate a voii noastre față de aproapele;¹¹⁰ iar aceasta naște netulburarea în inimă și arătarea a tot strălucitoare și prea bucuroasă a feței și stăpânirea privirii Lui.¹¹¹ Iar ca cea mai mare cataplasma, care strânge toate mădularele și „tămăduiește toată boala și toată neputința” (Matei 4, 23), ne-a dat iubirea asemenea celei a Lui. Căci El S-a făcut pilda noastră, după spusa: „Ascultător făcându-Se până la moarte” (Filipeni 2, 8). Și punându-Și sufletul Său pentru noi, ne-a învățat zicând: „Să vă iubiți unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi” (Ioan 13, 34), și: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi” (Ioan 13, 35).

De voiești, așadar, să nu șchiopătezi, ia toiagul Crucii și-ți sprijină mâinile pe el și așa vei muri și nu vei mai șchiopăta. Pentru că cel mort nu șchioapătă niciodată.¹¹² Și dacă ai acest toiag, nu mai e nevoie de portar. Prin acest toiag alungi nu numai câinii, ci și pe mai-marele fiarelor, pe leul ce răcnește (cf. 1 Petru 5, 8). De aceea și Iacob a zis: „Cu toiagul meu am trecut râul” (Facerea 32, 10); și iarăși: „S-a închinat pe vârful toiagului său” (Facerea 47, 31), iar Moise a făcut cu toiagul semne (cf. Ieșirea 4, 17). Și cel pironit pe el se izbăvește fără îndoială de umezeala curgătoare. Căci cel ce moare moare păcatului.¹¹³ Și ce nădejde ne așteaptă după acestea dacă nu învierea cea de a treia zi? Căci ajunge celui răstignit să se scoale împreună cu Iisus.

Iar prin ceea ce am spus despre săptămâni, am arătat că vor fi felurite neazuri și schimbări. Iar prin munții de care ai întrebat, să înțelegem pe

¹¹⁰ Tăria voinței se arată în același timp în „tăierea voii față de aproapele”, desigur nu pentru a împlini capriciile și îndemnurile lui la rău, nici pentru a nu-l domina, ci a-l ajuta, renunțând la voia de a face ceea ce ne place nouă săvârșind ce e de folos aproapelui. Cel mai greu lucru e să fii stăpân pe voia ta.

¹¹¹ Când ți-ai tăiat voia, ai câștigat netulburarea, căci nu mai voiești nimic pentru tine. Ți-ai tăiat voia în folosul aproapelui, ascultând de Dumnezeu. Aceasta îți face străvezie prezența feței bucuroase a Domnului. Pe El Îl vezi ori de câte ori îți tai voia, ori de câte ori te-ai depășit prin aceasta. Vezi privirea Lui în același timp iubitoare și stăpânitoare, o vezi stăpânindu-te prin iubire. Când simți că nu mai ești prin voia ta, simți că ești prin Dumnezeu, te simți asigurat în El. Toate aceste virtuți sunt moduri ale comuniunii.

¹¹² Crucea e toiagul pe care se sprijină omul în mersul lui spiritual drept. De aceea, a se prinde cu mâinile de toiagul acesta înseamnă a se lăsa bătut în cuie pe el, deci a se răstigni pe el, a se face nedespărțit de el. Aceasta îl face pe om și tare în mersul cel drept, și mort față de cele rele ale egoismului. Prin amândouă aceste slujiri, Crucea alungă câinii spirituali de la om. Ea ține prin aceasta și locul portarului la ușa ființei noastre. Cu aceste gânduri ne punem pe partea din afară a ființei noastre semnul Crucii, închizându-ne ispitelor.

¹¹³ De fapt, cel ce moare moare de tot egoismului, dar cel care moare pentru Dumnezeu – și nu din scârbă de viața sa, adică jertfindu-se ca om despartit de Dumnezeu – moare pentru a trăi lui Dumnezeu și semenilor, ca fii ai Lui.

Preasfânta Maria, Născătoarea de Dumnezeu, și pe sfinții de după aceea, care se vor afla în timpurile acelea, având fără îndoială pecetea Fiului.¹¹⁴ Căci El mântuiește pentru ei pe mulți.¹¹⁵ Lui fie slava în veci. Amin.

62.(V. 157) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân:*

„Treime nedespărțită nu te desparte de noi!” „Din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă” (Psalmii 8, 2).

Părinte, ești un ucenic cu adevărat bun al Doctorului adevărat. Ne-ai dat leacuri și mijloace de vindecare. Iar primul mijloc de ardere a străpuns inima mea și nu pot îndura durerile. Căci ne-ai scris să cântăm: „Sunt vierme, și nu om” (Psalmii 21, 6). Voi cânta cu adevărat și mă voi închina și voi preamări pe Domnul și-L voi preînălța în veci. Dar nu îndrăznesc să spun că sunt vierme, și nu om. Căci sunt om ros de viermele stricăciunii. Dar oare este acesta și înțelesul Viermelui celui nesticăcios? Acesta e Viermele care a venit pentru mine, ca să mă scape de acest vierme al stricăciunii care a stricat (a corupt) neamul omenesc. Căci, deoarece acest vierme stricăcios care strică și se strică pătrundea în răni și pricinuia putrezire și împruțiciune, a venit Viermele nesticăcios despre Care s-a spus: „Sunt vierme, și nu om”. Și precum viermele stricăcios pătrundea în răni, așa și Viermele nesticăcios a pătruns „în cele mai de jos ale pământului” (Efeseni 4, 9) și acolo, precum ai spus, a stricat toată necurăția vechiului vierme. Și așa, curățând pe toți, i-a ridicat, dar El a rămas nesticăcios. Acesta e Viermele care a curățat pe Iov de viermele cel vechi, spunându-i: „Scoală-te și încinge ca un bărbat mijlocul tău” (Iov 38, 3 și 40, 7). Acest Vierme a tras și pe balaur cu undița (cf. Iov 41, 1), atârându-l pe Cruce. Acestui Vierme toate I s-au supus, „afară de Cel ce I-a supus Lui toate”. Căci toate le-a supus sub picioarele Lui (cf. 1 Corinteni 15, 27).

Viermele stricăcios toate le strică și nu există pe pământ nici lemn, nici mâncare, nici trup pe care să nu-l mistuie, afară de sare și de untdelemn. Dar ce este sarea și untdelemnul, decât Tatăl care I-a supus Lui toate,¹¹⁶ Care a sărat și

¹¹⁴ Pecetea Fiului e Crucea, căci aceasta s-a imprimat în ființa lor, răstignind în ei pe omul cel vechi al păcatului, cel despărțit de Dumnezeu, și întipărend în ei calitatea de fii ai Tatălui, care nu mai trăiesc decât pentru a face voia Lui și a-L iubi pe El, făcându-se asemenea Fiului dumnezeiesc.

¹¹⁵ Cine aleargă la rugăciunile Maicii Domnului și ale sfinților ca la niște munți aleargă de fapt la credința în Hristos. Cine nu crede că Hristos S-a născut din Fecioară nu crede că El e Dumnezeu făcut om. Cine crede în rugăciunile sfinților către Hristos crede ca aceia că Acela este Dumnezeu, Care deci ne poate mântui.

¹¹⁶ Una dintre ideile din aceste rânduri este că răul trăiește din coruperea celor ce sunt. El nu are o existență în sine. „Că nici n-a fost nimic vreodată, nici întrebarea n-a putut să fie... Ci iată, neființa ființă-și are din Este, fiindcă poate să se adape”, spune poeta Lidia Stăniloae în poezia „Münchhausen”, din volumul *Locul unde aștepți*. A doua idee: sarea și untdelemnul sunt considerate simbolul Tatălui ceresc, Care, ca

zidirea cu mila Sa, Care le-a dat și Apostolilor sare ca să săreze lumea, ferind-o de împruțiciunea idolilor și să vină la buna mireasmă a adevăratului Dumnezeu. Amin.

Dar ce înseamnă grăunțele de muștar și de ce a asemănat Împărăția cerurilor cu el, și nu cu măslinul sau cu finicul, sau cu altul dintre pomii mari, ci cu cel așa de mărunț (cf. Matei 15, 51)? Pentru că este cel mai acru și pișcă inimile noastre. Da, părinte, roagă-te Domnului, ca să ne arate nouă taina acestui vierme și a grăunțului de muștar, ca să preamărim și noi pe Tatăl și pe Fiul împreună cu Sfântul Duh în veci. Amin.

Părinte, mi-ai adus aminte de cele străvechi, pe care nu le-am uitat nici eu, ci îmi amintesc de cele pe care mi le-a făcut vrăjmașul. Căci acesta s-a înfuriat, când a văzut fructul care a rodit în locul acesta. Dar răbdarea ta și iubirea de oameni a lui Dumnezeu n-a lăsat să se împlinească voia lui cea ticăloasă, ci ne aflăm până acum slăvind pe Dumnezeu.¹¹⁷ Și fiindcă ne-ai spus că te pocăiești după ce săvârșești ce nu se cuvine, eu zic: De m-aș pocăi și eu măcar după aceea, ca să nu rămân cu totul nepocăit!

Și fiindcă ai spus că cel ce a căzut între tâlhari și a fost jefuit nu mai are ce să dea altora, te rog, ca un înfometat ce sunt, să-mi arunci fărâmiturile care-ți rămân, ca să primesc și eu hrana, ca un câine de sub masa ta, din cele ce ai. Și fiindcă ai mai spus că a îmbătrânit în mine mândria și pornirea de a râde de alții, roagă-te pentru mine, ca să plece acestea de la mine.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 158): A grăit mai înainte David, zicând: „Împruțitu-s-au și au putrezit rănilile mele din pricina nebuniei mele” (Psalmii 57, 5). Așadar, nebunia e un izvor al tuturor relelor. Căci nebunia a născut neascultarea, iar neascultarea, rana. Și după rană, aceeași nebunie a născut nepăsarea, iar nepăsarea a produs putreziciunea și împruțiciunea. Și nenorocitul trup s-a umplut de viermi și s-a stricat. Și, stricându-se, a fost aruncat în mare și s-a făcut mâncare peștelui celui mare. Și s-a sălășluit în măruntaiele lui până ce a venit Viermele ceresc, Care, pironit de undița Crucii, S-a coborât în măruntaiele peștelui celui mare și a scos prin gura aceluia mâncarea pe care o înghițise împreună cu măruntaiele lui. Și luând trupul, l-a uns cu untdelemn, l-a înmuiat în apă și l-a copt în foc. Căci zice: El „vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc” (Matei 3, 11). Apoi l-a hrănit cu pâine, l-a veselit cu vin, l-a presărat cu sare și l-a scăpat de stricăciune. Pe lângă aceasta,

origine a existenței, nu poate fi corupt de rău, și Care, prin Fiul Său făcut Om, conservă pentru veci și creația. S-ar putea spune că Tatăl e sarea care eliberează toate de corupere, iar Duhul Sfânt e untdelemnul care dă tuturor fluiditatea sau tinerețea vieții neîmbătrânite.

¹¹⁷ Se amintește de întemeierea mănăstirii unde se aflau amândoi, lucru pe care nu l-a făcut vrăjmașul, dar el voia s-o distrugă, văzând rodul adevăratei vieți ce creștea în ea.

I-a îmbibat cu muștar, depărtând toată stricăciunea. Apoi a uscat nările balaurului, ca să nu mai poată mirosi, i-a încetoșat ochii, ca să nu mai vadă desăvârșirea smereniei Lui.

Cunoscând deci toate acestea, să nu trecem cu vederea îndemnul Lui, ca să nu se împlinească și cu noi cuvântul: „Dacă sarea se va strica, cu ce se va mai săra?” (*Matei 5, 13*). Și ce este lipsa acestora, decât ceea ce s-a spus: „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu” (*Psalmlui 13, 1*)? Dacă n-ai uitat deci ceva din cele vechi și cunoști pe cele din urmă, ascultă pe cel care spune: „Cel ce cunoaște voia Stăpânului și nu o face se va bate mult” (*Luca 12, 47*). Dacă deci, cunoscându-le, le spunem, dar în același timp le nesocotim, nu va fi departe de noi acel „Vai!” rostit împotriva celor ce păcătuiesc cu cunoștință. Dar dacă ne socotim pământ și cenușă, ca Avraam și Iov (cf. *Facerea 18, 27; Iov 42, 6*), nu vom fi în veac jefuiți, ci vom avea pururea ce să dăm și altora: nu aur, nu argint, ci chip de smerenie, de răbdare și de iubire către Dumnezeu.¹¹⁸ Lui se cuvine slava în veci. Amin.

63.(V. 159) *Același, hrănindu-se cu puțină pâine, l-a întrebat pe același mare Bătrân despre dietă.*

Răspuns: Frate, bucură-te în Domnul. Roagă pe Dumnezeu să-mi dea răbdare desăvârșită. Fiindcă încep un lucru și nu-l duc la sfârșit, ci îndată mă clatin în lucrarea mea. Doresc să pun început și să ajung la sfârșit. Căci aud pe Apostol care zice despre început și sfârșit: „Cel ce a început în voi lucrul cel bun îl va duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos” (*Filipeni 1, 6*).

Dar chiar dacă eu, nevoiașul, nu fac nimic care să placă lui Dumnezeu, la cererea ta îți dau o părere ca unui frate: ia, de poți, patru pâinișoare¹¹⁹ pe săptămână, iar duminica, pentru neputința trupului, ia fie o supă, fie o mâncare de legume fierte. Precum socotesc, e bine să iei acestea. Iar de vorbesc prosteste, nu știu. Cel ce nu se cârmuiește pe sine cum poate să cârmuiască pe alții? Iartă-mă, frate, că ar fi trebuit să te rog eu să mă îndrumi, dar încă nu m-a părăsit mândria, care e rădăcina tuturor relelor. Roagă-te, frate, să trecem peste partea de drum care ne stă înaintea. Căci e plină de vârtejuri și de primejdii și cât de prosteste rîd eu și rămân nepăsător! Dar nu-mi tai nădejdea,

¹¹⁸ Când te socotești că ești nimic, ești mai mult de cât cel ce n-are această conștiință. Căci acela, fiind nimic, nu are nici măcar conștiința că e nimic. El e nimic în grad sporit. A avea conștiința că ești nimic înseamnă a avea o conștiință. Și prin această conștiință cunoști nu numai nimicul tău, ci și măreția lui Dumnezeu. Și, într-un fel, omul prin conștiință participă mai mult la Cel de la Care este, fiindcă știe de măreția Creatorului său. El poate da, prin smerenie, ceva și altora, în veci.

¹¹⁹ În textul neogrec: λαίτινα, care în notă se explică cu πίττα (în greaca veche: ἄρτον, pâine).

căci Îl am pe Stăpânul milostiv și iubitor. Dă-mi mâna ta cu iubire și trage-mă spre El, ca să mă mântuiască pe mine, nenorocitul. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

64. (V. 160) *Același, neținând dieta dată lui de Bătrân, a întrebat pe acesta a doua oară același lucru.*

Iar acela a răspuns așa:

Frate, supunându-mă iubirii tale, ți-am dat un sfat. Tu găsești cuvintele mele fără putere. Și aceasta nu din pricina ta, ci a mea. Fiindcă cuvintele mele sunt neroditoare. Nu au putere, fiindcă nu sunt din fapte împlinite cu sudoare. Dar cel ce întreabă și nu ascultă mânia pe Dumnezeu. Căci după întrebare urmează și pizma vrăjmașilor. Încă nu cunoaștem nici până azi meșteșugurile dracilor. O spune aceasta neîncetat Apostolul, zicând: „Nu cunoaștem gândurile lui” (2 *Corinteni* 2, 11). Îndrăznește, fratele meu, căci dacă nu te-aș fi socotit de un suflet cu mine pentru dragostea lui Hristos, nu ți-aș fi dat un răspuns. Căci, precum am spus și înainte, nu sunt vrednic de așa ceva. Dar fiindcă Dumnezeu m-a lipit de iubirea ta, ți-o spun iarăși în prostie: folosește patru pâinișoare pe săptămână, cum ți-am spus, iar duminica fie o supă, fie legume fierte. Nu socoti însă în inima ta că ți-am dat o poruncă. Căci nu e poruncă, ci o părere de frate. S-a deschis stadionul, să alergăm ca să luăm cununa (cf. 1 *Corinteni* 9, 24). Căci suntem oameni supuși stricăciunii și de scurtă dăinuire pe pământ. Să alergăm, ca să aflăm mila în ceasul acela înfricoșător și înspăimântător, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

65.(V. 161) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, despre înțelesul răspunsului dat.*

Frate, ce pot să spun de acestea eu, care n-am făcut chiar nimic? Deși tu spui că am făcut și fac, eu nu mi-aduc aminte de nimic, decât că am supărat totdeauna pe Dumnezeu prin faptele mele. De aceea nu aștept nimic pentru fapte, ci nădăjduiesc că mă va mântui Dumnezeu pentru iubirea Lui de oameni, căci a murit ca să mântuiască pe cei păcătoși cf. 1 *Timotei* 1, 15). Mă bizui deci pe numele Lui, până ce va veni El Însuși și mă va întreba: „Ce voiești să-ți fac?”, ca să răspund și eu cu orbul acela: „Să văd, Doamne!” (*Luca* 18, 41). Căci dacă aș avea fapte, temându-mă de osânda fariseului (cf. *Luca* 18, 10-14), n-aș îndrăzni să o spun. De aceea îți spun ție, frate, că toată viața și nădejdea mea atârână de El și mă rog ziua și noaptea să fiu curățat de patimile mele arătate și ascunse. Deci ce pot să-ți spun despre fapte, când aud că „toată gura se va închide” (*Romani* 3, 19), și că „cel ce se laudă să se laude întru Domnul” (1 *Corinteni* 1, 31)? Dar fericit este cel care a fost curățat de mânia și de celelalte patimi și a păzit toate poruncile și totuși zice: „Slugă netrebnică sunt” (*Luca* 17, 10). Căci dacă săvârșim o faptă bună și o pierdem prin mândrie, cu ce ne-am

folosit, dacă în fiecare zi zidim și dăruim? Cel ce disprețuiește însă slava și cinstirea, acela poate să se mântuiască în Hristos Iisus. Domnul nostru. Lui fie slava. Amin.

Predă-te Domnului și du cu convingere o viață în liniște, rugându-te pentru mine, nevrednicul și smeritul.

66. (V. 162) *Întrebare a aceluiași către același: frate, roagă-te pentru mine, că obolesc. Înainte de a fi luat sfat de la tine, orice socoteam că e bine să fac săvârșeam după părerea mea, fără oboseală. Dar de când îmi dai sfaturi, obolesc până a mă îmbolnăvi. Ți-am scris și înainte de aceasta despre acest lucru și m-ai socotit îngâmfat și mi-ai trimis un cuvânt despre fariseu. Dar eu nu ți-am scris, părinte, trufindu-mă, ci de nevoie. Ți cer, părinte, să te rogi, ca să-mi descopere Domnul ce e cu mine.*

Răspunsul aceluiași mare Bătrân: Frate, Sfânta Scriptură zice: „Fă-le toate cu sfat și fără sfat să nu faci nimic” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20). Când nu lucrezi cu sfat, ci din voia ta, spui că nu oboseai cu mintea. Însă nu e nimeni care să nu aibă nevoie de sfat, decât singur Dumnezeu, Care a zidit înțelepciunea (cf. *Pilde* 8, 22). Dar când ai căutat, după voia lui Dumnezeu, să tai voia ta și să dobândești smerenia, luând ca sfătuitoare pe fratele cel prea mic, ai infuriat pe demonul urător al binelui, care e pururea plin de pizmă față de toți. Vezi viclenia diavolului? Nu ți-am rânduit de la mine nimic, ci mi-ai cerut și te-am sfătuit ca pe un frate. Și, auzind sfatul, l-ai nesocotit și ai împlinit mai multe. Iar eu ți-am spus cele ale fariseului, căci și acela a spus cele ce a spus lăudându-se. Și tu ai cerut o asigurare (aprobare) pe baza lor. Dar aceasta nu e altceva decât un semn de mândrie. Ia aminte și privește cu atenție cum, când pui un început, îndată îți aduce (demonul) un motiv, și-l părăsești. Și iarăși pui un alt început și îndată îl părăsești și pe acela și nu-ți aduci aminte că „cel ce rabdă până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22) și că „Cel ce începe în voi tot lucrul bun, Acela îl va și duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos” (*Filipeni* 1, 6).¹²⁰ Dacă găsești mulțumire în a face de la tine,

¹²⁰ Aici răbdarea are înțeles de stăruință în lucrul bun pe care l-ai început în pocăință, în post. În rugăciune, în grija de cineva. Cine n-are o stăruință nu înfăptuiește nimic și nu se realizează nici pe sine, dimpotrivă, produce în sine o neorânduială. Și un astfel de om nu va putea să stea lângă Dumnezeu, sau nu-L va putea simți, căci El este izvorul rânduiei statornice și Subiectul desăvârșitei stăpâniri de Sine. El ne e prezent cu ajutorul Lui acolo unde se săvârșește acest drum al împlinirilor care cresc una din alta; și unde nu se săvârșește acest drum, nu e de față Dumnezeu, ci duhul neorânduiei, care toate le destramă, care face ca și omul să nu se îplinească și în toate să se întindă haosul, căci dacă diavolul nu poate duce lumea creată la nimic și nici aceasta însăși nu se poate duce pe ea însăși la nimic, odată ce există prin voia lui Dumnezeu; diavolul caută să o ducă cel puțin la o neorânduială, prin care nu poate împlini nimic cu adevărat.

precum ai făcut până acum, nu mă supăr. Căci nu voiesc să fiu Avvă cuiva și nici învățător. Căci am ca mustrător pe Apostolul, care zice: „Cel care înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani 2, 21*).

Frate, ține de cei ce se mântuiesc „să-și subțieze sufletul ca un păianjen” (*Psalmii 38, 15*). Drept aceea, e nevoie de multă răbdare până când prin multe necazuri vom intra în Împărăția lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin. Iartă-mă, frate, și roagă-te pentru mine.

67. (V. 163) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Tu, care ai căutat oia cea rătăcită (cf. Matei 18, 12) a lui Iisus, învață-ne și pe noi cum să căutăm Păstorul. Părinte, vreau să te întreb un cuvânt: S-a scris „Căutați pe Domnul și vă întăriți; căutați fața Lui pururea” (Psalmii 104, 4). Dar cum poate omul păcătos să caute pururea pe Domnul? Învață-ne pe noi acest lucru prin Cel ce te-a înțeleptit pe tine, ca și noi să căutăm pururea fața Domnului, că Lui se cuvine slava în veci. Amin.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Eftimie, mă rog iubirii tale: ostenește-te împreună cu mine în rugăciunea către iubitorul de oameni Dumnezeu. Iubirea ta mi-a cerut să-ți scriu cum să căutăm pe Păstor. Din prima zi până azi mă rog lui Dumnezeu pentru cererea ta, și El îmi spune: „Curăță-ți inima de gândurile omului vechi și-ți voi împlini cererile tale.”¹²¹ Căci darurile Mele iau loc în cei curați și lor li se dăruiesc și cât timp inima ta e mișcată de mânie, de pomenirea răului și de patimile asemănătoare ale omului vechi, nu va veni în ea înțelepciunea. Dacă dorești darurile Mele, scoate din tine vasele celui străin¹²² și vor veni la tine ale Mele de la sine. Oare n-ai auzit cuvântul: «Nimeni nu poate sluji la doi domni» (*Matei 6, 24*)? Dacă slujește Mie, nu slujește diavolului, dacă slujește diavolului, nu slujește Mie. De vrea deci cineva să se învrednicească de darurile Mele, să ia seama la urmele Mele. Căci am primit toate pătimirile ca o oaie nevinovată, neîmpotrivindu-Mă întru ceva.¹²³ V-am spus și vouă să aveți nevinovăția porumbelului (cf. *Matei 10, 16*) și, în loc de aceasta, aveți sălbăticia patimilor. Vedeți că nu spun: «Umblați în

¹²¹ Hristos este simțit când se scoate din inimă tulburarea, îngustarea grijilor și patimilor egoiste. În această stare se simte lărgimea generozității, calmul suveranei stăpâniri de sine a Subiectului suprem și atotiubitor, Care dă și omului liniște.

¹²² Sunt vasele înguste, agitate și murdare ale simțirilor pătimase, în care nu încap lărgimea generozității și liniștii suverane a lui Dumnezeu.

¹²³ Neîngustarea egoistă, lărgimea generoasă și de sine stăpânitoare a lui Dumnezeu a luat în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat forma îndurării pătimirilor până la moarte. Departe de a ocoli pătimirea pentru noi și de a fi contrară ei, nepătimirea lui Dumnezeu e premisa acesteia, fundamentul ei. Acest lucru ar trebui să aprofundeze teologia occidentală mai nouă, care socotește că trebuie să părăsim ideea Dumnezeului nepătimitor, înlocuind-o cu ideea unui Dumnezeu capabil de pătimire.

lumina focului vostru» (Isaia 50, 11)”.¹²⁴

Auzind acestea, mă aflu în jale și în gemete, până nu se va milostivi și de mine bunătatea Lui și mă va izbăvi de patimile cumplite ale omului vechi, ca să pășesc pe urmele omului nou și să primesc toate cele care vin asupra mea cu răbdare multă. Căci știi ce lucrează răbdarea. A amintit și Apostolul despre aceasta (cf. *Romani* 15, 4). Roagă-te, fratele meu, să mi se dăruiască și mie. Și muștră-mă, din iubire, dacă greșesc în ceva, ca să mă îndrept. Căci sunt fără minte, dar iubesc pe cei care mă învață și mă muștră, cunoscând că învățătura lor îmi va fi spre mântuirea sufletului. Mai roagă-te și ca să scap de căderea din ceea ce e drept, pentru necazurile pe care le am din toate. Și mă iartă, mai ales că te arunc totdeauna în oboseală. Căci aceasta îți va aduce multă răsplată în Hristos Iisus, Domnul nostru. Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

68. (V. 164) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Părinte, oboselile mele, de care ți-am vorbit, le-ai luat asupra ta. Aceasta o fac cei înțelepți nu numai pentru a purta povara unuia singur care-i este apropiat, ci pentru mulți și spre folosul sufletelor noastre. Ba, mai mult, ca un adevărat părinte ne îndemni să te întrebăm despre calea vieții. Deci te rog, odată ce Domnul te-a trimis mie ca un liman și ca un loc de scăpare, ai milă și roagă pe Stăpânul ca să-și facă milă de mine și să-mi arate puțină lumină, pentru că adeseori cad din neștiință; și învață-mă cum m-ai învățat întâia oară, ca să mă pocăiesc. Și după aceea arată-mi calea, ca să știu cum să umblu, căci ai primit grija sufletului meu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, îți vorbesc ca sufletului meu. Căci Domnul a legat sufletul tău cu al meu, spunându-mi: „Nu te despărți de el”. De aceea nu mi-a fost mie să te învăț pe tine, ci să învăț eu de la tine. Căci mă tem de Cel ce a zis: „Tu, care înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani* 2, 21). Dar fiindcă spui că, deși s-a zis că ajunge înțeleptului un semn (cf. *Pilde* 9, 9), „tocmai de aceea nu-mi ajunge”,¹²⁵ ci voiești să auzi lucrul în mod mai limpede, am primit să-ți răspund. Totuși știu că, dacă greșește în cuvânt un om lipsit de minte, are iertare de la toți, căci este fără minte și nu știe ce spune. Dar dacă greșește un înțelept, nu are iertare, fiindcă este înțelept și a greșit întru cunoștință. Astfel, dacă greșește în cuvânt vreunul dintre frații din afară,¹²⁶ are iertare, căci e ca toți. Dar dacă greșim noi, cei socotiți de către oameni retrași și viețuitori în liniște și buni, ce iertare vom avea? Deci dacă voiești să cunoști

¹²⁴ Cei pătimiși aprind foc în ei și între ei, un foc al răutății, al dușmăniei. Ei vor arde veșnic în acest foc și vor suferi de chinul produs de el. Unde nu e calmul stăpânirii de sine, nu se simte prezența lui Dumnezeu Cel atotstăpânitor, Care toate le împacă prin iubirea Lui.

¹²⁵ „Pentru că eu nu sunt înțelept.”

¹²⁶ Din afara mănăstirii.

deschis lucrul de care întrebi, îți spun: Țezi înăuntru ca un mort lumii. Căci atunci când mergi la o întâlnire din iubire și cu bucurie, dar te întorci cu mânie și stăpânit de amintirea răului și-l defăimezi pe altul, și nu pe tine, și nu zici: „Sunt nevrednic”, ci te cinstești pe tine, și când se ivește vreun prilej tu zici: „Spune că eu am zis, și te vor asculta cu plăcere”, ce te socotești pe tine, de zici că vor primi cu plăcere cuvântul tău? Te socotești asemenea prorocului Ilie? Defăimează-te deci pe tine și toate cele întâmplare ție în acest caz. Să știi că nu ți se întâmplă nimic fără voia lui Dumnezeu, fie odihnă, fie mulțumire, fie necaz spre răbdare. Ține seama de cuvântul scris: trebuie să răbdați și pe cel ce vă lovește peste obraz ș.a.m.d. (cf. 2 *Corinteni* 11, 20). Cât de departe suntem de Dumnezeu! De voiești să afli calea, aceasta este: să socotești pe cel ce te lovește ca pe cel ce te mângâie; și pe cel ce te necinstește ca pe cel ce te slăvește; și pe cel ce te ocărăște ca pe cel ce te cinstește; și pe cel ce te necăjește ca pe cel ce te odihnește. Și dacă din uitare, sau cu voia, unii nu-ți dau atenția obișnuită, să nu te superi, ci mai vărtos zi că, dacă ar fi fost voia lui Dumnezeu, ți s-ar fi dat. Și când vin unii ca aceștia la tine, primește-i cu bucurie, spunând că, nevrednic fiind, te-a miluit pe tine Domnul ca pe Daniil, care, când l-a cercetat Domnul, spunea numai aceasta: „Și-a adus Dumnezeu aminte de mine” (*Balaurul și Bel* 1, 45), socotindu-se pe sine nevrednic. Nu socoti că e drept ca, atunci când ai spus ceva, să zici: „Bine am spus” și, când ai gândit ceva, să zici: „Bine am gândit, bine, bine”. Unde e binele? Pentru ce nu-l vedem în a nu supăra pe cineva nici cu cuvântul, nici cu fapta, ca să fie Dumnezeu împreună cu noi în toate?¹²⁷ Te-ai luptat să arăți fraților gândul tău și să împlinești voia ta, zicând: „Dacă nu se face azi lucrul acesta..”, și ai rănit gândul celor mai tineri, care zic: „Ce mare lucru mai sunt două zile? Pentru ce nu are bătrânul răbdare să mai aștepte?” Spune-mi, s-a făcut un lucru bun cu adevărat? Și te-ai suit la cer?¹²⁸ Ai fost pur și simplu lovit de diavol cum nu se cuvenea, fratele meu. Să lăsăm

¹²⁷ Această delicatețe face ființa noastră transparentă pentru Dumnezeu. Ea vibrează atunci de prezența lui Dumnezeu ca de o adiere a dragostei, întocmai cum vibrează petala unei flori de adierea vântului. Dar îi face și pe semenii noștri sensibilizați de delicatețea noastră, străvezii pentru Dumnezeu. De unde ar veni această forță a nobleței, dacă nu de la Dumnezeu, Cel ce are suprema calitate a existenței arătată într-o negrăită noblete? Dimpotrivă, prin afirmarea dreptății tale, separându-te de toți și punându-te pe tine și pe toți în tulburarea vrajbei nesimțitoare, te-ai închis față de Dumnezeu. Căci nu te mai vezi decât pe tine, propriu-zis nu te vezi nici pe tine cu adevărat. Dumnezeu nu încapă în această îngustime, nici în tulburarea opacă, incapabilă de o vedere clară.

¹²⁸ Te-ai suit la cer, grăbindu-te să faci un lucru imediat, după voia ta? N-a fost în aceasta o tulburare și o mândrie care te-au închis în tine, ba te-au închis și ție însuși, separându-te de Dumnezeu ca izvor al neîngustatei ambianțe de înțelegere și de iubire, al cărei subiect ești chemat și tu să devii?

de acum pe morți să-și îngroape pe morții lor,¹²⁹ și să binevestim Împărăția lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

69. (V. 165) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân în chip de rugăciune: „Tu, Cel ce ești viața celor deznădăjduiți, nu mă trece cu vederea! Căci zac în deznădejde. „Arătarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci” (Psalmii 118, 130). Mi-ai spus, Sfinte, că trebuie să mă curăț și să scot din mine pe omul cel vechi. Dar se poate curăța tina pe ea însăși? Sau se poate împodobi casa pe ea însăși, de nu o va împodobi cel ce a zidit-o? Sau se poate arde vasul de lut alcătuit de olar pe sine însuși, de nu-l va pune la foc cel ce l-a alcătuit și nu-l va proba acela dacă a ajuns bun de folosit? Deci și Tu, Sfinte, de voiești să mântuiești făptura Ta, trimite dumnezeiescul Tău foc, ca să ardă vasul de lut plăsmuit de Tine, ca să primească untdelemnul de la Tine și să nu se desfacă. Că a Ta este slava în veci. Amin”.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, nu mă sili să vorbesc pe mine, care voiesc să îmbrățișez liniștea și tăcerea. Sprijină deci inima ta și stăruie într-un neclătinare. Căci cel care a pizmuit pe Adam de la început și l-a scos din rai pizmuit este unirea noastră în cuget. Dar Cel ce a spus: „Am văzut pe satana căzând ca un fulger din cer” (Luca 10, 18) îl va face neputincios și va rupe mreaja lui. De aceea nu te lăsa amăgit de el în vreo privință, ca să te clătini din locul tău. El a amăgit și pe Malhus. Căci e cumplit înfuriat împotriva noastră, dar, când ne smerim, Domnul îi zădărnicește lucrarea. Deci să ne defăimăm totdeauna pe noi înșine, căci în aceasta stă biruința. Cât despre gândul de a pleca în pustie, Părinții au spus că sunt trei lucruri de preț, și dacă cineva le păzește pe acelea, poate viețui și în mijlocul oamenilor, și în pustie, și oriunde s-ar întâmpla: să se defăimeze pe sine însuși, să-și arunce voința sa la spate și să se aștearnă sub picioarele a toată făptura. Să mai știe, iubirea ta, că toată lupta diavolului este să ne despartă pe unii de alții. Căci vede împlinită cu adevărat la noi Scriptura: „Fratele ajutat de frate este ca o cetate întărită și înconjurată de ziduri” (Pilde 18, 19). Să nu-i dea Dumnezeu să-și împlinească voia lui cu noi, ci după cuvântul Apostolului: „Dumnezeul păcii va zdrobi repede sub picioarele noastre” (Romani 16, 20). Tu, deci, nu te îndoi. Căci nădăjduiesc că vom fi aruncați amândoi împreună în aceeași groapă, precum ți-am spus mai înainte. Iar Dumnezeu de aceea ne-a adunat, ca să ne folosim unul pe altul. Chiar și aceste ispite sunt mijloace spre folosul și întărirea noastră.

Viețuiește deci în liniște, fratele meu, și te roagă, ca să trecem peste

¹²⁹ Sfântul Grigorie de Nyssa îndeamnă pe călugări să nu se lase luați în stăpânire de slava deșartă ca niște morți sufletește, îngropați prin laude și în laude de alți morți („Despre rânduiala vieții creștinești”, în: PSB 29, p. 483).

această parte a drumului, ca să nu cheltuim în zadar zilele noastre. Căci s-a apropiat vremea și vrăjmașul e furios.¹³⁰ Dumnezeu nu lasă deșartă osteneala ta – să nu fie! –, ci, ca Cel ce „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4), vrea să intri la desăvârșire. Dar a zis Apostolilor Săi: „Ziceți: Suntem slugi nevrednice” (Luca 17, 10). De aceea să ne stăpânim, și El va face mila Sa cu noi pentru numele Său cel chemat peste noi (cf. Ieremia 14, 9), că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

70.(V. 166) *Diavolul, din pizmă, semănând îndoială cu privire la folosul răspunsurilor lui în gândul bătrânului ce întreba pe marele Bătrân, acesta, cunoscând cele din inima lui, îi scrisese acestea:*

Mai întâi și întâi de toate preamăresc pe Sfânta și pe Cea de o ființă Treime, zicând: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin. Nu fără rost am început această doxologie, ci ca să dovedesc demonului urător al binelui că în nălucirile arătate de el nu se vede nimic dintr-o astfel de doxologie, ci numai tulburare, tristețe și spaimă. Să dăm, deci, frate, mulțumire lui Dumnezeu pentru izbăvirea de ispita care ne-a venit ca unor lipsiți de minte. Căci nu ne-a lăsat iubirea Lui de oameni să ne pierdem până la sfârșit. Căci pururea este adevărat cuvântul care zice: „Viu sunt Eu”, zice Domnul, căci „nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 33, 11). Să dăm deci totdeauna mulțumire Celui ce ne-a mântuit și ne mântuiește pururea pe noi, Celui ce-L mulțumesc îngerii, Puterile mai presus de lume, oștirile cerești, Heruvimii și Serafimii, neîncetat și neîntrerupt, cu glasuri înalte, strigând și glas înălțând și zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot” (Isaia 6, 3).¹³¹ Gândind la aceasta, să-L mulțumim deci și noi Celui căruia cerul Îi este scaun și pământul așternut picioarelor (cf. Isaia 66, 1), Căruia toată zidirea slujește (cf. Iudita 16, 14).

Pornind de la această pildă a Scripturii, să-L mulțumim și noi Tatălui că a miluit lumea și nu L-a cruțat nici pe Fiul Său cel Unul-Născut, ci L-a trimis ca Mântuitor și Izbăvitor al sufletelor noastre. Să-L mulțumim Fiului, Care S-a smerit pe Sine, făcându-Se ascultător până la moartea pe Cruce (cf. Filipeni 2, 8) pentru noi, oamenii. Să-L mulțumim Sfântului Duh, de viață Făcătorului, Care a grăit în Lege și în Proroci și în învățători, Care a făcut pe Petru să se pocăiască și i-a poruncit să meargă la Corneliu (cf. Fapte 10, 19-20), l-a slăvit și

¹³⁰ Timpul nu trebuie cheltuit nici în păcate, nici în deșert, ci pentru a face bine și pentru a înainta în desăvârșire în apropiere de Dumnezeu și întreolaltă, în eliberare de robia patimilor despărțitoare, fără rost și fără orizont. Timpul trebuie folosit cu atât mai serios cu cât ni s-a apropiat de sfârșit, iar vrăjmașul e furios pe cei pe care vede că-i vor scăpa, fiindcă au pornit pe calea care-i duce la viețuirea armonioasă și veșnică în Dumnezeu.

¹³¹ Cântare din Sfânta Liturhie.

i-a dat putere să scoale morți, ca pe Tavita (cf. *Fapte* 9, 40); Care pururea o ia înainte și zdrobește cursele vrăjmașului de la cei ce-L cheamă pe El, zicând după prorocia lui David: „Cursa a fost zdrobită și noi ne-am izbăvit; ajutorul nostru este în numele Domnului, Care a făcut cerul și pământul” (*Psalmii* 123, 7-8).

Iată deci că ne-a miluit pe noi și ne-a vindecat de o așa de mare boală. Să-L auzim zicând: „Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău” (*Ioan* 5, 14). Să venim în toate la smerenie, căci cel smerit zace jos; și cel ce zace jos unde mai poate cădea? Dar e vădit că cel de la înălțime cade ușor.¹³²

Dacă deci ne-am întors și ne-am îndreptat, aceasta nu e de la noi, al lui Dumnezeu „este darul” (*Efesenii* 2, 8). Căci „Domnul, zice, îndreaptă pe cei gârboviți, Domnul înțelepțește orbii” (*Psalmii* 145, 8). Iar în cuvântul scris: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?” (*Romani* 8, 35) se cuprinde un gând de mare desăvârșire. Dar noi am tăiat funia iubirii, murind și despărțindu-ne de corabia lui Hristos.

Însă e bine să nu rup pecetea lui Hristos și să flecăresc prea mult. Căci mă îndeamnă cel ce zice: unde sunt cei înțelepți, nu face pe înțeleptul (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 7, 5). Voi opri deci cuvântul. Ți-am scris ca unui frate cu adevărat iubit. Făcând acestea, vei ajunge la calea care duce la viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava, cinstea și stăpânirea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

71. (V. 167) *Primindu-le pe acestea, bătrânul s-a predat pe sine plânsului și lacrimilor.*

Ca să-I mângâie, marele Bătrân i-a scris acestea:

Frate, câte au trecut să le aruncăm la spate, după cuvântul Apostolului, care zice: „Cele vechi au trecut, iată toate noi s-au făcut” (*2 Corinteni* 5, 17). Să ne unim împreună sub jugul cel blând al lui Hristos și să ne întărim pe noi în dragostea lui Hristos. Căci s-a spus că „Dumnezeu este iubire” (*I Ioan* 4, 8). Dacă deci spune cineva că are dragoste, să nu aibă nimic urât de la Hristos.¹³³ Să ne străduim să curățăm inima noastră de omul cel vechi al patimilor, pe care le urăște Dumnezeu. Căci „suntem locașuri (biserici) ale Lui” (*2 Corinteni* 6, 16), și în locașul umplut de răul miros al patimilor nu locuiește Dumnezeu.

¹³² Dacă te socotești cel mai de jos, nu mai poți cădea în mândrie. Dacă te socotești cel mai de jos, nu-ți mai place să te înalți în mândrie. Nu te mai ispitește mândria și nu mai poți socoti pe altul mai jos decât tine, nu mai vrei să te afirmi, nu te mai temi că părea cuiva te poate coborî și mai jos.

¹³³ Cel ce crede în Hristos să nu mai arate în sine nimic urât, căci în cazul acesta va fi socotit ca având de la Hristos ceea ce e urât în el.

Să intrăm deci în ea și să ne liniștim în micul nostru locaș,¹³⁴ căci a fost făcut cât ne trebuie; și să ne rugăm ca viața noastră liniștită să fie după voia Lui, slăvind Sfânta și neprihănită Treime. Intră, așadar, și mă predă și pe mine lui Dumnezeu. Și nu te mai tulbura de acum să mă întrebi sau să-mi scrii, căci sunt și eu ocupat acum.

Îți trimit analavul (paraman, periman – bucată de postav pe care e brodată Crucea Domnului, înconjurată de uneltele de tortură și de textul de la *Matei* 1, 29-30: „Luați jugul Meu (...) că este bun și sarcina Mea ușoară” și pe care monahii o poartă pe spate, pe sub rasă, *n. ed.*) pe care mi l-ai cerut, știind că nu sunt nimic decât „pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27). Nu ți l-am trimis ca unul ce sunt vrednic, căci sunt necurat și dator în toate, ci ca să nu nesocotesc porunca ce zice: „Tot celui care cere de la tine, dă-i” (*Matei* 5, 42). Ți-l trimit pentru dragostea cea întru Hristos. Primindu-l, roagă-te pentru mine. Și roagă-te „ca să nu fie în zadar osteneala noastră” (*1 Tesaloniceni* 3, 5), ci (rodnică) în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

72. (V. 168) *Un oarecare bătrân bolnav, cu numele Andrei, care se liniștea în mănăstirea de obște, i-a destăinuit aceluiași mare Bătrân unele din cele ascunse ale lui, mulțumindu-i totodată că a fost învrednicit să locuiască aproape de el; de asemenea, despre boala lui.*

Răspunsul lui Varsanufie: De crezi cu adevărat că Dumnezeu este Cel ce te-a adus aici aproape, încredințează Lui grija de tine, aruncând asupra Lui toată grija ta (cf. *Psalmii* 54, 25; *1 Petru* 5, 7). Și El va rândui precum voiește cele ale tale. Iar dacă te îndoiești despre vreun lucru, sau despre boala trupească, sau despre unele patimi sufletești, trebuie să te îngrijești singur, precum știi. Căci îndoiala, care apare în cel ce a lăsat toate în grija lui Dumnezeu, în cazul unei mici supărări îl face să spună totdeauna: „Dacă m-aș fi îngrijit de trup, nu aș fi avut să sufăr astfel”.¹³⁵ Dar cel ce se dă pe sine lui Dumnezeu din toată inima trebuie să l se predea pe sine până la moarte. Căci El știe mai mult decât

¹³⁴ E o practică dezvoltată din rugăciunea făcută în inimă de isihăstii din secolul al XIV-lea. Te liniștești în inimă, căci în ea întâlnești pe Dumnezeu, retrăgându-te din toate grijile legate de lume. Inima noastră e micul templu în care locuiește Dumnezeu, pe Care noi Îl întâlnim liniștindu-ne, dar a fost făcută destul de mare ca să încapă pe Dumnezeu. E mică, dar se deschide spre infinit.

¹³⁵ În măsura în care crezi că Dumnezeu se îngrijește mai puțin de ale tale, tu însuși te îngrijești mai mult de acelea. Aceasta pentru ca, nu cumva, venindu-ți totuși vreo supărare de pe urma lăsării tale în grija lui Dumnezeu, să te cuprindă vreo îndoială că n-ai făcut bine lăsându-te cu totul în grija Lui. De altfel, când nu crezi deplin că Dumnezeu se va îngriji de tine, apare în mod necesar preocuparea de a te îngriji tu însuși. Pe de altă parte, o credință slabă micșorează și în mod obiectiv lucrarea lui Dumnezeu asupra ta, pentru că nu te-ai deschis deplin ei. Credința e ușa de intrare a lucrării lui Dumnezeu în ființa ta și în lucrările tale.

noi ceea ce e de folos sufletului și trupului nostru. Și cu cât îl lasă să fie mai chinuit în trup, cu atât îi aduce mai multă ușurare de păcatele săvârșite.¹³⁶ Căci nimic nu cere Dumnezeu de la tine decât mulțumire și răbdare și rugăciune de iertare a păcatelor.

Dar ia seama cât de mândru sunt, că, fiind bătaia de joc a dracilor și socotind că am dragostea cea după Dumnezeu, sunt biruit a-ți spune: port jumătate din povara ta și, în ce privește viitorul, Dumnezeu are să ne ajute.¹³⁷ Am vorbit ca un lipsit de minte spunând acestea, căci mă știu pe mine slab și neputincios și gol de tot lucrul bun. Dar nerușinarea nu mă lasă să deznădăjduiesc. Căci am pe Stăpânul plin de duiosie, de milă și de iubire de oameni, Care întinde mâna păcătosului până la ultima răsuflare. Alipește-te de El, și El va împlini tot lucrul pe care îl cerem sau îl gândim. Lui se cuvine slava în veci. Amin. Iartă-mă, frate, și roagă-te pentru mine.

73. (V. 169) Auzind de la marele Bătrân: „Port jumătate din povara ta” și întristându-se că nu i-a făgăduit iertarea deplină, bătrânul Andrei l-a rugat a doua oară, cerându-i să-i fie îndurător și să-i dea iertarea desăvârșită prin Hristos.

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de iubirea ta, frate, că nu pricepi lucrurile iubirii celei după Dumnezeu. În primul rând, Dumnezeu știe că mă socotesc pe mine „pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27) și ca nefiind peste tot nimic. Dacă totuși spun cuiva ceva peste măsurile mele sau peste puterea mea, o fac mișcat de dragostea lui Hristos, știind că am spus că prin mine nu sunt nimic, ci o „slugă netrebnică” (*Luca* 17, 10). Fiindcă n-ai înțeles deci ce ți-am spus, că port jumătate din păcatele tale, află că prin aceasta te-am făcut împreună-părtaș cu mine. Și nu ți-am spus că port o treime, ca să nu te las să porți mai mult ca mine și să fii mai îngreuiat. Pe de altă parte, ți-am spus aceasta ca să scot din mine mândria. De aceea nu ți-am spus că port două părți ca să mă arăt mai puternic ca tine, căci aceasta ar fi fost chip al slavei deșarte.

¹³⁶ Cei ce se lasă, din credință tare, în grija lui Dumnezeu s-o facă gândind să suporte chiar și moartea prin neîngrijirea de sine. Căci abia în aceasta arată deplina lui credință în Dumnezeu și încrederea că El îl va scăpa atunci când i se va părea că nu mai e scăpare pentru el. Aceasta, dacă vrea Dumnezeu să-l scape.

¹³⁷ Îi e teamă să nu fie o mândrie nerușinată în afirmarea unei credințe atât de tari, încât să nu mai fie în stare să deznădăjduiască, cu toată nevrednicia sa, sau cu toată mândria care s-ar putea ascunde în pretenția unei atât de mari credințe. Uimitoare analize sufletești! Uimitoare și subtile complexități sufletești! Delicatețea sfântului ia și aici forma paradoxului: Nu pot să nu te asigur de participarea mea la povara necazurilor tale și de ajutorul pe care ți-l va da Dumnezeu, dar, pe de altă parte, mă tem că aceasta sună a mândrie. Însă, cu riscul de a părea sau de a fi ispitit de mândrie, nu pot să nu te încurajez. Aceasta nu-l lasă totuși să spună fratelui că ia toată povara lui.

Nu ți-am spus nici că îți port întreaga povară. Căci aceasta este propriu celor desăvârșiți, care au ajuns frați ai lui Hristos, Cel ce Și-a pus sufletul pentru noi și Care voiește ca cei ce iubesc să facă aceasta cu o iubire desăvârșită.

Și iarăși, pe de altă parte, dacă nu ți-aș fi spus așa, te-aș fi lăsat în afara lucrării duhovnicești. Deci nu caut slava deșartă luând asupra mea totul. Nici nu te pizmuiesc, odată ce te socotesc împreună-părtaş al buneii întoarceri.¹³⁸ Dacă suntem frați, să împărțim în mod egal moștenirea părintelui nostru, ca să nu se afle între noi vreo nedreptate. Iar dacă voiești să iau totul asupra mea, primesc și aceasta, din ascultare. Iartă-mă, că multa iubire mă duce la vorbărie. Dar să fie și aceasta spre bucuria ta în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

74.(V. 170) *Cererea aceluiași către același mare Bătrân să se roage pentru el și pentru boala ce-i venise.*

Răspunsul marelui Bătrân Varsanufie: Scriptura zice: „Am trecut prin foc și apă și ne-ai scos pe noi ca să răsuflăm” (*Psalmlui 65, 11*). Cei ce voiesc să placă lui Dumnezeu trebuie să treacă prin unele necazuri. Cum putem să fericim pe Sfinții Mucenici pentru pătimirile pe care le-au îndurat pentru Dumnezeu, dacă nu putem îndura o fierbințeală? Spune sufletului tău necăjit: Nu-ți este mai de folos fierbințeala decât gheena? Să nu ne descurajăm în boală, căci Apostolul a zis: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (*2 Corinteni 12, 10*). Gândeți-vă că Dumnezeu cercetează inimile și rărunchii (cf. *Psalmlui 7, 9*). Să răbdăm, să îndurăm, să ne facem mucenici ai Apostolului, care zice: „În suferință fiți răbdători” (*Romani 12, 12*), mulțumiți lui Dumnezeu pentru toate (cf. *1 Tesaloniceni 5, 18*), ca să nu se întâmple și cu noi ceea ce s-a spus: „Intra-va până la neamul părinților lui și în veac nu va vedea lumină” (*Psalmlui 48, 19*). Și dacă ai avut sănătate trupească, dar spre încercare ți-a venit și o mică suferință, pentru ce nu-ți aduci aminte de Iov, care zice: „Dacă am primit din mâna lui Dumnezeu cele bune, nu vom răbda și cele rele?” (*Iov 2, 10*). Gândește-te că cei ce voiesc odihna în toate vor avea să audă: „Ați luat cele bune ale voastre în viața voastră” (*Luca 16, 25*). Să nu ne descurajăm. Avem un Dumnezeu milostiv, Care cunoaște mai mult ca noi neputința noastră; și dacă pentru a ne încerca aduce asupra noastră câte o boală, avem pe Apostolul care ne îmbie mângâierea, zicând: „Credincios este Dumnezeu, El nu va îngădui să fiți încercați peste ceea ce puteți, ci odată cu încercarea va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda” (*1 Corinteni 10, 13*). Domnul te va întări și pe tine, cel bolnav, și pe cel care te slujește, și vor fi faptele voastre spre slava lui Dumnezeu. Păstrați răbdarea până la capăt. Nu vă descurajați. Nu

¹³⁸ Dacă ar fi spus că poartă toată povara fratelui, pe de o parte ar fi riscat să arate o mândrie vizibilă, pe de alta, să pizmuiască pe frate că nu mai poartă nicio povară a greșelilor sale.

deznădăjduiți. Căci aproape este Dumnezeu care zice: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi” (*Evrei 13, 5*).

Credeți-mă, fraților, că am fost stăpânit de slava deșartă, când, fiind bolnav, niciodată nu m-am întins și nici nu mi-am lăsat lucrul de mână, măcar că mi-au venit mari neputințe. Dar și acum îmi întinde curse slava deșartă, căci, de când am intrat în chilie, n-a lăsat boala să mă încerce. Și mă întristez, căci voiesc să rabd, dar nu aflu ce să rabd. Nu-mi vine vreo suferință și mă topesc când aud: „Cel ce rabdă până în sfârșit, acela se va mântui” (*Matei 10, 22*).¹³⁹ Dar rugați-vă să stăruți în nădejdea mântuirii mele celei în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

75.(V. 171) *Același Bătrân, încă bolnav, a rugat pe marele Bătrân să se roage pentru el, ca să se învrednicească de ajutorul lui Dumnezeu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Odată ce ai pe Dumnezeu, nu te teme, ci aruncă toată grija ta asupra Lui și El va purta grija de tine (cf. *Psalmii 54, 25; 1 Petru 5, 7*). Nu știi că, de se va desface această casă pământească a cortului nostru, „vom avea zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri” (2 *Corinteni 5, 1*)? Crede fără să te îndoiești și Dumnezeu te va ajuta, căci e milostiv. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

76. (V. 172) *Același Bătrân, locuind cu un frate oarecare, bolnav și el, i-a cerut celuiilalt Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Ioan: Domnul a spus: „Întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre” (*Luca 21, 19*). Iar Apostolul, urmând Lui, a spus: „Aveți nevoie de răbdare” (*Evrei 10, 36*). Și prorocul a zis: „Așteptând, am așteptat pe Domnul și a căutat spre mine” (*Psalmii 39, 1*). Dulcele nostru Stăpân a spus: „Cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui” (*Matei 10, 22*). Stăruți amândoi în răbdare, mulțumind și privind la sfânta putere a lui Dumnezeu, care vine de Sus. Căci spre cercarea voastră sunt toate acestea. Privegheați în cele spuse de noi: „Cercetează-mă, Doamne, și mă cearcă” (*Psalmii 25, 2*). Vă cer să vă rugați pentru mine, pentru dragostea cea după Dumnezeu.

77.(V. 173) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: fiindcă îmi*

¹³⁹ Un alt joc sprinten de paradoxuri. Marele Bătrân se plânge că, dând prin răbdarea pe care a arătat-o în boala de mai înainte o pildă altora, s-a lăsat stăpânit de slava deșartă. Dar nu poate să nu întărească pe adresat prin pilda răbdării sale. Însă se plânge și acum că, de când s-a închis în chilia sa, n-a mai fost încercat de boală și deci nu i s-a mai dat prilej de răbdare. Și, fără răbdare, cum se poate mântui? Îi e teamă însă, pe de o parte, să dorească să-i vină boala, afirmând prin aceasta că ar putea-o răbda și prin aceasta să se arate ca urmărind slava deșartă. Pe de altă parte, îi e teamă că viețuirea lui mai înaltă ar putea să oprească boala de la el. De aceea numește chilia în care s-a închis „chilia ei”, adică a slavei deșarte.

spune gândul că nu mă pot mântui, roagă-te pentru mine, milostive părinte, și spune-mi ce să fac, căci sunt împiedicat să postesc.

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu cerului și al pământului să ne dea ție și mie, nevrednicului, să aflăm milă în ceasul acela și să stăm cu îndrăzneală înaintea înfricoșătorului și slăvitului scaun de judecată al Lui. Iubite frate, având un astfel de Dumnezeu milostiv, nu te arunca în deznădejde. Căci aceasta este marea bucurie a diavolului. Fii cu încredere în Domnul. Căci nimeni nu va fi scos din turma oilor lui Hristos, a Dumnezeului nostru, dacă rabdă până la sfârșit în locul acesta. Fiindcă sunt unii aici care au multă îndrăzneală a Dumnezeu și stăruie în rugăciunea către El ca să nu fie despărțiți de ei cei ce sunt uniți cu ei în acest loc binecuvântat, ci, așa cum rămân împreună în locul pe care și l-a ales Dumnezeu ca să fie chemat numele Său, așa să rămână împreună și în viitor.¹⁴⁰

Deci nu te teme, preacinstite, căci dacă eu, cel neputincios și prea mic, am primit încredințarea că vei fi numărat și înscris împreună cu turma binecuvântată a lui Hristos, cu cât mai mult Sfinții Părinți ai lui Dumnezeu și vrednici de El n-au fost încredințați despre aceasta? Așteaptă deci pe Domnul și nădăjduiește în El. Iar despre postul trupesc nu te întrista, căci el nu e nimic fără cel duhovnicesc. Pentru că nu cele ce intră (fără plăcere) în om îl spurcă, ci cele ce ies din el (cf. *Marcu 7, 15*). Pe de altă parte, Dumnezeu a dat monahului drept cârmaci dreapta socoteală (puterea deosebirii). Deosebește deci, iubitele, de la cine cere Dumnezeu milostenie, de la sărac sau de la bogat? Căci zice: „Nu zăbovi să faci bine celui lipsit, când ai putința să-l ajuți” (*Pilde 5, 27*). Deci nu cere Dumnezeu de la cei bolnavi cu trupul înfrânarea, ci de la cei puternici și sănătoși cu trupul. Coboară, fii îngăduitor deci puțin cu trupul, căci nu va fi un păcat. Nu cere Dumnezeu de la tine aceasta (înfrânare), pentru că știe neputința ce ți-a trimis.

¹⁴⁰ Cei mai slabi duhovnicește, dacă rămân uniți cu cei mai tari – fapt care depinde de petrecerea în același loc –, se vor bucura și ei în viața viitoare de bunătățile de care se vor bucura aceia. Iubindu-i pe aceia, cinstindu-i pe aceia, primesc în ei ceva ce au aceia. Se produce o comunicare a stării de suflet de la cei mai înaintați duhovnicește la cei mai puțin înaintați. Cei mai înaintați duhovnicește nu vor putea fi despărțiți de aceia nici când se va revărsa toată cunoștința și toată desăvârșirea comuniunii depline cu Dumnezeu în aceia. Există o sobornicitate interioară între cei de pe trepte duhovnicești mai înalte și cei de pe trepte duhovnicești mai joase. Aceasta implică o mare răspundere a celor mai tari pentru cei mai slabi; ei trebuie să se facă iubiți de cei mai slabi prin felul lor de a se purta cu aceia. De altfel, aceasta e și o urmare inevitabilă a stării lor duhovnicești mai înalte. Dar aceasta nu-i scutește nici pe cei mai slabi de a-și deschide sufletul cu înțelegere pentru cei mai buni. Astfel, dacă există într-un anumit loc câțiva foarte întăriți duhovnicește, se pot mântui toți. Dar dacă nu există câțiva din aceștia, viețuirea la un loc, prin pildele rele pe care și le dau unii altora, poate înmulți tot mai mult răul în toți.

Mulțumește deci Lui în toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), căci mulțumirea înalță rugăciunea pentru neputința ta la Dumnezeu. Dezbracă așadar pe omul cel vechi, care se strică împreună cu poftele amăgirii, și îmbracă pe cel nou, zidit după Dumnezeu (cf. *Efesenii* 4, 22-24). Și bucură-te în Domnul, veselindu-te împreună cu sfinții Lui ce se veselesc pururea. Cine înțelege? Cine poate bănuî bucuria cea negrăită a sfinților, veselia lor de nedescris, lumina de neînchipuit? Cine descoperă, atât timp cât sunt aici, tainele Lui minunate și slăvite, slava și odihna pe care o așteaptă, și chipul în care le înstrăinează mintea de lumea aceasta, ca să se vadă totdeauna în cer împreună cu Hristos și cu îngerii? Nu-i supără pe ei foamea, nici setea, nici altceva pământesc. Căci s-au eliberat de toate poverile și patimile și păcatele, sau, după cuvântul Scripturii: „Unde e comoara lor, acolo e și mintea (inima) lor” (*Matei* 6, 21). Cel ce a ajuns la aceasta știe ce aude. Dar ce am de făcut eu, care n-am făcut nimic? Dar nu deznădăjduiesc. Căci puternic e Dumnezeu ca să ne așeze printre cei ce vor afla milă în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh în veci. Amin.

Domnul să audă pe slugile Sale adevărate și să trimită vouă degrabă marea Lui milă, iar mie să-mi dea să știu să vin „la cunoștința adevărului” (*1 Timotei* 2, 4). Roagă-te pentru mine și îmbrățișează pe fratele tău împreună-slujitor, rugându-l să facă același lucru pentru pușinătatea mea.

78.(V. 174) *Întrebare către același mare Bătrân: Sufăr cumplit de reumatism la picioare și la mâini și fiindcă mă tem de nu cumva este de la demoni, spune-mi, părinte, de este așa. Și ce trebuie să fac, că tare mă supără pentru că nu pot posti și sunt silit de multe ori să mănânc. Ce este apoi că văd în vis, pe zid, niște fiare sălbatice? Te rog, stăpâne, pentru Domnul, să-mi trimiți o mică binecuvântare din sfânta ta mâncare și din apa ta, ca să iau mângâiere prin ele.*

Nu fi trist, iubitul meu. Nu e de la demoni cum socotești, ci e un reumatism îngăduit de voința pedagogică a lui Dumnezeu spre îmbunătățirea noastră, dacă îl primim cu mulțumire. N-a fost Iov un prieten adevărat al lui Dumnezeu? Și sfârșitul răbdării l-a dus la o slavă de neînchipuit. Rabdă deci și tu puțin, și vei vedea slava lui Dumnezeu.

Cât despre post, nu te întrista. Căci precum ți-am spus încă înainte, nu cere Dumnezeu ceva peste putere. Este postul altceva decât o pedagogie a trupului, spre supunerea trupului sănătos și spre slăbirea pornirii lui spre patimi? Căci zice: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (*2 Corinteni* 12, 10). Iar boala e mai presus de certarea pedagogică, și celui ce o suportă cu răbdare și mulțumește lui Dumnezeu i se socotește în loc de nevoie (asceză) sau chiar mai mult, și culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii. Deci nu trebuie să slăbești trupul prin post, când el e slab prin el însuși. Mulțumește lui Dumnezeu că ai fost izbăvit de osteneala înfrânării. De zece ori îți spun: Nu te

înrîstă! De mîncî, nu vei fi osîndit. Căci aceasta nu ne vine din lucrarea demonilor, nici din moleșeala gîndului, ci spre cercarea noastră și spre folosul sufletului. Iar visurile cu fiarele sălbatice sunt năluciri ale dracilor, care voiesc să te amăgească prin ele să crezi că boala ta este de la ei. Dar Domnul îi va goli de putere cu cuvîntul gurii Sale (cf. 2 *Tesaloniceni* 2, 8)¹⁴¹ prin rugăciunile sfinților. Amin.

Să nu te întristezi, căci „Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește și ca un părinte pedepsește pe feciorul care îi este drag” (*Pilde* 3, 12). Cred că Dumnezeu va face milă și cu această boală trupească a ta așa cum voiește. Domnul să-ți dea putere și tărie ca să suporti!

Amin. Îți trimit puțină apă din ulciorul fericitului nostru părinte Eftimie. Îți trimit și puțină binecuvîntare din hrana mea, ca să binecuvîntezi tu această hrană. Roagă-te pentru mine, prea dorite frate.

79.(V. 174) *Cererea aceluiași către alt Bătrîn: Roagă-te, părinte, pentru boala mea cea grea și spune-mi despre dietă. Oare nu e spre sminteală că mîncî repede și des? Iar despre psalmodie, în ce măsură pot să trec peste ea? Căci nu pot să cînt. Sădește-mă, stăpîne, și mă udă (cf. 1 Corinteni 5, 6-8). Explică-mi ceea ce a spus sfîntul nostru părinte că „Domnul va face mila Sa cu tine”; dacă mi-a spus-o despre moarte.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă am tăcut, am făcut-o pentru că n-am știut ce să-ți spun, nu pentru că am ascuns ceva ce era de bine. De ce ceri pâine de la cel ce mîncă roșcove? Iar acum îți scriu pentru că, chiar dacă nu sunt nimic, mă bucur împreună cu tine de cele ce ți-a scris binecuvîntatul nostru părinte. Căci te hrănește cu hrana tare a pâinii duhovnicești. De ce mai ai nevoie de laptele meu apos, care pricinuieste scîrbă? Nici Scriptura, nici Părinții n-au împiedicat coborîrea la trup, făcută nu din plăcere, ci cu dreaptă socoteală (cu discernămint). Când deci, precum ți-am spus înainte, nu mîncî și nu bei cu risipă, nici din plăcere, acestea nu-ți aduc osîndă, nici nu sunt spre sminteală. Despre ele a spus Domnul că nu spurcă pe om (cf. *Marcu* 7, 15).

Cît despre psalmodie sau liturghie, nu te necăji. Căci nu ți le cere Domnul, odată ce ești bolnav. Cel ce ia aminte la sine își pricinuieste el însuși suferința nevoinei (ascezei) pentru Domnul și pentru mîntuirea sa... Dar tu ai suferința bolii în locul suferinței nevoinei. În privința bolii nu te descuraja, căci nu te va părăsi Domnul, ci o va folosi cum singur El știe spre folosul tău, ca să nu suferi peste putere.

Iar despre moarte n-a vorbit Bătrînul, ci numai despre mila ce-o va face

¹⁴¹ Numele Domnului nostru Iisus Hristos este înfricoșător dracilor și celor ce se lasă stăpîniți de patimile inspirate de aceia. Dar e înfricoșător prin blîndețea și curăția umanității Sale, care înseamnă totodată o libertate de tot ce e rău, o putere absolută față de rău. În El, existența umană nu e supusă niciunei înrobiri.

Dumnezeu cu iubirea ta. Te rog deci să o suporti cum ți-a spus și vei vedea cu adevărat slava lui Dumnezeu.

Cât despre sădare, dacă cel ce sădește și udă nu e nimic, iar tu le pui pe seama mea, să ai în locul meu, care nu sunt nimic, pe Dumnezeu, Care dă creșterea, și acoperă și face cu tine potrivit cu mila Lui. Bucură-te deci de bunătatea Lui, îmbărbătează-te și fii tare în El! Și roagă-te pentru mine, ca să se facă și cu mine mila Lui.

80. (V. 176) *Același bătrân chinuit de boală i-a cerut iarăși aceluiși Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Ioan: Boala ta îți este spre cercare. Rabdă mulțumind și vei fi miluit degrabă de Dumnezeu. Vă îmbrățișez în Domnul și vă cer să vă rugați pentru mine.

81. (V. 177) *Același i-a cerut marelui Bătrân același lucru.*

Răspunsul lui Varsanufie: Iată că și fratele Ioan i-a spus că Dumnezeu îl va milui în grabă. Deci eu, cel prea mic, ce pot să-i spun? Mă bucur încă astăzi, căci cred că Dumnezeu îi va trimite astăzi ușurarea prin rugăciunile sfinților Lui. Rugați-vă, iubiților, pentru mine.

82. (V. 178) *După acest răspuns, îndată s-a făcut sănătos încă în aceeași zi și i-a trimis mulțumiri Bătrânului, vestindu-i mila pe care a făcut-o Dumnezeu cu el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul nostru Iisus Hristos a spus ucenicilor și apostolilor Săi făcându-le bucurie: „Nu vă bucurați că dracii se vor supune vouă întru numele Meu, ci că numele voastre sunt scrise în ceruri” (Luca 10, 20). Așa și noi, dacă săltăm strigând pentru ajutorul venit trupului întru numele lui Dumnezeu și al Ocrotitorului sufletelor noastre, Iisus Hristos, ce vom spune despre curățirea desăvârșită de toate patimile care se va da sufletului nostru întru numele înfricoșător și slăvit al Lui? Câte glasuri, limbi, guri, inimi și gânduri vor putea da Lui cuvenita doxologie?¹⁴² Dar socotesc că nu se află nici în ființele netrupești,¹⁴³ pentru că Dumnezeirea este necuprinsă. Lui se cuvine slava, stăpânirea și puterea în veci. Amin.

¹⁴² Îi vor înălța doxologie pentru nenumăratele binefaceri făcute diferitelor făpturi, care cu ființa lor întreagă Îl vor preamări. Dar Îl vor preamări plini de uimire mai ales pentru suprema realizarea umanului pe care o vor vedea în El și care se va revărsa ca un dar și în ele. Căci ele vor fi ridicate cu vederea și cu existența la un plan pe care nici nu-l putem bănuî.

¹⁴³ Făpturile vor slăvi Dumnezeirea. Dar aceasta nu înseamnă că Ea se va afla întreagă în ele și va fi înțeleasă deplin de ele. Slava Ei va iradia în ele, puterea Ei va lucra în ele, dar, în același timp, Ea va rămâne veșnic mai presus de ele.

83.(V. 179) *Acestui bătrân îi spuse un frate oarecare: „Iată că prin rugăciunile sfinților te-ai reînnoit, bătrâne”. Acesta, răspunzându-i, îi spuse: „De câte ori mi-ai spus cuvântul acesta, chiar dacă acum e a patra oară, am băgat de seamă că dracii îmi zdrobesc trupul”. Și fu întrebat celălalt Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Lucrul acesta vine din pizmă și necredință. Din pizmă, pentru că dracii nu se bucură de binele ce se face omului. Din necredință, pentru ca, văzând boala, să se îndoiască cu inima.¹⁴⁴

84. (V. 180) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Spune-mi, părinte, avem necredința în noi sau dracii ne aduc la necredință?*

Răspunsul lui Ioan: Dracii ne aduc necredința din pizmă. Dar dacă o primim, ne face slujitori și părtași ai lui.

85. (V. 181) *Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: Când mă ușurez de boală, cum trebuie să-mi petrec ziua?*

Răspuns: Bucură-te în Domnul! Iarăși zic: Bucură-te (cf. *Filipeni* 4, 4)! M-ai veselit acum cu întrebarea ta sau, mai vârtos, pe Dumnezeu și pe îngerii Lui.

Cât despre cele ce m-ai întrebat, zis-a Domnul: „Pe acestea trebuia să le faci și pe acelea să nu le lăsați” (*Matei* 23, 23). Trebuie să cânti puțin și să spui puține pe dinafară, să cercetezi și să păzești puțin gândurile. Căci cel ce are multe feluri de mâncare la masa sa are plăcere să mănânce din multe. Iar cel ce mănâncă un singur fel de mâncare în fiecare zi nu numai că n-are plăcere de ea, ci poate cu vremea se și scârbește de ea. Așa e și în această privință. Stă în puterea celor desăvârșiți să se obișnuiască să se împărtășească în fiecare zi din același fel de mâncare fără a se scârbi. Cât despre cântare și despre rostirea pe dinafară să nu te legi pe tine, ci fă după puterea pe care ți-o dă Domnul. Iar de citit și de rugăciune să nu te lipsești. Fă puțin din aceasta, puțin din aceea, și așa vei cheltui ziua plăcând lui Dumnezeu. Părinții noștri desăvârșiți n-au avut o regulă, pentru că toată ziua le era o pravilă: să cânte puțin, să rostească puține pe dinafară, să-și cerceteze puțin gândurile, să se ocupe puțin cu mâncarea. Iar acestea toate cu frica lui Dumnezeu, căci s-a spus: „Toate câte le faceți să le faceți spre slava lui Dumnezeu” (1 *Corinteni* 10, 31). Domnul Iisus să ne păzească pe noi de tot rău). Amin.

¹⁴⁴ Fratele care îi spunea des: „Iată, te-ai făcut sănătos”, i-o spunea din pizma semănată de diavolul în el. Dar i-o spunea și cu o anumită îndoială, născând această îndoială și în bătrânul ce se făcuse sănătos. Iar îndoiala aceasta, ca slăbire a credinței, îl făcea să se simtă din nou bolnav. Îndoiala produce și ea boală. Când zici: „Nu cred că sunt sănătos”, simți cu adevărat un început de îmbolnăvire.

86. (Lipsește în V.) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Cum trebuie cercetate gândurile? Și cum trebuie să ne păzim de robia patimilor?*¹⁴⁵

Răspuns: A cerceta gândurile înseamnă ca, atunci când vine gândul, să se ia seama la ce naște el. Ți dau o pildă: presupune că cineva te-a ocărât și că tu ești frământat de gândul să-i răspunzi. Spune atunci gândului: „Dacă răspund, îl voi tulbura și el se va supăra împotriva mea. Deci e mai bine să îndur puțin și îmi va trece”. Dacă se ivește nu un gând împotriva cuiva, ci un gând în el însuși, trebuie să cercetezi acest gând și să-ți spui: „Unde va sfârși acest gând rău? El va sfârși în gheenă”. Și gândul te va lăsa liniștit. Și pentru toate gândurile fă la fel: îndată ce apare un gând, cercetează-l și taie-l. Cât despre robie, trebuie multă veghe ca, precum zic Părinții, dacă un gând trage mintea ta spre desfrânare, să-l îndrepti spre curăție; dacă spre lăcomia pântecelui, să-l conduci spre cumpătare; dacă spre ură, să-l călăuzești spre iubire, și la fel cu alte patimi. Nu te întrista, căci vei afla milă după făgăduințele pe care le-ai primit. Drept aceea, „de trăim, să trăim pentru Domnul, și de murim, să murim pentru Domnul (Romani 14, 8).

87. (V. 182) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, de ce treaptă de desăvârșire ține a te ruga neîncetat (cf. 1 Tesaloniceni 5, 17), și dacă trebuie să țin un canon (o regulă, o pravilă).*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, frate, în Domnul; bucură-te, iubitul meu, în Domnul; bucură-te în Domnul, împreună-moștenitorule!¹⁴⁶ Rugăciunea neîncetată ține de măsura nepătimirii.¹⁴⁷ Dar atunci se ia

¹⁴⁵ Lupta omului împotriva patimilor e lupta lui pentru libertate, e luptă împotriva robiei. Cel mai greu este să te eliberezi de ceea ce te robește din tine, mai bine zis de forțele nevăzute care stănesc aceste patimi prin trezirea pornirilor inferioare din tine. E bine să ajungi să faci ce voiești fără să te simți silit la aceasta, să fii stăpân pe tot ce e în tine, să fii liber de tine. Ești tu însuși când ești liber și de tine. Ești liber când faci ce vrei, fără nicio silă din partea a ceva ce este în mine. Dar aceasta înseamnă a face binele și a te menține în starea de a-l face fără greutate. E cea mai mare putere a ta în aceasta. Numai răul, sub aparența libertății, robește.

¹⁴⁶ Ești împreună-moștenitor cu mine al Împărăției Sfintei Treimi în calitate de fiu al Tatălui, al Împăratului suprem, nesupus niciunei sile. Bucură-te de libertatea la care ești chemat în calitate de moștenitor și împreună-stăpânitor în Împărăția Lui, în care nu e nicio silă. Libertatea aceasta este una cu nepătimirea. De aceea, aceasta este anunțată în propoziția următoare. Suntem împreună-moștenitori ai Împărăției cerurilor, al cărei Împărat e Tatăl nostru.

¹⁴⁷ Nu te poți ruga neîncetat cât timp nu te-ai eliberat total de patimi. Căci orice ivire a patimii întrerupe rugăciunea, te ia în robie, rupându-te de Dumnezeu, în Care e libertatea. Numai în rugăciune, ca act de iubirea lui Dumnezeu, care nu te supune ca o patimă, se manifestă libertatea deplină de noi înșine. Starețul Gheorghe de la Cernica spunea și el: rugăciunea neîncetată ține de nepătimire.

cunoștință de venirea Duhului, Care învață pe om toate (cf. *Ioan* 14, 26), deci și cele ale rugăciunii.¹⁴⁸ Căci Apostolul zice: Iar să ne rugăm cum trebuie nu știm, dar „Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite” (*Romani* 8, 27). La ce ți-aș vorbi deci acum despre clădirile Romei, când încă n-ai fost acolo?

Omul care viețuiește întru liniște, mai ales pe pat, nu are canon, ci fii ca un om care mănâncă și bea după trebuință, iar când îți vine să citești și vezi în inima ta căință, citește cât poți, la fel, în ce privește cântarea. Dar mulțumirea și pe „Doamne, miluiește” ține-le după puterea ta și nu te teme, „Căci darurile lui Dumnezeu nu se iau înapoi” (*Romani* 11, 29).

88. (V. 183) *Același, după ce s-a însănătoșit, fiind apucat de o neputință la stomac, a trimis o rugămintă către marele Bătrân să se roage pentru el, zicând: De pe la miezul nopții mi se usucă gura și pleoapele și mi se slăbesc mâinile și picioarele. Și, când mă trezesc, îmi tremură un ceas întreg tot trupul începând de la stomac. Apoi mă moleșesc și mă fac ca lutul. Și vreau să spun un psalm și nu-l pot rosti cu gura. Iar dacă vreau să-l spun cu inima, mă cuprinde somnul. Și nu mai știu ce să fac, căci îmi văd amenințată mântuirea. Fii bun, părinte, pentru Domnul, roagă-te pentru mine și explică-mi ce se întâmplă cu mine.*

Răspunsul lui Varsanufie: Starea aceasta e o mică neputință a stomacului. Dar e și o greutate pricinuită de lucrarea demonilor. Nu lua în seamă pe niciuna. Căci zice: „Iar cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și poftele lui” (*Galateni*, 5, 24). Iată că se roagă Bătrânul pentru iubirea ta. Plângi și tu puțin în rugăciunea ta, mulțumind lui Dumnezeu și rugându-te să fii miluit și te va milui. Căci avem un Stăpân foarte milostiv și un Părinte îndurător. Și nimeni nu e în stare, nici dintre Puterile de Sus, nici dintre slugile adevărate de jos, să descrie după vrednicie bunătatea Lui și cât dorește să miluiască neamul omenesc.¹⁴⁹ De aceea are îndelungă-răbdare cu noi, ca să sporească răbdarea noastră în vederea mântuirii.¹⁵⁰ Căci așa ne-a

¹⁴⁸ Libertatea nu poate fi decât în Duhul Sfânt. Căci Duhul Sfânt, Duhul suprem, liber de orice silă, nu e supus niciunei patimi, niciunei legi pe care nu și-o dă El. Și El poate infuza libertatea Sa și omului dotat cu duh. „Unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea” (2 *Corinteni* 3, 17). De aceea, unde este Duhul, este și puțința rugăciunii neîncetate, a convorbirii iubitoare cu Dumnezeu. El ne insuflă duh de fii iubitori și iubii ai Tatălui, duh de libertate și duh de iubire față de Tatăl nostru și de Hristos, Fratele nostru. De aceea, când ne rugăm, Duhul se roagă în noi (cf. *Romani* 8, 26).

¹⁴⁹ Nu se poate descrie mila dumnezeiască și nici cât de mult dorește Dumnezeu să ne miluiască. Mila noastră e numai un chip șters al milei Lui. Căci ea e legată de libertate și nu ne poate ridica în libertate, dacă nu ne silim și noi să ne câștigăm libertatea. Nu-i pot da cuiva libertatea de el însuși. Ea ni se poate întări numai prin iubirea lui Dumnezeu față de noi și a noastră față de El. Dar iubirea nu se impune cu sila, ci se primește de bunăvoie.

¹⁵⁰ Răbdarea noastră se alimentează din răbdarea lui Dumnezeu, care e și puterea

învățat, zicând: „Întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre” (Luca 21, 19). Deci să nu te descurajezi, frate, căci Iisus a început să facă milă cu tine. Lui se cuvine slava, în veci. Amin. Roagă-te pentru mine.

89. (V. 184) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Oare de ce a spus părintele nostru: „Iisus a început să facă milă cu tine”?*

Răspunsul lui Ioan: A spus-o pentru propășirea și pentru marele folos pe care-l are sufletul tău să te afli într-o împreună-viețuire cu astfel de oameni, cu care vei avea să înviezi în ziua aceea într-o mare bucurie, de vei ține până la sfârșit răbdarea și mulțumirea.

90. (V. 185). *Cererea aceluiași către marele Bătrân: Eu cred că toate câte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri, și câte veți dezlega vor fi dezlegate (cf. Matei 18, 18). Te rog, părinte, pentru îndurările lui Dumnezeu, ajută neputinței mele, căci șchiopătez cu sufletul și cu trupul și necăjesc pe frații cu care locuiesc. Cere lui Dumnezeu să-mi împlinesc prin mine însumi trebuințele mele, ca să nu poarte frații poverile mele. Căci cred că toate câte le ceri lui Dumnezeu ți le dă. Pătimește, părinte, împreună cu neputința mea și mă iartă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, mica ta cheie deschide ușa mea.¹⁵¹ Căci sunt fără de minte și nu pot să suport să ascund minunile lui Dumnezeu. Dacă deci aude cineva cuvintele mele, plin de uimire nu zice altceva decât că: „și-a ieșit din minți”. Eu socotesc că nu știe că „toate sunt cu puțință lui Dumnezeu și nimic cu neputință” (Iov 42, 2). De aceea, precum a lucrat prin primii Săi ucenici, sculând pe paralytic (cf. *Fapte* 9, 33-34) și înviind pe Tavita care murise (cf. *Fapte* 9, 40), așa poate lucra și prin cei de acum. Grăiesc înaintea Lui și nu mint, căci știu pe un rob al lui Dumnezeu între oamenii de acum, în această vreme și în acest loc binecuvântat, care poate scula morți întru numele Stăpânului nostru Iisus Hristos, și poate alunga draci și vindeca boli de nevindecă și săvârși alte puteri nu mai puțin decât Apostolii, cum mărturisește Cel ce i-a dat lui harisma (darul), mai bine zis harismele (darurile). Și ce sunt aceste lucruri care se săvârșesc azi întru numele lui Iisus? Sunt lucruri pentru care nu se poate ajuta de puterea sa proprie.¹⁵² Fiindcă

nesfârșită a statorniciei în bine. Dacă El are răbdare, de ce nu am avea și noi, dacă El ne-o dă și nouă? Depinde numai de noi să rămânem în legătură cu El. În tăria răbdării se afirmă și sporește libertatea, necedarea la ceea ce ne-ar presa, mai ales atunci când știm că greutatea care ne vine e încuviințată de Dumnezeu. Iar mântuirea constă în libertatea desăvârșită și definitivă trăită în comuniunea iubitoare cu Dumnezeu.

¹⁵¹ În Pateric, la Avva Petru Pionitul.

¹⁵² Se pare că Varsanufie face aluzie la sine însuși. El nu poate ascunde minunile lui Dumnezeu, dar prin aceasta socotește că se face un om fără de minte. Hristos Însuși îi mărturisește lui aceasta.

poate opri și războaie, poate închide și deschide cerul ca Ilie. Căci totdeauna are Domnul slugi adevărate, pe care nu le numește slugi, ci fii (cf. *Galateni* 4, 7). Și chiar dacă sunt pizmuți de vrăjmașul, pentru harul lui Dumnezeu nu-i poate vătăma. Căci corabia a trecut peste furtună, ostașul peste războaie, cârmaciul peste vârtejuri, plugarul peste vremea rea, negustorul peste hoți, și monahul s-a desăvârșit în singurătate.¹⁵³

Dar cine nu va spune, auzind de aceste lucruri mai mult decât uriașe, că mi-am ieșit din minți? Și cu adevărat mi-am ieșit din minți. Dar eu nu mărturisesc despre mine, ci despre altul. Și dacă vrea cineva să spună că mi-am ieșit din minți, cum am spus, n-are decât să o spună.¹⁵⁴ Dacă râvnește deci cineva să ajungă la această măsură, să nu șovăie. Le-am spus acestea iubirii tale, încredințându-te că e cu putință să ajungi la ceea ce voiești. Căci dacă am cerut pentru tine, și Dumnezeu ți-a dăruit bunătățile cerești cele negrăite și veșnice, „pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (*1 Corinteni* 2, 9), și dacă ele vor fi ale tale, care ai păzit predaniile, cu cât mai mult nu e nicio greutate să cerem lui Dumnezeu și să primim harul să nu mai fii bolnav și în suferință nici măcar o singură zi.¹⁵⁵

Dar Iisus știe mai mult decât noi ce e de trebuință și de folos fiecărui om: unuia să ia plata răbdării, ca Iov; altora, să ia plata slujirii, ca Evloghie cel dintre avocați (cf. *Historia Lausiaca* 21, 3-14). Deci să nu ceri nimic de la Dumnezeu prin slujitorii Lui, decât ajutor și ascultare: „Căci cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22) în Hristos Iisus, Domnul nostru. Căci El va avea grijă de noi în veci. Amin. Nu știi ce a spus Domnul Sfântului Pavel, care-i ceruse să ia de la el suferința? „Îți este de ajuns harul Meu” (*2 Corinteni* 12, 9). Oare din lipsă de iubire i-a spus aceasta sau pentru că știa ce-i este de folos? Adu-ți aminte că „nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de slava ce se va descoperi nouă” (*Romani* 8, 18). Iertați-mă și rugați-vă pentru mine, ticălosul, ca să țin și eu măsurile acestea până la sfârșit. Căci cel ce ține acestea s-a făcut de pe acum frate al lui Iisus. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

91. (V. 186) *Cererea aceluiuși către același mare Bătrân despre aflarea milei în ziua aceea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate și iubite în Hristos, Andrei! Mă mir de

¹⁵³ Aici se dă și condiția ca cineva să ajungă la o astfel de harismă: odihna totală de patimi.

¹⁵⁴ Nota în ediția grecească: „Socotesc că sfântul zice acestea despre sine, dar nu o spune în mod deschis, din smerenie, de aceea zice că spune acestea despre altul”.

¹⁵⁵ Dacă Dumnezeu ne dă bunătățile veșnice, negrăit de mari, nu ne poate da El bunul cu mult mai mic al sănătății?

iubirea ta, mai bine zis de simplitatea ta, care se îndoieste în făgăduințe. Zis-a Domnul lui Filip: „Atâta vreme am fost cu voi și nu M-ai cunoscut, Filipe?” (Ioan 14, 9). Crede, frate, că tot ce ni s-a făgăduit vom avea. Și dacă vrei, chiar mai mult. Căci se poate dobândi puțină milă, dar se poate dobândi și multă milă, iar David a ales-o pe cea mare (cf. *Psalmii* 50, 1). Deci cel ce o vrea pe cea mare o va afla prin smerenie și blândețe și răbdare, și prin alte daruri asemănătoare.¹⁵⁶ De afli milă, o afli prin rugăciunile sfinților. Dar mila mică sau mare atârnă de tine, alege-o pe care vrei.¹⁵⁷ Locuiește cu celălalt în pace și sfințenie, răbdând în smerenie pe aproapele ca un monah, făcându-te pildă ca un monah și ca un înaintat ce ești. Să ai pe fratele tău lângă tine ca pe un fiu și slujitor, iar de greșește sau pierde ceva, sfătuiește-l și arată-i greșeala, ca să se îndrepte. Și roagă-te pentru mine.

92.(V. 187) *Același către același mare Bătrân: Părinte, dă-mi un canon (o pravilă) ca unui începător, care n-a primit încă schima, și roagă-te pentru mine, că fratele care mă slujește pe mine mă necăjește, iar pe celălalt îl odihnește.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mi-ai scris de un lucru peste puterea mea: să-ți poruncesc un lucru pe care nici eu însumi nu-l pot purta. Mi-ai cerut să-ți dau un canon ca unui începător care nu a luat încă schima. Iar rânduiala începătorului este aceasta: să petreacă în multă smerenie, să nu se prețuiască pe sine în vreo privință oarecare, să nu zică: „Ce-i aceasta?” sau: „Pentru ce-i aceasta?”, ci, întru multă ascultare și supunere, să nu se socotească deopotrivă cu cineva. Să nu spună: „I se dă cinste cutăruia, de ce nu mi se dă și mie? E ușurat acela în toate, de ce nu sunt ușurat și eu?” Chiar dacă e băgat în seamă în toate, să nu se împotrivescă. Acestea sunt faptele adevăratului începător, care vrea cu adevărat să se mântuiască. Dar acestea îți sunt acum greu de purtat atât pentru neputința trupului, cât și din pricina bătrâneții. Deci

¹⁵⁶ De ai milă pentru alții, o ai pentru tine, căci mila pentru alții se mișcă în ființa ta, te îndulcește pe tine însuși. Iubești pe alții, ai tu însuși bucuria dulceții acestei iubiri. A cere milă mare de la Dumnezeu înseamnă a nu te simți capabil să ajungi prin tine la această stare înaltă. Înseamnă a cere o dulceată care te ferește în primul rând pe tine însuși. Înseamnă smerenie, dar și dragoste de alții (contrar lui Nietzsche, care disprețuia pe creștini că cer mila lui Dumnezeu).

¹⁵⁷ Chiar în rugăciunile sfinților pentru tine e prezentă mila lor generoasă și ei au, prin apropierea lor de Cel ce este Izvorul milei, această generozitate comună cu a Lui. Cel ce cere mila lui Dumnezeu devine capabil să se dăruiască până la moarte, câștigă o tărie supremă, nu o stare de rob fricos, cum spunea Nietzsche. Iar mila, când e statornică, se întinde între persoane ca o simțire molipsitoare. Fără să vrei, te molipsești de mila altuia față de tine, dar poți să-i pui și o frână, primind și dând mai puțin din ea. Însă o poți și lăsa să se lărgească atât cât tinde ea sau ființa ta, în care mila e trezită de mila altuia. În cererea milei de la Dumnezeu cu stăruință se arată și o putere de dragoste nepotolită a omului față de semenii.

tu mi-ai cerut să porți ceea ce e greu, iar eu îți dau ceea ce e mai ușor, nu silindu-te, ci sfătuindu-te. Ți-am spus să ai pe fratele ca pe un fiu, cum îl și ai, chiar dacă, pentru încercarea ta, odihnește pe cineva mai mult ca pe tine. Căci dacă Dumnezeu voiește ca pe acela să-l odihnească, iar pe tine să te necăjească, și i-a dat să simtă că așa trebuie să facă, rabdă și nu te necăji. Căci prin răbdarea necazurilor vom câștiga sufletele noastre (cf. *Luca* 21, 19). Și nu ne putem face părtași ai patimilor lui Hristos decât prin răbdarea necazurilor.¹⁵⁸ Ține mulțumirea în toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), căci aceasta mijlocește pentru neputința noastră înaintea lui Dumnezeu.¹⁵⁹

Canonul tău să fie să șezi luând aminte la gândurile tale și să ai frica lui Dumnezeu, spunându-ți: „Cum am petrecut timpul trecut? Mă voi pocăi măcar acum – căci s-a apropiat ieșirea mea –, și voi răbda pe aproapele meu și supărările și încercările de la el, până ceva face Domnul mila Lui cu mine și mă va duce la starea nemânierii și va scoate de la mine pizma, puiul diavolului?” Petrece puținele zile ce ți-au rămas cercetându-ți gândurile și împotrivindu-te celor ce-ți aduc tulburare și sfătuind pe fiul tău în frica lui Dumnezeu și aducându-i aminte greșelile lui, știind că și el este om supus ispitelor. Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, să ne dea nouă starea de pace și de împreună-locuire în frica lui Dumnezeu. Mă mir că citiți Scriptura care zice: Fraților, bucurați-vă „când cădeți în felurite ispite” (*Iacov* 1, 2), și totuși vă tulbură lucrurile cele mai de nimic. Cunoașteți cel puțin unde sunteți și ce puteri aveți, și grumazul de fier se va smeri și pacea Domnului va fi cu voi.

¹⁵⁸ Răbdarea necazurilor ne face părtași la patimile lui Hristos și aceasta ne pune în comuniune cu El Însuși. Astfel, ne împărtășim și de puterea Lui de a ne ridica mai presus de noi înșine, mai presus nu numai de plăcerile, ci și de suferințele care pot să aibă o mare putere asupra noastră. Mila de alții ne eliberează și de unele, și de altele. Concepția aceasta este cu totul deosebită de cea protestantă, după care Hristos a făcut totul pentru noi și noi nu mai avem să facem nimic. Din învățătura Noului Testament și a Sfinților Părinți aflăm că Hristos a pățimit pentru noi, dar nu ca să ne scutească pe noi de a mai face ceva, ci ca să înobileze firea noastră. Punând în firea Lui omenească puterea biruitoare de patimi, această putere ni se comunică și nouă. Altfel, Hristos nu S-ar fi făcut începătorul unei vieți noi a umanității. Omenirea occidentală a renunțat la orice efort de îmbunătățire din puterea lui Hristos. Aceasta a condus-o la o mare slăbănogeață sau la un mare indiferentism și libertinaj etc.

¹⁵⁹ Mulțumirea ne ajută să ne mântuim, chiar când nu putem face ceva pozitiv pentru Dumnezeu. Căci așa cum, atunci când lauzi pe Dumnezeu pentru cele bune, folosești puterile pe care ți le-a dat, așa le folosești și când Îl lauzi pentru tăria dată în boală și în neputința pe care le-a lăsat să vină asupra ta. Vezi și în acestea înțelepciunea și grija lui Dumnezeu față de tine și astfel te poți și mântui prin acelea. Se arată o tărie și o întărire a noastră, date nouă de Dumnezeu, și în mulțumirea pentru suferințe, neputințe și greutăți. Se arată o tărie și o întărire mai mari decât în simpla lor răbdare.

lertați-mă și vă rugați pentru mine, ca să nu aud cuvântul: „Tu, care înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani 2, 21*). Și ce voi răspunde iubirii? Dar mila pentru oricine este la Stăpânul nostru Dumnezeu (cf. *Pateric*, Seria anonimilor, cap 318).

93.(V. 193) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Îmi spune gândul: „Ai spus fratelui o dată și de zece ori. Lasă-l de acum înainte să facă ce vrea și nu-i mai avea grija, cum au spus Părinții”.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, de un suflet cu mine, fie cu tine pacea pe care a dat-o Domnul Sfinților Săi Apostoli. Căci întâi le-a dat pacea, scoțând de la ei toate gândurile trupești și tot cugetul diavolesc, ca să fie inimile lor curate și să primească în curăție învățăturile și poruncile Stăpânului lor.

Așa și tu, iubitule, primind această pace înfricoșătoare¹⁶⁰ nu de la mine, ci de la Mântuitorul Iisus Hristos, pregătește-te pe tine prin cumințenie și fără tulburare să auzi și să faci (ceea ce auzi). Căci știi că eu vreau să te iau și să te înaripez spre cer. Dar diavolul te împresoară din toate părțile prin pizmă și mânie.¹⁶¹ Iar dacă nu află loc, își bate joc de tine prin lucruri de nimic și te războiește prin ele și tulbură prin tine și pe fratele tău. Și aceasta, pentru că ți-am scris în scrisorile de mai înainte să spui fratelui greșelile lui și să-l sfătuiești; mai bine zis pentru că nu ți-am spus-o bine și tu l-ai disprețuit, sau ți-am spus-o bine, dar ai fost biruit în război. Și de aceea se bucură diavolul și vine, având amare drepturi asupra ta, și-ți zice: „l-ai spus o dată și de zece ori; lasă-l de acum să facă precum vrea și nu-i mai avea grija, cum au spus Părinții”. Și-și râde de tine și prin aceasta.¹⁶² Căci ești departe de măsura lor, cum e departe cerul de pământ. Vrei să știi de ce a spus Domnul despre pomi, că și cei răi produc roadă (cf. *Matei 7, 17-20*)? Ca să afli ce ți-a produs tăcerea de la diavol: tulburări, mâni. De câte ori te pornești de la tine însuși la un lucru fără

¹⁶⁰ Pacea lui Hristos este o pace înfricoșătoare, pentru că se dobândește cu aspre eforturi și înfricoșează pe cel ce se gândește să pornească la dobândirea ei prin asemenea eforturi și prin suportarea unor asemenea încercări și greutăți. E înfricoșătoare deci pentru cei împătimiți și pentru demonii care-i susțin în împătîmirea lor și se bucură de războiul și de dușmănia dintre oameni.

¹⁶¹ Cel ce începe să înainteze în bine e împresurat de pizma și de mânia diavolului, dar și a multor semeni între care el lucrează.

¹⁶² Adresatul se silește să înainteze în îndeletnicirile sale duhovnicești, dar vrăjmașul îl tulbură prin nemulțumiri mărunte, pe care i le pricinuieste prin slujitorul lui. Există o tăcere de la Dumnezeu, când nu răspunzi celui ce te ocărăște. Dar există și o tăcere de la diavol în două cazuri: când nu mai vrei să-i spui un cuvânt binevoitor sau un sfat bun celui ce te-a supărat și când pornești să faci un lucru fără să întrebi pe duhovnicul tău sau pe cel în a cărui ascultare ești. În ambele cazuri tăcerea produce tulburări și mâni.

întrebare, ești prins repede în cursă. Așa pățesc cei simpli, ca niște neînvățați. Îți voi arăta limpede în acest caz că îndelunga ta răbdare nu e după Dumnezeu.¹⁶³ Pentru că, îngrămădind multe zile (supărarea), într-o singură zi deșerți butoiul care se golește. Răbdarea după Dumnezeu însă tace până la sfârșit. Dar tu, frate, te porți asemenea stăpânului cu sluga lui: în loc să-i dai în fiecare zi o palmă, spunându-i greșelile și așa aducând pacea, rabzi îndelung multe zile și apoi îi dai una în spate (o lovitură aducătoare de moarte) și îi iei sufletul.

94. (V. 189) *Același a întrebat pe celălalt Bătrân același lucru; și dacă nu trebuie să se mute din chilie, căci astfel poate ar înceta războiul (din sufletul lui).*

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai fi luat în seamă răspunsul Bătrânului și i-ai fi dat ascultare atunci când ți-a spus să nu te prețuiești pe tine întru ceva și să nu cauți să fii deopotrivă cu altul, ți-ai fi găsit odihna și n-ai fi ajuns la tulburare; și în acest caz n-ai fi avut nevoie de mine, nici de altcineva. Ia seama, frate, că își bat joc demonii de tine. Spui că greșelile fratelui sunt adevărate. Dar, spune-mi, știi tu sigur că sunt adevărate? Căci, vorbind de greșelile cuiva din bănuială, uneori ele se dovedesc a nu fi greșeli adevărate. Apoi, despre ce fel de greșeli a vorbit Domnul oamenilor, când a zis: „Amin, zic vouă, de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu va ierta vouă greșelile voastre” (*Matei 6, 15*)? Despre care greșeli a vorbit El? Despre cele adevărate sau despre cele din bănuială? Fără îndoială, despre cele adevărate. Și iarăși: Cum judeci și osândești pe fratele tău pentru greșelile lui de trei săptămâni încoace și nu știi că te arunci pe tine însuși în mare osândă? Căci dacă ceri fratelui socoteală pentru acestea, Dumnezeu îți va cere ție socoteală pentru cele din tinerețe și până acum. Și unde lași pe Cel ce a zis: „Soarele să nu apună peste mânia voastră” (*Efesenii 4, 26*)? Unde lași cuvântul: „Purtați-vă sarcinile unii altora!” (*Galatenii 6, 2*)? Unde lași scrisoarea Bătrânului, care ți-a dat o pravilă de viață? În loc de mulțumire, îi răspunzi cu acestea? Nu știi ce s-a spus: „În loc de bunătați, Mi-au răsplătit Mie cu rele” (*Psalmlui 34, 11*)?

Și pentru ce vă slujește vouă fratele? Nu pentru Dumnezeu și pentru iubirea Lui? Și pentru ce răniți cugetul lui? Ia seama că ieșirea ta este aproape, precum ai auzit și mărturisești tu însuși. Și nu te lasă dracii să nu te prețuiești pe tine și să te odihnești.¹⁶⁴ Luptă-te cu gândurile care-ți aduc tulburare. Căci, precum ți-a arătat și bunul Bătrân, făcând aceasta vei afla ajutor.¹⁶⁵ Dar de vei căuta să te ajuti cu fel de fel de meșteșugiri, de vei face orice, de te vei muta ori

¹⁶³ Când lași pe cel care depinde de sfatul tău să se îndrepte fără acest sfat, din sila de a-i mai spune un cuvânt, răbdarea ta nu e de la Dumnezeu.

¹⁶⁴ Grija de a te prețui, de a te socoti că ești cineva nu-ți dă odihnă, nu te lasă să fii liber sau stăpân pe tine însuși, te tulbură mereu.

¹⁶⁵ Cine luptă se întărește, căci primește ajutor de deasupra lui.

de câte ori îți vin un război și o ispită, nu va pleca de la tine decât dacă te vei lupta cu gândurile. Căci trebuie să unești puținele tale osteneți cu rugăciunile Sfinților.¹⁶⁶ Pentru că „mult poate rugăciunea” când se lucrează (Iacov 5, 16). Spune gândului: „Astăzi voi muri”. Ține smerenia și te vei odihni. Domnul să-ți dea pacea Lui. Amin.

95. (V. 190) *Întrebare a aceluiași către același: Părinte, am voit să îndrept pe fratele cu dragostea lui Dumnezeu și nu a primit îndreptarea, și m-am tulburat. Ce să fac, deci? Și dacă stau de vorbă cum ați poruncit, spune-mi dacă din aceasta nu se va da de gândit cuiva.*

Răspunsul lui Ioan: Fiindcă nu înțelegem ce spunem, tot sfatul de îndreptare care lasă să intre tulburarea în inima omului nu e sfat după Dumnezeu, ci din lucrarea diavolului, care vrea să-i lase părerea că e îndreptat. Căci dacă l-ai fi sfătuit pe aproapele după Dumnezeu, nu te-ai fi tulburat. Căci întristarea după Dumnezeu nu lasă pe cineva să se tulbure. Ci, chiar dacă pleacă cel sfătuit spre îndreptare și va bârfi pe cel ce l-a sfătuit, acesta nu se va tulbura, ci va purta sarcinile aceluia. Ni s-a arătat și nouă că lucrul acesta era o ispită, dar Dumnezeu a golit-o de putere și o golește. Domnul să vă dea sănătatea sufletului și a trupului, ca să înțelegeți meșteșugirile celui-rău și să scăpați de ele. Rugați-vă pentru mine! Cât privește convorbirea cu frații, de care ai spus, când ea se face în dragostea lui Dumnezeu, nu aduce sminteală, ci zidire.

96. (V. 191) *Întrebare a aceluiași către același: Avva, tare mă necăjește fratele. Și dacă e cu puțință, l-aș schimba bucuros. Căci îmi spune gândul că, dacă aș fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc. Spune-mi deci dacă-mi este de folos aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu te necăji cu părerea că ai dreptate să zici: „Dacă aș fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc”. Căci nesocotești Scriptura, care zice: „Multe sunt necazurile dreptilor” (Psalmii 33, 18), și iarăși: „Multe sunt biciuirile păcătosului” (Psalmii 31, 11). Deci fie că ești drept, fie păcătos, trebuie să rabzi necazul, căci nu putem fi fără necaz. El ne învață răbdarea. Avem în privința aceasta ca cel mai bun dascăl pe Apostol, care spune: „Răbdând întru necaz” (Romani 12, 12). Necazul îi așteaptă pe cei ce se vor mântui, căci Domnul Însuși a spus: „În lume necazuri veți avea” (Ioan 16, 33), și iarăși: „Prin multe necazuri trebuie să intrați în Împărăția lui Dumnezeu” (Fapte 14, 22).¹⁶⁷ Vezi, fratele meu, că, vrând să te

¹⁶⁶ Mult poate face rugăciunea împreună cu lucrarea, cu osteneala.

¹⁶⁷ Răbdarea necazurilor e un ajutor de întărire a subiectului uman. Cine rabdă stăruie sub greutate, nu fuge de sub ele, nu dă loc slăbiciunii, deznădejdiei. Cel ce rabdă se învață să se facă stăpân pe sine. Cel ce stăruie răbdând atinge treapta supremă a

mântuiești, te-a lăsat să fii puțin necăjit Cel ce a spus: „Întristat este sufletul Meu până la moarte” (*Matei* 26, 38)? A făcut-o aceasta ca să afli mila Lui în schimbul răbdării, în ceasul acela înfricoșător. Căci de voim în toate odihna, vom avea să auzim: „Ați luat cele bune ale voastre în viața voastră” (*Luca* 16, 25).¹⁶⁸ Stăpânul nostru a răbdât pentru noi toate pătimirile. Deci nu vom răbda și noi, amintindu-ne de ele, ca să fim părtași împreună cu El? Ia seama, că am primit porunca să mulțumim întru toate (cf. 1 *Tesaloniceni* 5, 18). Să nu ne atragă pe noi urătorul binelui la nemulțumire, ca să pierdem toate.¹⁶⁹

Cât privește luarea unui alt frate, nu e greu Avvei¹⁷⁰ să-ți dea pe un altul. Căci pentru el e același lucru să-ți dea pe unul sau pe altul. Dar dacă vei lua pe altul, însă și acela te va necăji în vreo privință, ce vei mai face? Chiar dacă fratele de acum nu e deosebit de deștept, are vinovăție puțină. Nu-ți spun aceasta ca să te împiedic să-ți iei altul, ci te sfătuiesc să le cumpănești pe toate și să alegi ceea ce e bine. Căci precum altul îți slujește pentru Dumnezeu, așa ești dator și tu să porți sarcinile lui, ca să împlinești și tu, la rândul tău, legea lui Hristos (cf. *Galateni* 6, 2). Oare nu voiesc să te odihnesc? Dumnezeu știe că, dacă aș putea, aș vrea să te slujesc în toate zilele mele. Și ce să fac, dacă sunt cu totul nefolositor? Să urâm odihna trupului, căci lui Dumnezeu Îi este scârbă de ea fiindcă ne înstrăinează de El. Acestea ți le-am scris ca unuia de un suflet cu

umanului: de a fi subiect și nu obiect purtat încoace și încolo, fără voia lui. Iar Împărăția cerurilor este o comuniune a subiectelor libere, care nu sunt supuse fără voie răului și nerăbdării chinuitoare, a subiectelor ce se bucură deplin de comuniunea cu Tatăl, ca niște fii ai Tatălui, supremul Subiect liber, devenind și ei stăpâni pe ei înșiși asemenea supremului Stăpân, nesupus niciunei forțe superioare Lui. În această Împărăție nu pot intra deci decât cei care și-au întărit libertatea prin răbdarea cu putere a necazurilor, a supărărilor inevitabile ce le vin de la natura schimbătoare a lumii și de la starea încă nedesăvârșită a semenilor. Pildă ne-a dat în aceasta Însuși Hristos. Dar nu numai pildă, ci și putere, punând în firea Lui omenească toată puterea stăpânirii de sine nepătimitoare prin suportarea răbdătoare a pătimirilor și a morții, deci așa cum a întemeiat El Împărăția cerurilor pentru oameni sau împărăția subiectelor umane ridicate peste robia (stăpânirea) de patimile interioare și de stăpânirile lumești exterioare. Să notăm că tăierea vocii și ascultarea față de cei care le cer în numele lui Dumnezeu și a căror importanță este atât de subliniată de Varsanufie și Ioan nu sunt o robie, ci fapte de voință ale omului eliberat de sine și de patimile egoismului său îngustat și trăirea în largimea libertății iubitoare a lui Dumnezeu.

¹⁶⁸ Falsa odihnă în care au viețuit și de care s-au lăsat amăgiți este de fapt o robie sub plăceri și ea îi va conduce la treapta supremă a acestei robii, care-și va dezvălui toată puterea ei în „neodihna eternă”.

¹⁶⁹ Varsanufie și Ioan unesc răbdarea necazurilor cu mulțumirea. Prin ultima se întărește și mai mult răbdarea și se arată ca fiind pentru Dumnezeu. Căci ea dă slavă lui Dumnezeu nu numai pentru cele plăcute, ci și pentru cele neplăcute, văzând și în cele din urmă înțelepciunea și iubirea pedagogică a lui Dumnezeu față de noi.

¹⁷⁰ E vorba despre Avva Serid, starețul mănăstirii.

mine. Pentru că vreau să fim necăjiți puțin, căci fără necaz nu este înaintare în frica lui Dumnezeu. Iartă-mă, frate, și mă rabdă. Roagă-te pentru mine ca să pun început, căci sunt aproape de zilele mele din urmă.

97.(V. 192) *Răspunsul marelui Bătrân către același*: Bucură-te, frate, și fii cu curaj! Să nu te tulbure diavolul pentru lucruri nefolositoare. Socotești, iubirea ta, că e ispitit și necăjit cineva fără îngăduința lui Dumnezeu? Nu. Dumnezeu îngăduie să ni se întâmple acestea spre folosul sufletului. Dar diavolul, văzând aceasta, a întors lucrurile contra noastră ca și la început, scoțându-ne din sfânta pace a raiului. Căci ce ne-a mutat din cele ale noastre? În locul sfintei păci a aruncat în noi furioasa mânie. În loc de ura cea de la Dumnezeu, prin care se urăsc cele rele, a aruncat în noi ura rea, prin care urâm cele bune și pe Dumnezeu Însuși. Dar noi nu înțelegem și nu știm că, pentru a tăia de la noi toată amintirea rușinoasă și tot gândul rău și de suflet stricător, ne-a spus Dumnezeu să ne rugăm pentru dușmanii noștri și să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă și ne-a poruncit să iubim pe dușmanii noștri (cf. *Matei* 5, 44). Și dacă ni s-a poruncit să iubim pe dușmanii noștri, care nu ne-au slujit nici cu lenevie, nici cu sânguință, ce scuză vom avea de nu vom iubi pe cei ce ne-au făcut bine și ne-au slujit, chiar dacă dracii ni-i prezintă ca pe unii ce ne-au slujit cu lenevie? De vrei să te mântuiești și ți-ai încredințat sufletul lui Dumnezeu și nouă, să nu crezi gândului tău. Căci dracii seamănă, ca o sămânță rea, cele rele în locul celor bune. Oprește-te deci de a le urma și vei afla calea lui Dumnezeu. Căci El Însuși a spus: „De voiți și de Mă veți asculta, veți mânca cele bune ale pământului” (*Isaia* 1, 19). Deci atârnă de noi să mâncăm sau să nu mâncăm (cele bune). Și pentru ce defăimăm pe aproapele? Nu căuta pricină cuiva pentru nimicuri, ci fă-te lui plăcut în toate. Și să nu gândești de cineva rău, ca să nu te faci tu însuși rău,¹⁷¹ căci cel rău gândește cele rele și cel bun, cele bune. Iar a gândi despre unii: „Iată, vorbesc împotriva mea” e un război propriu începătorilor. De aici vine că, dacă se roagă doi într-o chilie sau se îndrumă unul pe altul, un oarecare poate spune despre ei lucruri contrare. Și dacă gândește așa, nu se află prin aceasta în adevăr și, în nebunia lui, unul ca acesta își pricinuieste pierzanie. Nu rămâne în acestea! Căci fratele gândește că prin voi află multe, chiar dacă vă necăjiți puțin din pricina lui, ca să câștigați răbdarea. Bucurați-vă și vă veseliți, că mare este plata răbdării (cf. *Matei* 5, 12)! Căci încă înainte de aceasta ai aflat de la fratele Ioan că nu suntem lăsați în necazuri fără voia lui Dumnezeu, iar aceasta se face spre folosul nostru. Să nu crezi deci în ceva dracilor împotriva fratelui tău, căci nu e așa (cum îți șoptesc ei), ci ei sunt cei ce vor să te tulbure. Dar Domnul îi va face neputincioși.

Iar gândul prin care spui: „M-am hotărât să mă fac rob oamenilor” nu e

¹⁷¹ Gândind rău despre altul, te-ai făcut tu însuși rău, căci gândul este al tău, se imprimă în tine și te înveninează.

gând de smerenie. Fără îndoială, Apostolul se lăuda că s-a făcut robul tuturor. Vrei să spui și tu aceasta? Dar când vei ajunge tu la măsura aceasta a smereniei? Nu știi ce ai spus, frate!

Scolie: Privește înțelepciunea Bătrânului. Fiindcă l-a văzut pe acela numindu-se și socotindu-se pe sine rob, ca unul ce gândea că e ceva mare și a făcut vreo mare ispravă, râde de el și-l dovedește nevrednic de acest titlu, împingându-l prin toate spre smerenia cu fapta. Căci cea cu cuvântul e rodul mândriei și e nestatornică, născând slava deșartă, ca maică a ei.

98. (V. 193) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același.*

Mă mir de unii care, după ce au petrecut mulți ani în școli, se ocupă tot cu alfabetul și silabisesc, când trebuiau să fie de acum dascăli desăvârșiți. Dar tot așa mă mir și de cei ce, după ce au purtat multă vreme schima și ar trebui să deosebească și alte gânduri, mai adânci, sunt încercați încă de războaiele începătorilor. Voi, ca niște desăvârșiți, ar trebui să călăuziți pe cei amăgiți spre calea cea dreaptă. Dar, în loc să purtați sarcinile celor neputincioși, mai vârtos îi îngreunați, prin supărarea pe care le-o pricinuiți, până la a se scufunda. Ia aminte, frate, la tine însuși. Oare nu se păgubește sufletul prin aceea că necăjești gândul aproapelui? Căci după ce el a împlinit osteneala ta pentru Dumnezeu, îi pricinuiеști gândul că a lucrat cum a voit. Spune aceasta un om desăvârșit unui începător? Nu trebuie să-i vorbești așa, ci să-l sfătuiești, să-l cârmuiești, temându-te de Cel ce zice: „Nu da fratelui prilej de poticnire sau de sminteală” (*Romani* 14, 13). Ce nevoie e să spui aproapelui cuvânt de întristare? Dar de ce îți spun acestea eu, care sunt așa cum sunt? Căci nebunia mea nu m-a lăsat să port în mine un cuvânt, până nu l-am scos și n-am tulburat sufletul fratelui meu. Când diavolul seamănă în tine gânduri rele – căci acesta e lucrul lui: să semene unele în locul altora și să nu-l lase pe om să-și aducă aminte de moarte –, pentru ce vă tulburați pentru nimicuri ca niște începători și nepricepuți? De ce uiți cuvântul: „lipsiți, strâmtorați, rău chinuiți” (*Evrei* 11, 37)? Părinții noștri și-au ales lor necazurile și noi nu ne rușinăm să căutăm orice fel de odihnă. Să știm noi, ticăloșii, că toate acestea s-au scris în cărțile de Sus și ni se va cere socoteală cu de-amănuntul de ele. Vă scriu acestea voind să scot orice putregai de la voi.¹⁷² Iar dacă vă necăjesc, iertați-mă! Căci nu voi mai adăuga, să nu vă necăjesc. Rugați-vă pentru mine, ca să ajung la cunoștința vieții!¹⁷³ Cât despre moartea ta, ți-am spus adeseori și ți-o spun: nu vei zăbovi timp îndelungat în trup.

¹⁷² Plăcerile, comoditățile, ura ne descompun ființa ca un putregai, căci devenim robii lor neputincioși. Noi nu mai suntem noi înșine, nu mai suntem stăpânii noștri care ne susținem cu tărie.

¹⁷³ E vorba de cunoștința vieții adevărate, care e cea a libertății de robia patimilor.

99. (V. 194) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Țtii, părinte, că nu îndrăznesc să mă împotrivesc vreunei porunci a ta în nicio privință. Căci tot ce spui este viață pentru mine. Dar roagă-te pentru mine, că tare mult mă necăjește fratele.*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, iubitul meu, bucură-te în Domnul! Știu și sunt convins în Domnul că, dacă ți-aș spune să locuiești un an de zile în închisoare, nu te-ai împotrivi. Căci știu cum vorbesc și cui vorbesc: unui împreună-slujitor și de un suflet cu mine. Dar nu ții ce zice Iov: Oare nu-i o ispită locuința omului pe pământ (cf. *Iov 7, 1*)? Fii deci totdeauna pregătit pentru ispite și necazuri, și uită toate cele dinapoi, cum zice Apostolul, întinzându-te spre cele dinainte (cf. *Filipeni 5, 14*), ca să nu mai vorbești împotriva fratelui și să ții minte răul. Domnul va zdrobi degrabă pe satana sub picioarele Lui (cf. *Romani 16, 20*). Harul lui Dumnezeu și pacea și iubirea Lui să fie cu voi până la sfârșit. Amin. Și să vă dea vouă bucurie, veselie și dragostea care „niciodată nu cade” (*1 Corinteni 13, 8*), ca să vă răbdați unii pe alții în frica lui Dumnezeu, căci moartea nu va zăbovi.

100. (V. 195) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, ce este smerenia? Și roagă-te să-mi fie drumul morții în pace.*

Răspunsul lui Varsanufie: Smerenia este a te socoti pe tine „pământ și cenușă” (*Iov 42, 6*) în fapte și cuvinte; nu numai în cuvinte. Adică să zici: „Cine sunt eu?” (*2 Regi 7, 18*). Cine mă prețuiește? Nu înseamnă pentru nimeni nimic. Cât privește moartea, așteaptă încă puțină vreme pe Domnul, și-ți va slăvi ieșirea într-o multă bucurie. Roagă-te pentru mine, fratele meu. Te îmbrățișez în Domnul.

101. (V. 196) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Avva, fratele meu mi se împotrivesc îndată și nu-mi arată nicio compătimire. Ce poruncești să fac?*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de simplitatea ta. Tu crezi așa de simplu că diavolul stă liniștit, fără să ispitească pe nimeni? Nu putem învinovăți pe cei răsturnați în spume de diavolul. De asemenea, nu-i putem învinovăți nici pe cei împinși de diavol la împotrivire și lipsă de compătimire. Aici lucrează patima. Ia aminte cu înțelegere la cele spuse, căci și tu te afli sub lucrarea diavolului și nu vezi ale tale, ci le vezi cu ascuțime pe cele ale aproapelui. Iată, ai spus cele ale fratelui și n-ai spus cele ale tale. Sunt puține zile de când ai întrebat despre smerenie și ai auzit că ea constă în a te socoti pe tine „pământ și cenușă” și a nu te prețui câtuși de puțin. Dar pământul și cenușa și neprețuirea de sine așteaptă oare simpatia (compătimirea) cuiva? Mai ales a omului stăpânit de urătorul binelui? Și aceasta pentru că ești mai înaintat ca el și în vârstă, și în schimă, și în preoție? Dar cel mai înaintat e dator el însuși să poarte pe cel mai mic și să zică: „Eu sunt nevrednic”. Iar de o

spui, dar nu rabzi, în zadar o spui. Și cine ești tu, care ai ochi care văd patimile străine? Un om căruia s-au binevestit lucruri peste orice măsură.¹⁷⁴ Dacă te-ai gândi la ele, ai uita să mănânci pâinea ta.¹⁷⁵ Dar tu nu le-ai gustat încă și nu ți s-au făcut încă dorite precum se cuvine. Adu-ți aminte de Lazăr, câtă vreme a răbdat mulțumind lui Dumnezeu și nu uita nici de ceea ce ți-am spus de multe ori, că aici e o pizmă diavolească. Tu știi ce te așteaptă. Iar eu cred în Dumnezeu că aceea nu va izbuti întru nimic.

102. (V. 197) *Același cere rugăciunea aceluiași mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că am căzut în năluciri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Andrei, să strigăm împreună cu Sfântul Pavel: „O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și de neaflate căile Lui!” (*Romani* 11, 33). Cum ne oprește și pe noi de a ne lăuda cu arcul nostru și de a nu gândi că sabia noastră ne izbăvește (cf. *Psalml* 43, 4), ci harul bunătății Lui! Căci zice: „Prin har sunteți mântuiți” (*Efeseni* 2, 5). El ne lasă să cădem în năluciri și în alte patimi, ca să cunoaștem neputința noastră și unde suntem încă. Din bunătatea Lui ne lasă pe noi spre folosul nostru, ca încrederea noastră să se întemeieze pe Dumnezeu, și nu pe noi. Dar, ia seama, să nu socotești că e voia lui Dumnezeu ca noi să cădem în năluciri și în alte patimi, ci El ne lasă să pătimim acestea din negrija noastră; însă din iubire de oameni se folosește de aceste rele, pentru a face să se nască în noi smerenia în vederea mântuirii.¹⁷⁶ Dar cum? Vom pune pe seama patimilor mântuirea noastră? Nicidecum, ci pe seama iubirii Lui și a înțelepciunii Lui neîngustate în priceperea de a folosi tot felul de mijloace. Gândește-te cum trezește mintea noastră în tot felul, ca să zică: „De nu mi-ar fi ajutat Domnul, sufletul meu s-ar fi sălășluit îndată în iad” (*Psalml* 93, 17).

Știind deci că din neputința și negrija noastră pătimim acestea, să facem

¹⁷⁴ Ți s-au pregătit bunătățile nemăsurate ale vieții viitoare.

¹⁷⁵ Cel smerit nu vede patimile altuia sau grijile lui mărunte, pentru că se socotește pe sine mai mic decât toți, ca nimic prin sine. Dar, în același timp, cel smerit vede măreția copleșitoare a lui Dumnezeu ca nimeni altul, și de aceea nu mai dă importanță măruntelor bășici de săpun ale grijilor omenești, nu se mai alarmează de ele. Are, cel mult, milă de purtătorii lor. Pe de altă parte, când te vezi ca nimic prin tine însuși, ai ajuns la suprema conștiință a ceea ce ești, care e conștiința că atârni cu totul de Dumnezeu. Conștiința și Dumnezeu sunt cele două realități nedespărțite care se revelează la maximum. Dar prin aceasta te și deschizi total pentru Dumnezeu, te vezi plin de El.

¹⁷⁶ Nu din voia lui Dumnezeu se ivesc patimile cele rele în noi. Dar Dumnezeu îngăduie să se ivească, respectând libertatea noastră rău înțeleasă de noi, sau mai bine zis o voință slăbită din negrija noastră. Însă se folosește și de ele pentru a ne face să ajungem la smerenie, dându-ne seama de robia în care cădem prin patimi sau prin voința de a viețui prin noi înșine, și să ne facă să dorim ridicarea noastră spre El.

tot ce putem ca să nu cădem în ele. Dar atârnă de mila Lui să ne izbăvească de ele. El a făcut aceasta cu Petru și cu Pavel, retrăgând puțin puterea Sa de la ei, ca să vadă că sunt oameni.

Și cel dintâi a căzut în tăgăduire (cf. *Matei* 26, 69-75), celălalt a fost coborât într-un coș (cf. *2 Corinteni* 11, 33). Aceasta, ca să știe amândoi să nu se încreadă în ei, ci în Stăpânul tuturor.

Deci învață și tu cine ești și unde te afli.¹⁷⁷ Și fă-te iertător celor împreună-robi cu tine și osândește-te pe tine. Smerește-te cu adevărat nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și a oamenilor.¹⁷⁸ Și „aruncă toată grija ta asupra Lui” (*Psalzii* 54, 23; *1 Petru* 5, 7), „Care poate face cu prisosință mai mult decât cerem sau cugetăm” (*Efesenii* 3, 20). Și El va împlini toate cele făgăduite. Căci nu va respinge pe cei ce Îl roagă din toată inima: pe robii Săi proprii și cinstiți, pe cei ce s-au eliberat prin El și în El de întreg omul vechi și au auzit de la El cu bucurie negrăită: „Toate câte veți lega pe pământ vor fi legate în ceruri” ș.a.m.d. (*Matei* 18, 18), pe cei cărora le-a dat toată puterea în cer și pe pământ.¹⁷⁹ Slujește deci Domnului cu frică și te veselește de El cu cutremur (cf. *Psalzii* 2, 11). Și mulțumește-I cu o gură neoprită, că S-a milostivit de tine și de alții mulți prin robii Lui. Lui fie slava în veci. Amin.

103. (V. 198) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care-i ceruse să se roage pentru el.*

Dumnezeu cel îndurător, Cel preaînalt și milostiv să vă dea puterea cea de Sus, ca să puteți cugeta totdeauna la cuvintele scrise vouă și ca să împliniți lucrul cu adevărat duhovnicesc, adică să vă luptați cu gândurile care vă tulbură; de asemenea, ca să vă aflați împreună cu cei ce au primit talanții și i-au înmulțit (cf. *Matei* 25, 16-17) și să auziți cele pe care le-au auzit ei, și ca să vă străduiți să vă răbdați unii pe alții, și să facă pământul vostru roade bune lui Dumnezeu și la bună vreme: fie o sută, fie șaiszeci, fie treizeci (cf. *Marcu* 4, 8).

¹⁷⁷ Învață să știi în ce treaptă duhovnicească te afli, ca să-ți cunoști „puterea” sau neputința.

¹⁷⁸ Cine nu se smerește și înaintea oamenilor păstrează în ființa sa mândria și iese mereu în fruntea oamenilor, în fața lui Dumnezeu. Crede că pe el l-a făcut Dumnezeu mai bun, luând ca motiv ceva din el însuși, sau el însuși s-a făcut mai bun prin eforturile sale. Aceasta nu mai e nici sentiment de frățietate. Și dacă fiecare face așa, se întreține o luptă între oameni. Desigur, alta e smerenia înaintea lui Dumnezeu și alta, înaintea oamenilor. Pe Dumnezeu Îl socotești totul, pe oameni, frați ai tăi mai buni ca tine prin eforturile împlinirii de către ei a voinței lui Dumnezeu.

¹⁷⁹ Le-a dat toată puterea să lege și să dezlege pentru că sunt uniți cu Dumnezeu prin rugăciune și prin dragostea față de oameni. Ei știu că nu din puterea lor leagă și dezleagă, ci în numele Domnului și din puterea Lui. Dar ei fac totul ca să apropie pe oameni de Dumnezeu, arătându-ne prin credința și prin dragostea lor dragostea lui Dumnezeu față de noi.

Aceasta este rugăciunea mea, ca, păzind voi acestea, să vă văd în Împărăția lui Dumnezeu ca prieteni buni, veselindu-vă în Domnul.

104. (V. 199) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, de unde ne-a răsărit ispita care ne-a venit? Și pentru ce se arată? Și cum poate fi golită de putere? Și roagă-te să mă izbăvesc de ea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Diavolul, urătorul binelui, cunoscând că e de folos sufletului nostru și că nu e alt mijloc de câștigare a mântuirii decât a ne purta sarcinile unii altora (cf. *Galateni* 6, 2), ne pizmuiește și se străduiește să semene în noi ale lui. De aici răsare ispita, pe care Domnul o va goli de putere. Și ispita e golită de putere prin aceea că ne purtăm sarcinile unii altora și ne rugăm pentru omul prin care vine ispita.¹⁸⁰ Dar fără lupta cu raționamentul (pus în slujba ispitei) nu vine sfârșitul ispitei.¹⁸¹ Căci semănarea e ușurată de cedare.¹⁸² Și aceasta este și ca o ispită din pizma aceluia, susținută de o părută îndreptățire, ca să te rupă de iubirea sfinților ce se roagă pentru tine și să te lipsească de ajutorul lor. Iată, ți-am arătat atât obârșia, cât și sfârșitul ispitei. Rabdă puțin și vei lua ușurarea de acestea în Hristos Iisus, Domnul nostru.

105. (V. 200) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care se descurajase de ispitele care-l împresurau.*

Frate Andrei, cel de un suflet cu mine, nu te descuraja. Căci nu te-a părăsit Dumnezeu, nici nu te va părăsi. Dar vestirea Stăpânului făcută lui Adam, părintele nostru comun, nu va trece. Iar ea sună: „În sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta” (*Facerea* 3, 19). Și precum a poruncit omului din afară, așa a poruncit și celui dinlăuntru să conlucreze prin nevoiță (prin asceză) cu

¹⁸⁰ Ne rugăm și pentru cel prin care ne vine ispita diavolului, pentru că e slab și de aceea a primit să se facă unealta aceluia. Rugăciunea noastră îl va întări, căci va simți prin noi iubirea lui Dumnezeu față de el. Pentru că iubirea lui Dumnezeu arătată prin noi ne face să ne comportăm cu iubire față de el, să vorbim bine de el altora și el va lua cunoștință de aceasta.

¹⁸¹ Răspunzând răului cu rău, căutând satisfacerea plăcerii, avem impresia că se întărește ființa noastră. Pe aceasta se întemeiază argumentarea, părută rațională, a ispitei. Trebuie să demascăm falsitatea acestei argumentări arătând că, întărind prea mult trupul, întărim pentru un timp ceea ce e pieritor și slăbim sufletul cel nemuritor, slăbind puterea și libertatea noastră ca subiect. Peste tot, Varsanufie și Ioan văd mântuirea omului prin întărirea a ceea ce e netrecător în ființa lui. Cel bun e tare. Săvârșirea binelui e o întărire a existenței. Ontologicul deplin implică eticul. Hristos întărește pe om pe cruce, căci, comunicându-ne tăria Lui în pătimiri, suportăm și noi greutățile, ispitele, și, pentru că El o face bună, ființa noastră capătă tărie.

¹⁸² Ispita, ca o sămânță a răului, e primită de om prin cedarea lui, prin faptul că nu luptă ca ea să nu se semene în el; e primită printr-un act de primă slăbiciune. Este o cedare în fața falsei argumentări.

rugăciunile sfinților, care mult ajută ca omul să nu rămână fără rod. Căci precum aurul ars în cuptor, în vreme ce e ținut cu cleștele și lovit cu ciocanul, se face bun și potrivit pentru diadema împărătească, așa și omul susținut de rugăciunile sfinților,¹⁸³ care multe pot și împlinesc, când e ars de necazuri și bătut de ispite, dacă rabdă mulțumind, se face fiu al Împăratului.¹⁸⁴ Drept aceea, toate ți se fac spre folos, ca să primești și tu îndrăznirea de la sfinți și din ostenele tale, a căror pârgă nu te rușina să o arăți.¹⁸⁵ Deci nu-ți pricinui întristare în loc de bucurie duhovnicească. Și crede în Cel ce ți-a făgăduit-o. Fii tare, iubitule, în Domnul!

106. (V. 201) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, căzut în mare descurajare.*

Să nu lase iubitorul de oameni Dumnezeu pe urătorul de bine vrăjmaș să semene întru tine întristare și descurajare, ca să nu te ducă la deznădejde în privința celor făgăduite ție, iubitule, de binecuvântatul Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Ci să-ți deschidă inima ca să înțelegi Scripturile, precum a deschis inima lui Cleopa și a însoțitorului lui (cf. *Luca* 24, 32). Pentru ce Dumnezeu, după făgăduințele făcute Sfântului patriarh Avraam, l-a ispitit iarăși? Căci s-a scris că, după cuvintele acestea – înțeleg ale făgăduințelor –, l-a lăsat pe prietenul Lui, care-l adusese o așa de mare jertfă și care nu se cuvenea să pătimească nimic, căruia i s-a socotit credința spre dreptate, să cadă iarăși în ispită (cf. *Facerea* 22, 1; 15, 6) spre probarea lui, și spre a face fără apărare puterile întinericului. Aceasta, spre a fi pildă celor credincioși, care prin multe necazuri vor avea să intre în Împărăția lui Dumnezeu (cf. *Fapte* 14, 22) și care

¹⁸³ Din rugăciunile sfinților se revarsă în noi o putere care ne susține, așa cum în cuvântul de încurajare al prietenilor simțim prezentă inima lor, care ne dă putere în dureri și greutăți. În puterea venită nouă prin rugăciunile sfinților și care ne susține răbdarea se întâlnește puterea lor cu puterea noastră, trezită de puterea lor, și cu puterea lui Dumnezeu din care sfinții se întăresc în rugăciunile lor și pe care ne-o comunică și nouă. E o comunicare între trei: eu, sfânt și Dumnezeu, Care e prezent între mine și sfânt unindu-ne: „Unde sunt doi sau trei adunați (sufletește) în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 20).

¹⁸⁴ Acest om ajunge stăpân pe sine, liber, împreună-împărat cu Dumnezeu peste toate, nesubordonat niciunei forțe inferioare, ci fiu al Împăratului și frate al Fiului Lui cel Unul-Născut.

¹⁸⁵ Nu te rușina să arăți că ai câștigat pârga îndrăznelii împotriva patimilor, a ispitelor, a deplinei libertăți față de ele, a stăpânirii de sine. Nu te rușina a arăta că nimic nu te stăpânește, ci tu însuși ești stăpân peste toate. Stăpân peste sine e cel care nu e stăpânit de nimic. Deși nu trebuie să te lauzi că ai stăpânirea de sine, totuși trebuie să arăți în fapte această stăpânire și îndrăzneala față de patimi. Să nu te rușinezi să arăți cu fapta că ești mai tare ca ispitele, că le rezști, că nu te lași robit de ele. Iar îndrăznirea aceasta dă și o bucurie, cum se va arăta în continuare.

prin răbdarea lor câștigă sufletele lor (cf. *Luca* 21, 19), întru toate mulțumind (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18).

la împreună cu aceștia în mintea ta și pe cel dintre sfinți Iov. Căci pe acest „prieten sincer al lui Dumnezeu, pe dreptul adevărat și fără pată, pe evlaviosul și înstrăinatul de tot lucrul rău”, care nu se cuvenea să pătimească vreun rău, l-a predat ca să fie ispitit spre probarea lui, până ce a arătat pe vrăjmașii și pârâșii lui rușinați și fără apărare, fiind dați pe față de el.

la în sprijinul credinței și pe Iisus, pe Căpetenia și pe Desăvârșitorul mântuirii noastre (cf. *Evrei* 2, 10), pe Cel ce ne-a răscumpărat pe noi din blestemul în care căzuserăm (cf. *Facerea* 3, 16-19). Privește cum, ajuns la ceasul crucii, ne-a arătat nouă calea răbdării drept calea mântuirii,¹⁸⁶ zicând: „Părinte, de este cu putință, să treacă acest pahar de la Mine, dar nu cum voiesc Eu, ci precum Tu voiești” (*Matei* 26, 39). Iar aceasta a făcut-o pentru noi Cel ce-l certase pe Petru, care-l spusese: „Milostiv fii Ție, Doamne, să nu-Ți fie Ție aceasta” (*Matei* 16, 22), ca Unul ce era gata și hotărât să pătimească. Pentru noi s-a rugat să treacă paharul, ca, rugându-ne și noi, să nu ne descurajăm, chiar dacă în clipa de față rugăciunea nu ne este ascultată.¹⁸⁷ Să ne gândim deci la patimile Mântuitorului nostru făcut Om și să răbdăm împreună cu El osândirile, cuiele, nesocotirea, disprețuirea, scuiările, hlamida batjocoritoare, podoaba cununii de spini, oțetul cu acreala lui, străpungerea sulitei, apa și sângele, și ia din toate alinarea durerilor tale. Căci nu va lăsa osteneala ta să fie zadarnică (cf. *1 Corinteni* 15, 58). Dar ca nu cumva, privind pe sfinții ce și-au purtat în timpul lor roadele răbdării necazurilor și au fost lăudați pentru aceasta, tu să rămâi nepărtaș de ele, te-a lăsat și pe tine să rabzi puțină osteneală, ca să te faci împreună-părtaș cu ei și cu Iisus, câștigând îndrăznire înaintea Lui împreună cu sfinții. Deci nu te întrista, căci nu te-a uitat Dumnezeu, ci Se îngrijește de tine ca de un fiu adevărat, și nu nelegitim. Și te vei ține bine de vei lua aminte în chip neclintit la tine însuși, ca să nu cazi din frica lui Dumnezeu și din mulțumirea adusă Lui. Dar vei fi fericit, dacă te vei face cu adevărat străin și sărac, căci aceștia sunt moștenitorii Împărăției lui

¹⁸⁶ Calea mântuirii e calea răbdării, ca mijloc al întăririi adevărate față de tot ce-l robește pe om din slăbiciune.

¹⁸⁷ Nu pentru Sine S-a rugat Iisus să treacă paharul de la El, ci pentru ca să ne învețe și pe noi să ne rugăm când ne aflăm în mare strâmțorare, și, rugându-ne, să luăm putere să răbdăm. Astfel, nici El n-a primit și nici noi nu primim prin rugăciune îndepărtarea pătimirii, a necazului, ci puterea de a le răbda. Căci aceasta ne este de folos pentru a ajunge la tăria stăpânirii peste toate cele care caută să ne robească, nu scăparea de durere. Deci nici Iisus n-a obținut ceea ce a cerut, nici noi nu primim. Dar obținem altceva, cu mult mai de folos. Rugăciunea nu e ascultată întotdeauna în ceea ce cerem, dar e ascultată totdeauna prin faptul că ni se dă putere să răbdăm ceea ce se îngăduie să suportăm.

Dumnezeu.¹⁸⁸ Îmbărbătează-te și fii tare în Domnul! Nu preget să-ți amintesc de aceleași bunătăți pe care ți le va dăruî Domnul. Roagă-te pentru mine.

107. (V. 202) *Rugămintea aceluiași către același mare Bătrân pentru sprijinirea inimii sale și pentru iertarea păcatelor sale începând de la nașterea sa.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul Iisus Hristos să-ți fie tămăduire și sprijin sufletului și trupului și să-ți susțină inima, ca să nu pună stăpânire pe tine diavolul, urătorul de bine și de oameni. Cât despre iertarea păcatelor tale de la naștere și până acum, aceasta ți-o va hărăzi ție Dumnezeu după patruzeci de zile, dacă vei fi părtaș la rugăciunile mele pentru acest dar prin scurta ta răbdare. Îmbărbătează-te deci și fii tare în Domnul! Marele Doctor al sufletelor și trupurilor, Domnul, să fie cu tine. Pace ție în Domnul, frate!

108. (V. 203) *Răspunsul lui Ioan, celălalt Bătrân, către același.*

Dacă oamenii fericesc pe cel bogat în cele lumești, cu mult mai mult fericesc eu iubirea ta, care s-a îmbogățit cu cele dumnezeiești prin rugăciunile binecuvântatului nostru părinte. Fără îndoială, dacă rugăciunea lui n-ar fi apucat să spună înainte: „Împuternicește-te și îmbărbătează-te și fii tare”, ai fi fost în primejdie să te îmbolnăvești din pricina miciei tale negriji și a puținului curaj de a stăruî în răbdare și în îndelungă-răbdare față de gândurile tale și față de cei ce te slujesc. Însă așa ți-ai adus aminte de Apostolul care zice: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (*Galateni 6, 2*). Căci pentru că te iubește, te-a încercat Domnul cu milă, datorită rugăciunii robului Său, ca și prin această mică încercare să conlucrezi cu rugăciunea lui. Iar aceasta ți s-a socotit drept lucrarea ta, ca să închidă gura vrăjmașului spre a nu zice: „Dacă ar fi fost ispitit spre îndreptare, s-ar fi prăbușit”.¹⁸⁹ Deci nu te întrista, căci ți se întâmplă așa cum ai auzit de la Bătrân. Îmbărbătează-te și fii tare, după cuvântul lui.

109. (V. 204) *Același bătrân, scăpat de ispite prin rugăciunile sfântului Bătrân și prin învățătura lui duhovnicească, i-a trimis acestuia mulțumiri.*

¹⁸⁸ Cel străin și sărac de toate de bunăvoie e cu adevărat tare, s-a ridicat deasupra tuturor, putând viețui și fără ele. Și-a descoperit subiectul său nesfârșit mai de preț decât toate. El e cu adevărat liber și puternic, fiind unit cu Tatăl cel atotputernic și supremul Subiect nesupus de nimic. El e fiu după har al Împăratului suprem.

¹⁸⁹ Ai conlucrat prin răbdarea ispitei adusă asupra ta cu rugăciunea lui Varsanufie pentru tine. Rugăciunea lui nu te-a scutit de ispită, ca să poți arăta și tu prin răbdarea ei o împreună-lucrare cu rugăciunea lui. Dar și rugăciunea lui te-a ajutat să aduci această răbdare. Prin aceasta s-a închis gura vrăjmașului, care ar fi putut spune că, dacă ai fi fost supus la o astfel de probă, te-ai fi clintit din statornicia ta în credință și în răbdare.

Răspunsul lui Varsanufie: Înalță toată doxologia Dumnezeului slavei. Pe El să-L lăudăm în veci. Amin. Căci nu nouă ni se cuvine slava, ci numai Lui și Fiului Său și Duhului Său celui Sfânt. Dumnezeu a adus iubirea ta la neputința noastră, ca să primim ajutorul Lui unul prin altul.¹⁹⁰ A vrut să împlinească și cu noi Scriptura, care zice: „Frate ajutat de alt frate este ca o cetate întărită și împrejmuată de ziduri” (*Pilde* 18, 19).

Dar fie ca noi toți să fim ajutați de Fratele nostru Cel mare, înțeleg de Iisus, căci El a binevoit să ne facă pe noi frați ai Săi.¹⁹¹ Și așa suntem fericiți de îngeri. Avem un astfel de Frate puternic, ca să ne facă și pe noi puternici; tare, ca să împartă cu noi prăzile luate de la vrăjmași; arhistrateg (suprem conducător de oști), ca să zdrobească în război pe vrăjmașii care poartă război împotriva noastră; doctor, ca să împace pe omul nostru cel dinlăuntru cu cel din afară, care se supune Lui; hrănitor, Care ne hrănește cu hrană duhovnicească; viu, ca să ne facă vii; milostiv, ca să ne miluiască; îndurător, ca

¹⁹⁰ Dumnezeu ar putea să dea ajutorul Său și omului în izolarea lui. Dar El face clară lucrarea Lui când o dă fiecăruia prin celălalt: El leagă pe fiecare nu numai de Sine, ci și de celălalt. Prin aceasta impune fiecăruia o răspundere pentru celălalt și susține iubirea între ei. Îl ferește pe fiecare de mândria de a socoti că n-are nevoie decât de ajutorul lui Dumnezeu, deci de a disprețui pe ceilalți. Cât de mult îmi încălzește viața interesul celuilalt pentru mine! E și celălalt capabil să mă întărească, cum sunt și eu capabil să-l ajut. Omul nu e anulat. Dar iubirea reciprocă care-i înobilează îi face mai capabili să se înalțe la simțirea lui Dumnezeu. Însă nu numai această noblețe produsă în ei de iubire îi ridică la simțirea lui Dumnezeu, ci și experiența limitei puterii lor de a se ajuta, în unele cazuri, în lipsa unui ajutor care le vine amândurora de mai sus de ei, de la Dumnezeu, ultimul Izvor al puterii.

¹⁹¹ Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se Fratele nostru Cel mare, a confirmat voința lui Dumnezeu de a fi ajutat fiecare dintre noi printr-un alt om, printr-un frate al nostru întru umanitate. A arătat prin aceasta marea importanță a fratelui în existența noastră și importanța mea ca frate în existența altora, iar prin aceasta răspunderea noastră a unuia față de altul, ca frați. Când ne-a făcut Dumnezeu așa, a pus o temelie voinței de a face Frate al nostru pe Fiul Său, sau ne-a creat ca fiind ce își au temelia în voința Sa de a face Frate al nostru pe Fiul Său, prin Care ne mântuim sau ne asigurăm viața de veci, Iisus a așezat în Sine, ca Frate al nostru, toate posibilitățile comunicării de putere de la un frate la altul, nesfârșitele resurse de milă. El a trăit în mod culminant responsabilitatea fratelui pentru frați, valoarea pe care o au frații Săi omenești pentru El, conținutul emoțional pe care-l dă vieții proprii interesul meu pentru frate, interesul fratelui pentru mine, căldura și sensul pe care le dă vieții omenești relația între frate și frate. Însă, în Iisus, responsabilitatea nelimitată pentru frate nu e împreună cu durerea de a nu-i putea asigura viața veșnică, așa cum o voiesc, dar n-o pot da, de a asigura de fapt valoarea eternă a fratelui simțită de mine. Căci, în El, această responsabilitate de frate poate și realiza pe seama fraților ceea ce dorește El: înveșnicirea lor. Coborând Fiul lui Dumnezeu din cer ca să Se facă Frate al nostru, a coborât la noi suprema noblețe, care-i poate înnobila pe oameni prin iubirea dintre ei.

să Se îndure de noi; Împărat, ca să ne facă împărați; Dumnezeu, ca să ne facă dumnezei. Cunoscând deci că toate sunt în El, rugați-vă Lui. Căci cunoaște cele de care aveți trebuință mai înainte de a le cere de la El (cf. *Matei* 6, 8), și împlinește cererile inimii tale (cf. *Psalmii* 36, 4), dacă nu-L împiedici. Deci Lui înalță doxologia ta, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, frate, ca să cunosc neputința mea și să mă smeresc.

110. (V. 205) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân despre secetă și despre îndelungata lui tăcere.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate le face Dumnezeu la vremea lor. Și toate spre folosul oamenilor. Dacă a împiedicat ploaia, a făcut-o spre certarea lor îndreptătoare. Dar iarăși se milostivește de ei și le-o trimite. La fel a fost oprit o vreme cuvântul, ca să simtă unii, măcar că ei totuși n-au simțit. Dar Dumnezeu se întoarce iarăși și cuvântul se grăiește din nou, după trebuință, spre folos.

111. (V. 206) *Rugămintea aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, cuvioase părinte, împlinește pentru mine sfintele tale făgăduințe despre iertarea păcatelor.*

Răspunsul lui Varsanufie: „Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, întru cele cerești, cu toată binecuvântarea duhovnicească” (*Efesenii* 1, 3). Căci dacă te pregătești spre primirea celor cerute de tine, le vei lua prin multa ta osteneală și prin neputința noastră. Căci eu socotesc câștigurile și foloasele fiecărui om și ale fiecărui suflet ca ale mele.¹⁹²

De aceea, cu bucurie și arzând, mă cheltuiesc pentru sufletele voastre, cum bine știe Dumnezeu, singurul cunoscător al inimilor noastre. Și știu, și sunt încredințat că nu vom pierde în zadar osteneala noastră. Să ai deci încredere că vei lua cele cerute. Dar, luându-le, păzește-le, ca să rămână harul la tine. Căci mulți au luat, dar după ce au luat au căzut, pentru că n-au păzit cu frică ceea ce au luat. Fii deci doritor al celor bune, dar și păstrător al lor; slujitor bineplăcut al Stăpânului tău; ucenic smerit al Celui ce S-a smerit pentru tine; ascultător de Cel ascultător;¹⁹³ neșinător de minte al răului din

¹⁹² Dacă socotesc ca ale mele toate cele primite de cineva de la Dumnezeu, mă și rog ca el să le primească, socotind că le primesc eu însumi. Nu se poate simți cineva fericit când e bogat, dacă ceilalți sunt săraci. Numai în ambianța bogăției generale sunt și eu bogat. Eu mă îmbogățesc primind de la alții și mă bucur de cele pe care le au alții. Mă bucur de ceea ce am eu, când văd aceasta folosind pe alții, rodind în alții, făcând bucurie altora. Aceasta se referă mai ales la bunurile spirituale.

¹⁹³ Așa se împacă faptul de a nu avea nimic ce te robește, de a avea chiar pe Dumnezeu nu ca Stăpân, ci ca Tată și Frate, cu faptul că totuși Ți ești ascultător și plin de smerenie. Asculți tu de Hristos, dar ascultă și El nu numai de Tatăl, ci și la

puterea Celui neîmăntărit de minte al răului; îndelung-răbdător din puterea Celui îndelung-răbdător; milostiv din puterea Celui milostiv; purtând sarcinile aproapelui, precum și El poartă sarcinile tale; iubind pe toți cu sinceritate, precum și El ne iubește pe noi; urmând Lui în toate, până ce te va primi în marea Lui odihnă, pe care „ochiul n-a văzut-o și urechea n-a auzit-o și la inima omului nu s-a suit, la cele pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El” (1 Corinteni 2, 9). Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, monahule!

112. (V. 207). *Același i-a cerut marelui Bătrân aceleași lucruri.*

Răspuns: Frate Andrei, să-ți dea ție Domnul cele pe care le-a spus Iisus: „Cereți și veți primi” (Ioan 16, 24). Să se împlinescă toate cererile tale! Dar pregătește-ți casa întru toată curăția, ca să primești cele dăruite. Căci ele se așază în casa curată ca într-o vistierie, și își răspândesc buna mireasmă acolo unde nu e gunoi. Iar cel ce gustă din ele se înstrăinează de omul vechi, răstignindu-se lumii, și lumea, lui (cf. Galateni 6, 14), și viețuind totdeauna Domnului. Vasul acestuia nu va fi spart, oricât ar bate în el valurile vrăjmașului. El s-a făcut de acum înainte înfricoșător celor potrivnici, căci ei văd în el sfânta pecete. Și pe cât de vrăjmaș este acelora, pe atâta de prieten este marelui Împărat. Drept aceea urăște, frate, în chip desăvârșit, ca să iubești în chip desăvârșit. Depărtează-te cu desăvârșire, ca să te apropii cu desăvârșire.¹⁹⁴ Scârbește-te de o înfiere, ca să o iei pe cealaltă.¹⁹⁵ Încetează să împlinești voile (tale sau ale celui-rău), ca să împlinești voia Lui.¹⁹⁶ Taie-te pe

trebuințele tale; te smerești tu față de El, dar S-a smerit și Se smerește și El pentru tine și față de tine, mai mult decât te smerești tu, pentru că Se coboară de la dumnezeirea Sa înfinită, sau cu ea, până la starea de Frate al tău. E o întrecere în smerenie și în prețuire reciprocă, în deplină libertate.

¹⁹⁴ Numai cel ce urăște desăvârșit răul iubește desăvârșit binele. Dar ura desăvârșită a răului înseamnă totodată absența desăvârșită a urii. Nu te poți apropia cu desăvârșire de cineva în iubire, dacă nu te-ai depărtat cu desăvârșire de egoismul tău, care te desparte de el, dacă n-ai înlăturat poarta care te închide în tine. Între cei răi, între demoni, nu este apropiere reală, pentru că nu este iubire, pentru că ei nici nu s-au găsit pe ei înșiși. Ei sunt legați fără voia lor prin blestemul răului, al urii.

¹⁹⁵ Până ești fiul diavolului, nu poți deveni fiul lui Dumnezeu. Până mai ești legat de cineva care e rău, care te îndeamnă la rău și la egoism, nu poți deveni apropiat Celui bun, în comunicare cu El. Căci există și o legătură a celor robiți de rău. E legătura robiei, nedorită de ei. E legat fiecare prin zaua proprie în lanțul care-i leagă pe toți. Se detestă, dar nu se pot desprinde unul de altul.

¹⁹⁶ Voile tale despărțite de voia lui Dumnezeu nu sunt voi deplin libere. Ele nu sunt voia ta adevărată. Căci aceasta e robită de mândrie, sau de o patimă sau alta. Ea e multiplă, căci tu însuși ești sfâșiat, supunându-te când unui stăpân, când altuia. Nu poți avea nicio consecvență. Voia ta adevărată se afirmă când afirmă voia lui

tine și leagă-te pe tine.¹⁹⁷ Omoară-te pe tine și fă-te viu.¹⁹⁸ Uită-te pe tine, ca să te cunoști pe tine.¹⁹⁹ Și, iată, ai faptele monahului.

113. (V. 208) *Același i-a cerut marelui Bătrân aceleași lucruri.*

Răspuns: Frate și preaiubite al sufletului meu, Andrei! Dacă ai cunoaște cum trebuie darul lui Dumnezeu, chiar dacă toți perii capului tău ți-ar fi tot atâtea guri, n-ai putea să-L preamărești pe El sau să-L mulțumești după vrednicie. Dar cred că tu îți dai seama de aceasta. Dumnezeu știe că nu este clipire a ochiului meu sau clipă în care să nu te am în minte și în rugăciune. Dar dacă eu te iubesc așa, cu mult mai mult te iubește Dumnezeu care te-a plăsmuit. Iar eu mă rog Lui să te călăuzească și să te cârmuiască după voia Lui; și El te cârmuiește spre folosul sufletului tău. Iar dacă are îndelungă-răbdare cu tine, aceasta este spre folosul sporit al sufletului tău. Rămâi deci așa, mulțumindu-l pentru toate și socotindu-te ca nimic în toate, crezând că toate cele spuse ție se vor împlini în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

114. (V. 209) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care-i ceruse aceleași lucruri și înțelegere de la Dumnezeu.*

Frate Andrei, zis-a Domnul către Marta: „Dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu” (Ioan 11, 40). Crede deci și tu, și vei vedea pe Lazăr înviat din morți și stând la masă cu Iisus (cf. Ioan 12, 2). Și vei vedea pe Maria șezând lângă sfintele Lui picioare, izbăvită de grijile Martei. Crede că ți se vor da toate câte au fost cerute prin mine, nevrednicul, de la Dumnezeu ca să le dea iubirii tale. Nimic nu cere Dumnezeu de la tine decât răbdare și mulțumire, ca să-ți deschidă vistieriile înțelepciunii și înțelegerii aflate în El. Te îmbrățișez în Domnul, întru Care fii sănătos cu sufletul și cu trupul, și roagă-te pentru mine.

115. (V. 210) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același.*

Frate și iubite Andrei, ascultă! Dacă cei ce primesc de la împăratul prețioasele monezi le păzesc cu sânguință și grijă, ele rămân strălucitoare și curate. Dar dacă n-au grijă de ele, nu numai că ruginesc, ci se și pierd. De

Dumnezeu. Atunci ești cu adevărat liber și unitar, sau tu însuși, căci faci permanent ceea ce corespunde subiectului tău în El (ca fundament veșnic al existenței tale fericite).

¹⁹⁷ Taie-te de cel-rău și leagă-te de Dumnezeu, căci prin amândouă te eliberezi.

¹⁹⁸ Omoară-te pentru tine, ca să fii cu adevărat în comuniune cu Dumnezeu și cu ceilalți. Omoară individul egoist care te ține mort, ca să fii viu ca subiect comunitar.

¹⁹⁹ Uită grija de tine, ca să cunoști ce ești cu adevărat prin trezirea conștiinței de eul tău răspunzător, îmbogățit și aprofundat prin legăturile fundamentale cu Dumnezeu și cu semenii, pe care și le descoperă.

aceea a spus un oarecare înțelept: „Leagă argintul tău” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 28, 27). Iar eu îți spun nu numai să-l legi cu credința neîndoieală, ci să-l și pecetluiești cu smerenia și cu îndelunga-răbdare a ascultării, prin care se mântuiește cel ce rabdă (cf. *Matei* 10, 22). Îți spun, cu îngăduința lui Dumnezeu, un lucru îndrăzneț: Prin mine, cel prea mic, îți spune ție marele Mijlocitor Isus, Fiul Părintelui celui binecuvântat, Dăruitorul Sfântului Duh: „Iertate-ți sunt păcatele tale cele multe” (*Luca* 7, 47-48) de la naștere și până acum. Primind deci această mare și negrăită bucurie, iubește-L cu toată puterea, arătând roadă vrednică de pocăință (cf. *Matei* 3, 8) și strigând cu Sfântul Pavel acele cuvinte ca o cântare: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strămtoarea, sau foamea, sau prigoana, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau frica, sau sabia?”, și zicând cu el: „Pentru Tine suntem omorâți în fiecare zi, suntem socotiți ca niște oi spre junghiere. Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori prin Cel ce ne-a iubit pe noi. Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici Îngerii, nici Începătoriile, nici Stăpâniile, nici cele de față, nici cele viitoare, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici vreo altă zidire nu ne va putea despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea în Hristos Isus, Domnul nostru” (*Romani* 8, 35-39). Arată-te gândind la acestea nu doar cu gura, ci și prin fapte, căci zice: „Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (*Luca* 21, 19). Te-ai făcut părtaș de o mare vrednicie, arată mari și vrednice fapte de răbdare și de vrednicie. Căci prin ele se așteaptă desăvârșirea, de care fie să ne facem vrednici în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin. Macină acestea neîncetat și prin lucrare. Și gustă dulceața lor, ca să înmiresmeze sufletul tău și al celor cu care te întâlnești. Îmbărbătează-te și fii tare, prea binecredinciosule!

116. (V. 211) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același.*

Frate Andrei, Domnul a spus că Ilie a și venit (cf. *Matei* 17, 12). Și eu îți spun că Lazăr al tău cel spiritual a și înviat și a fost dezlegat de legături (cf. *Ioan* 11, 44) și pentru el s-a împlinit cuvântul: „Tu ai rupt legăturile mele” (*Psalmii* 115, 7).²⁰⁰ Deci și tu ești dator să aduci „jertfa laudei” Celui ce te-a dezlegat, ca să nu cazi iarăși, din negrijă, în legăturile de mai înainte,²⁰¹ după cuvântul Mântuitorului: „Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuiești” (*Ioan* 5, 14). Mulțumește lui Dumnezeu, căci El se îngrijește de

²⁰⁰ Mortul suflesc e legat de patimi, nu se mișcă liber, nu e stăpân pe sine. În fiecare se poate scula din mormânt, se poate dezlega din legături omul său interior, în relație de prietenie cu Hristos, ca un alt Lazăr.

²⁰¹ Aducând „jertfă de laudă” lui Dumnezeu, ieși din robia egoismului sau a patimilor tale. Predându-te, cu simțire de laudă, lui Dumnezeu, te-ai eliberat de tine, ai intrat în orizontul larg al vieții în Dumnezeu cel a toate iubitor.

tine, te călăuzește în toate, dacă și tu stăruiești în a voi. Fii sănătos cu sufletul și cu trupul, și roagă-te pentru mine.

117. (V. 212) *Același, primind un așa de mare dar, a mai cerut să fie înfățișat el și cei împreună cu el (lui Dumnezeu).*

Răspuns: Slujitorule al lui Dumnezeu cel Preaînalt și împreună-slujitorule cu mine, Andrei, pace ție și celorlalți împreună-slujitori ai noștri de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos! Vă fac cunoscut vouă că, încă înainte de cererea voastră, v-am înfățișat Sfintei, închinății, Celei de o ființă, de viață Făcătoare și neînceputei Treimi, într-o înfățișare care să vă păzească de tot răul. Dar nu voiesc să nu știți și aceea că există și o altă înfățișare, mai plină de frică, mai de neocolit și de dorit într-o toată frica și mult iubită, mai plină de cinste și mai slăvită. Care este ea, ascultați. Când va fi făcut de rușine urătorul de bine vrăjmaș, auzind glasul acela fericit și de viață făcător al Mântuitorului nostru către noi, glas plin de bucurie și de veselie, luminat de o strălucire negrăită și grăind: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii” (*Matei 25, 54*), atunci va avea loc marea înfățișare înaintea Lui, când „Se va preda Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl” (*1 Corinteni 15, 24*). Aceasta este, și afară de ea nu este alta. Și cum se va face, ascultă: fiecare dintre sfinți, înfățișând pe fiii săi mântuiți lui Dumnezeu, va zice cu glas strălucitor, cu multă și mare îndrăzneală, spre uimirea îngerilor și a tuturor Puterilor cerești: „Iată eu și copiii pe care mi i-a dat Dumnezeu” (*Evrei 2, 13; Isaia 8, 18*).²⁰² Și nu numai pe ei, ci și pe sine se va preda lui Dumnezeu.²⁰³ Și atunci va fi Dumnezeu toate în toți (cf. *1 Corinteni 15, 28*). Rugați-vă să ajungem acolo. Fericit cel ce așteaptă și ajunge acolo! Rugați-vă pentru mine, iubiților.

²⁰² Cei mântuiți prin cineva sunt fiii lui duhovnicești. Ei s-au mântuit prin el întrucât Hristos, pe Care ei Li L-au făcut cunoscut, a lucrat prin el asupra lor. Dar și el s-a făcut organ capabil al lucrării lui Hristos: prin credința lui tare, prin viața lui potrivită voii lui Hristos, prin îndrumarea dreaptă dată lor. Ei vor fi scrisoarea lui de recomandare în ziua Judecării, vor arăta cum și-a împlinit răspunderea sa. În el însuși se vor arăta și ei sau ce a făcut el pentru ei (cf. *2 Corinteni 3, 2*). Între cei ce lucrează pentru alții și cei din urmă se produce o interioritate reciprocă. Ei nu mai pot fi despărțiți unii de alții. Inima părinților nu mai poate fi golită de copii și nici a copiilor, de părinți.

²⁰³ Dar cei ce se vor preda lui Dumnezeu împreună cu cei pe care i-au adus la mântuire, vor fi predați și ei de Hristos, Care a lucrat prin răvna lor de câștigare a altora. Ei vor fi predați întrucât Hristos Însuși, predându-Se Tatălui, îi va avea înscrși pe toți în Sine. Hristos va preda toate Tatălui, avându-le adunate în Sine pe toate care se vor preda Lui. E marea concentrare a tuturor în Hristos, în marele Frate, și odată cu El în Tatăl, ca toți să fie în Hristos la sânul Tatălui.

118. (V. 213) *Același, supărat de năluciri și de ispitele ce veneau de la draci și mirându-se că, după o atât de mare iubire de oameni a lui Dumnezeu și după făgăduința bunătăților viitoare, se mai ivesc acelea, a întrebat pe același mare Bătrân despre ele și dacă mai stau în el pecetea făgăduințelor.*²⁰⁴

Răspunsul lui Varsanufie: „Pace multă au cei ce iubesc legea Domnului și nu se smintesc” (Psalmi 118, 165). Pace multă va fi ție în Dumnezeu, preacinstite frate Andrei, cel de un cuget cu mine. Să nu te moleșească pe tine mulțimea patimilor și nălucirilor drăcești, ci crede că nu vor izbuti nimic tulburările și ispitele lor, ci mai vătos îți vor spori virtutea, dacă vei lua aminte cu grijă să stăruiești în răbdare. Căci s-a zis despre dreptul care se mântuiește prin credință: De se va feri, nu va binevoi sufletul Meu întru el (cf. *Avacum* 2, 4). Să nu slăbim deci coarda, ca să nu pierdem cele date nouă de iubitorul de oameni și milostivul Dumnezeu. Căci e propriu Lui să ne dea și nouă, să fim păziți.

Și să nu te miri că, după sfintele făgăduințe și după darurile de care nu-l pare rău lui Dumnezeu, se mișcă iarăși spre tine patimile necinstite ale acelora, urmărind să jefuiască comoara nesfârșită, ci adu-ți aminte de nerușinarea lor după mărturia Stăpânului nostru Dumnezeu despre cel întru sfinți și slăvitul Iov.²⁰⁵ Adu-ți aminte câte ispite și uneltiri a pus în mișcare ca să doboare turnul și n-au putut, nici n-au izbutit să jefuiască comoara strălucitei lui credințe și mulțumiri. Căci așa cum întâlnirea cu focul face aurul mai strălucitor, la fel îl face mulțimea încercărilor pe cel drept. Căci Dumnezeu a îngăduit ca, și după mărturisirea Sa despre drept, să fie încercat robul Său spre și mai marea laudă și slavă a Stăpânului²⁰⁶ și spre rușinarea vrăjmașilor. Deci să nu te descurajezi, căci pecetea făgăduințelor stau neclintite, ci așteaptă cu răbdare pe Domnul. Căci „cel ce rabdă până la sfârșit, acela se mântuie” (*Matei* 10, 22), în Hristos Iisus. Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

119. (V. 214) *Răspunsul marelui Bătrân către același, în care se semănase gândul că neînfrânarea de la mâncăruri îl va împiedica să ajungă la cele făgăduite lui.*

Nu din nesocotirea înfrânării și a nevoinței spun mereu iubirii tale să împlinești trebuința trupului precum e nevoie – Doamne, ferește! –, ci pentru că, dacă lucrarea lăuntrică nu ajută, după Dumnezeu, omului, în zadar se

²⁰⁴ Făgăduințele se întipăresc ca o arvună în cei ce cred în ele. Cel ce are de pe acum în sine iubirea în dezvoltare va fi plin de iubire în Împărăția lui Dumnezeu.

²⁰⁵ Deși Dumnezeu Însuși a dat mărturie despre credințioșia lui Iov, dracii au avut nerușinarea să pună la îndoială asigurarea dată lor de Dumnezeu despre această credințioșie.

²⁰⁶ Dumnezeu a primit mai mare slavă prin răbdarea de către Iov a încercărilor venite asupra lui, atât pentru că mărturia lui Dumnezeu pentru el s-a dovedit adevărată prin aceea, cât și pentru că s-a arătat cât de tari sunt cei ce se încred în El.

ostenește în cea din afară. De aceea a spus Domnul că „nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce ies din gură” (*Matei* 15, 18). De fapt, lucrarea dinlăuntru făcută cu durerea inimii aduce liniștea adevărată a inimii, iar liniștea aceasta aduce smerenia, și smerenia face pe om locaș al lui Dumnezeu.²⁰⁷ Iar sălășluirea Lui scoate afară pe dracii răi și pe căpetenia lor, diavolul, împreună cu patimile lor necinstite. Și astfel omul se face biserica sfințită, luminată și curată a lui Dumnezeu, plină de toată buna mireasmă, de bunătate și veselie. Omul se face atunci purtător de Dumnezeu, mai bine zis dumnezeu, precum s-a spus: „Eu am zis: dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui Preaînalt” (*Psalmii* 81, 6).

Deci să nu te tulbure gândul, mai bine zis vicleanul, că mâncărurile trupești te împiedică să ajungi la făgăduință. Căci ele sunt sfinte,²⁰⁸ și din ceea ce e bun nu poate ieși ceva rău. Ci cele ce ies prin gură, trimise de inimă, opresc și împiedică pe om să ajungă în mod sigur la făgăduințele puse în fața lui. Împlinind deci trebuința trupului, să nu faci deosebiri, ci fă puterea omului dinlăuntru să se ostenească și să smerească gândurile lui. Și atunci Dumnezeu deschide ochii inimii tale ca să vadă²⁰⁹ „Lumina cea adevărată” (*Ioan* 1, 9) și să spună cu înțelegere: „prin har sunt mântuit” (cf. *Efesenii* 2, 5), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

120. (V. 215) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: fiindcă precum știi, stăpâne, sunt slab cu sufletul și cu trupul, îți cer să rogi pe Dumnezeu să-mi dea putere de răbdare ca să port cele ce vin asupra mea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Andrei, voiesc să aflu iubirea ta că toate darurile (harismele) se dau prin venirea Sfântului Duh de multe ori și în multe feluri. O dată Dumnezeu a dat Apostolilor Duhul să scoată draci, altă dată, să

²⁰⁷ Smerenia deschide cu totul pe om lui Dumnezeu. Căci el nu mai ține la nimic care ar fi al său, ci așteaptă totul de la Dumnezeu. Dar smerenia e adusă în inimă de liniștirea care înseamnă nefrământarea omului de nicio grijă pentru ceva, dezlipirea completă de toate. Prin liniștire se ajunge la smerenie, la conștiința adevărată că nu ești și nu ai nimic prin tine. Smerenia te face să te socotești atârnat total de Dumnezeu, făcându-ți-L deplin evident.

²⁰⁸ Dacă trupul e prin smerenie templu sfințit al lui Dumnezeu și dacă nu te legi prin plăcere de mâncărurile pe care le consumi, ci gândul întreg îți este la Dumnezeu, mâncărurile se sfințesc și ele, gândind la Dumnezeu în vreme ce le consumi.

²⁰⁹ A primi în trup mâncărurile, cu gândul că Dumnezeu e totul și eu nimic prin mine însumi, îmi deschide ochii să-L văd pe Dumnezeu și prin această trebuință a mâncării și chiar toate mâncărurile ca fiind lăsate de Dumnezeu spre a corespunde trebuinței întreținerii trupului și vieții mele de pe pământ. E iluminarea prin care vedem pe Dumnezeu prin creație sau drept Creator al tuturor. Dacă eu prin mine însumi sunt nimic și dacă toate prin ele sunt nimic, atunci trebuie să fie cineva care îmi dă puțința să exist și dă și celorlalte această puțință, odată cu rostul lor pentru mine.

săvârșească vindecări, altă dată, să prevadă și altă dată, să învieze morți. Dar Duhul desăvârșit stă în a ierta păcatele și în a elibera sufletele de întuneric și în a le duce la lumină. Deci Îl rog pe Dumnezeu ca, după eliberarea sufletului tău de întuneric, să-ți dea Duhul Sfânt spre răbdare și mulțumire, și „ca să se rușineze vrăjmașul, neavând de zis nimic rău împotriva noastră” (*Tit* 2, 8). Conlucrează și tu puțin luptând să-l dobândești și ți-L va da „Dumnezeu cel bogat în milă” (*Efesenii* 2, 4). Roagă-te pentru mine, frate.

121. (V. 216) *Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: Te rog, stăpâne, pomeniște-mă totdeauna și arată-mi cum trebuie să viețuiesc cu fratele care locuiește aproape de mine.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, stă scris: „De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea” (*Psalmii* 136, 5). Aceasta despre pomenire. Cât despre cum trebuie să viețuiești cu cel apropiat, cel care voiește să placă lui Dumnezeu să-și taie voia de dragul aproapelui, silindu-se pe sine. Căci zice: „Împărăția lui Dumnezeu este a celor ce se străduiesc și cei ce se silesc o răpesc pe ea” (*Matei* 11, 12). Află deci cum se odihnește fratele și fă așa, și vei afla odihnă de la Dumnezeu²¹⁰ în Hristos Iisus. Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

122. (V. 217) *Acest frate, care locuia aproape de bătrânul bolnav, compătind cu neputința lui, i-a cerut tare mult marelui Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, nu-mi dai pace. „Dacă ai fi cunoscut darul lui Dumnezeu” (*Ioan* 4, 10), ai fi slăvit pe Dumnezeu, pentru că din vreme în vreme dojenește pe robul Său Andrei ca un Părinte milostiv, ca să închidă gura spurcată a demonului, pentru ca acesta să nu dea motiv împotriva lui în ziua Judecării că s-a odihnit în marile făgăduințe vestite lui de Dumnezeu, prin mine, prea neînsemnatul și netrebnicul rob.²¹¹ Dar ce socotești? Că nu pătimesc și eu împreună cu el mai mult ca orice om? Sufăr și

²¹⁰ A sili Împărăția înseamnă a te sili pe tine. Căci prin această silire a ta, sau prin luarea ta în stăpânire de către tine cu putere, afli în sinea ta cea adevărată, sau prin ea, Împărăția, care este a celor stăpâni pe ei, a celor ce au reușit să pună cu sila stăpânire pe ei. Căci în această putere a ta de a te stăpâni se arată puterea lui Dumnezeu, Care te-a eliberat de toate. Dar, stăpânindu-te pe tine, nu mai superi pe fratele și te vei întâlni cu el în dragoste sau în Împărăția veșnică. Așa veți fi amândoi mângâiați și odihniți de Dumnezeu, a Cărui dragoste ați aflat-o ca pe cea care vă unește.

²¹¹ Dacă n-ar veni asupra celui drept necazuri, diavolul (și nu numai el, ci și invidioasele slugi ale lui) ar putea spune în ziua Judecării către Dumnezeu: i-a fost ușor să nu se clatine în viața pământească, odată ce a cunoscut făgăduința marilor bunătăți ce-l așteaptă și de a căror arvună s-a bucurat încă de pe pământ, nefiind supărat de necazuri.

eu cu el. Căci, altfel, cum s-ar mai adevăra cuvântul că, „de suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună cu el” (1 Corinteni 12, 26)?

Dacă ai cunoaște cu adevărat strălucirea celor ce-l așteaptă, ai fi cântat împreună cu Pavel, mulțumind, veselindu-te și zicând că „nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de mărirea celor ce ni se vor descoperi” (Romani 8, 18). Dumnezeu să-l întărească și să-i trimită marea Sa milă. Vă îmbrățișez pe voi în Duhul Sfânt, privind cu Dumnezeu la înaintarea voastră cea întru Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

123.(V. 218) *Același frate dorea să slujească bătrânului după putere împreună cu slujitorul lui. Bătrânul, din dreapta socoteală, nu voia să fie slujit de acela, pentru cuvântul lui Avva Theodor din Fermi, care nu suferea să poruncească ucenicului său [cf. Pateric, Isaac, 2). De aceea a întrebat pe celălalt Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu cerului și al pământului să sporească credința ta, o, preacinstite și preaiubite frate, și să întărească iubirea ta întru frica Lui, ca să împlinească hotărârea ta cea bună în privința aproapelui. Căci dacă te ostenești puțin, după putere, nu te va lipsi Dumnezeu de plata osteneții tale. Deci odihnește pe bătrân atât cât poți. Căci aceasta place lui Dumnezeu mai mult decât sfânta slujbă și decât jertfa. Iar cele pe care nu le poți, să le faci fratele. Și bătrânul nu trebuie să se ferească, din dreapta socoteală, de a fi slujit de către voi, odată ce e bolnav, ci să mulțumească lui Dumnezeu și să se roage pentru voi. Căci, fiind bolnav, nu e dator să țină cuvântul lui Avva Theodor, care a spus despre frate: „Nu sunt conducătorul chinoviei, ca să-i poruncesc. Dacă vrea să facă ceva, să facă ceea ce mă vede pe mine că fac”. Avva Theodor le-a spus acestea pentru că putea să împlinească trebuința lui și să slujească altora, dar acesta este bolnav. Și fiecare trebuie să-și ducă viața în frica lui Dumnezeu pe măsura și starea lui, mulțumind Lui totdeauna. Căci prin el își iau plata lor și alții.²¹²

Deci să nu pizmuiască pe cel ce vrea să asculte de Cel ce zice: „Bolnav am fost și M-ați cercetat” (Matei 25, 36). Căci Dumnezeu nu cere, precum am auzit adeseori, de la cel bolnav decât mulțumire și răbdare.²¹³ Pentru că acestea

²¹² Prin cel bolnav, slujit de alții, aceștia își iau plata lor de la Dumnezeu. De aceea nu trebuie ca cineva, fiind bolnav, să oprească pe alții să-l slujească. Căci aceasta i-ar lipsi pe aceia de plata lor. Dar nici el nu trebuie să-și piardă plata sa, lăsându-se slujit din comoditate sau din mândria ce i-o produce superioritatea în vârstă, învățătură sau în poziția ierarhică (socială).

²¹³ Cu mare delicatețe, Bătrânul Ioan socotește că cel ce oprește pe cineva să-l slujească îl pizmuește pentru răsplata pe care o va primi de la Dumnezeu. Se socotește supus ispitei păcatului, dacă nu se lasă slujit. Prin aceasta îl împiedică pe acela de la înaintarea în desăvârșire. Lasă-te deci servit când ai trebuință, nu atât pentru tine, cât

mijlocesc pentru neputința noastră înaintea lui Dumnezeu.²¹⁴ Deci, potrivit dreptei socoteli, să nu se ferească să fie slujit de oricare frate care voiește să se ostenească după Dumnezeu. Și să nu spună: „îl împovărez” sau „îl necăjesc”, ci să spună: „Cel ce slujește poate fi egal cu cei chinuiți de boală, dacă Dumnezeu l-a încredințat că-l va răsplăti pentru mine. Domnul să-l mântuiască, și pe mine să nu mă osândească”.

Să se păzească acestea și locuiți în pace, prin harul lui Hristos, Dumnezeul nostru. Înainte de toate purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (*Galateni* 6, 2). Și, pe lângă acestea, să ne aducem aminte că moartea nu întârzie să se apropie. Slujiți Domnului și aproapei cu frică, pentru ca să moșteniți prin El viața nemuritoare, în Hristos Iisus, Domnul nostru, întru Care având nădejdea, nu vă îngrijorați de ziua de mâine (cf. *Matei* 6, 34), căci Se îngrijește El de noi. Și dacă aruncăm grija noastră asupra Lui (cf. *1 Petru* 5, 7), Se va îngriji El Însuși de noi precum voiește. Lui se cuvine slava. Amin. Vă îmbrățișez în Domnul, cerându-vă să vă rugați pentru mine din dragoste.

124. (V. 60) *Întrebare a monahului Teodor către marele Bătrân: Cum pot să cunosc gândul care vine de la Dumnezeu, și cel ce e de la fire, și cel care e de la draci?*

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule Teodor, cerând, înțelege ce ceri și pregătește-te de lucrare. Căci s-a scris: „Nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite” (*Romani* 12, 16). Cererea ta ține de o măsură mare. Dacă ochiul tău cel dinlăuntru n-a fost curățat prin multe leacuri, nu se poate despărți de spini și mărarini, ca să poată prinde strugurele care întărește inima și o veselește. Dacă nu ajunge omul la această măsură, nu poate deosebi lucrurile, ca să-și dea seama de nu cumva își bat dracii joc de el și nu e amăgit încrezându-se în ei. Căci aceia schimbă chipul lucrurilor precum voiesc, mai ales pentru cei care nu cunosc meșteșugurile lor.

Iubitule, nădăduiește în Domnul și-ți „va împlini cererile inimii tale” (*Psalmi* 36, 3-4). Și spune Lui în toate: Fie, Doamne, nu cum voiesc eu, ci cum Tu voiești (cf. *Matei* 26, 39), și va face cu tine după voia Lui.

Ascultă, fiule, deosebirea gândurilor pe care ai cerut-o. Când gândul te îndeamnă să faci ceva după voia lui Dumnezeu, și ai bucurie în a face aceea și o întristare ce i se împotrivesc, află că e a lui Dumnezeu. Deci luptă-te să rabzi, după cuvântul Apostolului: „Îmi duc trupul rob și-l asupresc, ca nu cumva

pentru cel ce vrea să facă aceasta. Dar smerește-te primind această slujire, socotind că ieși asupra ta riscul păcatului. Numai smerenia topește păcatul ce se poate lega atât de primirea slujirii, cât și de refuzul ei.

²¹⁴ Răbdarea și mulțumirea aduse lui Dumnezeu îl apără pe bolnav pentru ceea ce n-a putut face pozitiv (post, nevoință) pentru Dumnezeu, din cauza neputinței lui.

altora binevestind eu, să mă fac netrebnic" (1 Corinteni 9, 27). Și împlinește voia lui Dumnezeu.

Iar dacă îți vine un gând ce ține de fire, ia aminte cu grijă și vei putea să-l deosebești. Căci zice dumnezeiasca Scriptură: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe maica sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup” (Facerea 2, 24). Dar Apostolul, cunoscând că voia lui Dumnezeu este să părăsim nu numai cele ale dracilor, ci și cele ale firii, căci „trupul la nimic nu folosește” (Ioan 6, 33), a zis: „Cel ce se alipește de femeie este un trup cu ea, dar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El” (1 Corinteni 6, 16-18). Deci cei ce voiesc să fie duhovnicești trebuie să respingă trupul. Căci ceea ce nu e de folos e și păgubitor, iar ceea ce păgubește trebuie lepădat. Dar celor ce voiesc să viețuiască în lume în chip evlavios le-a spus că „nunta e cinstită” ș.a.m.d. (cf. Evrei 13, 4).

Iar gândurile de la draci sunt tulburate și pline de întristare și atrag pe ascuns și în chip subțire la cele dinapoi. Ele se îmbracă în piei de oaie, adică iau înfățișarea unor gânduri ale dreptății, „dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori” (Matei 7, 15), adică prin cele de la arătare folositoare, dar de fapt prin ele înseși nefolositoare, răpesc și „amăgesc inimile celor simpli” (Romani 16, 18). Fiindcă s-a spus de șarpe că este foarte viclean (cf. Facerea 3, 15), păzește totdeauna capul lui, ca nu cumva să afle în tine cuib și prin el locuință, și să lucreze în tine pustiirea.

De dorești deci și tu să te faci duhovnicesc, respinge cele ale trupului. Căci cele pe care le tăgăduiește cineva, pe acelea le și leapădă. Ascultă pe Domnul Însuși zicând: „De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine (...) și să-Mi urmeze Mie” (Matei 16, 24). Dar cum se leapădă omul de sine, dacă nu părăsind voile firii sale și urmând Lui?²¹⁵

²¹⁵ Avem aici o explicație a lepădării de sine, a tăgăduirii de sine: înseamnă nu o nimicire totală a ființei proprii, ci o neîmplinire a trebuințelor vieții sale naturale, sau a voilor acestei vieți, omul însuși împlinind voile lui Dumnezeu cu sine. Aceasta arată că el continuă să existe ca subiect care împlinește voia lui Dumnezeu cu privire la el, voie care nu vrea ca omul să nu mai existe peste tot, ci să existe pe un plan superior, umplându-se de voia dumnezeiască. Aceasta e ridicarea ființei sale, din planul în care vrea să trăiască prin puterile ei în marginile trebuințelor ei pământești, în planul existenței unite cu Dumnezeu. Într-o deschidere pentru puterile ce-i vin din Dumnezeu. Propriu-zis, într-un plan pur natural omul nu poate trăi. Când vrea să rămână închis în acest plan, el se mândrește, deci se face robul unei patimi venite de la tatăl trufiei, care e diavolul, și caută să dezvolte firea sa prin porniri exagerate, care sunt tot atâtea patimi. Aici învățătura Sfinților Părinți e cu totul opusă învățăturii catolice despre posibilitatea existenței unei „naturi pure” a omului. Dar patimile ce se mișcă în orizontul lumii acesteia, în care toate sunt pieritoare, în realitate îl „pustiesc” pe om de viață, numeroasele satisfacții pe care i le procură aceste patimi sunt urmate de o pustiire generală; o pustiire anticipată de o pustiire parțială, ce urmează după

De aceea vorbește în mod deosebit despre cele ale firii, și nu de cele contrare firii. Căci dacă părăsește cineva cele contrare firii, n-a părăsit nimic din cele ale lui pentru Dumnezeu, pentru că ele nici nu sunt ale lui.²¹⁶ Dar cel ce a lăsat cele naturale ale lui strigă pururea cu Sfântul Apostol Petru: „Iată, noi am lăsat toate și am urmat Ție. Ce oare va fi nouă?” (*Matei* 19, 27). Și aude cuvântul acela fericit și este asigurat de făgăduința vieții viitoare. Ce a lăsat deci Petru, ca să se laude, știut fiind că nu era bogat? Nimic altceva decât voile sale naturale. Căci dacă nu moare omul cu trupul, deci viețuind cu duhul, nu poate învia. Și precum cele ale firii nu rămân cu cel mort câtuși de puțin, tot așa nici cu cel mort duhovnicește cu trupul.²¹⁷ Dacă deci ai murit pentru trup, cum trăiesc în tine cele naturale?

Iar dacă nu ai ajuns la măsura duhovnicească, ci ești încă prunc cu mintea, smerește-te în fața învățătorului tău, ca să te dojenească spre îndreptare: „Nu fă nimic fără să ceri sfat” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20), chiar dacă ceea ce se ivește ți se pare bun la arătare. Căci lumina dracilor se dovedește pe urmă întuneric.

Deci tot ce auzi, sau gândești, sau vezi, de-ți tulbură inima fie măcar câtuși de puțin, este de la draci. Primește cele scrise pe scurt, crezând că dacă ai asuda în acestea, Dumnezeu, Care toate le dăruiește, ți-ar hărăzi să înaintezi ca să fii în toate pururea cu sfinții, spre a liturghisi și a te bucura cu ei și a moșteni împreună cu ei bunătățile Lui, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

125. (V. 61) *Deoarece Bătrânul nu se întreținea cu nimeni decât cu slujitorul său, Avva (Serid), același frate ceru prin scrisoare o convorbire cu el,*

satisfacerea fiecărei patimi în parte.

Despre necesitatea de a părăsi chiar cele ale firii, ca neputând mântui pe om, vorbește Varsanufie în rândurile ce urmează. Dar părăsirea lor e un act de mai mare curaj, de mai mare iubire a lui Dumnezeu decât părăsirea celor contrare firii. Desigur, până la un punct, unele dintre cele ale firii trebuie păstrate și satisfăcute. Dar unii păstrează mai puține dintre ele decât alții. Aceștia sunt monahii. E necesar însă ca și unii și alții să nu mențină cele ale firii despărțite de cele dumnezeiești.

²¹⁶ Cele contrare firii sunt patimile păcătoase. Fără ele poate trăi omul, căci nu fac parte din fire. Deci părăsindu-le pentru Dumnezeu, nu dă ceva din ceea ce îi este necesar. Dar cel ce dă ale firii sale aduce o jertfă lui Dumnezeu, însă prin aceasta se ridică pe un nou plan de existență, mai presus de fire. Iar jertfa e sfințită de Dumnezeu când e primită.

²¹⁷ Aceasta nu e moartea duhului, ci o moarte a trupului pentru cugetare, pentru duh; adică nu e o moarte fizică a trupului, ci în duh, sau pentru duh. Trebuie să mori pentru duhul tău, ca să treci la înviere, la o altă viață, așa cum trebuie să moară trupul fizic pentru a ajunge la învierea în alt fel de trup. Numai cei ce au biruit prin duh cele ale trupului vor învia într-o fericire.

zicând că și Avva Moise (cf. *Pateric*, *Arsenie*, 58) și ceilalți Părinți se întrețineau cu cei ce cereau. Bătrânul răspunse prin scrisoare, cu prevestirea unor lucruri a căror împlinire noi am cunoscut-o prin ceea ce ni s-a întâmplat chiar nouă. Căci a spus că se va arăta lui, și anume în ce fel și pentru cine: pentru „necredincioșii din Iudeea (Romani 15, 51). Și de fapt, după o vreme, fratele căzând în ispita de a nu crede că Bătrânul e în chilie și de a zice că Avva dădea închipuire prezenței lui, chemând Bătrânul pe frate și pe cei ce se aflau în acel loc, le arată tuturor picioarele. Și eu însumi, păcătosul, m-am învrednicit de spălare.²¹⁸ Și așa, căindu-se fratele și aducându-și aminte de răspunsul Bătrânului, ne-a mărturisit necredința lui și prorocia Bătrânului. Și toți am preamărit pe Dumnezeu.

Iată răspunsul lui Varsanufie: Frate, „nimeni nu cunoaște cele ale celui alt, decât duhul omului cel din el” (1 Corinteni 2, 11). Fiecare știe ce are în casă și ce a câștigat în punga lui. Și potrivit cu acestea cheltuiește și pentru întreținerea altora. Apoi avem porunca Stăpânului să nu zidim turn înaintea de a fi calculat cheltuielile (cf. *Luca* 14, 28). Numără-mi pe sfinții care s-au îmbogățit (sau care te îmbogățesc) în duh. Și mă veselești cu cunoștința ta, dar și mai mult cu faptele tale. Dar eu îi cercetez pe ei și, pe cât îi află de prisoselnici în faptele lor cele bune, pe atât mă află pe mine de prisoselnici în faptele mele cele rele. Și aceia au lucrat cu îndrăzneală, iar eu, fără să fac nimic, tremur, cunoscând cele făcute de mine, pentru Cel ce a zis: „Tu, cel ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani* 2, 21). Și mă străduiesc să nu-L mai aud cum mă osândește și-mi zice: „Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău” ș.a.m.d. (*Matei* 7, 5). Dar mă silesc să o scot și nu izbutesc. Totuși nu deznădăjduiesc, ci nădăjduiesc să izbutesc. Dar spune-mi, frate, dacă zice cineva unui sărac: „Unii oameni au dat ajutoare, dă și tu chiar dacă n-ai nimic”, o poate acela face? Și ce urmează de aici? Că mulți însetați, aflând cu bucurie apa, nu caută să afle izvorul ei, sau al ploii, sau al râului de unde vine.²¹⁹ Și mulți, bucurându-se de strălucirea soarelui, nu iscodesc de e mare sau mic, văzut sau nevăzut. Și în privința altor stihii, la fel. Tot așa, Părinții întrebați au spus despre Dumnezeu: „Caută-L pe Domnul și nu căuta unde locuiește” (*Pateric*, *Sisoe*, 40).

Ce-ți voi spune deci ție, care ai părăsit străduința de a cerceta păcatele și dorești să mă vezi pe mine, vierme împuțit, „pământ și cenușă” (*Iov* 42, 6)? Dar și eu, ca un nebun, bucurându-mă de întrebare, ți-am trimis un răspuns, amăgindu-mă și socotind că sunt ceva și dând uitării ceea ce s-a scris că „de socotește cineva că este ceva, nefiind nimic, se amăgește pe sine” (*Galateni* 6, 3). Da, m-am amăgit în aceasta și am vorbit fără să fiu vrednic. Tu însă lucrează

²¹⁸ Nota în textul grecesc: „Poate acesta era Serid, egumenul mănăstirii”.

²¹⁹ Să nu căutăm să știm teoretic prea multe despre Dumnezeu, Izvorul puterii noastre, ci să ne folosim de ea. Nu cere unui sărac ca mine, spune Varsanufie, să-ți dau cunoștința tainelor lui Dumnezeu, pe care nu o am.

ca un lucrător bun și ascultător și nu cere aceasta de la mine. Totuși, eu doresc să te văd și să te îmbrățișez pe tine (și pe toți), mânat fiind de iubirea cea de la Dumnezeu, dar în momentul când mă va înștiința Dumnezeu. Atunci mă voi arunca, prin mine însumi, la picioarele voastre și vă voi săruta, rugându-vă să fiu izbăvit de cei necredincioși din Iudeea (cf. *Romani* 15, 31). Și să nu ne cheltuim, frate, zilele noastre în împrăștiere, ci să câștigăm plânsul plin de lacrimi, ca să dobândim fericirea. Și să petrecem cu cei săraci și blânzi, ca să ne facem împreună-moștenitori cu ei.²²⁰ Și să urmărim pacea cu toți, ca să ne aflăm împreună cu fiii lui Dumnezeu. Să îndurăm osândirea și defăimarea, ca să se înmulțească plata noastră în ceruri. Să ne sârguim să ne arătăm Lui prin fapte bune, „ca văzând oamenii faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl nostru Cel din ceruri” (*Matei* 5, 16). Nu învățându-te pe tine și-am scris acestea, căci mă văd pe mine apăsător de multe datorii. De aceea cad neîncetat, rugându-mă lui Dumnezeu ca să ne dăruiască, mie și ție, iertarea păcatelor prin rugăciunile sfinților. Amin.

126. (V. 62) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care-l fericise pe el pentru virtutea lui, și-i spusese cuvinte din Scriptură și-l întrebase dacă trebuie să respingă fructele și să se poarte cu credincioșie și cu ascultare ca Părinții; și despre rugăciune, și cu rugămintea de a i se lumina ochii bolnavi.*

Frate, prin tine s-a împlinit cu mine Scriptura care zice: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă amăgesc” (*Isaia* 9, 16). O astfel de fericire (laudă) nu ne lasă să vedem rușinea faptelor noastre. Ea vatămă, precum socotesc, chiar pe cei ajunși la măsură și-i desparte de credința în Dumnezeu. Căci zice Domnul: „Cum puteți crede în Mine, când primiți laudă unii de la alții?” (*Ioan* 5, 44). Cel ce înțelege smerenia Apostolului va alege mai ales nebunia, ca să se facă mai târziu înțelept (cf. *1 Corinteni* 5, 18).²²¹ Căci cel ce voințește să se arate pe sine știutor (gnostic), și nu mai degrabă duhovnicesc (pnevmatic), mă voi mira de va scăpa de osânda care i se rânduiește prin firea²²² însăși. Iar despre cei

²²⁰ Petrecând cu cei săraci și blânzi, ne vom face ca ei și vom moșteni împreună cu ei Împărăția cerurilor.

²²¹ Cine săvârșește fapta pentru a fi lăudat de alții și se bucură de laudele ce i se aduc de aceia se va dovedi până la urmă neînțelept. Dimpotrivă, cel ce nu urmărește asemenea laude și nu dă pe ele nimic, fără a face totuși răul, se va dovedi până la urmă înțelept, căci nu s-a slăbănogit în căutarea slavei deșarte.

²²² Firea însă se slăbește în cei ce caută laudele de la alții sau se dovedește slabă. Ce va face când nu va mai fi lăudat? Și cu siguranță laudele ce i se aduc, pentru că e văzut că le dorește și are putere să le impună, nu sunt sincere și nu vor ține mult. Nu vor ține după ce nu va mai avea puterea să le impună. Chiar cei ce laudă pe cineva, de voie, de nevoie, îl osândesc în sinea lor, în vreme ce la arătare îl laudă; iar când nu vor mai avea interesul să-l laude, îl vor osândi pe față. Iar laudele le caută cel ce se arată știutor al poruncilor, dar nu împlinitor al lor, ca omul duhovnicesc. Cel ce împlinește porunca se

smeriți scrie că vor lua har (cf. *Pilde* 3, 34). Oricine laudă dulceața cuvintelor lui Dumnezeu, dar nu se hrănește din ea, o face să apară amară. Oare e amar cuvântul: „De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să urmeze Mie” (*Matei* 16, 24)? Iar de e dulce, pentru ce, vrând să împlinim voia proprie, îl respingem? Cel ce se arată cunoscând calea care duce la cetate întreabă de ea fie din dispreț, fie ca să ispitească pe cel întrebat și să rădă de el. Iar de cunoaște calea și nu merge pe ea, e judecat ca unul care o nesocotește. A avut și Avva Arsenie cunoștința, dar nu a arătat-o (cf. *Pateric*, Arsenie, 5), zicând cu smerenie: Voiesc să mă mântuiesc și nu știu cum (cf. *Pateric*, Antonie, 1, și Arsenie, 1). Dacă deci cineva arată fratelui său calea, dar nu are grijă să meargă el însuși pe ea, e socotit vinovat. Iar calea este aceasta: ca cele trecute și aruncate de noi la spate să nu ne atragă la cele dinapoi. Căci, altfel, ne-am afla iarăși la locul de unde am ieșit și deci vrednici de disprețuit, ca unii ce ne-am ostenit în zadar. Pentru că cel ce voiește să cunoască drumul, dacă nu merge pe el împreună cu cel care-l cunoaște în chip desăvârșit, nu ajunge niciodată la cetate. Aruncă voia ta înapoia ta și smerește-te în toată viața ta și te vei mântui.

Iar despre foame, să nu le ceri din propria voință. Dar dacă ți le vor da, ia și mănâncă, suspinând pentru osânda ce-ți aduce plăcerea aceasta.²²³ Iar pentru că vorbești de sfinți, urmează-le ascultarea și credința arătată în fapte, căci fără fapte s-a dovedit că e moartă (cf. *Iacov* 2, 26). Și fiindcă vorbești de ascultare, să știi că nu e una mai bună decât cea arătată în supunere, căci în aceasta stă ascultarea. Și a zis careva: „Fiul ascultător va trăi”.

Iar despre ochi, puternic este Cel ce i-a plăsmuit să-i și lumineze împreună cu ochii dinlăuntru, cu care dacă am vedea, după cuvântul Mântuitorului, n-am avea nevoie de cei dinafară, care văd deșertăciunea lumii.

Puternic e deci Dumnezeu să facă să ne aflăm cu cei ce se mântuiesc, spre slava Preasfântului Său nume. Amin.

127. (V. 63) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care-l întrebase împreună cu alții: Cine a dat diavolului puterea și stăpânirea?*

Dacă voiți să cunoașteți ceea ce nu vă este de trebuință – cine a dat diavolului puterea și stăpânirea –, să o cunoașteți din aceasta și să nu faceți, din pricina neștiinței voastre, pe Dumnezeu cauza relelor. Luați o pildă de la

va face tuturor slujitor, deci se va smeri. Prin aceasta el este duhovnicesc și nu caută lauda. El nici nu vrea să-ți spună că știe această poruncă. Cine voiește să arate că o știe de fapt nu o împlinește, ci vrea să se laude cu știința sa. Cunoștința lui rămâne la suprafața lucrurilor. Aplicarea cunoștinței se imprimă în ființa proprie. Acela vestește împlinirea poruncilor cu viața sa.

²²³ Deci mănâncă, tăind pe cât poți plăcerea de la fapta aceasta sau așteptând osânda pentru ea.

voi. Dacă cineva dintre voi înclină cu propria voință spre rău și-l face, e judecat de Dumnezeu ca unul care a făcut răul din propria voință. Dar întrebi: Cine i-a dat voința? Dacă Dumnezeu, pentru ce îl judeci pe el? Vă spun: Nu înfățișați pe Dumnezeu, din pricina strâmbării aduse de diavol aceleia, ca voitor al răului. Nu este aceasta, să nu fie! Chiar dacă au spus-o aceasta unii dintre sfinți, înțelesul în care au spus-o vă este cu totul nepriceput. Ei au spus că Dumnezeu i-a dat aceluia putere și stăpânire, întrucât nu-l oprește și nu-l împiedică de la săvârșirea răului. Așa să înțelegeți cuvântul: Eu „am învățat inima lui Faraon” (*Ieșirea* 10, 1). Întrebi: Dacă este așa, pentru ce îl învinuiești?²²⁴ El spune aceasta pentru că nu l-a pedepsit de mai înainte. Aceasta o poate cunoaște cineva și din cartea lui Iov. Căci se spune în ea că diavolul a pierdut averile și pe fiii lui. Dar auzi-l pe Iov zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat”, cum a socotit Domnul așa a făcut, „Fie numele Domnului binecuvântat în veci” (*Iov* 1, 21).

Pentru ce, deci, nu numește pe pierzător, ci pe Cel îndelung-răbdător și în stare să împiedice și să oprească răul? Dar ia seama că pentru nimic altceva nu i-a spus aceluia: „Iată ți-l dau pe el în mâinile tale” (*Iov* 1, 12), ci ca să-L arate pe Dumnezeu cauza mărturisirii dreptului Iov, că de la El are toate binefacerile. Deci Dumnezeu este înfățișat ca Cel ce i-a dat aceluia putere și stăpânire, pentru că nu l-a împiedicat (de a face răul). Căci Dumnezeu i-a încredințat la început o stăpânire bună și, dându-i-o, nu i-a luat-o înapoi; dar acela, primind-o, s-a făcut neascultător și în locul ei s-a îmbrăcat cu facerea celor rele. Deci Dumnezeu S-a arătat ca neîmpiedicându-l, pentru că e Cel ce i-a dat puterea. Nu scrie: n-a primit binecuvântarea și Dumnezeu a depărtat-o

²²⁴ Aceasta este problema teodiceei care caută să scoată pe Dumnezeu de sub vina existenței răului în lume. Leibnitz a răspuns că lumea aceasta este cea mai bună posibilă. În orice caz, ea poate ajunge la o înălțime decât care nu există alta mai sus. E un lucru pe care necredința nu-l cunoaște. Pentru ea lumea rămâne total în ceea ce este. Ea nu poate deci găsi o explicare răului. După învățătura creștină, lumea se poate îndumnezei prin har. Oamenii (toate ființele conștiente) au în ei și în lume și în ajutorul lui Dumnezeu toate condițiile pentru aceasta. Îngerii, la fel, pot ajunge acolo. Chiar pe pământ oamenii ar putea trăi în bună înțelegere. Hăul e produs de libertatea rău folosită de o parte dintre îngeri și de oamenii care se lasă ispitiți de ei și de trup prin reaua folosire a libertății. Îngerii răi pot face rău oamenilor și prin distrugerile produse în natură. Există o puțință de lucrare tainică a spiritului asupra naturii. Dar o lume fără libertate ar fi o închisoare insuportabilă pentru ființele conștiente. Lipsa de libertate nu se poate împăca decât cu absența conștiinței. Dar aceasta este o lume cu totul inferioară, nedemnă de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu lasă ființele conștiente libere să facă și răul, pentru că le respectă conștiința și libertatea. Dar El face, și din răbdarea Lui și din lupta acelor ființe cu ispitele, posibilă o întărire spirituală a ființelor umane. Căci omul trebuie să crească cu colaborarea sa spre mărirea sa de fiu al lui Dumnezeu prin har.

de la el, ci „și se va depărta de la el” (*Psalmii* 108, 16).²²⁵

Așadar, să nu socotiți pe Dumnezeu cauza relelor, căci aceasta vă va aduce osândă, ci acela însuși (diavolul) și-a ales sieși puterea de a face răul și Dumnezeu nu l-a împiedicat. Căci zice: „Și a iubit blestemul și a venit asupra lui” (*Psalmii* 108, 16); nu zice că Domnul i l-a dat lui. Drept aceea, stați neclintii întru Domnul, în credința că este Căpetenia vieții noastre și a tuturor bunătăților. Și să mă iertați că m-am lăsat atras în întrebări copilărești, părăsind grija desăvârșirii. Copii, binecuvânteze și sporească Domnul roadele voastre, în numele Tatălui, împreună cu Sfântul Duh.

*Scolie.*²²⁶ În acestea, purtătorul de Dumnezeu părinte arată limpede că cel ce se străduiește pentru mântuire nu trebuie să caute darul științei. Căci știința semețește, cum zice Apostolul (cf. *1 Corinteni* 8, 1). Se cuvine să întrebi despre patimi și cum să-ți conduci viața. Căci aceasta e de trebuință și duce la smerenie. Iar smerenia e mântuirea prescurtată: „M-am smerit și m-a mântuit Domnul”, spune oarecare dintre sfinți. „Monahul smerit nu va iscodi cele negrăite, iar cel mândru va iscodi judecățile.”²²⁷ Unui doctor care întreba dacă trebuie să se ocupe mai mult cu cărțile de medicină decât cu patimile, pentru că așa ajungem la desăvârșire, izbăvind-ne de robia patimilor, sfântul i-a spus că e bine să se ocupe cu amândouă în chip cuvenit și cu dreaptă socoteală. Iar spunând: „Iertați-mă că m-am lăsat atras de întrebări copilărești”, dă de înțeles sau, mai vârtos, arată deschis că astfel de întrebări sunt pline de un cuget copilăresc și de multă neștiință. Ba, pe lângă aceea, și de o cumplită mândrie.

128. (V. 64) *Întrebare a aceluiasi către celălalt Bătrân: Ce să fac, părinte, că mă chinuiește gândul că mi-am părăsit copiii și soția și au rămas fără ocrotire?*

Răspunsul lui Ioan: S-a scris în *Pateric* despre un oarecare că, fiind nedreptățit de cineva, s-a dus la un bătrân și i-a spus: „Am fost nedreptățit de cineva și vreau să mă răzbun”. Și i-a răspuns bătrânul: „Nu, fiule, ci să lăsăm lui Dumnezeu cele ale răzbunării”. Dar fiindcă nu l-a convins, a zis: „Să facem o rugăciune”. Pornind rugăciunea, bătrânul a început să zică în auzul fratelui: „Doamne Dumnezeule, nu mai avem trebuință de Tine ca să îngrijești de noi, căci noi ne facem singuri dreptate”. Acela, străpuns de cuvânt, a zis: „Iartă-mă, Avva, nu mă voi mai răzbuna” [*Pateric*, Sisoe, 1).

Deci iată ce-ți spun, frate: Dacă ne îngrijim noi înșine de soție și de copii,

²²⁵ Scriptura nu spune că Dumnezeu i-a luat diavolului și oricărui făptaș al răului puterea, pentru că nu o folosește spre bine și deci spre binecuvântarea lui, ci că nu va ajunge la binecuvântare pentru că a folosit rău puterea dată lui.

²²⁶ În ediția Volos, scolia aceasta se cuprinde în text.

²²⁷ Aceasta o spune Sfântul Ioan Scărarul.

nu Se mai îngrijește Dumnezeu de ei; dar dacă-i lăsăm, Dumnezeu se va îngriji și de ei, și de noi. Nu socoti deci că trebuie să te îngrijești de ei sau să te rogi pentru ei, ca să nu-i ai în amintirea ta și să nu se ivească o patimă în sufletul tău.

129. (V. 65) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Ce să fac, că stăruie în mine cu putere întristarea pentru despărțirea de soție?*

Răspunsul lui Ioan: S-a scris despre bărbat și femeie că „vor fi amândoi un trup” (*Facerea* 2, 24). Așa cum, dacă se taie din trup o parte oarecare, trupul rămas suferă până se tămăduiește rana, apoi durerea încetează, la fel și în cazul tău e de trebuință să suferi de pe urma tăierii trupului.

130. (V. 66) *Răspunsul marelui Bătrân către același la aceeași Întrebare.*

Dacă celui ce crede toate îi sunt cu puțință (cf. *Marcu* 9, 23), unde este credința ta?²²⁸ Sau dacă ți-ai ales starea unui mort, întreabă pe mort dacă o dorește pe soția sa, sau dacă nu va fi osândit pentru că, venind ea, a curvit. Dacă ai lăsat pe morți să-și îngroape morții lor, pentru ce nu binevestești Împărăția lui Dumnezeu (cf. *Luca* 9, 60)? Până când vei dormi? Veghează și strigă cu David: „Să nu apleci inima mea spre cuvinte de vicleșug, ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele” (*Psalzii* 140, 4). Dacă ai înțeles mai mult decât toți cei ce te învață (cf. *Psalzii* 118, 99), viclenii demoni care împresoară inima ta sporesc cu și mai multă tărie războiul gândului la femeie.²²⁹ Dar unde s-a ascuns de tine cuvântul Scripturii: „Credincios este Dumnezeu, El nu va îngădui ca să fim ispitiți” (*1 Corinteni* 10, 13)? Iar dacă pătimim acestea din neputința noastră, să nu învinovățească cineva soarele că nu-l luminează sau nu-l ajută. Și de crezi că s-a subțiat ca un păianjen sufletul omului pedepsit pentru fărădelegea lui (cf. *Psalzii* 38, 15, 14), pentru ce se moleșesc mâinile tale înainte de a începe războiul? Dacă e puternic Cel ce zdrobește pe toți vrăjmașii împreună cu noi pentru noi, pentru ce-L bârfim că stă departe de noi din pricina necredinței și a lenei noastre? Dacă nimeni nu e mai tare ca El și te lauzi zicând: „Tu cu mine ești” (*Psalzii* 22, 4), de ce te temi și tremuri, avându-L pe El cu tine? Arată iubirea și vei lua puțin din focul ceresc, pe care a venit să-l arunce pe pământ Stăpânul tuturor (cf. *Luca* 12, 49), ca, atunci când se va semăna de vrăjmaș neghina (cf. *Matei* 13, 25), să o ardă focul și să o mistuie. Tămăiază deci din acest foc, ca Dumnezeu să primească buna mireasmă a

²²⁸ De ce te vaiți că nu poți birui această întristare, când știi că „celui ce crede toate îi sunt cu puțință”? Unde este credința ta, dacă socotești că nu poți birui întristarea despărțirii de soție?

²²⁹ Dacă ai înțeles și ai respins alte ispite mai mult decât toți, demonii aduc războiul mai puternic al gândului la femeie. Sau: deoarece știi mai mult decât alții, care n-au fost căsătoriți, demonii aduc în tine cu mai multă tărie războiul gândului la femeie.

tămâii tale și să o ducă în fața Părintelui Său împreună cu Duhul de viață dătător și să-și facă sălaș la tine, în biserica ta, în care te înfățișezi Lui ca jertfă vie, sfântă, bineplăcută Lui.²³⁰ Și atunci, încălzit de acest foc, vei dori pururea să fii împreună-călător, împreună-cetățean și împreună-moștenitor cu sfinții, care au izbândit în acestea, ajungând la acelea „pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (1 Corinteni 2, 9), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

131. (V. 67) *Întrebare a aceluiași către celălalt bătrân: Ce să fac, părinte, că mi-e frică noaptea?*

Răspunsul lui Ioan: Locuitorii cetății se tem de barbari până ce nu au ajutorul împăratului. Dar când află că a sosit în cetate ducele sau generalul, nu se mai tem, știind că aceia se îngrijesc de ei. Chiar dacă aud că se apropie barbarii, nu mai sunt îngrijorați, având pe cel ce luptă pentru ei. Deci și noi, dacă credem în Dumnezeu, nu ne temem de draci, căci ne trimite ajutorul Lui.

132. (V. 219) *Un frate oarecare, având trei gânduri și voind să întrebe despre ele pe marele Bătrân, îi făcu întrebarea nu în mod deschis, ci prin ghicituri, voind să le ascundă Avvei. El scrise deci câteva litere și, gândindu-se la cele ce voia să-l întrebe, își întipări în minte literele cugetate ca legate cu acele puncte. Iar literele erau acestea: întâi „i”, în legătură cu care își întipări în minte întrebarea despre liniștea deplină și despre tăcerea desăvârșită, fără nicio întreținere cu cineva; a doua „k”, despre hrană, ca semn pentru întrebarea dacă trebuie să mănânce mâncare uscată și fără vin, și de trebuie să se întrețină numai cu slujitorul său; a treia „l”, prin care întreba dacă trebuie să se întâlnească cu cineva și dacă poate face vreun pogorământ în hrana trupului.*

La acestea Bătrânul îi răspunse:

„Să nu te abați nici la dreapta, nici la stânga” (Pilde 4, 27), până ce nu se

²³⁰ Tămâia reprezintă jertfa ființei noastre. Dar ea trebuie să se aprindă de căldura dragostei, ca să urce la Dumnezeu. În stare de jertfă, ființa noastră răspândește o simțire eliberată de egoism, care place lui Dumnezeu ca o bună mireasmă. Dar ființa noastră se aprinde de focul dragostei și de pornirea de a se dăruia ca jertfă Tatălui, numai întrucât acest foc îi vine din Hristos, ca jertfa supremă plină de dragoste. Prin aceasta ne unim în stare de jertfă cu Hristos în stare de jertfă, sau Hristos în stare de jertfă ia în Sine și în mireasma Sa ca jertfă dăruită Tatălui și mireasma jertfei noastre. Atrasă de această stare a noastră, în care suntem total puși la dispoziție și deschiși Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Sfânta Treime se sălășluiește în noi ca într-un templu, în care I se oferă jertfa ființei noastre. Ființa noastră e și templu, dar și jertfă lui Dumnezeu plină de căldura jertfei lui Hristos și de buna mireasmă a predării totale lui Dumnezeu, venit în noi și unit cu noi, cei aflați în această stare de jertfă. Pasajul se resimte de scrierea închinare în duh și adevăr a Sfântului Chiril al Alexandriei (PG 68).

vor face amândouă cu dreaptă socoteală.²³¹

133. (V. 220) *Același frate i-a făcut aceluiași mare Bătrân o altă întrebare, pe care nu i-a pus-o nici în mod deschis, nici prin ghicituri legate de litere, ca prima dată, ci gândind-o numai cu mintea. Era o întrebare despre povara somnului și slăbiciunea sufletului și o cerere de ajutor și de rugăciune pentru mântuirea sa; și ce înseamnă spusa din răspunsul dinainte: „până ce se vor face amândouă cu dreaptă socoteală”.*

La acestea, Bătrânul a răspuns:

Primul lucru este păgubitor, al doilea, folositor. Și cu cât e mai păgubitor primul, cu atât e mai folositor al doilea.

134. (V. 221) *Acestea lăsându-l iarăși nedumerit, fratele se rugă să afle cum este primul lucru păgubitor și ce trebuie să facă pentru a scăpa de el. Și ce înseamnă ceea ce s-a spus în răspuns despre cele două?*

Și el a răspuns:

Toate sunt drepte celor ce le înțeleg, însăși firea ne învață. Iar cu privire la ce sunt cele două, aceasta am pus-o despre voi, despre cel ce întreabă și despre cel ce slujește pentru a se primi răspunsul. Cât privește somnul, e vorba despre suflet și despre trup. Căci de nu e robit trupul duhului, nu pot fi slăbite patimile de către trup. De aceea am apropiat gândurile între ele.

135. (V. 222) *Fratele, rămânând iarăși nedumerit de spusa despre apropierea gândurilor întreolaltă, a întrebat: Ce înseamnă aceasta?*

Iar Bătrânul i-a răspuns:

Iertați-mă, pentru Domnul, vorbesc în prostie. Domnul a spus ucenicilor Săi: Acum nici voi nu înțelegeți? (cf. Matei 15, 16).

Punctul întâi și punctul al doilea sunt unul și același.

136. (V. 223) *Auzind acestea, fratele i-a spus Bătrânului: Părinte, îmi încredințez sufletul milelor lui Dumnezeu și mâinilor tale. Roagă-te pentru mântuirea smeritului meu suflet.*

Răspunsul prin scrisoare: Frate, să luăm seama la noi înșine cu multă luare-aminte. Căci nu e cu puțință să luăm aminte repede la lucruri. Dacă Apostolul care luase (răsplata) spune despre sine că n-a luat-o (cf. Filipeni 3, 12), cu cât mai mult nu trebuie să ne smerim noi, care suntem nimic? Am socotit să primim gânduri în ghicituri și să dăm de asemenea răspunsuri în ghicituri. Căci acestea nasc în sufletul cugetător, mai ales al celor înțelegători, o rumegare duhovnicească. Pentru că, cercetând ghiciturile, aflăm răsărind din ele mult folos. Dar Apostolul ne îndeamnă, zicând: „Nu cugetați la cele înalte,

²³¹ Explicația e dată în „Scrisoarea 137 bis”.

ci lăsați-vă duși spre cele smerite" (*Romani* 12, 16). De aceea, nu mai spune totdeauna gândurile tale în ghicituri. Căci răspunsurile mele fără înțeles te vor face să nu le pricepi, și ne vor duce pe amândoi într-o neconținută încurcătură. Cu adevărat, nu ne este de niciun folos să ne grăim sau să ne scriem unii altora totdeauna prin ghicituri, chiar dacă vedem că am primit acest dar, ci numai când se ivește trebuința.²³² Odată ce suntem mădulari unii altora și mai știm că „frate ajutat de frate este ca o cetate întărită” (*Pilde* 18, 19), spune gândurile tale sau scrie-le în chip deschis prin fratele și așa vei avea răspunsul la fel.²³³ Căci aceasta este un semn al smereniei pentru amândoi. Spune-mi ce nevoie este să grăim în chipuri înalte, când putem să rămânem în smerenie? Fă și aceasta, dar rar. Căci e de folos inimii zdrobirea care însoțește gândurile. Lucrul acesta te-a făcut să zici: „Îmi încredințez sufletul și trupul”. Iar dacă cineva gândește să se supună fratelui său pentru Dumnezeu, e de înțeles că se supune lui Dumnezeu.²³⁴ Deci numai El ne poate trezi din somnul beției gândite (spirituale).²³⁵

Iar precum mi-ai cerut să mă rog pentru tine, te rog și eu același lucru. E un cuvânt din *Scriptură*. Dar tot acolo se spune că acesta e și un cuvânt tămăduitor (cf. *Iacov* 5, 16).

²³² Ceea ce se spune aici se potrivește și grăirii în limbi (glosolalia).

²³³ Vorbirea e pentru a întreține și încălzi frățietatea dintre noi, care nu se împlinește acolo unde nu ne înțelegem unul pe altul prin cuvinte. Rostul acesta al vorbirii e cuprins în termenul românesc „cuvântul”= conventus (în latină: venire la un loc în înțelegere), nu ne e dat cuvântul ca să ne mândrim unul față de altul. Aceasta ne desparte. Ca să venim la buna înțelegere, trebuie să ne vorbim unul altuia fără mândrie, cu smerenie, cu atenție unul față de altul. De cuvânt ține smerenia și respectul reciproc. Poporul nostru e „cuvincios” în vorbire, adică voiește ca prin cuvânt să înfăptuiască „venirea laolaltă” (convenientia, lat.). Fiul ui Dumnezeu Însuși ni S-a făcut pildă de smerenie, însușindu-și cuvântul omenesc, dar aceasta pentru că El Însuși este sânul potențial al cuvintelor. De El atârnam ca cuvinte întrupate. În El suntem chemați să ne unim prin cuvinte. El ne cere să ne vorbim și să ne răspundem unii altora pentru a ne uni cu El.

²³⁴ A te supune cuiva pentru Dumnezeu înseamnă a te supune lui Dumnezeu care cere aceasta. Dumnezeu de fapt ne cere să ne supunem unul altuia. Aceasta e contrariul mândriei care desparte. A asculta fiecare cuvântul celuilalt înseamnă a se supune fiecare celuilalt și, prin el, lui Dumnezeu. Înseamnă a se supune amândoi lui Dumnezeu, Care a dat fiecăruia cuvântul pentru celălalt și e ascultat de celălalt.

²³⁵ Dumnezeu, cerându-mi prin celălalt să țin seama de acela și de El, mă trezește la realitate din somnul mândriei care mă face să mă socotesc singur existent și stăpân peste tot și toate, întins cu sărăcia mea într-un păcat infinit, asemenea celui beat, care nu mai știe de nimeni și de nimic, ba nici chiar de sine. Prin cuvintele altuia sunt trezit la realitatea de netrecut, dar și bucuroasă a datorii mele, a graniței mele, dar și a unei realități cu adevărat infinit mai bogate decât a mea și a lui, de care, prin împlinirea datorii mele și prin iubire, mă pot împărtași.

Fiindcă deci cele două puncte v-au fost greu de înțeles, iată le spun deschis: în prima scrisoare era vorba îndeosebi de tine și de fiul meu, Serid; al doilea punct era despre suflet și trup, care are același înțeles cu trupescul și duhovnicescul. Căci se spune: Dacă doi dintre voi se vor învoi, orice vor cere, rugându-se, vor lua (cf. *Matei* 18, 19). Dar aceasta se înțelege și despre noi toți. Căci, de nu ne vom învoi, nu se va arăta niciodată la noi o viață curată.

Roagă-te deci, frate, ca să ieșim cu pace din puținele noastre zile, căci nimic nu vine la întâmplare. „Cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El” (*1 Corinteni* 6, 17). Să ne dea Domnul să isprăvim trecerea mării acesteia nevătămați, întru numele Lui, că Lui se cuvine slava în veci. Amin. Dobândește smerenie, răbdare, nădejde și dragostea cea de Dumnezeu, care e mai mare ca toate.

137. (V. 68) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân, trimisă prin scrisoare: Iartă-mă, părinte. „Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra”, zice dumnezeiasca Scriptură (Psalmii 140, 5). Așa cum doctorul, arzând sau tăind, știe că bolnavul va culege rodul tămăduirii, la fel cel ce boalește știe când e tăiat că-l doare, dar așteaptă vindecarea, pentru că Scriptura zice: Pe spusa a doi sau trei martori e întărit tot cuvântul (cf. Deuteronomul 19, 15). Ceea ce am mai spus o spun și acum. Iată, mă predau lui Dumnezeu și Cuvioșiei tale. Căci îmi dau seama că n-am venit aici de la mine însumi. Drept aceea, cunoscând cele ale mele, învață-mă. Căci inima mea e stăpânită de multa zăpăceală a patimilor și gândurilor. Sunt gata să primesc, cu voia lui Dumnezeu, din toată inima și cu bucurie cele de la tine, cu ajutorul rugăciunilor tale celor pentru mine, și-ți voi scrie și vorbi precum a poruncit Avva.*

Răspunsul aceluiași către același prin scrisoare: Frate, iată îți trimit, cu îngăduința lui Dumnezeu, această a doua scrisoare prin care rog iubirea ta în Dumnezeu să trezești ochiul tău cel gândit (spiritual), care stă așipit din lăncezeală, ca să nu adoarmă în moarte (cf. Psalmii 12, 4). Veghează ca mintea ta să priceapă „să străbată pământul cel bun” (Iosua 18, 8), ca nu cumva acesta să odrăslească spini care să înăbușe semănătura, după cum s-a spus: „împrejur necredincioșii umblă” (Psalmii 11, 8). Dar tare este Cel ce poate să zdrobească jugul și cornul lor degrabă. Amin.

137 bis. *Cugetare despre litera η, (ita).*²³⁶ *Unul dintre părinți, care avea trei gânduri, a întrebat pe marele Bătrân despre ele, dar nu în chip limpede, ci prin ghicituri, vrând să le ascundă de Avva Serid, care slujea ca secretar pentru*

²³⁶ Paragrafele de la a) la d), cu excepția ultimului paragraf (V. 837), le dă numai traducerea franceză după trei codici (Vatoped 2, Sinai 410 și Pantelimon 192). Ele sunt un fel de cugetare asupra literei ita (η) și sunt adresate aceluiași frate, care întrebese prin ghicituri despre cele trei gânduri. Ele încep cu o reamintire a celor trei epistole dinainte (132-134). Această scriere a lui Varșanufie nu s-a păstrat.

răspuns. Scriind deci cele trei litere din alfabet, le-a trimis Bătrânului, întipărint în mintea sa întrebarea legată de fiecare literă. Bătrânul îi răspunse, de asemenea, prin ghicituri, dezlegând temeinic fiecare întrebare. Dar îl opri să mai întrebe în viitor prin ghicituri, spunându-i că aceasta nu se potrivește cu smerenia și aduce tulburare și în unul, și în celălalt, adică și celui ce întreabă, și celui ce răspunde. Căci atât întrebarea, cât și răspunsul sunt la fel de neînțelese și întunecoase și iscă nedumerire în toți.

Același Bătrân scrisese însă aceluiși și câtorva bătrâni care-l întrebaseră anumite gânduri și învățături teologice în ordinea alfabetică, punând în legătură fiecare literă cu Dumnezeu. El a adunat la un loc sub litera explicată cuvinte care încep cu aceeași literă, apoi a dezvoltat pe larg în cugetări diferite o explicare amănunțită a fiecărui cuvânt. Alegând în această expunere o parte din gândurile despre litera η (ita), le-am înfățișat aici ca pildă a tâlcuirii minunate pe care Bătrânul, întrebat fiind, a dat-o întregului alfabet.

a) η (ita) înseamnă călăuză. Călăuza e cel ce conduce. El te conduce la lumină, nu caută întunericul. El te îndrumă pe calea dreaptă, nu caută minciuna. El te călăuzește la adevăr, nu te duce în amăgire. El te conduce la pace, nu caută războiul. El te îndrumă la bucurie, nu aleargă spre întristare. El te călăuzește la smerenie, nu merge spre mândrie. El te conduce la dreptate, nu caută nedreptatea. El te îndrumă la răbdarea ocărilor și batjocurilor ce ți se aduc, nu caută lauda și slava deșartă. El te călăuzește la moartea (omului vechi), nu caută viețuirea plăcută. El te conduce la dreapta, nu te așază printre cei de-a stânga (cf. *Matei* 25, 33). El te îndrumă la viața veșnică, nu la osânda veșnică, în gheena focului nestins (cf. *Marcu* 9, 47). Semnul că se respinge ceea ce trebuie respins este alegerea celor bune și nepărăsirea niciuneia dintre rugăciunile de zi și de noapte. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns la aceasta, cel ce va ajunge și cel ce are nădejdea.

b) η (ita) înseamnă dreapta Tatălui. Dacă ești la dreapta, nu fugi la stânga, ca să nu pierzi puterea care este împrejurul tău. Căci dreapta Domnului m-a ridicat, dreapta Domnului a desfășurat tăria ei (cf. *Psalmii* 117, 16). Domnul este tăria celor ce luptă și mai ales a celor care rămân sub ocrotirea dreptei Sale. Și există unii care sunt treji și veghează totdeauna cu grijă, pentru a nu pierde o astfel de ocrotire prin lăcomia pântecelui, prin desfrânare, prin zgârcenie, prin tristețe, prin moleșală, prin mânie, prin iuțime, prin vorbire dușmănoasă, prin ură, prin slavă deșartă, prin mândrie sau, simplu, prin aruncarea oricărei semințe a lui Amalec în țara gândită a făgăduințelor. Semnul că omul este mântuit e curăția de toate acestea și faptul de a cânta cu îngerii lui Dumnezeu. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajunge și cel ce are nădejde!

c) η (ita) înseamnă Jertfa nemuritoare care a fost adusă pentru viața lumii și oricine mănâncă din ea este adus și el cu adevărat, și nu mai e supus

stricăciunii gândite (spirituale).²³⁷ Căci în el sunt desființate toate lucrurile diavolului, patimile și gândurile sale, care se ascund în om ca viermii.²³⁸ Căci zice despre acesta: în el își fac vulpile „vizuini”, adică dracii, și „păsările cerului cuiburi”, adică puterile din văzduh, iar „Fiul Omului nu are unde să-și plece capul” (*Matei* 8, 20). Cel ce cugetă că a fost adus ca jertfă să se cerceteze deci, ca să vadă dacă această viermuială mai este ascunsă în el și, dacă nu mai găsește nimic, este vădit că a murit cu Iisus și viețuiește și șade cu El în slavă.²³⁹ Și încredințarea că șade cu Iisus o are în cuvântul Mântuitorului, Care se roagă ca cei ce cred în El să fie una (cu El), precum El Însuși este în Tatăl (cf. *Ioan* 17, 20-21). Credincioșii care au fost curățați de patimi se află deci în Fiul și în Tatăl Lui, în unitate. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajung și cel ce are nădejdea să ajungă!

d) η (ita) înseamnă bucuria Tatălui. Și bucuria Tatălui este Fiul; în El se bucură corurile îngerilor, cu încredere în El luptă sfinții. Prin El a fost ridicat blestemul de pe pământ. Prin El a fost șters pe cruce „zapisul ce era asupra noastră” (*Coloseni* 2, 14) și noi nu mai suntem robi vrăjmașului. Scăpați deci de robia aceluia, ne aflăm în slujba „Celui ce ne-a chemat cu chemare sfântă” (2 *Timotei* 1, 9), „în înnoirea Duhului, și nu în vechimea literei” (*Romani* 7, 6). Aceasta ne face sfinți, căci El Însuși spune: „Fiți sfinți precum Sfânt sunt Eu” (*Leviticul* 19, 2).²⁴⁰ Eliberați de blestem, să nu ne mai facem iarăși robi, ci să

²³⁷ Se resimte și aici învățătura Sfântului Chiril al Alexandriei, că nu putem intra la Tatăl decât în stare de jertfă curată, iar în această stare nu putem fi decât în Hristos. Simțirea de predare totală, deci curată de orice egoism, n-o putem avea decât în Hristos sau în unirea cu El.

²³⁸ Acela e ros de patimi ca de viermi. E sfâșiat de ele, trăindu-și starea de descompunere netrecătoare prin ele. E închis de ele în temnița egoismului său întunecat. Sub masca satisfacțiilor de scurtă durată, ca niște spasme, se ascunde o mare nefericire.

²³⁹ Cel care s-a adus jertfă s-a eliberat de patimile egoiste, viețuiește în liniștea și libertatea de fiu al lui Dumnezeu după har, asemenea lui Hristos după înviere. Nimic nu-l înspăimântă, nimic nu-l îngrijorează, e mai presus de toate, se simte unit cu Tatăl și cu Fiul și cu Duhul Sfânt în iubirea fericită. Se simte în planul Treimii absolutei iubiri și libertăți. Liber de egoism, el zboară în lumina comuniunii cu toți. Lui i se deschid hotarele tuturor, dar mai ales ale Persoanelor Sfinte Treimi.

²⁴⁰ Dacă suntem sensibili la cuvântul despre Hristos, în care lucrează Hristos Însuși, simțim în conștiință chemarea sau revendicarea Lui și trebuința de a-l răspunde afirmativ. Simțim în această chemare atractivă lucrarea Duhului lui Hristos cel viu și nu o poruncă cunoscută din litera *Scripturii*, privită ca exterioară lui Dumnezeu. Simțim pe Hristos Însuși prin Duhul Său în această revendicare dulce și necondiționată; simțim o viață nouă pătrunsă în noi. Această viață ne face sfinți, căci în ea ne simțim uniți cu Hristos, Izvorul sfințeniei umane.

rămânem în libertate.²⁴¹ Căci ni se spune: „Iată, v-ați vindecat, să nu mai păcătuiți, ca să nu vi se întâmple ceva mai rău” (Ioan 5, 14). Și semnul de a fi ajuns la această treaptă de desăvârșire este păzirea libertății primite până la ultima suflare. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajunge și cel ce are nădejdea să ajungă!

e) η (ita) înseamnă El. Și El este Dumnezeu.²⁴² Căci prorocul Isaia a zis: „Emanuel” (Isaia 7, 14) și dumnezeiescul Matei, Sfântul evanghelist al bucuriei negrăite, l-a explicat așa: „Eman = cu noi; El = Dumnezeu” (Matei 1, 23). Să ne cercetăm deci, ca să vedem dacă într-adevăr Dumnezeu este cu noi.

Dacă ne-am îndepărtat de rele și ne-am înstrăinat de meșteșugarul lor, diavolul, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă ni s-a făcut amară plăcerea de rele și ni s-a îndulcit dorința de fapte bune și avem totdeauna viețuirea în ceruri (cf. Filipeni 3, 20), cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă vedem pe toți oamenii ca unul și toate zilele deopotrivă, cu adevărat cu noi este Dumnezeu.²⁴³ Dacă iubim pe cei ce ne osândesc, ne ocărăsc și ne disprețuiesc, ne păgubesc și ne necăjesc ca pe cei ce ne iubesc și ne laudă, ne sunt de folos și ne odihnesc, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Și semnul de a fi ajuns cineva la măsura aceasta este că are totdeauna cu sine pe Dumnezeu, căci de fapt Dumnezeu este totdeauna cu el. Iar cel ce nu este așa și nu are pe Dumnezeu cu sine le va avea numaidecât pe ale celui contrar. Și urmarea o știu cei ce au minte

138. (V. 69) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către unul ce se liniștea, care-l întrebase despre slujitorul lui, și despre primirea gândurilor, și despre rudenile cele după trup.*

Frate, îți vorbesc ca sufletului meu. S-a scris: „Cunoștința voastră să nu fie poticneală fraților mai slabi” (1 Corinteni 8, 9). Fratele tău care te slujește e simplu, nu căuta să-l înveți să fie înțelept, căci vei stârni mânia lui. Și îndestulează-te cu împlinirea de către el a trebuințelor tale. E bine să nu-i trezești vreun gând despre înțelepciune, ca să nu-i tulburi inima.

²⁴¹ Dumnezeu este Izvorul libertății, căci e deasupra patimilor ce robesc. În Dumnezeu devenim și noi liberi de orice patimi, stăpâni pe noi înșine. Numai viața de unul singur sau în legătură cu cineva pătimăș, care vrea să te înrobească, te face rob. Comuniunea cu cel ce te iubește, care nu vrea să te facă rob, te face și pe tine liber. Căci cel iubit vrea și poate să răspundă liber iubirii tale.

²⁴² În limba ebraică, El înseamnă Dumnezeu.

²⁴³ A vedea pe toți oamenii ca unul înseamnă a nu socoti pe unii buni și pe alții răi, a nu vedea pe niciunul ca rău, ci a-i vedea pe toți ca buni, a-i privi cu aceeași dragoste. Dacă suntem stăpâniți de dragoste, e semn că Dumnezeu este în noi. Iar dacă suntem așa, nu ne mai schimbăm de la o zi la alta, ci în toate zilele ființa noastră e plină de dragoste sau de Dumnezeu. Atunci suntem liberi, căci nu ne mai stăpânesc patimile.

E propriu celor desăvârșiți să lase gândul să intre în inima lor și apoi să-l scoată. Tu nu lăsa focul să intre în pădure, ca să nu o ardă. Nu lăsa să ți se ia hainele, ca să nu trebuiască să le iei înapoi cu luptă. Nu te juca cu tulburarea, căci nu vei rămâne neclintit în această ispită. Deci ia aminte la tine și roagă-te pentru mine.

Cât despre rudeniile după trup, odată ce Domnul a spus: „Cine este mama mea și cine sunt frații mei?” (*Matei* 12, 48), nu poți călca porunca lui Dumnezeu ca să rămâi în legătură cu frații după trup. Iar de gândești că au nevoie de haine, de ce nu te gândești la săraci? „Gol am fost și M-ați îmbrăcat” (*Matei* 25, 36).²⁴⁴ Dar, ajuns jucăria dracilor, îți aduci aminte iarăși de cei pe care i-ai lăsat pentru Dumnezeu, călcând făgăduința dată. Vai nouă, fraților, cum fac aceia ce voiesc cu noi! Vrei să ai față de ei iubirea pe care ești dator să o ai față de toți oamenii? Roagă-te pentru ei ca să se mântuiască și ei prin harul lui Hristos. Ia aminte așadar la tine, ca să nu fii bătaia de joc (a dracilor). Căci, lăsând silabele, ne-am întors la alfabet.²⁴⁵

Luptă-te să mori, dacă vrei să te mântuiești.²⁴⁶ Caută neprețuirea și aleargă spre ceea ce ne stă în față. Să nu-ți sădească diavolul vreo grijă fără folos sub masca vreunui lucru drept. Nu te îngriji de niciun lucru.²⁴⁷ Fie că mor, fie că trăiesc, nu trimite nimic la ei. Adu-ți aminte de Domnul, Care zice: „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor” (*Luca* 9, 60). Ia aminte la tine, căci nu aceia te vor izbăvi în ziua cea înfricoșătoare. Ți-am spus-o adeseori: trezește-te din somnul cel prea greoi, căci nu știi ceasul în care vine Domnul, ca să te afle pregătit (cf. *Matei* 24, 42).²⁴⁸

Cât despre întinări, ele aduc sufletului cădere. lubește pe Iisus din toată inima ta și nu vei cădea în veci. Pace ție în dragostea Domnului!²⁴⁹ Pace ție în

²⁴⁴ Avem și aici o aplicare a sfatului de a socoti pe toți oamenii ca unul, sau potrivit trebuințelor lor. Dacă cineva e mai lipsit de haină decât fratele după trup, trebuie dată haina acestuia, nu fratelui.

²⁴⁵ Un monah intrat în mănăstire de curând n-a ajuns la cine știe ce treaptă înaltă. Dar tot e pe o treaptă mai sus decât cea a viețuirii în lume. E o „întoarcere” la starea dinainte de căderea în păcat prin Adam. De la această treaptă trebuie să urce la altele, mai înalte: la cuvinte, la propoziții, la cuvântare, nu să se întoarcă la silabe.

²⁴⁶ Luptă-te să mori după omul cel vechi, să mori vieții „moarte”, ca să intri în viața adevărată, nemuritoare, pe care o câștigăm din Dumnezeu, Izvorul vieții, atunci când ne unim cu El.

²⁴⁷ Și în aceasta se arată libertatea noastră: nu mai suntem robi ai lucrurilor, ai oamenilor, ci suntem ușori ca în Împărăția lui Dumnezeu.

²⁴⁸ De aceea nu ne descoperă Domnul ceasul venirii Lui (și al morții noastre), ca să ne întărim continuu prin trezvie necurmată, ca să sporim mereu făcând binele și respingând gândurile rele împotriva altora. Precum nu crește omul trupește făcând pauze în creșterea lui sau amânând-o mereu, tot așa nici duhovnicește.

²⁴⁹ Numai în iubirea altuia față de noi avem pace. Numai în dragostea lui

sfânta sărutare!

139. (V. 70) *Un oarecare dintre părinți, care se liniștea (viețuia în retragere), i-a cerut aceluiași mare Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Când cineva trimite un avocat să-l apere în fața împăratului, se roagă mereu pentru el să fie ascultat. Căci nu e ascultat avocatul, ci cererea ce a trimis-o el la împărat. Tot așa, rugați-vă și voi ca să fiu ascultat (de Dumnezeu). Căci arătându-vă ascultare, mă rog împreună cu voi pentru sănătatea trupului și sufletului vostru. Iar de voi fi ascultat (și Dumnezeu ascultă pe toți), aceasta voi pune-o pe seama rugăciunilor voastre.²⁵⁰ Căci eu nu sunt nici măcar un avocat vrednic de a te apăra, ci mă socotesc o slugă trimisă. Deci Domnul să asculte rugăciunile noastre. Rugați-vă pentru ticăloșia mea.

140. (V. 71) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân. Cum trebuie să mă rog? Trebuie să spun „Tatăl nostru” cum ne-a învățat Domnul (cf. Matei 6, 9-13), sau cum a spus Avva Macarie din Sketis: „Doamne, miluiește-mă precum voiești”, iar când se ivește războiul: „Doamne, dacă voiești, ajută-mă”? Nu cumva s-a cerut numai celor desăvârșiți „Tatăl nostru”?*

„Tatăl nostru” s-a poruncit și celor desăvârșiți, și celor păcătoși. Aceasta, ca cei desăvârșiți, cunoscând că au ajuns fii ai lui Dumnezeu, să se străduiască să nu cadă, iar cei păcătoși, chemându-L cu rușine „Tată” pe Cel de multe ori înjurat de ei, să se întoarcă cu frică și să vină la pocăință. Ba socotesc că mai mult li se potrivește celor păcătoși. Pentru că ține de cei păcătoși să zică: „Și ne iartă nouă datoriile noastre”. Căci ce datorii mai au cei desăvârșiți, odată ajunși fiii Tatălui Celui din ceruri? Iar cuvântul: „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean” are același înțeles cu cuvintele Avvei Macarie, care a spus: „Miluiește-mă și mă ajută”.

Dumnezeu cel personal vom avea odihnă, care nu este simplă nelucrare, ci o bucurie de care nu ne vom plictisi sau nu ne vom sătura niciodată (contrar părerii origeniste!).

²⁵⁰ În relația dintre cel ce se roagă și cel pentru care acela se roagă nu e activ numai cel ce se roagă, ci și cel pentru care acela face rugăciunea. Cel pentru care se face rugăciunea se roagă și el pentru cel ce se roagă pentru el, ca acela să fie ascultat. Desigur, el se roagă în interesul său. Dar întrucât rugăciunea sa contribuie la ascultarea de către Dumnezeu a celui ce se roagă pentru el, rugăciunea lui îl folosește și pe cel ce se roagă pentru el, făcându-l ascultat de Dumnezeu, atrăgând atenția lui Dumnezeu asupra lui. Amândoi se folosesc din această rugăciune reciprocă. E o relație care întărește dragostea fiecăruia către celălalt. E un curent care pornește de la fiecare și se îndreaptă spre celălalt. Rugăciunea lor se îndreaptă spre Dumnezeu, dar în folosul fiecăruia dintre ei. Amândoi se întâlnesc în Dumnezeu. Acesta e sensul cel mai deplin al sobornicității.

141. (V. 72) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care-i ceruse o binecuvântare și întrebare despre nepătimire.*

Frate, Dumnezeu cunoaște ce ne este de folos. Ai cerut o pâine de la neputința mea și n-a intrat în cimitirul meu mai mult de cele trei pâini rânduite pentru o săptămână. Dar iată că acum, prin iconomia lui Dumnezeu, fiul durerilor mele, cel mai dulce ca mierea, care n-a făcut niciodată nimic de la sine și care îi are pe toți ca de un suflet cu sine și socotește cele de folos ale lor ca cele de folos ale sale, a venit aducând o pâine și n-am putut să o resping. Căci a zis: „E de folos să vă tăiați și în aceasta voia proprie”. Deci am frânt-o și ți-am trimis și iubirii tale, osândindu-mă pe mine ca nevrednic pentru ce am făcut. Căci Domnul ți-a făcut ție după credința ta. Iar pe mine să nu mă osândească.²⁵¹ Iar dacă a ajuns cuvântul despre aceasta până la tine și până la cei doi frați care intră la tine, ți se îngăduie să le spui aceasta.

Cât despre nepătimire, ea este un dar al lui Dumnezeu și El o dăruiește celui ce voiește. Dumnezeu să-ți dea mâna care să poată atinge cele spre care te întinzi cu frică și după voia Lui. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

142. (V. 73) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Părinte, pentru ce a numit bunul Bătrân chilia lui cimitir?*

Răspunsul lui Ioan: Pentru că l-a odihnit de toate patimile, căci a murit cu desăvârșire păcatului, și pentru că chilia lui, în care s-a îngropat de viu ca într-un mormânt pentru numele lui Iisus, este loc de odihnă, unde nu calcă demonul, nici căpetenia lui, diavolul. Căci s-a făcut un loc sfânt, pentru că e locașul lui Dumnezeu. Să slăvim deci toți pe Dumnezeu, cu o inimă, în toate.

143. (V. 74) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Fiindcă s-a scris în Viețile Bătrânilor (cf. Historia Lausiaca 20, 3) că unul făcea o sută de rugăciuni, altul atâtea, suntem datori și noi, când ne rugăm, să avem o măsură sau nu? Și cum trebuie făcute rugăciunile? Prelungite sau să spunem „Tatăl nostru” și să ne așezăm la lucrul de mână? Și când lucrăm, ce trebuie să facem? De asemenea, ce trebuie să facă cel ce viețuiește de unul singur în privința vecerniilor și a slujbelor de noapte? Și dacă trebuie să spună cântările și imnurile.*

Răspunsul lui Ioan: Ceasurile și cântările sunt predanii bisericești și bune pentru conglăsuirea întregului popor; la fel în mănăstiri, pentru conglăsuirea mulțimii.²⁵² Dar cei din Sketis²⁵³ nu au nici ceasurile²⁵⁴ și nu cântă nici imnuri,

²⁵¹ Varsanufie socotește că pâinea ce i-a venit peste rația lui i-a venit pentru credința celui ce avea să i-o ceară. El a fost o unealtă nevrednică a acestei fapte a lui Dumnezeu, împlinită prin el pentru credința aceluia. Iar întrucât nu i-a trimis-o întregă, se roagă să nu fie osândit pentru aceasta, căci era dreptul aceluia ca el să i-o trimită întregă.

²⁵² Cântând toți împreună, se produce o unitate de cuvânt, de gândire și de simțire

ci săvârșesc lucrul de mână și meditează și fac câte puțină rugăciune de unul singur. Iar stând la rugăciune, trebuie să te rogi să te eliberezi de omul cel vechi, sau să zici „Tatăl nostru”, sau să le faci pe amândouă și apoi să ștezi la lucrul de mână. Cât privește prelungirea rugăciunii, când stai în picioare, dacă te rogi neîncetat, potrivit Apostolului (cf. *1 Tesaloniceni 5, 17*), nu trebuie să o reiei ori de câte ori te ridici. Căci mintea ta e toată ziua în rugăciune. Dar când te așezi la lucrul de mână, trebuie să spui din inimă sau să rostești psalmi. Iar la sfârșitul fiecărui psalm să te rogi șezând: „Dumnezeule, miluiește-mă pe mine, ticălosul”. Și de ești hărțuit de gânduri, adaugă: „Dumnezeule, tu vezi necazul meu, ajută-mă”. Când deci ai făcut trei rânduri în plasă, scoală-te la rugăciune. Și plecând genunchiul și sculându-te, spune la fel rugăciunea amintită.

Iar la vecernii, cei din Schit spun doisprezece psalmi și la sfârșitul fiecăruia, în locul doxologiei („Mărire Tatălui...” etc.), spun „Aliluia” și fac o rugăciune. La fel și noaptea, spun doisprezece psalmi și după psalmi se așază la lucrul de mână. Și precum voiește, unul spune psalmi din inimă, altul cercetează gândurile sale sau *Viețile Părinților*. Acesta, citind cinci sau opt foi, trece apoi la lucrul de mână. Iar cel ce cântă sau rostește psalmii din inimă, trebuie să-i rostească cu buzele, dacă nu-i aproape de el un altul și dacă nu vrea ca nimeni să nu afle ce face.

144. (Numai în *Codex Coislinus* 124, Paris, și în versiunea georgiană a *Scrisorilor* lui Varsanufie și Ioan, aflată în manuscrisele georgiene de la Sinai nr. 34 și 35. După traducerea franceză din limba greacă a lui L. Régnault și Ph. Lemaire, și din georgiană a lui B. Outtier.) *Același, chinuit de plictiseală, i-a cerut marelui Bătrân cu stăruință să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Știu că nu sunt nimic. Și dacă nu am grijă de mine, nu am grijă nici de tine. Fiindcă mai știu că, după *Scriptură*, „Noi suntem mădulare unii altora” (*Efesenii* 4, 25). Și dacă am grijă de mine din frica de Dumnezeu, am grijă și de tine.²⁵⁵

a întregului popor din biserică, o simfonie.

²⁵³ E vorba de pustia Sketică din Egipt, plină de pustnici.

²⁵⁴ Rânduiești de slujbe comune.

²⁵⁵ E o moleșeală care-l face pe câte unul să nu aibă grijă nici de el, nici de altul. Căci nici prin egoism omul nu se îngrijește cu adevărat de viața sa adevărată. Și în acest caz se îngrijește și mai puțin de altul. Adevărata grijă de sine nu trebuie să o aibă omul numai pentru că așa îi place, ci și din frica de Dumnezeu. El nu trebuie să-și ruineze ființa care i-a fost dată în grijă de Dumnezeu. El trebuie să-și înalțe ființa, făcând-o un factor folositor altora, dar fără să se mândrească. Suntem împlețiți în mod de nedeșteptat unul cu altul. Când mă îngrijesc de sinea mea adevărată, îngrijesc de sinea mea care te ajută pe tine, care se dezvoltă din grija ei față de tine. Cel ce se urăște pe sine urăște și pe alții, și viceversa. Prin aceasta ființa sa, ca factor de comuniune, se

Căci s-a spus: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (*Leviticul* 18, 19). Fă și tu la fel, căci s-a spus iarăși: „frate ajutat de frate e ca o cetate întărită, înconjurată de ziduri” (*Pilde* 18, 19). Înainte ca iubirea ta să-mi fi zis: „Roagă-te pentru mine”, aveam porunca Celui care zice: „Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați” (*Iacov* 5, 16).²⁵⁶ Fă și tu așa. Dacă suferi de plictiseală, adu-ți aminte de apăsarea pe care a suferit-o Avva Eftimie și a mers cu slavă la Domnul.²⁵⁷ Așteaptă ziua ieșirii și te vei ușura de plictiseală. El a fost soțul nostru de drum și ne-a luat-o înainte. Ce bucurie l-a primit! Să-l pizmuim.²⁵⁸ Să alergăm ca să luăm cununa (cf. *1 Corinteni* 9, 24). S-a scris: „Cu măsura cu care vei măsura, cu aceea ți se va măsura” (*Luca* 6, 38).²⁵⁹ Iar Părinții zic: „Ascultare pentru ascultare” [*Pateric*, Mios, 1). De aceea îți spun și eu: Dă mâna fratelui care este în tulburare aproape de tine și vei afla și tu pe cineva care îți va întinde mâna în clipa încercării.²⁶⁰ Și „muștră, ceartă, îndeamnă” (*2 Timotei* 4, 2). Căci și acestea dau roade duhovnicești.

145. (Numai în *Codex Coislinus* 124, Paris.) *Cererea aceluiași către celălalt Bătrân: Te rog, Avva, roagă-te pentru mine, care sunt slab cu sufletul și cu trupul, ca să-mi dea Dumnezeu răbdare desăvârșită în acest loc sfânt. Vrajmașul și patimile tulbură rând pe rând inima mea, ca să mă tragă înapoi, și nu pentru că am făcut vreun bine aici, ci vrājmașul mă vede ocrotit de rugăciunile Bătrânilor. Ai milă de mine, prin Iisus, și roagă-te fără încetare pentru mine, păcătosul.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu să primească cererea ta ca un miros cu bună mireasmă. Căci tu ai bucurat sufletul meu prin smerenia ta cea după Dumnezeu, care nu micșorează nici micimea mea, nici dragostea ta. Fiindcă ea e calea lui Dumnezeu și, dacă noi o păzim, suntem mântuiți în numele Dumnezeului nostru. Aceasta, mai ales când cunoaștem tăria cea mai mare a puterii, care vine să se unească cu noi, a Stăpânului nostru Iisus Hristos, Care

usucă. Numai în comuniunea adevărată e prezentă apa din care se adapă rădăcinile propriei ființe. Fără grija de altul, în ura față de altul, ființa ta însăși se golește de sens.

²⁵⁶ Vă vindecați amândoi de egoism prin comuniunea dintre voi. Prin aceasta vă umpleți amândoi de sănătate și de viața adevărată.

²⁵⁷ Dezgustul, plictiseala te apasă când nu-ți găsești rostul având grijă de altul, dar nu numai grija pentru viața lui trecătoare, ci mai ales pentru cea veșnică. Aceasta înseamnă să-ți vezi rostul lucrând pentru veșnicia ta și a altora în Dumnezeu. Căci fără Dumnezeu nu ți se deschide vederea spre veșnicie, și grija pentru o viață trecătoare sfârșește în plictiseala de moarte.

²⁵⁸ Să-l pizmuim numai ca să facem și noi binele la fel.

²⁵⁹ Dai puțin, ți se va da puțin; dai mult, ți se va da mult.

²⁶⁰ E cu neputință să nu te fi văzut vreunii când ai ajutat pe alții. Și aceasta va face și pe vreunul dintre ei să-ți ajute la nevoie, dar prin acela te ajută Dumnezeu.

ne-a dat tăria să călcăm în picioare șerpi, scorpioni și toată puterea vrăjmașului (cf. *Luca* 10, 19).

Când un potrivnic pornește să hărțuiască pe cineva, îl împinge să se adreseze unui judecător pentru a i se face dreptate. Tot așa cel ce urăște pe oameni de la început ne face să alergăm la Căpetenia și Împăratul nostru Hristos. Astfel, lupta lui ne este mai mult spre folos decât spre pagubă. Acolo unde e de față Hristos, lupta vrăjmașului nu are nicio putere.

146. (V. 75) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân despre somn: Cât timp trebuie să doarmă și cât să privegheze; cu câte haine trebuie să se îndeustuleze.*

Răspunsul lui Ioan: În privința somnului de noapte, roagă-te două ore seara, socotindu-le de la apusul soarelui. Slăvindu-L astfel pe Dumnezeu, dormi apoi șase ore și scoală-te la priveghere. Și petrece așa celelalte patru ore. Vara fă la fel, dar scurtând timpul și spunând mai puțini psalmi, pentru scurtimea nopților.

În privința hainelor, cel slab trebuie să aibă pentru neputința lui haine de iarnă și de vară. Iar cel ce a ajuns să suporte, cum zice Apostolul, foamea și setea și golătatea (cf. 2 *Corinteni* 11, 27), poate petrece timpul cu o singură haină. Dar să nu ne înălțăm, frate, în cuget, ci să ne lăsăm duși spre cele smerite (cf. *Romani* 12, 16). Și să nu murmurăm, având două sau trei veșminte.

147. (V. 76) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Fiindcă ai spus, părinte, să priveghez șase ore, cum pot cunoaște că am privegheat șase ore?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă vrei să afli întocmai orele, culcându-te într-o zi ca să nu fii biruit de oboseala trupului și, priveghind o noapte de seara până dimineața, ia seama câte stihuri ai spus. Împărțindu-se stihurile pe ore, afli întocmai orele. Vara fă la fel și ți se vor face cunoscute orele.

148. (V. 77) *Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine că sunt bolnav; și ca să pot purta cu bucurie boala; și spune-mi cum să-mi spal petele.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mă bucur de cuvintele tale, că încă înainte de mine, chiar nepricepând cele spuse de mine, te-ai numit pe tine păcătos în întrebările tale. Și păcătosul este, cu adevărat, o slugă rea. Iar acum ai spus că ești bolnav. Dar boala este în chip recunoscut o certare spre îndreptare. Deci boala ți s-a trimis ca unei slugi rele. Dacă însă îți este greu să primești certarea, încetează să fii rău. Iar dacă ești rău, primește certarea. Dar dacă te bucuri de certare, nu ești rău. Iar cel ce nu e rău este iubit. Și „Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubește” (*Pilde* 5, 12; *Evrei* 12, 6). Ia seama deci cu

adevărat cum ești, și alege-ți ție una din cele spuse.²⁶¹ Dar Dumnezeu știe că eu, nepurtând grijă de mântuirea mea, găsesc putere să vă ajut vouă, întrucât mă tem de poruncă.

Cât privește petele, de voiești să ți le speli, spală-le cu lacrimi, căci ele spală în chip curat toată întinăciunea. Strigă către Iisus până îți răgușește gâtul: „Stăpâne, mântuiește-ne, că pierim” (*Luca* 3, 24). Înlătură cenușa de pe inima ta și aprinde focul pe care a venit Domnul să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49). Și va arde toate petele și va arăta aurul bine întipărit în tine și probat ca într-un cuptor.²⁶² E trebuință de multă trezvie. Iartă-mă!

149. (V. 78) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, fă-mă să aflu de unde vin moleșeala trupului și topirea inimii. Și pentru ce nu pot stăruî în aceeași dietă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, sunt uimit și mă minunez când cei din lume, dorind să se războiască și să câștige, disprețuiesc fiarele sălbatice, cursele tâlharilor, primejdiile mării și însăși moartea, și nu se descurajează cu sufletul, datorită bogăției dorite, chiar atunci când nu sunt siguri că o vor câștiga. Iar noi, ticăloșii și moleșiții, care am primit putere să călcăm peste șerpi și scorpioni și peste toată puterea vrăjmașului (cf. *Luca* 10, 19), care am auzit: „Eu sunt, nu vă temeți” (*Ioan* 6, 20), care știm limpede că nu ne luptăm din puterea noastră, ci din puterea lui Dumnezeu, Care ne întărește și ne înarmează, suntem lipsiți de curaj și ne moleșim. De unde vine aceasta? De acolo că trupurile noastre n-au fost străpunse de frica Lui (cf. *Psalmii* 118, 120), că glasul suspinului nostru nu ne-a făcut niciodată să uităm să mâncăm pâinea noastră (cf. *Psalmii* 101, 5-6). De aceea trecem de la un regim de hrană la altul, pentru că n-am luat deplin focul pe care Domnul a venit să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49), care ar fi ars și mistuit măcăcinii țarinii noastre celei gândite (spirituale). Moleșeala, nepăsarea și iubirea de trup nu ne lasă să răsuflăm.

Dar martor îmi este Domnul că știu un om, și anume în mănăstirea aceasta binecuvântată – dar să nu spună cineva că vorbesc despre mine și să nu mă socotească a fi ceva, când nu sunt nimic –, care poate rămâne cum este nemâncând nimic, nebând nimic, neîmbrăcând nicio haină până în ziua când îl

²⁶¹ Bucură-te de boală, căci este fie spre îndreptarea ta, fie o dovadă a iubirii lui Dumnezeu, Care vrea să te facă și mai bun. Numai bucurându-te de ea, îți e de folos: în primul caz, eliberându-te de păcat prin pocăință, în al doilea, sporind prin ea. Dar e mai bine să nu te socotești fără păcat.

²⁶² Focul dragostei de Dumnezeu se unește cu inima, prefăcând-o într-un cuptor care scoate la iveală, curat, aurul credinței și bunătății ei. În foc este însă și o suferință. E suferința pocăinței de păcat și a arderii obiceiurilor rele, care deveniseră plăcute omului, dar îl murdăreau. Inima, prin simțirea ei capabilă să întrețină focul, e ca o vatră. Prin ea toată ființa omului e ca un cuptor care se curăță prin foc.

va cerceta Domnul, neavând trebuință de acestea în veac. Căci hrana și băutura și veșmântul lui sunt Duhul Sfânt.²⁶³ Deci dacă vrei să fii râvnitor, ostenește-te, silește-te, teme-te de Dumnezeu și El va face voia ta. Căci a spus că „va face voia celor ce se tem de El” (*Psalmlui* 144, 19). Și eu, chiar dacă nu sunt nimic, pun în lucrare puterea mea.²⁶⁴ Căci e propriu lui Dumnezeu să sprijine, să întărească și să conducă la tot lucrul bun, și să păzească de tot răul și să ne mântuiască în Împărăția Lui. Lui fie slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine și roagă pe Bătrân să se unească cu tine în rugăciune.

150. (V. 79) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, părinte, spune-mi cum se câștigă smerita cugetare sau rugăciunea desăvârșită? Sau ce trebuie să facă cineva ca să nu pară că hoinărește cu gândurile? Și dacă trebuie să citească.*

Despre felul cum se câștigă smerita cugetare desăvârșită ne-a învățat Domnul, zicând: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor voastre” (*Matei* 11, 29).²⁶⁵ De voiești deci să câștigi desăvârșita odihnă, află ce a răbdât El și răbdă și tu, taie voia ta în toate. Căci și El a spus că nu S-a coborât din cer ca să facă voia Sa, „ci voia Tatălui Meu Care este în ceruri” (*Ioan* 6, 38). În aceasta stă smerita cugetare: în a purta ocări și osândiri și câte le-a pățimit Învățătorul nostru Iisus.

Iar rugăciunea desăvârșită stă în a grăi lui Dumnezeu nehoiănărind (cu gândul), în a-ți aduna toate gândurile în chip neîmprăștiat împreună cu simțurile. La aceasta îl conduce pe el voința de a muri oricărui semen și lumii și tuturor celor din ea.²⁶⁶ Și nimic nu trebuie să spui lui Dumnezeu, decât

²⁶³ La notă, în ediția Volos: „Socotesc că acestea le spune sfântul despre sine, chiar dacă zice, din smerenie, că le spune despre altul”.

²⁶⁴ Se exprimă aici taina unirii voii noastre cu voia lui Dumnezeu. Lucrând El în noi ca Persoană liberă și iubitoare, nu înăbușă voia noastră, ci se așază pe linia ei, deci o ajută și pe ea să se împlinească. Numai forțele impersonale sau numai cel ce vrea să te domine îți stingheresc voința. Cel ce te iubește îți promovează libertatea, te încurajează, te ajută să lucrezi tu însuși. Căci se bucură să-i răspunzi cu iubirea ta liberă, lucrând cu voia ta cele bune, care corespund și voii lui. Iar binele este iubirea întreolaltă sau este produsul ei.

²⁶⁵ Cel smerit cu inima are și odihnă în sufletul său, necăutând să se impună altora prin tot felul de mijloace, ca să-și mențină o părută superioritate. El nu e chinuit de teama de a nu fi băgat în seamă de ceilalți.

²⁶⁶ E de trebuință moartea față de oameni și față de lucrurile trecătoare, în sensul de moarte a voinței de a te folosi de ei și de ele în chip egoist și pentru plăceri trupești, în sensul de a nu refuza să fii oamenilor de ajutor și de a te folosi de lucruri pentru a ajuta prin ele pe oameni și mai ales de a cunoaște prin ele pe Dumnezeu. Adică gândurile la oameni și la lucruri trebuie adunate în gândul la Dumnezeu și spre slujirea Lui și spre mântuirea oamenilor, prin aducerea lor la El. În Dumnezeu trebuie adunate toate,

aceasta: Izbăvește-mă de cel viclean (cf. *Matei* 6, 13) și „Facă-se voia Ta” întru mine (*Matei* 6, 10). Trebuie să ai mintea stând în fața lui Dumnezeu și grăind Lui. Iar rugăciunea adevărată se cunoaște când cel ce O face s-a eliberat de hoinăreală și vede că mintea lui se veselește, fiind luminată în Domnul. Și semnul că s-a ajuns la ea este că omul nu se mai tulbură, chiar dacă l-ar ispiti lumea întreagă. Desăvârșit se roagă cel ce s-a făcut mort lumii și odihnei pe care i-o îmbie ea. Iar a face lucrul tău cu grijă pentru Domnul nu e împrăștiere, ci râvnă pentru Dumnezeu.

Cât despre citire, e de folos a citi *Viețile Părinților*, căci așa se luminează mintea în Domnul.

151. (Numai în *Codex Coislinus* 124 și 281.) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: marele Bătrân a spus: „Rugăciunea desăvârșită se aprinde murind oamenilor, lumii și plăcerilor trupești”. Ce să fac ca să ajung acolo, odată ce trăiesc printre oameni? Căci trebuie să dau porunci fratelui care mă slujește. Pe de altă parte, fiind bolnav, nu pot lua decât legume verzi. Dar aceasta mă face să poftesc și alte lucruri.*

Mai mult, dacă legumele nu sunt bine pregătite, gândul meu se tulbură pe motiv de boală, pentru că de multe ori aceasta îmi dă o noapte grea. Aflându-mă deci în aceste împrejurări, cum pot să mor oamenilor? Pe de altă parte, dacă hrana este bună și pregătită potrivit bolii, se naște în mine plăcerea. Cum pot să mor atunci plăcerii trupului și lumii? Și cum trebuie să petrec Săptămâna Sfântă? Te rog să mă înveți despre acestea și roagă-te pentru mine.

Răspunsul lui Ioan: O, tu, care ești printre oameni și voiești să mori lor, nu judeca și nu disprețui pe nimeni și nu rămâne lipit voii tale! Aceasta este a muri oamenilor aflându-te printre ei.²⁶⁷ Dacă se întâmplă că în legăturile trebuitoare cineva te supără, poartă-te cu dulceață față de aproapele care-ți este dator cu ceva, spunându-ți: „Dumnezeu știe ceea ce este de folos. Poate El l-a voit așa, ca să nu aflu vreo plăcere pentru trup, ci mai degrabă o suferință”. Nu te mai tulbura pentru lipsirea de un fel de mâncare, căci se poate întâmpla

pentru că toate sunt din El și toate se desăvârșesc în El. Gândindu-le în legătură cu Dumnezeu, toate sunt curățite de orice atracție egoistă și pătimașă, se sfințesc.

²⁶⁷ E un paradox. Ești alipit de oameni și de lume, atunci când ești alipit voii tale, când ești egoist. Ți se pare că prin aceasta ești stăpân pe ceilalți și pe lucruri, și de fapt ești robul lor. Numai prin lepădarea generoasă de egoism, care te deschide oamenilor și tainelor lumii, ai murit oamenilor și lumii. Slujind intereselor adevărate și eterne ale oamenilor, ai murit lor, pentru că ai murit voinței de a te folosi de ei în mod egoist. Dăruiește-te oamenilor ca să mori lor, mai bine zis ca să mori pornirii de a profita de ei. Ai murit în acest caz oamenilor și lumii în ceea ce au superficial, dar i-ai descoperit și îi ajuți pe oameni în adâncul lor netrecător. Și tot în acest adânc ți s-au luminat lucrurile. Le-ai descoperit o valoare neasemănat mai mare în Dumnezeu. Te unești cu ei și cu toate în mod real în Dumnezeu. Ai înviat pentru toți și toate în Dumnezeu.

ca aceasta să vină de la lucrarea dracilor, ca să te tulbure. Și dacă tu folosești un alt fel de hrană din pricina bolii, mulțumește lui Dumnezeu socotindu-te nevrednic de aceasta, și îți va fi de folos. Adu-ți aminte totdeauna de sfatul: întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18) și veți avea odihnă.²⁶⁸ Căci, făcând așa, nu mai ești robul supărării pentru lipsa unor feluri de mâncare sau a gustului lor plăcut, ci ești ocrotit de Dumnezeu prin mijlocirea mulțumirii pe care l-o aduci. Cât privește Săptămâna Sfântă, mănâncă, din pricina neputințelor tale, în fiecare zi la ora 11 puține legume și, dacă nu poți rămâne fără vin, ia atât cât ți se pare de trebuință, de pildă două pahare. Să nu fii neliniștit pentru aceasta, dar fă totul spre slava lui Dumnezeu, cum zice Apostolul (cf. *1 Corinteni* 10, 31). Roagă-te pentru mine și iartă-mă cu dragostea ta.

152. (V. 96) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Cum se face că, vrând să stăpânesc pântecele meu și să ajung la mai puțină hrană, nu pot? Și dacă iau o vreme hrană mai puțină, după puțin timp vin iarăși la măsura mea dintâi, la fel, cu băutura.*

Răspunsul lui Ioan: Fratele meu, să-și amintească iubirea ta că mi-ai spus toate patimile câte le am și eu, căci pățimesc și eu de aceleași. Și nimeni nu se izbăvește de ele decât cel ce a ajuns la măsura celui ce a zis: „Am uitat să mănânc pâinea mea; de glasul suspinării mele osul meu s-a lipit de carnea mea” (*Psalmlui* 101, 5-6). Unul ca acesta vine degrabă la puținătatea hranei și a băuturii, căci lacrimile i se fac pâine. Și așa, ajunge să se hrănească cu Duhul Sfânt. Crede mie, frate, că știu pe un om, pe care-l cunoaște numai Domnul, ajuns la o astfel de măsură: o dată sau de două ori sau și de mai multe ori pe săptămână este cucerit de hrana duhovnicească, și dulceața ei îl face să uite de hrana simțită. Și când vine la împărtășirea de ea, nu vrea să se împărtășească, simțindu-se sătul și scârbit de ea. Iar împărtășindu-se, se osândește pe sine, zicând: Pentru ce nu sunt totdeauna așa? Și dorește să mai primească din aceea.²⁶⁹ Unde suntem, frate? Nu vom pleca de aici, nu vom

²⁶⁸ Nemulțumirea îți menține sufletul într-o continuă neodihnă, tulburare, agitație, care nu te lasă să te gândești la Dumnezeu și să te întâlnești cu El și să socotești că în El ai totul, în fiecare împrejurare, în fiecare dar și necaz. Nemulțumirea te desparte de Cel ce le chivernisește și le umple pe toate. Nemulțumirea nu te lasă să te bucuri nici de ceea ce ai. Cu dreptate zice poporul: „Nemulțumitului îi ia Dumnezeu darul”.

²⁶⁹ În ediția Volos, la notă: „Socotesc că acestea le spune Sfântul despre sine, deși zice că e vorba despre altul. Spune acestea din smerenie”. Se afirmă aici taina necunoscută a intimei legături dintre suflet și trup. La urma urmelor, trupul e o raționalitate plasticizată și sensibilizată plină de lucrarea spiritului uman și, în ultimă instanță, de Duhul dumnezeiesc. De ce n-ar susține atunci Duhul dumnezeiesc acest suport al vieții spirituale printr-o lucrare intensă a Lui în sufletul omenesc și deci și în trup, fără să recurgă la noi adaosuri de materie, pe care El să o prefacă în materia vie și

muri? Iartă-mă că, neaflând pe ale mele cu care să mă fălesc, mă fălesc cu ostenele străine, și aceasta, spre osânda mea.

153. (V. 97) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Te rog, părinte, să-mi lămurești înțelesul acestui lucru: Cum ajunge cineva la cele pe care le-ai spus? Căci eu nu știu. Pentru că eu, de câte ori am încercat să-mi împuținez hrana, moleșeala și neputința, nu m-au lăsat până ce n-am venit la măsura mea de mai înainte. Și cum poți să spui că cel ce ajunge la măsura celui ce a zis: „Lipitu-s-a osul meu de carnea mea” (Psalmii 101, 6) ar putea să se mulțumească cu puțin? Și cum, înainte de împuținarea hranei, „se lipește osul de carne”?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, mă silesc să spun cele peste măsura mea și mă tem să nu fiu osândit descriind isprăvi străine. S-a scris: „Lipitu-s-a osul meu de carnea mea” (Psalmii 101, 6). Aceasta înseamnă că toate oasele omului se fac unul, sau toate gândurile omului se fac unul după Dumnezeu. Căci alipindu-se de carne, aceasta se înduhovnicește, urmând gândului celui după Dumnezeu. Și dacă se naște în inima lui bucuria Duhului, Acesta hrănește sufletul și îngrașă trupul și le întărește pe amândouă, încât nu se mai moleșesc și nu mai slăbesc în putere. Căci Iisus Se face de acum Mijlocitor și aduce pe om aproape de porțile locului de unde a fugit „durerea, întristarea și suspinarea” (Isaia 51, 11). Și se împlinește cu acest om cuvântul care s-a scris: „Unde e comoara ta, acolo e și inima ta” (Matei 6, 21). Dar cea care duce pe om la măsura lui este smerenia desăvârșită întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

154. (V. 98) *Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: Te rog, spune-mi, cum ajunge cineva la înfrânare? Și cum se cunoaște boala naturală și cea de la draci? Și cât trebuie să se mănânce?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, tu năzuiești puțin câte puțin să descoperi lucruri ascunse. Iar eu, nebun cum sunt, încă socotesc că ceea ce ceri de la mine nu poate deosebi limpede decât cel ce a ajuns la măsura aceasta. De fapt, omul viu are simțirea răcorii și a căldurii celor ce vin în atingere cu el. Dar

însuflețită a trupului? În afară de aceasta, materia este în ultimă analiză energie concentrată. Poate că noi, prin puterea spiritului nostru, nu actualizăm toată energia concentrată în trupul nostru. O lucrare mai intensă a Duhului dumnezeiesc poate actualiza, lucrând direct asupra trupului sau prin spiritul nostru, mai multe dintre zăcămintele de energie condensate în trupul nostru. Mai condensate sunt aceste energii în oasele trupului. Alipirea lor de carne poate avea ca urmare o umplere a cărnii de mai multe energii, încât aceasta poate trăi o vreme mai îndelungată fără hrană nouă. Aceasta pare să spună în continuare Avva Ioan. Dar aceasta poate fi și urmarea concentrării tuturor gândurilor în singurul gând îndreptat spre Dumnezeu, ceea ce atrage în gândul astfel concentrat, dar și în oasele unificate și lipite de trup, puterea Duhului Sfânt, care actualizează mai multe energii concentrate în ele.

mortul nu simte acestea, căci a pierdut simțirea. Și precum nu ajunge la măsura cunoașterii lucrurilor decât cel ce s-a apropiat de ele și știe a le deosebi, iar cel ce nu s-a apropiat de ele și nu a ajuns în atingere cu ele, de ar întreba și ar auzi de zeci de mii de ori ce sunt, nu poate încă prinde înțelesul lor, așa este și cu aceasta: oricât ai vorbi cuiva, are nevoie de cercare (de experiență). În privința bolii, dacă trupul primește hrană în fiecare zi și totuși slăbește, e de la draci. Dacă nu, e boală. Iar a se înfrâna stă în a se scula cineva de la masă cu puțin înainte de a se sătura, cum au orânduit Părinții celor începători (cf. Abbé Isaie, *Recueil ascétique*, Introduction et traduction française par les moines de Solesmes, 4, 44, Abbaye de Bellefontaine, 1970, p. 61; în românește: *Filocalia*, 12, 1991, p. 54). Dar când ajunge omul la măsura celui ce a zis: „Nu ne sunt necunoscute gândurile lui” (2 *Corinteni* 2, 11), nu poate uita cât trebuie să mănânce, căci s-a deprins în aceasta.

Iată, sunt silit să spun lucruri mai presus de mine fără să fie nevoie. Ba poate nici nu se găsește de aceea cineva care să le poată primi și înțelege decât foarte rar. Dumnezeu Părinților noștri să te ducă pe tine la bucuria aceasta! Căci este în ea lumină negrăită, pentru că strălucește departe și e dulce. Acela nu-și aduce aminte de hrană, ci caută cele de Sus, cugetă la cele de Sus, stăruie în gândirea celor de Sus, acolo unde șade Hristos de-a dreapta Tatălui. Lui fie slava în veci. Amin.

155. (V. 81) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân, ca să-l lămurească despre măsura înfrânării.*

Răspunsul lui Ioan: Părinții spun despre măsura înfrânării că ea stă în a te opri puțin înainte de săturare fie de la mâncare, fie de la băutură, adică înainte de a avea stomacul plin, și în a te folosi de mâncare și vin cu socoteală. Iarna nu se bea mult.²⁷⁰ De asemenea, trebuie să se mănânce mai puțin. Dar nu numai în acestea stă măsura înfrânării, ci și în a vorbi și a dormi, și în îmbrăcăminte, și în înfrânarea simțurilor, în toate acestea se arată măsura înfrânării.

156. (V. 82) *Întrebare a aceluiași către același: Spune-mi, părinte, în ce constă acest „mai puțin” în mâncare, în băutură, în legume și fructe?*

Răspunsul lui Ioan: Din toată greutatea pâinii, bucatelor, legumelor și fructelor micșorează până la o uncie (a douăsprezecea parte). Iar din vin și apă, din fiecare câte o jumătate de pahar. Și dacă te ții tare și nu obosești, e bine să bei o dată pe zi. Iar de nu poți, de două ori, dar de fiecare dată mai puțin. Iar în vremea mișcărilor și războaielor gândurilor, trebuie să mai tai puțin din

²⁷⁰ În ediția Volos: „Poate adverbul *nu* are valoare temporală, nu negativă. Adică în timpul iernii, când se bea mult vin, cel ce se înfrânează trebuie să bea mai puțin decât îi este măsura obișnuită”.

măsura obișnuită, ca o uncie din mâncare și o jumătate de pahar din băutură, încât mâncarea să fie micșorată cu două uncii, iar băutura cu un pahar. Roagă-te, frate, pentru mine.

157. (V. 83) *Întrebare a aceluiași către același: Cum poate cunoaște cineva cât trebuie să mănânce și să bea?*

Răspunsul lui Ioan: Se poate afla din proba făcută în toate zilele cât îi trebuie trupului din cantitatea de pâine, de mâncăruri, de legume și de fructe, sau câtă mâncare și băutură. De pildă, unul bea trei pahare pe zi și mănâncă o litră de pâine (un sfert de kilogram). Dacă vede că trupul cere mai mult de trei pahare fără motiv, sau fără o osteneală mai mare, sau pentru că a mâncat mâncăruri sărate, trebuie să lupte să se înfrâneze. Dar dacă e un motiv, aceasta nu e o ispită. Iar din trei pahare, dacă poate, să împuțineze un pahar la jumătate. Iar dintr-o litră de mâncare, o uncie.

158. (V. 84) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rugăm să ne spui de ce cere Dumnezeu, potrivit puterii omului, ca acesta să nu amestece din moleșeală ceva de la el și să creadă că face tot ce poate? Cum să înțelegem deci ceea ce putem?*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu a dat omului pricepere ca să deosebească lucrurile. Dacă cineva, obosit de călătorie sau de alte lucrări foarte grele, nu poate păzi aceeași măsură ca în celelalte zile, ci face puțin pogorământ pentru trup, adică la jumătatea de litră de pâine mâncată pe zi adaugă, pentru osteneală, încă o uncie, a făcut aceasta din puterea lui, mâncând ceva mai mult. Sau dacă, sculându-se în fiecare zi la miezul nopții pentru priveghere, se odihnește din oboseală încă o jumătate de oră, face iarăși după puterea lui. Deci oboseala este un semn că se mai poate odihni puțin. Dar apoi să se scoale iarăși la privegherea obișnuită. Deci a face ceea ce îi este în putere înseamnă a micșora puțin fie din hrană, fie din somn. Pentru somn Părinții au rânduit o jumătate de noapte. Iar din mâncare au rânduit să se oprească cineva ori de câte ori se vede pe sine mai dorind puțin.

159. (V. 85 a) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Ce măsură de vin și de mâncare pregătită e bine să păzească în fiecare zi cel ce viețuiește de unul singur? Și cum au ținut Părinții un regim foarte aspru?*

Răspunsul lui Ioan: În privința vinului, celui ce e sănătos și voiește să se înfrâneze îi ajunge un pahar pe zi și nimic mai mult. Iar de-i vin dese neputințe, să ia două întregi. Iar din mâncarea pregătită trebuie să ia o farfurie și să nu se mai îngrijească de ea. Iar la întrebarea cum au ținut Părinții un regim așa de aspru, trebuie știut că ei au avut trupurile lor foarte ascultătoare. Deci cei ce se cârmuiesc pe ei înșiși bine și cu dreaptă socoteală țin seama de trup și de înclinarea lui. Roagă-te pentru mine.

160. (V. 85 b) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Canonul înfrânării pe care l-ai spus trebuie păzit de toți sau e după starea celui ce a întrebat?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cele pe care le-am spus iubirii tale despre înfrânare le-am zis celor ca noi și după măsura noastră. Dacă înfăptuim cele de la mijloc, ajungem prin înfrânare la cele mai înalte. Dar, punând piciorul pe prima treaptă a scării, să nu voim să urcăm îndată la cea mai de sus. Căci cei ajunși la măsură pot să fie, cum zice Apostolul, și sătui, și flămânzi pentru că s-au învățat în toate (cf. *Filipeni* 4, 12).²⁷¹ Iar tu, frate, cunoști măsurile tale. Când se ivește în tine război, mai scoate o uncie, și din băutura, la fel.²⁷²

161. (V. 86) *Același frate a întrebat pe același Bătrân: Ce înseamnă a mânca după poftă sau după înclinare?*

Răspunsul lui Ioan: A mânca după poftă înseamnă a râvni să mănânci nu pentru trebuința trupului, ci din lăcomia pântecelui. Iar când vezi că cineva, din înclinație, dorește mai multe legume verzi decât uscate, dar nu din poftă, ci pentru că îi este mai ușor, aceasta e ceva deosebit. Există înclinații care te fac să primești mai bucuros bucatele dulci, altele, sărate, și iarăși altele, acre. Iar aceasta nu e patimă, nici poftă, nici lăcomie. Dar a pofti și a dori mâncarea este poftă. Și ea este slujitoarea lăcomiei pântecelui. Când deci lucrezi împotriva ei și te folosești de mâncare din trebuință, nu o faci din lăcomia pântecelui.

162. (V. 87) *Întrebare a aceluiași către același: Ce să fac, părinte, când patima nu se ivește înainte, dar se strecoară în vremea mâncării? Să mă opresc de la mâncare?*

Răspunsul lui Ioan: Nu te opri, ci luptă împotriva gândului, aducându-ți aminte că mâncarea se va preface în ceva rău mirositor și că vom fi judecați ca unii ce am mâncat, în vreme ce alții s-au înfrânat cu desăvârșire. Și dacă pofta a încetat, mănâncă, dar osândește-te tu însuși. Iar de stăruie, cheamă numele lui Dumnezeu în ajutor și te va odihni (de ispită). Iar de pune stăpânire pe tine, încât nu mai poți mânca cu bună rânduială, oprește mâncarea. Și de sunt unii care șed cu tine la masă, ca să nu bage de seamă, ia câte puțin.²⁷³ Și dacă ți-e foame, împlinește-ți trebuința cu pâine sau cu altă mâncare de la care nu ai război (ispită).

²⁷¹ Rămân stăpâni pe ei înșiși și când sunt sătui și când sunt flămânzi, pentru că s-au deprins să se stăpânească în amândouă cazurile.

²⁷² Când te războiește lăcomia sau când trupul începe să aibă și alte pofte, pentru că e prea hrănit, mai taie o uncie.

²⁷³ A se observa smerenia și delicatețea ce trebuie să însoțească nevoința. Cel ce o practică nu trebuie să se mândrească cu ea, arătând-o, nici să mustre cu pilda ei pe alții. Să se înfrâneze pentru Dumnezeu, nu pentru oameni, deci cât se poate de discret.

163. (V. 88) *Întrebare a aceluiași către același: Lămurește-mă care este semnul lăcomiei pântecelui.*

Răspunsul lui Ioan: Când vezi gândul tău îndulcindu-se de o mâncare și urmărești să o ai înaintea tuturor sau să o ai în fața ta, să știi că te stăpânește lăcomia pântecelui. Ia aminte deci la tine însuși și fă tot ce poți ca să te silești să nu iei cu grabă din ea, ci cu bună rânduială. Și împinge mai vârtos mâncarea aceasta înaintea altora, ce șed la masă împreună cu tine.²⁷⁴ Dar, cum am spus, nu trebuie să încetezi îndată a mânca pe motiv de lăcomie a pântecelui, ci păzește-te să nu te repezi la mâncare fără rânduială. Vorbind de lăcomia pântecelui, Părinții cer să nu întinzi mâna la masă înaintea altuia (cf. Abbé Isaie, *Recueil ascétique*, 5, 11, p. 50; în românește: *Filocalia*, 12, 1991, p. 45), căci acesta e un lucru necuviincios și străin de buna rânduială. Iar când mâncarea pusă înainte este de așa fel că nu se vede care e partea fiecăruia, ci o să o mănânce toți în comun, nu e necuvenit a lua cineva din ea împreună cu toți. Dar trebuie să se facă aceasta cu bună rânduială, și să nu se cadă în lăcomia pântecelui și în osândă. Un alt semn al lăcomiei pântecelui este a voi să mănânci înainte de ora rânduită, lucru care nu trebuie făcut decât dacă este vreo pricină binecuvântată. Dar în toate trebuie cerut ajutorul lui Dumnezeu și El ne va ajuta.

164. (V. 89) *Întrebare a aceluiași către același: De unde vine pornirea trupului?*

Răspunsul lui Ioan: Pornirea trupului vine din negrijă. Căci negrija te mână, fără să-ți dai seama, să judeci și să osândești. Și astfel te trădează. Când Israel sluja cu adevărat lui Dumnezeu, Acesta îl păzea de dușmanii lui. Dar când nu se îngrijea a-l sluji cu adevărat, Dumnezeu lăsa pe dușmanii lui să-l calce.

165. (V. 90) *Întrebare a aceluiași către același: Trebuie să fie întrebați bătrânii despre toate gândurile ce răsar în inimă? Și cel ce se roagă și psalmodiază trebuie a o face cu glas? Trebuie să-și amintească cineva de toate cele pe care le-a făcut, le-a auzit și le-a grăit? Și trebuie să se ia la întrecere cu Părinții?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu trebuie să se întrebe despre toate gândurile ce se ivesc, căci unele sunt trecătoare, ci numai despre cele care stăruie și războiesc pe om. Căci așa cum un om ocărât de mulți disprețuiește ocările și

²⁷⁴ Minunate reguli de bună-cuviință, care s-au întipărit în viața poporului nostru. Ele stau pe o temelie launtrică și nu sunt asociate cu vreo fanfaronadă, ca cele din codul manierelor elegante occidentale, care stau la baza unei politeți care face caz de ea.

nu le are grija, dar dacă cineva se pornește împotriva lui și începe să se lupte cu el, se plânge judecătorului, așa e și cu lucrul acesta. Iar rugăciunea și psalmodierea trebuie făcute nu numai cu mintea, ci și cu buzele. Căci prorocul David zice: „Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta” (*Psalmlui* 50, 16). Și Apostolul, arătând că se cere și lucrarea buzelor, vorbește de „rodul buzelor” (*Evrei* 13, 15). Cât despre cele pe care le-ai văzut, le-ai auzit, le-ai făcut și le gândești, nimic nu le taie decât rugăciunea făcută cu smerenie, cu osteneală și cu lacrimi, în care nu mai e voia omului. Iar Părinții care au biruit n-au izbândit fără osteneli, și fără lacrimi, și fără tăierea vocii. Iar a se lua la întrecere înseamnă a se prețui pe sine și a se socoti deopotrivă (cu aceia).

Dar cel ce întreabă și se încrede în răspunsuri arată smerenie și sporire în Domnul. Roagă-te pentru mine, frate.

166. (V. 91) *Un altul dintre părinți a întrebat pe același Bătrân: Cum își păzește cineva inima sa? Și cum începe războiul vrăjmașului? Și dacă trebuie cineva să se împotrivescă celui ce-l războiește. Și despre gândul curviei, dacă trebuie să i se închidă intrarea. Iar dacă intră, ce trebuie făcut? Iar în privința mănăririi, trebuie să stabilească cineva unci folosindu-se de cântar sau să-și dea cu socoteala și să fie cu pază?*

*Răspunsul lui Ioan: A-și păzi cineva inima înseamnă a avea mintea trează și curată când e războit. Căci cel dintâi lunecă în nepăsare gândul lui. Și când vrăjmașul vede nepăsarea, se străduiește să aducă în el războiul. Și dacă vrei să afli de este dușman sau prieten, aleargă la rugăciune și întreabă-l: Ești al nostru sau al dușmanilor? Și-ți va spune adevărul. Predarea vine deci din negrijă.*²⁷⁵

²⁷⁵ S-ar putea spune că inima este simțirea adâncului pe care îl are omul în sine. Ca atare, ea este pe de o parte simțire, pe de alta, o sesizare a adâncului care nu se sfârșește în om, ci trece și dincolo de el, în infinit. Prin inimă omul se leagă nu prin cunoaștere teoretică, ci în mod real, atât prin simțire, cât și prin reflecție, de Dumnezeu, așa cum se leagă prin simțurile trupesti de lumea din afară, sau trăiește prin simțire stările trupului său.

Iar adâncul pe care-l sesizează și îl simte inima nu e un infinit impersonal, ci o Persoană, pentru că, altfel, inima nu s-ar simți iubind acest adânc, fericită de sesizarea și simțirea Lui. Adâncul, care trezește iubirea persoanei umane care-l simte în inimă, e și el Persoană. Prin inimă omul simte și indefinitul semenului cu iubire sau cu dușmănie, arătându-se și în aceasta că indefinitul omenesc simțit și simțitor e persoană. Mintea, când e strâns unită cu inima (ca în „Rugăciunea inimii”), subliniază pe planul cunoașterii sesizarea lui Dumnezeu prin inimă. Drept urmare, în expresia pe care i-o dă prin cuvinte se cuprinde nu numai sensul adâncului dumnezeiesc, ci și indefinitul Lui, propriu persoanei și trăit prin simțire. Pe măsură însă ce mintea ca funcție de cunoaștere se desparte de inimă, sesizează mai puțin prin simțire indefinitul personal al lui Dumnezeu și funcția ei de cunoaștere este preluată de rațiunea care, prin cunoașterea ei definită, e destinată mai mult lucrurilor finite. Cunoașterea aceasta

Dar să nu i te împotrivești, căci aceasta doresc ei și nu vor înceta (să te războiască). Ci aleargă la Dumnezeu împotriva lor, aruncând înaintea Lui neputința ta. Și El va putea nu numai să-i îndepărteze, ci chiar să le ia puterea de a lucra.²⁷⁶

În privința dracului curviei, e foarte bine să-i închizi intrarea. Dar dacă te răpește și intră, luptă cu el, aruncând neputința ta înaintea lui Dumnezeu și cerând ajutor, și El îl va scoate de la tine.

Cât despre mâncare, rânduiește-ți ceea ce îți întreține viața, cu cumpăna socotelii și cu pază. Și roagă-te pentru mine cu dragoste.

167. (V. 92) *Întrebare a aceluiași către același: De unde îmi vine îngreunarea inimii și un somn fără măsură? Și că nu e în mine nicio pocăință.*

Răspunsul lui Ioan: Acestea îi vin mereu celui ce se liniștește (sihastrului retras) ca, descurajându-se, să fugă de stadion (din locul de luptă) și să deznădăjduiască. Dar noi să aruncăm neputința noastră înaintea Celui ce poate să facă cu mult mai mult decât cele pe care le cerem sau le gândim noi (cf. *Efesenii* 3, 20), până ce va zdrobi taberele amoreilor înaintea noastră. Căci El nu va lăsa pe madianiți și pe amaleciți și pe fiii răsăriturilor să nimicească roadele noastre (cf. *Judecătorii* 6, 3-4). Să așteptăm ajutorul Stăpânului nostru

rațională, sesizând aspecte mărginite, opuse, îi face pe cei ce o au să se opună unii altora, adeseori cu fanatism. Numai în cunoașterea simțitoare, prin inimă și prin mintea unită cu inima, oamenii se pot uni, pentru că sesizează toți Infinitul personal și iubitor.

La rândul ei, o inimă înstrăinată pierde funcția de cunoaștere a simțirii adâncului indefinit și urmarea este că se fanatizează, ajungând la o pură simțire de iubire și de ură pentru lucrurile mărginite. Inima, fiind acoperită, ca funcție de sesizare a unui infinit personal care aprinde iubirea, se poate împietri pentru ceea ce e mare și bun și atotcuprinzător, căzând în fanatisme trecătoare, înguste, pentru lucruri finite. La această stare duce inima „gândul” pasionat de lucruri finite, care promit oarecare plăceri superficiale, trecătoare. Rugăciunea pune însă inima din nou în legătură cu Dumnezeu, în adevărata ei funcție, iar în Dumnezeu găsește iubirea generoasă pentru toate.

²⁷⁶ Supunându-te ispitei lor, rămâi în planul gândurilor finite, al aprinderii pentru ele. Dar alergând la Dumnezeu, ridici inima din planul lor, o pui în comuniune cu adâncul infinit și iubitor al lui Dumnezeu. Numai venind și Dumnezeu în întâmpinarea ta, cu infinitatea Lui, te ajută să te desprinzi de planul celor finite, care îți promit satisfacțiile în cele finite ale unui egoism despărțitor. Dumnezeu va putea astfel să te îndepărteze de cele finite, de finitul despărțitor al demonilor și al gândurilor pătimăse aduse de ei în conștiință, și să le ia puterea asupra ta. Chiar conștiința trezită a neputinței tale te deschide infinității Lui, căci pui în comparație neputința ta cu puterea Lui infinită, ba chiar trăiești această deosebire între acestea, le trăiești simultan pe amândouă fără să le desparți, ci conștiința ta se umilește de elanul iubirii cuprinzătoare a Lui.

Dumnezeu, căci e mai puternic decât ei. Și ne vom mântui.

168. (V. 93) *Întrebare a aceluiași către același: Cum se face că noaptea îmi nălucesc anumite fețe, iar ziua mă lupt cu altele? Dar se întâmplă aceasta și fără fețe. Și se mai întâmplă că aceste năluciri apar fie însoțite de dulceață, fie lipsite de dulceață.*

Răspunsul lui Ioan: Cei ce ne atacă ziua ne atacă și noaptea, arătând că ne au încă în mâinile lor și se prefac în alte și alte fețe. Iar faptul că aceasta se întâmplă când cu dulceață, când fără dulceață, vine, precum am spus, din prefacerea lor, ca să-l arunce pe om în îndoială și tulburare. Iar războiul de noapte e îndoit. Uneori e pățimit din plăceri, alteori din ispita diavolului, ca să-l ducă pe cineva la deznădejde, încât să creadă că nu mai are putință de mântuire. Când deci îți vine ispita acestui război, fă de șapte ori șapte îngenuncheri, adică patruzeci și nouă, zicând la fiecare: „Doamne, iartă-mă pentru numele Tău cel Sfânt”. Iar de ești bolnav sau de este Duminică, atunci când nu este îngăduit să se facă îngenuncheri (metanii), zi cuvântul acesta în locul celor patruzeci și nouă de îngenuncheri. Iar deosebirea ispitelor este aceasta: unele sunt de la diavolul și ele vin din mândrie; altele, de la plăceri și ele vin din lăcomia pântecelui.²⁷⁷

169. (V. 95) *Întrebare a aceluiași către același: Mi-ai spus, părinte, în răspunsul tău, că dintre cele ce î se întâmplă omului noaptea, unele sunt din mândrie prin ispita diavolului, iar altele din plăceri, datorită lăcomiei pântecelui. Oare poate diavolul stârni aceste ispiti în om și numai din pizmă, fără mândria sau iubirea aceluia de plăceri? Și cum poate cineva cunoaște când o asemenea mișcare se stârnește noaptea prin fire? Și dacă această mișcare naturală o suferă și cei desăvârșiți. Și dacă trebuie să se îngenuncheze între Paști și Rusalii sau nu.*

Răspunsul lui Ioan: Diavolul o poate stârni din pizmă. Dar, neexistând mândria sau pofta de plăcere, nu poate. Așa cum atunci când cineva, voind să zidească o casă, dacă nu află materialele care să-i slujească, în zadar se ostenește, la fel și diavolul. Iar semnul mișcării naturale îl cunoaște cineva când vede că ea nu se stârnește în el nici din mândrie, nici din plăcere, nici din pizma diavolului. Îndeosebi, când nu e din pizma diavolului, ci din fire, cunoaște cineva atunci când, culcându-se cu pace și după multe rugăciuni și

²⁷⁷ Când ne închipuim persoane cu care ne certăm, avem de-a face cu ispita despărțitoare de la diavolul, din pricina mândriei sau a ambițiilor noastre, din cauză că ne amintim de unele jigniri ce ni s-au adus. Când ne închipuim persoane care stârnesc în noi pofta de desfrâu, care în beția ei uită de toate, avem de-a face cu mișcări iscate în noi de îmbuibare, stăpânită și ea de egoismul lor. Ispitele de plăcere ne vin noaptea, cele de mânie, ziua.

pecetluindu-se cu numele Sfintei și Celei de o ființă Treimi,²⁷⁸ pătimește aceasta. Dar cei desăvârșiți nu pătimesc nici aceasta, căci au stins și aprinderea firii, făcându-se în chip duhovnicesc eunuci pentru Împărăția cerurilor (cf. *Matei* 19, 12), adică și-au omorât (și-au mortificat) mădularele (cf. *Coloseni* 5, 5). Iar despre plecarea genunchilor între Paști și Rusalii s-a spus și altădată să nu le pleci în chilie.²⁷⁹ Roagă-te pentru mine, frate.

170. (V. 94) *Întrebare a aceluiași către același: Dacă mi se întâmplă vreo nălucire în timpul nopții și a doua zi am să iau Sfânta Împărtășanie, ce trebuie să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Să ne apropiem ca niște răniți, nu ca niște biruitori; ca unii ce au mai degrabă trebuință de doctor. Și Cel ce a vindecat pe cea care suferea de curgerea sângelui (cf. *Matei* 9, 22) ne va vindeca. Să iubim mult, ca să ni se spună și nouă: Vi se vor ierta multe păcate, pentru că ați iubit mult (cf. *Luca* 7, 47). De câte ori vorești să te împărtășești, zi: „Să nu-mi fie mie, Stăpâne, aceste Sfinte Taine spre judecată sau spre osândă, ci spre sfințirea sufletului și a trupului”. Apoi apropie-te cu frică, și iubitorul de oameni Stăpân al nostru va face cu noi mila Sa. Amin.

171. (V. 99) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Avva, oare e bine să mărturisesc vreunui dintre frați nălucirile pe care le am și să-i pun metanie, cerându-i să se roage pentru mine?*

Răspunsul lui Ioan: E bine să i se spună celui ce poate să audă (să înțeleagă) despre nălucirile din vremea nopții, dar nu celor mai tineri. Și, la fel, să i se pună metanie și să i se ceară să se roage pentru noi. Căci e un cuvânt al Scripturii: „Mărturișiți-vă unii altora păcatele și rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați” (*Iacov* 5, 16).

Scolie: Spunând Părintele că e bine să se spună celui ce poate să audă, a

²⁷⁸ Ne pecetluim făcând semnul Crucii și pomenind numele Sfintei Treimi. Prin aceasta întipărim și în trup, și în suflet gândul la crucea lui Hristos, Care a primit din iubire pentru toți răstignirea, respingând ispita de a-și cruța trupul în mod egoist și dându-ne și nouă această putere generoasă, și gândul la Sfânta Treime, de la Care ne vine iubirea atotcuprinzătoare aflătoare în Ea și ajutorul de a birui ispitele și de a răbda greutățile care ne îndeamnă la scăparea egoistă de ele.

²⁷⁹ În ediția Volos, la notă: „A se vedea tâlcuirea canonului 20 al primului Sinod Ecumenic, în care Sfântul Sinod și toți tâlcuitorii (dar și Vasile cel Mare, în canonul 51) opresc îngenuncherile de la Paști la Rusalii. De aceea și îngăduința aceasta parțială a sfântului acesta vrea să fie de acord cu oprirea generală din canonul Sinodului Ecumenic și din Biserică. Împăcându-le pe amândouă, dacă vreunii sunt supărați de războiul trupului sau au vreun canon și voiesc să-și asuprească și să-și domolească trupul, să facă mai multe închinăciuni (plecări), ca prin ele să împlinescă osteneala îngenuncherilor și a metaniilor cu alipirea la pământ”.

arătat că nu e de folos să se spună acestea tuturor, la întâmplare.

172. (V. 100) *Un altul dintre părinți, care se liniștea viețuia retras în chilie), l-a întrebat pe același Bătrân: Cum trebuie să se șadă în chilie?*

Răspunsul lui Ioan: A ședea în chilie înseamnă a-ți pomeni păcatele și a plânge și a te tângui pentru ele, a veghea să nu ți se robească mintea; iar de e robită, a o aduce iarăși la locul ei.²⁸⁰

173. (V. 124) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Cum cunosc, părinte, când sunt închis în chilie, dacă îmi tai voia? La fel, când sunt cu oamenii? Și ce sunt voia trupească, și voia dracilor acoperită sub masca binelui, și voia lui Dumnezeu?*

Răspunsul lui Ioan: A-ți tăia voia când șezi în chilie înseamnă a disprețui plăcerea trupească în toate. Iar voia trupului stă în a-l mulțumi pe el în orice lucru. Ca să nu-l mulțumești deci pe el, taie voia ta când șezi în chilia ta.

Iar a-ți tăia voia când ești cu oamenii stă în a muri față de ei și a fi cu ei ca și când n-ai fi.²⁸¹

Voia cea după Dumnezeu stă, după Apostolul, în a-ți tăia voia trupului (cf. *Efesenii* 2, 3). Iar voia cea de la draci este pornirea de a-ți apăra dreptatea ta și de a te încrede în tine.²⁸² Atunci ești prins în cursă. Roagă-te pentru mine, fratele meu, și iartă-mă.

174. (V. 125) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Ce hrană trebuie să-mi rânduiesc pentru fiecare zi?*

Răspunsul lui Ioan: A-ți stabili hrana pentru fiecare zi în chilie, precum ai întrebat, înseamnă a te lăsa prins de o grijă și de o nevoie. Lasă-te călăuzit de îndrumarea lui Dumnezeu: „Cel ce umblă drept umblă cu încredere” (*Pilde* 10, 9).

²⁸⁰ Se cere a nu-ți lăsa mintea să fie luată de sub stăpânirea ta de anumite gânduri. Căci atunci nu mai ești nici tu liber în întregime, odată ce o parte din tine, și anume mintea ta, e scoasă de sub voia ta. A aduce mintea la locul ei înseamnă a o aduce la locul ei de strajă în fața lui Dumnezeu, ca pe un ostaș care stă de pază în fața împăratului. Atunci ești stăpân pe ea și pe tine. Atunci se revarsă în tine darurile Lui, viața Lui, iubirea Lui generoasă, opusă egoismului pătimăș.

²⁸¹ Să nu pui pasiune în a fi cu ei. Să nu cauți o plăcere în a fi cu ei, în așa fel încât să suferi dacă nu ești cu ei sau ți se ia prilejul de a fi cu ei. A voi să fii prea exclusiv cu unul sau cu unii e tot un egoism.

²⁸² Voia ce-ți vine de la draci, sau pe care ei te fac să ți-o socotești drept voia ta, este aceea de a te justifica în tot ce faci și a socoti că tu nu poți greși. E lauda cu păcatele proprii, fiindcă ți-ai închiriat eul demonului. E dovada mândriei egoiste ce-și apără egoismul.

175. (V. 126) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Oare e bine a stăruir în rugăciunea: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă”? Sau e mai bine a citi din Sfânta Scriptură și a rosti stihuri din psalmi?*

Răspunsul lui Ioan: Trebuie făcute amândouă, puțin din una și puțin din alta. Căci s-a scris: „Aceasta să o faceți și aceea să n-o lăsați” (Matei 23, 23).

176. (V. 127) *Întrebare a aceluiași către același: Când psalmodiez, trebuie să spun „Tatăl nostru” după fiecare psalm sau să-l spun o singură dată și să petrec celălalt timp în cereri?*

Răspunsul lui Ioan: A spune o dată „Tatăl nostru” și o dată a rosti cereri este același lucru.

177. (V. 101) *Întrebare a aceluiași către același: Îmi vine gândul că cugetarea (meditația) face rugăciunea curată. Oare așa este?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu te lăsa batjocorit de draci, ca să spui că cugetarea face rugăciunea curată. Căci cum mai rămân patimile în omul care are o astfel de rugăciune curată?²⁸³

178. (V. 128) *Întrebare a aceluiași către același: Trebuie să se pomenească la sfârșitul doxologiei de seară sau de noapte din Sfintele Biserici, împăratul, conducătorii, poporul, săracii, văduvele și cele asemenea? Și cel căruia i se cere de către cineva să se roage pentru el trebuie să o facă, chiar dacă e stăpânit de patimi?*

Răspunsul lui Ioan: E bine să cerem în rugăciune pacea Sfintelor Biserici și să pomenim cele ce urmează. Dar să o facem ca niște nevrednici, care nu avem putere spre aceasta. Căci e o poruncă apostolică (cf. *1 Timotei* 2, 1-2) și e bine să ne rugăm pentru cel ce ne-o cere. Căci e un cuvânt al Evangheliei și al Apostolului: „Oricărui cere, dă-i” (*Matei* 5, 42), și: „Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați” (*Iacov* 5, 16). Și iarăși: „Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea” (*Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31). Ba unii se rugau și pentru Apostoli (cf. *Fapte* 12, 5). Deci cel ce nesocotește porunca se osândește pe sine însuși. Iată pentru ce, putând sau neputând, eu mă silesc spre aceasta din pricina poruncii.

179. (V. 102) *Întrebare a aceluiași către același: Cum ajunge gândul pradă fiarei?*

Răspunsul lui Ioan: Gândul ajunge pradă fiarei dacă omul nu i-o ia înaintea și nu se disprețuiește pe sine însuși. Atunci suferă mușcătura dinților ei

²⁸³ Aceasta nu e o rugăciune curată, căci mai rămân patimile în cel ce o face. Mai rămân în parte închis în egoism.

și e sfâșiat de dinții ei.²⁸⁴ Pe urmă e nevoie de un plasture, adică de pocăință.

180. (V. 103) *Întrebare a aceluiași către același: Oare trebuie să se închidă ochii în fața uneltirilor vrăjmașului? Și când trupul se răzvrătește, ce trebuie să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Diavolul arată omului felurite lucruri fie prin simțuri, fie în afară de ele. Cel ce e slab închide ochii ca să nu le vadă. Iar cel tare, chiar dacă le vede, le disprețuiește. Căci dreptul îndrăznește ca un leu (cf. *Pilde* 28, 1). Cât privește răzvrătirea trupului, aleargă în acel moment repede la Iisus prin rugăciune, și te vei odihni.

181. (V. 104) *Întrebare a aceluiași către același: De ce mi se întâmplă să osândesc pe alții, chiar după ce am întrebant?*

Răspunsul lui Ioan: Ai de îndurat ispita de a osândi pe alții chiar după întrebare, pentru că n-a murit în tine ispita de a te socoti drept (de a te justifica). Și nu-ți iei osteneala de a te feri de această patimă. Osândește-te pe tine și osândirea altora va pleca de la tine.

182. (V. 105) *Același, fiind supărat de tâlhari și înfricoșându-se tare, dar prin harul lui Dumnezeu fiind apărat de vătămarea lor, a destăinuit aceluiași Bătrân frica sa, cerând totodată rugăciunea lui ca să fie ocrotit de mai înainte.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu nu părăsește pe nimeni, căci a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi” (*Evrei* 13, 5), dar ne predă necredinței noastre. Însă cu îngăduința lui Dumnezeu vin și ispitele credinței celor ce au desăvârșită încredere în Dumnezeu. Dar sunt oare mai mulți tâlhari care vin decât carele și puterile lui Faraon? Și se știe că, printr-un singur cuvânt și la un singur semn al Domnului, au fost înecate toate deodată (cf. *Ieșirea* 14, 26-28). Nu-ți aduci aminte cum a orbit pe cei ce veneau asupra lui Elisei? Cine i-a orbit și pentru ce (cf. *4 Regi* 6, 18)? Cel ce știe să izbăvească de ispite pe cei binecredincioși. Acela le-a făcut și le face pe toate. Cum vom uita de Scriptura care zice: „Domnul te va păzi pe tine de tot răul; păzi-va Domnul sufletul tău” (*Psalmi* 120, 7)? Și cum vom da uitării cuvântul: „Vouă și perii capului vă sunt numărați” (*Matei* 10, 30; *Luca* 12, 7), sau cuvântul: „Nicio vrabie nu va cădea pe pământ fără știrea Tatălui vostru. Nu e cu mult mai de preț omul decât o vrabie?” (*Matei* 10, 29-31; *Luca* 12, 6-7)? O, frică, fiica necredinței, până unde ne-ai coborât! E înspăimântătoare. Orbește mintea, molește inima, desparte pe oameni de Dumnezeu. E sora lipsei de nădejde. Îi mână pe oameni de la frica de Dumnezeu în țara pierzării. Frate, să fugim de ea și să-L deșteptăm pe El din somn, zicând: „Stăpâne, mântuiește-ne că pierim” (*Luca* 8, 24; *Matei* 8,

²⁸⁴ Se dezvoltă tema lui Marcu Ascetul din scrierea Despre Botez, în: *Filocalia*, 1, p. 339 (Ed. IBMBOR, 2008).

25). Și El, sculându-Se, va certa năvala vântului și o va potoli. Iar nouă ne va zice: „Eu sunt, nu vă temeți” (*Matei* 14, 27). Să părăsim toiagul de trestie și să luăm toiagul Crucii, în care se sprijină cei ce șchiopătează, prin care se scoală morții, întru care se laudă Apostolul (cf. *Galateni* 6, 14), întru care am fost izbăviți de predarea de noi nouă înșine (de egoism), așezându-ne lângă Cel ce S-a răstignit pentru noi. Căci prin el ne păstorește pe noi, oile Sale, și prin el alungă de la noi lupii poftitori de sânge.²⁸⁵ Lui fie slava în veci. Amin.

183. (V. 106) *Întrebat despre același lucru, marele Bătrân a răspuns:*

Frate adormit, cercetează inima ta moleșită, de care eu mă mir că se teme de robii ce stau afară și nu privește la stăpânii lor, care se află înlăuntru. Tâlharii cunoscuți cu simțurile sunt slugile tâlharilor cunoscuți cu mintea, adică ai dracilor, lucrători în aceea. Ești dator să mulțumești tâlharilor ce vin asupra ta că, venind ei, au trezit pe stăpânii lor, pe tâlharii ce dormeau în tine. La ce depărtare S-a dus Iisus, ca să mergi la El și să-L rogi să-ți vină într-ajutor? Nu aude oare urechea ta ceea ce psalmodiază gura ta?²⁸⁶ „Aproape este Domnul e toți cei ce Îl cheamă întru adevăr. El va face voia celor ce se tem de El, și cererile lor le va asculta și-i va mântui pe ei” (*Psalmi* 144, 18-19). Alipește-te de El și El va alunga de la tine și pe stăpânii dinlăuntru, și pe robii lor din afară. Lui fie slava în veci. Amin.

²⁸⁵ Crucea e puterea noastră de a ne depăși, ea e puterea pregătită pentru noi de Hristos. El a răbdă-o ca om, pentru a întări firea omenească din El împotriva crușării egoiste și pentru a ne comunica această putere și nouă. Pomenirea ei, legată de semnul ei, Îl aduce în noi pe Hristos Însuși, Care a întărit firea Sa omenească răbdând crucea și Care, în urma acestei întăriri, a biruit moartea. Nu putea învia Dumnezeu o fire omenească moleșită, îmbrăcând-o în viața largă netrecătoare care reprezintă o supremă tărie, ca pe un obiect. Ea însăși trebuia să vină în întâmpinarea învierii Sale, ca act al acestei țării spirituale, prin răbdarea durerilor opuse egoismului. Crucea e și dovada milei lui Hristos pentru noi, dar și mijlocul pe care ni l-a dăruit pentru a ne întări și a crește spre țaria vieții generoase, nesupusă morții îngustării egoiste. În Cruce Îl avem pe Hristos cu puterea Lui atotiubitoare, dar ca să ne însușim și noi această putere. De aceea, Crucea e toiagul nostru cel tare, e lauda noastră, e nădejdea noastră. Prin ea alungăm pe diavolii care ne supun când suntem fricoși din egoism, prin ea suntem păziți în pășunea întinsă a hranei nemuritoare adusă nouă de Hristos. Diavolul vrea să ne facă fricoși, ca să ne predăm și să devenim robii lui; Hristos vrea să devenim puternici, liberi, frați ai Lui și ai tuturor, părtași la puterea generozității și la slava Sa. Dracii ne robesc pentru că nici ei înșiși nu sunt liberi, fiind robii slabi ai patimilor mândriei lor și lucrând sub stăpânirea ei. În sensul acesta de absolut liber de orice patimă și lege mai presus de El, care L-ar putea îngusta, trebuie să înțelegem afirmația Părinților că Dumnezeu este nepătimitor (απαθής).

²⁸⁶ Urechea lui Iisus e așa de aproape de gura ta, care se roagă ca și urechea ta.

184. (V. 107) *Același a întrebat pe celălalt Bătrân: Două gânduri mă supără în legătură cu tâlharii. Unul mă osândește, zicând: „Cele ce ai sunt ale mănăstirii și vei avea păcat de vei lăsa să le ia; de aceea trebuie să bați și să strigi”. Celălalt gând mă osândește, zicând: „Domnul a zis: Celui ce voiește să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”. Ce poruncești deci, stăpâne, să fac? Fiindcă stau la îndoială. Și iartă-mă că, lăsând pe tâlharii cunoscuți cu mintea să intre și să iasă și să jefuiască inima mea, întreb despre cei cunoscuți cu simțurile. Roagă-te deci să-i alunge mai întâi Domnul pe aceștia.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu ai nimic al tău, nu disprețui cele pe care le-ai primit din dragoste de la mănăstire. Altfel, vei avea osândă. Căci omul aflat sub stăpânire nu e sub poruncă (de a lăsa să se ia ceva). De aceea bate²⁸⁷ fără grijă²⁸⁸ și strigă, zicând: „Binecuvântează, cel ce ești încă,²⁸⁹ și mă ajută!” Și te va ocroti Dumnezeu. Domnul va alunga atât pe tâlharii văzuți cu simțurile, cât și pe cei cunoscuți cu mintea. Îmbărbătează-te și fii tare. Și te roagă pentru mine.

185. (V. 108) *Același a citit în Gherontic [Les sentences des Pères du désert (Pateric), Solesmes, nr. 325, 1966, p. 332] că cel ce voiește cu adevărat să se mântuiască trebuie să rabde mai întâi de la oameni ocări, necinstiri, păgubiri, vătămări, să-și elibereze simțurile,²⁹⁰ apoi poate să urce la liniștea desăvârșită,²⁹¹ precum a făcut și Domnul nostru Iisus Hristos. Căci El, răbdând toate acestea, a venit apoi la Sfânta Cruce, care e una cu omorârea trupului și a patimilor și cu odihna sfântă și desăvârșită²⁹² (cf. Abbé Isaïe, Recueil ascétique,*

²⁸⁷ Ediția Volos, la notă: „A bate nu înseamnă a-i bate pe tâlhari, ci a ciocăni cu ceva și a face zgomot, pentru a-i înfricoșa”.

²⁸⁸ Nu ești aici sub porunca de a păstra liniștea, căci lucrurile pe care le ai, nefiind ale tale, trebuie să le aperi.

²⁸⁹ În ediția Volos, la notă: „«Încă» cred că înseamnă pe însoțitorul care e cu el. E ca și când ar zice: «Binecuvântează și vino și tu, frate, care mai ești cu mine, și mă ajută», ca, auzind tâlharii că mai este unul cu el, să se teamă și să fugă”.

²⁹⁰ Simțurile sunt furate fără voie de lucrurile plăcute. Prin aceasta e rob și îngustat însuși subiectul lor. Ele trebuie eliberate, ca să devină omul însuși liber. Iar aceasta cere multă tărie și o neprețuire a lucrurilor.

²⁹¹ Liniștea este astfel una cu libertatea, cu stăpânirea de sine. Acest om își poate aduna mintea în întregime și continuu în gândul la Dumnezeu.

²⁹² Avem aici înțelegerea crucii ca odihnă. Deplina biruire a patimilor și a griji de sine aduce desăvârșita odihnă. Dar biruirea patimilor se face prin pătimirea despărțirii de ele și de egoismul lor. La Iisus nu e o biruirea patimilor, ci a afectelor, a slăbiciunilor intrate în firea noastră odată cu păcatul. El a luat afectele noastre, dar nu patimile ce se dezvoltă prin satisfacerea afectelor, care au în ele pornirea de a se satisface în mod exagerat, sau de a apăra cu orice preț viața pământească a omului. Astfel Hristos-Omul ajunge la deplina odihnă, la capătul pătimirii, așa cum noi

8, 68, p. 104; 13, 2-3, pp. 115-119). *Și el și-a zis sieși: Eu, ticălosul, n-am făcut niciuna dintre acestea, ci, smintind cu neputința mea pe toți, am plecat dintre oameni. Oare nu trebuie să vin iarăși între oameni și cu ajutorul lui Dumnezeu să fac ceea ce au spus Părinții și așa să intru la liniște (la retragere), ca să nu fie zadarnică osteneala mea? Și a destăinuit acestea aceluiași Bătrân.*

Răspunsul lui Ioan: Bine au spus Părinții; și altfel nu s-ar putea. Dar pentru că sunt multe motive pentru care omul crede că face bine, dar pentru alte motive el se păgubește făcând aceea, trebuie să se încredințeze întâi că ceea ce face e bine. Tu ai trecut la viețuirea retrasă, dar când mergi între oameni se naște în tine slava deșartă. Dar poate că nici gândul ce ți-a venit acum de a viețui între oameni nu va stăruî în tine. Și așa se vor naște două rele, însă, dacă te osândești pe tine ca unul ce n-ai făcut ce trebuie ca să urci la cruce, zicând: „M-am retras din neștiință”, osândirea aceasta, aducându-ți ocară și necinstire, te poate duce cu adevărat la măsura crucii, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

186. (V. 109) *Cererea aceluiași către marele Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt tare necăjit.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu cerului și al pământului să vă îplinească, prin rugăciunile Sfinților Săi, cererile pe care mă rog din inimă să vi le îplinească.²⁹³ Dar fiindcă voiți să ascultați și să vă bucurați, voi sunteți cei ce mă siliți să grăiesc, ca să se îplinească și cu mine cuvântul: „M-am făcut fără de minte, (...) voi m-ați silit” (2 *Corinteni* 12, 11). Însă eu, și înainte de a-mi cere voi, simțeam în mine arzând ca flacăra unui foc puternic dragostea lui Hristos, Care a zis: „lubește pe aproapele tău ca pe tine însuși” (*Leviticul* 19,

ajungem la nepătimire pătimind desfacerea de patimi. Starețul Vasilios Gondikakis de la Athos spune că cel ce stă întins pe cruce din iubire pentru alții se odihnește (cf. *Eisodikon*, Sfântul Munte, 1974). Se odihnește prin mulțumirea de a fi făcut aceasta pentru alții, dar și prin faptul că s-a eliberat de agitația ce o întrețineau în el patimile. În el n-a rămas decât iubirea curată față de alții dusă până la capăt, biruind orice egoism. De observat că în scrierea aceasta liniștea e socotită egală cu închiderea în chilie, care e unită cu renunțarea la toate plăcerile.

²⁹³ Cererile marelui Bătrân către Dumnezeu, puse în mișcare de cererea celui ce-l roagă să le facă, se adresează în același timp sfinților, ca să-și adauge rugăciunea lor la rugăciunea sa și a celui ce a pus în mișcare rugăciunea sa. Toate se împletesc. Cele mai de jos se întemeiază pe cele mai de sus, și acestea sunt puse în mișcare de cele mai de jos. E o întâlnire de întregire, o sobornicitate a completării în rugăciune a tuturor, într-un fel, în jurul celui mai de jos, deși acesta și-a adresat cererea celui mai de sus. Este în ea o urcare de la cei mai de jos la cei mai de sus și o coborâre a acestora la cei mai de jos. Dar toți urcă prin această rugăciune întregitoare spre Dumnezeu, sau Dumnezeu îi face să se unească în această sobornicitate a rugăciunii în El. Nimeni nu urcă spre Dumnezeu și în Dumnezeu singur, ci toți împreună. Aceasta este Biserica.

18). Și arderea și fierberea aceasta cu duhul mă face să nu încetez să mă rog ziua și noaptea lui Dumnezeu, ca să vă facă purtători de Dumnezeu și să locuiască în voi și să umble în voi (cf. 2 *Corinteni* 6, 16), și să vă trimită vouă Duhul Său cel Sfânt, „Duhul adevărului”, ca să vină și să vă învețe toate și să vă conducă la tot adevărul (cf. *Ioan* 16, 13), spre a vă face moștenitori ai bunătăților cerești, „pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit” (1 *Corinteni* 2, 9). Și m-am făcut pentru voi ca un părinte care se străduiește să-și învețe copiii să slujească Împăratului în oștirea Lui strălucitoare, neavând nicio grijă de ei înșiși. Să vă dea Dumnezeu arderea unei astfel de iubiri. Căci Domnul vă va încredința că ridică la al șaptelea cer pe oamenii care au această iubire,²⁹⁴ precum au urcat unii cu îndrăzneală și sunt binecuvântați,²⁹⁵ „fie în trup, nu știu, fie afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe” (2 *Corinteni* 12, 2).

Și ca să aflați începutul căii acestei bucurii, ascultați. Întâi îi vine omului Duhul cel Sfânt, Care-l învață toate și cum trebuie să se smerească în cugetare. Apoi, călăuzit de acea primă ardere, urcă la primul cer și, după aceea, la al doilea și, treptat, până la al șaptelea. Și acolo poate auzi lucruri negrăite și înfricoșătoare, pe care nimeni nu le poate auzi, decât cei ce au urcat la măsura aceasta, de care fie să vă învrednicească Domnul și pe voi. Acolo pot ajunge cei ce au murit cu desăvârșire lumii prin răbdare și multe necazuri.

O, iubite frate, Domnul a răbdar Crucea și tu nu te bucuri de necazurile a căror răbdare duce în Împărăția cerurilor? Drept ai spus că ești necăjit. Dar nu știi că, atunci când cineva cere părinților să se roage pentru el lui Dumnezeu să-i dea ajutorul Său, i se înmulțesc necazurile și cercările spre probarea lui? Nu cere deci odihnă trupească dacă Domnul nu ți-o dă. Căci Domnul privește cu scârbă la odihna trupului. Și tot El a spus: „În lume necazuri veți avea” (*Ioan* 16, 33). Domnul să te ajute în toate! Iartă-mă pentru cele ce ți-am spus, căci am vorbit ca unul care cere multe, fără să le aibă el însuși. Dar am spus cele pe care le știu despre alții, despre sfinți. Roagă-te pentru mine.

187. (V. 110) *Același, socotind că moartea marelui Bătrân este aproape și întristându-se în privința mântuirii sale și a întregii obști din mănăstire, i-a făcut acest lucru cunoscut marelui Bătrân, care i-a răspuns acestea:*

²⁹⁴ Iubirea desăvârșită eliberează de griji. Aceasta cu atât mai mult, cu cât cel ce iubește știe că iubește pe Cel atotputernic, răspunzând iubirii Lui, care va purta grija de toate ale sale.

²⁹⁵ Cel binecuvântat de Dumnezeu este totodată dăruit de El cu ceea ce spune în binecuvântare. În ediția Volos, la notă, se spune: „Cred că sfântul spune acestea despre sine. Căci cel ce călăuzește pe alții pe calea aceasta negrăită și necuprinsă a răpirii la Dumnezeu e vădit că a pășit primul pe această cale prin puterea tainică a Duhului”.

Preaiubite frate, mișcat de dragostea dumnezeiască, ai grăit cuvinte de smerenie, trezind și compătimirea unor oameni nemiloși față de un om păcătos și prea neînsemnat. Și ce pot să-ți spun eu, care sunt un om lipsit de compătimire și de iubire? Sunt copleșit de cuvintele tale și nu am ce să-ți dau în schimb. Dacă aș avea ceva, ți-aș spune. Nu vă las, în acești ani ai vieții mele și nici în ziua din urmă, orfani, ci voi rămâne cu voi din porunca lui Dumnezeu, Care toate le face spre mântuirea sufletelor noastre, robii Săi. Și nu voi rămâne pentru mine, ci pentru voi, care cereți aceasta, ca să rodiți în Dumnezeu prin mine, aducându-l drept roadă mântuirea voastră. Roagă-te deci ca să pot să-l spun: „Iată, eu și pruncii pe care mi i-ai dat” (*Isaia* 8, 18; *Evrei* 2, 13), păzește-i întru numele Tău (cf. *Ioan* 17, 11); acoperă-i cu dreapta Ta, călăuzește-i la limanul voii Tale și scrie numele lor în cartea Ta (cf. *Apocalipsa* 21, 27).²⁹⁶ Dă-le lor arvuna vieții, bucurându-i și zicându-le: „Nu te teme, turmă mică, căci binevoit-a Tatăl vostru să vă dea Împărăția” (*Luca* 12, 32). Și mai roagă-te să-mi dea să-l spun: Părinte, dă-mi ca unde sunt eu să fie și copiii mei (cf. *Ioan* 17, 24), în viața negrăită. Crede, frate, că duhul meu râvnește să spună Stăpânului meu care se bucură de cererea robilor Săi: Stăpâne, sau du împreună cu mine și pe copiii mei în Împărăția Ta, sau șterge-mă și pe mine din cartea Ta (cf. *Ieșirea* 32, 32).²⁹⁷

Dar slăbiciunea și nepăsarea mea mă împiedică să am o astfel de îndrăzneală. Totuși mila Lui e mare.

Având deci un astfel de Stăpân, să ne mângâiem, crezând în chip neîndoielnic că va face mila Lui cu noi. Nu va trece Dumnezeu cu vederea osteneala nevoinței Părinților noștri celor adormiți și a celor încă vii, ci va zice: „Cruța-voi locul acesta pentru Mine și pentru cei ce Mi-au slujit Mie din inimă în el”. Căci eu cred fără să mă îndoiesc că în acest loc sunt unii care pot să

²⁹⁶ „La limanul voit de Tine”, unde sunt scăpați de agitația grijilor și patimilor; în Împărăția odihnei celei întru Tine, unde au toate, împreună cu Tine, viața fără de sfârșit.

²⁹⁷ Cine poate renunța la fericirea veșnică din iubire pentru alții, nu o poate pierde, căci ea se află chiar în această iubire pentru alții dusă până la capăt. Deci cei ce nu ajung la această iubire nu pot gusta toată fericirea Împărăției veșnice. Pe de altă parte, nu se poate ca cei iubiți așa de mult de cel ce poate renunța pentru ei la fericirea veșnică să nu se fi molipsit și ei de un anumit grad de iubire. „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri” (*Ioan* 14, 2) poate indica treptele de iubire în care se vor afla diferitele persoane. Și cum nu există doi oameni care să aibă același grad de iubire, fiecare se poate spune că are, în iubirea sa și în înțelegerea sa corespunzătoare cu ea, un alt locaș. Dar aceasta nu împiedică comunicarea între cei care sunt în aceeași „casă”. Dimpotrivă, de-abia în acest caz se bucură de comunicarea între ei, pentru că fiecare are de spus ceva propriu altuia sau de auzit de la altul. Și prin aceasta toți urcă în veci ca îngerii. Dar fiecare se află pe altă treaptă, comunicându-și cele ale lor și primindu-le unul de la altul, și prin aceasta promovându-se și ei unul pe altul în această urcare.

câștigate îndurarea lui Dumnezeu pentru zecile de mii de oameni, și nu sunt respinși. Domnul va face voia lor, care cer ca ochii Lui să fie peste locul acesta (cf. 3 *Regi* 8, 29). Căci rugăciunile lor se suie la El ca niște fulgere ce luminează asemenea razelor soarelui și de ele se veselește Tatăl și se bucură Fiul și are plăcere Duhul Sfânt.²⁹⁸

Să luăm aminte deci, frate, numai la noi înșine, pentru că Dumnezeu are grijă de locul acesta. Căci s-a făcut loc de odihnă pentru slujitorii Săi și în el se împlinește cuvântul: „Glas de veselie și de mântuire în corturile dreptilor” (*Psalmi* 117, 15). Drept aceea, e propriu dreptei Domnului să lucreze cu putere, să ne dea nouă tărie, să ne hărăzească să pășim pe urmele Părinților noștri „în învățătură, în purtare, în îndelungă-răbdare, în dragoste, în stăruință, în prigoniri, în pătămiri” (2 *Timotei* 3, 10-11), în câte le-au venit lor de la vrăjmașul în chip simțit și gândit.

Căci de nu vom câștiga ceva propriu vieții lor, cum vom fi copiii lor? Fiindcă Însuși Domnul zice: „Dacă ați fi copiii lui Avraam, ați face lucrurile lui Avraam” (*Ioan* 8, 39). Dacă nu pătimim împreună cu ei, după puterea neputinței noastre, cum ne vom slăvi împreună cu ei în ceasul acela?²⁹⁹ Dacă nu murim împreună cu ei, tăind voia noastră,³⁰⁰ cum ne vom scula împreună

²⁹⁸ În ediția Volos, la notă: „Dacă acestea le mărturisește sfântul despre alții, cu atât mai mult le mărturisește poate despre sine. Căci el îi copleșea pe toți prin virtuțile și harismele (darurile) sale”.

²⁹⁹ Nu putem ajunge tari și liberi, deci la slava oamenilor adevărați, împreună cu Hristos ca om, dacă n-am biruit toate cele ce ne robesc și ne arată ca oameni slabi, dacă nu ne-am întărit prin răbdarea necazurilor, cum a întărit Hristos umanitatea Sa prin răbdarea patimilor.

³⁰⁰ Dacă nu vom muri vieții spre moarte, vieții slăbite prin patimile egoiste ce o stăpânesc, tăind voia noastră, care nu e a noastră, care mai mult ne robește, nu ne vom „ridica” sus, la viața puternică, nemuritoare, pentru că e cu adevărat liberă, în comunicarea iubitoare cu Hristos Dumnezeu, a Cărui umanitate s-a ridicat cea dintâi la viața nemuritoare și veșnică prin Cruce și Înviere, datorită Ipotașului dumnezeiesc cu care era unită.

La această libertate și nemurire cu trupul nu poate ajunge firea omenească prin ea însăși; aceasta ar însemna o identitate a ei cu dumnezeirea în sens panteist. Dumnezeu este însă transcendent lumii și omului. Faptul că lucrurile lumii sunt supuse unor legi și că omul, în plus, și unor ispite arată că nu sunt suprema realitate, absolut liberă. Însă trebuie să existe și o astfel de realitate, nesupusă niciunei legi și ispite înrobitoare, ca realitate supremă, iar ea trebuie să fie Persoană, căci numai Persoana poate fi absolut liberă. Legea nu e nici ea liberă, oricât de supremă ar fi. Iar întrucât libertatea absolută nu se poate manifesta decât în iubire, într-o iubire fără nicio scădere, realitatea supremă trebuie să fie o comuniune desăvârșită între persoane, deci o realitate pluripersonală și totuși desăvârșită una. Numai în comuniune cu Ea poate primi și omul libertatea desăvârșită și deplin iubitoare, prin care să copleșască tot ce îl poate robi din partea lumii, a trupului, care îl face să-și afirme o autonomie pe care nu o are de

cu ei, așteptând să auzim: „Veniți, binecuvântații Părintelui meu, de moșteniți Împărăția pregătită vouă” (Matei 25, 34)? Frate, dacă Dumnezeu ne împlinește cererile pentru că avem pe Părinții noștri drept călăuze, să luăm aminte ca nu cumva lenea și moleșeala, sau nepăsarea, sau necredința noastră să ne despartă de ei. Căci zice: „Iar dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă” (1 Corinteni 7, 15). Să ne aducem aminte de Cel ce a zis că „cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10, 22). Să ne rugăm lui Dumnezeu neîncetat (cf. 1 Tesaloniceni 5, 17), ca să nu ne despartă de Părinții noștri nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Unde am putea merge, părăsindu-i? Ce-am putea găsi mai bun? Să nu părăsim lumina și să căutăm întunericul. Să nu lăsăm dulcețaa mării și să luăm amarăciunea (veninului) șarpelui. Să nu ne pizmuim pe noi înșine și să nu urâm boala și să iubim moartea. Să nu primim, în loc de binecuvântări, blestemele. Să nu mâniem pe Hristos, slujind pe vrăjmaș. Să stăm treji, să veghem, să pășim sprinteni, să fim totdeauna gata, să ne trezim din somnul cel prea adânc. Să înțelegem ce ne-a dăruit Dumnezeu: nu de a fi sub picioarele sfinților, ci fiii lor și împreună-moștenitori cu ei. Fericit este sufletul care a gustat din acestea. Fericit este sufletul care a fost luminat ca să înțeleagă acestea. Fericit este sufletul care a fost rănit de o astfel de dragoste. Fericit este sufletul care a fost cucerit de acestea. Fericit este sufletul care cugetă la acestea. Fericit este sufletul care s-a lipit de acestea. Fericit este sufletul vrednic de acestea. Fericit este sufletul care-și pune credința în ele. Fericit este sufletul desăvârșit în acestea. Căci îl așteaptă bucuria și veselia și răsplata în Împărăția cerurilor, în lumina veșnică, unde stau de față îngerii, arhanghelii și toate puterile cerești, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

188. (V. 129) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același și către frații ce viețuiau împreună cu acela, care ceruseră ajutorul rugăciunii lui împotriva vrăjmașilor și ca să le spună lor viața celui alt Bătrân, Avva Ioan.*

Bucurați-vă în Domnul, preascumpii și preaiubiții mei copii! Domnul să împlinească cererile voastre cu multe bunătăți și să slăbească în voi săgeata celor puternici și voi să vă încingeți cu putere (cf. 1 Regi 2, 4)! Mă uimesc că voiți folosul sufletelor voastre cum îl voiesc și eu și rog pe Dumnezeu noaptea și ziua pentru mântuirea sufletelor voastre. Nu spun că voi n-o voiți, ci că n-o

fapt. Această înălțime a fost comunicată de o Persoană dumnezeiască unei umanități pe care și-a făcut-o proprie, ca prin ea să o comunice tuturor oamenilor care o voiesc, unei umanități de care nu se mai desparte în veci. Aceștia nu pot deveni însă liberi, stăpâni pe toate cele ce-i pot robi, dacă nu vor și ei să fie liberi murind tuturor, deși numai prin ei nu pot să fie liberi, în Hristos, deși izvorăsc din dumnezeirea transcendentă, libertatea absolută și nemurirea și-au găsit un inel prin care se comunică comunității umane.

cunoașteți. Căci de aici încep să se facă văzute cetele, și treptele, și măsurile, și care va fi moștenirea. Și precum un om strălucit în lume și încercat în lucrurile vieții acesteia și cunosător al măririlor, al gradelor, al cinstirilor ostașilor, se străduiește să-i facă pe fiii lui să lupte cu putere, iar aceștia, ca niște neexperimentați, nu au nicio grijă și nu știu de cinstirile marilor ostași, dar doresc să fie meșteri în mânuirea armelor, așa fac și eu cu voi. Dar iertați-mă că am grăit ca un lipsit de minte. Căci, venindu-mi în sinea mea, mi-am adus aminte că sunt „pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27), un sac umplut de toate răutățile. Și am început să mă tânguiesc. Ce am vorbit și am spus? Pentru ce s-au lăudat pământul și cenușa? Totuși, fiindcă am ajuns să spun că doresc mântuirea voastră și voiesc să mă fac pricinuitoarea tot binele vostru, fac, dacă pot, tot ce pot.³⁰¹

Iar despre viețuirea fiului meu de un suflet cu mine, despre binecuvântatul și smeritul ascultător care și-a tăiat în toate voile sale până la moarte, ce pot să spun? Domnul a zis: „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (*Ioan* 14, 9), iar despre ucenic a spus că poate „ca și învățătorul său” (*Luca* 6, 40). „Cel ce are urechi de auzit, să audă” (*Matei* 11, 15). Iertați-mă și rugați-vă pentru mine.

189. (V. 130) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân despre sănătatea Avvei, care era bolnav de mult timp; și despre patimile sufletești. Și dacă trebuie să cerceteze pe bătrânul care locuiește în vecinătate. Și de unde vine că trupul se simte rău.*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, frate, în Domnul. În privința sănătății fiului meu, ar fi putut unii dintre sfinții de aici să se roage pentru el, cum l-am încredințat pe el, ca să-l facă să nu mai fie bolnav nicio zi. Și ar fi fost

³⁰¹ Paradoxuri ale smereniei și dragostei: sufăr, căci socotesc că mă laud când vă spun că doresc mântuirea voastră și că lucrez pentru ea, dar mă bucur totodată lucrând pentru aceasta. Pe de altă parte, aveți nevoie să vă asigur de aceasta. Și eu însumi mă simt mânât să vă dau acest semn de dragoste. Nu pot face mare lucru pentru mântuirea voastră, dar fac tot ce pot; iar acesta e mare lucru. Omul e mângâiat mai mult de gândul că cineva face tot ce poate pentru el decât de gândul că face el însuși pentru sine totul. E cel mai mare lucru să-ți sleiești până la moarte o viață neputincioasă pentru alții, decât să le dai mult ajutor dintr-un surplus uriaș, fără să simți că ți-ai împuținat prin aceasta puterea pe care o ai. Hristos a lucrat pentru noi, neridicându-Se spiritual prin porunca dumnezeiască atotputernică, ci coborând la slaba stare de om, capabil să moară pentru noi. Forma aceasta de lucrare a avut un efect neasemănat mai mare decât dacă ar fi folosit lucrarea prin poruncă. Aceasta e slava slăbiciunii care dă totul din iubire. „Slava plecăciunii Tale, Hristoase”, cântăm la Prohodul Domnului. Slaba putere a trupului luat de El se sleiește pentru noi. Dar în fapta predării trupului se arată iubirea cu mult mai mare a spiritului, care vrea să meargă la infinit și în veșnicie, acceptând însăși moartea pentru viața pământească.

asa. Dar n-a avut roadele răbdării, nu știe el ce am răbdat eu? Îmbolnăviri, friguri, necazuri, până ce am venit la limanul acesta al liniștii. Mult l-ar fi folosit pe el boala prin răbdare și mulțumire.

Cât despre patimi, omul trebuie să-și conducă trupul ca pe un rob, în lipsuri și necazuri, după putință.

Iar a-l cerceta pe frate bine este, dar a flecări e un lucru murdar. Fapta aceasta te pune la probă. Cercetează pe frate, dar păzește-te de vorbărie, ci, ca în întâlnirile sfinților părinți, zi de pildă: „Cum te afli, Avva?” Apoi: „Spune nouă un cuvânt al vieții. Cum aflăm calea lui Dumnezeu? Roagă-te pentru mine, că multe păcate am”, și cele asemenea acestora. În sfârșit, o rugăciune și plecarea de la el cu pace.

Povara trupului tău vine din amestecul rău al moleșirii și al greutateii de la draci. Domnul să te întărească spre a lupta cu ei după lege și a te încununa (cf. 2 *Timotei* 2, 5), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

190. (V. 131) *Un răspuns al marelui Bătrân către același*: Frate, ai spus: „Sunt bolnav cu sufletul și cu trupul”. Pentru ce nu te mărturisești, ca să te faci sănătos în voia ta? Nu știi ce este de folos sufletului și trupului? Dar ce este de folos voii tale zeci de mii de specialiști nu știu ca tine. Nu vezi că eu te mușc mereu, una după alta? De poți răbda, răbdă. Căci eu vorbesc ca un lipsit de minte. Iar fiindcă vorbesc ca un lipsit de minte, vorbești și tu la fel. Iar vorbindu-ți, arăt că nu știu ce-mi este de folos.³⁰² Domnul să ne dea înțelegere în toate, Iartă-mă și te roagă pentru mine.

³⁰² Cea mai bună metodă de a vindeca voința egoistă e răbdarea, în care e o altă voință. E o experiență pe care nu o poate trăi nimeni la fel de mult ca cel ce practică răbdarea. Numai el trăiește acest efort. Varsanufie socotește îndemnul pe care le dă prin scrisorile lui ca tot atâtea mușcături ale celui ce, primindu-le cu răbdare, își vindecă voința de a răspunde cum nu se cuvine. Voința care nu primește sfatul e o voință slabă, care nu lucrează spre întărirea omului și spre pace între oameni. Dar sfântul ia asupra sa vina fratelui care nu primește cu răbdare sfaturile pe care i le dă. Pentru că el îl provoacă pe acela, prin voința sa de a-l învăța, să reacționeze în apărarea voii sale. Sunt impasurile ce apar adeseori în raporturile dintre oameni. Vreau să-l învăț pe altul să renunțe la voia sa spre binele lui. Dar poate că el vede în aceasta, nu fără dreptate, pornirea mea de a-i impune voia mea. Cel ce dă altuia sfat, numai dacă ajunge la o smerenie care face cu totul evident faptul că nu dă sfat decât când e cerut cu stăruință și numai spre binele celui ce-l cere, poate să evite efectul rău și pentru acela și pentru sine. Dar ca să ceară cineva cu stăruință un sfat și să-l urmeze, i se cere și lui să fi ajuns la o culme a smereniei. E un drum pe care trebuie să-l facă amândoi, pentru a se putea folosi fără nicio primejdie unul pe altul, ca să se evite fricțiunile dintre oameni în practica sfătuirii unuia prin altul.

191. (V. 132) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân, odată cu cererea rugăciunii: Te rog, cinstitute părinte, să-mi spui ce este voia cea bună și cea rea, ca să nu trec la întâmplare peste sfintele tale cuvinte. Și iartă-mă și te roagă pentru mine, ca să mă izbăvesc de diavol și de tulburarea de la el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, „toată odihna trupului este un lucru de scârbă Dumnezeului nostru” [*Pateric*, Pimen, 38]. Căci a zis El Însuși: „Îngustă și plină de necazuri este calea ce duce la viață” (Matei 7, 14). Deci în alegerea ei stă voia cea bună. Și cel ce o ține își alege sieși în tot lucrul un necaz de bunăvoie, după puterea lui. Nu știi ce zice Apostolul: „Îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei” (1 Corinteni, 27)? Vezi că, chiar fără să vrea trupul, dumnezeiescul Apostol îl duce rob cu voia sa? Cel ce are această voință bună a mântuirii, în orice lucru din cele trebuitoare lui amestecă puțin necaz. De pildă, am prilejul să dorm pe saltea de lână, dar mă chinuiesc puțin, dacă acesta e chin, și dorm pe una din paie, deci mai puțin moale; și aceasta numai pentru neputința trupului, rușinându-mă că alții dorm pe jos, pe scândură, iar alții își pun sub cap o pernă de ogrinji, ca cel întru sfinți Arsenie (cf. *Pateric*, Arsenie, 36) și alții mulți. Alții și-au pus sub capul lor măracini, alegându-și chinul.

Am aproape apa folositoare la bucătărie? Trebuie să aleg, ca un iubitor de osteneală, o apă mai îndepărtată, ca să ostenesc trupul cu puțin necaz. Pot să mănânc pâine bună și curată? Trebuie s-o aleg pe cea de mâna a doua, ca să mă chinuiesc puțin, aducându-mi aminte de cei ce n-au gustat nimic copt, mai ales de Stăpânul nostru Iisus, Care a gustat fierea și oțetul pentru mine. Aceasta este voia cea după Dumnezeu. Iar cea după trup caută odihna în toate cele dimpotrivă. Nu înțelegi ce spun? Iată, îți zic: „Închide repede ușa, să nu mă ia curentul și să răcesc”. Sau: „Vezi, frate, că ai afumat mâncarea și nu pot s-o mănânc”, și celelalte. Aceasta e voia cea rea. Taie-o pe aceasta și te vei mântui. Iar de ești biruit de ea, învinovățește-te pe tine și dă dreptate aproapei.³⁰³

Frate trândav, fii încredințat în Domnul că „s-a subțiat ca pânza de păianjen sufletul meu” (*Psalmii* 38, 15). Mântuirea se câștigă cu osteneală. Și cum se înșală cineva, crezând că se mântuiește, odihnindu-se în toate! Dacă te ostenești puțin împreună cu mine, mă rog lui Dumnezeu să-ți împlinească cererea. Și când Îl pomenești pe El și pe sfinții Lui, se depărtează diavolul și tulburarea lui de la tine. Dacă așa spune că nu mă rog ca să vă întărească pe voi Domnul și să vă dea putere spre tot lucrul bun, așa minți. Dar „Împărăția lui Dumnezeu este a celor ce se silesc” (Matei 11, 12). Dacă nu ne silim puțin pe noi

³⁰³ Dacă ești biruit de voia cea rea, de poftă, de dorința de comoditate, nu te poți elibera de ele fără să te recunoști pe tine vinovat și fără să dai dreptate celui alt, deci invers de cum faci când împlinești voia celui-rău, cu părerea că o faci pe a ta.

înșine, cum ne vom mântui?³⁰⁴ Sau cum ar putea rugăciunea sfinților să dobândească multe, dacă n-ar fi lucrătoare (cf. *Iacov* 5, 16)? Roagă-te pentru mine, frate.

192. (V. 133) *Răspunsul celuiilalt Bătrân către același și către cei ce locuiau împreună cu el.*

Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeuul nostru, să vă binecuvânteze pe voi „cu toată binecuvântarea duhovnicească” (*Efesenii* 1, 3) și cu harul dreptății.³⁰⁵ El Însuși îmi este mărturie că doresc odihna a tot omul, dar mai ales a voastră. Vă grăiesc ca unora de-un suflet cu mine,³⁰⁶ celor ce voiți să umblați de bunăvoie pe calea pe care am umblat noi, lipsiți și necăjiți pentru numele Lui. Frate, nu-mi amintesc să fi luat această cale pentru că am găsit pe ea odihna desăvârșită, ci totdeauna amestecăm în ea puțină strâmtorare și necaz de orice fel, temându-ne de Cel ce zice: „Ai luat cele bune ale tale în viața ta” (*Luca* 16, 25) și „prin multe necazuri trebuie să intrăm noi în Împărăția lui Dumnezeu” (*Fapte* 14, 22). Și aceasta chiar dacă au venit în mâna noastră mulți bani. El Însuși știe cum am trăit în sărăcie pentru Cel ce S-a făcut sărac pentru noi (cf. 2 *Corinteni* 8, 9). Nu e bine să ne odihnim întru nimic. Cel ce voiește aceasta trăiește sieși, și nu lui Dumnezeu, căci unul ca acesta nu-și poate tăia voia. Rugați-vă pentru mine, fraților.

193. (V. 134-135) *Întrebare a aceluiși către același mare Bătrân: Spune-mi, Avvā al meu, de dimineața până aproape la ora două sufăr de gânduri și nu știu de unde-mi vine aceasta. Mai spune-mi și asta: Cum poate dracul să zugrăvească în cugetarea mea chipul unei femei sau al altcuiva? Căci chiar în gând este și chipul și nu vin despărțite chipul și gândul, ci deodată. Și ce să fac ca să mă eliberez?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, când stă cineva fără lucru, se ocupă cu gândurile ce vin la el. Iar când lucrează, nu găsește timp să le primească pe acestea. Scoală-te deci de dimineață și ia în stăpânire moara ta și macină în ea

³⁰⁴ Împărăția lui Dumnezeu este a celor puternici în bunătatea, în blândețea, în smerenia, în generozitatea lor desăvârșită, a celor puternici în voia lor de a nu căuta satisfacerea mândriei și a tuturor patimilor lor, a celor ce au fost făcuți împărați, dar au contribuit și ei ca să devină împărați peste ei înșiși. Mereu se vorbește de „întărirea”, de „puterea” pe care le-o dă Dumnezeu acelor. Ei săvârșesc un act de putere, de „silă” asupra lor, ca să scape de starea de cârpe, de robi ai poftelor, ai mâniei, ai lăcomiei, de calitatea de jucării ale tot felul de forțe contrare (ale demonilor), cu amăgirea că-și fac voia lor, că au putere.

³⁰⁵ Cu tot harul care vă face drepti, care vă umple de toate virtuțile.

³⁰⁶ De regulă, trad. fr. redă expresia grecească *opo^nu/oiț* prin „ca mie însumi”. Ea înseamnă: vă simt, vă trăiesc ca pe mine însumi.

grăul tău pentru pâinea hranei tale.³⁰⁷ Căci dacă vrăjmașul ți-o ia înaintea, vei măcina în ea neghină în loc de grâu.³⁰⁸

Cât despre a doua întrebare, frate, la zugrăvi chipurile se ivesc odată cu culorile. Și dacă scândura a fost zugrăvită, cele de pe ea s-au făcut una, încât nu mai primesc nici chip, nici culoare. A te elibera înseamnă a o lua înaintea în zugrăvirea scândurii tale. Să luptăm să facem ceea ce ne stă în putere și Dumnezeu va veni în ajutorul nostru. Roagă-te pentru mine și iartă-mă, pentru Domnul.

194. (V. 80) *Cererea aceluiași către același mare Bătrân de a se ruga pentru el și pentru cei împreună cu el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Copii iubiți, vă îmbrățișez în Domnul, rugându-L să vă păzească de tot răul, să vă dea răbdare ca lui Iov și har ca lui Iosif, blândețe ca lui Moise și bărbăție în războaie ca lui Iosua Navi (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 46, 1), stăpânirea gândurilor ca Judecătorilor și puterea de supunere a vrăjmașilor ca lui David și Solomon, stăpânirea pământului ca israeliților, care au adus pace în el; să vi se dea iertarea păcatelor împreună cu sănătatea trupului ca slăbănogului (cf. *Matei* 9, 2-6), și să vă scape de furtună ca pe Petru (cf. *Matei* 14, 27-31); să vă izbăvească de necazuri ca pe Pavel (cf. 2 *Timotei* 3, 11) și pe ceilalți Apostoli; să vă ocrotească de tot răul ca pe fiii Lui adevărați și să vă împlinească cererile inimii voastre spre folosul sufletului și al trupului, în numele Lui. Amin. Rugați-vă pentru mine.

195. (V. 136) *Cererea și rugămintea aceluiași către același mare Bătrân: să se roage să i se dea bunătățile potrivite sufletului.*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă bucur în Domnul și Domnul Se bucură în mine când mi se fac cereri bune de către copiii mei, adică pentru mântuirea sufletului și viața veșnică. Bucură-se deci și duhul tău, frate, că te-am făcut ostaș într-o oaste de frunte, ca să fii neîncetat în vistieria bunătăților negrăite. Și tu ești de pe acum în aceasta. Drept aceea, ia seama să câștigi veșminte strălucitoare, potrivite cu cinstea oștii, ca să nu fii scos din ea, o smerită inimă înțeleaptă și o față bine așezată, străină de orice mișcare mânioasă și tulbure. Căci de acestea au nevoie în acel loc slujitorii: să fie înstrăinați de patimi și îmbrăcați în haine de nuntă, ca să nu fie scoși afară de la locul acela cu rușine

³⁰⁷ În ediția Volos, la notă: „Moara este mintea. Când omul are în mintea sa gânduri bune și folositoare, nu se poate ocupa cu gânduri rele”.

³⁰⁸ Mintea macină continuu și se hrănește cu ce macină. Dacă macină gânduri rele, se otrăvește cu ele. Gândurile legate de lucruri sunt, pe lângă aceea, monotone, nu ridică pe om în zone mereu noi. Gândurile prin care plănuiește aranjamente lumești îl ajută să le realizeze tot mai bine, dar rămâne în orizontul lor închis.

mare.

Iată deci că ai intrat în oaste. Să nu te lepezi de ea. Aceasta atârnă de tine. Te-am adus în ea, să nu ieși. Te-am despărțit de cei de-a stânga, nu te amesteca cu ei. Te-am binecuvântat, nu căuta blestemul. Ți-am cerut să slujești ca ostaș în înalte vistierii negrăite, neprihănite și curate, dar Duhul mi-a spus că încă nu era timpul. Dar când cineva se străduiește să facă stânga ca dreapta și pe omul vechi om nou, spre primirea Sfântului și închinatului Duh, îl ia Duhul și-l învață toate și-l călăuzește, și-l duce în astfel de corturi în care puțini intră, pentru înalta lui ascultare, blândețe și răbdare.³⁰⁹ Să nu te lenevești deci, ci lucrează. Și nu pregăti hrana care putrezește, ci pe cea care rămâne în viața veșnică și te hrănește cu aceasta în Hristos Iisus. Domnul nostru, întru Care întărește-te pururea, binecuvântate frate.

196. (V. 137) *Același i-a cerut aceluiși mare Bătrân să se roage pentru el și să-i arate cum se învrednicește cineva de viața curată și duhovnicească.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate în Domnul, Dumnezeu ne-a dat să umblăm fără greutate pe calea voilor Lui, care duce la viața veșnică. Și-ți spun ce este aceasta și cum o putem câștiga, ca să dobândim astfel toate bunătățile veșnice. Domnul nostru Iisus Hristos a spus: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide” (*Matei 7, 7*). Drept aceea, roagă-te Bunului Dumnezeu ca să ne trimită nouă pe Duhul Său cel Sfânt, pe Mângâietorul, și Acesta ne va învăța pe noi despre toate și ne va descoperi toate tainele. Cereți să fiți călăuziți de El. Și El nu va lăsa în inima voastră nicio rătăcire sau tulburare; nu va lăsa în cugetarea voastră nicio întristare sau suspinare. Va lumina ochii voștri, va sprijini inima voastră, va înălța mintea voastră. Alipește-te de El, crede Lui, iubește-L. Căci El înțelepțește pe cei fără de minte, îndulcește înțelegerea, dă putere, învață și dăruiește cuvântul, dă bucurie și dreptate, îndelungă-răbdare și blândețe, dragoste și pace. Ai deci Piatra cea tare, nu te descuraja. Căci vânturile, ploile și râurile nu vor izbuti să surpe casa zidită pe Ea. Ai pe marele Cărmaci, Care ceartă vânturile și marea și le potolește. Și corabia e păzită ca să nu se scufunde. Ai pe Învățătorul cel bun, Care-ți poruncește să uiți cele dindărăt și să te întinzi spre cele dinainte. Iată

³⁰⁹ Virtuțile sunt un tot (dar un tot potrivit cu fiecare om). Sunt omul întreg ridicat mereu pe altă treaptă de cunoaștere a sa și a realității, în zone mereu mai înalte, mai luminoase. În ele nu e activ numai omul, ci și Duhul Sfânt. Căci în nimic ce face, omul nu e singur. În cele rele e cu cei răi, văzuți și nevăzuți, sub influența lor sau întipărit de influențele lor. În cele bune e cu cei buni, văzuți și nevăzuți, cu oamenii buni de pe pământ și cu sfinții mutați trupește de la noi, dar mai ales cu Duhul Sfânt, ca Persoana dumnezeiască pătrunsă în mod activ în cea mai adâncă și, într-un fel, nedeplin conștientă intimitate a noastră. Iar El, pe măsură ce ne ridică la noi trepte ale binelui, ne deschide alte orizonturi ale binelui infinit cuprinse în El.

comoara neșefuită, iată turnul de nesurpat. Pentru ce mă lauzi? Căci eu nu pot ajunge la acestea, dacă nu biruiesc mânia și nu înăbuș iușimea și nu câștig starea de seninătate în care Se odihnește Dumnezeu. Să părăsim deci viclenia și să ne însușim nevinovăția. Să săpăm adânc și să sădim în pământul nostru via aducătoare de rod, ca să culegem și să pregătim vinul veseliei, pentru ca, îmbătându-ne, să uităm necazurile și durerile ce vor să ne stăpânească spre pieirea sufletului.³¹⁰

Frate, voia Stăpânului nostru este să ne mântuim. Pentru ce noi nu voim? Roagă-te totdeauna îndelung ca să ne vină nouă harul Duhului. Umpluți de bucuria Lui, Părinții s-au lipit de El, strigând cu dragoste desăvârșită: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?” (*Romani* 8, 35). Și au răspuns: „Nimic”. Să iubim deci, ca să fim iubiți; să ne apropiem, ca să fim primiți; să ne smerim foarte, ca să ne înălțăm (cf. *Matei* 23, 12); să plângem, ca să râdem (cf. *Luca* 6, 21); să ne întristăm, ca să ne bucurăm; să ne tânguim, ca să ne mângâiem (cf. *Matei* 5, 4). Să rugăm pe Duhul să vină la noi, ca să ne călăuzească la tot adevărul (cf. *Ioan* 16, 13). Căci nu minte Cel ce spune: „Cereți și veți lua” (*Ioan* 16, 24). Domnul să ne ajute în toate cu mila Lui, ca să aflăm cine suntem, și de ce avem nevoie, și ce să voim.³¹¹ Lui se cuvine slava în veci. Amin.

197. (V. 111) *Cererea aceluiași către același mare Bătrân, ca să se roage lui Dumnezeu să-i dăruiască sporire.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, roagă bunătatea Celui ce „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (*1 Timotei* 1, 4) să-ți dea vegherea duhovnicească ce aprinde focul duhovnicesc, pe care a venit să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49) Stăpânul cerului și al pământului. Și împreună cu tine mă rog și eu, după puterea mea, să-ți hărăzească Dumnezeu, Cel ce dă tuturor celor ce cer cu osteneală și multă dorire, acest har. Și, venind el, te va călăuzi într-un adevăr. Căci el luminează ochii, îndreaptă mintea, alungă somnul moleșelii și al negrijii, face să scânteieze armele lor, acoperite de rugina otrăvitoare a trândăviei, le face strălucitoare veșmintele murdărite în robia barbarilor; îi face să se scârbească de urâciunea aducătoare de moarte și

³¹⁰ E „beția” adusă de Duhul Sfânt peste Apostoli la Rusalii. Ea e în același timp entuziasmul pentru starea de fericire cu totul nouă, născută din trăirea înțelegerii unor realități înalte și din uitarea realității cenușii care ni se prezintă de obicei ca o îngustime de nebiruit.

³¹¹ Nu te poți cunoaște cu adevărat, dacă nu cunoști pe Dumnezeu. Ți trebuie lumina Lui nesfârșită ca să vezi unde ești, ca să vezi spre ce țință trebuie să înaintezi și pe ce cale. Dacă nu-ți cunoști rostul, nu te cunoști. Dacă nu-ți cunoști răspunderea față de forul suprem, nu te cunoști. Dacă nu se proiectează lumina unui orizont atotcuprinzător asupra ta, nu te înțelegi.

să dorească săturarea de jertfa duhovnicească adusă de marele nostru Arhiereu, despre Care prorocul a auzit cum curăță păcatele și șterge fărădelegile (cf. *Psalmii* 50, 2). Celor ce plâng le hărăzește și celor smeriți le dăruiește cele dorite; pe cei vrednici îi așteaptă să li le dăruiască, spre a moșteni prin El viața veșnică în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

198. (V. 112) *Același i-a cerut aceluiși mare Bătrân să se roage pentru el, ca să se învrednicească „să poarte în sine omorârea lui Hristos” (2 Corinteni 4, 10).*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă rog lui Dumnezeu cu bucurie, să vă împlinească toată cererea cea bună. Și cred că o va împlini, căci nu minte Cel ce a zis: „Cereți și vi se va da” (*Matei* 7, 7). Să vă împlinească, așadar, Dumnezeu cererile voastre. Amin. Dar îngrijește-te să te ostenești și tu puțin. Căci precum cei ce voiesc să dobândească dregătorii de la împăratul, chiar dacă au mulți susținători la el, rabdă și ei necazuri și primejdii și osteneli până reușesc, așa pune și tu puțină osteneală, ca să afli marea milă. Căci „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). Spune fratelui care este cu tine, iubitului meu în Domnul: „Rabdă puțin, căci Domnul pururea te ceartă și prin aceasta îți dăruiește mare milă”. Nu înceta să cerți, „Căci pe care-l iubește Domnul îl ceartă” (*Pilde* 3, 12; *Evrei* 12, 6). Vă îmbrățișez pe toți în Domnul și vă cer să vă rugați pentru mine din dragoste.

199. (V. 113) *Același i-a cerut marelui Bătrân să se roage pentru el ca să iasă din omul cel vechi.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, iubite frate, și fă inima ta să păzească cuvintele dumnezeiești grăite ție nu de la om, ci de la Duhul Sfânt. Iisus este Doctorul sufletelor și al trupurilor. De ai vreo rană, te duc la El și mă rog Lui să te vindece, dacă voiești și tu.³¹² Căci El este Dătătorul tuturor darurilor celor bune și împlinește nu numai cererile tale, ci cu mult mai multe decât cele pe care le ceri. Căci Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Tatăl nostru, și Lumina, și Puterea care S-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria, Care S-a arătat pe pământ

³¹² Vindecarea o dă Dumnezeu, nu și-o dă omul, dar nu împotriva voii omului. Propriu-zis, nu ajunge ca omul să nu se împotrivescă lucrării lui Dumnezeu, ci trebuie să o și primească, să se bucure de ea. Căci puterea lui Dumnezeu nu nesocotește voia omului, pentru că Dumnezeu vrea ca și omul să crească duhovnicește; și puterea lui Dumnezeu e dăruită prin voia Lui personală, nu se revarsă ca o forță a naturii peste om. Bucuria omului de lucrarea lui Dumnezeu se resimte de această lucrare. Dar totuși omul poate să i se și opună, să nu ajungă în situația să se bucure de ea. Nu se poate separa partea omului de partea lui Dumnezeu. Ele formează un tot. Dar în acest tot al lucrării mântuitoare din om trebuie să fie și partea omului.

și cu oamenii a petrecut, și „S-a adus pe Sine jertfă vie, sfântă și bineplăcută lui Dumnezeu” (*Romani* 12, 1) ca să ne facă pe noi Sieși popor ales, râvnitor de fapte bune (cf. *Tit* 2, 14), „preoție împărătească, neam sfânt” (*1 Petru* 2, 9). Cel ce a răbdad aceste pentru noi ne-a lăsat pildă de răbdare și Se bucură când cerem Lui (să-I urmăm).³¹³ Îl rog deci să-ți lumineze inima. Dar ostenește-te și asudă și tu. Căci zice Fiul lui Dumnezeu: „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, și vă voi odihni pe voi” (*Matei* 11, 28).³¹⁴ Mă apropii de El pentru tine cu îndrăzneală multă. Dar dacă nu te apropii și tu, voi păți rușine mare.³¹⁵ Iisus nu respinge pe nimeni. A răsplătit și pe lucrătorii veniți în vie în ceasul al unsprezecelea (cf. *Matei* 20, 9). Alipește-te de El și fă și tu puțină osteneală, ca să iei plata, poate, egală cu toți. S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om pentru tine, fă-te și tu dumnezeu pentru El.³¹⁶ Căci El voiește aceasta, dar trebuie să voiești

³¹³ Cum nu s-ar bucura Iisus când Îi cerem să ne ajute să-I urmăm pilda, ca să ne asemănăm cu El? Prin aceasta ne facem frați cu El și moștenitori cu El ai Împărăției Tatălui. De aceea S-a făcut om și S-a adus jertfă Tatălui ca om, predându-Se cu desăvârșire Tatălui, ca și noi să ne facem asemenea Lui, din puterea Lui, renunțând la egoismul nostru, predându-ne Tatălui și unii altora. Toate sfaturile lui Varsanufie sunt hristocentrice. Chipul lui Hristos este ținta spre care înaintăm în eforturile noastre de desăvârșire și din El luăm puterea lor. Mai ales din puterea Lui, care a culminat în răbdarea Crucii, luăm și noi putere de a răbda.

³¹⁴ Ni se cere aici poate o părtășie la osteneala celui ce se roagă pentru noi, dar poate și la osteneala lui Hristos, precum se poate deduce din cele spuse mai departe. Iisus Se roagă și acum Tatălui pentru noi, prezentând ca temei jertfa Sa, precum se vede din Epistola către Evrei (7, 24-25).

³¹⁵ Cel ce se roagă pentru cineva, care nu face și el ceva pentru a dobândi ceea ce cere acela pentru el de la Hristos, se va întoarce cu mâna goală și rușinat de la Hristos. Pentru că acela nu se deschide pentru a-și însuși cele cerute pentru el. Deci chiar și din grija de a nu vedea rușinat pe fratele tău, căruia i-ai cerut să se roage pentru tine, fă și tu ceva ca să nu fie rușinat. Nu poți sta în crâșmă, chefuind, când un prieten intervine la cineva să te angajeze în slujba lui, luându-te oarecum pe garanție. Dacă Dumnezeu va vedea, când altul cere ceva pentru tine, că nu ești vrednic să-ți dea, nu-ți va da.

³¹⁶ S-a coborât la ceea ce ești tu nu ca să te lase unde ești, ci ca să te urce pentru vecie acolo unde este El. Dar aceasta nu o face fără voia ta. Fă și tu ceva ca să te poată urca la starea Lui, căci ți-a dat putere să faci și tu ceva în scopul acesta. A venit Fiul Împăratului ceresc la tine, să te ridice la demnitatea de fiu al Împăratului egal cu Sine. Primește ceea ce ți se dă. Primește puterea de la El și folosește-o ca să devii și tu puternic. Îți oferă mare cinste, nu o refuza. Aceasta, ca să nu-l faci coborârea, osteneala, jertfa zadarnice, răzând de ele. Câtă delicatețe nu se arată în acest raport de dragoste, pe care l-a întemeiat Fiul lui Dumnezeu cu noi făcându-Se om! Ne dăruiește fericirea pentru a ne bucura de ea. Dar ne arată că prin aceasta Îi facem bucurie și Lui, căci ne face fericiți nu numai de dragul nostru, ci și pentru bucuria Lui. Din El curge fericirea, nu din noi. Aceasta înseamnă că firea Lui omenească e purtată de un lpostas dumnezeiesc. Dar leagă bucuria Lui, ca om, de primirea fericirii ce ne-o aduce. În

și tu. Mă rog și eu pentru tine ca să te eliberezi de omul cel vechi, dar fă și tu ceva pentru aceasta. Dumnezeu ți-a dat minte, dă-i-o și tu Lui, ca să o urce cu Sine în cer, ca să caute cele de Sus, să cugete cele de Sus, unde se află El. Căci acolo mă rog și eu să ajungi, împreună cu toți „cei ce iubesc numele Lui” (*Psalmii* 68, 40). În acest chip se eliberează cineva de omul cel vechi.

Iisus a spus Apostolilor „Voi sunteți sarea pământului” (*Matei* 5, 13). A numit pământ trupul. Căci se spune: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce” (*Facerea* 5, 19). Fă-te sare ție însuși, sărând și secând putreziciunea și omorând viermii, adică gândurile rele din tine. Și, dacă faci aceasta, mă ostenesc și eu împreună cu tine și le sărez împreună cu tine, ca să nu răspândească răul lor miros, sporindu-și-l unele prin altele. Dumnezeu, Mântuitorul nostru, vrea ca noi să ne mântuim, dar e datoria noastră să strigăm neîncetat: „Mântuiește-mă, Doamne!”³¹⁷ și te va mântui. Căci au strigat unii și au intrat „în limanul voii Lui” (*Psalmii* 106, 30).³¹⁸ Nădăjduiesc să intri și tu în el, dacă îmi dai mâna după puterea ta.³¹⁹ Gândește-te la acestea și urmează-le. Căci, făcând așa, vei ajunge acolo, potrivit celui ce a spus: Așa să alergați, ca să apucați (cf. *1 Corinteni* 9, 24). Roagă-te pentru mine, ca să nu fiu osândit ca unul ce vorbesc și nu fac.

200. (V. 114) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân despre diferite gânduri și despre calea adevărată către Dumnezeu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate câte mi le-ai scris, cerându-le lui Dumnezeu prin puținătatea mea, frate nelucrător, se adună într-una: să te slobozi de omul cel vechi, să ajungi la sfințenia sufletului și a trupului și să te

general, fericirea noastră n-ar fi completă, dacă nu s-ar bucura și altul pentru ea și dacă n-am căuta să producem bucurie prin ea și altora. Hristos se bucură de fericirea noastră, ca să sporească fericirea. O gustare a fericirii în mod egoist nu e fericire. Fericitul invidiat de alții și fericitul ce nu-și comunică fericirea și altora nu sunt deplin fericiți. Hristos vine ca să desăvârșască modul fericirii noastre după modelul fericirii Sfintei Treimi.

³¹⁷ În conștiința neputinței noastre de a fi și de a ne mântui prin puterea noastră e conștiința că Dumnezeu e Cel ce ne-a creat, ne susține și ne mântuiește. Prin aceasta ne deschidem puterii Lui. În smerenia noastră stă puțința deschiderii noastre lui Dumnezeu, ca să ne umple de putere.

³¹⁸ Cine intră în lăuntrul voii lui Dumnezeu sau a celor voite de El a intrat în liniște, căci a intrat în zona vieții neamenințate de moarte.

³¹⁹ Eu te prind de mână, dar trebuie să vrei să rămâi și tu cu mâna în mâna mea sau să te ții și tu, atât cât poți, de mâna mea. Aceasta se potrivește și cu unirea dintre puterea pe care ne-o dă Dumnezeu și puterea produsă în noi de ea. Ea ne prinde, dar numai dacă vrem să fim prinși și dacă ne ținem și noi de ea. Trebuie să punem toată puterea pe care o avem sau pe care o trezește El în noi nu pentru a ne mântui noi înșine, ci în a o dori și a ne deschide ei.

mântuiești împreună cu toți sfinții întru Împărăția lui Dumnezeu. Aceasta este de fapt măsura pe care ți-am arătat-o: să te izbăvești și să te cureți de omul cel vechi. Iar eu, stăpânit de dragoste, voi ruga pe Dumnezeu să-ți dea ție cu mult mai multe decât cele pe care le ceri (cf. *Efeseni* 3, 20). Și dacă nu-L vei împiedica prin moleșeala și negrija ta,³²⁰ te vei minuna și vei preamări pe Dumnezeu de felul cum te va strămuta de la neființă la ființă.³²¹ Dumnezeu să te ierte pentru păcatele pe care le-ai făcut, și să-ți pregătească iertare pentru cele de după acestea.

În privința nălucirilor de noapte, ele sunt de la diavolul, care te ispitește din pizmă. El vrea să-și bată joc de tine, pentru că te pocăiești lui Dumnezeu. Vrea să-ți arate că pocăința n-are nicio putere. Dar tu să nu te încovoi, căci ai mare ajutor în rugăciunile sfinților. Când ești răpit prin cuvânt sau prin faptă ca să greșești cuiva, silește-te să mergi să-i pui metanie, și Dumnezeu, văzând aceasta, te va acoperi față de vrăjmașii tăi.

Cât privește mâncărurile, să nu ne îngrijim prea mult de trup. Căci se întâmplă ca aceasta să fie uneori un război din partea dracilor, ca să ne arunce în griji și, stăruiind în ele, să părăsim bunătățile ce ne sunt puse înainte.

Iar despre calea adevărată spre Dumnezeu nu trebuie să-ți vorbesc de pe acum, ca să nu te duc la deznădejde. Ci crede că Dumnezeu te va mântui în dar prin rugăciunile sfinților, căci ele Îl pot face îndurător. Roagă-te pentru mine, frate.

201. (V. 115) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân despre lăncezeală și despre alte gânduri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu cel singur fără păcat „Care

³²⁰ Împiedicăm pe Dumnezeu în lucrarea Lui de curățire a noastră și de înzestrare cu darurile Lui nu numai împotrindu-l-ne în mod direct cu voia noastră, ci și rămânând moleșiți și nepăsători, ne-voind să devenim și noi puternici. Fiindcă Dumnezeu vrea să devenim și noi subiecte pline de putere, folosindu-ne de puterea Lui. În a nu face aceasta e o altă încăpățănare care l se opune. Dumnezeu Se lasă împiedicat de moleșeala noastră, pentru că nu vrea să ne coboare la nivelul coborât al unor obiecte „mântuite” cu sila. Dacă nu vrem și noi să fim tari, făcând eforturi în acest scop, nu ne poate face Dumnezeu tari fără voia noastră. Leneșul nu se opune, dar nici nu conlucrează. Se cade sub nivelul omului și prin lene.

³²¹ A fi moleșit, a nu voi să sporești cum ți-o cere însăși firea, înseamnă a te lăsa stăpânit și purtat ca un obiect. Dar fiind om, nu poți fi redus prin trândăvie totuși la starea totală de obiect, ci devii robul patimilor. A fi moleșit înseamnă a te lăsa închis în închisoarea neputinței și monotoniei plictisitoare, înseamnă a cădea din plinătatea ființei într-o existență părută, într-un coșmar, în care nu faci și nu mai poți face niciun gest de eliberare, ci cu tine se fac, deși ți se pare că faci tu însuți, lucruri pe care nu le faci de fapt tu. Aceasta e moartea sufletească de pe pământ și apoi, ca o culminare a ei, cea veșnică.

mântuiește pe cei ce nădăjduiesc în El" (*Psalmii* 16, 7), să întărească iubirea ta ca să-l slujești Lui cu sfințenie și dreptate în toate zilele vieții tale (cf. *Luca* 1, 75), în altarul omului dinlăuntru, unde se aduc lui Dumnezeu jertfe gândite, aur, tămâie și smirnă, unde se jertfește vițelul îngrășat și se stropește cu cinstitul sânge al Mielului neprihănit, unde se aud glasurile pline de armonie ale sfinților îngeri.³²² „Atunci vor pune pe altarul Tău viței” (*Psalmii* 50, 21). Când, „Atunci”? Când vine Domnul nostru, Marele Arhiereu, Care aduce jertfa cea fără de sânge și o primește,³²³ când în numele Lui se face auzit în urechile slăbănogului, ce stă la poarta cea frumoasă a templului, glasul de bucurie: „Scoală-te și umblă” (*Fapte* 3, 6).³²⁴ Atunci, el va intra în templu, umblând și săltând și laudând pe Dumnezeu (cf. *Fapte* 3, 8). Atunci încetează somnul lăncezelii și al neștiinței. Atunci se depărtează de la gene somnolența moleșelii. Atunci cele cinci fecioare înțelepte își aprind candelile lor și intră cântând, împreună cu Mirele, în sfânta cămară de nuntă (cf. *Matei* 25, 6 și 10). Atunci se îndeamnă unele pe altele, cântând fără tulburare: „Gustați și vedeți că bun este Domnul. Fericit bărbatul care nădăjduiește întru El” (*Psalmii* 33, 8).³²⁵ Atunci încetează războaiele și întinăciunile și pornirile (pătimașe) și se face stăpână sfânta pace a Sfintei Treimi.³²⁶ Și comoara³²⁷ se pecetluiește și

³²² Altarul acesta dinlăuntru omului, de care vorbesc și Marcu Ascetul (*Despre Botez*, în: *Filocalia*, 1, Ed. IBMBOR, 2008, p. 340) și Calist Patriarhul (*Capete despre rugăciune*, în: *Filocalia*, 8. Ed. IBMO, 2013, p. 269), nu e despărțit de altarul ceresc. Mîntea deschisă lui Dumnezeu comunică cu cerul unde este Hristos, ca Arhiereu suprem Ce aduce jertfa supremă Tatălui, pe altarul inimii omenești, unde Hristos stă în desăvârșita predare de Sine ca om Tatălui pentru noi; e jertfa slăvită, pentru negrăita iubire ce se manifestă în ea pentru noi, de toate cetele îngerești. Omul care în unire cu Hristos simte aceasta e pătruns el însuși de starea Mielului ce Se jertfește, devenind și el mai blând în această stare de jertfă. „Împărăția cerurilor este înlăuntru vostru.” Odată cu Hristos Mielul, și cu sine însuși ca miel, omul aduce jertfă lui Dumnezeu, pe altarul inimii sale, toate gândurile și toate simțirile sale ca pe niște viței. El e unit în acea înălțime spirituală a sa cu Tatăl, dar și cu sfinții și cu toți oamenii care fac la fel. Cel dintâi îl îmbrățișează, pe cei din urmă îi îmbrățișează el duhovnicește, cu iubire.

³²³ Hristos ca Om Se aduce jertfă și Se primește ca Dumnezeu.

³²⁴ Slăbănogul, în cazul de față, e cel ce se află lângă cel a cărui casă a devenit templul în care a venit Domnul și Se aduce jertfă. El e ridicat din paralizia care-l ținea neputincios în robia patimilor. El se umple acum de putere, se face sănătos, putând folosi resursele firii sale. El poate umbla în gânduri și fapte bune, unit cu cel în care Se află Hristos.

³²⁵ Toată Liturgia este o cântare de bucurie pe care o înalță credincioșii lui Dumnezeu, în comuniunea unora cu alții, pentru că se împărtășesc de Cel preabun și dulce sau pentru că s-au împărtășit de El. Fecioarele înțelepte sunt, în decursul vieții pământești, sufletele care se lasă înrăurite de Hristos, Care răspândește lumina din cel în care Se află El ca într-un templu.

³²⁶ În Sfânta Treime e suprema pace, pentru că e suprema unitate în iubire între

rămâne neșefuită. Roagă-te ca să o înțelegi, s-o ajungi și să te bucuri de ea în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

202. (V. 116) *Întrebarea aceluiași către același mare Bătrân despre ispita ascunsă și despre înaintare.*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de iubirea ta, frate, că nu cunoști uneltirile dracilor. Așa cum a mărturisit Dumnezeu lui Iov, ei s-au înfuriat împotriva lui. Și când au aflat că era copilul aproape de a se curăța, l-au zguduit pe el (cf. *Marcu* 9, 26). Tot așa și când văd pe cineva înaintând, îl ispitesc din pizmă. Nu-l ispitesc însă pe cel ce înaintează prin fapte, căci acesta i-a biruit. Ci îl ispitesc, cu îngăduința lui Dumnezeu, pe cel ce a început să înainteze prin harul rugăciunii sfinților, ca să-și cunoască slăbiciunea lui și să nu se mândrească pentru acest dar. Precum sunt multe oștiri rânduite unele deasupra altora, așa sunt multe locașuri la Tatăl luminilor, așezate unele deasupra altora. Căci dacă n-ar fi așa, pentru ce ar fi multe? Dumnezeu să te întărească în frica³²⁸ Lui. Roagă-te pentru mine.

203. (V. 117) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân despre înaintarea sufletului și despre sfătuirea de către el a unui frate și despre încrederea în el, părintele lor comun.*

Răspunsul lui Varsanufie: Crede mie, preaiubite, că datorită lui Dumnezeu nu stai în afara porților Împărăției cerurilor. Dar ia aminte la tine cu grijă, ca să nu fii scos de acolo. Căci e propriu lui Dumnezeu să-l ducă pe om înlăuntrul prin sfinții ce se roagă Lui, însă atârnă de om să rămână sau să fie scos.³²⁹ Și, cu voia lui Dumnezeu, eu te conduc treptat spre culmi. Deci fii cu curaj în Domnul și pășește cu râvnă pe calea Lui și vei lua de la El ajutor în numele Lui.

Cât despre frate, poartă-te cu el cu inima smerită și vorbește-i, dacă Dumnezeu trimite ceva în inima ta ca să-i spui. Gândește-te că, fiindcă era

Persoanele Ei, pentru că în această iubire au totul. Cel ce înaintează în liniște, prin lupta sa împotriva războaielor care-l ispitesc din partea gândurilor și grijilor legate de lume, înaintează în pacea Sfintei Treimi.

³²⁷ Comoara bunătăților și a darurilor Sfintei Treimi, care se dau omului ridicat la liniște prin biruirea ispitelor prin înfrânate, răbdare, smerenie și iubire. Comoara acestor bunuri a devenit în el statornică. E pecetluită în el prin îndelungata luptă pentru ea.

³²⁸ Frica de Dumnezeu întărește pe om, nu-l anulează. Căci îl face să lupte împotriva a tot ce-l robește, pentru a fi liber din Dumnezeu și pentru Dumnezeu, pentru a putea primi în el înaltele bogății ale lui Dumnezeu. Lui Dumnezeu îi place să primească iubirea omului tare în libertatea lui, nu a robului.

³²⁹ Rugăciunile altora pentru noi ne duc în Împărăția lui Dumnezeu, dar numai faptele proprii ne stabilizează acolo, dând stabilitate în bine persoanei noastre.

nevoie, El a deschis și gura asinei (cf. *Numerii* 22, 28). Iar dacă totul este de la El, pune în socoteala Lui folosul ce-i vine fratelui prin tine.

Și dacă va vedea Dumnezeu smerenia ta, va pune în socoteala ta plata sfătuirii, măcar că El e Cel ce a dat în gura ta cuvântul.³³⁰ Astfel se împlinește cu tine ceea ce s-a scris: „Frate ajutat de frate e ca o cetate întărită și împrejmuită de ziduri” (*Pilde* 18, 19). Domnul Iisus Hristos ne va ajuta nouă în tot lucrul bun. Cât privește pe cel mai mic dintre slujitori, dacă Dumnezeu ți-a dăruit ție încrederea în acela, El este cel ce dă creșterea și paza.³³¹ Căci nu poate cel prea mic să descopere oamenilor taine, ci „Dumnezeu se face toate în toți” (*1 Corinteni* 15, 28). Iartă-mă, frate, și roagă-te pentru mine.

204. (V. 118) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Ce să facă cel ce voiește să se liniștească în retragere pentru numele dat lui? Căci se teme ca nu cumva acest nume mai presus de el să-l păgubească, precum au spus Părinții; „Vai omului acela, al cărui nume e mai presus de lucrul lui” (Pateric, Siluan, 70). Și dacă trebuie să stea de vorbă cu vreunii sau, nicidecum, cu niciunul.*

Răspunsul lui Ioan: Numele sau slava mai presus de lucrare pe care le are cineva nu-l păgubesc pe cel ce nu se îndulcește de cele spuse și nu le încuviințează, precum nici pe cel căruia i se pune în seamă un omor, dacă n-a săvârșit așa ceva. Unul ca acesta trebuie să gândească: „Ei au despre mine această părere pentru că nu știu cine sunt”.

Iar a sta de vorbă cu unii, și cu alții nu, sau a respinge pe unii, și pe alții a-i primi, îl fac pe acela să deosebească între oameni. Dar cel ce poate să lepede grija aceasta – vorbesc după prostia mea – bine face, cunoscându-și neputința.³³²

205. (V. 119) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, cinstite părinte, coboară la neputința mea și, dacă vreunul dintre părinți vrea să vină în chilia mea să-mi facă o rugăciune, îngăduie-mi să-l primesc. Căci mă văd îngreunat de lăncezeală, îngăduie-mi aceasta până ce Dumnezeu va întări sufletul meu prin rugăciunile voastre.*

Răspunsul lui Ioan: Rog iubirea ta, fratele meu, să nu mă arunci sus, căci sunt fără minte și mă mândresc. Și trebuie să-mi dau seama că sunt jos.

³³⁰ Dumnezeu și omul își atribuie reciproc sfătuirea cea bună. Numai smerenia omului, care pune tot ce a primit în seama lui Dumnezeu, poate da sfaturi cu adevărat. Dumnezeu pune la rândul Său în seama smereniei omului slujirea adusă Lui de el, ca unealtă smerită a sfaturilor date lui de Dumnezeu Însuși.

³³¹ Acest prea mic slujitor este Varsanufie însuși. Cu modestie vorbește despre sine la persoana a treia. La afirmația fratelui că se încrede în el, îi răspunde că această încredere trebuie să o acorde lui Dumnezeu, Care i-a dat putere.

³³² Cine ocolește convorbirea cu toți nu mai are grija de a alege pe unii de alții.

Spunând tu „coboară”, înseamnă că șed sus, într-o înălțime. Dar nu știi că mi se cere (de Dumnezeu) să fiu mai prejos de orice om? Cel ce e jos nu are unde să mai coboare.

Ai sfatul Sfântului Apostol: Cercetând toate, țineți binele (cf. 1 Tesaloniceni 5, 21). Tot ce face un om din frica lui Dumnezeu folosește sufletului său. Dacă deci îți folosește întâlnirea cu altul, nu te împiedică de la acest folos. Dar între cei ce vin la tine să se roage pentru tine și să te folosească, eu mă socotesc de prisos. De altfel, fie că te întâlnești cu alții, fie că nu, Domnul să întărească iubirea ta adevărată. De ce sunt socotit printre oamenii de folos pentru alții, când eu caut aceasta pentru mine? Bucuria mea e câștigul tău.³³³ Deci întâlnindu-te și folosindu-te de sfinții care vin la tine, cere-le să se roage ei pentru mine, din dragoste. De aceea socotesc că întâlnirea pentru Dumnezeu este un lucru bun, dar și neîntâlnirea pentru Dumnezeu este, la fel, un lucru bun.³³⁴ Să fii sănătos.

206. (V. 138) *Același, după ce a tăiat întâlnirea cu mulți, a căutat să se întâlnească cu un oarecare. Deci a întrebat pe același Bătrân: Deoarece am o simțire iubitoare față de cineva și acela voiește să se întâlnească cu mine, să mă întâlnesc cu el sau nu?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai o simțire iubitoare față de un oarecare, ce ai împotriva altora? De ce să nu te întâlnești și cu ei? Este vreun motiv? Ia seama în ce stare de suflet ești; și dacă voiești, întâlnește-te cu acela, dar ocărându-te pe tine însuși. Roagă-te pentru mine.

207. (V. 120) *A aceluiași către același mare Bătrân: Cerere de a se ruga pentru el și întrebare despre liniștea (retragerea) desăvârșită.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul binecuvântatului și preainaltului Dumnezeu, să vă dea putere și să vă întărească spre primirea Sfântului Său Duh, ca prin buna Lui sălășluire să vă învețe pe voi despre toate și să lumineze inimile voastre și să vă călăuzească întru adevăr (cf. Ioan 16, 13), ca să vă vad înflorind ca finicii în raiul lui

³³³ Nu numai pentru folosul tău mă rog – spune Ioan –, ci și pentru mine. Căci folosindu-te pe tine prin rugăciunile mele, câștig și eu din iubirea cu care le fac. Și astfel, ceea ce-ți este ție spre câștig mă folosește și pe mine și deci trebuie să mă bucur și pe mine, mai ales datorită constatării că rugăciunea mea a fost ascultată. Dar, precum se vede din propoziția care urmează, autorul scrisorii socotește că are un câștig și din folosul pe care i-l aduc adresatului cei ce merg la el, pentru că îi va ruga pe aceia să se roage și pentru sine. În această împletire a tuturor în rugăciune stă folosul tuturor.

³³⁴ Când te întâlnești cu alții ca să le ceri să se roage pentru tine și pentru cei absenți, sau ca să te rogi împreună cu ei, e un lucru bun. Dar dacă nu te întâlnești cu ei, și astfel te poți ruga în liniște lui Dumnezeu, și acesta este un lucru bun.

Dumnezeu și să vă aflați ca niște măslini plini de rod (cf. *Psalmii* 51, 10) în mijlocul sfinților și „ca o vie roditoare întregă, adevărată” (*Ieremia* 2, 21) în locul dumnezeiesc. Să vă învrednicească Domnul să beți „din izvorul înțelepciunii” (*Pilde* 18, 4). Căci câți au băut din el au uitat de ei înșiși, ieșind întregi din omul cel vechi.³³⁵ Și de la izvorul înțelepciunii au fost călăuziți la alt izvor, la cel al iubirii, care niciodată nu cade (cf. *1 Corinteni* 13, 8). Și ridicați la treapta aceasta, au dobândit măsura nerătăcită și neîmprăștiată, ajunși întregi minte, întregi ochi, întregi vii, întregi luminoși, întregi desăvârșiți, întregi dumnezei.³³⁶ S-au ostenit (sfinții)? Acum s-au preamărit, s-au slăvit, s-au umplut de strălucire. Au ajuns la viață pentru că au murit. Sunt veseliți și veselesc.³³⁷ Sunt veseliți în Treimea nedespărțită și veselesc Puterile de Sus.³³⁸ Doriți-vă după treapta lor, urcați împreună cu ei, râvniți credința lor, câștigați smerenia lor, dobândiți răbdarea lor în toate, ca să primiți moștenirea lor. Țineți iubirea lor necăzută, ca să vă aflați în bunătățile negrăite, „cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit” și cele următoare (cf. *1 Corinteni* 2, 9).

³³⁵ Omul cel vechi, al păcatelor, se gândește prea mult la el însuși în înțeles egoist. Cel ce bea din izvorul dumnezeiesc al înțelepciunii adevărate uită să se mai gândească la sine în acest înțeles egoist, dar își descoperă sinea cea adevărată și atârănarea ei de Dumnezeu, punând accentul direct nu pe eul său, ci pe Dumnezeu și pe toți pe care-i iubește El. În sensul acesta e ieșit din sine.

³³⁶ Toată ființa lor e înțelegere, toată vede dincolo de cele văzute cu simțurile sau prin ele: toată ființa lor e vie, generoasă, bucuroasă, neavând nimic mort în ea; toată e luminată și răspândește lumina bucuriei, pentru că toată e ridicată la treapta îndumnezeirii după har.

Au înlăturat prin moarte zidurile ce-i despărteau de viața adevărată în larga comuniune cu Dumnezeu și cu semenii. Au omorât viața moartă din ei, ca să se umple de viața adevărată. Cuvântul din text e luat din *Pateric*, Avva Visarion, 11.

³³⁷ Sunt veseliți de Hristos și veselesc pe Hristos, căci au ajuns prin El la veselie. Sunt veseliți de Hristos și veselesc pe alții. Din cel vesel se răspândește veselie. Și cei nepizmași, cei ridicați și ei în iubire, se bucură de veselia aceloră, ceea ce înseamnă că veselia aceloră trece și la ei. Trebuie să mori total ție, ca să trăiești cu adevărat din viața lui Dumnezeu și a celorlalți, care ți se comunică, când ai surpat zidurile egoismului. Moartea din generozitate înseamnă ieșirea din închisoarea egoismului. Moartea de pe urma păcatului înseamnă a te săraci și sufoca în strâmtoarea egoismului tău. Noi purtăm în noi moartea din egoism chiar din sămânța părinților din care ne naștem. Dar o putem preface în moarte din generozitate. Și aceasta ne trece la viață. Ne naștem în orice caz ca să murim: să murim de moartea de bunăvoie a iubirii față de alții sau de moartea din egoism.

³³⁸ Puterile de Sus nu sunt invidioase pe veselia la care au ajuns cei sfinți dintre oameni. Dimpotrivă, se bucură și ele de veselia acestora, căci au însoțitori noi în cunoașterea negrăitei iubiri a lui Dumnezeu și și-o sporesc prin comunicare. Cântarea veselă a fiecăruia se întărește din corul de obște.

Cât despre liniște (retragere), nevoiește-te încă puțin și Dumnezeu va face mila Sa cu tine.

Dumnezeu să lumineze inima voastră, ca să înțelegeți toate aceste cuvinte. Căci ele sunt greu de înțeles de cei ce n-au ajuns la înălțimea lor. Iertați-mă și rugați-vă pentru mine, ca să nu rămân mai prejos de această înălțime, ca un nevrednic ce sunt.

208. (V. 121) *Întrebare către același mare Bătrân, dacă îi îngăduie desăvârșita liniștire (retragere).*

Răspunsul lui Varsanufie: Am spus iubirii tale, iubite frate, despre liniștirea (în retragere), să mai aștepți deocamdată, nu pentru că n-aș voi să intri la starea acestei măsuri, să nu fie!, ci voind și rugându-mă ca Dumnezeu să ți-o dăruiască cu o mare îmbelșugare. Căci bucuria mea cea mare este sporirea voastră a tuturor. Iar darurile (harismele) duhovnicești se dau de Dumnezeu la timpuri potrivite și El ne cheamă, ne ajută și ne păzește. Căci s-a zis: „Nu cel ce se laudă pe sine este și probat, ci cel pe care-l laudă Domnul” (2 Corinteni 10, 18). De vrei deci să-ți zidești casa, pregătește mai întâi materialul și toate cele de trebuință. Numai după aceea poate să vină meșterul și să o zidească. Iar cele de trebuință pentru astfel de zidire sunt: credință tare spre clădirea zidurilor, ferestre luminoase în stare să lase lumina soarelui să pătrundă pentru a lumina casa, ca să nu se afle niciun colț întunecat în ea. Iar ferestrele sunt cele cinci simțuri susținute de cinstita Cruce de lemn a lui Hristos, care aduc lumina Soarelui gândit (spiritual) al dreptății și nu lasă să se arate în casă niciun întuneric al vrăjmașului urător de bine. Vei mai avea nevoie apoi de un acoperiș care să acopere casa, „ca ziua să nu te ardă soarele, nici noaptea, luna” (Psalmii 120, 6). Iar acoperișul este iubirea de Dumnezeu, care „niciodată nu cade” (1 Corinteni 13, 8), care acoperă casa și nu lasă „soarele să apună peste mânia noastră” (Efeseni 4, 26), ca să nu ne învinovățească în ziua Judecății și să ne ardă în focul gheenei, nici luna să dea mărturie despre moleșeala și nepăsarea noastră din vremea nopții. În sfârșit, casa trebuie să aibă ușă, care lasă pe om să intre și-l păzește pe cel ce viețuiește înlăuntru. Iar când zic ușă, înțelege, frate, ușa spirituală sau pe Fiul lui Dumnezeu, Care a zis: „Eu sunt ușă” (Ioan 10, 9). După ce ți-ai pregătit astfel casa, ca să nu fie în ea nimic ce nu-l place, Fiul va veni cu binecuvântatul Său Părinte și cu Duhul cel Sfânt și-și va face sălaș la tine (cf. Ioan 14, 23) și te vor învăța ce este liniștirea în retragere, și vor lumina inima ta într-o bucurie negrăită. Amin.

209. (V. 122) *Cererea rugăciunii și învățaturii de către același de la același mare Bătrân.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul nostru Iisus Hristos să lumineze ochii inimii tale, fiule iubit și preadorit, ca să strălucească în ei lumina Sfintei, singurei Stăpânitoare, Celei de o ființă și închinătei Treimi, spre a fi călăuzit să înțelegi sfintele Lui taine și să te bucuri veșnic; ca să ieși din Egipt, să desparți

marea cu toiagul, să scapi din mâinile barbarului Faraon și să prăznuiești, jertfind lui Dumnezeu;³³⁹ ca să mănânci Paștele într-o sfințenie,³⁴⁰ să-ți înflorească buzele ca un finic prin sfântul și cinstitul Lui sânge;³⁴¹ ca, încingându-ți mijlocul și ținând toiagul în mâini curate și purtând încălțăminte în picioare, să înaintezi neîmpiedicat, să te hrănești cu mana cea din cer, mijlocită de norii împreună-slujitori cu tine;³⁴² ca să nu se mai învechească haina ta (cf. *Deuteronomul* 8, 4), nici să-ți mai crească părul capului;³⁴³ ca să ți se curețe inima spre primirea legii Domnului și să sfârâmi vițelul turnat din mijlocul poporului tău și să înghită pământul pe vrăjmașii tăi care ți se împotrivesc; ca să biruiești pe împărații amoreilor și să mistuie Dumnezeu cele șapte popoare de la fața ta; ca să moștenești pământul lor în veci,³⁴⁴ și să treci Iordanul cu puterea dumnezeieștei faceri de minuni (cf. *Deuteronomul* 11, 31); apoi să cucerești cetatea finicilor (cf. *Deuteronomul*, 34, 3),³⁴⁵ și să mântuiești pe Rahab desfrânată, care a crezut în Dumnezeu (cf. *Iosua* 6, 23-25); și să semeni, și să sădești, și să mănânci, și să te sature, și să slăvești pe Dumnezeu care ți-a dat ție pământul acesta; și să nu se mai găsească la tine alt dumnezeu. În sfârșit, să fii sfânt lui Dumnezeu și să nu mai pustiască țara ta alte neamuri, căci vei fi înfricoșător pentru ele. Și să omori pe Goliat, ca să împărățești

³³⁹ Sărbătoarea, în orice religie, e unită cu jertfa. Dar în creștinism se aduce jertfa cea mai înaltă: jertfa de bunăvoie a Fiului lui Dumnezeu ca om și, unită cu El, jertfa propriei noastre ființe, ca semn al supunerii și dragostei desăvârșite față de Dumnezeu. Aceasta e sărbătoarea laudei lui Dumnezeu, pentru că ne-a dăruit toate și, mai presus de toate, existența noastră; și e sărbătoarea ridicării noastre din moartea întreținută de egoism la viața desăvârșită, ce ne vine din unirea, neîmpiedicată de egoismul nostru, cu Dumnezeu în iubire.

³⁴⁰ Paștele nostru sau Mielul nostru pascal, Mielul prin Care trecem de la moarte la viață, de la pământ la cer, este Hristos. Mâncându-L pe El, devine și ființa noastră o ființă care înfăptuiește această trecere sau Paștele, aceasta întrucât prin jertfă ne sfințim, ieșind din egoismul păcatelor. Aceasta e trecerea sau Paștele nostru.

³⁴¹ După ce mâncăm pe Hristos, Paștele nostru, buzele ne înfloresc ca niște finici, ca semn că am trecut din moarte la viață. Am căpătat sângele unei vieți noi, netrecătoare. Faptul a fost preînchipuit de israeliți care, după ce au mâncat mielul lor pascal și au trecut la viața lor liberă prin marea despăcată de Moise, au ajuns la o oază cu finici.

³⁴² Norii sunt cei ce mijlocesc lumina lui Hristos.

³⁴³ Veșmintele curăției nu se învechesc și nu te duc la moarte ca veșmintele păcatului. Părul nu crește continuu, trebuind să fie tăiat. Totul e semn de tinerețe netrecătoare. Viața lui Dumnezeu și a omului în Dumnezeu nu îmbătrânesc, pentru că nu se apropie de moarte, ci e veșnic tânără, aflându-se neîncetat în plinătatea vigoriei.

³⁴⁴ Pământul, sau Împărăția cerurilor destinată tuturor îngerilor, a fost trecut de Dumnezeu de la îngerii căzuți în moștenirea oamenilor care trec de la viața moartă la adevărata viață în Dumnezeu.

³⁴⁵ Cetatea finicilor e chipul cetății în care nu va fi îmbătrânire și moarte.

împreună cu David, și să ieși din cele vechi, aflând viața nouă. Și să crezi lui Hristos, ca să te răstignești împreună cu El și să mori împreună cu El, să te îngropi împreună cu El, ca să te scoli plin de strălucire împreună cu El, să te înalți împreună cu El și să viețuiești veșnic împreună cu El (cf. *Romani* 6, 6-8; *Coloseni* 2, 12).³⁴⁶ Înmoaie deci ceara și se va face mai plăcută la pipăit. Căci, atunci când o vei înmuia, vei afla în ea înțelesurile vieții veșnice, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin.

Cât despre fratele cel împreună cu tine, suportă-l după puterea ta. Căci cel sănătos trebuie să suporte pe cel bolnav, până ce va face Dumnezeu ceea ce este de folos. „Bucurați-vă întru Domnul” (*Filipeni* 3, 1).

210. (V. 123) *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Sfinte părinte, binecuvântează-mă cu o binecuvântare duhovnicească și sfințește culionul și analavul trimise ție, ca să le am ca acoperământ de tot răul în Hristos Iisus, Domnul nostru.*

Răspunsul lui Varsanufie: Iubite frate, dacă Stăpânul Hristos, Cel ce toate le poate, Domnul cerului și al pământului, a spus celui ce s-a apropiat de El: „Fie ție după credința ta” (*Matei* 9, 29), ce să-ți spun eu, cel sărac și lipsit de toate? Dumnezeu binecuvântărilor să te binecuvânteze cu toată binecuvântarea duhovnicească, cu tot harul dreptății; să te facă pe tine împreună-părtaş la strălucirea sfinților, moștenitor al Împărăției, eliberat de patimile de necinste³⁴⁷ prin rugăciunile și mijlocirile sfinților. Amin. Cât despre cele pe care le ceri, fiindcă ai încredere în mine, le voi purta trei zile și ți le voi trimite înapoi, când vor fi sfințite în întâlnirea mea cu Dumnezeu, prin rugăciunile sfinților. Îți cer să te rogi și tu pentru mine, când voi fi într-o astfel de întâlnire.³⁴⁸

211. (V. 139) *Un oarecare preot dintre părinți, ostenind mult timp în pustiuri, voind după aceea să se liniștească retras în mănăstire, a întrebat odată pe celălalt Bătrân cum trebuie să înceapă liniștirea.*

Răspunsul lui Ioan: Ioan Botezătorul a zis Stăpânului nostru Iisus Hristos: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?” (*Matei* 3,

³⁴⁶ Lucrarea mântuitoare a lui Hristos e primită prin credință, e puterea prin care ne înălțăm și noi cu El, purtând crucea și înviind cu El. Mântuirea noastră nu e un fapt exterior, ci o creștere interioară. Desăvârșirea noastră este hristologică.

³⁴⁷ Împăratul e Stăpân, nu e rob. Robul patimilor nu poate fi moștenitor al Împărăției supreme. Iar libertatea de patimi dă o strălucire, pe când egoismul te face întunecat.

³⁴⁸ Subtil și delicat joc de nuanțe: se vor sfinți în întâlnirea lor cu Dumnezeu, dar aceasta va avea loc prin rugăciunile sfinților. Dar și celui ce-i cere binecuvântarea i se cere rugăciunea.

14). Totuși, bine a făcut iubirea ta că ne-a învățat pe noi, prin smerenie, să ne rușinăm și să ne destăinuim patimile, căci „fără îndoială cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare” (Evrei 7, 7). Deci tu trebuie să mă vindec pe mine. Căci tu ești prezbiter, preot duhovnicesc al lui Dumnezeu chemat să ungă cu untdelemn pe cei bolnavi și să-i tămăduiască pe ei de boala trupească, unind cu ungerea iertarea păcatelor (cf. Iacov 5, 14-15). Deci cum pot să sfătuiesc pe cel mai mare eu, care n-am fost chemat la preoție din pricina nevredniciei mele, eu, a cărui floare a părului alb nu a oprit simțirile mele din tinerețe? Dacă omul care m-ar fi întrebat ar fi fost ca mine, pornirea mea spre vorbărie nu m-ar fi lăsat să stau liniștit și să nu-i răspund. Căci am o limbă nestăpânită. Și i-aș fi spus că un copil înaintea de la învățăturile mici la altele mai mari. Și n-ar fi trebuit să răspundă: „Da, așa este!” Și tot ce aș fi socotit că am să-i spun lui, i-aș fi spus. Deci și tu stai retras (liniștește-te) cinci zile și întâlnește-te cu alții, două. Și dacă șederea ta (retragere) va fi după Dumnezeu, adică dacă vei ajunge să cunoști ceea ce urmărești prin șederea aceasta, nu vei cădea în mâinile dracului slavei deșarte. Căci cel ce cunoaște ce a voit să facă venind în cetate aceea și voiește, și inima lui nu se abate la altele. Pentru că, altfel, cade de la ceea ce caută. Iartă-mă, Avva, că nu am să-ți spun altceva. Și roagă-te pentru mine pentru Domnul, căci nu am nici fapte, nici cuvânt.

212. (V. 140) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Când îi dau trupului mai mult decât are nevoie, nu se simte bine în slujirea lui. Dar, iarăși, dacă îi dau mai puțin, mă tem să nu obosească repede. Ce trebuie să fac în privința aceasta? Iar în ce privește Sfânta Împărtășanie, deoarece vreau să mă împărtășesc în fiecare zi, dacă-mi este spre povară să fac să urce la mine, păcătosul, Sfânta Împărtășanie, nu trebuie să cobor eu ca să mă împărtășesc? Dar atunci cum nu se pierde liniștirea sau starea de retragere?*³⁴⁹

Răspunsul lui Ioan: Ți-am spus mai înainte, Avva, cuvintele lui Ioan către Mântuitorul. Și iarăși ai stăruit a-mi scrie mie, prostului și lipsitului de minte. Dar dacă Ioan până la urmă nu s-a împotrivit, cine sunt eu, care mă socotesc un nimic, să resping cererea ta? Deci îți spun adevărul că nu sunt nimic și nu știu nimic, dar, din ascultare, îți spun ceea ce am în inima mea. Nu te asigur că e numaidecât așa, dar spun ceea ce pot.³⁵⁰

³⁴⁹ Cel ce întreba se îndoia de e bine să ceară să i se aducă Sfânta Împărtășanie în chilie. I se părea că, dacă cere să fie urcată la el (sau poate chilia lui era pe un deal?), se socotește mai sus decât ea. De aceea întreabă dacă nu trebuie să iasă din chilie, coborând el la Sfânta Împărtășanie, mai bine zis urcând el la ea, întrerupând retragerea (liniștirea).

³⁵⁰ Un alt paradox: dacă răspund cererii tale de a-ți da un sfat, e primejdie să mă mândresc. Pe de altă parte, n-am dreptul să nu-ți fac ascultare. Prin aceasta iarăși risc să mă mândresc. Dar prefer riscul să fiu ispitit de mândrie împlinind cererea ta, decât

Nu cere Dumnezeu de la cel bolnav o slujire trupească, ci una duhovnicească, adică rugăciunea, căci zice: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tesaloniceni 5, 17).

Cât despre dieta trupului, dacă atunci când ia hrană mai multă nu poate sluji, iar când nu ia, te temi de neputință, ține mijlocul: nici în sus, nici în jos. Și așa se împlinește Scriptura care zice: „Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga” (Numerii 20, 17). Dar dă trupului ceva mai puțin decât e de trebuință. Aceasta este calea Părinților: să nu fii nici încărcat, nici slăbit în viață.

Iar despre aducerea la tine a Sfintei Împărtășanii, când aceasta nu e din disprețuire, ci din boală, nu este spre osândă. Căci Căpetenia doctorilor vine El Însuși la cei foarte obosiți și bolnavi, precum a venit Domnul nostru Iisus Hristos mai înainte la noi, care eram păcătoși și ne simțeam rău. Iartă-mă, părinte, că, supunându-mă, am vorbit eu, nevrednicul.

213. (V. 141) *Întrebare a aceluiași către același: fiindcă o văduvă nedreptățită mi-a trimis rugămintea să scriu dregătorului, am în privința aceasta două gânduri: unul zice că am venit aici pentru a muri lumii și, dacă-i scriu, încalc obligația luată de a muri lumii; dar de nu-i scriu, calc porunca ce spune să ajutăm celor ce au nevoie. Fă iubire, părinte, și spune-mi ce să fac.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă erai mort și ar fi venit o văduvă nedreptățită, puteai s-o ajuți?³⁵¹ Iar dacă ai ajutat-o pe aceea și vine o alta, dacă o treci cu vederea pe a doua, calci porunca. Mortul nu se îngrijește de așa ceva. Chiar dacă vor cârți împotriva ta, aceasta să nu-ți aducă nicio tulburare.

214. (V. 142) *Un frate care locuia în mănăstire și slujea pe un bătrân bolnav a întrebat pe marele Bătrân despre gândurile sale.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ești lipsit de minte, de aceea te stăpânesc gândurile și mai ales pornirea de a te îndreptăți. Domnul vrea să ai pe tot omul mai presus de tine. Deci arată-i ascultare în toate și fă orice ți-ar spune, fie în privința mâncării sau a băuturii, fie a oricărui alt lucru; supune-te lui. Iar dacă e un lucru greu, cere sfatul Avvei și, orice ți-ar spune, fă.³⁵² În privința psalmodierii și privegherii fă ceea ce îți spune și îți va fi spre mântuirea sufletului. Și dacă te va bârfi, bucură-te. Căci îți este de mare folos. Și dacă te necăjește, rabdă. Căci „cel ce rabdă până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10, 22). În toate mulțumește lui Dumnezeu, căci „mulțumirea mijlocește la

să o resping. Și voi lupta, împlinind-o, ca să nu fiu totuși biruit de mândrie. De aceea, iată, îți spun de la început, înainte de a-ți da sfatul cerut, că nu sunt nimic și nu știu nimic. Deci nu te asigur că ceea ce îți spun e bun. Dar spun ceea ce am în minte.

³⁵¹ Ioan pare că știa că cel ce i-a trimis această întrebare ajutase mai înainte o altă văduvă. De ce n-ar ajuta acum și pe aceea de care întreabă?

³⁵² E vorba de sfatul lui Serid, starețul, sau poate de al Bătrânului pe care-l slujea.

Dumnezeu pentru neputință”³⁵³ (*Les sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, Solesmes, 1976, p. 151). În toate osândește-te pe tine ca cel ce ai păcătuit și ai greșit, și nu te va judeca Dumnezeu. Smerește-te în toate și vei afla har la Dumnezeu. De înveți acestea, îți ajută Dumnezeu să afli putere. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu, ca „toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4).

215. (V. 143) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același*: Frate, nu te repezi în fapta deosebirii gândurilor ce-ți vin, căci aceasta nu ține de măsura ta. De aceea te vor tulbura cum voiesc, ca pe unul ce nu cunoaște meșteșugurile lor. Și când te tulbură, zi-le lor: „Nu știu cine sunteți, Dumnezeu care vă știe nu vă va lăsa să mă amăgiți”. Și aruncă neputința ta înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, sunt în mâinile Tale, ajută-mă și mă scoate din mâinile lor”. Iar gândul care zăbovește în tine și te războiește, spune-l lui Avva al tău. Și acela te va lecu pe tine prin Dumnezeu.

În privința lucrului de mână, fă ce ți se spune și te vei mântui în numele lui Dumnezeu.

Cât privește psalmii, nu lăsa învățarea lor. Căci aceasta îți este în putere. Și luptă-te să-i rostești, pentru că mult folosesc. Iar ceea ce întrece puterea nu căuta să auzi. Căci deocamdată ai învățături care te folosesc pe măsura ta.

216. (V. 144 a) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același*: Nu te lăsa batjocorit ca un lipsit de minte. Nu te încrede în vrăjmașii tăi. Căci dacă stai fără grijă și cu nepăsare, vin iarăși. Ostașul, în vreme de pace, cugetă la cele ale războiului. Ia seama că Domnul a zis șarpelui: El va păzi capul tău și tu vei păzi călcâiul lui (cf. *Facerea* 3, 15). Omul să nu stea fără grijă până la cea din urmă răsufolare. Păzește-te, frate, de mânie, de slava deșartă, de somn și de celelalte patimi, cunoscând că vrăjmașul nu doarme, nici nu se lenevește.

217. (V. 144 b) *Răspunsul aceluiași către același*: Frate, de vrei să te mântuiești, agonisește-ți smerenie, ascultare și supunere de bunăvoie. Când auzi ceva de la bătrân, orice ar fi, spune-i cu smerenie: „Roagă-te pentru mine, părinte, ca să-mi dea Dumnezeu pricepere și veghe ca să nu te necăjesc”. Păzește acestea și te vei mântui.

218. (V. 145) *Același frate, căzând la boală și bănuind că va muri, i-a cerut cu smerenie aceluiași mare Bătrân să se roage pentru iertarea păcatelor lui și ca să aibă răbdare în boală până la sfârșit*.

Și Bătrânul i-a răspuns așa:

³⁵³ Mulțumirea către Dumnezeu te justifică pentru neputința de a face fapte mai însemnate cerute de Dumnezeu. Rămâi legat de Dumnezeu măcar prin mulțumirea pe care I-o aduci.

Nu te întrista, frate, căci moartea fără păcate nu e moarte, ci mutare de la necaz la odihnă, de la întuneric la lumina negrăită și la viața veșnică. Și Dumnezeu, marele Împărat, îți spune ție: „Iertate-ți sunt (toate) păcatele tale” (Luca 7, 48), în primul rând prin rugăciunile și cererile sfinților și pentru credința ta în El. Și să-ți dea ție răbdare până la sfârșit.

219. (V. 146) *Același către același mare Bătrân: Stăpâne și părinte al meu, sunt în mâinile lui Dumnezeu și ale tale. Fă-ți milă cu mine până la sfârșit și grăbește-te de mă dezleagă, înfățișându-mă Stăpânului meu Hristos, conducându-mă cu rugăciunile tale și însoțindu-mă prin văzduh și pe calea aceea pe care n-o cunosc.*

Răspunsul lui Varsanufie: Te înfățișez pe tine, frate, lui Dumnezeu, Care ne-a învrednicit să moară pentru noi, Stăpânului cerului și al pământului și a tot ce răsuflă, ca să potolească frica ta de moarte și să-ți facă neîmpiedicată suirea sufletului tău și să te închini cu îndrăzneală Sfintei Treimi, adică eliberat,³⁵⁴ dar cu frică și cu cutremur ca Sfinții îngeri; și să te odihnească împreună cu sfinții Lui.³⁵⁵ Du-te deci și te roagă pentru mine.³⁵⁶

220. (V. 147) *Un alt frate, îmbolnăvindu-se de oftică și aflându-se foarte primejduit, l-a rugat pe același mare Bătrân să se roage pentru el și să-i ceară*

³⁵⁴ Ești eliberat de pornirile inferioare din tine și de ispitele duhurilor rele, dar ești temător și cutremurat de marea slavă a Sfintei Treimi. De fapt, acestea două sunt una. Numai cutremurat de slava iubirii nesfârșite a Sfintei Treimi față de tine poți fi liber și în putere să-l răspunzi cu iubirea ta. Iubirea nemărginită pe care ți-o arată te cutremură, dar te face totodată liber și îți dă puterea să O iubești la rândul tău. Frica aceasta nu mai e frica de moarte. În iubirea pe care ți-o arată ești liber și cutremurat; ea te umple de îndrăzneală, dar te face în același timp să l te închini cu frică și cu cutremur. Iubirea ta adevărată n-o poți arăta, chiar altui om, decât în libertate, și în iubirea altuia nu simți nicio silă exercitată asupra ta. Dar ea te copleșește în același timp.

Iar cel ce e unit cu Dumnezeu într-o astfel de iubire, însă în același timp și cu tine, te duce prin iubirea lui până la Dumnezeu. Are această forță. El nu te părăsește, pentru că nu părăsește nici pe Dumnezeu, Care-i dă această putere. Aceasta se arată în rugăciunea lui care se îndreaptă către Dumnezeu, dar e pentru tine. E cu tine în fața lui Dumnezeu, te prezintă, te recomandă pe tine lui Dumnezeu.

³⁵⁵ Te odihnești în iubirea lui Dumnezeu de toate tulburările și grijile de tine. Dar te odihnește și iubirea sfinților uniți cu Dumnezeu, dar și cu tine. Se ajunge în sobornicitatea deplină a iubirii și a odihnei produsă de ea. În Dumnezeu nu te mai înțepă invidia nimănui, nu te mai supără voința nimănui de a te stăpâni, de a ți-o lua înainte.

³⁵⁶ Varsanufie îl prezintă lui Dumnezeu în sine, ca în cel rugător, pe cel pentru care se roagă, dar acesta, adus în fața lui Dumnezeu, e rugat și el să recomande lui Dumnezeu pe Varsanufie, ca pe cel care i-a făcut un așa de mare bine de l-a adus în fața lui Dumnezeu. El nu vrea să se socotească mai presus de cel pentru care se roagă.

*iertarea păcatelor.*³⁵⁷

Răspunsul marelui Bătrân: Nu te teme, frate, ci mai degrabă să se bucure sufletul tău și să se veselească în Domnul. Și crede mie cu adevărat că, iată, Dumnezeu a iertat toate păcatele tale așa cum ai cerut, din copilărie și până acum. Bindecuvântat este Dumnezeu, Cel ce a voit să ți le ierte pe toate. Deci nu fi trist, căci nu ai niciun păcat în tine. Ai încă o durere, care va înceta.

221. (V. 148) *Acela, fiind și mai îngreunat de boală, câțiva frați l-au rugat pe celălalt Bătrân să le explice răspunsul de mai înainte: de a vorbit Bătrânul despre viață sau despre moarte.*

Răspunsul lui Ioan: E vorba despre moarte. Dar Bătrânul poate să ceară pentru el viață, dacă i se dă de știre de către Dumnezeu.

222. (V. 149) *Auzind aceasta, frații au rugat pe marele Bătrân să ceară pentru acela viață.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu meu Cel bun și milostiv să vă umple pe voi iarăși și iarăși de bucuria Sfântului Duh. Amin. Cât despre frate, îi ajunge lui ceea ce s-a învrednicit să primească. Căci s-a făcut dintr-odată din sărac bogat și din rob, liber. Bindecuvântat este Dumnezeu, Care a binevoit să primească cererea. Dar nu spuneți nimic fratelui, ca să nu se întristeze, ci păstrați taina. Căci ceea ce îi vine nu este moarte, ci mutare de la moarte la viața veșnică și de la chin, la odihnă.

223. (V. 150) *Fiindu-i acelui frate și mai greu și suferind de mari dureri, aceia i-au cerut marelui Bătrân să roage pe Dumnezeu să-și facă mai repede milă cu fratele.*

Răspunsul marelui Bătrân: El a rămas în durere, ca rugăciunea făcută pentru el să nu rămână singură, de sine.³⁵⁸ Dumnezeu a făcut și va face ceea

³⁵⁷ În ediția Volos, la notă: „Acesta pare să fie acel frate simplu și prea încercat lucrător al ascultării, numit Dosoftei, despre care scrie Avva Dorotei în primul lui Cuvânt. Căci Dorotei îl avea pe acela ajutător în bolnița mănăstirii, în care se afla și marele Varsanufie, fiind atunci doctor al bolniței. Căci Dosoftei s-a îmbolnăvit acolo de oftică, precum scrie Dorotei”. Despre Dosoftei e vorba și în următoarele trei scrisori și două note.

³⁵⁸ Nu trebuie să rămână singură rugăciunea cuiva pentru altul. Focul se face puternic când e întreținut de mulți cărbuni. Rugăciunea e mai tare când e a mai multora. Sobornicitatea sau comuniunea dă putere rugăciunii. Rugăciunea comună întărește sobornicitatea sau comuniunea. Cel ce se roagă sporește în sine când știe că rugăciunea lui e însoțită de a altora. Zborul spre Dumnezeu e mai avântat când se face de mai mulți, așa cum păsările se înalță în zbor mai mult, când zboară în stol. În căldura pe care și-o comunică cei ce se roagă împreună e simțită, mai puternică, prezența lui Dumnezeu. Granițele lor se înlătură, dar căldura comuniunii nu-i

ce-i este de folos prin rugăciunile sfinților.³⁵⁹ Amin.

Și, după răspunsul acesta, fratele s-a săvârșit în pace.

224. *Cineva a întrebat pe Avva Ioan despre un lucru. Și, luând răspuns, a trimis să întrebe despre același lucru pe Avva Varsanufie, nespunând că a întrebat mai înainte despre acel lucru pe celălalt Bătrân.*

Și a răspuns Bătrânul:

„Fă cum ți-a spus fratele Ioan.” Și iarăși, după un timp oarecare, s-a întâmplat ca același frate să întrebe ceva pe Avva Ioan și, primind răspunsul, a trimis să întrebe aceleași lucruri pe Avva Varsanufie. Iar Bătrânul i-a spus: „Îți ajunge acum. Dumnezeuul lui Varsanufie și al lui Ioan este Unul”. Și acela n-a mai continuat să întrebe pe amândoi despre același lucru, mulțumindu-se cu răspunsul unuia.³⁶⁰

225. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân: Spune-mi, părinte, ce să fac în tulburarea pe care o sufăr de la gândurile inimii mele? Și dacă trebuie să tai cu desăvârșire vinul. Și dacă trebuie să dorm șezând. Și roagă-te pentru boala ochiului meu. Și dacă trebuie să-l arăt doctorului. Și te rog să ceri lui Dumnezeu să-mi dea puțină sporire. Și să nu mă mai despartă de sfintele voastre urme.*

Răspuns: Frate, tu ceri de la puținătatea mea să auzi cele privitoare la gândurile tale. Oare nu te-au mulțumit cele ce ai auzit de la fratele Ioan? Tu suferi aceste tulburări pentru că ai o inimă ușuratică. Iar după cuvântul Domnului „toate sunt cu puțință celui ce crede” (Marcu 9, 25). Deci unde este credința ta? Cât privește vinul, nu trebuie să-l tai cu desăvârșire, ci întrebuițează puțin. Iar șederea la somn te va duce pe urmă la smerenie. Însă predă-te lui Dumnezeu, în frica Lui. În privința ochiului, nu-ți fie frică, căci ai pe Dumnezeu care te luminează. Dar dacă se nimerește să întâlnești pe cineva priceput și-l arăți lui, nu păcătuiești. Pentru că și aceasta este smerenie.

Acestea ți-au fost dictate de mine, dar au fost scrise de fiul meu Serid. Iar de nu te lupți să faci deșarte aceste cuvinte ale mele, grăite prin Dumnezeu, mă rog lui Dumnezeu să te ducă la o sporire mai mare și să nu te despartă de noi nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Înțelepțește-te în privința dracilor care te învață lucruri de sminteală, și vei atrage întotdeauna sufletul tău și gândurile tale spre bine. Nu încheia învoială cu ei, căci sunt înspăimântători și

desființează ca persoane, ci fiecare se umple de căldura comună. Cu cât e cineva mai mult în durere, cu atât se roagă mai mult pentru el.

³⁵⁹ În ediția Volos, la notă: „Avva Dorotei, în primul său Cuvânt, adaugă că marele Varsanufie a mai spus către fratele Dosoftei și aceasta: «Du-te, copile, în pace, înfățișează-te Sfintei Treimi și mijlocește pentru noi»”.

³⁶⁰ Varsanufie nu neagă că în primul răspuns era și sfatul lui Avva Ioan. Aceasta pentru că fratele însuși ceruse sfatul de la amândoi.

de neam străin. Și vei moșteni pământul israeliților în Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

226. *Întrebare a aceluiași către același: Te rog, părinte, spune-mi dacă primul răspuns e de la tine. Căci gândul îmi spune că poate e de la Avva în numele tău. Și spune-mi cum se pot tămădui patimile. Și dă-mi o poruncă spre mântuirea sufletului meu. Și cere pentru mine iertarea păcatelor. Și dacă e bine, cum îmi spune gândul, să primesc pentru totdeauna bucătăria.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, fiule! Pentru toată patima există un leac și pentru tot păcatul o pocăință. Dacă ești cu totul necredincios, cum ai spus, și voești să te vindec de necredință, leac este credința. Să crezi, fără să te îndoiești, în Cel bun.³⁶¹ Iar dacă stăruie să rămâi în necredință, ia seama să nu cazi din fericirea aceea de care s-a spus: „Feriți cei ce n-au văzut și au crezut” (Ioan 20, 29). Căci s-a scris: „Credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii” (Ioan 12, 36).

Iată, ți-am trimis un al doilea răspuns ție, care n-ai crezut în cel dintâi. Dacă ai fi primit un proroc în nume de proroc (ca proroc), ai fi luat plată de proroc (cf. Matei 10, 41), adică, chiar dacă primul răspuns n-ar fi fost de la mine, l-ai fi primit ca de la mine, l-ai fi luat după credința ta. Căci credincios este cel ce zice: „Să-ți dea ție după inima ta” (Psalmii 19, 4). Spusa ta: „Vreau să mă întăresc de la tine și de la Avva” ți-a adus primul răspuns.³⁶² Pentru ce te-ai apropiat atunci de cei ce L-au ispitit pe Domnul, zicând: „Arată-ne nouă un semn” și pe care Domnul i-a respins ca pe niște ispititori, zicând: „Semn nu li se va da lor” (Matei 12, 38-39)? Și pentru ce nu te-ai apropiat mai vârtos de Ahaz care, după ce i s-a poruncit să ceară semn, n-a voit, ci a zis: „Nu voi cere, nici nu voi ispiți pe Domnul” (Isaia 7, 12)?

Dacă, auzind, ai fi crezut simplu, te-ai fi ales cu mult folos. Dar pentru că din nou n-ai luptat împotriva necredinței,³⁶³ am cerut Avvei să stea la ușa ta și să citească, strigându-le cu glas tare, cuvintele scrise ție de mine spre rușinarea

³⁶¹ „στον αγαθο” poate fi tradus cu: „în Cel bun” sau „în Bine”. De altfel, binele nu e în afara persoanei. Numai persoana poate fi bună. Iar Binele prin excelență nu poate fi decât Persoană supremă sau Dumnezeu. Cine crede în bine crede într-o Persoană supremă ca suport activ al binelui. Și cine crede în bine se silește să sporească în bine. Iar aceasta înseamnă a face bucurie altor persoane. În Binele desăvârșit, în care voim să înaintăm, să credem că e implicată veșnica noastră existență, pentru că înaintăm în Dumnezeu.

³⁶² Aici se pare că Varsanufie, întristat că fratele n-a fost mulțumit cu răspunsul pe care i l-a dat Avva Ioan, îi spune: „Crede Avvei Ioan, care este bun”, deci „crede omul bun”. Omul bun nu vrea să te amăgească, ci te duce pe calea bunătății lui spre Dumnezeu, Cel atotbun.

³⁶³ N-a luptat împotriva necredinței, atunci când, la început, a voit să-i întrebe pe amândoi, nemulțumindu-se cu răspunsul unuia.

diavolului. Căci de va citi acestea strigând, cum te va mai putea război diavolul, ca să zici: „Nu aud”? Iar dacă le auzi și altul ți le-a scris precum a voit, cum nu l-aș da pe față pe acela?³⁶⁴ Dacă m-ai fi socotit străvazător și cunoscător al celor ce se fac potrivit voii lui Dumnezeu, ar fi trebuit să socotești că nimeni n-a îndrăznit să schimbe cuvântul meu fără ca eu să știu. Dar și pe mine m-a micșorat vrăjmașul în chip ascuns în fața ta, înfățișându-mă în ochii tăi ca necunoscând nimic de mai înainte.

Drept aceea, de voiești de la mine vreo poruncă spre mântuirea și viața ta, agonisește-ți smerenie desăvârșită și ascultare în toate. Căci acestea sunt cele ce dezrădăcinează toate patimile și sădesc toate bunătățile (virtuțile). Și să nu-ți fie greu să ascuți învățăturile Avvei, căci aceasta este sămânța vrăjmașului. Iar dacă pui toată puterea ta în a le primi și păzi, nădăjduiesc prin Hristos, Care S-a întrupat și S-a răstignit ca să mântuiască pe cei păcătoși, că nu vei întârzia să aduci rod frumos și bun.

Cât despre păcatele pe care zici că le-ai săvârșit, de vei păzi porunca mea în Hristos Iisus, crede neîndoielnic că Domnul ți le-a iertat și că ești ca un nou-născut din Dumnezeu, prin pocăință.

Iar despre patimi, nu e nevoie să-ți scriu despre fiecare dintre ele. Căci printr-un singur cuvânt ți-am arătat leacul lor. Fiindcă zice Domnul: Voi locui în cei smeriți (cf. 2 *Corinteni* 6, 16). Oare socotești că poate locui peste tot ceva din răutatea vrăjmașului acolo unde Îl vede locuind pe Domnul? Înțelege că nu se poate arăta răufăcătorul în palatele dregătorilor.

Cât despre bucatărie, să nu ții să o păstrezi până la sfârșit. Căci aceasta va trezi tot mai multă pizmă. Dar când ți se poruncește, nu te codi și nu te împotrivi, ci fă ce ți se cere cu toată inima, căci din aceasta câștigi har.

Iar despre cele două patimi, despre uitare și negrijă, întreabă cu râvnă, frate, și lucrează cu mai multă sânguință și nu face ca la întrebările de mai înainte, pe care le-ai dat uitării și surorii ei, negrija, ci înnoiește întrebările tale duhovnicești prin harul Sfintei Treimi.³⁶⁵ Și încălzește-ți inima în frica lui Dumnezeu,³⁶⁶ trezind-o din somnul spiritual al celor două cumplite patimi

³⁶⁴ Deoarece fratele se îndoia că cuvintele din prima scrisoare i le-a trimis Varsanufie, acesta pune pe Avva Serid, căruia i le dictase pentru acel frate, să le citească cu glas tare la ușa chiliei lui, ca acesta auzindu-le, în caz că nu le recunoaște că sunt ale lui Varsanufie, să spună aceasta; iar în caz că nu spune nimic, să recunoască în mod public că sunt ale lui și să nu mai fie războit de draci, ca să se îndoiască că nu sunt ale lui Varsanufie.

³⁶⁵ Întrebările arată și ele o nemulțumire a omului cu starea în care se află, deci o voință de trecere peste ea, de ieșire din ea. E o frământare spre viață, nu o împăcare cu nesimțirea păcătoasă.

³⁶⁶ Frica de Dumnezeu produce căldura râvnei spre a împlini voia Lui, spre a nu se mai lăsa stăpânit de obișnuințele pătimășe. Deci ea aduce o tărie.

pomenite. Căci, încălzită, va aprinde dorința bunătăților viitoare. În jurul acestora să se miște cugetarea ta. Și grija aceasta va alunga de la tine și somnul trupesc. Atunci vei spune ca David: „În cugetarea mea se va aprinde foc” (*Psalmii* 38, 4).³⁶⁷ Ai întrebat deci despre două patimi și ai auzit pe scurt despre toate. Ele sunt ca niște surcele care sunt arse de focul duhovnicesc. Căci, ca să vorbesc despre viețuirea duhovnicească, dacă nu e în lucrare privegherea minții conducătoare, în zadar cugetă omul. Fii iubitor de osteneală și de cugetare la acestea, și vei afla calea împărătească și vei umbla fără teamă în Domnul.

Ți-am cerut acestea și crede-mă când îți spun că, de voi vedea sânguința ta în Dumnezeu, mă voi ruga pentru tine neîncetat către Domnul ca să te mântuiască de moarte spre viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

227. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Avva, mă înspăimântă gândul, zicându-mi: „Întrebi și nu faci. Nu te va blestema Bătrânul?” Deci roagă-te pentru mine ca să-mi dăruiască Dumnezeu să înțeleg cele scrise mie și să le fac.

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, dacă ascultă cineva și făptuiește, lui își face și pe sine se folosește. Dar fiindcă ai zis că te înspăimântă gândul ca nu cumva să te blestem, te întreb: Cum poate cel ce se teme de Dumnezeu să blesteme pe cineva, când Domnul zice: „Bindecuvințați și nu blestemați” (*Romani* 12, 14)? Dar ia aminte, frate, că demonii voiesc să-ți atragă grija la cele ce nu sunt de mare folos: să dormi șezând sau să nu-ți pui o pernă la capătâi, care sunt măraru și izma și chimenul (cf. *Matei* 23, 23); și să lași cele însemnate ale legii, care stau în a stinge mânia, în a usca iuțimea și în a te supune în toate. Iar acestea le seamănă în tine vrăjmașul, ca să-ți slăbească trupul și să ajungi la patimă și să vrei saltele moi și multe feluri de mâncăruri. Dar îndestulează-te cu o singură pernă și întinde-te în pat cu frica lui Dumnezeu.³⁶⁸ Iar ca să înțelegi cele spuse ție de mine, roagă-te lui Dumnezeu și-ți va da înțelegere. Căci El este Dătătorul a tot darul cel bun. Ai încredere că, de vei pune toată puterea în a face cele ce ai auzit, voi înmulți pentru tine puterea mea, ca să primești ajutor de la Dumnezeu. Uplete deci oala ta cu

³⁶⁷ Cugetarea prin care omul se preocupă de îndreptarea sa nu-i o cugetare rece. E o cugetare în care pune grija de sine, grija de a nu pierde, ci de a-și asigura viața veșnică. De altfel, nicio cugetare preocupată de a câștiga și menține atenția altuia față de tine nu-i o cugetare rece. Cugetarea rece e numai aceea care se ocupă cu lucruri care nu ating viața persoanei proprii. Orice altă cugetare este o cugetare existențială.

³⁶⁸ Varsanufie este pentru o asceză trupească moderată. Pentru el importante sunt curățirea de patimile sufletești și dobândirea virtuților: smerenia, bunătatea, răbdarea ocărilor, rugăciunea.

mâncăruri spirituale,³⁶⁹ care sunt credința, nădejdea, iubirea. Căci cel ce le are pe acestea se ospătează cu Împărăția. A Lui este slava în veci. Amin.

228. *Întrebare a aceluiași către același: Te rog, părinte, fiindcă citesc grecește și nu înțeleg ce zic, roagă pe Dumnezeu să-mi dea înțelegere la citire. Și spune-mi dacă trebuie să învăț psalmii în grecește.*³⁷⁰

Răspunsul lui Varsanufie: În ce privește citirea în grecește, dacă noi căutăm, cu ajutorul lui Dumnezeu și în smerenie, cele ce ne sunt spre folos sufletului, Dumnezeu ne va da înțelegere. Și dacă acesta e un dar al lui Dumnezeu, e vădit că e spre mântuirea sufletului. Căci cele mai multe dintre cărți sunt scrise în limba greacă. Iar dacă te ostenești să înveți psalmii în limba greacă, aceasta îți va fi spre ajutor la citirea lor în această limbă. Dar fie că citești, fie că înveți psalmii, adu-ți aminte neîncetat de Dumnezeu, Care zice: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 29). Înțelege ce spun și, dacă te ostenești, osteneala ta va afla har spre viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

229. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, părinte, iartă-mă pentru Domnul, că gândul hulei a pus stăpânire pe mine. Și roagă-te pentru mine să mă îndrept.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă aș fi putut să acopăr cu lacrimi această scrisoare și să ți-o trimit ție, care te chinuiești pe tine însuși, ți-ar fi fost de folos. Dar ce să fac omului care nu și-a pregătit pământul inimii lui ca să primească cuvintele semănate de mine prin răspunsuri scrise, spre readucerea sufletului din starea învechită la înnoirea vieții veșnice? Căci dacă ai fi primit cu hotărâre cuvintele mele, ai fi gustat prin ele dulceața care îndulcește sufletul și alungă cumplita amărăciune semănată de draci în tine.³⁷¹ Dar de vreme îndelungată se războiește împotriva ta dracul defăimării, care pierde

³⁶⁹ În ediția Volos, la notă: „Vezi înțelepciunea sfântului: fiindcă fratele acesta era bucătar al mănăstirii, îi dă o pildă din cele ale bucătăriei”.

³⁷⁰ Se vede că, în Gaza, Părinții foloseau Scriptura Vechiului Testament în traducerea greacă a Septuagintei, ca în tot Imperiul bizantin.

³⁷¹ Ispitele semănate de draci îndeamnă la păcate care la început par dulci, dar pe urmă lasă o amărăciune care devine de nesuportat prin dezvoltarea lor în patimi. Omul are o dulceață în sine și o răspândește și în afară. Dimpotrivă, în omul pătimăș se așază o drojdie de amărăciune, care prin fața lui întunecată se răspândește și în afară. Omul bun îi îndulcește pe toți pe măsura bunătății lui. De aceea, sfinții comunică o dulceață sufletească. Omul rău îi amărăște și îi agită pe toți. Atât bunătatea, cât și răutatea au o forță iradiantă. De aici se vede că, atunci când cineva devine rău, fără să fi suferit vreo influență văzută pe măsura răutății lui, trebuie să fi primit această influență de la ființe rele nevăzute.

sufletele care-l primesc. Cercetează și vei afla că, fără să fi găsit nici măcar vreun motiv vrednic de luat în seamă, te-a prins în cursa conducătoare la moarte.³⁷² Dar să nu-i dea Dumnezeuul meu puțința să împlinească voia lui cu tine. Căci dacă nu ne pierdem nădejdea, Dumnezeu ne stă totdeauna aproape, ca să primească pocăința noastră. Dar dacă ne pierdem nădejdea în noi înșine,³⁷³ ne vom afla osândiți pe noi înșine, având sângele asupra capului nostru.³⁷⁴

Drept aceea, trezește-te din rătăcirea care te robește și pune din nou stăpânire pe simțurile pe care ți le-a robit vrăjmașul,³⁷⁵ trăgându-le de la învățăturile date ție de Hristos prin mine, care ți-am poruncit mai întâi să stingi mânia și iuțimea din tine, cunoscând că ele conduc pe om spre pierzanie prin defăimare. Agonisește apoi smerenia, în care se ard dracii; ascultarea, care aduce pe Fiul lui Dumnezeu să locuiască în om;³⁷⁶ credința, care mântuiește pe om; nădejdea, care nu rușinează; dragostea, care nu lasă pe om să cadă de la Dumnezeu. Căci tu, în loc să te îngrijești de acestea, ți-ai ales mai vârtos cele potrivnice: mânia și iuțimea și pieirea desăvârșită, care este hula. Însă dacă, auzind acestea de la mine, vei face tot ce poți ca să te desparți de aceste patimi

³⁷² Cineva poate fi văzut defăimând fără niciun motiv cele ce i se spun despre Dumnezeu. E demonul care face aceasta prin el, pentru că nu i se împotrivesc. Eul aceluia s-a predat demonului. Defăimează demonul, dar e vinovat cel prin care o face, pentru că și-a predat eul său aceluia. Sau eul aceluia s-a umplut de eul demonului, lăsându-i impresia că lucrează eul său, deși nici eul său nu a rămas nepărtaș la această lucrare săvârșită prin el.

³⁷³ Dacă nu ne pierdem nădejdea – nu că ne-am putea scăpa singuri din cursa dracilor, dar că putem voi serios să fim scăpați –, Dumnezeu ne ajută. Numai când ne resemnăm în gândul că nu mai putem voi serios aceasta, nu ne mai poate ajuta nici Dumnezeu.

³⁷⁴ Aluzie la *Matei* 27, 25: „Sângele Lui asupra noastră”. Cei ce defăimează pe Hristos Îl răstignesc din nou, dar prin aceasta se predau și pe ei înșiși morții veșnice.

³⁷⁵ Precum s-a făcut stăpân pe voia ta, așa s-a făcut stăpân și pe simțurile tale. Nu le mai folosește eul tău, ci eul lui așezat în eul tău, deși e părtaș și eul tău la lucrarea eului lui prin simțurile tale. E o parțială înlocuire de euri, care e în același timp o însoțire între ele, deși câteodată îți dai seama că alt eu lucrează în tine. E o anumită schizofrenie.

³⁷⁶ Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să Se facă Frate cu noi și deci să ne facă și pe noi fii împreună cu Sine ai Tatălui ceresc. Dar această înfiere nu e un simplu fapt juridic. Ca să devenim împreună fii cu Fiul ai Tatălui ceresc, trebuie să ne însușim iubirea Lui ascultătoare de Fiu față de Tatăl ceresc. Iar această simțire o dobândim numai sălășluindu-Se El cu simțirea Lui de Fiu în noi. E și aceasta o înlocuire, sau mai bine zis o interiorizare reciprocă de euri. Dacă cel în care se sălășluiește demonul își însușește hula aceluia împotriva lui Dumnezeu, prin înfrățire, cel în care se sălășluiește Fiul Tatălui își însușește simțirea fiască. Simțirea Fiului ne-o însușim prin ascultare iubitoare, hula demonului, prin răzvrătirea plină de ură sau de dispreț.

și să câștigi acele bunătăți (virtuți), voi face și eu înzecit decât pot pentru tine și nu vei mai rușina căruntețea mea. Drept aceea, de dragul bunătății lui Dumnezeu, ca să afli cât de bun este El, ostenește-te să te îndrepți. Și fiindcă avem poruncă să iertăm (cf. *Luca* 6, 31, 37),³⁷⁷ iertate să-ți fie păcatele trecute. Iar de acum să te îndrepți. Pocăiește-te patruzeci de zile pentru păcatele trecute,³⁷⁸ făcând trei metanii (în fiecare zi) și zicând: „Iartă-mă pe mine, care am hulit împotriva Ta, Dumnezeul meu”, și te mărturisește Lui în trupul hulitor de trei ori pe zi, zicând: „Slavă Ție, Dumnezeul meu, binecuvântat ești în veci. Amin”. Și nu mai cădea iarăși în aceasta, „ca să nu ți se întâmple ceva și mai rău” (*Ioan* 5, 14). Căci din învârtosarea inimii ai venit la mânia, și de la mânia la reținerea de la Sfânta Împărtășanie. Și, odată ce ai fost luat cu desăvârșire în stăpânire de pornirea aceasta, ai căzut în prăpastia hulei.³⁷⁹ Și dacă n-ar fi luat-o înainte mâna iubitorului de oameni Dumnezeu și rugăciunile sfinților, sufletul tău ar fi fost aruncat în pierzania deznădejdi. Acum, Dumnezeu îți spune prin mine cel prea mic: „Ai păcătuit, să nu mai faci” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 21, 1). Dar roagă-te și pentru păcatele de mai înainte, căci milostiv este Dumnezeu și, dacă vrem noi, ne va ierta păcatele.³⁸⁰ În acestea adu-ți aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). Dacă-ți place (ceea ce îți spun), împlinește. Dacă nu, iartă-mă

³⁷⁷ Cine nu iartă păstrează în sine o mândrie care împietrește. Nu se umanizează, nu realizează comunicarea de la sine la cel ce trebuie iertat, și în afară de ea omul pierde condiția de om. Deci cel ce nu iartă nu poate intra în Împărăția iubirii, a umanității scăpate de rigiditate. De aceea se cere în această scriere atât de mult să iertăm și autorul se roagă, la sfârșitul fiecărei „Scrisori”, către cei cărora le scrie să-l ierte. Când te rogi de cineva să te ierte, îl înmoi tot așa de mult pe el, ca și pe tine atunci când ierți tu. Îl ajuți pe acela să iasă din rigiditatea lui, cum ieși și tu. Îl ajuți să urce cu tine în Împărăția lui Dumnezeu. Căci unde se reîntălesc oamenii prin iertare e și Dumnezeu, Izvorul iertării, pentru că e Izvorul iubirii care vrea să-i cuprindă pe toți în ea, al puterii noastre de a ne umaniza. Acolo Îl simți și pe El ca iertător. Aceasta e adevărata atotputernicie a lui Dumnezeu.

³⁷⁸ Acest număr reprezintă stăruința fără sfârșit în a te face mai bun, reprezintă puterea formării obișnuinței tale în bine.

³⁷⁹ E o înfățișare exactă a treptelor căderii din credință și implicit din omenescul autentic, recunoscător al micimii sale, dar și doritor să stea în comuniune cu Dumnezeu, ca Izvorul puterii iubitoare nesfârșite: a) învârtosarea, sau un fel de obișnuință cu nepăsarea, cu nesimțirea, care încă nu e o pornire de împotrivire; b) mânia față de ceea ce ți se cere în relație cu ceilalți; c) reținerea voită de la Sfânta Împărtășanie și deci de la comuniunea cu ceilalți în credință; d) justificarea atitudinii tale păcătoase prin hula exprimată împotriva lui Dumnezeu și a credinței în El.

³⁸⁰ Dacă voim noi, deci dacă-l cerem lui Dumnezeu să ne ierte, ne va ierta. A cere iertare înseamnă a te smeri, a-ți înmuia inima. Nu-i o vrere poruncitoare care menține învârtosarea, ci o vrere rugătoare, care ne înmoaie prin smerenie și ne aduce în stare de comuniune și deci de părăsire a egoismului manifestat în mândrie.

pentru toate.³⁸¹

230. *Același frate, cerând iertare, marele Bătrân i-a răspuns îndată:*

Moartea și viața noastră sunt în mâinile noastre. Dacă nu mai săvârșim păcatele de mai înainte, e semn că avem de acum iertarea lor de la Dumnezeu, dat fiind că nu ne mai clătinăm.³⁸² Deci stai neclintit, fratele meu, ca să nu se îplinească și în privința ta cuvântul: „Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva și mai rău” (*Ioan 5, 14*). Fugi de neascultare, îndepărtează de la tine necredința, înstrăinează-te de deznădejde și te alipește de Dumnezeu, iubind, crezând, nădăjduind. Și vei avea în El viață veșnică. Amin.

231. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine ca să fiu apărat de nălucirile de noapte. Și, de este cu putință, învrednicește-mă să vin să vă fac închinăciune și să vă ascult glasul sfânt. Căci cred că, dacă mi se va îngădui aceasta, mult acoperământ aș avea din ea.*

Răspuns: Spune Scriptura că „cel credincios în puțin e credincios și în mult” (*Luca 16, 10*). Dacă ai fi crezut cuvântul meu, m-ai crede și când aș fi de față.³⁸³ De aceea a fericit Domnul pe cei ce n-au văzut și au crezut (cf. *Ioan 20, 29*). Și ți-am scris de multe ori despre neascultare și mânie și învârtoșare. Dar văd că n-ai pus niciun preț pe cuvintele mele. Însă, fiindcă sunt dator să-ți dau tot ce am, după Scriptura care zice: „Tot celui ce cere, dă-i” (*Matei 5, 42*), îți spun și eu: agonisește smerenie, ascultare, nădejde și te voi apăra la Dumnezeu pentru toate păcatele tale. Dar află și aceea că, de nu te smerești, nu ascuți; și dacă nu ascuți, nu iubești. Și dacă nu iubești, nu crezi și nu nădăjduiești.³⁸⁴

³⁸¹ Este o ultimă încercare de a înmuia sufletul adresatului, în cazul că n-ar vrea să îplinească ceea ce i se cere, deci ar rămâne învârtoșat. Dar cerându-i sfântul și pentru acest caz iertare, mai încearcă o dată să-l înmoaie. Și din scrisoarea ce urmează vedem că a reușit, făcându-l și pe acela să ceară iertare. Căci chiar dacă nu i-a greșit aceluia cu nimic, îi dă o pildă de smerenie, care poate să înmoaie mândria lui. Iar rugându-se celui ce eventual se încăpățânează în mândrie, sporește el însuși în smerenie.

³⁸² Iertarea lui Dumnezeu vine ca o putere care ne ajută să nu mai păcătuim. Dar, nemaipăcătuind, arătăm că am depășit starea de păcătoșenie. Păcatul odrășlește din păcat, binele din bine. Când nu mai lucrăm contrar lui Dumnezeu înseamnă că ne-am unit într-un anumit fel cu Dumnezeu, că simțim dulceața comuniunii cu El, că dulceața aceasta ne-a scos din șovăială în ce privește împlinirea voinței Lui.

³⁸³ Adică, dacă nu crezi cuvintelor pe care ți le scriu, nu vei crede nici dacă mă vei vedea față către față.

³⁸⁴ Ordinea virtuților poate începe de la un capăt, dar și de la celălalt: întâi credința, apoi nădejdea și apoi dragostea, dar și invers: întâi iubirea, apoi credința și nădejdea. De fapt, în fiecare virtute sunt prezente și celelalte. Nu poți crede în Dumnezeu creștin fără să-L iubești. Căci crezi după ce ai aflat despre faptele Lui de iubire pentru tine. Dar aceasta trezește și iubirea ta. Iar odată iubindu-L, crezi că-ți va da toate câte

Dacă deci te ostenești să le ai pe acestea, voi socoti ca ale mele toate păcatele tale. Și dacă te socotești pe tine lepros, cred că auzi și tu de la Mântuitorul cuvântul: „Voiesc, curăță-te” (*Matei* 8, 3). Și dacă te socotești păcătos, auzi: „Iertate îți sunt păcatele tale cele multe” (*Luca* 7, 47-48). Și dacă te socotești orb, vei afla vederea după credința ta (cf. *Matei* 9, 29). Acestea ți le-am scris ție și mai înainte, dar ai dormit. Păzește-ți gura, să nu cazi iarăși în hula înspăimântătoare. Căci când ți-a ajuns sufletul până la ea, am asudat să-ți fac pe Dumnezeu îndurător, ca să scapi de ea. Și de vei lua aminte să păzești cele spuse de mine din tot sufletul, ele te vor păzi nu numai de nălucirile de noapte, ci și de toate uneltirile vrăjmașului prin Hristos, Care te ajută pe tine. Amin.

232. *A aceluiași către același: Fă milă cu mine, stăpâne, și spune-mi cum pot să mă mântuiesc în vremea aceasta, căci gândul fricii³⁸⁵ s-a suit în inima mea. Ce poruncești să fac?*

Răspuns: Omul se poate mântui în orice vreme cu harul lui Dumnezeu, dacă poate să-și taie vrerea lui în toate și să aibă o inimă smerită și dacă are, pururi, moartea în fața ochilor. În acest caz, oriunde ar fi, nu va pune frica stăpânire pe el. Căci unul ca acesta le-a uitat pe cele dindărăt și se întinde spre cele dinainte (cf. *Filipeni* 3, 14).³⁸⁶ Fă aceasta și fii fără grijă, căci te vei mântui.

233. *Un frate mai tânăr, având credință în același frate, îl cerceta pe motiv de folos sufletească. Și, treptat, începu să-i împlinească trebuințele ca un slujitor. Și fratele, nepricepând ce se petrece, nu l-a întrebat pe Bătrân despre aceasta. Dar Bătrânul, cunoscând ca un străvăzător, cu darul lui Dumnezeu, ceea ce se petrecea, îi scrisese lui acestea.*

le-a făgăduit și a dat dovada că vrea să le facă pentru noi. Mai ales pe treptele mai înalte ale cunoașterii lui Dumnezeu, pe primul plan este iubirea. Și ești convins sau crezi că din iubirea lui Dumnezeu îți vor veni toate bunătățile negrăite. Însă odată cu iubirea sunt smerenia și ascultarea. Iubești pentru că asculți și crezi, dar și asculți și crezi pentru că iubești. Între ascultare și iubire nu e o nepotrivire în cazul relației cu Dumnezeu cel iubitor. Pe cel ce te iubește și-l iubești îl asculți și-l crezi cu bucurie. Ești fericit că-l asculți. Nu e o ascultare de frică, ci o ascultare plină de iubire. E o pornire interioară, liberă, avântată, de ascultare și de credință.

³⁸⁵ În toate scrierile duhovnicești ale Părinților, ca și în Sfânta Scriptură, „gândul” (λογισμός) nu are un sens teoretic, ci are sensul de gând plin de simțire, un gând existențial. În planul relației cu Dumnezeu, dar și al relației concrete cu oamenii, nu se mișcă în noi nici sensuri pur teoretice, nici simțiri lipsite de sensuri. Frica e și un sentiment, dar și un gând.

³⁸⁶ Acela nu mai e stăpânit de frică, pentru că nu se mai gândește la trecutul său păcătos. Nu mai e stăpânit nici măcar de frica noastră, deși se gândește la ea. El e preocupat mereu de binele pe care vrea să-l facă în și mai mare măsură și care-i stă în față.

Îndemnul lui Varsanufie: Frate, Dumnezeu, prin mijlocirea sfinților și a lui Avva al tău, ți-a iertat cele dintâi păcate săvârșite cu îngăduința Sa (cf. *Romani* 5, 25) spre arătarea roadelor dreptății, ca să se împlinească cu tine Scriptura care zice: „Unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit cu îmbelșugare harul” (*Romani* 5, 20).³⁸⁷

Pentru ce deci îndemni iarăși focul să vină în pădurea ta? Pentru că dracii nu te lasă să vezi aceasta până ce nu te iau în mâinile lor și nu-și împlinesc voia lor cu tine. Dar, ca să vezi că acest lucru nu-ți este spre folos, ci spre primejdie, ia aminte că prin aceasta te fac, cu dreptate, să înțelegi povața Apostolului care zice: „Cel ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani* 2, 21).³⁸⁸ Ascultă, frate! Ai ajuns slăbănog, de vrei să fii slujit de altul? Nu-ți dai seama că aceasta este spre osândă mai ales pentru un tânăr care poate să slujească el altuia? Crede-mă că eu, până ce n-am primit înștiințare de la Dumnezeu să mă liniștesc în retragere, mă slujeam singur pe mine însumi chiar în vreme de boală, pregătindu-mi puțină mâncare și aprinzând focul. Nu face ceea ce faci, că, de nu, vei muri în chip păcătos. Ci de ai vreo nevoie, nu vorbi de ea mai mult decât e de trebuință. Căci cel ce nu și-a zidit chilia sa, cum o va zidi pe a altuia? Nu știi că Domnul a zis: „Fiul Omului n-a venit să l se slujească, ci să slujească” (*Matei* 20, 28)? Nu te lăsa abătut de la acestea, căci, de nu, „sângele tău va fi asupra ta” (3 *Regi* 2, 37).³⁸⁹ Spune cu smerenie care este adevărul celor ce te întreabă ceva: „Iertați-mă, că rătăcesc”. Am întrebat și am auzit că un tânăr nu folosește pe un tânăr, chiar dacă l-ar adăpa cu cunoașterea întregii Scripturi. De vei pune deci în lucrare toată puterea ta, voi pune și eu cuvânt pentru tine înaintea lui Dumnezeu, pentru că nu vei fi șters din inima mea. Dar puterea mea o folosesc rugându-mă lui Dumnezeu ca să te scoată pe tine din înspăimântătorul întuneric la lumina cea negrită, de la rătăcirea dracilor la cunoaștința lui Hristos, de la moartea cea de a doua, a

³⁸⁷ Scopul demonilor e ca, prin ispite și păcate, să te piardă. Dar Dumnezeu aduce lucrarea Lui, prin care te conduce spre ținta bună urmărită de El, covârșind lucrarea rea a acelor.

³⁸⁸ Dumnezeu îngăduie ca credincioșii să fie ispitiți de demoni nu numai pentru libertatea lor, ci și pentru ca, făcând ei încercarea amară a pustiirii ce le vine din viața lor egoistă și izolată, să se întoarcă la Dumnezeu, iar El, iertându-i și umplându-i de bunătatea Lui, să le arate cât de superioară este viața în El față de golul trăit de pe urma înstrăinării de El.

³⁸⁹ Tu însuși vei fi vinovat de moartea ta. Evreii, spunând lui Pilat „Sângele Lui asupra noastră”, și-au luat vina pentru moartea lui Iisus asupra lor. E cerută socoteală pentru moartea cuiva de la acela asupra căruia se va vedea sângele aceluia. Sângele vărsat al aceluia îl împovărează pe el. Moartea aceluia se proiectează ca o umbră peste acela, pentru că e prezentă ca o mustrare în conștiința lor. Dar tot așa e vinovat și omul de moartea pe care și-a pricinuit-o sieși.

păcatului,³⁹⁰ la viața veșnică. Dacă voiești să te mântuiești, nu disprețui cele spuse. Fie să te văd rodind în via Stăpânului nostru Iisus Hristos: câte treizeci, câte șaiszeci, câte o sută, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin.

234. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Iartă-mă, părinte, pentru Domnul, căci fără să știu am fost luat în bătaie de joc. Și roagă-te pentru mine ca să pun început.*

Răspunsul lui Varsanufie: Știm, frate, că atunci când unii se apropiau de Stăpânul Hristos cu pocăință adevărată, primeau iertarea păcatelor. Așa a spus acelei păcătoase: „Iartă-ți-se ție păcatele” (Luca 7, 47-48). Deci îți spun și eu că, de vei face după puterea ta cele zise de mine, te va milui și pe tine Cel ce a miluit pe David și l-a iertat pe el și pe păcătoasa. Iar spunând: „Voiesc să pun început”, m-ai bucurat și pe mine. Dar începutul este smerenia și frica de Dumnezeu. Căci „frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii” (*Psalmii* 110, 10). Dar ce este începutul înțelepciunii, dacă nu oprirea de la toate cele urâte lui Dumnezeu? Și cum se oprește cineva de la acestea, dacă nu nemaifăcând ceva fără întrebare și sfat, sau nemaigrăind ceva din cele ce nu se cuvin, și apoi a se socoti pe sine nebun și prost și ca nefiind nimic? Nu-ți spun, frate, ca unul care aș fi drept în ceea ce-ți zic. O știe aceasta Dumnezeu. Dar de vei crede, Domnul va face cu tine după credința ta. Căci s-a scris: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). Fă deci după puterea ta, ca să pui în punga ta cei o sută de dinari, și eu voi pune în ea cei zece mii de talanți ai mei (cf. *Matei* 18, 24-28).³⁹¹ Și să nu nesocotești acestea, căci, altfel, mare jale îți va veni, ci gândește-te totdeauna la ele și le păzește. Și cred că nu îți va fi osteneala în deșert (cf. *1 Tesaloniceni* 3, 5). De vei păzi mărgăritarul, te vei îmbogăți prin el în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

235. *A aceluiași către același mare Bătrân: Mă necăjesc pe Avva, pentru că arată mai multă cinste unor frați și mă smintesc din această pricină așa de mult,*

³⁹⁰ Moartea cea dintâi de pe urma păcatului a fost cea dinainte de Botez sau de cunoașterea lui Hristos; moartea cea de a doua e cea de pe urma păcatelor de după Botez.

³⁹¹ Varsanufie îi spune adresatului: Plătește-mi cei o sută de dinari cu care-mi ești dator sau împlinește puținele sfaturi pe care ți le dau, și eu voi plăti Domnului cei zece mii de dinari cu care sunt dator pentru tine. Cu cât e cineva mai conștient, cu atât e mai responsabil pentru alții. Căci cel din Evanghelie, care datora Stăpânului zece mii de dinari, îi datora ca unul ce era răspunzător de munca celor subordonați lui. E o înaltă înțelegere a responsabilității. Nu se anulează simplist diferențele între oameni. Dar Dumnezeu, Care a dat unora talente mai mari, le-a dat și responsabilități mai mari pentru alții, deci o conștiință mai acută. Nu le-a dat talentele mai mari ca să exploateze prin destoinicia lor mai mare pe cei mai puțin înzestrați. Talentele nu trebuie folosite în scop egoist, căci sunt de la Dumnezeu.

că sunt războit de ispita de a-l urî. Roagă-te pentru mine și arată-mi ce să fac.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, te ispitești pe tine însuși. Nu știi că fiecare e ispitit de pofta sa ca de o vrajă (cf. *Iacov 1, 14*)?³⁹² Ia aminte la tine, căci diavolul se grăbește să ceară să te clatine din sfatul dat ție. Să nu-i dea Dumnezeu loc. Căci a zis Domnul către Petru: „Iată, v-a cerut diavolul să vă cearnă ca pe grâu. Și eu m-am rugat Tatălui Meu, ca să nu cadă credința ta” (*Luca 22, 31-32*).

Frate, nu căuta la altul, ci la tine. Nu iscodi cele ale lui, căci nu-ți va folosi la nimic. Și nimic nu tulbură așa de mult inima ta ca aceasta.³⁹³ Ia seama, să nu faci deșartă astfel rugăciunea mea către Dumnezeu pentru tine.³⁹⁴

Și să știi că, chiar dacă n-ai fi venit acum cu cererea ta, ți-aș fi arătat acestea. Ai păcătuit? Liniștește-te (din tulburarea păcatului), și nu lua în seamă cele rele, ci cele bune. Căci cel bun ia în seamă cele bune, iar cel rău, cele rele (cf. *Matei 12, 35*). Domnul să te ierte. Ridică-te iarăși, susținut de mâna lui Dumnezeu, și să nu crezi gândurilor tale, căci dracii îți arată lucrurile așa cum voiesc ei. Asigură-te împotriva lor, căci sunt cumpliți și plini de furie împotriva ta. Domnul să-i alunge pe ei în grabă de la tine, frate.

236. Același frate, chinuit încă de aceleași gânduri, a trimis iarăși marelui Bătrân rugămintea să-i trimită lui cuvânt de viață.

Iar acela i-a trimis în scris acestea:

Frate, rău te mai tulbură gândurile și dracii cu uneltirea lor în privința Avvei tău, ca să-l urăști pe el, care te iubește, și să-l necăjești pe el, care vrea să te acopere după sufletul lui, ca să se împlinească cu tine ceea ce s-a scris: „În loc de a mă iubi pe mine, mă clevețeau, (...) și mi-au răsplătit cu rele cele bune

³⁹² Pofta de a fi mai mult îi zugrăvește cuiva un chip măreț al său, care-l stăpânește ca o vrajă și-l face să se mânie când nu i se arată o cinste pe măsura acestui chip. Vraja îl face să se închipuie mai presus de realitatea sa.

³⁹³ Nu cerceta plin de curiozitate umbrele din viața altuia, ci cercetează-le pe ale tale. Căci, făcând primul lucru, vei fi tulburat continuu de ispita de a-l osândi, iar de păcatele tale vei uita, și prin aceasta vei spori păcatele tale.

³⁹⁴ Rugăciunea în izolare nu are efectul deplin. Dacă mă rog singur pentru mine și nu vreau să cer și rugăciunea altora pentru mine, dau dovadă de mândrie și Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă. Iar dacă nu mă rog și pentru alții, dau iarăși dovadă de egoism. Dar dacă rugăciunea pentru altul nu e însoțită de rugăciunea aceluia, iarăși rămâne fără rezultat. Aceasta în cazul când acela mi-a cerut să mă rog pentru el, dar el nu însoțește rugăciunea mea cu a lui. Când însă eu mă rog pentru altul care e încă în valurile necredinței, poate să aibă efect asupra lui. Dar, cumva, el trebuie să afle că mă rog pentru el, și să fie cât de cât transpus într-o sensibilitate de dragostea mea pentru el. Numai însoțită de iubirea a doi sau a mai multor persoane, rugăciunea are efect. Rugăciunea are și un rost de unificare a persoanelor, un rost de extensiune și de susținere a Bisericii, care e comuniune de dragoste în Dumnezeu.

și cu ură, iubirea" (*Psalmii* 108, 3-4). Căci de multe ori te încredințează că te iubește și totuși nu crezi, ci pizma diavolului orbește inima ta, ca să cugeți cele rele în locul celor bune și cele amare în locul celor dulci, și așa să ai parte de osândă împreună cu „cel ce zice binelui rău și dulcelui amar, și cu cel ce socotește lumina întuneric și întunericul lumină" (*Isaia* 5, 20).³⁹⁵ Te fură, lipsitul de minte și zăbavnicule cu inima, și nu înțelegi că voiește să te ducă la pieirea sufletului, făcându-te să ascunzi în tine și să treci cu vederea cuvintele mele și să te sfărâmi.³⁹⁶ Nu-ți folosesc acestea, nu-ți folosesc. Dacă inima ta nu-ți dă știrea că este așa, nu ești om, ci diavol,³⁹⁷ căci te-ai împlântat în necredință și în neascultare. Și cei neascultători se fac diavoli ca el. Nu înțelegi ce faci, fratele meu, aducându-l pe Avva al tău la supărare și făcându-l să suporte greutatea ce i-o pricinuiеști? Căci el te îndeamnă ca pe un fiu adevărat și iubit, cum te socotește cu adevărat, și pentru o clipă se înmoaie inima ta, dar apoi iarăși te clintești din bine și te schimbi ca luna (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 27, 11). Am încredințarea de la Stăpânul meu Dumnezeu că nu-ți grălesc ție nimic fără Dumnezeu, spre mântuirea sufletului tău. Și de multe ori caut să-ți trimit ție cuvânt despre mișcările și gândurile tale și am avut îndelungă-răbdare până azi, așteptând să pricepi ceea ce îți este de folos. Da, fiule, rabdă-mă pe mine cel prea mic, și depărtează-te de gândurile tale cele rele și ia-le pe cele bune: nevinovăția, iubirea, îndelunga-răbdare, smerenia care golește toată traista cu săgeți a diavolului și înalță capul celor ce o dobândesc pe ea și atrage la harul lui Dumnezeu.³⁹⁸ Trezește-te, veghează, fii cu curaj, mângâie-te în

³⁹⁵ Aceasta e minciuna. Și ea nu împiedică numai cunoașterea realității, ci și conduce viața celui ce o susține și a celor amăgiți de el pe un drum fals, pe drumul nerealizării lor, al strămbării ființei lor, al slăbirii ei, al unirii ei cu neființa. Luând întunericul drept lumină, toată ființa lor se scufundă în întuneric; nemaivăzând niciun sens al existenței, toată se scufundă pentru ei în nonsens.

³⁹⁶ Ținându-le despărțite de tine, de conștiința ta, răsucind cuvintele mele și găsind în ele tot felul de contraziceri neadevărate, prin aceasta nu atingi decât suprafața lor, nu sensurile lor adânci, care-ți rămân, din pricina voii tale perverse, ascunse.

³⁹⁷ Dacă nu ți se face cunoscută, simțită, inima, dacă nu-ți dă de știre că exiști în plinătatea ta, dacă nu te încredințează că e mulțumită, nu ești om, ci diavol. Căci diavolul nu caută nicio mulțumire în a face bine altora și a trăi din simțirea iubitoare a lor. Inima e organul spiritual de legătură între om și om. Dar aceasta nu e reală cu adevărat decât având ca temelie legătura între om și Dumnezeu. Diavolul lucrează la ruptura individualistă, la izolarea cât mai totală dintre oameni. Dar cum nicio făptură nu poate fi nepreocupată de alții, odată ce a fost creată în legătură cu alții, diavolul se preocupă de alții, dar pentru a le face rău, pentru a promova fărâmișarea individualistă a creației.

³⁹⁸ Smerenia, iubirea și celelalte virtuți sunt nu numai simțiri, ci și gânduri statornice și legături reale între oameni. Smerenia îl face pe diavol să-și întrebuințeze una după alta săgețile lui ispititoare asupra ei, dar fără efect.

acestea și dorește-te după mântuire. Urăște pizma,³⁹⁹ ciuda, cearta, clevetirea și cele asemenea acestora. Și fii oaie nevinovată în turma lui Hristos, mădular cinstit al obștii din mănăstire, vas sfințit, fiu al Împărăției, moștenitor al slavei; ca, viețuind potrivit poruncilor lui Hristos, să te învrednicești de viața veșnică și de slăvită înviere. Căci martor îmi este Dumnezeu că mă rog pentru mântuirea sufletului tău. Să-mi dea mie să te mântuiești și la cunoștința adevărului să vii (cf. *I Timotei* 2, 4).⁴⁰⁰ Dacă ai fi cugetat neîncetat la cuvintele mele, n-ai fi greșit, nici n-ai fi rătăcit, ci ai fi umblat pe calea cea plină de necazuri voită de Dumnezeu (cf. *Matei* 7, 14), care duce la viața veșnică cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru. Dumnezeu să te înțeleptească, frate, în cele ale voii Lui.

237. Întrebare a aceluiași către același: Iartă-mă, Avva, pentru Domnul. Îmi aduc aminte că Părinții spun să intrăm în chilie și să ne amintim de păcatele noastre (cf. Pateric, Pimen, 162). Dar când mi le amintesc, nu sufăr durere pentru ele. De multe ori doresc să mă pocăiesc, dar nu izbutesc. Spune-mi, ce împiedică pocăința, de nu vine?

Răspuns: Frate, glumești când spui că voiești, căci nu voiești cu adevărat. Fiindcă a intra în chilie înseamnă a intra în suflet și a-l cerceta pe el și a aduna gândul nostru de la orice om. Și atunci ne îndurerăm și ne pocăim.⁴⁰¹ Deci ceea ce împiedică pocăința să vină la noi este voia noastră. De nu-și taie omul voia sa, inima lui nu se îndurerează. Dar ceea ce oprește pe om să-și taie voia sa este necredința. Iar necredința se naște din voința omului de a se bucura de slava de la oameni.⁴⁰² Domnul a zis: „Cum puteți crede, când primiți slava de la

³⁹⁹ A urî pizma, a urî ura, a rămâne netulburat, senin și tare față de ispita de a urî și deci de a pizmui.

⁴⁰⁰ Varsanufie l-a asigurat adeseori pe adresat că voiește mântuirea lui. Dar așa cum dorește ca acela să sporească continuu în cele bune, așa îi dorește să sporească și în dorirea mântuirii altora. Înaintarea continuă în Dumnezeu e nedespărțită de înaintarea continuă în iubirea altora și în toate virtuțile care îl fac pe om tot mai asemenea cu Dumnezeu și, prin aceasta, tot mai iubitor de oameni.

⁴⁰¹ Gândul la alt om te face să uiți de tine. Nu te mai gândești la tine în mod egoist, ci la el. Te gândești la tine numai ca să te faci mai iubitor al altora, înțelegând că de aceasta depinde mântuirea ta. În sensul acesta, te gândești la păcatele tale și le descoperi tot mai mult. Iar aceasta îți produce durere și străpungere, sau pocăință. Dar păcatele sunt tot atâtea slăbiri ale iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Deci pocăindu-te de ele, întărește iubirea de Dumnezeu și de aproapele. Gândul la alt om nu rămâne în planul teoretic, ci e unit cu o judecată în general favorabilă lui, unită cu slăbirea egoismului tău. Astfel, gândul la tine nu rămâne nici el în planul teoretic, ci e un gând descoperitor al păcatelor tale, unit cu o nemulțumire, cu o stare emoțională.

⁴⁰² Când importanța slavei de la oameni începe să ia pentru cineva proporții mari, el nu mai vede importanța lui Dumnezeu în viața lui. Ea poate scădea așa de mult, încât

oameni și nu căutați slava cea de la unicul Dumnezeu" (*Ioan* 5, 44)?

De multe ori împiedici apa să coboare prin gura ta în stomacul tău, căci tu o sorbi prin nări. Iar la aceasta te mână cumplita sete de a scoate la vedere dreptatea ta. Ea coboară pe om la iad.⁴⁰³ De aceea își bat joc demonii de tine și îți le fac pe cele ușoare grele.⁴⁰⁴ Deci, dacă mă întrebi, sau oprește voia ta și dorința ta de a-ți scoate la vedere dreptatea ta și de a plăcea oamenilor, sau încetez eu (să-ți răspund). Căci dacă nu te ostenești cu durere să-ți tai voia ta, chiar dacă inima⁴⁰⁵ ta nu o vrea, ce folos vei avea din întrebarea ta? Ți-am spus: dă tu cei o sută de dinari și, iată, îți s-au iertat păcatele tale cele vechi; dar tu te străduiești, prin poarta din dos a punerii în vedere a dreptății tale, să cazi la ceva și mai rău. Încetează, frate, căci nu e bună calea aceasta. Căci a spus Amma (maică, în limbile semite, n. n.) Sara: „Dacă vreau să plac tuturor oamenilor, va trebui să mă pocăiesc la poarta tuturor” [*Pateric*, Sara, 5].⁴⁰⁶ Iar Apostolul zice: „Dacă aș plăcea oamenilor, n-aș fi robul lui Hristos” (*Galateni* 1, 10). Dacă vrei să plângi cu adevărat păcatele tale, ia aminte la tine însuși și fii mort față de orice om.⁴⁰⁷ Căci cu mare osteneală se săvârșește, frate, mântuirea omului. Taie acestea trei: voia, dorința de a-ți arăta dreptatea, dorința de a plăcea oamenilor, și atunci îți va veni cu adevărat pocăința.⁴⁰⁸ Și te va acoperi

însăși existența lui Dumnezeu nu mai contează pentru el.

⁴⁰³ Uneori ocolești prilejurile de a-ți astâmpăra setea de laudă în mod direct. Dar cauți să le pui în aplicare măcar prin calea ocolită, a justificării păcatelor tale sau a laudei faptelor tale bune.

⁴⁰⁴ Faptele din mănăstire care-ți pot face ușoară mântuirea și-o fac grea, atunci când cauți să le expui în văzul altora.

⁴⁰⁵ Inima e luată aici în sens rău. Chiar dacă pornirea inimii tale nu vrea să-ți tai voia, tai-o totuși. Sunt mai multe voi în om. Trebuie să o tai pe cea care te duce la rău prin cea superioară, care alege binele tău cel adevărat și te duce la realizarea adevăratei tale ființe. Dar aceasta înseamnă a întări dragostea ta de Dumnezeu și de oameni.

⁴⁰⁶ Trebuie să le arăt tuturor, dar aceasta din credința în Dumnezeu, că nu sunt nimic. Dar prin aceasta arăt și lui Dumnezeu că am greșit căutând laudele lor.

⁴⁰⁷ Să nu te miște nimic ce-ți vine de la oameni, decât îndemnul la credința și pilda bună.

⁴⁰⁸ Taie voia prin care vrei să te afirmi față de alții, sau să-ți satisfaci plăcerile prin ei, sau setea de a arăta că ai avut sau ai dreptate în ceea ce ai făcut sau vrei să faci, sau voința de a plăcea oamenilor, ca să obții lauda lor. Uneori o iei înainte de faptă cu afirmarea ta, alteori te lauzi după ce ai făcut-o, de e bună, iar de vezi că e criticată o aperi, și, iarăși, alteori ții să dai impresia că nu vrei să te afirmi pe tine, ci să slujești altora, dar cu scopul final de a te afirma pe această cale ocolită. În toate te mulțumești cu tine, cu oamenii (și în parte și cu lucrurile), deci nu ai trebuință de Dumnezeu. Făcând așa, nu te poți pocăi. Pocăința, ca nemulțumire de sine, e contrară mulțumirii de sine. Până îți se pare că-ți astâmperi setea cu apa stătută a băltoacei din tine sau din oameni, nu cauți Izvorul pururea curgător și curat, Care e Dumnezeu. Până ești închis

Dumnezeu față de orice rău. Frate, îți dau mărturie: ia aminte la tine, bucură-te când ești lovit, ocărat, înjurat, certat, depărtează de la tine viclenia șarpelui, nu înțelepciunea. Agonisește-ți nevinovăția porumbelului (cf. *Matei* 10, 16) unită cu înțelepciunea,⁴⁰⁹ și Domnul îți va ajuta ție. Iată calea mântuirii. De-ți place, păzește-o, și Dumnezeu îți va da mâna. Iar de nu voiești, tu vei vedea. Căci tot cel ce voiește vrea să aibă stăpânirea de sine. Dar dacă o predai pe aceasta altuia, ești fără grijă, căci altul va purta grija de tine. Alege ceea ce voiești.

238. *Întrebare a aceluiași către același: Ce sunt viclenia și înțelepciunea? Și nevinovăția unită cu înțelepciunea?*

Răspuns: Ți-am vorbit de viclenia șarpelui, respectând înțelepciunea ta. Căci viclenia diavolului aduce în om toate gândurile lui cele rele. Și dacă omul rămâne în ele, întinde împotriva lui Dumnezeu viclenia lui. Și toate cele ce țin de viclenie sunt spre pieirea sufletului, „Căci tot pomul rău aduce roade rele” (*Matei* 7, 17; 12, 33). Iar înțelepciunea duce pe om la dreapta socoteală (la deosebirea gândurilor). Ți-am spus, frate, ține nevinovăția porumbelului unită cu înțelepciunea, pentru că gândurile ei sunt bune și folositoare, „Căci tot pomul bun face roade bune” (*Matei* 7, 17). Iar nevinovăția unită cu înțelepciunea duce pe om la odihna gândurilor, la liniștea sufletului și a trupului și la viața veșnică.⁴¹⁰ Străduiește-te să agonisești acestea și te va ajuta Domnul. Căci aceasta este voia Lui: mântuirea a tot omul.

239. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Te rog, stăpâne, gândul îmi spune că fără liniștire (retragere) nu te poți pocăi. Deci, de e cu puțință, îngăduie-mi câteva zile de liniștire (de retragere). Și roagă-te ca să o păzesc.*

Răspuns: Frate, am primit planul tău, mai bine zis l-a primit și Dumnezeu, Care poate lucra împreună cu tine la ceea ce e bun spre folosul tău după voia Lui, și nu după voia ta. Așa ne-a învățat Însuși Domnul nostru Iisus Hristos să facem: nu voia noastră, ci pe a Lui, precum și El a făcut-o pe a Tatălui⁴¹¹ (cf. *Ioan* 6, 38). După El, am întins și eu peste tine aripile mele până

în preocuparea de tine și de părerea oamenilor despre tine, nu ți-a devenit transparent Dumnezeu.

⁴⁰⁹ Să alungăm viclenia diavolului, dar nu înțelepciunea; să nu confundăm viclenia cu înțelepciunea. Leac împotriva mândriei, care se ține ca o umbră de orice bine pe care-l facem, e să spunem cum ne-a sfătuit Iisus: „Când ați făcut toate acestea, spuneți: Slugi nevrednici suntem, am făcut ceea ce eram datori să facem” (*Luca* 17, 10).

⁴¹⁰ Odihna din Împărăția cerurilor este o odihnă, o pace a sufletului. Ea trebuie să înceapă încă de aici.

⁴¹¹ Când cineva face voia lui Dumnezeu, își face proprie voia lui Dumnezeu. Dar o face cu voia sa, sau își pune voia sa la dispoziția lui Dumnezeu. Căci, făcând omul voia

azi.⁴¹² Și port poverile, greșelile și disprețuirile cuvintelor mele de către tine și nepăsările tale. Și, privindu-le, le-am acoperit, cum privește și acoperă păcatele noastre Dumnezeu, așteptând pocăința ta.⁴¹³ Iar tu te-ai făcut ca un om care ședea sub un pom ce-l umbrea și a ieșit de sub el la soare, lucru prin care a fost ars și dus la pierzare. Dar, cu toate acestea, nu te-am părăsit, căci viu este Domnul, și să nu te mire, pentru că juratu-S-a Domnul pe Sine că nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu (cf. *Iezechiel* 18, 32). Dar dacă nu se întoarce, rămâne în stare de pieire.

Dar tu, fiule, mi-ai cerut lucruri acre și dulci; prin cel acru înțeleg voia ta și prin cel dulce ca mierea, pocăința ta. Spunând: „Îngăduie-mi puține zile de liniștire în retragere, ca unul ce cunosc ce este îndeobște de folos”, ai dovedit mândrie. Trebuia să zici: „Călăuzește-mă pe calea lui Dumnezeu”. Dumnezeu să lumineze ochii inimii tale, ca să cunoști cât mă ostenesc pentru tine, cruțându-te ca să nu te pierzi. Dar e de trebuință puțină împreună-lucrare a ta, în numele lui Dumnezeu. Iată, îți dau o poruncă spre mântuire, pe care, dacă o păzești, iau asupra mea zăpisiul cel împotriva ta (cf. *Coloseni* 2, 14).⁴¹⁴ Și nu te

lui Dumnezeu, e activă și voia lui Dumnezeu în voia omului. Cele două voi se unesc în om, dar și în Dumnezeu. Dar nu voia lui Dumnezeu se pune la dispoziția omului, ci a omului la dispoziția lui Dumnezeu. Cele două voi ajung la o unitate, dar fără confuzie.

⁴¹² După Hristos, sau datorită Lui, a putut întinde și Varsanufie aripile sale ocrotitoare peste fiii săi duhovnicești. Căci fără puterea și dragostea lui Hristos primită de el, n-ar fi putut face aceasta. Dar nici el n-ar fi ajuns, fără aceasta, la iubirea deplină de oameni voită de Hristos.

⁴¹³ Poartă și acoperă și Varsanufie greșelile fiilor săi duhovnicești, cum le poartă și le acoperă Hristos. Dar numai pentru că e unit cu Hristos le poartă și le acoperă și el, adică numai pentru că puterea lui Hristos se află și în el, nu pentru că face aceasta din puterea proprie. Poartă acele greșeli chiar dacă ele înseamnă și un dispreț al sfaturilor date de el, care ar putea fi considerat ca o jignire personală. Dar iubirea învinge pornirea de a se simți jignit. Hristos, prezent în omul credincios și înaintat duhovnicește, este Cel ce pătimește în continuare pentru cei păcătoși. Deci cel înaintat duhovnicește e unit cu Hristos și de aceea suferă cu El pentru cei păcătoși, însușindu-și puterea dragostei Lui și lucrând spre întoarcerea lor la pocăință. Uneori, aceștia se încăpățânează, săvârșind și mai mari păcate. Însă nici atunci nu sunt părăsiți de Hristos și de părinții lor duhovnicești.

⁴¹⁴ Așa cum a luat Hristos asupra Sa zăpisiul existent împotriva noastră și l-a golit de putere pe cruce, suferind în trupul Său pentru păcatele pentru care trebuia să pătimim noi, și biruind moartea pentru ele prin curăția cu care a primit-o, așa ia și Varsanufie în unire cu Hristos zăpisiul fiilor săi duhovnicești, hotărât să sufere și el pentru ei. Cine se unește cu Hristos prin depășirea oricărui egoism se unește împreună cu Hristos și cu cei ce se află sub vina păcatelor. Dar e necesar ca și aceștia să doboare granița egoismului lor, pentru ca vina păcatului lor să treacă de fapt asupra lui Hristos și asupra celor ce-i iubesc și să-și piardă puterea asupra lor, împreună cu moartea ca pedeapsă a acestei vini. Această trecere la părinții lor duhovnicești a vinii păcatelor pe

voi lăsa nici în veacul acesta, nici în cel viitor, cu harul lui Hristos.

Nu te lăsa amăgit prin săturarea pântecelui, nici nu te îndulci prin împărtășirea de mâncare și băutură peste trebuința trupului. Și păzește-te să nu judeci pe cineva. Fii ascultător și vei ajunge la smerenie; și se vor arde toate patimile din tine. Nu cârți, socotind că porunca e grea, căci nu e cu puțință să se mântuiască cineva fără osteneală și fără păzirea poruncii. Iată, am luat de la tine greutatea și povara și datoria și te-ai făcut tânăr, neapăsător de răspundere (nevinovat), curat. Rămâi de aici înainte în curăție.⁴¹⁵ Auzi-L pe Mântuitorul zicând: „Iată, te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva și mai rău” (Ioan 5, 14). Dar să nu socotești că te poți mântui fără osteneală, căci e trebuință de lacrimi, și de osteneală, și de silire. Să nu te moleșești cu trupul, căci te va doborî,⁴¹⁶ fiindcă, în chip sigur, sunt doborâți chiar și cei mari, dacă nu iau aminte. Îmbărbățează-te deci, fratele meu, și păzește poruncile mele, mai bine zis pe cele ale lui Dumnezeu, și te vei bucura. Și Domnul te va păzi de cel viclean și te va bucura în Împărăția Lui. Cugetă pururea la aceasta. Dorește să te mântuiești și te va mântui Domnul, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

240. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Iartă-mă, stăpâne Avva, pentru Domnul. Sfinția ta mi-ai spus: „Iată, ți s-au iertat păcatele tale”. Dar Avva Isaia spune că, „până ce omul are plăcerea de ele, încă n-au fost iertate” (Abbé Isaie, Recueil ascétique, p. 100]. Iată însă că eu am plăcere de ele⁴¹⁷ Lămurește-mă, pentru Domnul, că mă chinuiește gândul, spunându-mi: „Fiind așa, nu trebuia să primești hirotonia. Căci lucrul acesta e împreunat cu slavă deșartă și cu greutate”. De aceea mă îndoiesc în diaconia mea. Te rog,*

care le-au săvârșit e întemeiată pe unirea strânsă în simțire a celor din urmă cu cei dintâi. Cei din urmă golesc în ei vina luată de la cei dintâi, prin simțirea lor, datorită curăției lor, mai bine zis datorită curăției lor unite cu cea a lui Hristos, ca unirea Lui cu noi să se realizeze și să se arate și în unirea noastră întreolaltă.

⁴¹⁵ Păcatele fiului duhovnicesc au fost luate de părintele duhovnicesc. Acela nu mai are de răspuns pentru ele, e curat de ele, e întinerit, e ca un om care n-a apucat să păcătuiască. Dar trebuie să rămână așa. În el nevinovăția și recunoștința pentru cei ce l-au despovărat de păcate se unesc cu experiența amară a păcatelor, voind de acum să se ferească de ele. Îmbinarea lor îl poate ajuta să nu mai păcătuiască.

⁴¹⁶ Moleșeala trupului e moleșeala sufletului. Trupul trândav și pretențios a scăpat de sub puterea sufletului, sau sufletul nu mai are putere asupra lui. Nu e vorba de trupul bolnav, care nu are atâtea datorii, ci de un trup care cedează ușor la orice ispită, care nu vrea, și de aceea nu mai e în stare să se încordeze fără greutate într-un efort, într-o rezistență.

⁴¹⁷ Ediția Volos, la nota 1: „Adică am momeala și amintirea plăcerii, adusă de diavol în imaginația mea”. În traducerea franceză, scrisorile de la 226 la 250 sunt date ca adresate unui diacon.

totodată, să-mi spui ce e cu gândul care-mi zice că am fost părăsit de Dumnezeu. Pentru că am fost foarte supărat săptămâna trecută de gândul curviei.

Răspuns: O, voință a dracilor vicleni! O, înșelătorie a căpeteniei lor, a diavolului urător de bine și de oameni, de la început și până la sfârșit! Căci precum s-a despărțit el de Dumnezeu, voiește să piardă pe toți oamenii.⁴¹⁸ Frate, ți-am spus că ți s-au iertat păcatele de mai înainte, dar n-au încetat și războaiele lor. Căci omul se află mai departe în luptă. Chiar dacă n-ai mai fi făcut păcate, ți-ar fi adus plăcerea lor. Dar pentru că ai mai făcut păcate, cu atât mai mult îți aduc plăcerea lor. Iar ceea ce spune Avva Isaia privește modul plăcerilor pe care le au cei ce se predau lor. De fapt, altceva este a-și aduce cineva aminte de dulceața mierii și altceva, a primi odată cu amintirea și gustarea⁴¹⁹ ei. Celui ce și-aduce aminte de plăcerea păcatelor, dar nu săvârșește cele ale plăcerii, ci i se împotrivește și luptă, i s-au iertat păcatele de mai înainte.

Dar acestea sunt meșteșugurile vrăjmașului și potrivnicului nostru, care pururea voiește să înghită de vii pe oameni, ca să-i ducă la descurajare în privința mântuirii și la deznădejde în ce privește viața de veci pe cei ce nu se sprijină pe piatra cea tare a credinței, din care fiecare primește tărie pe măsura lui. Păzește-te deci de acestea, ca să nu cazi cu desăvârșire în mâinile diavolului și se va milostivi de tine Domnul, Cel ce e viu în veci.

⁴¹⁸ Diavolul urmărește dezorganizarea întregii creații a lui Dumnezeu, vrea să facă de răs această operă a lui Dumnezeu în întregimea ei, încât oamenii înșiși să o critice și să batjocorească pe Autorul ei. Dar și oamenii înșiși ajung prin aceasta de răsul demonilor. Amăgiți cu păruta lor independență față de Dumnezeu, se declară produsul unei naturi inconștiente și se disprețuiesc chiar unii pe alții, omorându-se și exploatându-se și mințindu-se fără niciun scrupul. Crezând că batjocoresc pe Dumnezeu, se batjocoresc pe ei înșiși, pierd orice respect întreolaltă și-și tocesc capacitatea de a sesiza taina de negrăit a ființei umane. Toți lucrează pentru a sfâșia unitatea umanității și a creației. Sunt purtați parcă de o sete nesfârșită de a le nimici. De fapt, nu le pot nimici, pentru că taina lui „este” e mai presus de puterea lor. Dar își fac existența lor din ce în ce mai chinuitoare, se tocesc, dar nu pot duce la neființă existența lor. Folosesc existența lor spre ură și dușmănie, o reduc la o înțelegere superficială, o fac prilej de tristețe și pierd orice sens al ei, printr-un refuz încăpățânat al valorilor evidente și eterne.

⁴¹⁹ În ediția Volos, la notă: „Prin «gustarea» sfântul înțelege aici, precum socotesc, însoțirea sau consimțirea cu plăcerea păcatului săvârșit înainte de om. Deci acestui om, care se însoțește prin voință și înclină și consimte cu plăcerea păcatelor săvârșite mai înainte, pentru că a luat obișnuința și deprinderea păcatului, nu i s-au iertat păcatele, după sfântul acesta. Dar celui ce nu se însoțește și nu consimte cu plăcerea păcatelor de mai înainte, ci se împotrivește și luptă cu ea, pentru ura pe care și-a însușit-o față de păcat, i s-au iertat păcatele”.

Iar în privința hirotoniei, cine îndrăznește să spună despre sine că e vrednic, decât cel cu adevărat nebun și care și-a uitat cu totul de sine? Deci liturghisește lui Dumnezeu în treapta dată ție, osândindu-te pe tine și așteptând mila și ajutorul și puterea Lui. Iar în timpul Liturghiei, adu-ți aminte și zi: „Slujiți Domnului cu frică și vă veseliți de El cu cutremur” (*Psalmii* 2, 11), și: „Cel ce face pe îngerii Săi duhuri și pe slujitorii (liturghisitorii) Lui pară de foc” (*Psalmii* 103, 5). Nu te teme, n-ai fost părăsit de Dumnezeu. Căci dacă nu-L părăsim noi, nici El nu ne părăsește pe noi.⁴²⁰ Căci e voia Lui să ne întoarcem și să ne mântuim.

Iar supărarea ta din partea curviei vine de la gândurile tale împotriva aproapelui și de la judecarea lui. Dar și de la familiaritatea îndrăzneală cu cei cu care ți-am spus să nu ai această îndrăzneală. Iar dacă cei ce voiesc să se îmbogățească lumește se primejdiesc de multe ori pe mare și în călătorii și rabdă, cu cât mai mult nu trebuie să facem aceasta noi, care așteptăm Împărăția cerurilor și voim să fim numiți fii ai lui Dumnezeu, noi, cei ce auzim că nu este lupta noastră împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătoriilor și a stăpâniilor (cf. *Efesenii* 6, 12)? Te-ai împotrivit tu până la sânge păcatului și ai fost istovit de duhul tristeții și al lăncetelii? Ce-ai răbdut? Ce-ai suportat? Ce ispite de multe feluri ai îndurat, bucurându-te? O, monah adormit! Arată diavolului că viețuiești lui Dumnezeu, aleargă la El. Predă-I mâinile și picioarele când înoți prin valurile gândite ce te împresoară, și te urcă până la cer, și te coboară până în prăpăstiile adânci (cf. *Psalmii* 106, 26). Îți dau mărturie înaintea lui Dumnezeu că inima mea s-a întins împreună cu tine, precum știe Dumnezeu, Cel ce-a zidit-o și a pus în ea legământul sfintelor porunci păzite de ea, ca să te scoată din întuneric, cu puterea lui Dumnezeu, la lumina cea adevărată și de la osânda morții la viața dreptății.⁴²¹ Ia aminte la tine, frate. Căci fără osteneală și smerenie e cu neputință să te mântuiești.

241. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Fiindcă Sfinția ta mi-ai poruncit să liturghisesc, arată-mi, te rog, ce trebuie să gândesc sau să cuget stând lângă altar cu preotul și împărțind Sfânta Pâine și dând Sfântul Potir spre băutură, sau ducând*⁴²² *Sfânta Împărtașanie la cineva? Și dacă trebuie să îmbrac*

⁴²⁰ Dacă nu ne închinăm Lui, pătrunde în noi.

⁴²¹ Inima părintelui duhovnicesc se întinde prin toate valurile ispitelor și greutăților cu care luptă fiul duhovnicesc, ca să-i dea putere să le învingă și să-l scoată din întuneric la lumină. Iubirea îl face să învingă spațiul ca să fie cu el pretutindeni, așa cum e și inima mamei cu fiul ei, participând la bucuriile și necazurile lui și comunicându-i în orice situație o putere corespunzătoare cu starea în care se află acela.

⁴²² În ediția Volos, la notă: „Se vede aici și mai clar că cel ce scrie Bătrânului era diacon. Se spune că diaconul «împărtea» (μερίζεται) Sfânta Pâine, nu o desfăcea în

un veșmânt rânduit anume pentru slujba Liturghiei sau să-mi acopăr trupul cu o haină până la călcâie.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, toate cele ce se fac simbolic au înțelesuri duhovnicești și tu le cugești trupește. Cel ce slujește ca diacon trebuie să fie ca heruvimii: întreg ochi, întreg minte, cugetând și privind la cele de Sus, slăvindu-le cu frică și cutremur. Căci poartă Trupul și Sângele nemuritorului Împărat. El ia și chipul serafimilor prin cântarea doxologiei și prin legănarea sfintelor lor aripi deasupra Tainelor ascunse, arătând prin aripi ușurarea de cele pământești și materiale și strigând neîncetat cu mintea, în biserica omului lăuntric, cântarea de biruință închinată slavei de mare cuviință a Dumnezeuului nostru: „Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot. Plin este cerul și pământul de mărirea Lui”. De rostirea înfricoșătoare a acestei vestiri fuge diavolul, tremurând, de la sufletul rob și sunt alungați demonii, lăsându-l liber de robia lor.⁴²³ Acesta vede acum că i-a răsărit lumina cea adevărată.

Și luând aminte, vede marea frumusețe a Mielului nemuritor și dorește să se sature de Trupul și de Sângele Lui. Și atunci aude pe David strigând și grăind cu glas mare: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (*Psalmii* 33, 8).⁴²⁴ Și sufletul, apropiindu-se cu frică, se face părtaș al Trupului și al Sângelui Lui și gustul lor se face neșters în el, păzindu-l de toată patima.⁴²⁵

Acestea cugetă-le, fie că stai în fața Sfintelor, fie că le împărți și le dai de

patru (μείζεται), căci aceasta o făcea atunci preotul, ca și azi. Diaconul însă o împărțea, dând-o celor care se împărțeau, precum dădea și potirul. La fel, ducea Sfânta Împărtașanie celor ce, din binecuvântate pricini, nu puteau veni la biserică”.

⁴²³ Ceea ce se petrece în planul nevăzut se prelungește și în simțirea sufletului. Acest om nu se mai simte stăpânit de nicio patimă, ci e cu totul liber și ușor, zburând ca un serafim în văzduhul spiritual din preajma Împăratului atotiubitor al tuturor, Care e totodată lumina care le umple pe toate de sens: sensul iubirii eterne între toate, din izvorul iubirii supreme a Sfintei Treimi.

⁴²⁴ Lumina tuturor sensurilor aflate în iubirea eternă dintre toate sufletul o vede concretizată în Mielul aflat în stare netrecătoare de jertfă, gata să-și dea oamenilor spre mâncare și băutură Trupul și Sângele Lui, ca fiind pline și dătătoare de viață nemuritoare. Ca să ne poată da toată bogăția darurilor Sale dumnezeiești, a luat trup omenesc accesibil nouă, l-a pus în stare de jertfă generoasă pentru noi, ca expresie a iubirii până la capăt pentru noi, și ne-a dăruit prin această mijlocire toată comoara bunătăților Sale. Domnul e bun, e dulce și ne face și pe noi buni și dulci unii altora. A ne întâlni în Hristos unii cu alții înseamnă a ne întâlni în delicatețe, în bunătate, în plinătatea vieții fără sfârșit, în înțelegerea valorii reciproce eterne, înrădăcinate în Dumnezeu. Ce ocean de sensuri ni se descoperă în Hristos, Lumina Tatălui etern, Care S-a apropiat de noi pentru veci prin trup!

⁴²⁵ Umpluți și îmbibați adânc și pentru totdeauna de dulceața blândă și iubitoare a Mielului jertfit pentru noi, nu ne mai poate atrage nicio patimă grosolană și de moment. Căci celui ce se află la acest nivel orice patimă îi apare ca o aspră și jalnică trivializare.

băut, fie că duci Sfânta Împărtășanie la cineva, fie că aduni Sfintele, fie că împlinești, simplu, toată slujirea la altar.

Cât despre veșmânt, agonisește-ți hlamida duhovnicească, ce face plăcere lui Dumnezeu. Iar haina până la călcâie înseamnă omorârea mădularelor. Căci spune-mi, frate, dacă omul poartă o porfiră întregă de mătase și e desfrânat, îl curăță veșmântul de curvie sau de alte patimi? Deci ce vor face cei vrednici de Sfintele Taine, dar lipsiți de veșminte? O singură haină ne-a poruncit Domnul să purtăm: pe cea a virtuților. Fie ca Domnul să ne învrednicească de aceasta pe noi toți în veci. Amin.

242. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Iartă-mă, stăpâne, și te roagă pentru mine prin Domnul, ca să se sfințească simțurile mele. Căci Sfinția ta ai spus despre diacon că trebuie să fie ca heruvimii și serafimii. Dar eu mă întinez prin ele. Ce să fac ca să nu-mi fie diaconia spre Judecată? Căci sunt un netrebnic și nu pot să mă înfrânez. Ajută-mă, pentru Dumnezeu, ca să nu pierd de tot sufletul meu.

Răspuns: Silește-te, diaconia ta, să ai totdeauna în minte cum trebuie să fie diaconul și cum ești. Gândește-te la moarte și cum vei avea să răspunzi lui Dumnezeu și, osândindu-te neîncetat, inima ți se va străpunge ca să primească pocăința. Cel ce zice prin prorocul: „Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndrepti” (*Isaia* 43, 26), te va face drept și te va scăpa de toată osteneala. Căci zice: „Dumnezeu e Cel ce îndreaptă, cine ne va osândi?” (*Romani* 8, 33). Precum ți-am arătat în felurite rânduri, agonisește smerenie, ascultare și supunere și te vei mântui. Și să nu spui, împotrivindu-te: „Pentru ce aceasta și pentru ce aceea?”, ci fă-te ascultător⁴²⁶ mai ales față de Avva al tău, cel ce, după Dumnezeu, se îngrijește de tine și căruia i s-a încredințat sufletul tău. Și dacă te vei sili să păzești acestea, eu voi face mai mult decât prisositoare puterea mea. Domnul să te păzească și să te acopere de cel viclean. Amin.

243. A aceluiași către același: Spune-mi, părinte, ce mă sfătuiești să fac în neînsemnata slujire liturgică pe care o am? Căci chiar dacă nu sunt batjocorit de draci, ca în cea mai mare parte din timp, fie până și pentru o haină, nu mi-e ușor

⁴²⁶ Smerenia și ascultarea au o importanță hotărâtoare în mântuire, pentru că ele înseamnă omorârea oricărui egoism, care desparte nu numai pe om de om, ci și pe om de Dumnezeu, ca un zid despărțitor (cf. *Efesenii* 2, 14). Unde sunt acestea, se simte intrând Dumnezeu neîmpiedicat. Căci simți o autoritate supremă în față căreia te smerești și pe care o ascuți. În smerenie și ascultare liberă și bucuroasă îți trăiești scăparea de toate silniciile, și relația liberă cu Dumnezeu cel absolut liber, Care Se bucură de recunoaștere liberă și iubitoare din partea ta. În smerenie îți vezi și îți accepți liber infinita ta micime și, implicit, susținerea prin infinita putere și dărnicia iubitoare ale lui Dumnezeu.

să mă înfrânez. Voi face de acum înainte tot ce poruncești ca să fiu miluit, căci Dumnezeu știe în ce neorânduială și în ce patimi mă aflu. Roagă-te pentru mine prin Domnul, ca să nu fiu despărțit de sânul vostru măcar în veacul acesta. Căci mă rușinez să o cer pentru veacul viitor, din pricina patimilor mele.

Răspuns: Frate, „silirea în toate” (Les sentences des Pères du désert, nr. 16, p. 362) și smerenia îl duc pe om la sporire, căci zice Apostolul: „Întru toate necaz pătimind, dar nu strâmtorați” (2 Corinteni 4, 8). Aruncând toate cele materiale ale noastre asupra Avvei și neținând nimic în mâinile noastre, Dumnezeu știe și ne este martor că nu socotim că el trebuie să ne mulțumească, ci că noi trebuie să-i mulțumim că a luat povara noastră și ne-a eliberat de griji. Căci și Apostolul Petru zice: „Supuneți-vă fiecărei făpturi omenești pentru Domnul” (1 Petru 2, 13). Iar Iacov a zis că „oricine păzește toată legea, dar păcătuiește față de un punct al ei, s-a făcut vinovat față de toate” (Iacov 2, 10). De aceea se cere să nu faci cineva voia sa, ci să se ocărăască în toate și așa va afla mila lui Dumnezeu. Dar dacă își va bate diavolul joc de el, făcându-l să cugete ceva mare despre sine sau că a lucrat bine, pierde toate cele ce a făcut. Deci făcând ceea ce faci, smerește-te, zicând: „Iartă-mă, Doamne, că am îngreunat pe Avva, aruncând asupra lui sarcina mea!” Domnul Iisus Hristos să vă mântuiască pe voi. Amin.

244. *Alt frate diacon n-a mai voit să slujească la altar, gândindu-se la păcatele sale de mai înainte. Și a întrebat pe același mare Bătrân despre boala sa trupească.*

Și i se răspunseră acestea:

Frate, Scriptura ne-a învățat că „cei ce voiesc să viețuiască cu dreaptă credință după Hristos vor fi prigoniiți” (2 Timotei 3, 12). Cum putem fi prigoniiți în vremea de acum? Prin demonii care ne gonesc de la frica de Dumnezeu și de la slujirea Lui. Iar pocăința pentru păcat stă în a nu-l mai face; și izbăvirea de rele stă în oprirea de la ele. Să nu te întristeze cele dinainte și nu te opri de la slujirea de diacon, ci închin-o lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur. Și ia aminte că ea aduce sfințire sufletului tău.⁴²⁷ Și dacă crezi așa, vei tremura pururea ca să nu mai păcătuiești și să nu cazi din sfințenie. Poartă pătimirile și necazurile, căci ele sunt o certare îndreptătoare de la Dumnezeu. Și El te va milui și-ți vor fi spre mântuirea sufletului tău.⁴²⁸

⁴²⁷ A refuza să slujești la altar pentru păcate trecute înseamnă a te lasă gonit de demoni de la această slujbă. Varsanufie repetă că însăși reținerea de la păcate înseamnă izbăvirea de ele. Căci aceasta aduce, în tăria manifestată în ea, și o transformare în ființa ta, dat fiind că reținerea înseamnă o neîncetată frică de Dumnezeu, un fel de trăire a puterii Lui în tine. Aceasta e una cu o sfințire care e potrivită cu slujirea plină de cutremur la altar, care ea însăși sporește această sfințire.

⁴²⁸ Răbdarea bolii și a necazurilor cu sentimentul că sunt o certare a lui Dumnezeu

245. *Alt frate a întrebat pe același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, dacă este o iuțime de la fire și alta contrară firii, și care e deosebirea între ele.*

Răspuns: Frate, este o iuțime de la fire și una contrară firii. Cea de la fire se luptă ca să nu se împlinească voile poftei. Aceasta nu are nevoie de leacuri, căci este o iuțime tămăduitoare. Cea contrară firii se luptă când voile poftei sunt împiedicate să se îndeplinească. Aceasta are nevoie de leacuri mai multe pe seama poftei. Căci mai mare decât ostașul este cel ce-i dă putere, și dacă acesta este slăbit, ostașul nu mai are putere.⁴²⁹

246. *Întrebare a aceluiși către același Bătrân: De unde au venit în om patimile?*

Răspuns: Dumnezeu a creat atât sufletul, cât și trupul fără patimi. Dar a căzut în patimi prin neascultare.

247. *Alt frate a întrebat pe același mare Bătrân: Sunt tulburat de patimile sufletului meu. Spune-mi, pentru Dumnezeu, ce să fac ca să mă eliberez de ele? Și roagă-te pentru mine.*

Răspuns: Frate, cel ce voiește să se mântuiască și dorește să fie copilul lui Dumnezeu să agonisească smerenie, supunere și ascultare, și neîndrăzneală.⁴³⁰ Ia seama că ai spus: „Ce să fac?” Și, iată, ți-am spus, și-ți dau cheazășie că nu vei fi stăpânit nici de vrăjmașul, nici de patimi. Căci se ard de smerenie ca de foc și inima ta se înseninează, luminată de Hristos.⁴³¹ Lui fie

spre îndreptare produce și ea o mutație treptată în ființa ta, împreună cu scăparea de păcate prin reținerea de la ele. Păcatul și virtutea sunt stări totale ale ființei umane, care se modifică prin libertatea omului. Acolo unde se neagă păcatul și virtutea se neagă libertatea și puțința de schimbare în bine sau în rău a firii omenești prin libertate, omul fiind considerat ca o parte a naturii în care se împlinesc legile firii fără voia lui.

⁴²⁹ Pofa e cea care dă putere iuțimii, ca unui ostaș al ei.

⁴³⁰ E o îndrăzneală bună și una rea. Cea bună e cea prin care se arată încredere în mila lui Dumnezeu. Cea rea e obraznicia de a sfida poruncile lui Dumnezeu, de a nu se smeri, de a nu face ascultare de cei rânduiți cu treburile de obște, de a trece peste regulile bune-cuviințe între oameni. Ea e unită cu nerușinarea. Ea pare un act de libertate, dar nu e așa. Adevărata libertate e în smerenie, căci ea se hrănește din iubirea lui Dumnezeu și față de Dumnezeu. Între cel smerit și Dumnezeu e o relație intimă de iubire în libertate. Obraznicul, nerușinatul e, dimpotrivă, împins la îndrăzneala sa de o patimă mănătă de desfrâu sau de mândrie.

⁴³¹ Poate acesta e unul dintre sensurile luminii în care Hristos e văzut umplând inima isihăștilor, care au practicat, începând cu secolele XIII-XIV, rugăciunea neîncetată. Smerenia și ascultarea aduc liniște pentru că omul s-a regăsit pe sine însuși, la locul său, în iubirea lui Dumnezeu în Hristos.

slava în veci. Amin.

248. *Același frate, primind de la Avva porunca să locuiască cu un bătrân și să-i slujească aceluia, a întrebat pe celălalt Bătrân: Cum pot să cunosc, părinte, de e după Dumnezeu să șed (în chilie) sau că nu mă păgubesc nefiind cu frații în mănăstire, ci de unul singur, stare în care mă necăjesc patimile? În privința patimilor, ce poruncești să fac? La fel și despre somn, căci mă tem de stăpânirea lui. Tot așa despre uitare. Și, fiindcă sunt foarte supărat de patima cea urâtă, care este semnul învoirii mele cu ea?*

Răspunsul lui Ioan: De voiești să știi dacă te vatămă sau îți este de folos să șezi (în chilie), ai acest semn: Dacă șezi din ascultare, află că te folosești; căci zice: „Ascultarea e mai presus de jertfă” (1 Regi 15, 22). Dar dacă te împotrivești în cuvânt, te vatămi, căci aceasta este dintr-o voie rea. Apoi, nu te despărți de frați. Să nu fie! Și Dumnezeu a rânduit așa, ca, dată fiind slăbiciunea trupului tău, să ai o ușurare prin bătrân.

Cât privește patimile, ele nu pot să nu fie mișcate împotriva omului spre probarea lui. Căci „bărbatul neispitit e neprobat” (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90). Și fiindcă ai spus: „șed de unul singur”, nu cugeta așa, căci aceasta te-ar vătăma.

Pentru că nu ești singur, dacă crezi, ci ai pe Dumnezeu,⁴³² Căruia te-a predat marele Bătrân, precum ai și rugăciunea care conlucrează cu tine. Numai să nu vrei să arăți altceva decât ascultare⁴³³ și atunci te vei mântui. Deci nu te teme, căci nu te vei vătăma.

Iar despre psalmi, fă și tu cum fac frații, cântând trei psalmi și făcând îngenuncheri. Nu te va birui somnul. Trebuie să faci așa în timpul nopții, afară de caz de boală. Uitarea este pieirea sufletului. Ea vine din disprețuire și negrijă.⁴³⁴

Iar patima rușinoasă și urâtă are nevoie de osteneala inimii și a trupului ca să se dezrădăcineze: a inimii, prin rugăciunea neîncetată către Dumnezeu, a trupului, prin asuprire și supunere cu toată puterea.

⁴³² Cine crede în Dumnezeu, Îl are pe Dumnezeu lângă el și în el. Crediința și rugăciunea sunt semnul lucrării lui Dumnezeu în om. Când gândești la cineva, ești într-o comunicare cu el. Cu atât mai mult ești în comunicare cu Dumnezeu când gândești la El cu încredere și când Îi adresezi cererile tale de ajutor.

⁴³³ În ascultarea neșovăielnică te-ai eliberat de tine și te-ai predat lui Dumnezeu în mod deplin. Căci în numele Lui ascuți pe cel care îți este dat ca să-l ascuți.

⁴³⁴ Uitarea e neglijență. Ea are tendința de a se repeta, devenind obișnuință. Prin ea uiți întâi de datoriile tale și apoi chiar de tine însuși. Dar prin aceasta uiți și de Dumnezeu. Ca atare, ea e moartea sufletului, căci e moartea sensibilității tale față de realitatea lui Dumnezeu, față de adâncul netrecător al vieții tale, rămânând cu privirea numai la planul biologic al existenței tale.

Iar semnul înviorii stă în a plăcea omului lucrul acesta și a se îndulci în inima lui de acesta și a cugeta la el cu plăcere. Iar când cineva se împotrivesc gândului și luptă să nu-l primească, arată că nu primește învoirea, ci războiul. Și aceasta pricinuieste omului probare și sporire. Domnul Iisus Hristos să te curețe pe tine de păcatele tale și să te întărească în slăbiciunea ta cu bunătatea Lui. Amin.

249. Întrebare a aceluiași către același: Ce este ascultarea? Și ce trebuie să cer în rugăciune? Și dacă îmi spune cineva: „Roagă-te pentru mine”, ce trebuie să fac? Oare trebuie să-l pomenesc totdeauna?

Răspuns: Ascultarea taie voia. Dar fără silință, nimeni nu poate dobândi ascultarea.⁴³⁵ Iar dacă șezi (în chilie) pentru ascultare, și nu pentru odihna trupului, prin aceasta nu împlinești voia ta, nici nu șezi din patimă, ci ca să placi mai vărtos lui Dumnezeu. Dar dacă șezi îndulcindu-te de odihnă, nu placi lui Dumnezeu.

Cât privește rugăciunea, zi: „Doamne, izbăvește-mă pe mine de păcatele mele și de patimile de ocară”. Și dacă cineva îți spune: „Roagă-te pentru mine”, zi în inima ta: „Dumnezeu să ne miluiască pe noi” și ajunge. Iar a-l pomeni totdeauna nu ți-e dat ție, ci celor desăvârșiți, care se pot ruga neîncetat unii pentru alții.⁴³⁶

⁴³⁵ Ascultarea e o tăiere a voii tale de suprafață, printr-o altă voie mai adâncă. E tăierea voii plăcute a egoismului, prin voia de a-ți stăpâni egoismul plăcerilor, care te ține în îngustimea orizontului biologic și individualist, și de a te ridica în largul orizontului dumnezeiesc și altruist. E mai multă încordare a voii în a asculta decât în a nu asculta. Voia egoistă e un capriciu ușuratic, e un răsfăț. De aceea, se poate spune că nu se poate tăia voia neascultătoare fără o osteneală a inimii și a trupului. Se numește „voie proprie” voia ce se cuvine tăiată, pentru că prin ea omul se slujește numai pe sine în mod egoist, sau în primul rând pe sine. Dar și voia prin care taie cineva această „voie proprie” e o voie care-l are pe om ca subiect, dar ca subiect care-și pune voia în slujba lui Dumnezeu și a semenilor și, prin aceasta, în slujba eului său făcut să câștige o viață înaltă și netrecătoare. El face oarecum voia altora, dar nu voia lui egoistă, ci voia care slujește binele lor, identic cu binele propriu. În același timp, face voia lui Dumnezeu, prin care urmărește binele său și al semenilor săi. Căci, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul (Opuscula theologica et polemica), Dumnezeu voiește ceea ce promovează firea adevărată a omului, deci ceea ce e conform cu voia adevărată a omului. În felul acesta, în adânc, voia lui Dumnezeu și voia omului (sau a tuturor oamenilor) coincid, deși subiectele sunt diferite. Totuși, întrucât voia lui Dumnezeu stă la baza ființei și voii omului, deși cea din urmă nu e de la sine, se poate vorbi de două voi. Așa se poate vorbi și de două voi în Hristos, dar și de o unitate desăvârșită între ele, mai ales că în El este și un unic Subiect al lor. În Împărăția lui Dumnezeu va fi o unire deplină între voia tuturor oamenilor și voia lui Dumnezeu, după pilda unirii celor două voi în Hristos.

⁴³⁶ Cine se roagă pentru altul câștigă și el însuși. Căci săvârșește un act de iubire și

250. *Întrebare a aceluiași către același: Te rog, părinte, să-mi spui cum pot să cunosc că sunt întru supunere și am părăsit voia mea? Și ce trebuie să fac ca să fiu deopotrivă cu frații? Căci aud de la Părinți că cel ce se află întru supunere și nu-și face voia sa, ci e deopotrivă cu frații în toate, înaintează repede. Și îmi cercetez inima, ca să aflu dacă duc viața de mănăstire ca frații, și nu primesc asigurare, deoarece dezleg (postul) înaintea lor și mă împărtășesc mai repede de mâncare și mănânc de unul singur. Aș vrea să mă probez dacă pot mânca mai târziu, dar mă tem din pricina bolii.*

Răspuns: Poți să afli dacă duci viață de mănăstire din aceea că nu faci vreun lucru din voia ta, nici nu mănânci de unul singur, nici cu frații, ci că faci cele poruncite ție fără discuție. Te socotești pe tine ca unul dintre bolnavi. Dar bolnavii sunt în afară de mănăstire, pentru ce mănâncă singuri? Să nu fie! Ci fac aceasta pentru boala lor, la porunca Avvei. Așa ți-a dat și ție Dumnezeu ca motiv slujirea bătrânului, ca să nu se smintească cei nedepriși văzându-te pe tine mâncând mai repede. Deci nu atâră de tine să mănânci mai târziu cu cei ce nu sunt bolnavi. Iar dacă ești bolnav, iarăși trebuie să te îngrijești, ceea ce naște în tine întristare. Deci, odată ce ți s-a dat motiv să nu pricinuiesti cuiva gând de sminteală, nu fi chinuit că mănânci de unul singur. Astfel, viața de mănăstire și egalitatea fraților din mănăstire stă în a face orice lucru la porunca Avvei, și nu după voia proprie. Nu-ți aduci aminte că ai luptat cu Avva și n-ai voit să împlinești porunca lui? Cum ai cutezat să murmuri, în prostia ta? Te luptai ca să nu mănânci? Nu te luptai pentru voia ta? Dacă voiești să te folosești și să rămâi în viața de mănăstire, taie voia ta în toate și supune-te deopotrivă cu frații, și iată ești împreună-viețuitor cu ei în obștea mănăstirii spre folosul sufletului tău,⁴³⁷ călăuzit de părinții tăi, de marele Bătrân și de ceilalți. Urmează sfătuirii lor, cu harul lui Hristos. Căci ei cunosc, frate, mai

sporește în ea, ridicându-se la o stare superioară. Apoi se roagă și pentru sine, căci prin însuși faptul că se roagă se pune în legătură cu Dumnezeu, de la Care vin bunătatea și puterea. Deci, rugându-te pentru altul continuu, te rogi și pentru tine continuu. Și câți pot face aceasta? Apoi cine poate să aibă mereu în minte pe toți, în mod continuu? Dar cel desăvârșit îi poate avea virtual în gând. În orice caz, rugăciunea cuiva pentru altul îl unește cu acela în cugetul lui. Astfel, rugăciunea este un mijloc de unire între oameni, pentru că e un mijloc de iubire între ei.

⁴³⁷ Nu în uniformitatea lucrului de împlinit stă unitatea vieții în mănăstire, ci în uniformitatea ascultării de părinții din mănăstire, care dau fiecărui monah să împlinească un lucru potrivit cu ceea ce îi este de folos. Toți trebuie să se supună în mod absolut lor ca lui Dumnezeu, dar pentru a fi condus fiecare spre desăvârșire pe linia potrivită lui, conform talanților proprii care trebuie dezvoltăți, dar și a slăbiciunilor lui, de care trebuie să țină seama. Apostolul Petru merge pe linia lui, Ioan pe a lui, dar fiecare în aceeași totală dăruire lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a făcut pe oameni uniformi și nici nu vrea să-i uniformizeze.

bine ca tine ceea ce este de folos sufletului tău.

251. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Cerându-i-se de către bătrânul slujit de el, care era cleric, în vreme ce el însuși nu era cleric, să facă rugăciunea și să binecuvânteze mâncarea sau fiind însărcinat cu altele de felul acesta, a întrebat dacă trebuie să-l asculte în privința aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ferește-te de a te bucura pentru cinstea ce ți se dă, dar arată ascultarea care alungă împotrivirea urâtă de Dumnezeu și de cei ce-L iubesc pe El. Ține ascultarea, care înalță la cer și face pe cei ce o au asemenea Fiului lui Dumnezeu.⁴³⁸ Lui se cuvine slava în veci. Amin.

252. *Alt frate (ed. fr.: Dorotei⁴³⁹) a întrebat pe celălalt Bătrân: Deoarece am niște bani (niște bunuri) și voiesc ca o parte să o dau mănăstirii, iar alta săracilor, spune-mi părinte, trebuie să-i împart pe aceștia prin Avva?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cele dintâi răspunsuri ți le-am grăit ca unui om care are încă trebuință de lapte (cf. *Evrei* 5, 12). Acum însă, când vorbești din supunerea desăvârșită, fă și tu ceea ce s-a scris: „Deschide gura ta și o voi umple pe ea” (*Psalom*, 80, 9). Frate, nu trebuie să înveți de la mine cel prea mic ce să faci, ci ascultă ceea ce s-a scris în *Fapte* despre cei ce-și vindeau ale lor și puneau prețul lor la picioarele Apostolilor, deci că „împărțeau fiecăruia după trebuința ce o avea” (4, 35) nu prin ei, ci prin Apostoli. Și așa, ei s-au izbăvit de grija banilor și de slava deșartă. De dorești deci să ajungi la această măsură și să te bucuri de negrijă și să te ocupi de grija de Dumnezeu,⁴⁴⁰ fă și tu așa. Frate, foarte puține sunt cele ale tale față de cele ce s-au dat de către unii lui Avva Isaia. Căci îi dădeau lui mii de monezi, zicând: „Folosește-le cum știi”.

⁴³⁸ Supunerea fiind una cu smerenia, urcă pe cel ce o are la cer, după cuvântul Mântuitorului: „Cel ce se smerește se va înălța” (*Matei* 23, 12; *1 Petru* 5, 6). Căci prin smerenie s-a urcat și Fiul lui Dumnezeu ca om la cer. În smerenia și ascultarea totală, prin care omul s-a ridicat dincolo de sine, dă de Dumnezeu, se deschide total lui Dumnezeu. Cât timp e preocupat de sine în sens egoist, nu poate experia pe Dumnezeu și nu-L poate primi. În smerenie se poate uni omul cu Dumnezeu și cu ceilalți, poate cuprinde pe Dumnezeu și pe toți.

⁴³⁹ Trad. fr. dă scrisorile de la 252 până la 338 ca fiind adresate lui Dorotei, ale cărui învățături le-am inclus în Filocalia, 9, Ed. IBMO, 2013, pp. 551-720.

⁴⁴⁰ Există griji felurite. E grija de noi înșine și deci de cele ale lumii, prin care satisfacem trebuințele noastre, și grija de Dumnezeu, care nu mai e în slujba egoismului. Prin cea din urmă aruncăm asupra lui Dumnezeu grija de noi și El poartă grijă de noi (cf. *1 Petru* 5, 7). Aceasta e propriu-zis grija de a nu avea grijă de noi, de a fi liberi de noi pentru Dumnezeu, în Care e toată viața noastră de acum și din veci, toată respirația spirituală, toată siguranța de noi înșine. A avea grijă de Dumnezeu înseamnă a gândi mereu la El și la împlinirea poruncilor Lui, prin care înaintăm în viațuirea cu El și în grija de semenii, iar prin aceasta împlinind adevărata grijă de noi.

Nu-i spuneau unde sau cum. Aceștia au făcut un lucru desăvârșit și s-au eliberat de griji. Iar tu, odată ce a fost voia lui Dumnezeu să vii la bucuria aceasta, ești dator să ai mulțumire și să arăți mulțumirea ta celui ce poartă povara ta. Nu cumva semănătorul celor rele să semene în tine gândul că cel ce a primit banii tăi trebuie să-ți mulțumească.⁴⁴¹ Dumnezeu să facă ceea ce este le folos mântuirii sufletului tău.

253. Același a întrebat pe marele Bătrân de trebuie să împartă banii (bunurile) prin Avva și cum să-i împartă și cui.

Răspuns: Domnul să te binecuvânteze, fiule. Vrei să fii fără grijă, și nu vrei, fiind împiedicat de voia ta. Spune numai ce voiești să se lase obștii și pe seama celor lipsiți și fii fără grijă. Aceasta este ascultarea, să nu ai stăpânire peste tine.⁴⁴² Ce e mai de preț decât sufletul tău, de care Domnul a spus că e mai de preț decât lumea întreagă (cf. *Matei* 16, 26)? Și dacă l-ai predat lui Dumnezeu și părinților tăi duhovnicești, de ce mai șovăi să le încredințezi lor cele mai neînsemnate? Vezi cum te războiesc fără să-ți dai seama, slava deșartă și necredința? Și dacă ești așa, nu le-ai încredințat cu adevărat nici sufletul tău și atunci cum aștepti să fii miluit prin ei? Eliberează-te de griji, de voiești să te ocupi cu Dumnezeu eliberat de toate. Și eu voi purta grija de a împlini ceea ce ai hotărât. Ocupă-te numai, fără grijă, cu Dumnezeu. Și iartă-mă pe mine, de dragul iubirii.⁴⁴³

⁴⁴¹ Dacă adresatul ar socoti pe conducătorul obștii dator să-i mulțumească pentru banii dați, i-ar socoti mai departe ca ai săi și s-ar mândri pentru fapta pe care a făcut-o. El nu s-ar uita propriu-zis pe sine, ci ar da eului său o față mai pioasă, mai înșelătoare, superioară celor ajutați. Și, într-un fel, i-ar jigni pe cei pe care i-a ajutat. De aceea, să nu ne mire când cei cărora le-am făcut vreun bine se arată „nerecunoscători”, sau când arată o recunoștință de silă, falsă, pentru că mai au nevoie de noi. Desigur, au și aceia o vină, dar nu contribuim oare și noi la vina lor?

⁴⁴² Să nu fii stăpânit de nimic fără voia ta e o treaptă. Dar să nu te lași stăpânit în numele Domnului, sub pretext că vrei să dispui tu de tine însuși, poate să însemne că ești stăpânit de toate capriciile. Sfântul Apostol Petru ne spune: „Trăiți ca oameni liberi, dar nu ca și cum ați avea libertatea drept acoperământ răutății, ci ca robi ai lui Dumnezeu” (1 *Petru* 2, 16). Numai în Dumnezeu poți fi liber de tine, deci de toate cele inferioare. Numai în ascultare de Dumnezeu simți cu tărie mărirea Lui și iubirea Lui, care te face liber de toate cele mărginite și te duce la viața adevărată, neîngustată. Pe de altă parte, a asculta de Dumnezeu înseamnă a-L lăsa pe El să fie Stăpân cu iubirea Lui asupra ta și a nu voi să fii tu însuși stăpân asupra ta și închis față de iubirea Lui. Căci aceasta este o altă robie.

⁴⁴³ De ce își încheie toate scrisorile cerând iertare adresatului, deși nu-i greșește cu nimic? El n-ar putea fi fericit în Dumnezeu, dacă ar ști că cineva a rămas în afară, fiind tulburat de ceva împotriva lui. El trebuie să lupte continuu ca să însenineze sufletul oricărui om cu care a avut o legătură pe pământ. De aceea, cine nu iartă sau nu cere

254. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, cum ajunge cineva să-și poată tăia voia și la starea în care să poată spune: „Iată, am lăsat toate și am urmat Ție” (Matei 19, 27)? Pentru că am ținut pentru mine un mic locșor (o bucată de pământ) pentru întreținerea mea, fiindcă sunt bolnav.*

Răspunsul lui Varsanufie: Părăsirea voii proprii e una cu vărsarea sângelui, adică e una cu a ajunge cineva în lupta de a-și tăia voia până la moarte.⁴⁴⁴ Iar cuvântul: „Iată, am lăsat toate și am urmat Ție” vorbește despre desăvârșire și nu despre mici locșoare și puțini bani. El mai vorbește și despre gânduri și vreri. Dar tu n-ai ajuns încă la această desăvârșire. Când te vei apropia, vei auzi ce trebuie să faci. Deocamdată, ține-te numai de aceasta: Fii fără griji față de toate lucrurile și grijile. Iar locșorul ține-l deocamdată spre întreținerea ta. Domnul Iisus Hristos să te ducă la bucuria aceea negrăită, căci El este lumina veșnică.⁴⁴⁵ Amin.

255. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Roagă-te Domnului pentru mine și spune-mi ce să fac, căci sunt foarte războit de curvie și mă aflu în primejdia de a ajunge la deznădejde și nu mă pot nici înfrâna (de la mâncare) din pricina slăbiciunii trupului.*

Răspuns: Frate, diavolul, pizmuindu-te, a pornit război împotriva ta. Păzește-ți deci ochii și să nu mănânci pe săturate. Iar de vin împărtășește-te puțin, pentru slăbiciunea de care vorbești. Agonisește-ți însă smerenia, căci prin ea se rup toate cursele vrăjmașului (cf. *Pateric*, Antonie, 7). Iar eu, cel prea mic, voi pune toată puterea mea să mă rog lui Dumnezeu ca să te apere de toată ispita și să te păzească de tot răul. Nu te încovoi, frate, nici nu te preda deznădejdii, căci aceasta este marea bucurie a diavolului. Ci, rugându-te neîncetat, zi: „Doamne, Iisuse Hristoase, mântuiește-mă de patimile de ocară!”

iertare nu poate intra în Împărăția iubirii. Apoi, cine poate spune că a făcut totul pentru altul? Poate ca cineva să fie tulburat chiar de o gelozie pe cei foarte credincioși și buni și să nu se simtă bine văzându-i. De aceea cei buni au trebuința să se smerească la culme, pentru a nu le da acelora sentimentul că se socotesc superiori. Dacă totuși nu-i pot face să accepte societatea lor în Împărăția cerurilor, pe de o parte rămân cu o compătimire pentru ei, dar, pe de alta, n-au ce să le facă. Într-un fel, aceia se simt „mai bine” în afara societății lor. E mai suportabil pentru ei chinul care le vine din disprețul bucuriei de bine a celor buni, decât trăirea de silă în societatea lor.

⁴⁴⁴ Adică până la moartea ce i se cere și pe care se simte mânat să o suporte pentru binele altuia sau pentru scăparea lui.

⁴⁴⁵ Hristos este bucuria negrăită, pentru că are în Sine dragostea negrăită față de noi. Dar această bucurie sau dragoste cuprinde în ea și sensul suprem, sau toate sensurile existenței. Cei răi sunt întunecați și se află în întuneric, pentru că n-au nici bucurie deplină și durabilă, nici o înțelegere adevărată a sensului existenței.

și vei afla mila lui Dumnezeu. Și așa vei primi putere prin rugăciunile sfinților. Amin.

256. *Același frate, războit prin aceeași patimă a curviei, l-a rugat pe același mare Bătrân să se roage pentru el și să-i spună cum poate ști cineva dacă se ispitește de pofta lui sau de la vrăjmașul.*

Răspuns: Frate, fără osteneală și zdrobirea inimii nimeni nu se poate mântui de patimi și plăcea lui Dumnezeu. Când deci cineva este ispitit de pofta sa e semn că n-a avut grijă de sine și și-a lăsat inima la cele săvârșite de el înainte. Și așa, își aduce prin sine asupra sa mânia din pofta proprie. Iar mintea, orbindu-se treptat, ajunge din neștiință să ia aminte la cel pe care-l pofteste și să grăiască cu el, și nascocoeste motive ca să-i grăiască și să șadă împreună cu el și vine pe toate căile la împlinirea poftei sale. Astfel, a lăsa gândul în acestea înseamnă a mări războiul care duce la cădere, dacă nu cu trupul, măcar cu duhul, prin învouri (consimțiri). Și așa ajunge omul să aprindă el însuși focul în sine ca într-o materie. Dimpotrivă, omul treaz și înțelept care voiește să se mântuiască, văzând de unde-i vine vătămarea, se păzește pe sine cu toată grija de orice amintire rea, ca să nu zăbovească cu gândul la patimi, cum se păzește de priviri și de întâlniri și de orice motiv nascocit, temându-se să nu-și aprindă el însuși focul. Iată războiul pricinuit de poftă sau de voința proprie. Iar ispita venită de la diavolul este aceasta: inima celui ce voiește să se mântuiască se teme să primească sămânța,⁴⁴⁶ și prin aceasta se păzește cu trezvie pe sine de amintirea cea rea și de ocuparea gândirii cu patimile, ca și de priviri, și de întâlniri. Iar dacă nevoia de vreun lucru îi cere să se întâlnească cu cineva, mai bine se lipsește de acel lucru, decât să-și piardă sufletul. Veghează, frate, căci ești muritor și vremelnic. Nu te învoi să-ți pierzi viața veșnică pentru plăcerea de scurtă durată. Ce alt folos îți aduce împuțiciunea și necurația păcatului, decât rușine și osândă și sminteală? Iar înfrânarea aduce biruința, cununa și lauda. Strânge calul tău în frâul cunoștinței, ca nu cumva, privind ici și acolo, să înnebunească după femei, mai bine zis după bărbați, și să te arunce pe tine, călărețul lui.⁴⁴⁷ Roagă-te lui Dumnezeu ca „să întoarcă ochii tăi, ca să nu vadă stricăciunea” (*Psalmii* 118, 37). Iar de vei dobândi o inimă bărbată, vor fugi de la tine războaiele. Fă-te usturător ca vinul pentru rană și nu vei lăsa să

⁴⁴⁶ În ediția Volos, la notă: „Sau atacul (momeala) vrăjmașului”.

⁴⁴⁷ Calul e altceva decât călărețul. Pofta trupului și vrerea păcatului, stârnită de această poftă, sunt altceva decât voia subiectului, adevăratul stăpân peste toate cele din care se constituie omul, deși voia subiectului poate ceda și se poate pune într-o anumită măsură în slujba poftei și a păcatului. Subiectul e târat oarecum fără voia lui sau cu o jumătate de voie, în cele pe care, pe de altă parte, le simte contrare lui, putând fi dus prin repetiție până la moartea lui sufletească, încât omul să devină aproape un fel de automat sau un obiect purtat încoace și încolo de impulsuri refulate.

se adune împuțiciunea și necurăția. Dobândește plânsul, ca să te înstrăineze pe tine de îndrăzneala care destramă sufletele celor ce au câștigat-o pe aceasta.⁴⁴⁸ Nu arunca pe jos unealta fără de care nu se lucrează pământul roditor. Iar unealta aceasta este smerenia⁴⁴⁹ făurită de marele Dumnezeu, prin care se dezrădăcinează toate buruienile din ogorul Domnului și se pricinuieste har celor ce-l lucrează prin ea. Smerenia nu cade, ci ridică din cădere pe cei ce o au.

Îmbrățișează cu toată inima plânsul, căci el este soțul buneii lucrări. Silește-te să tai voia ta în toate. Căci aceasta se socotește drept jertfă a omului. Aceasta este cea despre care s-a spus: „Că pentru tine ne dăm la moarte toată ziua; socotitu-ne-am ca niște oi spre junghiere”⁴⁵⁰ (*Psalmii* 43, 24). Să nu te moleșești pe tine în întâlniri și convorbiri, căci acestea nu te vor lăsa să înaintezi după Dumnezeu. Chinuiește-ți mult simțurile: vederea, auzul, gustul, mirosul, pipăitul, și vei înainta prin harul lui Hristos. Căci nu ajunge cineva martir (martor) fără chinuri. Căci și Domnul a spus: „Întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre” (*Luca* 21, 19), iar Apostolul zice: „Întru răbdare multă, în necazuri” etc. (*2 Corinteni* 6, 4). Ia seama să nu arăți caldeilor comorile casei tale, căci atunci te vor lua prizonier pentru Nabucodonosor, împăratul babilonienilor (cf. 4 *Regi* cap. 25). Calcă în picioare patimile, gândindu-te totdeauna la răspunsul acesta, ca să nu fii călcat în picioare și să fii chinuit de ele cu putere.⁴⁵¹ Fugi de ele ca un cerb de plase, ca să nu te sfâșie ca pe un miel. Nu te teme de ei, căci nu au putere. Domnul nostru Iisus Hristos

⁴⁴⁸ E îndrăzneala obraznică și nesimțită, care face sufletul tocit și în stare să rădă de toate sentimentele delicate, de tot respectul pentru valorile superioare.

⁴⁴⁹ Smerenia susține o sensibilitate delicată în om chiar față de ființa proprie, chiar față de trup, știind că chiar acesta este un organ plin de taine, dat omului de Dumnezeu pentru a-i fi mediu de manifestare a sentimentelor curate și a faptelor bune ale sufletului. Căci smerenia e opusul obrăzniciei grosolane, care pe toate le murdărește, care n-are respect de nimic, pentru că nu înțelege nimic din realitate, pentru că nu vede în nimic prezența lui Dumnezeu.

⁴⁵⁰ A-ți tăia voia înseamnă a înceta să trăiești pentru tine, înseamnă să te jertfești. Dar eul prin care trăiești patimile egoiste este un eu de suprafață, un eu prin care nu te trăiești în adâncul, în plinătatea și autenticitatea ta. Acest eu de suprafață trebuie omorât, pentru ca să iasă la suprafață adevăratul tău subiect, în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii.

⁴⁵¹ Sau ești călcat în picioare de patimi, sau stai în picioare ținând patimile sub călcăiul tău și până la urmă desființându-le. Omul nepătimaș e omul liber, omul tare, omul neîncovoiat, omul care se mișcă după voia sa cea adevărată. El stă în picioare chiar în fața lui Dumnezeu, căci Dumnezeu nu-l robește, ci îl iubește. Dacă l se închină, l se închină din iubire și recunoștință pentru tot ce i-a dat și-i dă. Dacă e rob lui Dumnezeu, nu e rob de frică, ci în același timp e fiu, care-L iubește din libertate. E robia fiului dăruit total, din iubire, Tatălui iubitor.

i-a slăbit⁴⁵² și i-a făcut fără putere. Dar nu dormi, căci, deși sunt pe jumătate morți, ei nu dorm. Și nu te lenevi, căci nici ei nu se lenevesc. Dă puțin mână⁴⁵³ ta părinților tăi, care voiesc să te smulgă din noroiul rău-mirositor. Adu-ți aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16).

Să nu judeci pe cineva (cf. *Matei* 7, 1), să nu disprețuiești sau să smintești pe cineva. Nu gândi despre cineva cele pe care nu le-ai văzut la el. Căci acestea sunt spre pieirea sufletului. Ia aminte la tine și așteaptă moartea care vine. Spune-ți cuvântul fericitului Arsenie: „Arsenie, pentru ce ai ieșit (din lume)?” (*Pateric*, Arsenie, 40). Învăță ce ai venit să cauți aici. Aleargă spre Iisus, ca să-L apuci. De vrei să te mântuiești, iuștește-ți pasul, ca să te afli în această bună împreună-vestire cu sfinții Bătrâni. De vrei să înaintezi, lucrează. Răvnește să fii cu sfinții, slăvit în slava cea negrăită, și nu cu dracii, în pedeapsa cea negrăită. Dorește să fii în Împărăția cerurilor, și nu în gheena focului. Dorește să auzi: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu” (*Matei* 25, 34) și: „Bine, slugă bună și credincioasă” (*Matei* 25, 21) și să nu auzi: „Du-te de la Mine, slugă blestemată și leneșă” (*Matei* 25, 26 și 41). A Domnului este slava în veci. Amin.

257. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Având multe păcate, voiesc să mă pocăiesc. Dar, din pricina slăbiciunii trupului, nu-mi pot însuși nevoița Părinților. Te rog să-mi spui cum pot pune început. Poruncește și lămurește-mă ce înseamnă ce ai spus în alt răspuns: „Să nu arăți babilonienilor comorile casei tale, pentru că atunci vei fi dus în prinoare în Babilon”.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, sunt unii săraci pe care Domnul i-a fericit (cf. *Matei* 5, 3). Sunt cei care au lepădat avuțiile lor, adică toate patimile, și s-au golit pe ei de ele pentru numele Domnului. Aceștia sunt adevărații săraci și ei au fericirea. Și sunt alți săraci care n-au dobândit niciun bine. Pe aceștia i-a amenințat, zicând: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților” (*Matei* 25, 41). Cel ce are astfel de avuții și e îngreunat de ele, să se lepede de ele și va scăpa de griji. Deci, de vrei să pui început, pocăiește-te. Află ce a făcut desfrânata, care a spălat cu lacrimi picioarele Stăpânului (cf. *Luca* 7, 38). Plânsul spală pe om de păcatele lui.⁴⁵⁴ Dar el nu-i vine decât cu osteneală, prin

⁴⁵² Domnul Iisus Hristos i-a slăbit pe demoni, întărind firea omenească din El și comunicându-ne și nouă, în temelul comunității de fire și al iubirii Lui față de noi, această tărie.

⁴⁵³ Omul are mână, nu e ca animalul sau ca obiectul, care e luat și mânat fără să-și dea mână. Prin mână se arată voința lui de a primi ajutor, de a răspunde iubirii ajutoare. Prin mână arată voința lui de conlucrare cu cel ce vrea să-l ajute, să-l ridice la starea lui din starea mai Joasă în care se află. Omul nu se ridică singur din starea inferioară în care se află, dar nici nu poate fi ridicat cu adevărat fără voia lui. Aceasta n-ar fi și o ridicare sufletească a lui. Viitorul soț „cere mână” viitoarei soții.

⁴⁵⁴ Cel ce plânge din durere pentru păcatele sale își înmoaie ființa, intră ca om adevărat în comunicare cu Dumnezeu și cu semenii, a ieșit din starea rigidă și egoistă a păcatului, e ca un om nou. S-a spălat, a înlăturat de pe el rugina care-l învătoșă și-i

multă ocupare cu Dumnezeu, prin răbdare și prin gândirea la înfricoșătoarea Judecată și la rușinea veșnică,⁴⁵⁵ și prin lepădare de sine. Căci Însuși Domnul a zis: „Cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Matei 16, 24). Iar a se lepăda cineva de sine și a-și lua crucea înseamnă a-și tăia în toate voia sa și a primi nesocotirea din partea altora.

Și pentru că ai spus că suferi de slăbiciunea trupului și că nu poți face nimic, fă după puterea ta, ca să tai puțin din pâine și din băutură. Căci Dumnezeu a primit cei doi bănuți ai văduvei și s-a bucurat de ei mai mult decât de toate darurile (cf. Marcu 12, 43). Deprinde neîndrăznirea, și te vei mântui. Păzește răspunsurile de mai înainte și pe acesta ca pe lumina ochilor. Iar prin cuvântul: „Nu arăta comorile tale babilonienilor” am numit pe demoni, câtă vreme tu ai socotit că în răspunsul meu e vorba de oameni. Căci dracii văd și se înfurie împotriva ta și te războiesc pe tine prin slava deșartă, iar pe cei mai simpli, prin sminteală. Iar tu vei purta răspunderea pentru amândouă. Dar celor ce pot să audă și să păzească aceste răspunsuri, ele le sunt spre bucurie și folos, însă tot lucrul bun pe care-l faci silește-te să-l ascunzi, căci atunci îți va fi de folos.⁴⁵⁶ Domnul să te înțeleptească prin rugăciunile sfinților. Amin.

258. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că tare mă chinuie gândul curviei, al fricii și al moleșelii (al plictiselii). Când văd pe fratele față de care sunt războit, gândul îmi spune să stau de vorbă cu el, ca nu cumva, nestând de vorbă, să intre prin aceasta la bănuială. Și simt că dracii mă tulbură și mă tem foarte de aceasta.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, dracii îți pricinuiesc gânduri de frică, de moleșeală și de curvie pentru că nu ești deprins cu războaiele vrăjmașului. Stai tare cu inima în fața lor. Căci atleții nu se încununează dacă nu luptă; dacă nu se dovedesc probați în războaiele pentru împărat, nu se preamăresc, cum s-a întâmplat cu David. Oare nu psalmodiezi: „Cercetează-mă, Doamne, și mă încearcă. Aprinde răunchii mei și inima mea” (Psalmii 25, 2)? Și nu zici iarăși: „De s-ar rândui împotriva mea tabere, nu se va teme inima mea. De s-ar porni împotriva mea război, eu și atunci nădăjduiesc în El”

acoperea fața adevărată, de om adevărat, comunicativ. S-a făcut om simțitor, care nu mai poate continua viața nesimțită în păcat.

⁴⁵⁵ Cel trimis de Judecata din urmă la iad e descoperit cu toate faptele lui de rușine în fața tuturor, fapte pe care niciun raționament sofisticat nu le mai poate acoperi pentru vreunii naivi. Iadul va fi și locul celor cinici, care-și recunosc fără rușine caracterul urât al faptelor lor. E resemnarea într-o stare de scârbă, pe care și-o recunosc toți în mod reciproc.

⁴⁵⁶ Dacă ții să arăți faptele tale bune, îi umilești pe alții și nu dovedești că Cel ce ți-a dat puterea să le faci e Dumnezeu. De aceea a spus Mântuitorul: „Când veți fi făcut toate acestea spuneți: Slugi nevrednice suntem, ceea ce eram datori să facem am făcut” (Luca 17, 10).

(*Psalmii* 26, 5-6)? Iar despre frică zice: „Chiar de voi umbla în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești” (*Psalmii* 22, 4). Și despre moleșeală zice: De se va ridica asupra ta mânia celui ce stăpânește, să nu lași locul tău (cf. *Ecclesiastul* 10, 4).⁴⁵⁷ Nu voiești să te faci probat? „Căci bărbatul nedeprins (neispitit) e neprobat” (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90). Războaiele fac pe om probat.⁴⁵⁸

Aceasta e lucrarea monahului: să rabde războaiele și să se împotrivească cu bărbăția inimii.⁴⁵⁹ Căci, fiindcă nu cunoști uneltirile lor, îți pricinuiesc gânduri de frică și-ți moleșesc inima.⁴⁶⁰ Dar trebuie să știi că Dumnezeu nu îngăduie războiul și ispita venite asupra ta mai mult decât le poți răbda. Aceasta te învață Apostolul, zicând: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți ispițiți peste puterea voastră” (*1 Corinteni* 10, 13). De multe ori am fost și eu cumplit ispitit, frate, în tinerețea mea de către dracul curviei. Dar m-am ostenit, luptând cu gândurile și împotrivindu-mă lor și neînvoindu-mă cu ele, căci puneam înaintea ochilor mei chinurile veșnice. Și făcând eu aceasta în fiecare zi, vreme de șapte ani, m-a ușurat Dumnezeu de ele. Acestei ispite îi pune capăt rugăciunea neîncetată însoțită de plâns. Iar tulburarea și-o pricinuiesc dracii din pizmă. Și dacă le-ar sta în putință, te-ar alunga și din chilia ta. Dar Dumnezeu nu le îngăduie să pună stăpânire pe tine. De aceea nici nu au putere. Dumnezeu te-ar putea ușura degrabă, dar în acest caz n-ai

⁴⁵⁷ Diavolul caută să pună stăpânire peste om prin toate păcatele și patimile. Omul e chemat să lupte pentru a scăpa de orice formă de stăpânire a lui, pentru ca înlăturând orice acoperiș al celor relative, care îl pot stăpâni, să se afle în comuniunea nemijlocită cu Dumnezeu cel absolut, nesupus planului celor relative, în libertatea iubirii depline. Căci Dumnezeu, fiind iubire, nu face pe om rob, nu-l stăpânește propriu-zis: când omul ajunge sub vreo stăpânire, s-a despărțit de Dumnezeu, s-a lăsat supus domniei forțelor inferioare, care întrerup legătura lui cu Dumnezeu.

⁴⁵⁸ Omul probat e om tare. El devine tare dacă rezistă ispitelor. Acesta e sensul probării. Împărăția cerurilor e a oamenilor tari, probați, care au ajuns de neclătinat de ispitele de plăcere și de durere, care nu se lasă luați în stăpânire de nimic, ci stăruie în comuniunea liberei iubiri cu Dumnezeu.

⁴⁵⁹ Omul progresat duhovnicește este în același timp puternic și simțitor; are o inimă plină de bărbăție, dar și de delicatețe. E puternic sau ferm în delicatețea, în bunătatea, în curăția lui. N-are în el nimic grosolan, trivial, și e statornic în această stare. În aceasta stă puterea și delicatețea lui, sensibilitatea lui fermă pentru tot ce e bun și contrară pentru tot ce e rău. „Dragostea nu cade niciodată”, cu toată delicatețea ei, sau pe măsura delicateții ei. Dar paradoxul mai are și alt sens: omul progresat duhovnicește e aspru cu sine și delicat cu alții.

⁴⁶⁰ Aceasta poate avea două înțelesuri: demonii îți aduc gânduri ispititoare pentru că nu le cunoști uneltirile rafinate sau Dumnezeu îi lasă să facă aceasta pentru a spori și tu în cunoașterea subtilităților binelui, care se pot opune subtilităților mincinoase ale răului. Dar aceste două cauze se pot afla împreună la Iov.

putea să te împotrivești nici altei patimi. Deci nu te lăsa slăbit de demoni, ca să privești la acea față de care ești ispitit sau să intri în vorbă cu acela, ci chiar dacă ai ajunge fără voia ta să te întâlnești cu el, trage-ți privirea de la el cu frică și cu hotărâre și să nu-ți predai auzul glasului lui. Și dacă acel frate ar intra în vorbă cu tine de la sine sau s-ar așeza lângă tine, fără să știe (că te ispitește), depărtează-te de el cu iscusință, în chip cuviincios, fără grabă. Și spune gândului tău: Adu-ți aminte de judecata cea înfricoșătoare a lui Dumnezeu și de rușinea ce-o vor suferi cei ce fac cele urâte. Și luptă împotriva gândului tău. Și vei afla ajutor în rugăciunile sfinților, și Dumnezeu te va milui. Nu fi copil cu mintea, ci „fii copil în răutate, iar la minte fii desăvârșit” (1 Corinteni 14, 20). Ia aminte, frate, la tine însuși, cum vei răspunde lui Dumnezeu.

259. Același l-a rugat pe același mare Bătrân, zicând: Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt amărât în toate și am multă nevoie de bunăvoință. Căci se seamănă în mine gânduri care-mi zic: „Du-te într-un loc străin și acolo te vei mântui”. Dumnezeu, prin rugăciunile voastre, să nu le lase să pună stăpânire pe mine.

Răspuns: Frate, blestemat este cel ce a semănat în inima ta astfel de gânduri, ca să calci poruncile, părăsind acest loc. Acesta este diavolul. Căci face aceasta îndemnându-te să arăți că ai dreptate, și astfel râde de tine, făcându-te sminteală multora. De aceea, suportă judecata acestora. Iar acestea le pătimești din lenevie și slavă deșartă, căci spui: Plec în loc străin, suport ocară. Dar cum se face că, auzind doar că un singur frate a spus contra ta un singur cuvânt, inima ți se tulbură și nu vrei ca cineva să afle că ai greșit? Dracii fac să se nască în tine, împreună cu lenevia, și slava deșartă, ca să-ți piardă sufletul. Fii încredințat în Domnul că, dacă n-ar fi fost mâna lui Dumnezeu și rugăciunile robilor adevărați ai lui Dumnezeu de aici, n-ai fi putut să rămâi în mănăstirea aceasta un an întreg. Dar tu, ca un orb, nu vezi. Nu vezi binefacerea pe care Dumnezeu a făcut-o cu tine și o face prin rugăciunile sfinților și a fericitului Avraam, care v-a spus ție și fratelui tău: „De veți stăruî în locul acesta, mă veți avea pe mine ca rugător pentru voi”. Fiule, ia aminte la tine cu toată grija și luptă cu gândurile, ca să nu te lenevești, nici să cazi în slava deșartă, nici să se încăpățâneze voia ta în ceva. Și nu primi gândurile semănate în tine odată cu îndemnul de a te îndreptăți, căci prin aceasta vei cădea cu cădere mare. Fii încredințat că oriunde ai pleca, de la o margine a pământului la alta, nu te vei folosi așa ca aici. Căci rugăciunea părinților de aici îți este asemenea ancorei unui vapor. Agonisește tărie și alungă de la tine îndrăzneala care aduce toate relele în om și lasă grija oricărui lucru. Și atunci vei fi liber pentru Dumnezeu. Și mori față de orice om. Aceasta este înstrăinarea.⁴⁶¹ Ține la nesocotirea ta de

⁴⁶¹ A prefera un loc altuia sau un om altui om înseamnă a ține la cele din lumea aceasta, a socoti că mântuirea depinde de un loc sau de un om din lume. Dumnezeu e

către alții și vei avea gândul tău netulburat.⁴⁶² Să nu te socotești pe tine că ai făcut vreun bine și plata ta va fi păzită neatinsă.⁴⁶³ Și, peste toate acestea, adu-ți aminte că nu vei întârzia mult timp în trup. Silește-te să poți spune în ceasul acela: „Sunt gata și nu sunt tulburat” (*Psalmii* 118, 60).

Frate, fără osteneală nu e cu putință a ajunge la viață. Și fără luptă nimeni nu se încununează. Bate-te, luptând să te mântuiești, și te va ajuta Dumnezeu, Care vrea „ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 *Timotei* 2, 4). El să te miluiască, fiule, ca să te predai cu răvnă lucrării Lui. Că a Lui este mila, puterea și slava în veci. Amin.

260. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Părinte, ce este ceea ce ai spus, că n-aș fi putut rămâne nici măcar un an în mănăstire? Și roagă-te pentru mine Domnului. Căci îndată ce mă culc, vine asupra mea demonul, înăbușându-mă. Am nevoie de iubirea ta de oameni.

Răspunsul lui Varsanufie: Ceea ce ți-am spus, că de nu erau rugăciunile părinților, nu ai fi rămas în mănăstire nici măcar un an, ți-am spus-o îndeobște despre monahi. Căci nu toți care sunt în mănăstire sunt monahi, ci cel ce face lucrul monahului. Pentru că s-a spus: „Nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri” (*Matei* 7, 21). De ce îți răzi de tine, frate nenorocit? Căci întrebi și nu stăruiești, ci, întrebând iarăși, le spui altora, căutând slava deșartă, căutând să plăci oamenilor. Și prin aceasta ești împiedicat îndată de la înaintare. Pentru aceasta, culcându-te, ești ispitit și vine asupra ta demonul care te înăbușă. Și pentru aceasta îngăduie Dumnezeu să fii pedepsit prin îndepărtare, ca să te ocărăști pe tine însuși ca un monah. Dar tu nu înțelegi, frate. Acesta e timpul ce ni s-a dat de a cerceta patimile noastre și de a ne tângui. Când șezi în chilie ta și ești supus ispitelor, ocărăște-te pe tine în toate și aruncă neputința ta înaintea lui Dumnezeu. Și El te va ajuta și-ți va da putere ca să sporești întru El.

pretutindeni. Cel preocupat intens de Dumnezeu n-are nevoie să schimbe locurile sau oamenii, nu pune pasiune în aceasta. Se cere să mori față de oameni în sensul de a nu-ți face dependentă fericirea și mântuirea de ei, nici de a căuta la păcatele lor, la plăcerile pe care ți le pot produce, la ceea ce se poate exploata din ei. Dar aceasta înseamnă totodată a nu-i sminti, ci a le face bine când e cazul sau a te interesa de mântuirea lor; a nu fi interesat lumește de tine.

⁴⁶² Nu te va supăra gândul că nu ești luat în seamă. Vei rămâne calm și vei putea cugeta la Dumnezeu, în loc să te agiți pentru tine. Te-ai ridicat mai presus de tine, cel de la suprafață, găsindu-te pe tine cel adevărat.

⁴⁶³ Nu căuta plata de la oameni și vei avea plată, adică nu căuta plată în mod egoist și vei avea plată în bucuria altruismului tău, a dăruirii tale lui Dumnezeu, din Care-ți vine toată puterea altruismului, în bucuria de a te afla în comuniune cu oceanul bunătații dumnezeiești, care se revarsă în toți cei deschiși lui Dumnezeu.

261. *Întrebare a aceluiași și cererea rugăciunii către celălalt Bătrân: Pentru numele Domnului, roagă-te pentru mine, ca să mă izbăvesc de patimile de ocară și de slava deșartă, că mă întinează în orice lucru pe care socotesc că-l fac bine. Și te rog să-mi spui: Cu ce scop trebuie să facă cineva pomenirea sfinților? Și cum poate scoate cineva răul ce-l are în sine?*

Răspunsul lui Ioan: De voiești să te izbăvești de patimile de ocară, taie de la tine îndrăzneala față de orice om; și mai ales față de cei spre care vezi că înclină inima ta prin patima poftelor. Prin aceasta te eliberezi și de slava deșartă. Căci slava deșartă e soața dorinței de a plăcea oamenilor. Și dorința de a plăcea oamenilor e soața îndrăzelii, iar îndrăzneala este pecetea tuturor patimilor.⁴⁶⁴ Iar cel ce face pomenirea sfinților fără slavă deșartă, socotind că face aceasta din îndemnul lui Dumnezeu, și nu de la sine însuși, se face împreună-părtaș cu aceștia și ia plata de la Stăpânul lor.⁴⁶⁵

Iar ceea ce îl ajută pe cineva să scoată din sine răul pe care-l are în sine este grija de mântuirea sufletului și iubirea față de Dumnezeu și pocăința sinceră.

Ascultă, fiule, și din cele arătate înțelege cele nearătate. Când ai vreo suferință în trup, te înfrânezi de la lucrurile care te vatămă; dar de ce nu lupți să te înfrânezi și atunci când suferă sufletul? E nevoie și atunci de multă silință și durere, cum zice Apostolul: „Îmi asupresc trupul și-l duc ca pe un rob” (1 Corinteni 9, 27). Folosește puterea ta și Dumnezeu te va ajuta prin rugăciunile sfinților.⁴⁶⁶ Căci însetează să vadă mântuirea noastră Cel ce s-a jurat pe Sine că nu voiește moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie viu (cf. *Iezechiel* 18, 23).

Multă putere urcă din locul acesta, de la rugăciunile slujitorilor adevărați ai lui Dumnezeu pentru noi toți; căci sunt încredințat că nu-i rușinează

⁴⁶⁴ Îndrăzneala e contrară sfeliei și respectului față de taina omului. Ea trece peste om, în mod grosolan, ca peste un obiect. Ea ispitește pe cel slab, se joacă cu el fără nicio sfială, îl amăgește, îl exploatează. Ea aprinde și susține patimile în cel ce îndrăznește și îl trage și pe celălalt la suprafața ființei lui. Îndrăzneala e superficialitate și trivialitate. Ea deschide ușa tuturor păcatelor și patimilor, neținând seama că prin aceasta le dă drumul să năvălească în sanctuarul ființei omenești. Ea nu se teme nici de Dumnezeu. Îndrăzneala e dovada însoțirii superficialității și grosolaniei cu supraprețuirea eului propriu.

⁴⁶⁵ Ia plata de la Domnul sfinților pentru că pomenește pe cei iubiți de El. Căci cel ce face aceasta intră în comuniune cu ei, în unire cu ei, împărțându-se și el de iubirea pe care o are Dumnezeu față de ei. Dacă Dumnezeu iubește pe oameni până ce sunt încă păcătoși și de aceea vrea să-i mântuiască, cu atât mai mult îi iubește pe cei ce fac voia Lui din ascultare și din iubire față de El.

⁴⁶⁶ Conlucrează în mod activ silința omului. Dumnezeu și rugăciunile sfinților. Toate se adună spre mântuirea fiecăruia.

Domnul. Adaugă și tu cei doi bănuți ai tăi, și-L vei bucura pe El ca și văduva aceea. Și leagă barca ta de corabia părinților tăi și te vor cârmui spre Iisus,⁴⁶⁷ Care poate să-ți hărăzească smerenie, putere,⁴⁶⁸ înțelegere, cunună, veselie. Amin.

262. Întrebarea aceluiași către același mare Bătrân: Fiindcă sunt mai tânăr și fără minte și mi s-a încredințat o slujire, te rog, părinte, să ceri pe seama mea mai întâi înțelegere, ca să pot face lucrul așa cum trebuie și să spun un cuvânt și să tac la vremea potrivită, și ca în cele ce am îndoială să chem pe Dumnezeu și rugăciunile tale, ca să mă ajute și să nu rătăcesc.

Răspunsul lui Varsanufie: E mare bucurie să ceară cineva un lucru cu frica lui Dumnezeu. Acesta va îndrăzni (să creadă) că cererea lui se va împlini.⁴⁶⁹ Dar ascultă, frate! Dacă ceri sămânță pentru ogorul tău, cultivă-l pe acesta, ca să-l pregătești pentru primirea seminței. Căci despre pământul cel prea bun și cultivat se spune că a dat câte „o sută” de roade pentru una (cf. *Marcu 4, 8*). Cât despre datoria de a nu împiedica puterea mea să fac cât pot, nu o voi împiedica, pentru porunca lui Dumnezeu, dar mărturisesc slăbiciunea mea de a nu putea să dăruiesc cât cere ea. De aceea sunt un nevrednic. Dar dacă crezi, vei lua prin credința ta nu numai atât cât îți pot dăruia pe măsura mea, ci cât ai nevoie.⁴⁷⁰ Căci cunoaște Dumnezeu cele de care ai nevoie înainte

⁴⁶⁷ Într-o mănăstire urcă, împletite în mod continuu, rugăciunile viețuitorilor spre Dumnezeu. Aceasta îl face pe fiecare prezent în ea în mod deosebit. Rugăciunea aceasta a tuturor îi unește pe toți întreolaltă și cu Dumnezeu. Aici sobornicitatea Bisericii e înfăptuită într-un mod deosebit de accentuat. Și în ea are loc nu numai o unire a viețuitorilor din ea, ci și a lor cu sfinții și cu toți cei vii din lume, pomeniți în rugăciunile lor. Un loc asemănător este și locașul oricărei biserici, unde se fac des rugăciuni în comun și se pomenesc sfinții, morții, și rudeniile și cunoștii celor din biserică. Rugăciunea ta, intrând în acest puternic curent suitor al rugăciunii comune, e dusă și ea la Dumnezeu de către el.

⁴⁶⁸ Puterea dată nouă de Hristos devine puterea noastră, care e și un efort al nostru. Nu se poate despărți între puterea lui Hristos și efortul nostru și între darurile lui Hristos și virtuțile noastre.

⁴⁶⁹ Această îndrăzneală către Dumnezeu este altceva decât îndrăzneala față de oameni. Ea nu înseamnă conștiința superiorității și superficialitate, căci cine se poate socoti, dacă cugetă serios la sine, superior lui Dumnezeu și cine poate rămâne în astfel de superficialitate? Ea e încrederea copilului în iubirea tatălui său, încrederea omului duhovnicesc că Dumnezeu îl va scăpa din necazul ce-l împresoară. Ea e îndrăzneala însoțită cu frica sau cu recunoașterea nesfârșitei puteri și iubiri a lui Dumnezeu, care nu trebuie disprețuită.

⁴⁷⁰ Dumnezeu ne cere numai cât putem. Dar noi nu dăm nici cât putem, din cauza moleșelii noastre, pricinuite de voia noastră. De fapt, nu vrem să dăm cât putem. Chiar dacă aș da cât pot, și aceasta ar fi oricum cu mult sub ceea ce e necesar pentru

de a cere tu (cf. *Matei* 6, 8).⁴⁷¹ Nu te îndoi deci și cred că Dumnezeu îți va da nu pentru mine, ci pentru credința ta. Înainte de toate, smerește-te înaintea lui Dumnezeu, căci celor smeriți le dă har (cf. *Pilde* 3, 34), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

263. Același a întrebat pe celălalt Bătrân: Cum să mă folosesc de înțelesul acestui răspuns al Bătrânului?

De vrei să afli cum să te folosești de înțelesul acestui răspuns al Bătrânului, el este așa: Când voiești să vorbești sau să faci un lucru, adu-ți aminte de numele Bătrânului și Dumnezeu va semăna în inima ta ce trebuie să faci sau să găsești. Dar cu smerenie, ca să nu pierzi darul acesta.⁴⁷²

264. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Ți-ai făcut milă, părinte, cu slăbiciunea mea și mi-ai dat sfatul ca în toate cele ce voi zice sau voi face să chem numele lui Dumnezeu și rugăciunile tale. Urmând acestui sfat, iată că umblu bine și mă silesc să lucrez sau să vorbesc după voia Lui. Dar mi se întâmplă ca, din lenevie, să uit uneori aceasta. De aceea, te rog să-mi ceri de la Dumnezeu trezvie și să nu mă lase să rătăcesc după voia mea. Te mai rog ca dacă, chemând pentru un lucru numele lui Dumnezeu și cerând rugăciunile tale, rămân în îndoială cum să lucrez sau să nu lucrez, să-mi spui ce trebuie să fac până la urmă. Și iarăși, dacă se întâmplă să fiu întrebat despre un lucru înainte de a chema pe Dumnezeu sau de a mă gândi ce să spun, și dacă cel ce întreabă vrea îndată un răspuns, luat astfel în scurt, ce să fac? Și-ți mai cer să te rogi să-mi pot stăpâni ochii, că hoinăresc de multe ori.

Răspuns: Dacă primește cineva o poruncă sau o părere sau un răspuns de la părinți despre vreun lucru și din uitare sau lene nu-l împlinește, cunoscând că a greșit, să se pocăiască și-l va ierta pe el Dumnezeu. Dar de ce ai scris, frate, numai despre trezvie? Eu mă rog pentru tot darul cel bun, ca să ți-l hărăzească Dumnezeu și ca să rămână cu tine în veac. Iar de ți se întâmplă să trebuiască să faci un lucru după ce ai chemat pe Dumnezeu și ai cerut rugăciunile sfinților și ai rămas totuși în îndoială, fă-l, căci aceasta e voia lui Dumnezeu și eu îl voi

curățirea mea de păcate, pentru mântuirea mea. Dar mila lui Dumnezeu împlinește nu numai ce nu pot de fapt să dau, ci și ceea ce lipsește din ceea ce pot să dau. Se cere numai să crezi în dărnicia Lui. Aceasta este îndrăzneala credinței. Și Dumnezeu va da, datorită credinței, nu numai pe măsura credinței noastre, ci și cât ne e necesar.

⁴⁷¹ Dumnezeu ne dă chiar mai mult decât cerem noi, căci noi nu cunoaștem nici măcar cele ce ne sunt de trebuință. Tatăl dă copilului mai mult decât băiguie el în cererea lui nepricepută, căci știe mai mult decât copilul ceea ce îi trebuie. Dumnezeu se mulțumește să manifestăm conștiința că toate ne vin de la El.

⁴⁷² Gândește-te la Bătrân și te va face să-ți dai seama cum ar lucra sau cum ar gândi el, și să te silești, din puterea lui Dumnezeu, să faci la fel.

ruga pe El pentru acel lucru. Iar dacă, întrebat fiind, ți se cere să răspunzi îndată, dat fiind că nimic nu se mișcă mai repede ca mintea, trimite-o la Dumnezeu și El îți va da ce să răspunzi fără grijă.⁴⁷³

Ceea ce păzește ochii de hoinăreală și omul întreg de orice rău este smerenia. Ea este unul dintre marile daruri despre care ți-am spus că le cer pentru tine, dacă adaugi și tu puterea ta. Ia aminte la tine, și Însuși Dumnezeu îți va da mâna și va face mila Lui cu tine.⁴⁷⁴

265. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Te rog, preamilostive părinte, ia seama la orbirea sufletului meu. Și te rog iarăși să ceri pentru mine lumina în inima mea, ca să pot deosebi judecata dreaptă de cea întru ascuns sucită; pentru că mă tem să cred ei.*⁴⁷⁵ *Căci îmi dau seama că de multe ori nu văd că înfățișez cuiva un lucru cu patimă. Și mi-am cercetat gândul să văd dacă îi place să se înfățișeze un lucru în felul acesta, prin altul, fără să recunosc că și eu l-am înfățișat altuia așa și că aceasta nu i-a plăcut. Se mai întâmplă iarăși că nu mi se pare că încep să fac sau să spun un lucru cu patimă, dar între timp, în vreme ce-l fac sau îl spun, gândul meu se îndulcește de el. Ce voi face deci, ticălosul de mine? Dar și în alt chip mă supără lucrarea patimii acesteia, mai bine zis inima mea iubitoare de slavă, căci se întâmplă că îmi vorbesc unii despre un lucru și, înainte de a-l face alții, se unește cu ei și se îndulcește, ca pricepându-l cu gândul meu.*⁴⁷⁶ *Te rog, părinte, roagă-te să mi se dea putere să tac. Căci mă mir cum știe inima mea că toate acestea sunt nimic, ba îl și golesc pe om de tot binele, pentru că se îndulcește de ele.*

⁴⁷³ Dumnezeu, cu Care mintea ta se poate pune îndată în legătură, te va face să răspunzi în mod cumpănit și plin de răspundere întrebării care ți se pune.

⁴⁷⁴ Dacă nu iei aminte la tine, dacă ești împrăștiat în tot felul de lucruri, nu te poți întâlni cu Dumnezeu și nu poți prinde ajutorul pe care ți-l dă spre sporirea ta duhovnicească. Un astfel de om nu are smerenie, căci nu se întâlnește cu mărirea puterii lui Dumnezeu în taina ființei sale.

⁴⁷⁵ Termenul grecesc λογισμός are și înțelesul de gând, dar și de judecată. Amândouă implică și o preferință pentru bine sau pentru rău. De aceea poate exista și o judecată sucită, șerpuită în ascuns, dar dându-și la suprafață o aparență de dreptate, de logică. Chiar cel ce o formulează își dă în parte seama că judecata lui, la aparență dreaptă, e în ascuns vicleană, înșelătoare, sucită. Părinții duhovnicești ai Răsăritului au fost foarte preocupați de mijloacele prin care pot fi deosebite aceste judecăți sucite de cele drepte.

⁴⁷⁶ E vorba în aceste propoziții de patima slavei deșarte. Cel ce se roagă de sfat arată cum, atunci când spune sau face ceva, simte că leagă de împlinirea sau spusa acelui lucru mândria că-l face sau îl spune el. Apoi arată cum observă că altul spune sau face un lucru amestecând în aceasta mândria, dar nu recunoaște că și el lucrează la fel. În sfârșit observă cum, arătând că pricepe ceea ce îi spune altul, manifestă și în aceasta mândria.

Răspunsul lui Varsanufie: Fără osteneala inimii nu ajunge cineva să deosebească gândurile.⁴⁷⁷ Deci eu mă rog lui Dumnezeu să-ți dea ție aceasta. Să se obosească inima ta puțin, și Dumnezeu îți va da ceea ce ceri. Și în toate acestea e la fel. Când îți va hărăzi Dumnezeu darul acesta, vei deosebi prin Duhul Lui, cu rugăciunile sfinților și cu osteneala dureroasă a inimii, gândurile unele de altele. Iar când vezi un lucru care-ți aduce un gând, taci, cum ai auzit de la fiul meu adevărat după Dumnezeu,⁴⁷⁸ de care trebuie să asculți în privința oricărui gând. Căci nu-ți grăiește de la sine, ci ceea ce îi dăruiește Dumnezeu spre folosul fiecăruia. Dumnezeu să te acopere și să-ți dea putere să taci în toate și har, ca să cunoști când trebuie să vorbești fără patimă. Căci inima ta nu știe în chip desăvârșit că ele întinează pe om. Pentru că, altfel, nu te-ar lăsa să te îndulcești cu ele.

266. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Marea milă pe care o ai față de mine, păcătosul, mă face iarăși să îndrăznesc să te tulbur. Luminează-mă cum trebuie să se ostenească inima mea, ca să vină în ea darul deosebirii. Lămurește-mă, părinte, și în privința pomenirii neîncetate a lui Dumnezeu, dacă mă socotești vrednic, și dă-mi putere pentru ea. Căci gândul meu îmi pricinuieste frică, pentru că nu pot să o țin. Pentru aceea te rog, stăpâne, arată-mi dacă acest lucru îmi este spre folos. Căci cred că, îndată ce iese cuvântul din gura ta, naște în inimă putere.

Răspunsul lui Varsanufie: A-ți osteni inima înseamnă a te ruga pururea lui Dumnezeu să nu te lase să rătăcești sau să umbli după voile tale. Prin aceasta vii la deosebirea gândurilor (la dreapta socoteală). Cât despre pomenirea neîncetată a lui Dumnezeu sau despre ocuparea cu El, pune numai începutul și nu te teme, căci te va întări și îți va da putere Dumnezeu. Seamănă numai cu nădejde, ca să seceri fără să slăbești. Binecuvântat este Dumnezeu, Care te binecuvântează să pui începutul, și-ți va da putere să stăruiești după măsura ta.

267. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Deoarece mi-a venit și în alte dăți, de multe ori, puțină căldură în câteva zile și apoi a încetat, și amintirea ei o păstrez și acum, de o oră cu plăcere și de o oră cu silă, mă înfricoșează gândul ca, nu cumva, precum înainte, tot așa și acum să mă părăsească iarăși acea puțină căldură și să-mi pierd sufletul cu desăvârșire, te

⁴⁷⁷ Odată ce un gând strâmb (o judecată strâmbă) nu poate fi deosebit de un gând drept (o judecată dreaptă), ci, prin temeieri teoretice și prin iubirea de rău legată în ascuns de judecata strâmbă sau de gândul strâmb, omul le poate socoti pe acestea drepte, numai prin lupta de a dezlipi inima de legătura ei ascunsă cu răul se poate da pe față judecata strâmbă sau gândul strâmb.

⁴⁷⁸ De la Avva Serid.

rog, bunule părinte, nu mă părăsi și arată-mi ce este ceea ce alungă amintirea aceasta și căldura. Cere pentru mine și paza simțurilor, pentru că de multe ori sunt robît prin ele și mai ales când inima caută un prilej pentru asta. Căci aceasta, de la sine, dusă de un anumit scop, izvorăște din ea amintiri pătimășe sau nebune, sau gânduri nepotrivite cu vremea. De aceea te rog, puternice părinte în Domnul, dăruiește-mi mie, slugii tale, trezvie, ca să înțeleg gândurile ce-mi intră în inimă și ca să știu ce trebuie să fac cu ele, ca să nu mă despartă de binecuvântarea ta. Mai lămurește-mă și în aceasta: Dacă fac sau spun vreun lucru în care sunt, precum mi se pare, ferit de păcat de către Dumnezeu, trebuie oare, după ce am isprăvit, să mulțumesc lui Dumnezeu? Și aceasta duce la iubirea lui Dumnezeu? Sau nu trebuie să primesc nicidecum gândul că am ocolit păcatul, ci mai degrabă să-mi caut greșeala în ceea ce am făcut sau am spus, și, ca urmare, să cer iertare pentru aceasta?

Răspunsul lui Varsanufie: Ostenește-te întru durerea inimii să le agonisești pe acestea și Dumnezeu ți le va da în chip neîncetat, înțeleg căldura și rugăciunea. Căci ceea ce le alungă este uitarea. Iar aceasta se naște din negrijă. Cât privește paza simțurilor, să știi că tot darul se dă prin oboseala inimii. Iar darul trezviei nu lasă gândurile să intre. Și chiar dacă intră, nu le lasă să ne vatăme. Dumnezeu să-ți dea trezvia și veghea.⁴⁷⁹ Căci e o poruncă care spune: Întru toate mulțumiți (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18), dar mai ales în ceea ce mi-ai arătat mie. Dar e de folos și a-ți cerceta greșelile și a cere iertare.

268. Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Mă rog ție, părinte sfinte, cere pentru mine putere de la Dumnezeu, că ceea ce îmi poruncesc mie când sunt singur, întâlnindu-mă cu frații, lepăd, și mă tem ca, nu cumva, obișnuindu-mă să păcătuiesc și rămânând numai la părerea de rău, fără să mă îndrept, să stărui în păcatele mele și să mor. Știu că îmi sunt de folos necazurile împreunate cu patimile, pentru că zdobesc învârtosarea sufletului meu; și să nu-mi fie mie, lipsitului de minte, să doresc ușurare de ele. Dar te rog, părinte, să-mi ajuți prin

⁴⁷⁹ Trezvia și veghea sunt atenția neîncetată la tine, ca să nu intre niciun gând îndoielnic în privința calității lui. Dar e și o conștiință continuă a prezenței lui Dumnezeu, unită cu rugăciunea. Căci numai din puterea sa omul nu poate rămâne în această trezvie în mod neîncetat. Trezvia nu e numai o atenție cu scop negativ: de neprimire a gândurilor necuvenite, ci mai ales o lucrare pozitivă: o atârnare neconținută a gândului de Dumnezeu. Iar aceasta nu se susține nici ea cu puterea noastră, ci are la baza ei un sentiment de răspundere, pe care nu ni-l impunem numai noi, ci e susținut în noi mai ales de Dumnezeu. Iar în sentimentul responsabilității trăim relația justă între noi și Dumnezeu, trăim poziția noastră adevărată, sau suntem conștienți de ceea ce suntem de fapt noi. Nu te poți cunoaște, dacă nu te situezi exact unde ești, cum e cazul cu cei ce nu știu de Dumnezeu. Căci a ști ce ești înseamnă a cunoaște relația ta cu supremul Izvor al existenței tale.

rugăciunile tale, ca, dacă îmi este de folos, să nu fiu biruit neîncetat⁴⁸⁰ și să nu aibă necaz inima mea pentru aceasta.

Răspuns: Nimeni să nu spună cuiva: „Fii fără grijă, că port eu grija ta”, căci își va călca făgăduința. Ci trebuie să adauge puțină străduință și cel legat cu sarcina și să facă și el tot ce poate pentru a păzi cu trezvie poruncile părinților lui. Și de cade o dată, să se ridice iarăși. Și mă încred în Dumnezeu că, chiar dacă ar fi răpit o dată, de se va strădui iarăși, nu va cădea în obișnuință, nici în nepăsare, ci Dumnezeu îl va duce iarăși în ceata celor ce se ostenesc și nu-i va lăsa sufletul până ce nu-l va ridica la măsura înaltă, la bărbatul desăvârșit (cf. *Efesenii* 4, 13). Deci să nu te moleșești, ci lucrează cât se întinde timpul înaintea ta. Fii ascultător, supune-te și-ți va veni într-ajutor Dumnezeu, Cel care „celor smeriți le dă har, iar celor mândri le stă împotrivă” (*Pilde* 3, 34). Zi neîncetat: „Iisuse, ajută-mi!”, și-ți va ajuta. Dumnezeu să-ți sloboadă sufletul de patimile de ocară, fiule.

269. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Mă închin ție, milostive părinte și doctor al sufletului meu bolnav. Vai mie, ce mi-ai arătat și spre ce țintă mă atragi, și unde sunt, legat prin reaua obișnuință! Căci chiar dacă sunt dezlegat puțin, iarăși mă întorc spre a răspândi și a primi.⁴⁸¹ Și dacă nu m-aș fi rușinat de bunătatea lui Dumnezeu și de mila ta, știind prin câte ostenești m-ai adus la picioarele tale, aș fi ajuns la deznădejde. Căci, atunci când sunt acoperit prin rugăciunile tale, umblu cu pace. Dar când mă dezvelesc puțin,⁴⁸² ca să se arate voința mea, îndată sunt biruit. Când șed de dimineață în chilie, îmi vine gândul să duc cuiva un răspuns și ies. Și după ce am împlinit aceasta, nu mai am poftă să mă întorc, ci mi se înșiră motive după motive care s-ar putea dezlega și fără mine, până ce mă rănesc. Și așa vin de-abia pe seară în

⁴⁸⁰ Cel care întreabă își dă seama că ispitirea prin patimi și chinul luptei împotriva lor înseamnă o continuă amenințare; totuși, se roagă să nu-i înceteze lupta și să nu fie biruit de patimi prin ispitele pe care le trezesc, ca să nu cadă în învârtosarea produsă de ele. Mai bine să rămână în chinul luptei. Omul poate avea sufletul său mereu conștient de amenințarea în care se află, când luptă cu patimile, sau ajuns pentru totdeauna deasupra lor. Dar la această stare nu ajung decât cel desăvârșit, printr-o luptă îndelungată. Ceilalți e bine să rămână în această luptă. Cei pătimiși în mod continuu sunt învârtosați continuu. Nu poartă nicio luptă. Nicio lumină nu străbate la sinea lor sau nu descoperă sinea lor. Sunt îngropați cu totul. Cei ce nu sunt îngropați cu totul în patimi, ci luptă ori de câte ori sunt ispitiți de ele ca să nu cadă sub puterea lor, își apără sinea lor de îngroparea totală, sau câștigă puterea de a și-o ține descoperită prin lupta continuă cu ispitele patimilor.

⁴⁸¹ A răspândi răul la alții și a-l primi de la alții și de la demoni înseamnă a nu fi eliberat de el, sau a fi eliberat câte puțin, din când în când.

⁴⁸² E bine să nu mă dezvelesc de grija de mine a unui părinte duhovnicesc și de ajutorul lui Dumnezeu.

chilia mea cu multă scârbă și întunecare și nemulțumire sufletească, neștiind ce să fac. De aceea iartă-mă, părinte sfinte, înaintea inimii tale, care vede toate. Fii cu mine după mila ta, așa precum vrei și precum știi. Căci eu nu știu ce să-ți spun, decât: Iartă-mă, pentru Dumnezeu!

Răspuns: Frate, nu se cuvine să-ți pierzi nădejdea din pricina acestora, precum nici cârmaciul corabiei izbite de valuri nu-și pierde nădejdea scăpării lui, ci mai degrabă cârmuiește corabia până ce o duce la liman. Așa și tu, aflându-te robit și tulburat de vreun lucru, gândește-te la începutul drumului, zicând cu prorocul: „Și am zis: Acum am început să înțeleg” (*Psalmii* 76, 10).⁴⁸³ Cearcă lucrurile, de pot fi făcute prin frați sau prin tine.⁴⁸³ Și iată-te din nou pe cale. Căci grija de tine cu gândul la Dumnezeu e o lucrare duhovnicească, săvârșită pe potriva mântuirii sufletului. Și lucrează după puterea ta, ca nu cumva niște lucruri mici să te scoată la timp nepotrivit din chilia ta. Căci aceasta este o uneltire drăcească. Ia aminte la tine cu înțelepciune, și Dumnezeu îți va ajuta prin rugăciunile sfinților. Amin.

270. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân să poarte păcatele lui.*

Răspuns: Frate, măcar că nu ceri un lucru peste puterile mele, dar îți arăt măsurile iubirii care se forțează să se ridice la cele mai presus de măsurile ei.⁴⁸⁴ Sunt uimit de persoana ta (de cererea ta) și primesc să o port,⁴⁸⁵ dar cu condiția să porți și să păzești și tu cuvintele și poruncile mele. Căci sunt mântuitoare și, păzindu-le, vei trăi neacoperit de rușine.⁴⁸⁶

271. *Întrebarea aceluiași către același mare Bătrân despre poruncile de care i-a spus, și cererea să fie împuternicit să le păzească.*⁴⁸⁷

Răspuns: Cel ce a împuternicit pe Părinții noștri, să împuternicească, frate, și iubirea ta, și să-ți dea înțelegere duhovnicească ca să înțelegi toate lucrurile tale. Dar tu păzește-ți limba de grăirea deșartă și pântecele de plăcere, și pe aproapele păzește-l de mânia ta. Agonisește neîndrăznirea, neprețuirea de

⁴⁸³ Cearcă să vezi dacă ai trebuință și de ajutorul fraților ca să scapi de ispite.

⁴⁸⁴ Iubirea omului are pe de o parte o măsură, dar pe de alta năzuiește să se ridice peste măsura ei, sorbind din iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu.

⁴⁸⁵ Persoana omului care-și are în față expresia concentrată este o taină care, cu toată tocirea ei, uimește pe cel ridicat din starea tocită a omului pătimăș. De aceea, cu toate păcatele ei ea îl îndeamnă pe acesta să o ia asupra sa, să lupte pentru ea, să sufere pentru ea, ca să o scoată și pe ea din tocirea pierzătoare în care se află.

⁴⁸⁶ Omul duhovnicesc îl ia asupra sa pe cel încă slab, dar nu-l ia și nu-l poate duce ca pe un obiect la mântuire, la starea eliberată de patimi, de persoană deplin realizată, ci, ajutat de cel ce-l poartă, acesta trebuie să facă și el tot ce poate pentru a se elibera de robia patimilor, pentru a ajunge la starea de om adevărat, de persoană realizată, liberă.

⁴⁸⁷ E un schimb continuu de cereri. Niciunul nu se socotește în stare să împlinească ceva singur, fără celălalt și fără Dumnezeu, Izvorul ultim al puterii.

sine, dragostea față de toți și ținerea totdeauna în minte a lui Dumnezeu, gândindu-te că odată te vei arăta în fața lui Dumnezeu. Să le ai pe acestea în tine, și pământul tău va aduce câte o sută de roade lui Dumnezeu, Căruia fie slava în veci. Amin.

272. *Întrebare: Ce înseamnă, părinte, neprețuirea de sine?*

Frate, neprețuirea de sine înseamnă a nu se socoti pe sine deopotrivă cu cineva și a nu spune despre un lucru bun: „Eu l-am făcut”.⁴⁸⁸

273. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân de a-l ajuta în pocăința pentru călcarea poruncilor care i s-au dat. Și întrebare: Cum trebuie să se pocăiască? Și dacă, în caz de încălcare, se desființează testamentul.*

Răspuns: În numele lui Dumnezeu, în privința cererii tale să-ți fie precum ai cerut. Păzește-te de acum înainte să nu mai cugești despre tine lucruri mari, ca să nu pierzi toate.⁴⁸⁹ Și când calci vreo poruncă, aleargă la pocăință. Și să nu o disprețuiești ca unul ce ai avea un platură pentru rană, ca să nu ajungi la stări și mai rele.⁴⁹⁰ Unindu-ți mâna ta cu a mea, testamentul meu pe seama ta va rămâne asigurat. Dacă nu, cum te va milui Dumnezeu ca să ascuți și să păzești sfaturile mele în Hristos? Amin.

274. *Același către același mare Bătrân, cererea rugăciunii, ca să nu se despartă de ocrotirea lui nici chiar în veacul viitor.*

Răspuns: Dacă ai fi înțeles, fiule, spusele mele, ai fi putut afla că ți-am dat o arvună a mântuirii sufletului tău. Nu socoti deci că mă înșel, nici că vreau să te despart de fiii mei adevărați, care se mântuiesc, și de Dumnezeu. Dar străduiește-te și tu să nu te desparți de o astfel de viață. Căci nici Apostolul n-a despărțit pe cineva, ci a zis: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă” (1 Corinteni 7, 15). Dar să nu se împlinească și cu tine aceasta! Însă ți s-a spus, spre asigurare, să iei aminte la tine însuși, ca să te străduiești să nu cazi din așteptarea acesteia și din nădejde. Întărește-te deci în Domnul, Care a

⁴⁸⁸ Neprețuirea de sine este o detașare de sine, o nepreocupare de valoarea sa și o împăcare cu această atitudine față de sine și a altora. Ea nu are sens decât în conștiința acută a relației tale cu Dumnezeu. Căci numai în relație cu El socotești că tot ce ești și faci datorezi lui Dumnezeu și că Dumnezeu știe ce face El pentru tine și câtă silință ai pus tu ca să înmulțești darul pe care ți l-a dat. Aceasta îți dă o liniște continuă, o netulburare de pe urma faptului că nu ești recunoscut de alții în valoarea ta. Ești liber și de tine și de părerea celorlalți, Îl socotești numai pe Dumnezeu ca Judecător drept.

⁴⁸⁹ Când te închipui a fi lucru mare, nu mai vezi realitatea cu adevărat mare, cea mai mare și mai bogată, Care este Dumnezeu, și nu mai ești în comunicare cu ea, ci te-ai îngustat în limitele tale.

⁴⁹⁰ Leși din pierderea de sine, din superficialitatea ta prin pocăință, ca să nu te scufunzi și mai mult în gol.

spus ucenicilor Săi să ia putere de Sus (cf. *Luca* 24, 49).

275. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Când cineva se socotește pe sine mai prejos de toată zidirea, dar viețuirea nu-i conglăsuiește cu aceasta, ce se poate spune?*

Răspuns: Când viețuirea cuiva nu e deopotrivă cu socotința lui despre sine, nici aceasta nu-i adevărată, ci e o amăgire pricinuită de draci.

276. *A aceluiași către același: Părinte, când nu numai că mă socotesc mai prejos de toată zidirea, ci, cercetându-mi conștiința, mă aflu obligat și de ea să mă socotesc mai prejos de toată zidirea, îmi bat și atunci dracii joc de mine?*

Răspuns: Acum, frate, ai început puțin să pășești drept, căci în conștiința aceasta stă adevărul. Dar Dumnezeu să te ducă la măsura desăvârșită, de a te socoti de fapt mai prejos decât toată zidirea.⁴⁹¹ Fii tare în Domnul!

277. *Întrebare a aceluiași către același: Care cale mântuiește: cea prin ostenele sau cea prin smerenie? Și despre uitare.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, osteneala adevărată nu este fără smerenie, căci osteneala în sine este deșartă.⁴⁹² Căci zice: „Vezi smerenia mea și osteneala mea și-mi iartă toate păcatele mele” (*Psalmii* 24, 19). Cel ce le are deci pe amândouă acestea ajunge repede. Iar cel ce are smerenia unită cu neprețuirea de sine dobândește același rezultat. Căci neprețuirea de sine ține locul ostenelei. Dar cel ce are numai smerenia în sine intră și el, dar mai cu întârziere. Deci cel ce voiește să țină smerenia adevărată să nu se prețuiască în ceva. Aceasta este adevărata smerenie.

Cel ce primește focul, pe care a venit Domnul să-l arunce pe pământ, nu știe de uitare și de luarea în robie, având totdeauna simțirea focului.⁴⁹³ La pildă

⁴⁹¹ Nu e vorba ca omul să se socotească de mai puțină valoare decât creația minerală, vegetală sau animală, ci decât omenirea întreagă la un loc, și mai prejos de puterea care a creat și susține lumea. Dar e și în lume o putere, o rânduială care întrece nemăsurat puterea mea de a o fi produs.

⁴⁹² O osteneală fără smerenie îl face pe om să-și atribuie lui, ca ultim izvor, puterea de a fi împlinit faptele lui, deci de a nega prevenirea puterii lui de la Dumnezeu. În smerenie este conștiința omului de a avea totul, deci și puterea arătată în osteneală, de la Dumnezeu. Dacă n-ar fi această conștiință, n-ar fi nici smerenia, sau smerenia ar fi fără rost. Pentru ce să mă smeresc în fața unei lumi cu care sunt una în sens panteist? Nu mă pot smeri decât în fața unei conștiințe înzestrate cu puterea de a fi creat toate, deci și pe mine, și de care știu că depind întru toate. Unde e delicatețea smereniei, e conștiința de Dumnezeu. Altfel, e justificată orice aroganță grosolană, cu toate conflictele produse de ea.

⁴⁹³ Uitarea e ca o luare în prinsoare de patimile sau de duhurile nevăzute care le aprind. Căci cel ce uită de sine e dus de patimi unde nu voiește. Libertatea adevărată e

de la focul material. Dacă omul trage să moară și se aduce focul aproape de el, îndată simte durerea. Și în orice lucru, dacă omul uită de sine, dar e atins cu un cărbune aprins, nu mai rămâne nicio clipă în uitarea de sine. Focul, frate, nu se stinge, căci în acest caz n-ar fi foc. Deci dacă vrei să te izbăvești de uitare și de luarea în robie, nu poți altfel decât câștigând focul duhovnicesc. Acesta le topește pe acelea. Iar focul acesta îl câștigă cineva prin dorul de Dumnezeu. Frate, dacă inima ta nu se ostenește cu durere să caute pe Domnul, nu poți spori. Dar dacă te îndeletnicești cu acestea, ajungi acolo, căci zice: Îndeletniciți-vă și cunoașteți (cf. *Psalmii* 45, 10). Domnul să-ți dea să înțelegi acestea și să te ostenești cu ele.

278. Întrebare a aceluiași către același: Părinte, ce este smerenia? Și ce este neprețuirea de sine? Și ce este zdrobirea inimii? Câștigă cineva smerenia disprețuindu-se el însuși pe sine în inimă sau e nevoie și de osândirile din afară, de către oameni? Și, oare, cel smerit în cuget trebuie să-și grăiască cu smerenie și să facă lucruri smerite?

Răspuns: Smerenia este neprețuirea de sine în toată fapta și tăierea voii proprii în toate, dar și primirea netulburată a celor ce vin din afară.⁴⁹⁴ Aceasta este smerenia adevărată, în care nu-și găsește loc slava deșartă. Dar nu trebuie să caute cel smerit în cuget o grăire smerită, ci ajunge să zică: „Iartă-mă sau roagă-te pentru mine!”⁴⁹⁵ Nici nu trebuie să alerge cineva de la sine după fapte smerite, căci amândouă îi pricinuiesc slavă deșartă și nu-l lasă să sporească,⁴⁹⁶ ci sporirea stă în a primi să ți se poruncească fără să te împotrivești. Iar disprețuirile sunt de două feluri: una din inima ta, alta de la osândirile care ți se aduc în afară. Dar e mai mare cea care-ți vine din afară, căci cea din inima ta nu cere atâta osteneală pentru o suporta ca cea de la oameni, care pricinuieste o mai mare durere în inimă. Iar zdrobirea inimii stă

strâns unită cu conștiința de sine și aceasta e una cu conștiința dependentei absolute a omului de Dumnezeu cel personal și deci cu smerenia, cu conștiința poziției sale adevărate în cadrul realității. Iar conștiința dependenței de Dumnezeu e ca un foc continuu, care-l ține pe om treaz, e ca o ardere spirituală continuă.

⁴⁹⁴ Toate zvâcnirile egoiste, toate pornirile inferioare, toate încercările din afară care vor să te domine sunt biruite de smerenie. Ea e libertatea desăvârșită prin comuniunea cu Dumnezeu. Cel smerit nu știe decât de Dumnezeu, dar simte intens pe Dumnezeu ca partener de comuniune în libertate.

⁴⁹⁵ Când spui altuia: „Iartă-mă!”, nu te mai poate domina. Căci sau răspunde iertându-te, deci nemaisocotindu-te dator lui, sau refuză să te ierte și în acest caz e un pătimăș, care-ți rămâne inferior ca un rob patimii. Dar în acest caz nu-l disprețuiești, ci îl compătimești. Însă nu din superioritate, ci din durere pentru suferința lui. La fel se întâmplă când îi spui: „Roagă-te pentru mine”.

⁴⁹⁶ A umbla după o grăire smerită înseamnă a risca să fii admirat de alții pentru această grăire. La fel, a alerga la lucruri sau fapte smerite.

în păzirea inimii tale.⁴⁹⁷

279. *Întrebare a aceluiași către același: De e lăudat cineva de altul, e bine să nu răspundă, ca să-și arate modestia?*

Răspuns: Mai mult folosește tăcerea. Căci dacă răspunde, se află pe sine primind laudă, iar aceasta e slavă deșartă. Asemenea, și ceea ce se arată ca modestie în răspuns este slavă deșartă.⁴⁹⁸ Căci cele pe care le spune el în acest caz despre sine, dacă le-ar spune altul, nu le-ar putea suporta.⁴⁹⁹

280. *Întrebare a aceluiași către același: Dar se poate întâmpla ca acela să-și închipuie din tăcerea mea că am primit lauda și să se smintească. Ce trebuie să fac deci?*

Răspunsul lui Ioan: Cel ce se nevoiește trebuie să-L lase pe Dumnezeu să-î facă cunoscute cele nearătate celui ce aude. Căci de unde știe că acela nu se zidește mai degrabă prin tăcerea sa, ca a unuia care nu primește lauda, ci că se smintește? Iar dacă îl lămurește pe acela el însuși în privința aceasta, să o facă cu smerită cugetare, zicând: „Iartă-mă, frate, că nu văd la mine niciun bine și de aceea nu am găsit ce să-ți răspund. Dar roagă-te pentru mine, pentru Domnul”.

281. *A aceluiași către același: Dar se întâmplă ca cineva, fiind păcătos, de fapt să spună adevărul din smerită cugetare, și nu din slavă deșartă. Oare nici acesta nu trebuie să răspundă?*

Răspunsul lui Ioan: Nici acesta nu trebuie să răspundă, chiar dacă pentru un moment ar face-o din smerita cugetare. Căci cel ce-l aude poate să-l socotească smerit și aceasta îi va fi spre povară. Căci Domnul, spunând: „Vai, vouă, când oamenii vor grai bine despre voi” (Luca 6, 26), zice aceasta despre

⁴⁹⁷ Păzirea inimii de la toate simțirile și gândurile superficial plăcute, care stau gata să o fure în fiecare clipă, e o durere continuă pe care i-o impui. Dar, în suportarea ei, e totodată o bucurie mai înaltă.

⁴⁹⁸ Răspunzând cu modestie, voiești sau riști, de asemenea, să-ți atragi admirația pentru modestia pe care o afișezi.

⁴⁹⁹ Atunci când, răspunzând la o laudă cu cuvintele: „Nu sunt chiar așa” sau: „N-am făcut cine știe ce lucru mare”, dacă ai auzi că le spune altul despre tine, nu le-ai putea suporta, dar, spunându-le tu, le poți suporta, înseamnă că nu le spui crezându-le cu adevărat, ci le spui ca să auzi dezmințirea lor. Numai atunci refuzi cu modestie reală laudele, când ești în stare să nu te superi nici dacă ai auzi pe altul spunând despre tine lucruri contrare, adică atunci când ți-ar fi egal că altul vorbește despre tine bine sau rău. În acest caz, ai fi într-o perfectă obiectivitate față de tine. Dar, văzându-te cum te vede altul, e mai ușor să fii obiectiv cu tine decât cu altul. Și numai obiectivitatea cu tine te-ar arăta perfect liber chiar față de tine.

păcătoșii lăudați, care nu au făcut fapta pentru care sunt lăudați.⁵⁰⁰

282. *Întrebare a aceluiași către același: Dar cum se face că aflăm pe unii dintre sfinți că, atunci când sunt lăudați, răspund cu modestie?*

Răspuns: Părinții au ajuns la măsura de care Domnul a spus: „Când veți fi făcut toate acestea, spuneți: Robi netrebnici suntem” (Luca 17, 10). Și socotindu-se pe ei cu adevărat așa, răspund cum se socotesc de fapt. Căci chiar dacă aud acestea de la altul, nu se supără, ci îl binecuvântează pe acela ca spunând adevărul.⁵⁰¹

283. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă cineva împărtășind de unele binefaceri pe altul, acela îi mulțumește pentru binefacerile pe care i le-a făcut, nici în acest caz el nu trebuie să răspundă?*

Răspuns: Tăcerea e bună în toate. Dar, ca să nu pară că respinge mulțumirea, trebuie să spună cu smerenie: „Iartă-mă, Avva, și roagă-te pentru mine Domnului!”, cugetând în inima lui că el n-a făcut nimic. Căci cel ce face orice bine tuturor este Domnul. Și să se roage lui Dumnezeu să nu fie osândit pentru cele spuse.

284. *A aceluiași către același: Roagă-te pentru mine, părinte, ca să mă izbăvesc de limbă, de îndrăzneală și de pânțe.*

Răspuns: În privința limbii, a pântecelui și a îndrăzelii, precum mi-ai cerut mie să mă rog, fă și tu tot ce poți ca să te înfrânezi. Căci fără osteneală, trezvie și plâns din inimă nu pot fi ținute. Adu-ți aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (Iacov 5, 16). Dar toate patimile sunt stăpânite prin smerenie, iar aceasta se agonisește prin osteneală. Dumnezeu să-ți dea, frate, putere unită cu darul deosebirii și cu frica de Dumnezeu.

285. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă acestea se dobândesc, cum ai spus, prin plâns, cum pot eu păzi plânsul, ieșind și mergând între oameni și îngrijindu-mă de împlinirea unor ascultări și slujind? Și există plâns fără lacrimi?*

Răspunsul lui Ioan: Nu plânsul vine prin lacrimi, ci lacrimile prin

⁵⁰⁰ Nici chiar un păcătos, care n-a făcut lucrul sau nu are calitatea pentru care e lăudat, nu trebuie să răspundă refuzând o laudă nedreaptă, chiar dacă ar face aceasta din smerita cugetare. Căci ar putea să fie admirat pentru smerenia lui și aceasta să fie pentru el o nouă ispită, făcându-l să se socotească smerit în general. Căci, chiar dacă ar fi fost în acel moment smerit, nu trebuie să se socotească având smerenia ca o calitate permanentă.

⁵⁰¹ Măsura smereniei adevărate e să fi ajuns la acea obiectivitate față de tine însuși, încât să te vezi pe tine cum te văd alții, care nu te văd bine, sau să nu-ți iei nici măcar în ascuns apărarea.

plâns.⁵⁰² Iar plânsul îl dobândește și cel ce viețuiește printre oameni, dacă-și taie voia sa și nu ia aminte la greșelile altuia, căci prin aceasta își adună gândurile lui. Și acestea, adunându-se, nasc întristarea după Dumnezeu, și întristarea, lacrimile.⁵⁰³

286. *Întrebare a aceluiași către același: Când descopăr gândul meu Avvei, simt pe unii că se supără pentru aceasta. Ce să fac? Nu mă vatăm crezând (înăuntru), și nu-și râde de mine gândul care mă îndeamnă la aceasta cu scopul ca să iau aminte la mine însumi? Apoi, chiar dacă, prin acoperirea voastră, urmăresc acest scop fără patimă, oare pot duce acest lucru până la capăt în chip nevătămat, odată ce, slab fiind, nu urăsc patimile mele? Pentru aceasta, te rog, dacă găsești de bine, să nu mă amesteci în lucruri din afara bolniței,⁵⁰⁴ ca nu cumva, din pricina aceasta, să se ajungă la pizmă și aceasta să mă clatine. Dar dacă sunt folosit prin aceasta, sufletul meu este în mâinile tale. Arată-mi, părinte, ce poruncești.*⁵⁰⁵

Răspuns: Dacă grăiești din inimă curată și pentru folos și fără patimă și slavă deșartă, nu lua seama la cuvintele oamenilor. Luptă-te, cu ajutorul rugăciunilor sfinților, până ajungi să înfăptuiești tot lucrul fără vătămare. Iar a te amesteca în cele ale oamenilor fără patimă e bine. Căci nu tuturor li s-a dat să grăiască Avvei, nici nu este de folos. Deci de grăiești din Dumnezeu, nu grăiești de la tine, căci Dumnezeu este în toate și binele lui Dumnezeu nu naște pizmă, ci, chiar dacă aceasta se ivește pentru scurt timp, se stinge repede. Sufletele noastre ale tuturor sunt în mâinile lui Dumnezeu. Și El este

⁵⁰² Lacrimile sunt exteriorizarea întristării sau a durerii lăuntrice. Pot fi însă și lacrimi fără prea mare durere, cum poate fi și o mare durere, interioară, fără lacrimi. Nu lacrimile schimbă pe om, ci durerea pentru greșelile dinainte. În lacrimi însă începe să se simtă și mila lui Dumnezeu. Ele arată și o înduioșare pentru mila lui Dumnezeu. De aceea, ele aduc și o ușurare, sunt ca ploaia în care se descarcă norul întunecat, împrăștiindu-și întunericul. De aceea, ochii care plâng se fac senini, curați, în vreme ce ochii celui concentrat în durerea lăuntrică reflectă „întunecimea” durerii. Dar cine nu trece prin prima stare nu poate ajunge la a doua. Însă trebuie să se vină la starea a doua.

⁵⁰³ Adunarea gândurilor înseamnă îndreptarea cugetării spre sinea proprie, ieșirea ei din împrăștierea spre cele din afară. Prin adunarea gândurilor spre sine, omul se descoperă pe sine, își descoperă greșelile săvârșite, își vede conștiința împovărată de ele. De aici încep întristarea și plânsul interior.

⁵⁰⁴ Dorotei, care pune întrebarea, era încredințat cu conducerea bolniței din mănăstire. (Vezi Filocalia, 9, Introducere la „Învățăturile” Avvei Dorotei.)

⁵⁰⁵ Bătrânul e întrebat de Dorotei dacă trebuie să vorbească Avvei (starețului Serid) despre pricinile altor viețuitori din mănăstire; dacă nu cumva aceasta poate să trezească pizma altora. E bine să se amestece în lucrurile altora, pentru trecerea pe care o are la Avva?

Cel ce ne acoperă pe noi și ne întărește să facem ceea ce ne este de folos.

287. *A aceluiași către același: Dacă socotesc deci că e de folos unora, trebuie să grăiesc chiar dacă nu sunt întrebat? Și dacă e vorba de vreunul mai mare sau de vreun cleric, să spun Avvei sau să tac? Iar dacă sunt întrebat, ce să spun? Și dacă este de folos să grăiesc și eu, cum să grăiesc, ca să mă aflu la înfățișare grăind cu smerenie, și nu ca unul ce învață cu autoritate?*

Răspuns: Părinții au spus că „bine este a grăi pentru Dumnezeu și bine este a tăcea pentru Dumnezeu” (*Pateric*, Pimen, 147). Iar cuvântul Părinților înseamnă: Cel ce grăiește, cum am spus, fără patimă bine face, pentru că grăiește pentru Dumnezeu; și cel ce vede că va grăi cu patimă, și de aceea tace, bine face, pentru că a tăcut pentru Dumnezeu. Dacă trebuie să grăiești pentru Dumnezeu, nu te îngriji ce vei grăi și că făcând aceasta vei călca porunca (cf. *Matei* 10, 19), ci lasă lucrul în seama lui Dumnezeu și El va pune în gura ta ce să grăiești cu folos. Căci Dumnezeu știe să ne încingă cu putere pe noi cei slabi și El te va întări pe tine, frate.

288. *Întrebare a aceluiași către același: Oare trebuie tăiată voia din porunca Avvei și în cele bune, și în cele de mijloc, ca și în cele prin care pare să se calce porunca lui Dumnezeu? Și dacă mi se dă o poruncă peste puterea mea, trebuie oare să cer să fiu scutit, ca să nu mă întristeze și să nu-mi pricinuiască tulburare? Apoi, dacă cineva, având nevoie de ceva de la Avva, îmi cere să-l ajut în acest lucru și primesc, nu-mi aduce aceasta o cinste care mă face să mă socotesc luat în seamă?*

Răspuns: Frate, cel ce voiește să fie monah nu trebuie să aibă în niciun fel voia sa în vreun lucru. Aceasta ne-a învățat Domnul, zicând: „Am venit în lume nu ca să fac voia Mea” (*Ioan* 6, 38). Căci cel ce voiește ca aceasta s-o facă, iar aceea să n-o facă, sau se arată pe sine în stare de mai multă deosebire a lucrurilor (de mai multă dreaptă socoteală) decât cel ce poruncește, e batjocorit de draci. Deci trebuie să ascuți în toate, chiar dacă ți se pare că lucrul poruncit e un păcat. Căci Avva care-ți poruncește e cel ce va lua asupra lui judecata ta, ca unul căruia i se va cere socoteală pentru tine. Iar dacă ți se pare greu ceea ce ți se cere, întreabă-l și lasă lucrul pe seama dreptei socoteli a lui.⁵⁰⁶ Iar dacă cei ce ți-au poruncit sunt frați și bagi de seamă că lucrul

⁵⁰⁶ Există oameni care au primit de la Dumnezeu o răspundere pentru alții ca pentru ei înșiși. Aceștia sunt: părinții, starețul unei mănăstiri, duhovnicul, preotul. Dar aceasta înseamnă că ei trebuie să se și pregătească pentru a conduce pe calea dreaptă pe cei încredințați conducerii lor. Dacă dau sfaturi rele, vor suferi pentru greșelile acelorora ca pentru cele ale lor. Însă și cel încredințat de Dumnezeu unui îndrumător sufletească trebuie să-și facă din voia aceluia voia sa. Prin el se împlinește atunci voia aceluia. Dar, în acest caz, acela va plăti pentru greșelile făcute prin împlinirea vocii lui.

poruncit este vătămător sau peste puterea ta, întreabă iarăși pe Avva și fă ceea ce-ți va spune el. Căci dacă vrei să faci tu deosebirea între lucruri, îți atragi necazuri.

Lasă-le toate pe seama Avvei și fă după socoteala (după discernământul) lui. Căci el știe ce trebuie să faci și cum să grijească de sufletul tău. Și odihnește-te, crezând că orice ți-ar spune e după Dumnezeu, și ceea ce e după har nu aduce întristare, „Căci tot pomul bun face roade bune” (Matei 7, 17). Iar cererea altora de a mijloci pentru ei la Avva, dacă e de trebuință, împlinește-o ca pe o poruncă pe care ai auzit-o. Căci dacă te-a așezat Avva la poartă, spunându-ți: Vesteste-mi pe tot omul care vine, vei hotărî tu însuși ce să faci, în loc să împlinești porunca celui ce ți-a poruncit? Dacă Avva ți-a poruncit ce să-i spui și ce să nu-i spui, lucrul nu mai atârână de tine.

289. Întrebare a aceluiași către același: Dacă un frate mă întreabă despre un cuvânt sau un lucru oarecare și eu nu-l cunosc, să-i răspund sau nu? Iar de nu sunt întrebat, dar văd un lucru care nu se face bine, voi atrage luarea-aminte a celui ce-l face sau nu?

Toate cuvintele acestei întrebări cer un singur răspuns: Păzește-te să nu grăiești din slavă deșartă, ci cu smerenie și frica de Dumnezeu. Și despre toate cele ce m-ai întrebat grăiește cât e de trebuință și atrage luarea-aminte. Dar în obștea ta, și nu în alt loc, ca să nu te afli ca un învățător, căci cei din mănăstire sunt ca un trup.⁵⁰⁷ Iar dacă te afli în altă parte, să nu grăiești nimic pornind de la tine. Dar, dacă ești întrebat, grăiește cu smerenie. Dumnezeu să te cumințească, frate.

290. A aceluiași către același: Mi-ai spus că, dacă sunt întrebat despre un lucru sau văd (că nu se face bine), să grăiesc cu smerenie. Dar ce înseamnă: cu smerenie? Și dacă văd inima mea îndulcindu-se de slava deșartă în vreme ce grăiesc sau chiar dacă nu mă îndulcesc atunci, dar prevăd că aceasta mi se va

Părintele, duhovnicul, nu se poate dezinteresa de viața celui încredințat lui cu scuza libertății pe care o are acela. Omul mai trebuie și învățat să știe ce să facă cu libertatea. Și unii sunt mai înaintați în această cunoștință decât alții. Răspunderea unora pentru alții împletește destinele noastre până a ne bucura și suferi împreună de urmările unei viețuirii, care nu se împlinește numai prin unul. Nu ne mântuim singuri în mod egoist și ambițios, și nu ne pierdem singuri, ci ne mântuim cu cei pentru care am avut o răspundere și cu cei pe care i-am ascultat; și ne pierdem cu cei față de care nu ne-am exercitat răspunderea. Niciun om nu-și poartă sau nu trebuie să-și poarte numai sarcina sa, ci și pe a altora. Dar să nu le dăm altora sfaturi din mândrie, ca să-i smintim și mai mult, ci ca să-i slujim cu smerenie. Deci sfatul trebuie să fie unit cu pilda vieții, ca să nu-i pierdem prin sfătuire nici pe ei și să nu ne pierdem nici pe noi.

⁵⁰⁷ Așa cum într-un trup tot ce se întâmplă cu un mădular face să sufere tot trupul și toate măduarele ca un tot, așa și într-o mănăstire toți sunt răspunzători pentru fiecare.

întâmpla mai târziu, să tac sau nu?

Răspuns: A spune ceva cu smerenie înseamnă a spune ca unul care nu învață, ci ca unul care l-a auzit de la Avva sau de la Părinți. Iar dacă e de folos a spune despre acel lucru fratelui, dar slava deșartă te războiește îndulcindu-te, ia seama la tine ca aceasta să nu împiedice pe fratele să se folosească. Ceartă slava deșartă și disprețuiește-o. Și, după ce ai grăit pocăiește-te înaintea lui Dumnezeu și zi: „Iartă-mă că am vorbit din slava deșartă!”, și la fel, de vei simți aceasta mai târziu.⁵⁰⁸

291. *A aceluiași către același: Părinte, cum mi-ai poruncit să grăiesc, chiar înainte de a fi întrebat când văd un lucru (care nu e bun), câtă vreme Părinții spun să nu răspundem înainte de a fi întrebați (Pateric, Euprepie, 7; Pimen, 45), iar Avva Nistero uimea pe toți că, aflându-se în mănăstire, zicea: „Eu și măgarul suntem una” (Pateric, Nistero cel din chinovie, 2)? Și spune-mi, părinte, ce înseamnă a lua aminte la gânduri? Și dacă trebuie să se facă aceasta la un timp rânduit și în ce chip.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Bătrânii grăiesc după măsura oamenilor. Deci este o vreme când omul poate sluji și atunci el trebuie să arate fapte de slujire. Și va fi o vreme când același va ajunge la starea să fie slujit, când măsurile lui vor fi altele. Cele desăvârșite s-au spus celor desăvârșiți, iar celelalte celor ce sunt încă sub lege, căci aceștia sunt călăuziți încă de pedagog (cf. *Galateni* 3, 23-24). Când ai murit lumii, ca Avva Nistero, poți spune: „Sunt măgar”. Nu te înălța în cuget, căci aceasta te va vătăma. Părinții au rânduit timpuri pentru luarea-aminte la gânduri. Așa trebuie să ne spunem dimineața: „Dă-ți seama cum ți-ai petrecut noaptea”, și seara: „Cum ți-ai petrecut ziua?” (*Pateric, Nistero cel din chinovie, 5*). Dar ia aminte și în timpul dintre ele, când gândul se îngreunează.⁵⁰⁹

⁵⁰⁸ Mereu trebuie smulsă buruiana care răsare lângă spicul grâului, ca să nu-l înăbușe pe acesta. Cel ce ajunge la binele curat în sine s-a depășit complet, și nu s-a depășit complet oprindu-se la ceilalți, căci știe că și ei se depășesc când se realizează cu adevărat, nemaiaivând în ei decât binele. Acela trăiește întâlnirea cu Dumnezeu cel transcendent, Cel dincolo de toată lumea aceasta și de existența noastră, în care binele și răul sunt amestecate, în care momentele de libertate se alternează cu cele de robie. Aceasta nu e calea argumentării prin existența binelui lui Dumnezeu cel atotbun, sau calea speculativă, ci calea întâlnirii cu Dumnezeu. Așa trăiește cel complet smerit legătura cu Dumnezeu, ca unul ce s-a depășit cu totul pe sine în legătura cu Cel de Care depinde în mod absolut. Trăindu-se ca cel ce nu-și datorează existența întru nimic sieși, dar ca existând totuși, el își trăiește însuși faptul existenței ca datorându-se total lui Dumnezeu.

⁵⁰⁹ Gândul are aici înțelesul de conștiință. Întreabă-ți dimineața conștiința cum ai petrecut noaptea, și seara, cum ai petrecut ziua. Dar adeseori conștiința se îngreunează, căci nu mai e atentă la ea însăși.

Scolie (ediția Volos): Prin acestea purtătorul de Dumnezeu Părinte arată că nu întâmplător zice cineva „Sunt măgar”, ci ca să se smerească și să se micșoreze. Și că nu este un lucru de necinste a spune „Sunt măgar”, ci cea mai mare cinste. De aceea spune Părintele: „Nu te înălța în cuget”. Căci atunci când ajunge cineva la măsurile măgarului, lăsându-se lovit ca acela, ocărât, împovărat, purtat, legat și răbdând orice, cum obișnuiește să rabde acela, și nu numai fără împotrivire și fără pomenirea răului și fără nicio mișcare contrară în inimă ca acela, ci ca unul care nici nu le simte, ceea ce înseamnă îndoita omorâre cerută sau chiar cea întreită, atunci va îndrăzni poate să spună: „Sunt măgar”. Și aceasta cu multă sfială, cunoscând înălțimea treptei, dar socotesc că nici atunci, ci, mai degrabă, văzându-se și atunci pe sine cu mult mai prejos de această stare, va socoti ca o îndrăzneală nu numai să spună: „Sunt măgar”, ci chiar să cugete aceasta, știind că aceasta este înălțare cu cugetul, care este una cu căderea sufletului și cu adevărat o pieire totală.

292. A aceluiași către același: Dacă vreunul dintre Bătrânii cei mai presus de mine mă întreabă despre vreun lucru, trebuie să-i spun ceea ce socotesc că e de folos?

Răspunsul lui Ioan: Tu n-ai nimic ce să spui. Căci nu cunoști voia lui Dumnezeu, ca să știi ce folosește. Deci dacă te întreabă cineva dintre ei, spune-i cu smerenie: „Iartă-mă, nu știu”.

293. A aceluiași către același: Dacă un frate face un lucru de mijloc (nici bun, nici rău), iar eu, pentru voia mea, mă supăr de el, ce să fac? Să tac și să nu-mi liniștesc inima sau să-i spun cu iubire și să nu rămân tulburat? Iar dacă lucrul acesta îi tulbură pe alții, și nu pe mine, să-i spun pentru alții? Sau nu este aceasta o faptă deșartă?

Răspunsul lui Ioan: Dacă un lucru nu este un păcat, ci nici bun, nici rău, și tu totuși îi grăiești ca să-ți liniștești inima, faci o greșală, pentru că nu poți să-l rabzi, din slăbiciune. De aceea ocărăște-te pe tine și taci. Dar dacă îi supără pe alții, spune lui Avva al tău. Și el fie va spune aceluia, fie că-ți va spune ție ce ai de făcut, și vei scăpa de grijă.

294. Întrebare a aceluiași: Dacă o spun Avvei pentru alții, dar presupun că aceasta va tulbura pe fratele, ce să fac? Iar dacă supăr și pe alții, și pe mine, o voi spune Avvei pentru alții sau voi tăcea, ca să nu-mi pricinuiesc mulțumire mie? Iar dacă presupun că fratele nu se va întrista, o voi spune pentru mine sau mă voi sili să tac?

Răspunsul lui Ioan: Nu-ți face grijă să vorbești Avvei pentru tulburarea fratelui. Dar când e nevoie să spui Avvei pentru alții și-ți faci grijă din aceasta, spune-o pentru ei. Dacă e vorba însă să-i spui numai pentru tine, silește-te să

nu-i spui.⁵¹⁰

295. *Întrebare a aceluiași: Dar gândul îmi spune că, dacă se va tulbura fratele împotriva mea, mi se va face dușman, socotind că am vorbit Avvei împotriva lui.*

Răspunsul lui Ioan: Acesta e un gând viclean, care vrea să te împiedice de la îndreptarea fratelui. Deci nu te opri a spune. Dar, fără îndoială, după Dumnezeu. Desigur, bolnavii strigă împotriva doctorilor când sunt îngrijiți de ei. Dar doctorilor nu le pasă, știind că pe urmă aceia le vor mulțumi.

296. *Întrebare a aceluiași: Când gândul îmi zice că nu pentru folosul fratelui vreau să spun, ci cu scopul ca să-l bârfesc, să spun sau să tac?*

Răspunsul lui Ioan: Îndeamnă gândul să vorbească după Dumnezeu, nu cu patimă. Dar dacă e biruit prin dorința de bârfire, spune și atunci, dar mărturisește Avvei gândul tău de bârfire, ca să vă tămăduiți amândoi: acela de greșeală, iar tu de bârfire.

297. *Întrebare a aceluiași: Dacă gândul nu mă lasă să mărturisesc Avvei că vorbesc cu scopul de a bârfi pe fratele, ce să fac? Să-i vorbesc sau nu?*

Răspuns: Nu-i spune nimic și Domnul va avea grijă. Căci nu e nevoie să spui Avvei cu prețul vătămării sufletului. Și Dumnezeu se va îngriji cum știe El de îndreptarea fratelui.

298. *Întrebare a aceluiași către același: Se întâmplă să fac un lucru, după cum socotesc, cu judecată. Dar cineva îl îndreaptă. Iar eu toate câte le spun, apărându-mă, le spun din slava deșartă. Ce trebuie să fac?*

Răspuns: Dacă nu e nevoie de apărare, taci. Dar dacă este în folosul fratelui, tămăduiește-l, dar împotrivindu-te slavei deșarte.

299. *Întrebare a aceluiași către același: Când fac un lucru nici bun, nici rău și știu că, dacă m-ar vedea vreun frate făcându-l, s-ar sminti de mine, sunt ispitit de slava deșartă să-l ascund, căci mă rușinez să-l vadă. Deci trebuie oare să nu-l ascund, ca să nu cad în slava deșartă, sau să-l ascund, ca să nu-l smintesc pe fratele? Căci deși nu știu sigur că se va sminti, totuși presupun. Ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă inima ta știe că fratele tău se va sminti, acoperă-l și nu-i da asemenea gând. Dar dacă nu știi sigur, ci presupui, nu te îngriji de aceasta.⁵¹¹

⁵¹⁰ E vorba de un frate care a săvârșit un lucru indiferent. El nu se poate supăra dacă s-a spus despre el Avvei, căci Avva nu va condamna acest lucru indiferent.

⁵¹¹ Poate un frate se smintește auzind că ai făcut un lucru la care nu se aștepta de la tine. În acest caz, arată-i că nu l-ai făcut, pentru a nu se sminti; dar ferește-te de a face

300. *Cererea aceluiași către același: Dacă spun cuiva un cuvânt care-l împunge, și el nu înțelege cuvântul, oare trebuie să-i cer iertare sau să tac și să nu-i dau motiv de tulburare?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu înțelege fratele că l-ai împuns, taci și nu-l tulbura. Dar silește-te și te pocăiește pentru aceasta în fața lui Dumnezeu.

301. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă cineva vede pe fratele său că a greșit și spune Avvei, ce trebuie să simtă cel împotriva căruia s-a grăit față de cel ce a grăit împotriva lui?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă e credincios și viețuiește după Dumnezeu, chiar dacă cel ce a grăit împotriva lui a vorbit din dușmănie, trebuie să cugete: „Fratele a spus acestea vrând să mă folosească”. Și se împlinește cu el spusa: „Omul bun din visteria cea bună a lui scoate cele bune” (Luca 6, 45). Și gândind astfel, se folosește mai mult iubindu-l pe acela, decât urându-l. Și purtându-se astfel în acestea, sporește în Dumnezeu.

302. *Întrebare a aceluiași către același: Deoarece simt, din slava deșartă, că atunci când pun metanie în fața unora roșesc puțin, oare trebuie să caut anume să pun metanie în fața unora sau să o fac numai când se ivește trebuința?*⁵¹²

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să cauți să pui metanie unora anume, ci fă-o când se ivește trebuința.

303. *Oare trebuie să pun metanie și unora mai mici ca mine? Sau să-i mângâi și pe ei cu un cuvânt ca să nu se ivească în mine, din fapta contrară, slava deșartă?*

Răspunsul lui Ioan: Precum se găsesc oameni mari și de cinste care sunt datori celor neînsemnați și prea mici și sunt obligați să-și plătească datoria, lăsând la o parte slava deșartă odată ce sunt datori, la fel și tu, de ești dator unuia mai mic, pune-i metanie, lăsând slava deșartă, odată ce știi că ești dator.

304. *Întrebare a aceluiași către același: De intră în inima mea un gând pătimăș, prin ce mijloc trebuie să-l resping? Oare prin împotrivire în cuvânt sau prin certare, mâniindu-mă împotriva lui? Sau alergând la Dumnezeu și aruncând înaintea Lui neputința mea?*

aceasta din slava deșartă, ca să nu-l smintești cu pilda altei patimi. Dar să nu cazi nici tu în ea. Ne ferim de patimă nu numai pentru noi, ci și pentru alții. Patimile sunt boli molipsitoare. Trebuie să ne ferim de ele și din răspundere pentru alții.

⁵¹² Adică trebuie să caut anume prilejul să-mi înfrâng iubirea de slavă deșartă, punând metanie și când nu e cazul, sau să fac aceasta numai când trebuie?

Răspunsul lui Ioan: Frate, patimile sunt necazuri și Domnul nu ne-a ferit de ele, ci a zis: „În ziua necazului cheamă-Mă pe Mine și te voi izbăvi și Mă vei slăvi” (Psalmii 49, 16). Deci, în orice patimă, nimic nu e mai de folos decât a chema numele lui Dumnezeu. Cât despre împotrivirea în cuvânt, ea nu e cu puțință oricărui om, ci numai celor puternici, cărora dracii li se supun. Căci dacă vreunul dintre cei neputincioși vrea să li se împotrivescă, dracii își răd de el ca de unul ce vrea să li se împotrivescă aflându-se sub puterea lor.⁵¹³ La fel, certarea lor e cu puțință numai celor mari, care au putere. Pe care dintre sfinți îl afli certând pe diavol ca Sfântul Arhanghel Mihail și aceasta pentru că avea putere (cf. *Iuda* 1, 9)? Nouă celor slabi nu ne este dat decât să alergăm la numele lui Iisus. Căci patimile sunt draci după Scriptură, și aceștia ies (când li se poruncește) în numele lui Iisus (cf. *Fapte* 8, 7; 16, 18). Și ce voiești mai mult decât aceasta? Dumnezeu să te întărească și să-ți dea putere în frica Lui.⁵¹⁴

305. *Cererea aceluiași către același: Îți cer, părinte, să-mi dai cuvântul că te rogi pentru mine, precum mi l-a dat și sfântul Bătrân. Căci îndată ce sunt biruit într-un lucru, gândul îmi spune: „Fiindcă ai mândrie, Dumnezeu nu-ți ajută să-ți stăpânești patimile, ca să nu cazi în slava deșartă prin stăpânirea lor; sau ți se întâmplă aceasta fiindcă, primind ușor ajutorul, îl pierzi ușor, sau pentru ca, dorind să primești ajutorul, să alergi des la Dumnezeu, sau pentru altceva”. Sau, mai degrabă, mi se întâmplă aceasta din moleșeală. Ce trebuie deci să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă toți suntem una, cum îndrăznesc să spun, deci și Bătrânul în Dumnezeu, și eu cu el. Dacă el ți-a dat cuvântul, ți-l dau și eu prin el. Știu că sunt slab și prea neînsemnat, dar nu pot să mă despart de Bătrân, căci își face milă cu mine ca să fim amândoi una.⁵¹⁵ Dar ia seama la

⁵¹³ Numai după ce patima e slăbită prin multă rugăciune, mișcarea ei poate fi înfrânată de omul însuși.

⁵¹⁴ Frica de Dumnezeu dă putere. Ea nu slăbănogeste. Cu cât e mai mare frica de Dumnezeu în cineva, cu atât e mai prezent El în acela cu puterea Lui, care se răspândește din El. De aceea, cel plin de frica lui Dumnezeu e plin de puterea Lui, căci în frica aceasta este trăirea prezenței covârșitoare a lui Dumnezeu. Frica de Dumnezeu îți dă putere să n-ai frică de altceva. Te ajută împotriva patimilor, îți mobilizează și îți întărește toate resursele de luptă. În frică, Dumnezeu e trăit ca Cel ce nu poate fi definit: *mysterium tremendum*, existențial și apofatic. E o teamă care-ți deschide orizontul de dincolo de lume, care în același timp te atrage, care te face să te pocăiești de păcate și să urmărești binele, simțindu-L pe Dumnezeu ca susținătorul binelui.

⁵¹⁵ Se vorbește de „interioritatea reciprocă” pe care dragostea o produce între două persoane. Eu sunt în celălalt și celălalt în mine, fără să ne confundăm. Lucrând eu într-un fel, îmi arăt subiectul meu și celălalt, la fel, și-l manifestă pe al lui. Dar nu putem fi cu adevărat unul în altul, decât aflându-ne amândoi într-un subiect care ne este suport comun. Așa sunt copiii în mama lor. Dar, în mod culminant, noi suntem unul în altul

tine, frate. Străduiește-te să te ostenești să păzești poruncile. Și chiar dacă ești biruit, nu te moleși, nici nu deznădăjdui, ci ridică-te iarăși și Dumnezeu îți va ajuta. Căci se poate să pătimești pentru cele dintâi pe care le-ai spus, și pentru că, din pricina aceasta, nu-ți stăpânești patima. Dar se poate să pătimești aceasta și din pricina moleșelii. Te poți însă elibera de amândouă, aruncându-te plângând înaintea bunătății lui Dumnezeu, ca să te elibereze de ele și de alte patimi prin rugăciunile sfinților.⁵¹⁶ Amin.

306. Aceluiași către același: Cerere de ajutor pentru cele pe care le-a poruncit marele Bătrân.

Răspunsul lui Ioan: Frate, n-a lăsat Bătrânul nimic fără răspuns în răspunsurile lui către tine. Căci după ce ți-a spus: „Păzește cuvintele mele și va fi păzit testamentul ce ți l-am dat”, ce mai voiești? Fă tot ce poți ca să se păzească pe seama ta testamentul lui. Căci în aceasta constă moștenirea Împărăției cu raiul desfătării ei, adică: „Cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (1 Corinteni 2, 9). Trebuie să adaugi și tu însă puterea și străduința ta. Iar mila și hărăzirea puterii sunt ale lui Dumnezeu. Lui I se cuvine slava în veci. Amin.

307. Întrebare a celuiiași: Ce să fac, că mă tem de rușine și de dispreț. Căci, atunci când cad în vreo convorbire cu vreunii, sunt tare atras și robit de ea, încât uit de mine. Și dacă mi-aduc aminte de mine, mi-e rușine să-i părăsesc pe cei cu care vorbesc și să plec.

Răspunsul lui Ioan: Ca să nu cadă cel slab în acestea și în iubirea de slavă, trebuie să fugă îndată de vorba multă și să taie convorbirea, dând ca motiv că Avva i-a poruncit ceva și că se grăbește. Iar nesuportarea disprețuirii vine din necredință. Iisus S-a făcut om și a fost disprețuit, frate. Oare ești tu mai presus de Iisus? Aceasta înseamnă necredință și amăgirea dracilor. Cel ce voiește

pentru că ne aflăm amândoi într-un Subiect mult superior în puterea Lui cuprinzătoare și în iubirea Lui, Care ne unește pe amândoi. Iubirea Lui ne unește pe amândoi, fie că o simțim într-un mod mai accentuat sau mai puțin accentuat.

⁵¹⁶ Rugăciunile unora pentru alții răsar din unitatea între cei ce se simt uniți în Dumnezeu, cum s-a spus la nota anterioară. Dacă-l simt pe celălalt în interiorul meu, nu se poate să nu simt și strâmtorile, și necazurile de care suferă el, și aceasta să nu mă împingă la rugăciunea către Dumnezeu pentru el, odată ce ne simțim cuprinși în dragostea Lui. Dar interioritatea aceasta reciprocă o trăim și cu cei plecați din viața aceasta. Deci nu putem să nu ne rugăm și pentru cei pe care-i știm că au plecat apăsăți de slăbiciuni și nu putem să nu gândim că și cei plecați cu mare putere și dragoste duhovnicească față de noi se roagă pentru noi, mai ales că au cu mult mai simțită în ei prezența plină de dragoste a lui Dumnezeu. Apoi n-ar putea fi uniți cei ce cred cu adevărat (din Biserică), dacă nu s-ar ruga unii pentru alții.

smerenia poate să tot zică: „O vreau”. Dacă nu suferă necinstiri, nu poate să o dobândească. Să nu nesocotești ceea ce ai auzit, căci, altfel, vei fi disprețuit prin însăși fapta ta.⁵¹⁷

308. *Întrebare a aceluiași: Când vin unii în mănăstire, fie mireni, fie părinți, gândul îmi spune să-i întreb ceva privitor la folosul sufletului sau la vreun alt lucru. Ce socotești?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cel ce e cu adevărat ucenicul lui Hristos nu are nici cea mai mică libertate să facă ceva de la sine.⁵¹⁸ Chiar dacă i se pare că se folosește din convorbirea cu cei ce vin, el se abate de la porunca care zice: „Toate să le faci cu sfat” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20). Ce vrei să auzi mai mult decât ceea ce au spus Părinții: „De sunt vreunii de față și grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe Avva al tău cu smerenie: Avva, voiești să rămân și să ascult sau să plec?” (Abbé Isaie, *Recueil ascétique*, 3, 33, pp. 51-52). Și ceea ce îți va spune, aceea să faci în liniște. Și dacă din vreo trebuință voiești să întrebi pe cineva, fie monah, fie mirean, spune-i Avvei. Și de va socoti de bine, el însuși te va întreba ce voiești. Iar de-ți va spune: „întreabă”, atunci întreabă.⁵¹⁹

309. *Întrebare: Dar dacă nu vreau să întreb eu însumi, dar mi se întâmplă să mă întâlnesc cu vreunul dintre ei, sau mă întreabă el despre vreun lucru, ce poruncești să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Când te întâlnești cu cineva, cuvântul tău să se oprească la binețe. Încolo, spune: „Roagă-te pentru mine, merg să împlinesc o datorie”, și pleacă. Iar de te întreabă el despre vreun lucru, de știi, spune-i, și treci mai departe; iar de nu știi, spune-i: „Nu știu”, și treci mai departe.

310. *Întrebare: Dar dacă mă află șezând sau și lucrând și se așază lângă mine, sau voiește să și intre în vorbă cu mine, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: De te află șezând undeva și se apropie, primește binecuvântarea de la el și fă la fel. Și spune-i: „Roagă-te pentru mine”. Și dacă te ține aproape cu mâinile, spune-i: „Iartă-mă, am poruncă să nu vorbesc cu cineva fără voia Avvei. Îi voi spune lui și, ce-mi va spune, aceea voi face”. Iar dacă vine cineva și se așază lângă tine în vreme ce lucrezi, dă ca motiv că ai o poruncă și te ridică.

311. *Întrebare a aceluiași: Și ce înseamnă ce zice Avva Isaia: „După ce-ai*

⁵¹⁷ Monahul care disprețuiește sfatul de a nu se lungi la vorbă, pentru a nu fi disprețuit de ceilalți, își va atrage disprețul chiar prin întârzierea la taifasuri.

⁵¹⁸ Aceasta nu e libertate, ci robie sub slava deșartă. Omul cu adevărat liber de patimi trăiește liber în Hristos.

⁵¹⁹ Așa se eliberează omul de voia sa, mai bine zis de robia slavei deșarte.

dat binețe străinului, întreabă-l: «Cum te afli?» Și apoi taci, șezând lângă el” (Abbé Isaie, Recueil ascétique, 3, 46, p. 55)?

Răspuns: Ai scris că Avva Isaia a spus să primim pe străin și, după ce i-am dat binețe și l-am întrebat: „Cum te afli?”, să ședem lângă el în tăcere. Dar aceasta s-a spus unui Bătrân înaintat și cu vârsta, și cu măsura. Ucenicul serios și dornic să se facă monah se păzește însă pe sine de astfel de întâlniri. Căci din ele se nasc disprețuiri, moleșeală, nesupunere și cumplită îndrăzneală. De aceea se spune despre Avva Ioan undeva că nu pierdea timp cu astfel de întâlniri (cf. *Pateric*, Ioan Colovos, 30). Aceasta înseamnă a fi fără grijă față de orice om.

312. *Întrebare a aceluiași: îmi spune gândul: „Taie dintr-odată convorbirile și te vei izbăvi”. Dar iarăși îmi zice: „Taie-le pe încetul, ca să nu se mire cei ce te cunosc”. Spune-mi deci care din aceste două feluri de a mă purta e mai bună?*

Răspunsul lui Ioan: Cât privește tăierea dintr-odată sau pe încetul: ca să nu se uimească cei ce te cunosc, dacă le tai dintr-odată, vei scăpa de grijă. Altfel, le dai motiv și gânduri. Motiv ca să spună: „Fiindcă mi-a vorbit primul, îi voi vorbi și eu”. Gânduri: „Oare are ceva fratele acesta împotriva mea?, fiindcă mi-a vorbit și acum nu-mi mai vorbește”. Trebuie să voiești însă lucrul acesta și Dumnezeu te va ajuta să izbutești.

313. *Întrebare a aceluiași: Dar se întâmplă că uneori vin unii bolnavi în mănăstire, cerându-mi ceva de la bolniță și Avva mi-a poruncit să le dau. Aceasta mă silește să vorbesc cu ei. Mă întreb dacă nu cumva fac aceasta și ca să împlinesc voia mea. Spune-mi, părinte, și roagă-te pentru mine ca să aflu liniște în această privință.*

Răspunsul lui Ioan: În privința bolnavilor ce vin și cer ceva de la bolniță, dacă le dai tuturor în chip egal, să nu ai grijă. Căci ți s-a poruncit aceasta. Dar trebuie să fii cu multă luare-aminte, ca nu cumva pe motivul acesta să te întinzi cu cineva la vorbă sau să te lărgești în convorbire peste trebuință, dacă nu e nevoie să-l întrebi despre vreun lucru sau despre ceva trebuitor de aflat. Dar, chiar în acestea, păzește-te numai la cât e nevoie, luând seama ca voia cea rea să nu afle vreun motiv de lungire a vorbei. Păzește acestea și vei afla odihnă.

314. *Întrebare: Gândul îmi spune că liniștea e mai de trebuință decât toate și că îmi este de folos. Oare zice bine?*

Răspunsul lui Ioan: Ce este liniștea? Ea constă în a-și aduna cineva inima în ea însăși, oprind-o de la a da și a lua și de la dorința de a plăcea oamenilor și de la celelalte lucruri. Când Domnul a rușinat pe cărturar cu pilda celui căzut între tâlhari și l-a întrebat: „Cine a fost aproapele?”, acela a răspuns: „Cel ce a făcut milă cu el” (*Luca* 10, 36-37). Dar și Domnul Însuși a zis: „Milă voiesc, și nu

jertfă" (*Matei 9, 13*). Dacă deci știi că mila este mai mare decât jertfa, apleacă-ți inima spre milă. Căci sub masca liniștii se poate ajunge la mândrie, până ce omul nu s-a câștigat pe sine însuși, adică până ce n-a ajuns fără prihană.⁵²⁰ Căci abia atunci se naște în om liniștea: când a purtat crucea.⁵²¹ Când deci pătimești împreună cu altul, află ajutor. Dar când te socotești pe tine ca unul care ai întrecut, chipurile, măsura, află că și ceea ce aveai ai pierdut. Deci nu umbla nici înlăuntru, nici în afară, ci începe de la mijloc, înțelegând care este voia Domnului, „că zilele rele sunt” (*Efesenii 5, 16*).

315. *Întrebare a aceluiași: Stăpâne, cum nici înlăuntru, nici în afară, ci în cele de la mijloc? Lămurește-mă: Oare nu trebuie rânduite zile deosebite pentru liniște și zile deosebite pentru griji?*

Răspunsul lui Ioan: A nu te încrede nici în liniște și a nu arăta dispreț nici față de ocupații, ci a fi smerit, și nu mândru în liniște și treaz în ocupații e calea de mijloc, care nu cade niciodată.⁵²² Iar în lucrarea de adunare a gândului nu-i o graniță care să deosebească ceasuri, cu atât mai puțin, zile,⁵²³ ci omul

⁵²⁰ Se face deosebirea între liniștea care, prin retragere, se dezinteresează de alții și liniștea care e plină de mila pentru alții, mergând până la cruce pentru ei, și care nu are nevoie de retragere. O liniște nepăsătoare la durerea altora e o închidere în mândrie. Dar nu poate fi plin de milă față de alții și în același timp liniștit cel ce n-a ajuns la starea în care nu mai e ispitit de păcate în relațiile cu alții. A uni liniștea cu mila față de alții este propriu celor ajunși la o stare de neprihănire. Acela și-a descoperit inima curată sau lăuntru lui. Dar în inima lui găsește mila față de alții. Sau, cu cât are mai „multă inimă”, cu atât e mai unit cu alții în durere. Inima e nedespărțită de alții. Oamenii se întâlnesc prin inimă. Ea e la mijloc între unul și altul. Interiorul e unit nemijlocit cu cei din afară sau cei din afară i-au devenit parte lăuntrică. Varsanufie și Ioan nu recomandă o sihăstrie individualistă, ci o preocupare de alții, dar nu în interesul propriu, ci al altora. Retragera din relațiile cu alții se recomandă numai celui nesporit duhovnicește, pe care aceste relații îl ispitesc.

⁵²¹ Omul trebuie să lupte să se câștige pe sine însuși, să se cunoască și să se aibă continuu pe sine, cel adevărat. Dar te câștigi pe tine atunci când te jertfești pentru altul.

⁵²² O altă unire nemijlocită între cele din afară și cele dinlăuntru, sau mijlocia între ele, este unirea paradoxală între liniște ca stare lăuntrică și mila față de cei din afară, sau între privirea la cei din afară și atenția la sine. Această unire umanizează orientarea spre interior și dă curăție orientării spre cele din afară, umanizând-o și pe aceasta. Mila nu e nici închidere în sine, nici împrăștiere în afară, ci le unește pe amândouă. Umanizezi interiorul compătîmind cu alții. Varsanufie și Ioan nu caută o mântuire de unul singur, ci, mai presus de toate, grija de mântuirea altora. Pentru acest echilibru se cere smerenie și liniște și trezvie în ocupații.

⁵²³ Deoarece în orice timp trebuie unită luarea-aminte la sine cu mila de alții, nu pot fi zile închinat total atenției la sine și zile total ocupate cu diferite lucruri din afară.

trebuie să rabde cu mulțumire cele ce vin asupra lui. Și trebuie să pătimească împreună cu toți cei din obște. Prin aceasta împlinește porunca Apostolului (cf. *1 Corinteni* 12, 26), adică, atunci când un mădular suferă, să sufere toate împreună cu el, ca să-l întărească și să-l mângâie. Aceasta este compătimirea. Și a pătimi împreună cu cei bolnavi și a ajuta la vindecarea lor este bine. Căci dacă doctorul care îngrijește pe bolnav își are plata lui, cu cât mai mult nu-și are plata cel ce pătimește în toate cu aproapele, după puterea lui? Pentru că, dacă nu pătimește cineva cu altul în toate, chiar și în ceea ce pătimește împreună cu acela arată că-și împlinește voia sa.⁵²⁴

316. *Întrebare a aceluiași: Mi-ai poruncit să stărui la mijloc. Dar se întâmplă ca, atunci când nu sunt ocupat și aflui prilej să șed puțin în chilia mea, să fiu mult stingherit de prieteni, monahi sau mireni, care vin din obicei. Și dacă mă arăt lor, mă tulbur; iar dacă nu voiesc să mă arăt, trebuie să rămân și nu se împlinesc cele trebuitoare bolniței. Nu-mi poruncești să spun vreunui dintre frații ce sunt cu mine, ca, atunci când nu pot eu, să meargă el și să se îngrijească (de acelea)? Sau să mă duc numaidecât eu? Acestea le gândesc ca un om. Dar dacă în acest gând e vreo voință de a mă îndreptăți (justifica), să se îplinească voia lui Dumnezeu, și nu a mea. Căci voia mea nu rămâne pururea, ci sfârșește, pierind.*

Răspunsul lui Ioan: Când omul coboară în smerenie, sporește. Rămânerea în chilia ta te face nelucrător pentru că ești ferit de necazuri. Iar aflându-te fără de griji înainte de vreme, vrăjmașul îți pregătește mai multă tulburare decât odihnă, ca să te aducă la starea să spui: „Mai bine nu m-aș fi născut”. Cât despre stingherirea de către oameni, Părinții au spus: „Se află vreun om gemând pe moarte care să ia aminte la prietenii lumii acesteia?” (*Pateric*, Pimen, 123). Deci nici tu nu le da și nici nu primi nimic de la ei, și așa se vor înstrăina de tine. Iar în privința slujirii tale de către frate, de-ți faci ceea ce îți trebuie prin tine însuși, te ajuți pe tine. Dar dacă îți faci aceasta prin altul, ceea ce prisosește osteneala și rugăciunea ta ia acela.⁵²⁵ Ți-am vorbit mai înainte despre împreuna-pățimire cu altul. Luptă-te pentru aceasta, dacă crezi Apostolului, care zice: Cine e bolnav și eu să nu fiu bolnav? Cine se smintește

⁵²⁴ Cine n-a lepădat în toate egoismul e prezent într-o anumită măsură în toate, chiar și în cele în care pare că a lepădat egoismul. Cine știe ce interes îl face să sufere cu altul într-un anumit caz sau moment? Poate se gândește că va suferi și el de ceea ce suferă acela. În mila suferitoare pentru altul e o depășire palpitantă de sine. Se trece iarăși de granița proprie, de granița în care suntem închiși, în Dumnezeu cel transcendent, Care nu e închis în Sine, ci e plin de o iubire desăvârșită pentru creaturile Sale. Acela nu mai e reținut de niciun egoism, de nicio limită.

⁵²⁵ Cât ți s-a adăugat la ceea ce ai prin osteneala altuia, deci nu prin osteneala ta, se va da acelaia.

și eu să nu ard?" (2 Corinteni 11, 29). Îndurați rele cu cei ce îndură rele, ca unii ce și voi sunteți în trup (cf. Evrei 13, 3).

317. *Întrebare: Cum pot, părinte, să dau cuiva cu veselie un lucru pe care mi-l cere, când mă îndoiesc că mi-l cere din trebuință? Căci, dându-l de silă, sufletul îmi rămâne aspru și neapropiat.*

Răspunsul lui Ioan: De afli că cel ce cere o face din trebuință, dă-i cu bucurie, ca dându-i din ale lui Dumnezeu. Aceasta este veselia. Dar de afli că nu are trebuință, nu-i da, ci spune-i: „Am poruncă de la Avva să nu dau celui ce n-are trebuință”. Iar aceasta nu este asprime. Domnul să te cumințească, frate.

318. *Întrebare: Am citit în Regulile morale ale Sfântului Vasile și am aflat că tot cel ce are ceva și-l dă cuiva își dă mai vârtos sieși decât altuia, după porunca Domnului (cf. Fapte 20, 55). Cum se poate păzi aceasta?*

Răspuns: Acest lucru s-a spus celui ce viețuiește de unul singur și se poate chivernisi cu dreaptă socoteală. Dar cel ce trăiește în mănăstire și stă sub (povățuirea) unui părinte nu are o astfel de poruncă⁵²⁶ și nu are nici libertatea să-și împlinească voia sa.

319. *Întrebare: Am mai aflat și aceasta în Regulile morale ale Sfântului Vasile: că nu poate ajunge ucenic al Domnului cel ce e împătimit de ceva din cele de acum sau se alipește de ceva din cele ce-l atrag, fie câtuși de puțin, de la porunca lui Dumnezeu (cf. Regulile morale 2, 5, în: PG 51, 705 B). Dar rudele îmi datorează o mică parte de avuție și aș voi s-o dau săracilor, însă ei nu prea voiesc să mi-o dea. Ce să fac?*⁵²⁷

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu-ți tai cugetul trupesc și nu dobândești puțină nepăsare după Dumnezeu, cazi în dorința de a plăcea oamenilor. Dumnezeu să-ți dea putere să faci voia Lui în toate. Amin.

320. *Întrebare a aceluiași: Ce înseamnă netăcerea de care vorbesc Părinții? Și cum s-o împlinesc?*

Răspuns: Precum socotesc, trebuie să nu tăcem despre gândurile noastre. Căci cel ce nu-și spune gândurile sale rămâne nevindecă⁵²⁸. Dar pentru

⁵²⁶ Nu se poate împlini o poruncă în mod independent.

⁵²⁷ Dorotei se simte legat de mica avuție pe care i-o datorează rudele, dar pentru a o da săracilor. El întreabă: E păcat să se simtă alipit de acea avuție?

⁵²⁸ E necesară o comunicare de gânduri pentru sănătatea sufletească a omului. Omul nu e sănătos când se închide în sine. Aceasta arată caracterul interpersonal al felului de a fi al omului. Dar e necesar ca gândurile mele să le comunic nu pentru a le susține, ci pentru a le lepăda. Adică trebuie lepădate gândurile care susțin egoismul și nu se pot lepăda decât comunicându-le altuia, cu scopul lepădării. Trebuie să le

netăcerea despre ele trebuie să întrebăm pe părinții duhovnicești. Am spus fratelui meu ce gândesc. Dar dacă tu înțelegi mai bine, Domnul să ne dea înțelepciunea cea de la El atât ție, cât și mie, robului prea mic al tău.

321. *Întrebare: Ce înseamnă ce mi-ai spus, părinte, că pe cel ce veghează nu-l vatămă somnul?*

Răspunsul lui Ioan: De cel ce-și păzește turma lui ca Iacob somnul stă departe. Și când îl răpește puțin, somnul lui e ca veghea altuia, căci focul care îi arde inima nu-l lasă să se scufunde în somn. El psalmodiază cu David: „Luminează-mi ochii mei, ca să nu adorm spre moarte” (*Psalmii* 12, 4). Cel ce a atins măsura aceasta și a gustat din dulceața ei⁵²⁹ înțelege cele spuse. Căci acesta nu se îmbată cu somnul trupesc, ci are nevoie pentru aceasta de somnul firii.⁵³⁰

322. *Întrebare a aceluiași: Dacă îmi cere cineva să intru în chilia lui ca să facem o rugăciune sau dacă eu îi cer să intre în chilia mea, sau voiesc să dau cuiva o mână de ajutor la vreun lucru, până unde trebuie să merg în a respinge cererea lui sau a stăruii în ea? Fără îndoială e vorba de cazul când nu se încalcă vreo poruncă.*

Răspuns: Dacă intri în chilia unui frate sau el intră în chilia ta și-ți spune „Roagă-te”, răspunde-i până la a treia oară: „Iartă-mă!” și dacă stăruie și după a treia oară, atunci fă-o cu smerenie. Iar tu, la fel, cere-i de trei ori, și dacă nu voiește, lasă-l, căci cearta nu e bună. Și pentru orice lucru, fie că e vorba să suporti ceva de la cineva, fie să-i întinzi mâna, roagă-te până la a treia oară. Și dacă nu vrea, încetează cu pace și nu-l necăji. Aceasta este calea adevărată a lui Dumnezeu, în care ia aminte la tine ca să lucrezi fără fățărnicie, cu inima curată. Căci, în acest caz, Dumnezeu îți dă mâna și te ajută prin harul Lui. Amin.

dezaprobi în fața altuia. Cel căruia le comunică trebuie să-ți devină un însoțitor de comuniune. Nu mă pot descărca de egoism neintrând în comuniune cu altul. Numai o altă conștiință mă poate descărca, arătându-i că părăsesc egoismul.

⁵²⁹ Orice înălțime spirituală ar atinge omul, el rămâne tot om și măsurile lui se înșiră pe linia umanității. El nu iese dincolo de orice măsură, ca Dumnezeu, și nici nu trece în șirul măsurilor îngerești. Și cu cât o măsură atinsă e mai înaltă, cu atât omul se îndulcește de o cunoaștere și comuniune mai bogată, mai plăcută.

⁵³⁰ Somnul trupesc are și el dulceața lui. Căci e și un somn al firii integrale a omului, în care se odihnește și sufletul, nu numai trupul. Atunci e răpit în planul dumnezeiesc, odihnindu-se în el, plan superior celui sufletesc, care rămâne activ când trupul doarme. Abia somnul acesta îmbată pe om, arătându-i-se în vremea lui „cele ce ochiul nu le-a văzut” etc. (1 Corinteni 2, 9). Atunci se opresc și mișcările de percepere, de simțire, de imaginație ale sufletului, dar îi rămâne puterea de receptare.

323. *Întrebare a aceluiași: Dacă s-a pregătit o agapă și-mi dau partea mea și n-am nevoie s-o iau, îmi poruncești să o primesc, ca să nu par că nu o primesc din înfrânare, ci ca s-o împart celor ce au nevoie în bolniță, sau nu?*

Răspunsul lui Ioan: De ai nevoie de ceva din agapă, ia, frate, iar de nu, nu lua. Căci, altfel, se naște în tine slava deșartă.

324. *Întrebare a aceluiași: Când mi se întâmplă să pregătesc fraților o agapă și din aceasta îmi vine o slavă, oare e rău să fac aceasta mai bine pe ascuns, prin Avva, decât prin mine însumi? Căci în felul acesta mă lupt cu ea. Dar cum se poate elibera cineva de slava aceasta? Căci ea se seamănă în om și prin cele de-a dreapta, și prin cele de-a stânga.*

Răspuns: Trebuie să iei seama la amândouă felurile. Căci amândouă pot fi prilej de slavă deșartă.⁵³¹ Dar e mai mic acest prilej când faci agapa prin Avva, căci atunci inima are numai în ea însăși motiv de slavă. Iar făcând-o prin tine, ai un război îndoit, adică nu numai de la inimă, ci și de la oameni. Dar la slobozirea de iubirea de slava deșartă ajung numai cei ce au ieșit din omul cel vechi. Domnul să-ți dăruiască această libertate în Hristos Iisus,⁵³² Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

325. *Întrebare: Când închid ochii la slujbe, se adună gândurile. Oare e bine? Nu par fraților din jur că fac ceva necuvenit și se smintesc?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă de câte ori închizi ochii la slujbe, ți se adună gândurile pentru Dumnezeu, nu lua seama la alții, chiar dacă pari fraților din jur, cum ai spus, că faci ceva necuvenit.

326. *Întrebare a aceluiași: Am cărți proprii și gândul îmi spune să le dau mănăstirii, ca să scap de grija lor, odată ce cele de obște ale mănăstirii se dau fiecăruia ca să le citească. La fel gândesc despre haine. Spune-mi, părinte, dacă trebuie să fac la fel și ce haine trebuie să țin pentru slăbiciunea trupului meu.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă voești să scapi de ele, bine e să faci așa cum ai spus și să le dai mănăstirii, căci toate cele ale mănăstirii sunt ale lui Dumnezeu. Cât privește hainele de care ai nevoie, ține pentru iarnă două mantale groase, fără mâneci, și o bluză, iar pentru vară două mantale ușoare și o bluză. Și pentru iarnă mai ține un cojoc pentru piept, pentru timpul când e

⁵³¹ Se poate simți satisfăcut și când pregătește agapa în ascuns, prin Avva, văzând că s-a învins pe sine și a pregătit masa în ascuns.

⁵³² Numai simțirea prezenței Celui liber de orice lanț al vreunei patimi, Celui atotliber, ne poate dăruia și nouă puterea și fericirea acestei libertăți. Atunci ne-am ridicat din țesătura celor relative în ambianța spirituală a Celui mai presus de orice relativitate, de orice dependență. În această stare a Lui stă adevărata slavă, care nu domină pe cel ce o are.

tare frig. Iar pentru timpul când nu e frig, culionul și două haine lungi cu mâneci, una pentru iarnă și alta pentru vară, și de asemenea două acoperăminte, unul gros și unul ușor. Să ai și salteaua și o pernă, căci ai nevoie de ele. Cât despre mantaua de lână, ține-o și pe ea, dacă ai nevoie. Și dacă primești o haină și ai nevoie de ea, ține-o și pe ea și dă-o în schimb pe cea veche Avvei. Iar dacă n-ai nevoie de cea care-ți vine, dă-o și pe ea Avvei. Domnul să-ți dea putere, ca să ascuți și să împlinești acestea. Aceasta este înaintarea și îndreptarea cea după Dumnezeu.

327. *Întrebare a aceluiași către marele Bătrân: Fiindcă ați rânduit să fiu în slujba acestei bolnițe, arată-mi, părinte, dacă trebuie să citesc unele cărți de medicină și să mă folosesc de ele sau să nu am grija lor, ca de unele ce împrăstie mintea, ci să mă feresc de ele, ca nu cumva să se nască în mine, din nebăgare de seamă, slava deșartă. Să mă folosesc de cele pe care le știu, îndestulându-mă cu untdelemnul, cu cauterizările, cu alifiile și, simplu, cu toate cele de care se folosesc și cei ce nu citesc cărți?*⁵³³ *Ce să fac, deci? Căci inima mea tremură în slujba aceasta, ca nu cumva să greșesc în ea și să adaug la patimi și alte păcate.*

Răspunsul marelui Bătrân: Deoarece n-am ajuns încă la desăvârșire, ca să ne izbăvim cu totul de robia patimilor, ne e de ajutor mai degrabă să ne folosim de scrierile de medicină, decât să ne lăsăm în seama patimilor.⁵³⁴ Dar nu trebuie să ne punem în ele nădejdea, ci în Dumnezeu, Care dă moartea și viața,⁵³⁵ după spusa: „Eu rănesc și tămăduiesc” (*Deuteronomul* 32, 39). Citind

⁵³³ În vremea aceea știința medicală nu era prea avansată în raport cu tratamentele empirice, moștenite dintr-o tradiție îndelungată.

⁵³⁴ Căci dacă ne-am încrede în priceperea noastră, am face-o cu mândrie și am greși.

⁵³⁵ Dumnezeu aduce și moartea, în sensul că-și retrace puterea susținătoare de viață a oamenilor după ce i-a lăsat o vreme să crească spiritual, în urma păcatului strămoșesc. Dar și-o retrace în concret de la fiecare atunci când socotește de bine, pentru că celor ce au folosit bine timpul lăsat lor le va da o viață superioară după moarte, iar celor ce nu l-au folosit bine și nu-l vor folosi bine nici în viitor socotește că nu mai are rost să le lase comunicarea vieții de la Sine. Deci moartea și-au pregătit-o și ei, fiindcă au rupt legătura cu Dumnezeu.

Dar moartea are de multe ori un sens pozitiv. Omul în general, primind existența, primește și o răspundere pentru a-și întări ființa pentru viața veșnică. Răspunderea aceasta are multiple ocazii și feluri de a se manifesta. De răspunderea aceasta ține și dezvoltarea existenței sale în demnitate, în cinste, în curaj, pentru cauza mare a binelui legat de Dumnezeu. Uneori, această demnitate trebuie plătită cu moartea. Deci omul trebuie să fie gata să primească și moartea, trebuie să se pregătească pentru viața veșnică prin acest fel de moarte. Astfel, deși ea e împreunată cu suferința și e un fapt pasiv, fiind primită cu demnitate supremă după o pregătire în acest sens, contribuie și ea la prelungirea vieții omului în planul unei vieți eterne corespunzătoare. Această moarte și o astfel de pregătire preferă și Dumnezeu în locul unei vieți de lașitate,

deci aceste cărți sau și întrebând pe vreunii despre ele, nu uita că nu se vindecă cineva fără Dumnezeu. Deci cel ce se folosește de ele trebuie să se folosească în numele lui Dumnezeu și El îi va ajuta. Meșteșugul doctoricesc nu împiedică pe cineva de la evlavie, ci s-o ai pe ea ca pe lucrul de mână al fraților. Fă ceea ce faci cu frica lui Dumnezeu și vei fi păzit cu rugăciunile sfinților. Amin.

328. Întrebare a aceluiași către același: Mi-ai spus altă dată că cineva își taie voia lui și prin faptul că nu stăruie să-și impună voia lui. Dar se întâmplă, părinte, că impun unui bolnav un lucru ca fiind folositor și de multe ori îl vătămă, și mă necăjesc pentru că mi-am impus în aceasta voia mea. Și mai văd că toată ziua mă aflu împrăștiat și aproape nu reușesc să pomenesc pe Dumnezeu. Apoi, sunt supărat de lăcomia pântecelui. Spune-mi deci ce să fac, căci cred că din ceea ce îmi vei spune îmi vine mântuirea.

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă ți-ai impus părerea ta din socotința că acest lucru ajută bolnavilor, iar din aceasta s-a ivit o vătămare, Dumnezeu, Care ia aminte la inima ta, nu te osândește. Căci știe că l-ai vătămat voind să-l folosești. Dar dacă-ți vorbește un om încercat și tu îl disprețuiești, îți impui voia ta din mândrie.

Mulți aud mereu despre o cetate și apoi li se întâmplă să intre în ea fără să știe că aceasta este cetatea de care au auzit. Frate, toată ziua te gândești la Dumnezeu și nu știi? Căci a ști de o poruncă a lui Dumnezeu și a te ocupa de împlinirea ei înseamnă a te supune lui Dumnezeu și a te gândi la El.⁵³⁶ Și bine ți-a spus fratele Ioan: „Dă întâi frunzele și, la porunca lui Dumnezeu, vei da și roadele”. Recunoscând deci ceea ce e de folos, urmează celor ce cunosc. În aceasta stă smerenia și prin ea vei afla harul lui Dumnezeu.

Și ceea ce ai spus, că „din aceasta îmi vine mântuirea”, bine ai spus. Căci fără Dumnezeu n-ar fi fost venirea ta, ci El te-a călăuzit. Întărește-te în Domnul, căci nu puțin folos rodești din împrăștierea de care vorbești. Iar cu lăcomia pântecelui luptă-te cât poți, și Domnul îți va ajuta să pricepi și să împlinești ceea ce îți este de folos. Îmbărbătează-te și fii tare în Domnul (cf. *Deuteronomul* 31, 6).⁵³⁷

minciună și de decădere. Astfel, se poate spune în multe feluri că Dumnezeu dă și moartea. O dă prin despărțirea de cel păcătos și o acceptă de la cel ce o primește cu demnitate, pentru a-l trece la viața superioară, ca răsplată a vieții lui curate, dar trecătoare.

⁵³⁶ Chiar dacă nu pomenști de Dumnezeu cu numele, împlinind o poruncă despre care știi că e dată de El, de fapt Îl pomenști. Cine lucrează în curtea unui stăpân, chiar dacă nu se gândește mereu direct la el, îl are împreună cu el în slujirea sa.

⁵³⁷ Nu poate fi omul tare decât în Dumnezeu. Când e singur, e slab. În omul credincios nu se mai poate deosebi ce este al lui de ce este al lui Dumnezeu. Lui i se pare că tot ceea ce face el Dumnezeu face. Dar pune atâta râvnă, ca și când totul ar depinde de el. Fără râvna lui n-ar lucra Dumnezeu, dar râvna lui își are căldura de la Dumnezeu. Va fi tras la răspundere dacă n-a lucrat cum voiește Dumnezeu sau va fi

329. *Întrebare a aceluiași către același: Fiindcă ai spus că supunerea și pomenirea lui Dumnezeu constau în a avea o poruncă și a o împlini, te rog, fă-mă să cunosc dacă e cu puțință, într-o astfel de împrăștiere, a sluji după Dumnezeu și între oameni și să am această pomenire neîncetată. Și, dacă e cu puțință, cere pentru mine, părinte, ceea ce îmi este de folos. Căci toate sunt cu puțință ție și lui Dumnezeu (cf. Marcu 10, 27; 14, 36).*⁵³⁸

*Răspunsul lui Varsanufie: În privința pomenirii neîncetate a lui Dumnezeu, fiecare o poate face după măsura sa. Dar smerește-te numai. Căci eu știu mai mult decât tine ce-ți este de folos, și aceea cer de la Dumnezeu pentru tine, căci toate sunt Lui cu puțință.*⁵³⁹

330. *Întrebare a aceluiași către același: Iarăși cad înaintea ta, milostive părinte, și nu încetez să te tulbur până ce nu mă vei întări. Căci, atunci când Dumnezeu îmi dă prin rugăciunile tale puțină întristare pentru greșelile mele, pe încetul, prin împrăștierea de afară, o pierd. Te rog, părinte, să mă întărești, iar întărirea să-mi fie întreagă din mila lui Dumnezeu și a voastră și nimic de la mine. Căci nimic nu pot, dacă nu primesc putere prin rugăciunile voastre. Cât despre conducerea bolniței, părinte, trebuind să arăt autoritatea mea în ea, mă tem ca nu cumva aceasta să mă ducă la slava deșartă și la îndrăzneală. Și, umblând des cu mâncăruri, să nu mă împovărez cu lăcomia pântecelui. Dacă deci socotești de bine, aș dori să înaintez printr-o slujire mai smerită și, dacă mă voi ușura puțin, voi lua iarăși asupra mea slujirea de acum. Știi, părinte, că nu din silă de această slujire cer aceasta, căci cum aș face aceasta, nevoiașul de mine? Dar mă tem, părinte, ca nu cumva, șezând înăuntru, să se înfurie patimile amintite fie de la mine, fie prin lucrarea demonilor, precum socotesc, nu știu. Dar tu, părinte, arată-mi voia lui Dumnezeu și scoate-mă din gândurile care mă tulbură prin rugăciunile tale și mă întărește să fac ceea ce zici și iartă-mă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, frate, și fii încredințat în Domnul că, de când ți-am poruncit să iei slujirea aceasta, mâna și inima noastră sunt cu tine. Dar mai e cu tine mâna lui Dumnezeu, rugat de noi prin rugăciunea

răsplătit dacă lucrează așa. Dar n-ar fi putut lucra cum vrea Dumnezeu dacă nu ar fi avut întărirea lui Dumnezeu. Și e osândit când n-a lucrat așa, pentru că nu a acceptat ajutorul lui Dumnezeu.

⁵³⁸ Toate câte ceri le îplinește Dumnezeu, iar lui Dumnezeu Ți este cu puțință să îplinească toate. Dar omul duhovnicesc știe ce să ceară. El cere cele ce sunt de folos lui sau altora, sau cere ceea ce corespunde măsurii lor, capacității lor de înțelegere, de primire și de folosire.

⁵³⁹ Sunt diferite feluri de pomeniri neîncetate ale lui Dumnezeu: mai de suprafață și mai adânci; prin împlinirea uneia sau a mai multor porunci ale Lui; prin punerea oricărui lucru văzut sau făcut în legătură cu Dumnezeu.

pentru mântuirea sufletului tău și pentru întărirea ta spre această slujire și pentru buna cinstire și acoperire a ta în ea. Și tu nu te poți mântui altfel decât așa. Drept aceea, nu te scârbi de ea și, căzând, ridică-te; greșind, ocărăște-te, până ce Domnul va face cu tine mila Sa pe care o dorești. Numai să nu te lenevești în ea. Îndrăznește, căci Însuși Domnul, Care te-a așezat în slujba aceasta, te va ajuta. Iar noi purtăm grija împreună cu tine, să nu te amăgească diavolul cu dorința de a te scăpa de ea. Căci s-a zis: „Prin vorbele lor frumoase și măgulitoare, înșală inimile celor fără de răutate” (*Romani 16, 18*). Cel ce te-a așezat pe tine la lucrul acesta, El este Cel ce a zis ucenicilor Săi: „Iată, Eu vă trimit pe voi” (*Matei 10, 16*), și iarăși: „Iată, Eu cu voi sunt” (*Matei 28, 20*). Nu te teme și nu cugeta că cele ale bolniței atârnă de tine. Nu te lăsa apăsător de grija slăbiciunii. De înțelegi cele scrise ție de mine, nu-ți va fi greu. Trebuie să iei numai aminte la tine după puterea ta și Dumnezeu te va ajuta. Fii tare în Domnul, împuternicit întru El.

331. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: De greșesc frații cei împreună cu mine, cum să-i îndrept fără tulburare?*

Răspunsul lui Ioan: De vei întipări mai întâi în chip pilduitor voia lui Dumnezeu în inima ta, nu te vei tulbura,⁵⁴⁰ ci te vei obișnui să lucrezi ca Părinții. Iar de nu iei aminte la tine și ești răpit,⁵⁴¹ spune lui Dumnezeu pocăința ta: „Iartă-mă, Stăpâne, și mă miluiește!” Dar spune și celor ce sunt împreună cu tine: „Vedeți, fraților, că din pricina aceasta suntem osândiți și pierdem sufletele noastre”.⁵⁴² Nu striga foarte tare, dar îndeajuns, ca să te

⁵⁴⁰ E mare lucru să știe cineva ce-i este de folos și să ceară asta. În aceasta nu e numai simțirea tuturor celor ce sunt cu puțință lui Dumnezeu, ci și a ceea ce e de folos unui om sau altul. E o mare pătrundere în oceanul puterilor și bogățiilor lui Dumnezeu și în măsurile felurite ale oamenilor, care pot primi din acele bogății ceea ce le este de folos în acel moment. Dar în smerenie se primesc cele mai mari bunătăți, căci niciun zid al mândriei nu le oprește. Dumnezeu „celor smeriți le dă dar” (*1 Petru 5, 5*). În smerenie e libertatea de sine, e deschiderea deplină pentru Dumnezeu, Care nu-și arată ceea ce este mai propriu Lui în puterea care zdrobește, ci în bunătatea liberă de orice patimă care îngustează.

⁵⁴¹ Este o răpire bună, în extaz, când uiți de grija de tine, și este o răpire rea, când ești dus de o patimă și uiți de adevărata ta sine. Atunci nu mai faci voia ta, ci împlinești o pornire pătimașă. Conducătorul obștii spune atunci, din mânia care l-a furat, cuvinte grele fraților și acestea îi tulbură.

⁵⁴² În cazul muștrării pătimase se pierde și conducătorul și se pierd și frații, căci se înfurie și ei. Pârjolul se întinde. Păcatul, pe care oamenii din timpurile mai noi îl iau în râs, ca pe o afacere de strictă scrupulozitate particulară, are o dimensiune socială, ca și virtutea. Efectul nu se închide în ființa individuală a celui ce-l săvârșește, ci are repercusiuni sociale. Mărul stricat strică și pe cele din jur. Răspunderea omului pentru sine e în același timp răspundere pentru alții. Dar răspunderea întreagă nu e numai o

audă. Și dacă te înfrângi în acestea, îți va veni liniștea cea după Dumnezeu.

332. *Întrebare a aceluiași: Te rog, părinte, spune-mi cum trebuie să fie chipul îndreptării? Și când trebuie să fac pe prostul și să trec cu vederea ceea ce se petrece? Și dacă nu reușesc, trebuie să-mi rânduiesc o pedeapsă?*

Răspunsul lui Ioan: Lucrează totdeauna potrivit cu oamenii. Dacă vezi că unul e înțelegător și primește sfatul, spune-i: „Frate, dacă facem cu lenevie lucrul lui Dumnezeu, aceasta ne va fi spre pieirea sufletului. Oare a fost bine ceea ce ai făcut? Fii cu râvnă de acum înainte”. Dacă e mai nepriceput, spune-i: „Frate, ai nevoie să fii îndreptat, pentru ce te lenevești? Dacă îi spun Avvei, te va mustra cum se cuvine”. Iar de e să faci pe prostul, fă potrivit greșelii: de e mică, fă pe prostul, de e mare, nu face pe prostul. Și să nu-ți dai pedeapsă dacă nu reușești, dar nici n-o nesocoti. Când ajungi la aceasta, roagă pe Dumnezeu să te ierte. Altfel, se va naște nepăsarea.

333. *Întrebare a aceluiași: Dacă greșind careva dintre frați sau chiar dintre bolnavi și, voind să-l îndrept, îi spun vreun cuvânt cu supărare, trebuie să-i pun metanie? Iar dacă, mâniindu-se, pleacă din bolniță, să pun metanie? Căci mândria și voința de a mă îndreptăți (justifica) îmi întunecă mintea. Iar dacă pun metanie, iarăși, se ivește slava deșartă.*

Răspunsul lui Ioan: După supărare să nu mai zici nimic, căci răul nu naște binele, ci prelungește răbdarea până ce încetează gândul care a pricinuit

legătură între oameni, ci și a lor cu Dumnezeu. Cei ce nu se simt responsabili în fața lui Dumnezeu nu se simt astfel nici între ei. De unde vine forța absolută a responsabilității, dacă nu ar exista un for superior care a sădit-o în noi? Și de ce aș fi atât de răspunzător pentru ființa semenului meu, dacă ea ar fi o ființă trecătoare? În această forță necondiționată a responsabilității pentru semenul meu e implicată valoarea lui eternă. Eu am fost făcut ca să răspund în mod necondiționat pentru alții (și prin aceasta și pentru mine). Cine m-a făcut așa? Cine m-a pus în această dependență absolută, dar în care pot manifesta totodată libertatea mea? Cine a făcut dependente de mine însumi soarta mea și a altora? Un for superior m-a făcut dependent de El, dar în libertate, căci pot răspunde într-un fel sau altul responsabilității față de El, pe care a sădit-o în mine, desigur cu riscuri grave când nu răspund sau nu răspund așa cum trebuie. M-a făcut ca pe o ființă de care depind și soarta mea, și cea a altora. Răspunderea e un mod prin care Dumnezeu ne leagă între noi, dar în El și în libertate. Pe de altă parte, această dependență reciprocă între noi trebuie s-o exercităm cu mare delicatețe, respectându-ne libertatea în mod reciproc și promovând creșterea sensibilității și delicateții în reciprocitate.

O natură eternă, lipsită de conștiință și delicatețe, pe lângă faptul că e mai inexplicabilă în existența ei decât supremul for personal, n-ar putea explica libertatea și responsabilitatea umană, singura noblețe a omului. Pe lângă aceasta, de ce s-ar mai vorbi și ce rost ar mai avea o libertate a lor? Cum ar mai fi omul responsabil de libertatea lui? Și de ce l-ar mai preocupa grija de libertatea lui?

supărarea, și atunci vei vorbi cu pace. Și dacă se va convinge, iată că e bine. Iar dacă nu, spune-i: „Dacă voiești, îi spun Avvei și, orice va hotărî el, să facem”. Și așa te vei liniști. Iar dacă, minunându-se, va pleca, spune-i Avvei și-l va certa. Dar nu-i pune metanie, căci prin aceasta îi dai de bănuț că ai greșit cu adevărat și te va război și mai mult. Față de alți oameni însă poartă-te cu atenție, potrivit cu greșeala pe care o recunoști. Dacă greșeala e mare, pune metanie, dacă e mică, arată cu gura părerea de rău a inimii, spunându-i: „Iartă-mă, fratele!” Dar ferește-te de mândrie și de voința de a te îndreptăți (justifica), căci acestea împiedică pocăința. Se întâmplă să se pună metanie și din slava deșartă. Disprețuiește-le pe acestea trei. Pune deci metanie unde trebuie, cu smerenie, cu frica lui Dumnezeu și cu dreaptă socoteală (cu discernământ).⁵⁴³ Iar în aceasta pune toată hotărârea. Și Dumnezeu te va ajuta cu rugăciunile sfinților.

334. *Întrebare: Dacă în vremea slujirii bolnavilor vine ceasul citirii psalmilor sau al Sfintei Proskomidii,⁵⁴⁴ sau altă trebuință, și frații cei împreună cu mine știu ce trebuie dat fiecăruia, poruncești să plec sau aceasta îmi e chiar o datorie? Iar de voiesc să șed în chilie când nu e trebuință de mine în bolniță, îmi îngădui aceasta, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă frații știu, nu-i o datorie să pleci, nici să șezi în chilia ta, ci cercetează numai pe bolnavi.

335. *Întrebare: Dacă, dând cuiva vreodată ceva după trebuința lui, bag de seamă că zgârcenia mă oprește, încât nu-i dau atât, să-i dăruiesc mai mult decât trebuie sau să mă silesk numai să nu-i dau mai puțin decât îi trebuie?⁵⁴⁵ Iar dacă, din rușinea care-mi vine din dorința de a plăcea oamenilor sau din slava*

⁵⁴³ Smerenia e susținută de frica de Dumnezeu. Ea se opune mândriei, slavei deșarte și voinței omului de a se justifica, care toate tocesc sensibilitatea lui. Cel ce se justifică nu recunoaște că a păcătuit. El nu vrea să se pocăiască, deci nu folosește puțința de a se îndrepta, de a-și schimba în bine cursul vieții. Aceasta e o altă formă de mândrie, sau e un mod de a se manifesta al mândriei și al tocirii responsabilității. Acestea îl închid pe om în îngustimea sa, din care nu se vede lumina mai presus de sine și de toate a lui Dumnezeu. Plecarea în fața altuia cu recunoașterea greșelii săvârșite trebuie să se facă nu numai cu smerenia susținută de frica de Dumnezeu, ci și cu discernământ sau cu dreaptă socoteală, ca nu cumva să-l facă pe cel căruia i se adresează să creadă că cel ce i-o face a greșit, fără să fie adevărat. Această plecare în fața altuia e ieșirea din sinele superficial, e situarea în taina recunoscută și respectată a altuia, dar și în taina deschisă în indefinit a lui Dumnezeu.

⁵⁴⁴ Citirea psalmilor, prin dezvoltarea cultului, s-a integrat în slujba Utreniei. Precum se vede, ea premergea sau însoțea și atunci Proskomidia. Deci exista și aceasta la începutul secolului al VI-lea.

⁵⁴⁵ Ajunge ca, în cel mai bun caz, să nu se dea altuia mai puțin decât îi trebuie?

deșartă, gândul mă îndeamnă să-i dau mai mult, oare să-i dau mai puțin, ca să resping această patimă, sau să-i dau numai cât trebuie, pentru poruncă?

Răspunsul lui Ioan: Dacă zgârcenia te oprește să dai aproapelui după trebuința lui, fă după caz. De ai mult, dă-i puțin mai mult decât îi trebuie. De ai puțin, dă-i întocmai cât îi trebuie. Dacă, din slavă deșartă sau din dorința de a plăcea oamenilor, vrei să-i dai mai mult, nu-i da mai mult, ci, de asemenea, întocmai după trebuința lui. Dumnezeu să-ți înțeleptească inima, frate.

336. Întrebare: Dacă îmi vine un lucru și am trebuință de el în bolniță, dar văd că mă alipesc de el, oare voința de a-l ține pentru mine nu e patimă?

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai nevoie de un lucru și te războiește gândul de a-l avea, spune gândului: „Am nevoie de el, de ce să-l iau cu poftă?” Și dacă încetează patima, ia-l. Iar dacă nu încetează, de e cu puțință, împlinește-ți trebuința cu alt lucru și biruiește patima. Și dacă nu poți, ia lucrul acela, ocărându-te pe tine și zicând: „Nu l-aș lua, dacă n-aș avea nevoie de el, pentru că sunt biruit de poftă”.

337. Întrebare: Cineva mi-a dăruit o haină și eu am primit-o cu bucurie, neîmpotrivindu-mă. Dar, cercetându-mă, am aflat că nu am primit-o având nevoie de ea, ci mai degrabă din lăcomie. Deci îmi spune gândul: „Întoarce-o!” Ce poruncești să fac?

Răspuns: Să laudăm pe cel ce a dăruit-o din inimă și să ne ocărăm pentru că am primit-o din suflet și s-o purtăm cu smerenie, osândindu-ne. Iar după aceea să ne păzim de lăcomie.

338. Întrebare a aceluiași: Dacă se întâmplă că cineva voiește să-mi dăruiască un lucru și am nevoie de el, dar îmi văd inima că vrea să-l primească din patimă, ce să fac: să-l iau din pricina trebuinței sau să-l resping din pricina patimii?

Răspunsul lui Ioan: Se întâmplă cu aceasta ca și cu hrana. Tu știi că avem nevoie de hrană în fiecare zi, dar n-avem dreptul s-o luăm cu plăcere. Dar dacă o luăm mulțumind lui Dumnezeu care o dă și ocărându-ne ca nevrednici de a o primi, Dumnezeu face din ea un lucru sfânt și o binecuvântare. Tot așa deci: când ai nevoie de un lucru și el îți este dat, mulțumește lui Dumnezeu care ți l-a dat, socotindu-te nevrednic, și Dumnezeu va alunga patima de la tine.⁵⁴⁶

⁵⁴⁶ Lucrurile ne sunt date pentru ca în relațiile cu ele să creștem duhovnicește. Folosindu-le, trebuie să ne aducem aminte cu mulțumire de Dumnezeu, Care ni le-a dat pentru nevoile noastre și prin aceasta ele ne pun în legătură cu Dumnezeu care Se gândește la noi. Dar ele ne pot fi și spre ispitire, și spre robirea noastră de către ele, când nu le folosim cu înfrânare. Iar folosindu-le cu înfrânare, ne întărim față de ele și dăm posibilitatea și altora să le folosească. Deci poziția noastră față de ele nu se poate

Căci „la Dumnezeu toate sunt cu putință și nimic cu neputință” (Iov 42, 2), că a Lui este slava în veci. Amin.

339. *Un alt frate a întrebat pe același Bătrân: E o poruncă a Domnului să iubesc pe aproapele ca pe mine însumi (cf. Leviticul 18, 19), să mă bucur și să mă întristez împreună cu el, ca mădular al meu [cf. 1 Corinteni 12, 26]. Deci dacă-l văd în sărăcie și-l trec cu vederea, nesocotesc iubirea, chiar dacă eu însumi n-am decât cele de trebuință și nu-mi ajunge să-i dau și lui cele de trebuință. Spune-mi deci, părinte, cum îmi arăt în acest caz iubirea?*

Răspunsul lui Ioan: Dragostea față de aproapele se arată în multe feluri, nu numai în a-i da. De pildă: când mergi vreodată cu aproapele tău undeva și afli în tine gândul de a te bucura de mai multă cinste decât el, și nu vrei mai degrabă să se bucure și el de aceeași cinste cu tine, nu-l socotești ca pe tine însuși. Căci Apostolul a zis: „În cinste unii altora dându-vă întâietate” (Romani 12, 10). De ai ceva de mâncare și vezi gândul tău îndemnându-te să mănânci singur și după pofta ta, contrar trebuinței, nu-l socotești ca pe tine însuși. Sau dacă, având numai cât îți este de trebuință pentru tine, nu dai și altuia, nu-l

reduce simplist la poziția unor stăpânitori, a unor consumatori nepăsători și lacomi. Prin aceasta devenim mai degrabă robii lor. Deci depinde de noi ca să ne sfințim prin ele sau să sporim prin ele în patimi. Depinde de noi să actualizăm calitatea lor de mijloace ale sfințirii noastre, de semne ale binecuvântării lui Dumnezeu, sau să le întinăm prin întinăciunea din noi. Depinde de noi să le vedem ca transparente față de Duhul dumnezeiesc sfințitor sau ca ultima realitate opacă, menite să satisfacă numai lăcomia trupului. Dumnezeu, prin lucrurile pe care ni le-a dat, ne arată în două feluri iubirea Lui: dându-ne ce ne trebuie pentru viața pământească și conducându-ne spre desăvârșire. Sunt cuvinte cu îndoit sau întreit rost, exprimând ceva din bogăția de gânduri a lui Dumnezeu. Ele ne pot pune în legătură cu Dumnezeu sau ne pot închide în opacitatea lor.

Ne sfințim prin ele când le vedem și le facem medii ale energiilor lui Dumnezeu și ne exercităm în stăpânirea poftelor nemăsurate față de ele, când ne menținem conștiința că sunt daruri ale lui Dumnezeu pentru toți, când arătăm aceasta în dedicarea unora dintre ele lui Dumnezeu, când punem semnul lui Dumnezeu pe ele (ca biserici, ca obiecte întipărite cu semnul Crucii, ca ofrande sfințite în biserică). Când facem semnul Crucii peste ele înainte de a le folosi, ne amintim de Dumnezeu cel în Treime, Care ni le-a dat ca să le folosim cu înfrânare. Dar când le consumăm fără să ne înălțăm cugetul la Dumnezeu și fără semnul Crucii, le privim ca fiind independente de Dumnezeu și nu ne impunem nicio frână în adunarea și folosirea lor. În acest caz, suntem mai răi ca animalele, care nu adună mai mult decât le astâmpără foamea pentru moment. Când le vedem ca daruri ale lui Dumnezeu pentru toți, le lăsăm și altora sau îi ajutăm și pe alții să se folosească de ele, sau chiar le prelucrăm prin munca noastră și pentru alții mai slabi, sau le folosim în comun, când nu le putem tăia în părți distincte pentru fiecare (aerul, apa etc.). Ele se folosesc atunci și pentru dezvoltarea prieteniei și recunoștinței reciproce.

iubești ca pe tine însuși.⁵⁴⁷ Dar dacă voim să împlinim numai în acest fel cuvântul Scripturii, el nu ne susține în aceasta. Căci nu ni s-a spus (cuvântul) numai pentru un om, ci pentru tot omul înfățișat prin el ca aproapele nostru. Dar cum poți să împlinești cu toți oamenii aceasta, neavând ce să le dai tuturor?

Dar a iubi pe aproapele ca pe tine însuși mai înseamnă și aceasta: Dacă vine vreo nenorocire de obște și vezi gândul tău bucurându-se că celălalt s-a păgubit mai mult, arăți și în aceasta că nu-l socotești ca pe tine însuși. Și iarăși, dacă vezi pe altul lăudat și nu te bucuri împreună cu el, din motivul că nu ești lăudat și tu împreună cu el, și nu spui „lauda fratelui se întinde și la mine, căci e mădularul meu”, nici în acest caz nu-l iubești ca pe tine însuși,⁵⁴⁸ și așa, în

⁵⁴⁷ A iubi pe altul ca pe tine însuși înseamnă a te plasa într-o poziție de deplină obiectivitate față de tine, socotindu-l pe celălalt egal cu tine. Numai Dumnezeu este în această poziție de obiectivitate față de toți, și numai înaintând spre această poziție a Lui ne îndreptăm spre treapta supremă a aspirației noastre spre obiectivitate. Dar această obiectivitate a lui Dumnezeu nu e una de indiferență și nici a noastră nu trebuie să fie așa. Poziția lui Dumnezeu e una de profundă iubire egală față de toți. Deci și a noastră să ajungă la fel: una de deplină iubire față de toți, dar și față de propria persoană. Să ne iubim unii pe alții și pe noi înșine așa cum ne iubește Dumnezeu, vrând să ajungem așa cum ne vrea El. În iubirea aceasta a tuturor față de toți, în această universală obiectivitate iubitoare, ne unim cu Dumnezeu. Se cade să mă iubesc pe mine cum iubesc pe alții și cum ne iubește Dumnezeu, ca taine minunate, pe toți. Pentru precizare se cuvine să răspundem și la întrebarea următoare: Iubirea deplină nu-l face pe cineva să se uite pe sine și să-și dea viața pentru cel iubit? Mama, a cărei iubire este model, nu-și dă viața pentru copil? Cum se împacă aceasta cu porunca: să iubești pe celălalt ca pe tine însuși (deci numai ca pe tine)? Răspunsul care împacă aceste două cerințe pare a fi acesta: Cine e în stare să-și dea viața pentru altul a ajuns la treapta realizării sale depline, la treapta care-i asigură cetățenia în veșnica Împărăție a iubirii desăvârșite. El trebuie să aibă acum grijă de altul, ca să ajungă și acela la această treaptă. Deci își poate da viața sa pentru acela, pentru că de fapt prin aceasta nu o pierde, ci o va avea pe un plan superior, și-l ajută și pe celălalt să o aibă. Sau chiar trebuie să și-o dea, ca să arate că a ajuns la deplina sa realizare și ca să-l facă și pe celălalt să se ridice la această treaptă prin pilda de dragoste supremă pe care i-o arată. Capacitatea cuiva de a se dăruie pentru altul arată că există undeva acest plan de existență în care pot fi realizați oamenii în acest grad suprem, un plan de existență spre care aspiră cea mai autentică esență a noastră.

⁵⁴⁸ Iubirea altuia, egală cu iubirea propriei persoane, are la bază faptul că în fond nu suntem despărțiți și deci că tot ceea ce îmbogățește pe acela mi se comunică și mie și că tot ceea ce-l păgubește pe el mă păgubește și pe mine. Dar unitatea aceasta se actualizează pe de altă parte deplin numai în iubire. Unde nu e iubire, ea se sfășie. Astfel, îl iubesc pe altul pentru că sunt unit cu el, dar nu pot actualiza această unitate și nu o pot trăi dacă nu mă folosesc de iubire. Deci trebuie să am curajul iubirii altuia cu convingerea că în fond suntem uniți, chiar dacă nu simt încă aceasta, și cu încrederea că prin iubire o voi actualiza și descoperi deplin. Unitatea dintre noi nu e

toate cazurile asemănătoare.

A iubi pe fratele ca pe tine însuși mai înseamnă și aceasta: Dacă ai aflat de la Părinți calea lui Dumnezeu și te întreabă fratele, să nu-l lipsești cu pizmă de folosul ei, ci, ca unul ce știi că este fratele tău, spune și lui ceea ce ai aflat, cu frica lui Dumnezeu. Dar să nu te socotești pe tine ca învățător, căci aceasta nu-ți este de folos.

340. *Întrebare a aceluiași: E bine să ai prietenie cu careva de aceeași vârstă?*

Răspuns: E bine să nu ai prea mare prietenie cu careva de aceeași vârstă, căci această stare de suflet nu te lasă să ajungi la plâns. Dar să nu ai prietenie nici cu altcineva care te lipsește de plâns.⁵⁴⁹ Aceasta nu te folosește, ci mai vârtos te păgubește, căci nimeni nu poate agonisi vreun bine decât cu multă osteneală. Înfrânează-ți deci ochii să nu ia aminte la cineva și nu vei umple inima ta de cumplita îndrăzneală care duce la pierzare toate roadele monahului.

341. *Întrebare a aceluiași: De aud despre cineva că e în mare război sau în boală și pățimesc împreună cu el, spune-mi mai întâi de nu cumva această compătimire e de la draci, care voiesc să mă facă să uit de păcatele mele. Apoi, dacă e de folos să-l pomenesc în rugăciuni. Și cum îl pot ajuta, când eu mă aflu într-o primejdie mai grea și în păcate mai mari? Dar ce să fac dacă și fratele îmi cere aceasta sau dacă îmi cere să spun și vreunui dintre părinți? Sau poate rugăciunea pentru aproapele îl deprinde și pe cel pătimas să iubească? Cum socotești, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Părinții au spus celor mai tineri că nimeni nu trebuie să lase mortul propriu și să meargă să plângă pe al altuia (cf. *Pateric*, Moise, 18). Căci se cuvine celor desăvârșiți să sufere împreună cu aproapele, dar compătimirea altuia de către unul tânăr e o bătaie de joc a dracilor. Căci îl judecă pe acela prostește, ca pe unul ce se află în stare rea și în primejdie, dar pe sine se socotește ca lucrând bine. De aceea, este mai de folos să nu se îngrijească de acela. Și dacă îi vine în inimă amintirea aceluia sau aude de la

numai un dat (*Gabe*), ci și o datorie (*Aufgabe*). În iubire se presimte unitatea, dar tot prin iubire se înfăptuiește, desigur întrucât există ca un germen care trebuie dezvoltat. În planul nostru creat, ontologicul nu se împlinește deplin decât prin etic. Dumnezeu a dat semințele, dar ne-a lăsat nouă să le facem să crească prin osteneala noastră. Dumnezeu ne-a chemat să fim colaboratorii Lui: „Fiți (deveniți) ceea ce v-am dat putința să fiți (să deveniți)”.

⁵⁴⁹ Prietenia înveselește, susține în om o bună dispoziție, îl face să afle în om o mulțumire de viață. Dar monahul trebuie să-și plângă mai ales păcatele.

altul despre el, să zică: „Dumnezeu să mă miluiască pe mine, dar și pe el”.⁵⁵⁰

Și să nu spui de la tine însuși vreunui Bătrân să se roage pentru cineva, căci aceasta înseamnă că lucrul pornește de la tine.⁵⁵¹ De voiești să fugi de aceasta, amintește-i numai că cutare suferă. Și Bătrânul, auzind, se va ruga fără îndoială cu duhul pentru cel bolnav. Iar de-ți cere cineva să spui Bătrânului, împlinește această cerere pentru că ți s-a poruncit, spunându-i: „Roagă-te, părinte, pentru cutare!” Și de-ți spune acela: „Roagă-te pentru mine!”, la fel spune și tu, ca împlinind o poruncă, „Doamne, iartă-ne!”, sau: „Dumnezeu să ne ajute!”, sau: „Acoperă-ne pe noi, Doamne, în lucrul acesta!”⁵⁵² Și nu socoti că faci aceasta pornind de la tine, căci ți s-a cerut să o spui și ai ascultat. Dar compătîmind cu cineva din iubire, încă nu dovedești că ai ajuns la măsura aceasta de desăvârșire. Iar dacă gândul acesta te tulbură, întreabă, și vei auzi ce trebuie să faci. Dumnezeu să te miluiască, frate!

342. *Întrebare a aceluiași: Spune-mi, părinte, până unde trebuie să meargă dragostea unui frate față de alt frate?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, alta este dragostea părinților față de copii și alta, dragostea fraților față de frați. Măsura iubirii părinților duhovnicești față de fiii lor nu are nici ceva vătămător, nici ceva trupesc în ea. Căci sunt asigurați prin cugetul duhovnicesc și, fie în cuvinte, fie în fapte, ei se silesc totdeauna să folosească pe cei mai tineri în toate. Și astfel, iubindu-i, nu trec sub tăcere greșelile lor, ci adeseori îi mustră și îi ceartă pe fiii lor. Căci lor li s-a spus: „mustră, ceartă, îndeamnă” (2 *Timotei* 4, 2). Aceasta o face cu tine și Avva al tău și tu nu te smintești în cele ce te mustră, te ceartă și te îndeamnă. Și în faptul că din iubire nu trece cu vederea greșelile tale se arată că dragostea lui față de tine este duhovnicească.

Fiecare iubește pe aproapele lui după măsura sa. Iar măsura dragostei desăvârșite este ca, după iubirea pe care o are față de Dumnezeu, să iubească și pe aproapele său ca pe sine însuși (cf. *Leviticul* 19, 18). Dar tinerețea trebuie să se păzească în toate, căci diavolul îi doboară repede pe tineri. Mai întâi, încep

⁵⁵⁰ Nu poți vindeca pe altul de răutatea patimilor, dacă nu te vindeci întâi pe tine. În zadar îl compătîmești pe altul, dacă în aceasta dai de înțeleș superioritatea ta. Deci nu se recomandă indiferența, ci calea adevăratei ajutorări a altuia. Stinge focul din tine, ca să nu fie întreținut de el și în altul.

⁵⁵¹ Să nu te prezinți Bătrânului ca având tu însuși inițiativa în scăparea altuia. Smerește-te, lăsându-i lui inițiativa sau impresia. Altfel, ai da impresia că tu ești mai bun decât cel ce suferă de vreo patimă sau de vreo boală și că ajutorarea lui pornește de la tine și, în acest caz, e problematic ajutorul tău. Poate nu va fi primit.

⁵⁵² Nu te ruga numai pentru celălalt, ca și când ai fi într-o poziție superioară, ca și când n-ai avea și tu nevoie de rugăciune, ci roagă-te și pentru el, și pentru tine, socotindu-te păcătos împreună cu el. Aceasta nu e o grijă egoistă de tine, ci o eliberare de slava deșartă.

să vorbească, atunci când se întâlnesc, ca pentru folosul sufletului, ba poate chiar fără acest motiv. După aceea, trec la alte simțiri: la poftă, la îndrăzneală, la râs, la clevetire și la alte multe rele. Așa se împlinește cu ei spusa: „Începând de la duh, acum sfârșiți în trup? Toate acestea le-ați pățimit în zadar?” (*Galateni* 3, 3-4). Căci așa ajung tinerii la cădere: de la a începe să se iubească unii pe alții fără judecată și de a ședea împreună. Măsura iubirii lor întreolaltă trebuie să fie aceasta: să nu se clevetească unii pe alții, să nu se urască, să nu se disprețuiască, să nu caute ale lor, să nu se iubească pentru frumusețea trupului, nici pentru vreo lucrare trupească oarecare, să nu șadă unii cu alții fără mare trebuință, ca să nu cadă în îndrăzneală⁵⁵³ care nimicește roadele monahului (cf. *Pateric*, Agathon, 1) și-l lasă ca pe un pom uscat. Până aici e măsura iubirii celor tineri întreolaltă. Dacă se cruță pe ei, înfrânând îndrăzneala și vorbirea deșartă, cruță și pe frații lor, ferindu-se să șadă împreună fără trebuință, ca să nu se prindă în cursele acestea și să nu prindă în cursă nici pe frații lor, temându-se de Cel ce zice: „Vai celui ce adapă pe aproapele cu băutură tulbure” (*Avacum* 2, 15), și iarăși: „Vorbirile (tovărășiile) rele strică obiceiurile bune” (*1 Corinteni* 15, 33). Ia aminte la tine, frate!

343. *Întrebare a aceluiași: Ce să fac, căci sunt tulburat de gânduri murdare și, dacă simt că și alții au asemenea gânduri, zic totdeauna: „Iată, că și alții gândesc cele rele ca mine”? Apoi nu-mi vine plânsul, nici pocăința, și gândul îmi spune că, atâta vreme cât sunt între oameni, nu le pot agonisi pe acestea. Fă-ți milă cu neputința mea și spune-mi, părinte, cum să mă mântuiesc de acestea?*

Răspunsul lui Ioan: De ai gânduri murdare și auzi sau simți că mai e cineva în această stare, și zici: „Iată, că și alții cugetă cele rele ca mine”, dă anatemei gândurile tale rele și despre fratele tău spune: „E mai bun decât mine”, și va înceta gândul acesta. Cât despre plâns, dacă nu lupți față de oamenii între care te afli și nu te străduiești să nu ajungi la îndrăzneală cu vreunul, nu vine plânsul sau pocăința.⁵⁵⁴ Și dacă dorința de a te îndrepta te

⁵⁵³ Îndrăzneala doboară granița între persoană și persoană, prin faptul că unul nu mai vede taina celui alt, ci numai suprafața lui trupească. Ea nu înseamnă o comunicare a adâncurilor lor în Dumnezeu, în care fiecare păstrează conștiința de sine, ci conștiința lor dispăre, înecată de pofta trupească care-i confundă în mod superficial.

⁵⁵⁴ E o luptă față de oameni nu din ură, ci cu scopul de a nu ajunge la o familiaritate păcătoasă. Căci aceasta te face să bagatelizezi gândul la păcatele tale, întristarea și plânsul pentru ele. Societatea întreține o superficialitate, acel „Man” al lui Heidegger, prin care-ți însușești felul de a vorbi la modul general și superficial. În societate se vorbește chiar de moarte, râzând, „Vom muri”, dar niciunul nu se gândește serios la sine spunând aceasta. Numai când ești singur dai sens serios cuvintelor și-ți vezi cu adevărat păcatele, sau când, chiar fiind cu alții îți îndrepti gândul spre tine. Numai atunci trăiești „ existențial”.

face să fugi de frații tăi, ia seama că prin aceasta fugi de luptă și de stadion. Deci luptă-te, ca, aflându-te între oameni, să biruiești îndrăzneala (familiaritatea) față de ei.⁵⁵⁵ Căci zice Apostolul: „De luptă cineva, nu se încununează, de nu se luptă după lege” (2 *Timotei* 2, 5). Pune în lucrare puterea ta, frate, și te va ajuta Dumnezeu în toate. Nu uita să păzești smerenia, ascultarea și supunerea. Și te vei mântui,⁵⁵⁶ în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

344. *Alt frate a întrebat: Avva, voiesc să mă mântuiesc și nu cunosc calea mântuirii. Un gând îmi zice: „Ce șezi aici, în mănăstire, nefăcând nimic? Pleacă în altă parte!” Ce trebuie să fac, deci?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Dumnezeu ne-a arătat prin dumnezeieștile Scripturi calea mântuirii. Dar și Părinții ne-au sfătuit, zicând: „Întreabă pe părintele tău și te va învăța; pe bătrânii tăi și-ți vor spune (cf. *Deuteronomul* 32, 7)” (*Pateric*, Antonie, 37). Deci, dacă nu voiești să te amăgești plecând, ține smerenia din care ai folos, nefăcând nimic fără să întrebi pe părinții duhovnicești. Și, cu harul lui Dumnezeu, nu vei rătăci. Căci „Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 *Timotei* 2, 4).

345. *Întrebare a aceluiasi: Gândul îmi spune că, dacă plec undeva și viețuiesc în retragere, ajung la liniște desăvârșită. Căci, apăsător de datoria multor păcate, vreau să mă eliberez de ele. Ce să fac, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, până nu-și plătește datoria, omul dator, oriunde ar merge, fie la oraș, fie la sat, și oriunde s-ar așeza, rămâne dator și nu

⁵⁵⁵ Monahul nu trebuie să fugă de mănăstire, deci de oamenii din ea, pe motiv că pilda și sfatul celorlalți l-ar ispiti la justificări, dar nu trebuie nici să renunțe la pocăința pentru păcatele sale. Deci trebuie să le îmbine pe amândouă: să învețe de la oameni cele bune, dar să nu se lase antrenat în taifasuri superficiale cu ei, nici să nu cadă în fapte de îndrăzneală cu ceilalți. Pe de o parte, el poate câștiga de la semenii săi învățând din sfaturile, din pilda lor, pe de alta, poate fi ispitit la rău sau la laude proprii. Dar în sentimentul de răspundere se unește datoria de a fi cu ceilalți cu puțința de a spori în cele bune. Răspunderea e un mijloc de purificare a relațiilor cu semenii și de creștere duhovnicească lăuntrică. Pe de altă parte, trebuie să cugetăm că există un Subiect care trăiește de bunăvoie răspunderea pentru toți la modul culminant, spre care noi trebuie să tindem, chiar dacă nu o atingem. În Hristos, răspunderea dumnezeiască ni s-a făcut cunoscută concret. El a mers până la moarte pentru noi, dar Își continuă lucrarea mântuitoare din răspundere și după Înviere. Din ea sorbim și noi tărie în sentimentul unei răspunderi necondiționate.

⁵⁵⁶ Când ajungi să simți că prin tine ești nimic, simți că ești prin Dumnezeu, singurul Care nu poate să simtă că e nimic. Și, simțind că ești ceea ce ești prin Dumnezeu, trăiești din plin puterea Lui, și aceasta îți face cu puțință mântuirea.

are libertatea să șadă în liniște. Dar dacă, silit și rușinat de ocara oamenilor, își plătește datoria și se eliberează de ea, poate să se arate în lume și să șadă unde vrea cu curaj și cu multă îndrăzneală. Deci dacă omul rabdă cu toată puterea ocările și osândirile, necinstirile și păgubirile pentru păcatele săvârșite de el, se deprinde cu smerenia și cu osteneala. Și așa i se iartă păcatele, după cum s-a scris: „Vezi smerenia mea și osteneala mea și iartă-mi toate păcatele” (*Psalmii* 24, 19). Gândește-te câte ocări și osândiri a răbdat Stăpânul nostru Hristos înainte de Cruce și că numai după ele a venit la Cruce (cf. Abbé Isaie, *Recueil ascétique*, 8, 68, p. 104; 13, 23, pp. 115, 117). Astfel, nimeni nu poate ajunge cu rod la desăvârșire și sfânta odihnă a desăvârșirii, dacă nu pătimește mai întâi împreună cu Hristos și nu rabdă toate pătimirile Lui, aducându-și aminte de cuvântul Apostolului: „De pătimim împreună, ne vom și slăvi împreună” (*Romani* 8, 17).⁵⁵⁷ Nu te amăgi deci, căci altă cale în afară de aceasta nu există. Domnul să-ți vină în ajutor după voia Lui, ca, precum zice în Evanghelie, să întemeiezi casa ta pe piatra cea tare, care este El Însuși (cf. *Matei* 16, 18; *1 Corinteni* 10, 4).

⁵⁵⁷ Nu se poate scoate răul din fire fără încordarea ei. Păcatul, patima reprezintă o slăbire a firii. Nu suferința pur și simplu întărește și izbăvește de rău firea, ci răbdarea, care reprezintă o încordare, o folosire a tuturor rezervelor de putere, însoțită de cererea cu încredere a ajutorului lui Dumnezeu, care și ea reprezintă o încordare a puterii. Iar înfrânarea de la plăcerile care ispitesc este și ea o încordare, o răbdare a ispitei, fără încovoierea care cedează. Dar numele de răbdare se folosește mai propriu împotriva ispitei de a fugi de durere, împotriva tendinței de a ieși de sub ea. Slava firii e starea în care nu mai simte nici atracția superficială spre plăcere, nici durerea trupului, când duhul a copleșit viața trupului. Dar de duh ține și voința. Fără a se exercita în efortul voinței, duhul nu poate deveni puternic, ca să copleșască plăcerea și durerea trupului. Acesta a fost rostul răbdării lui Hristos și al Crucii suportate de El. Firea Lui omenească trebuia să meargă până la supremul grad al răbdării, care e răbdarea morții, pentru a se întări deplin. O cedare în ultimul moment ar fi fost o alunecare din tot ce a dobândit prin răbdările anterioare.

Trebuie să-ți dai însăși viața, ca să o dobândești, prin suprema tărie a ei, pe planul superior oricărei slăbiciuni. Aceasta nu exclude faptul că Hristos a suferit și din compătimire pentru noi, sau și ca să ne arate iubirea Sa. Propriu-zis, acestea au stat la baza răbdării Lui, prin care a învins slăbiciunea pătrunsă în firea noastră de pe urma păcatului, slăbiciune care mergea, prin cedarea sub plăcere și durere, până la biruirea ei prin moarte. Trebuia să se întâmple această întărire și eliberare în pârga firii noastre asumate de El, pentru ca să treacă și la noi puterea biruirii plăcerii și durerii legate de patimi. Deci nu e vorba de a fi plătit Hristos pentru noi o jignire a onoarei lui Dumnezeu, căci în acest caz n-ar mai trebui să „pătimim” și noi cu Hristos, ci e vorba să ne întărim și noi înșine prin răbdarea durerii. Hristos a pătimit pentru noi în sensul că numai El a putut întări, Cel dintâi, în mod real firea noastră prin Crucea Lui, și din comunicarea cu El primim și noi puterea de a întări firea noastră, eliberând-o de slăbiciune. Răbdarea Lui e izvorul răbdării noastre, care ne întărește și pe noi.

346. *Un frate a rugat pe marele Bătrân, zicând: Roagă-te pentru mine ca să mă miluiască Dumnezeu, căci sunt un nenorocit.*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce voiește să fie miluit să păzească porunca de a nu mânca din pom și nu va cădea în neascultare. Și cel ce nu cade în neascultare e miluit și mântuit prin harul lui Hristos, Dumnezeuul nostru. Căci acesta va zice gândului său: „Eu și Dumnezeu suntem singuri pe lume (cf. *Pateric*, Alonie, 1) și, dacă nu voi face voia Lui, nu voi fi aflat ca al Lui, ci ca al celui străin”.⁵⁵⁸ Cel ce spune așa va aștepta în fiecare zi sfârșitul său și întâlnirea cu Dumnezeu,⁵⁵⁹ și îndată va porni pe calea mântuirii.

347. *Un frate, căzând într-o ispită, a cerut rugăciunea aceluiași mare Bătrân și, ușurându-se de acea ispită, i-a vestit aceasta, mulțumindu-i. În același timp, i-a cerut să se roage și pentru durerea de cap care i-a venit și ca să i se lumineze inima.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, să luăm aminte la noi înșine cu frica lui Dumnezeu. Iar dacă Dumnezeu, cu iubirea Lui de oameni, va îndepărta războiul de la noi, nici atunci să nu ne facem nepăsători. Căci mulți, ușurându-se de el, nu s-au mai îngrijit de ei și au căzut peste cap. Ci, ușurându-ne, să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a izbăvit și să rămânem rugându-ne, ca să nu cădem în aceleași patimi sau în altele. Dacă mănâncă cineva vreo mâncare și se vatămă la stomac, la splină sau la ficat și prin îngrijirea și meșteșugul doctorului se vindecă, nu mai este cu negrijă la sine, ca să nu-l ajungă ceva și mai rău, ci-și aduce mereu aminte de primejdia dinainte, cum a spus și Domnul celui vindecat de El: „Vezi, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuiești, ca să nu pățești ceva și mai rău” (*Ioan* 5, 14).

Frate, ostașii buni se deprind și în timp de pace, totdeauna, în meșteșugul războiului. Căci nu se cuvine ostașului să iscodească la repezeală cele ale războiului în vremea războiului, fiindcă s-a spus: „M-am pregătit și nu m-am tulburat” (*Psalmi* 118, 60). Nu fi nepăsător față de patima de care ai fost ispitit, nici față de alta, căci Părinții spuneau de această nepăsare că pierde roadele monahului (cf. *Pateric*, Agathon, 1). Omul trebuie să fie cu grijă în privința războiului până la cea din urmă răsufare, ca să nu cadă în cursa întinsă de prea vicleanul vrăjmaș, pe care fie să-l alunge Domnul de la noi cu Duhul gurii Lui. Adu-ți aminte că un Bătrân a spus: „Dacă ar face omul cer nou

⁵⁵⁸ Trebuie să mă port ca și cum n-ar fi altul pe lume afară de mine și de Dumnezeu. De aceea, nu pot face decât sau voia mea, sau a lui Dumnezeu. Dar dacă o fac pe a mea, nu voi fi socotit ca al lui Dumnezeu, ci ca al meu, ca străin de Dumnezeu, sau ca al celuiilalt, a cărui voie o fac. Căci, făcând voia mea, mă dovedesc robul mândriei sau al celui care mi-a insuflat mândria.

⁵⁵⁹ Cel ce nu caută voia lui nu se teme de moarte, nu se amăgește că poate nu va muri curând, deci că mai are vreme să-și împlinească poftele sale.

și pământ nou, tot n-ar putea fi fără grijă" [*Pateric*, Pimen, 48)].⁵⁶⁰

Cât despre durerile de cap, omul trebuie să lupte ca să nu se moleșească, și va fi ajutat. Căci, aflând Domnul pe ucenicii Săi moleșiți, le-a zis: „Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (*Matei* 26, 41).

Fiule, Cel ce a luminat ochii orbului să-ți lumineze ochii inimii, ca să cunoști ceea ce e bun și de folos. Și Dumnezeuul puterilor, Care a spus: „Celui ce crede toate îi sunt cu puțință” (*Marcu* 9, 23), să-ți dea putere și să te sprijine în credința desăvârșită. Și să te vad pe tine în latura celor mântuiți, prin harul Conducătorului sufletelor noastre, Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

347 bis. (Ed. fr.: numai în manuscrisele Vatoped 2, Sinai 410, Cromwell 18 și în G.) *Un frate, care își închisese ușa pentru un timp, era chinuit de gânduri și de vise ascunse. Pe de altă parte, voia să se oprească de la vin. El s-a destăinuit marelui Bătrân.*

Răspuns: Frate, dacă voiești cu adevărat să te mântuiești și să scapi de duhul mândriei, rabdă puțină smerenie, căci aceasta este pentru el o palmă. Și nu căuta să te slujească cineva, ci slujește-te singur. Căci Iisus, Care a zis despre Sine că e „blând și smerit cu inima” (*Matei* 11, 29), a spus: „Fiul Omului n-a venit să l se slujească, ci ca să slujească” (*Matei* 20, 28). Nu închide deci o ușă de lemn, ci pe cea a limbii (cf. *Pateric*, Pimen, 58). Și nu de la vin trebuie să te oprești cu desăvârșire, ci de la mândrie, care îmbată pe omul fără de minte. Și nu te fă asemenea mie, care ți le spun acestea, căci de multă vreme tu mă vezi slujit de altul și te smintești. Dar mulți sunt cei ce învață și nu fac. Aceștia sunt cei despre care Domnul a zis: „Ascultați și faceți ceea ce vă spun, dar nu urmați faptelor lor” (*Matei* 23, 5).

Leși deci totdeauna pentru trebuințele tale cele de neînlocuit, dar când nu e nevoie, nu trece de ușă. Viețuiește cu rânduială, nu cu nepăsare. Păzește-te de supărarea împotriva celui ce te ocărăște, ci mai degrabă bucură-te. Cât despre vise, nu lua seama la ele, căci sunt drăcești și mincinoase. Și făcând acestea, nu crede că faci vreo minune. Căci, după ce am împlinit poruncile, ni s-a spus să zicem: „Slugi netrebnice suntem” (*Luca* 17, 10). Totuși, noi vom

⁵⁶⁰ Dacă ar face ființa sa „cer nou și pământ nou”, adică minte nouă unită cu cerul și pământul nou, peste care luminează și pe care le străbate și le copleșește mintea lui nouă, plină de mintea lui Hristos, tot nu poate fi deplin fără grijă până ce este în viața aceasta dinainte de înviere. Căci afectele legate de ființa lui pot fi ținute în frâu, dar pot să și scape din frâu și să alunece în păcat, dacă omul nu e cu grijă. Aceasta confirmă spusa lui Heidegger că omul se caracterizează prin grijă. Dar grija de mântuire este mult mai profundă decât grijile lumești și ea îl concentrează pe om în sine însuși. Dimpotrivă, grijile lumești sunt superficiale și îl fac pe om să nu reflecteze serios asupra sa, ci numai asupra lucrurilor trebuincioase trupului.

secera ceea ce am semănat în ogorul tău și atunci vom neguțători grâul pentru tine.⁵⁶¹ Facă-ne Domnul bucuria să aflăm ogorul tău rodind pentru o sămânță o sută, pentru alta, șaiszeci, și pentru alta, treizeci (cf. *Matei* 13, 8; *Marcu* 4, 8) întru slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

348. *Un frate mirean al aceluiași mare Bătrân, fiind bătrân și el, i-a trimis cererea că vrea să stea de vorbă cu el. Iar Bătrânul i-a spus acestea: „Eu am frate pe Iisus. Dacă disprețuiești lumea și te faci monah, vei fi fratele meu”. Auzind acela acestea, a plecat cu multă întristare. Dar după o vreme s-a lepădat de lume, venind acolo. Însă, căzând la boală și suferind de hidropică, a trimis Bătrânului veste despre boala lui.*

Bătrânul îi răspunse acestea: Boala aceasta nu ți-a venit decât ca să nu pleci la Dumnezeu fără rod. Dacă deci rabzi și mulțumești, ți se va socoti în loc de nevoie, pentru că n-ai viețuit mult timp în schima călugărească. Și, în parte, acest necaz ți-a venit pentru că m-ai prețuit pe mine care nu sunt nimic, dar și pe tine: pe mine ca pe cineva mare, iar pe tine ca pe fratele unui astfel de om.⁵⁶² Și ai uitat că suntem fiii „neascultării lui Adam” (*Romani* 5, 14), și că suntem „pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27). Mulțumește deci lui Dumnezeu, Care te-a adus în această stare. Dacă am avea smerenia lui Iisus Hristos, am spune: „Cine este maica Mea și cine sunt frații Mei?” și cele următoare (*Matei* 12, 48).⁵⁶³

⁵⁶¹ Nu socoti că ai făcut mare lucru împlinind poruncile, căci drumul desăvârșirii e nesfârșit, și tot ce faci săvârșești cu ajutorul lui Dumnezeu. Dar părintele duhovnicesc poate prețui sporirea ta. Omul nu trebuie să-și prețuiască singur izbânzile sale, căci aceasta este ispită spre mândrie. Dar altul poate să i le prețuiască, mai ales cel ce l-a călăuzit în cele bune, și acesta va secera și el rodul ostenelii lui de a fi semănat, arătat în rezultatul ostenelii aceluia de a fi rodit. Și el va putea și să laude acest rod dat de acela, dar în fața lui Dumnezeu. Deci va putea să stăruie pentru o cât mai bună răsplătire sau prețuire a aceluia, fiindcă nu riscă prin aceasta să cadă în lauda de sine. Pentru că, chiar dacă vede în rodul aceluia și sămânța pusă de el, el laudă propriu-zis osteneala aceluia de a o fi rodit, nu munca sa de a o fi semănat.

⁵⁶² Omul se poate mândri nu numai pentru ceea ce este el însuși, ci și pentru ceea ce este tatăl lui sau fratele lui, pentru că vrea să atragă asupra sa ceva din cinstirea de care se bucură aceia. Nu mai vorbim de profitul pe care vrea să-l tragă din legătura pe care o are cu aceia, intervenind în favoarea unuia sau altuia (practica „pilelor”). De aceea, cel lăudat trebuie să respingă nu numai lauda care se aduce lui, ci și lauda care se aduce rudelor din pricina lui, pe de o parte, pentru a nu se bucura de o cinstire sporită prin extinderea ei și la rudele lui, pe de alta, pentru a nu se face vinovat de întinderea corupției din pricina ei.

⁵⁶³ E de remarcat explicarea acestui cuvânt al lui Iisus ca fiind o smerire a Lui. Iisus nu zice: „Faceți loc că vine Maica Mea, că vin frații Mei, că doar știți cine sunt Eu!”, ci spune: „Așa cum nu cer cinstire deosebită pentru Mine, nu cer nici pentru ei. Așa cum

349. *Un frate, auzind de la un alt frate despre războiul pe care-l suferă, i-a dat cum a putut sfaturile de folos, fără să fi ajuns el însuși la o astfel de măsură, și îndată s-a pornit războiul și asupra lui. Și când s-a văzut pe sine îngreunat, și a cunoscut că are de îndurat aceasta pentru că n-a mărturisit fratelui propria sa slăbiciune, și că trebuia să întrebe mai degrabă pe părinți, a vestit acest lucru celui alt Bătrân.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu este altă cale decât să se disprețuiască omul pe sine pentru cele pe care le-a spus, și Dumnezeu îl va ierta.

Și îndată s-a ușurat fratele și a mulțumit lui Dumnezeu.

350. *Întrebare a aceluiași: Dacă se ivesc două lucruri păgubitoare sufletului și e numai decât nevoie să se aleagă unul, ce trebuie făcut?*

Răspunsul lui Ioan: Cumpănind cele două lucruri păgubitoare, trebuie ales cel mai puțin păgubitor. Căci s-a scris la Părinți că a venit cineva să împrumute un ban de la altul și acela nu i-a dat, spunându-i: „Nu am să-ți dau”. Și, întrebat fiind acela după aceea pentru ce nu i-a dat, a zis: „Dacă i-aș fi dat, i-ar fi fost spre paguba sufletului. De aceea am ales să încalc o poruncă, pentru ca să nu-i pierd cu desăvârșire sufletul” (*Pateric, Ioan Persul, 2*).

351. *Un frate care sporea în virtutea după Dumnezeu l-a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Spune-mi, Avva, un cuvânt, căci sunt întristat.*

Răspunsul lui Varsanufie: Sfântul Apostol Pavel, care a primit puterea răbdării, a scris, zicând: „Aveți nevoie de răbdare ca, făcând voia lui Dumnezeu, să dobândiți făgăduințele” (*Evrei 10, 36*). Deci cel ce voiește să urce pe cruce împreună cu Hristos trebuie să se facă părtaș de pătimirile Lui și să aibă pururea pacea.⁵⁶⁴ Iar eu îți spun: „Luptă-te să câștigi mulțumirea în toate,⁵⁶⁵ și puterea Celui Preaînalt te va umbri” (*Luca 1, 11*). Și atunci vei afla

vreau să slujesc Eu altora, la fel vreau să slujească și ei altora”.

⁵⁶⁴ Despre rostul împreună-pățimirii cu Hristos a se vedea mai pe larg la nota 557. Dar pacea care e legată de ea nu vine numai în urma răbdării, ci chiar în timpul răbdării. Starețul Vasile de la Sfântul Munte spune: „Cel ce stă întins pe lemnul crucii din iubire pentru altul se odihnește” (*Eisodikon*). Odihna aceasta nu vine numai din faptul că faci totul pentru altul și nu-l lași în suferința de acum și în cea veșnică, ci și din faptul că birui pornirile egoiste pătimășe, care, după scurte satisfaceri, te vor chinui în veci.

⁵⁶⁵ Mulțumirea însăși e producătoare de veselie. De legi deci de durere, în mod paradoxal, mulțumirea, vei îndura cu ușurință durerea. De altfel mulțumirea se naște, atunci când suferi, pentru că ai descoperit în ea un sens pozitiv. Vezi că ți s-a dat pentru ca, răbdând-o, să-ți ridici firea din slăbiciunea care naște păcatul. Dar dacă, în vremea durerii, se ivește această putere uimitoare a răbdării în tine, trebuie să se afle în lucrare în tine și puterea mai presus de toate a lui Dumnezeu.

odihna.

352. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Ce să fac cu mocirla pe care o am, cu pornirea de a mă îndreptăți și cu uitarea, care mă chinuiesc cumplit?*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce are mocirla în sine se eliberează de ea pe bună dreptate, atunci când voiește. Dar cel înfundat în mocirlă cu multă osteneală se poate smulge din ea. Deci e mai rău să fii înfundat în ea, decât să o ai în tine. Cât despre pornirea de a te îndreptăți (justifica), răul nu poate desființa niciodată răul.⁵⁶⁶ Gândește-te deci că voința de a se îndreptăți nu îndreaptă pe om și nu-l odihnește.⁵⁶⁷ Iar în privința uitării, ia seama că sunt două uitări și una se opune celeilalte.⁵⁶⁸ Cel ce ajunge să uite să mănânce pâinea sa din geamătul suspinului său nu e luat în stăpânire de uitarea pricinuită de vrăjmașul.

353. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Adaugă milă și scoate-mă din pântecul leului, că m-a înghițit. Și îndură-te de sufletul meu ca Dumnezeu cel de Sus. Căci ai primit putere spre aceasta, pentru că „orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat și în cer” (Matei 18, 48; 16, 19). Și să nu lași sufletul meu în gheenă, ca să nu moară în păcat. Și spune-mi un cuvânt după înțelegerea mea (după puterea mea), ca să mă fac părtaș ostenelii tale.*

Răspunsul lui Varsanufie: „Însuși Dumnezeu păcii să vă sfințească pe voi desăvârșit, și duhul, și sufletul, și trupul vostru să fie păzite în întregime, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos” (1 Tesaloniceni 5, 23). Ce cuvânt mai mângâietor pot să-ți trimit decât cuvântul acesta al Apostolului? Silește-te să dobândești cele ce ți-au fost scrise de mine. Căci eu mă ostenesc mai mult ca tine, rugând pe Dumnezeu noaptea și ziua (cf. 2 Timotei 3), până ce vei ajunge la ele. Află, frate, aceasta: că, precum știi, îmi pun sufletul cu bucurie pentru tine și rugăciunea mea pentru tine e neîncetată (cf. 1 Tesaloniceni 5, 17).⁵⁶⁹

⁵⁶⁶ Când vrei să arăți că răul pe care l-ai făcut nu e rău, nu-l desființezi, ci, apărându-te, îl întărești și mai mult. Nu te faci din rău bun, ci adaugi la răul pe care l-ai făcut alt rău: minciuna și mândria prin care vrei să-l acoperi, adică devii și mai rău.

⁵⁶⁷ Justificând răul pe care l-ai făcut nu-ți liniștești conștiința și nici nu încetezi de a face răul. Iar aceasta întreține în tine mai departe tulburarea și o sporește, sau te învățosează și mai mult în nesimțire.

⁵⁶⁸ E uitarea de interesele tale și uitarea de datoriile tale. Prima e cea bună, a doua, cea rea.

⁵⁶⁹ Îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tesaloniceni 5, 17) e dat după îndemnul: „Totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți” (1 Tesaloniceni 5, 15). Deci și rugăciunea neîncetată trebuie să includă atenția față de alții. Nu te poți despărți în rugăciune, în mod egoist, de grija altora, așa cum toate virtuțile ne leagă de alții, iar în alt fel și păcatele, de care trebuie să luptăm să ne dezlipim,

354. *Întrebare a altuia: Un frate, trimis undeva cu o sarcină pentru mănăstire, a întrebat pe celălalt Bătrân dacă, poftit de unii prieteni, poate sta la masă cu femei. Bătrânul i-a răspuns să nu stea la masă nicidecum cu femei. Fratele l-a întrebat atunci: Dar de unde să știu că, atunci când sunt poftit de cineva, va veni și vreo femeie să mănânce cu noi, ca să nu mă duc?*

Bătrânul Ioan i-a răspuns: Întreabă pe cel ce te poștește de este acolo vreo femeie. Și dacă îți spune că da, refuză, zicând: „Iartă-mă, că am poruncă să nu stau la masă cu vreo femeie”.

354 bis. *Și a zis fratele: Dacă se întâmplă să merg, uitând să întreb (sau sunt luat cu sila și merg înainte de a întreba), și văd că vine o femeie la masă, ce trebuie să fac?*

A răspuns Bătrânul: Ia deoparte pe cel ce te-a poftit și spune-i: „Iartă-mă, că am uitat să-ți spun că am poruncă să nu mănânc împreună cu o femeie. Deci, îngăduie-mi să plec. Și dacă acela îndepărtează femeia, rămâi. Iar de nu, retrage-te și nu călca porunca, pentru ca să nu-ți vină moartea din neascultare. Și nu te teme. Aceasta nu-ți va fi spre rușinare, ci spre zidire.

355. *Întrebare a aceluiași. De sunt trimis cu vreo însărcinare, neavând slobozenie pentru mâncare, și-mi cere cineva să mănânc cu el, iar eu îi spun că nu pot, pentru că n-am poruncă de la Avva, însă el stăruie și mă silește, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Pentru că zarva nu naște nimic bun, dacă socotești că lucrul acesta nu-ți aduce vreo vătămare sufletului, primește; și, întorcându-te, înștiințează pe Avva, cerând iertare pentru greșală. Dar de socotești că e împreunat cu vreo vătămare, chiar dacă ar stăruie acela de zeci de mii de ori, nu primi, căci este în chip vădit un lucru al diavolului.

356. *Întrebare a aceluiași: Am fost trimis cu o însărcinare în Sfânta Cetate*

sporind iubirea față de alții. Chiar când zic: „Doamne, miluiește!” la singular, mă gândesc la păcatele mele, care nu s-au săvârșit într-o izolare individualistă, ci față de alții, influențându-i și pe ei la păcat, sau într-o legătură cu alții. Deci mă rog mai mult sau mai puțin implicit și pentru ei, când mă rog pentru iertarea mea. Dumnezeu nu mă primește la El lipsit de iubirea față de ceilalți, deci nerugându-mă și pentru alții. Rugăciunea pentru altul e una dintre formele în care se manifestă răspunderea unuia pentru altul și acest sens îl poate avea și cuvântul Bătrânului: „Îmi pun sufletul cu bucurie pentru tine”. Dar cuvântul poate însemna și: „Voi garanta pentru tine în fața lui Dumnezeu”. El poate da această garanție în nădejdea că rugăciunea lui pentru acela va găsi ascultare la Dumnezeu, dar și în nădejdea că buna lui înrăurire se va exercita și asupra aceluia pentru care se roagă. Dumnezeu, ca Izvor de iubire pentru toți, Se bucură atunci când vede că din iubirea Lui ne unim și noi în iubire, ajutându-ne.

(Ierusalim) și am coborât la Iordan ca să mă rog, fără să fi cerut de la Avva dezlegare pentru aceasta. Oare am făcut bine sau rău?

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să mergi vreodată undeva fără o învoire. Căci cele ce se fac dintr-un gând propriu, chiar de ar părea bune, nu plac lui Dumnezeu. Iar păzirea poruncii Avvei care te-a trimis este o rugăciune și o slujire a lui Dumnezeu, Care a zis: „N-am venit să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 6, 38).⁵⁷⁰

357. *Întrebare a aceluiași:* Dacă, plecând departe, uit să întreb pe Avva despre toate cele pe care trebuie să le fac, ce să fac?

Răspunsul lui Ioan: Trebuie să iei aminte la lucrurile care ți se ivesc și să-l faci pe fiecare după folosul sufletului. Dar așa, ca și când ai călca porunca lui, nu ca și când ai lucra bine, pentru că îndrăznești să faci un lucru fără să fi primit poruncă. Și, înștiințându-l pe Avva de aceasta, te va ierta.⁵⁷¹

358. *Întrebare a aceluiași:* Dacă-mi poruncește Avva în chip deosebit să fac un anumit lucru și, biruit de slăbiciune, încalc porunca, ce trebuie făcut?

Răspunsul lui Ioan: Pocăiește-te înaintea lui Dumnezeu și a Avvei și silește-te de acum înainte să te îndrepți. Și Dumnezeu îți va ierta greșeala.

359. *Întrebare:* Un frate căruia i se încredințase poarta mănăstirii, obosind pentru că era singur, a întrebat pe marele Bătrân dacă trebuie să ia și pe un alt frate cu el sau nu.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, de vrea cineva să intre la Iisus și să umble pe calea mântuirii, trebuie să aștepte ispite și necazuri în fiecare ceas. Căci zice: „Fiule, de vii să slujești Domnului, pregătește-ți sufletul de ispite” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 1). Și Domnul a spus: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie” (Luca 9, 23). Cel ce voiește să se facă ucenicul Lui trebuie să facă ascultare până la moarte (cf. Filipeni 2, 9).⁵⁷² A fi singur și a te osteni puțin e

⁵⁷⁰ Atunci când faci voia lui Dumnezeu, Dumnezeu face voia Sa prin tine sau lucrează El prin tine.

⁵⁷¹ Predând ființa ta, ca pe o unealtă activă, voii celui ce-ți cere cele pe care o să le împlinești, care e rânduit spre aceasta de Dumnezeu, trăiești predarea ta absolută lui Dumnezeu cel absolut. Căci Dumnezeu nu e o natură oarbă, ci o voie absolută, care-ți cere ceea ce e spre binele tău prin altă voie concretă. Prin aceasta îți arăți încrederea absolută în El. Voia ta nu se mai interpune între tine și El. Când voia ta nu mai închide intrarea spre interiorul ființei tale, atunci Îl simți pe Dumnezeu în suveranitatea Lui, de care atârni în mod absolut, recunoscând această atârnare.

⁵⁷² „Până la moarte” nu în sens temporal, ci în sensul de a primi din ascultarea pentru Dumnezeu chiar și moartea. Aceasta înseamnă predarea totală lui Dumnezeu, sau aducerea ta ca jertfă lui Dumnezeu. Cel ce trăiește cu această dispoziție, e tot timpul o „jertfă vie” lui Dumnezeu, capabil de a deveni o jertfă și prin moarte. Dar cel

mai de folos decât a avea și pe un altul. Dacă se va ivi vreo trebuință, te va ajuta oricând un altul.⁵⁷³ Și de te va ajuta astfel, nu va spori îndrăzneala (familiaritatea), cum va spori de veți fi totdeauna împreună.⁵⁷⁴ Iar de nu te vei scârbi de osteneală, vei ajunge la smerenie.⁵⁷⁵ Și de vei ajunge la smerenie, vei primi iertarea păcatelor.⁵⁷⁶ Căci zice: „Vezi smerenia mea și osteneala mea și iartă toate păcatele mele” (*Psalmii* 24, 18). De te vei smeri, vei primi harul și, de vei primi harul, acesta te va ajuta. Căci Sfântul Pavel, ostenindu-se mai mult ca toți Apostolii, a spus: „Nu eu, ci harul care este întru mine” (*1 Corinteni* 15, 10). De crezi fără să te îndoiești, vei lua putere ca să împlinești nu numai slujba portarului, ci și alte slujbe. Ia aminte deci cu nădejde la lucrul lui Dumnezeu, și Dumnezeu va rândui lucrul cum nici nu știi tu. Domnul să fie cu tine!

360. A aceluiași: Cere-mi, părinte, putere și înțelegere de la Dumnezeu, că sunt prost și neputincios. Și când se întâmplă să ies ca să aduc ceva de la bucătărie sau de la cămară și întâlnesc pe vreunul dintre părinți sau pe unii oameni de văză, ce să fac? Și mai roagă-te să mă izbăvesc de întinăciunile care mi se întâmplă.

ce se predă lui Dumnezeu total, primindu-L în sine, se sfințește. Căci nu mai face nimic contrar lui Dumnezeu sau separat de El, ci numai ceea ce place lui Dumnezeu și din puterea lui Dumnezeu (*Romani* 12, 1). În aceasta, credinciosul urmează lui Hristos ca om. Căci Hristos a unit umanitatea cu dumnezeirea și prin această ascultare. El a asumat și voia omenească, dar o voie care a primit să împlinească ea însăși voia dumnezeiască. El n-a fost, ca om, o marionetă în mâna lui Dumnezeu. Dar, împlinind cu voia proprie voia dumnezeiască, a unit cele două voi fără să le confunde. Prin aceasta, Hristos S-a deschis total, ca om, lui Dumnezeu. Smerenia Lui nu e numai o aplecare la om, ci și o totală deschidere a Sa, ca om, lui Dumnezeu, o totală unire, prin voia Sa omenească, cu Dumnezeu. Uniunea ipostatică e temelia pentru această unire totală în Hristos a voilor într-o singură Persoană. Numai cerându-se omului ascultarea de Dumnezeu cu voia dă valoare persoanei omului și o întărește. Dacă omul ar fi supus pur și simplu legilor naturii, nu s-ar putea cere nimic, omul n-ar avea nicio demnitate, nicio valoare. Dumnezeu ține la ascultarea omului, pentru că prețuiește iubirea lui totală și pentru că omul e în stare să o dea, fiindcă i s-a dat valoarea unei persoane libere.

⁵⁷³ Cum îți arăți bărbăția (tăria), dacă nu ești în stare să te ostenești singur pentru slujba ta? Cine ți-a încredințat o slujbă ca să o faci singur și-a pus încrederea în tine, în bărbăția ta.

⁵⁷⁴ Când ești mereu cu cineva, ajungi cu el la o familiaritate îndrăzneată, care te lipsește de seriozitate.

⁵⁷⁵ Osteneala care te face să-ți cunoști marginile înguste ale puterii te smerește. Dar cu condiția ca osteneala să nu te facă totuși să te moleșești sau să te scârbești de ea, ci să o porți cu o continuă încordare.

⁵⁷⁶ Prin smerenie dobândești iertarea păcatelor, pentru că ea te eliberează de mândrie, care te oprește să simți trebuința iertării și să o ceri cu toată stăruința.

Răspunsul lui Varsanufie: De crezi că din pietre neroditoare „Dumnezeu poate ridica fiii lui Avraam” (*Matei* 3, 9) și că Cel ce a deschis gura asinei (cf. *Numerii* 22, 28) poate să o deschidă și pe a ta și să te înțeleptească, să te cumințească și să-ți dea putere, toate ți le va da, frate, Dumnezeu, precum nu știi. Poarta mănăstirii este poarta lui Dumnezeu.

Și Dumnezeu știe că portarul, robul Lui, are nevoie de înțelepciune, de înțelegere, de cunoștință și de putere, de ajutor și de dreaptă socoteală, „Căci știe Dumnezeu de ceea ce aveți trebuință înainte de a-l cere” (*Matei* 6, 8). Iar de stăruii și rabzi, fericit va fi sufletul tău. Iar când se întâmplă ca, mergând și aducând ceva, să te întâlnești cu vreunii dintre cei mari, pune jos, fără tulburare, ceea ce porți și întâmpină-i cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu, și Dumnezeu va face să fie întâlnirea ta cu ei spre slava numelui Lui și spre zidirea tuturor,⁵⁷⁷ cu rugăciunile sfinților. Amin. Cât despre întinăciuni, dacă inima ta se va smeri și te vei socoti „pământ și cenușă” (*Iov* 42, 6), smerenia te va apăra de ele.

361. *Un frate a întrebat pe celălalt Bătrân: Spune-mi, părinte, pe cine să întreb despre gânduri? Și dacă trebuie întrebat și altcineva despre ele.*

Răspunsul lui Ioan: Trebuie să întrebi pe acela în care ai încredere și ai aflat că poate purta gândurile,⁵⁷⁸ și încrede-te în el ca în Dumnezeu. Dar a întreba pe altul despre același gând este un semn de neîncredere și de ispitire. Dacă crezi că Dumnezeu a vorbit sfântului Lui, ce nevoie ai de altă dovadă sau ce trebuință ai să ispitești pe Dumnezeu, întrebând pe altul despre același lucru?

362. *Întrebare a aceluiași: Și dacă gândul stăruie să necăjească pe cineva după răspunsul părinților, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Acela a rămas fără folos pentru că, auzind sfatul care i s-a dat, nu l-a împlinit cu curăție și cu grijă. El trebuie să repare greșeala și să

⁵⁷⁷ Deși ești om simplu, de-i vei întâmpina cu smerenie și cu frică de Dumnezeu, îi vei face să simtă pornind din tine razele prezenței lui Dumnezeu și vor lăuda pe Dumnezeu pentru ceea ce au văzut la tine. Dar Varsanufie nu-i spune aceasta ca să-l facă să-și piardă smerenia. Smerenia nu și-o vede cel ce o are, ci alții i-o văd. Facă Domnul ca mulți oameni să se întâlnească de multe ori spre slava lui Dumnezeu prin smerenia, pacea și iubirea pe care și-o comunică din smerenia, pacea și iubirea lui Hristos!

⁵⁷⁸ E greu să ții în tine și să nu dai mai departe gândurile urâte comunicate ție de cineva. Se cere un dar deosebit pentru aceasta și o conștiință accentuată că Dumnezeu te oprește de la aceasta. De aceea primesc spovedania preoții, în temeiul unui dar deosebit primit de la Dumnezeu. Pe de altă parte, în purtarea păcatelor altuia ca ale tale stă și iertarea lor de Dumnezeu. Nu poți scăpa de un gând urât, dacă nu lupți contra lui potrivit sfatului unui părinte duhovnicesc. Aici aflăm temeiul Spovedaniei.

ducă la împlinire cu curăție ceea ce a auzit. Căci dacă Dumnezeu este Cel ce grăiește în sfinți, El nu greșește.

363. *Întrebare a aceluiași: Oare trebuie întrebat același a doua oară despre același lucru sau nu? Știu, părinte, că uneori mi s-a spus să nu fac un lucru și am întrebat pe același despre același lucru și mi-a spus să fac acel lucru. Pentru ce?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, „Judecățile lui Dumnezeu sunt adânc mare” (Psalmii 35, 6). Dumnezeu pune în gura celui ce grăiește cuvânt potrivit cu inima celui ce întreabă, fie spre probare, fie pentru că inima lui s-a schimbat și-l învrednicește să audă altceva, fie pentru că alții, având de-a face cu același lucru, se schimbă și Dumnezeu vorbește altfel pentru el prin sfântul Lui. Așa a vorbit prin Isaia către regele Iezechia. După ce i-a spus: „Rânduiește ale tale, căci vei muri”, inima regelui s-a schimbat și s-a întristat. Și pentru aceasta i-a spus iarăși, tot prin Isaia: „Iată, Dumnezeu a adăugat la viața ta alți cincisprezece ani” (Isaia 38, 1-5). Dacă i-ar fi spus prin altul, lucrul acesta i-ar fi fost spre sminteală, văzând că sfinții vorbesc în chip felurit. La fel a grăit către inima ninivitenilor prin Iona, căci a spus: După trei zile voi nimici cetatea (cf. Iona 3, 4). Iar când inima lor s-a schimbat spre pocăință, Dumnezeu Și-a arătat marea Lui îndelungă-răbdare și a lăsat cetatea, pentru că s-a schimbat spre bine. De aceea, nu trebuie cineva să schimbe pe sfântul întrebat, ci să-l întrebe iarăși tot pe el, ca, ivindu-se trebuința ca Dumnezeu să-Și schimbe răspunsul, să o facă prin același, spre a nu se naște sminteală.⁵⁷⁹

⁵⁷⁹ Se aprofundează aici afirmația unor teologi că nu Dumnezeu se schimbă când revine asupra osândirii sau iertării unui om, ci acela se schimbă, așa cum nu soarele se schimbă când omul simte neputința să-l privească, ci ochiul lui care s-a îmbolnăvit. A considera pe Dumnezeu schimbător înseamnă a nesocoti caracterul personal al lui Dumnezeu, a considera că este o natură impersonală. De fapt, caracterul personal al lui Dumnezeu și raportul Lui cu omul ca persoană ascunde o taină adâncă și nesfârșit de complexă. Dumnezeu are tot felul de posibilități de a răspunde omului și de a alege dintre ele în mod liber pe una sau alta, ținând seama de multiplele situații și de multiplele moduri schimbătoare ale omului. Și Dumnezeu nu rânduește cu de la Sine putere aceste schimbări, căci prin aceasta ar anula pe om ca persoană liberă și nu l-ar mai lua în serios. Dumnezeu vrea ca omul să-L iubească liber, lăsându-i și puțința de a nu-L iubi. Dumnezeu lasă aceasta la latitudinea omului, sperând că omul Îl va iubi, dar nu-l silește la iubire. Altfel, totul ar fi rigid în relațiile dintre oameni și Dumnezeu. Nici Dumnezeu, nici omul n-ar fi persoane adevărate. Dumnezeu acceptă această cheneză (smerire): de a spera și aștepta iubirea omului, dar de a nu o sili printr-o prevedere necondiționată. În acest caz, n-ar mai fi creat oameni prețuiți de El ca persoane reale, de a căror iubire liberă se bucură cu adevărat. Dumnezeu poate să-Și permită să renunțe cu voia la o prevedere care ar sili iubirea oamenilor față de El, ca să nu rămână fără bucuria pe care l-o dau ei printr-o iubire nesilită de o astfel de prevedere. Această nesilire a iubirii oamenilor nu tulbură ordinea și plinătatea vieții Lui interne. La fel, lipsa de iubire pe care l-o pot arăta unii oameni nu tulbură fericirea pe care o are în El

364. *Întrebare a aceluiași: Stăpâne, aveam un lucru cu cineva și era nevoie să merg cu el la judecător. Și am cerut părerea părinților cu privire la acest lucru, iar ei mi-au spus ce trebuie să fac plecând la acela. Și, după socotința mea, am făcut totul după puterea mea, ca să nu ies din cele spuse mie de ei. Dar lucrul neieșindu-mi după răspunsul lor, am fost chinuit foarte și nu știam ce să fac. Să trec peste sfatul lor? Dar mă temeam de neascultare. Să stărui în el? Dar nu găseam o dezlegare, urmând lui. Ce trebuia să fac sau să gândesc ajungând la o astfel de răscruce sau nevoie? Oare nu cumva greșeala a fost a mea fără să-mi dau seama?*

Răspunsul lui Ioan: Răspunsul de față se apropie de cel dintâi. Cum? Ascultă. Ai primit un răspuns într-un lucru ca să-l faci așa și ai găsit împotrivire la împlinirea lui. Mai întâi, trebuie să te învinuiești pe tine, că poate inima ta s-a îndulcit cu acel lucru și de aceea n-ai lăsat totul în seama lui Dumnezeu. Dar tot de aceea Dumnezeu n-a lăsat să se îplinească lucrul după sfatul părinților. Deci de la tine a venit pricina, iar tu găsești vina în sfatul lor. Elisei a trimis pe ucenicul său să învieze un mort, și mortul n-a înviat (cf. 4 Regi 4, 20-32). Vina n-a fost a celui ce a trimis, ci a celui trimis. Altfel, cum l-ar fi înviat el însuși după aceea? Deci ești dator să faci tot ce poți ca lucrul să se îplinească după răspunsul care ți s-a dat. Iar dacă nu se întâmplă să se îplinească potrivit lui, află că s-a ivit o schimbare într-una din părți și de aceea Dumnezeu schimbă cele cuprinse în răspunsul dat. De pildă, cineva îți datorează zece monezi și nu are să ți le dea pe toate. Și ai întrebat pe Bătrân: „Ce voi cere aceluia?” Și ți-a spus: „Așa cum e drept: zece”. Bătrânul a fost înștiințat să spună aceasta, adică să nu-i ierți nimic, pentru că acela era împietrit la inimă. Dar acela, auzind că-i vei cere tot, s-a căit și s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, nu am putere să-i întorc cele zece, deci insuflă-i judecătorului să nu mă silească să-i întorc suma întreagă și mă voi strădui să-Ți fiu pe plac tot restul vieții mele”. Și milostivul Dumnezeu va schimba judecata. Dar tu nu știi. Deci, fiindcă nu este aproape de tine cu trupul cel întrebat de tine, roagă-te lui Dumnezeu, pomenind cu numele pe același Bătrân, zicând: „Dumnezeule al cutăruia, nu mă lăsa să mă abat de la voia Ta, nici de la răspunsul robului Tău, și înștiințează-mă ce să fac”. Și fă ce te va înștiința, crezând că Dumnezeu ți-a grăit de fapt prin sfântul Lui, dar tot El te călăuzește

Însuși din iubirea desăvârșită dintre Persoanele treimice. Această nesilire a libertății omului de către Dumnezeu printr-o prevedere necondiționată a faptelor lui e afirmată de Sfântul Ioan Damaschin. Ea ascunde o dependență voită a preștiinței lui Dumnezeu de libertatea omului, o dependență tainică, greu de înțeles, căci e dependența unei științe anterioare de faptele posterioare. Poate că Dumnezeu privește la faptele omului dintr-un plan care depășește succesiunea temporală, dar fără să o desființeze. În orice caz, raportul dintre preștiința lui Dumnezeu și libertatea omului nu poate și nu va putea fi clarificat niciodată de gândirea omenească.

acum pe tine, făcându-te să-ți dai seama că s-a ivit o schimbare și de aceea Dumnezeu a schimbat cuprinsul răspunsului.

365. *Întrebare: Stăpâne, de câte ori trebuie să mă rog pentru ca gândul să-mi fie înștiințat despre aceasta?*

Răspuns: Când nu poți întreba pe Bătrân, trebuie să te rogi de trei ori pentru orice lucru. Și, după aceasta, ia seama spre ce înclină inima ta măcar cât un fir de păr, și fă aceea. Căci e vădită înștiințarea și ea se arată neîndoielnic inimii.

366. *Întrebare a aceluiasi: Cum trebuie să mă rog de trei ori: în timpuri diferite sau în același ceas? Fiindcă se întâmplă uneori că lucrul nu suferă amânare.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă timpul îți îngăduie, roagă-te de trei ori în trei zile. Iar de te zorește, ca în ceasul prinderii Mântuitorului, și e greu de îndurat, ia-L pe El ca pildă. Căci, îndepărtându-Se de trei ori, a spus, rugându-Se, același cuvânt (cf. *Matei* 26, 44). Și deși El la vedere n-a fost ascultat, fiindcă trebuia să se îplinească iconomia (mântuirii), totuși ne învață prin aceasta să nu ne întristăm când ne rugăm și când nu suntem în momentul de față ascultați. Căci El știe mai bine decât noi ce ne este de folos. Iar mulțumirea să nu o părăsim.⁵⁸⁰

367. *Întrebare a aceluiasi: Dacă înștiințarea întârzie să-mi vină după rugăciune, ce trebuie să fac? Și dacă aceasta e din vina mea, dar ea îmi este ascunsă, cum să-mi dau seama de ea?*

Răspuns: Dacă după a treia rugăciune nu-ți vine înștiințarea, cunoaște că e din vina ta. Și dacă nu ți se face arătată greșeala, ocărăște-te pe tine și Dumnezeu se va milostivi de tine.⁵⁸¹

368. *Întrebare a aceluiasi: Cu ce gând trebuie să întreb cineva pe părinți? Oare e dator să îplinească numaidecât răspunsurile lor la întrebările lui?*

Răspunsul lui Ioan: Nu pe toate, ci pe cele date lui ca poruncă. Căci altceva este sfatul simplu după Dumnezeu, și altceva porunca după

⁵⁸⁰ Rugăciunea întreită arată stăruință. De aceea zicem la Liturghie, în ectenie stăruitoare, de trei ori: „Doamne, miluiește!“. Dar ea ne face totodată să ne dăm seama că Dumnezeu este întreit în Persoane, deci desăvârșit iubitor. Și chiar dacă în aparență nu ni se îplinește nici așa cererea, să mulțumim lui Dumnezeu, căci El o îplinește așa cum e bine pentru noi.

⁵⁸¹ Când simțim că Dumnezeu nu ne îplinește în niciun fel cererea, nici măcar în alt fel de cum vrem noi, să știm că din vina noastră n-am intrat prin rugăciune la Dumnezeu.

Dumnezeu. Sfatul este o îndrumare care nu obligă, arătând omului calea cea dreaptă. Porunca însă e un jug de nelepădat.

369. *Întrebare a aceluiași: Mi-ai arătat, părinte, deosebirea dintre poruncă și sfatul după Dumnezeu. Spune-mi și semnele deosebitoare ale fiecăreia. Și cum se cunosc? Și care este folosul fiecăreia?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă vii la un părinte duhovnicesc ca să-l întrebi despre un lucru ca unul ce nu voiești să primești o poruncă, ci pentru a auzi un răspuns după Dumnezeu, și ți se spune ce trebuie să faci, ești dator să păzești și în acest caz ce ți se spune. Și chiar dacă ești încercat prin aceasta de vreun necaz, nu te tulbura. Căci aceasta e spre folosul tău. Iar dacă nu voiești să-l împlinești, să nu socotești că ai călcat o poruncă, pentru că nu l-ai primit ca pe o poruncă, ci să socotești că ai trecut cu vederea ceva ce îți era spre folos și să te ocărăști în privința aceasta. Căci trebuie să socotim că toate cele care ies din gura sfinților sunt spre folosul celor ce le aud. Tot așa trebuie să socotești și când, neîntrebând tu, îți spune ceva un părinte de la sine, mișcat de un gând după Dumnezeu, cum s-a întâmplat și în trecut uneori. Căci un oarecare dintre Bătrâni voia să intre într-o cetate și un alt Bătrân îi spuse de la sine: „De vei intra, vei cădea în curvie”. Iar acela, neascultând, a intrat și a căzut (*Les sentences des Pères du désert*, Solesmes, 1960, nr. 35, p. 80).

Iar de întrebi în chip deosebit despre un lucru cu voința să primești o poruncă, trebuie să pui metanie și să rogi să ți se dea o poruncă. Și după ce ți se dă, iarăși trebuie să pui metanie ca să te binecuvânteze cel ce ți-a dat-o. Deci spune-i: „Binecuvântează-mă, părinte, pentru porunca ce mi-ai dat și roagă-te ca s-o păzesc!” Căci află, frate, că cel ce ți-a dat o poruncă nu ți-a dat-o golită de putere, ci îți va ajuta, prin cererea ta și prin rugăciunile lui, să o poți păzi.⁵⁸² Iar dacă, printr-o răpire,⁵⁸³ nu-i pui metanie ca să iei binecuvântare, să

⁵⁸² E o deosebire subțire între sfaturile și poruncile care nuanțează relațiile dintre oameni, dar au rost mântuitor între fiii și părinții duhovnicești. Nu e vorba numai despre „sfaturile evanghelice” care se referă la viața monahilor. Sfatul nu îi cere omului o predare necondiționată a voii, ca porunca. Dar dacă nu-l ascuți, se întâmplă adeseori să cazi în greșeli, ale căror urmări le vei suferi nu pentru că n-ai ascultat de un sfat sau altul, ci pentru răul adus în viața ta de acele greșeli. Dar călcarea poruncii e osândită în ea însăși ca neascultare. Chiar dacă împlinirea ei nu te-a dus la un rezultat bun, faptul de a fi împlinit o poruncă va întoarce nereușita spre bine. Porunca te leagă de persoana părintelui duhovnicesc, arăți prin împlinirea ei un respect față de el. Sfatul te lasă mai mult în cadrul voii tale. De aceea, în poruncă e și o putere care-ți vine de la Dumnezeu prin cel ce ți-a dat-o, fiindcă el răspunde în fața lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur, pentru porunca pe care ți-o dă. De aceea, cel ce cere cuiva o poruncă îi cere și rugăciunea către Dumnezeu pentru împlinirea ei. Cel ce-ți cere să-ți pui voința la dispoziția lui ți-o cere cu conștiința că o pui, prin el, la dispoziția lui Dumnezeu. Prin aceasta se angajează cu cutremur să răspundă pentru tine în fața lui Dumnezeu, dar

nu socotești că porunca e golită de putere, căci a fost întărită și prin ea însăși,⁵⁸⁴ dar ai primit-o ca atare, fără împlinirea în mod strict a formei. Și, dacă poți să te ostenești, nu te îngreuna să te întorci ca să pui metania și să ceri binecuvântarea. Iar de nu poți face aceasta, socotește-te ca unul ce ai primit porunca având o lipsă.

370. *Întrebare: Dacă eu întreb ca să primesc o poruncă, dar Bătrânul nu are scopul să mi-o dea, sau dacă, dimpotrivă, eu nu cer, dar el îmi dă o poruncă, o voi socoti ca poruncă și trebuie numaidecât să o păzesc?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă, fiind întrebat, nu a avut scopul să-ți dea o poruncă, nu ți se va socoti ca poruncă, chiar dacă tu ai cerut-o ca poruncă. Iar dacă el a socotit să-ți dea o poruncă, chiar dacă tu nu ai cerut-o ca atare, ea este poruncă și trebuie să o păzești. Dar trebuie socotit ca poruncă și ceea ce hotărâsc canoanele dogmatice⁵⁸⁵ sau răspunsul părinților dat în chip de hotărâre. Dar, pentru acestea, dă o asigurare gândului tău, întrebând pe părinți, căci nu ești sigur totdeauna că ai înțelegerea dreaptă a cuvintelor. Deci încrede-te mai degrabă în răspunsul lor și împlinește-l fără abatere, cu ajutorul iubitorului de oameni Dumnezeu și cu rugăciunile sfinților. Amin.

371. *Întrebare a aceluiași: Ce să fac dacă, ispitit, voi călca porunca?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă, primind o poruncă de la sfinți, o vei călca, nu te tulbura, nici nu te deznădăjdui, ca să nu mai ții seama de ea. Ci adu-ți aminte de cel ce a zis despre drept că „de șapte ori cade într-o zi și se ridică” (*Pilde* 24, 16) și de Domnul, Care cere lui Petru: „De șaptezeci de ori câte șapte să ierți fratelui tău” (*Matei* 18, 22). Dacă deci oamenilor li s-a poruncit să ierte astfel, cu cât mai mult nu va ierta El, Cel bogat în milă, Care suprabiruiește toate prin îndurări,⁵⁸⁶ Care strigă în fiecare zi prin prorocul: „Întoarceți-vă spre

numai dacă îplinești porunca. De aceea, se roagă lui Dumnezeu ca s-o poți împlini, conștient că de aceasta depinde mântuirea ta, sau se simte împuternicit să-ți dea și tărie ca să o poți împlini. Iar prin aceasta îți vine puterea atât de la Dumnezeu, cât și de la cel ce ți-a dat porunca, printr-o tainică întâlnire între tine, acela și Dumnezeu. Căci te predai lui Dumnezeu împreună cu el, și Dumnezeu îți dă putere și ție direct, și prin el.

⁵⁸³ E o uitare produsă de cel-rău prin ispitirea cu alt gând în acel moment.

⁵⁸⁴ Faptul că cel ce dă o poruncă are conștiința că o dă în numele lui Dumnezeu îți aduce puterea lui Dumnezeu.

⁵⁸⁵ Ediția Volos crede că e vorba nu de dogme, ci de canoanele disciplinare ale Sinoadelor sau ale Părinților.

⁵⁸⁶ Noi suntem strâmtorați de mândria noastră, îngustați în mila noastră de a ierta la nesfârșit. Dumnezeu nu suferă această îngustare. Omul simte nevoia să se afirme căutând să pară superior altora. Și, adeseori, o face socotindu-l pe altul inferior prin cugetarea la slăbiciunile aceluia, la greșelile aceluia. Dumnezeu îi poate da omului însă

Mine și Mă voi întoarce spre voi. Căci sunt milostiv" (*Ioil* 2, 13; *Zaharia* 1, 3) și: „Și acum, Israele" (*Deuteronomul* 10, 12)? Dar ia seama ca, nu cumva, auzind că se desființează porunca, să te trândăvești și să ajungi la nepăsare. Căci lucrul acesta ți-ar fi spre povară. Ba nici în lucrurile părute mici să nu disprețuiești porunca, ci, chiar dacă ți s-ar întâmpla vreo nesocotire a acestora, sârguiește-te să te îndrepți. Căci dintr-o astfel de nepăsare ajunge cineva la greșeli mai mari.

372. *Întrebare a aceluiași: Îmi șoptește gândul să nu întreb pe sfinți, ca, nu cumva, primind un răspuns și nesocotindu-l, pentru slăbiciunea mea, să greșesc.*

Răspunsul lui Ioan: Acest gând este înspăimântător, să nu-l suferi. De fapt, de păcătuiește cineva cu știință, se osândește pe sine însuși. Iar de greșește din neștiință, nu se osândește niciodată, dar patimile lui rămân nevindecate. De aceea insuflă cuiva diavolul acest gând, ca patimile lui să rămână nevindecate.⁵⁸⁷ Când deci gândul îți șoptește că nu poți împlini răspunsul din slăbiciune, întreabă așa: „Spune-mi, părinte, ce-mi este de folos? Căci știu că, dacă-mi spui, nu pot să păzesc ceea ce-mi spui. Dar voiesc să întreb chiar și numai pentru ca să mă disprețuiesc pe mine pentru că am trecut cu vederea ceea ce îmi este de folos". Iar prin aceasta câștigi măcar smerenia.⁵⁸⁸ Domnul să păzească inima ta prin rugăciunile sfinților. Amin.

373. *Întrebare a altuia: Un alt frate a întrebat pe același Bătrân, zicând: Ce este „știința cu nume mincinos" (1 Timotei 6, 20)?*

Răspunsul lui Ioan: „Știința cu nume mincinos" stă în a te încrede în gândul tău că un lucru e așa. Și dacă cineva vrea să se izbăvească de ea, să nu se încreadă în gândul său, ci să întrebe pe un Bătrân. Iar dacă Bătrânul va răspunde și răspunsul lui va fi cum a cugetat fratele, nici atunci nu trebuie să se încreadă în gândul său, ci să zică: „Dracii și-au bătut joc de mine, ca să mă

un alt sentiment de superioritate: cel față de inferioritatea proprie, în care-l ține conștiința păcatului în fața lui Dumnezeu. El îi poate face, prin iertare, pe toți să se bucure de largimea generozității Lui, de libertatea față de strămtorările păcatelor lor. El îi poate face biruitori pe oameni asupra acestor îngustări, din puterea libertății depline și din bogăția nelimitată a generozității Sale.

⁵⁸⁷ Sub neștiința voită se ascunde o mare viclenie. Nu întreb ce sunt dator să ocolesc și să împlinesc, pentru că știu că, de voi păcătui necunoscând ce trebuie să ocolesc sau să împlinesc, nu voi fi pedepsit. Însă lucrând așa, pe de o parte nu sunt chinuit de conștiința păcatelor mele, dar, pe de alta, prin aceasta ele devin patimi greu de lecuit.

⁵⁸⁸ E mai bine să afli ce ești dator să faci, chiar dacă știi că nu vei putea împlini. Dar neîmplinirea poruncii să nu-ți vină din disprețuirea ei, ci din reala ta neputință. Căci însuși chinul de a ști ce trebuie să faci, dar nu poți face, e o continuă smerire și întreține în tine o luptă continuă de a te ridica încet-încet peste neputința ta. E mai bun chinul muștrării de sine pentru ce nu poți face, decât nepăsarea insensibilă față de aceasta. E și acesta un mijloc de sensibilizare și umanizare.

încred în gândul meu că am cunoștința adevărată și, crezând eu aceasta, să mă ducă și la alte căderi. Iar Bătrânul a spus adevărul, căci el grăiește de la Dumnezeu și nu e jucăria dracilor”.⁵⁸⁹ Eu am spus fratelui meu cum am gândit, dar nu știu dacă este așa.⁵⁹⁰ Roagă-te pentru mine.

374. *Întrebare a altuia: Un alt frate a spus aceluiași Bătrân: Când sunt îngreunat de gânduri și rog pe Bătrâni să se roage pentru mine și aud cele spuse de ei, îndată se odihnește sufletul meu. Cum să înțeleg aceasta?*

Răspunsul lui Ioan: Când corabia ajunge jucăria valurilor, dacă are cârmaci, acesta, prin înțelepciunea dată lui de Dumnezeu, o scapă, și călătorul se veselește de scăparea ei. La fel, pe bolnav nu puțin îl veselește amintirea doctorului, mai ales a priceperii lui. Iar pe cel primejduit în călătoria lui de tâlharii care s-au năpustit asupra-i nu-l întărește oare glasul paznicilor și mai ales arătarea lor? Și dacă acestea sunt așa, cu cât mai multă bucurie nu trebuie să prilejuiască răspunsul părinților tot celui ce-l aude? Aceasta mai ales când e amestecat cu rugăciunea stăruitoare către Dumnezeu, Care a zis: „Rugați-vă unii pentru alții ca să vă vindecați” (Iacov 5, 16). Și când, însușindu-și ei boala mădularului lor, strigă către Iisus, Stăpânul lor, zicând cu lacrimi preadulci: „Stăpâne, miluiește-ne că pierim!” (Matei 8, 25; Luca 8, 24), cum n-ar aduce aceasta bucurie celui ce aude că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (Iacov 5, 16)? Să nu ne îngreunăm (să nu ne lenevim, *n. ed.*) deci a-i chema să se roage pentru noi. Căci chiar dacă am fi nevrednici, El ia fața robilor Săi, cum a și făcut-o,⁵⁹¹ „Și va face voia tuturor celor ce se tem de El” (Psalmii 144, 19).⁵⁹²

⁵⁸⁹ Chiar dacă Bătrânul confirmă ce am simțit eu, eu n-am avut dreptate când am socotit că acest gând a fost născut în el de mine. În felul acesta, am căzut sub batjocura dracilor. Căci, dacă în confirmarea Bătrânului aş vedea o întărire a părerii că acest gând e de la mine, aş rămâne în amăgire. Eu nu trebuie să rămân nici în acest caz rob mândriei. Bătrânul are dreptate când se prezintă ca vorbind în numele lui Dumnezeu.

⁵⁹⁰ Aceasta este poziția dreaptă: când spui unui frate părerea ta, să nu o prezinți ca exprimând în mod sigur un adevăr, mai ales dacă dai părerea ca fiind a ta, căci adevărul nu-l cunoaște decât Dumnezeu. Ideea că-l cunoaștem noi înșine de la noi ne aşază în locul lui Dumnezeu, ca izvoare ale adevărului. Numai Dumnezeu e Izvorul adevărului, pentru că El este temelia întregii realități, sau în El se cuprinde întreaga realitate. Noi cunoaștem adevărul numai prin împărtășire de la El. A ne pune în locul lui Dumnezeu în privința aceasta înseamnă a nu-L mai recunoaște pe El astfel.

⁵⁹¹ Sfântul Chiril al Alexandriei spune adeseori, în *Închinare în Duh și adevăr*, că Tatăl vede în fața Fiului Său fața noastră, când ne unim cu El. Aici se spune că, chiar nevrednici fiind, Fiul lui Dumnezeu ia chipurile noastre. De aceea El nu S-a unit cu o persoană omenească anumită, ci a luat firea noastră omenească în general, care e firea noastră a tuturor, pe care toți o purtăm împreună cu El. A luat firea noastră în care poate simți ceea ce simțim toți, dar și fiecare în parte. De aceea El se poate ruga pentru noi toți, căci a putut simți păcatele noastre ale tuturor și a putut suferi pe cruce pentru

De multe ori, frate, când tâlharii aud răspunsurile și glasul celor mai tari, fug. La fel, când tâlharii spirituali aud răspunsurile și glasul celor mai puternici, a celor care aud de la Stăpânul și Căpetenia lor, Iisus: „Îndrăzniți! Eu am biruit lumea!” (Ioan 16, 33), și: „Iată v-am dat vouă puterea să călcați peste șerpi și scorpioni și peste toată puterea vrăjmașului și nimic nu vă va vătăma” (Luca 10, 19), fug cu cutremur, rușinându-se. Să le cerem deci sfinților să se roage pentru noi și ni-i vom face familiari. Și nu puțin ne vom folosi de la ei. Roagă-te deci și pentru mine, ca și eu să fac aceasta,⁵⁹³ dacă nu pune stăpânire peste mine lucrarea celui de-a stânga. Domnul cu tine. Amin.

375. *A aceluiasi: Fiindcă mi-ai spus odată că și în întrebarea despre gânduri, și în cea despre lucrurile înseși e bună libertatea, spune-mi în ce constă libertatea întrebării?*

Răspunsul lui Ioan: Libertatea în gânduri stă în aceea că cel ce întreabă trebuie să-și dezvăluie deplin gândul celui întrebă și să nu ascundă ceva din el, nici să-l acopere cu ceva, din rușine, nici să nu-l înfățișeze ca fiind al altuia, ci ca pe al său, așa cum este, căci acoperirea mai degrabă vatămă.⁵⁹⁴

376. *Întrebare a aceluiasi: Spune-mi, stăpâne, care este libertatea în lucruri? Și cum trebuie să ne folosim de ea?*

Răspunsul lui Ioan: Libertatea în lucruri este adevărul spus pe față. Cineva are poate nevoie de hrană, de haină, sau în general de oarecare lucruri și trebuie să spună aceasta celui ce poate să i le dea. Dar această libertate

fiecare în parte. El ne poate spăla pe toți, dacă vrem, luând păcatele noastre de la noi și comunicându-ne tuturor, mai ales prin Sfânta Împărtășanie, curăția omenească înfăptuită de El.

⁵⁹² Noi facem voia lui Hristos atunci când ne alipim de El și El face voia noastră cea adevărată, cea nepăcătoasă, cea prin care luptăm împotriva alterării noastre prin păcat, cea prin care putem realiza firea noastră autentică. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Dumnezeu vrea ceea ce e propriu voii noastre autentice, căci ne-a făcut cu o voie prin care să ne asemănăm cu El (cf. *Opuscula theologica et polemica*, în: PG 91, 81). Deci noi, făcând voia Lui, facem ceea ce vrea El conform voii noastre adevărate. Pentru aceasta a luat Hristos voia noastră, a tuturor.

⁵⁹³ Bătrânul căruia i se cere rugăciunea cere și el rugăciunea adresatului, ca să se poată ruga și el sfinților să se roage pentru acela. E o împletire de rugăciuni de la adresant la adresat și invers, și de la ei la sfinți. Iar prin rugăciuni ei se împletesc în atenție, în eforturi, în comunicarea cu Izvorul suprem al puterii, cu Dumnezeu. Biserica e o sobornicitate a tuturor în rugăciune, realizată practic și adânc.

⁵⁹⁴ Libertatea adevărată e libertatea de tine însuși, libertatea de a te dezvălui în toată micimea și necurăția ta. Căci numai așa arăți că te-ai descoperit ca un subiect aflat dincolo de aceste stări false, te-ai eliberat de ceea ce te domină, de ceea ce nu ești tu. Acesta e curajul adevărat.

trebuie folosită față de o persoană care nu se smintește de aceasta, căci nu toți se zidesc prin ea. Cel ce are dreptă socoteală se zidește și se bucură, dar cel ce nu e așa se smintește.⁵⁹⁵ Iar cel ce se folosește de ea (de libertatea aceasta) nu trebuie să se folosească în chip pătimăș, spre a-și mulțumi o patimă care-l tulbură, ci spre împlinirea unei trebuințe. Când deci nici persoana căreia i se adresează cu libertate nu se smintește și nici la temelia acesteia nu stă o patimă, libertatea e bună. Mai trebuie luat aminte ca cineva să nu se folosească de libertate nici atunci când de față e o persoană care se smintește cu ușurință de aceasta. Deci, pe cât e cu putință, să se vorbească despre lucrul cerut mai degrabă luând de-o parte pe cel care poate să-l procure și poate să primească, nevătămat, gândul fratelui. Căci uneori, poate, aflându-te sleit de oboseală, ai nevoie să mănânci mai repede și, auzind cineva se smintește, sau ceri un lucru și fratele tău nu se zidește.⁵⁹⁶ Deci precum s-a spus, bună este libertatea folosită în frica lui Dumnezeu. Căci dacă, având nevoie de un lucru, nu spui aceasta, ci aștepti ca acela să ți-l dea de la sine, se întâmplă uneori ca acela să nu știe că ai nevoie de el, sau, știind, a uitat, sau face aceasta ca să te probeze dacă ai răbdare și prin aceasta te smintești de el și păcătuiești. Dar dacă îi spui pe față, nu se întâmplă niciuna dintre acestea, însă pregătește-ți gândul de mai înainte ca dacă, cerând, nu primești ceea ce ceri, să nu te necăjești, să nu te smintești sau să murmuri. Ci să spui gândului: „Sau nu poate să-mi dea (ceea ce cer), sau nu sunt eu vrednic și de aceea nu i-a îngăduit Dumnezeu să mi-l dea”. Și ia seama ca, nu cumva, văzând că nu ți-a împlinit cererea, să-ți tai libertatea față de el, neîndrăznind să-i mai ceri nici lucrul de care ai trebuință. Păzește-te netulburat de această nerezuită. Iar dacă cineva te întreabă de la sine despre un lucru de care ai nevoie, spune-i și atunci adevărul. Și chiar dacă, răpit fiind (de vreun gând), îi spui: „N-am nevoie”, revino-ți și spune-i: „Iartă-mă că n-am voit să-ți spun aceasta, căci am trebuință de el”.

377. *A aceluiași: Ce să fac dacă mă bate gândul că această libertate a mea*

⁵⁹⁵ Libertatea în privința lucrurilor (ca și a gândurilor, de altfel) e una cu nefățărnicia, cu sinceritatea, dar nu cu o sinceritate cinică, neunită cu o cunoaștere a sinei adevărate, ci cu una smerită, prin care recunoști umilit că ai anumite trebuințe elementare ca orice om. E tot o eliberare de mândria care caută să-și procure cele necesare sau cele dorite pe căi ocolite, impure. O astfel de libertate poate sminti pe cel care nu o întâmpină cu înțelegere. Căci dacă se adresează unuia lipsit și el de curăție, acela poate să întâmpine cererea lui cu tot felul de presupuneri dezonorante. El se smintește, pe când cel ce reușește să se întâlnească în sinceritate cu cel sincer se zidește și se bucură de libertatea cu care i se adresează cel ce își arată trebuințele lui adevărate.

⁵⁹⁶ E bine să se destăinuie o trebuință numai celui care o poate satisface și are înțelegere pentru ea; deci nu în fața unui frate care e prezent, dar poate că nu e în stare să audă de această trebuință dezvăluită fără să intre la bănuiele.

pricinuiește cuiva sminteală?

Răspunsul lui Ioan: Poți să-l încerci dacă se smintește sau nu. Dacă ai poate nevoie de mâncare, nu-i spune: „Dă-mi”, ci: „Mă simt flămând pentru cutare pricină”. Și auzind acela, se va da pe față. Iar din aceasta afli pornirea lui de a se sminti sau nu.

378. Întrebare: Marele Bătrân, întrebare de fratele Ioan dacă poate să rupă niște poame și să mănânce, i-a îngăduit să se împărtășească de cele care i se dădeau, dar să nu ceară. Oare nu pare să oprească prin aceasta libertatea?

Răspunsul lui Ioan: Gândul îi șoptea fratelui Ioan să nu mănânce peste tot (deloc). Dar marele Bătrân, fiind întrebare, i-a spus că aceasta i s-a șoptit de la draci. Și, vrând să-i rușineze pe acela, a zis: „De la tine să nu ceri și vei înțelege răutatea vrăjmașului. Căci cel ce îți spune să nu mănânci peste tot (deloc) te va face să murmuri, de-ți va da puține din acelea sau deloc”. Pentru aceasta i-a răspuns dându-i această poruncă: „Unde nu este poruncă, îți este de folos libertatea”.⁵⁹⁷

379. Întrebare către marele Bătrân: Un frate a întrebare pe marele Bătrân, zicând: Rogu-te, stăpâne Avva, sufletul mi-e rănit și am voit mereu să întreb despre aceasta și m-am temut, zicând: „Nu o voi face, ca să nu ispitesc Duhul Domnului”. Dar Avva⁵⁹⁸ mi-a spus că e mare cădere pentru suflet să nu întreb. Deci te rog, pentru Domnul, roagă-te pentru mine și arată-mi cum să mă mântuiesc, și iartă-mă.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, te-ai trezit cam târziu, după ce rănilile tale s-au împuțit și au putrezit. Dacă vrei să te mântuiești, pocăiește-te și taie aceste răni de moarte, și spune cu David: „Acum am început” (*Psalmlui* 76, 10). Deci taie de acum toate voile tale, dorințele de a te îndreptăți, nesocotirea și nepăsarea, și în locul lor ține smerenia, ascultarea și supunerea.⁵⁹⁹ Socotește-te

⁵⁹⁷ Hotărârea de a nu mânca deloc s-a descoperit că e de la diavolul prin faptul că, necerând de la cel ce avea ce să-i dea de mâncare, a murmurat în sinea lui când acela i-a dat puțin sau nu i-a dat deloc. De aceea, Varsanufie i-a lăsat libertatea să mănânce când i se dă, dar să nu ceară. E o mândrie și o nesinceritate să declare cineva că nu vrea să mănânce, dar să murmure când i se dă puțin. Mai bine să renunțe la această mândrie și nesinceritate, cerând și primind ceea ce i se dă, dar fără să murmure că i se dă puțin, ci cu mulțumire pentru cât i se dă. Prin aceasta manifestă sinceritatea și lipsa de mândrie, silindu-se să unească mulțumirea cu ele, și nu cârtirea. Prin aceasta și-a putut manifesta libertatea sau sinceritatea. Varsanufie vrea să elibereze sufletul adresatului de cărările șerpuitoare, făcându-l drept și cinstit.

⁵⁹⁸ Avva e aici, se pare, starețul Serid.

⁵⁹⁹ Voile proprii, dorința de justificare, disprețuirea îndatoririlor, nepăsarea sunt forme ale închiderii eului în sine. Smerenia, ascultarea și supunerea sunt semnele conștiinței că te afli în dialog cu Dumnezeu, ca partener de Care atârni în mod

pe tine ca nimic⁶⁰⁰ în toate și te vei mântui. De vei păzi acestea, vei fi păzit de tot răul. Iar de nu, tu vei vedea. Căci vei avea să răspunzi în ziua Judecării. Pentru că nu ești osândit și tras la răspundere pentru toate acestea numai acum, când ai întrebat despre ele, ci și în viitor.⁶⁰¹ Drept aceea, ia aminte la tine însuși ca să nu pierzi răsplata, mai bine zis timpul,⁶⁰² neavând grijă de mântuirea ta, pe care o iubește Domnul.

380. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Ce înseamnă a-ți tăia voia?*

Răspunsul lui Ioan: Aceasta este o înaintare după Dumnezeu. Iar a-ți tăia voia înseamnă să-ți tai voia ta în cele bune și să o faci pe cea a sfinților; iar în cele rele, să arunci de la tine ceea ce nu se cuvine.

381. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Când întreb despre gânduri subțiri, gândul meu se mândrește, ca unul ce ar fi în stare să urmărească toate subțirile lor.*

Răspuns: De voiești să întrebi despre gânduri subțiri pe vreunii dintre Bătrâni și să nu te mândrești, adu-ți aminte că omului i se cere întâi îndreptarea în gândurile groase, oprite de Apostol, ca în cel al curviei, al desfrânării, al pizmei și al celor asemănătoare. Apoi i se cere să nu disprețuiască pe cele subțiri. Căci cel ce se ocupă cu gândurile subțiri, dar nu are grijă de cele groase, e asemenea omului care, având o casă murdară și plină

desăvârșit, dar Care nu te disprețuiește, ci te vrea conștient de El, deschis Lui, treaz în fața Lui, și prin aceasta primind putere din iubirea Lui.

⁶⁰⁰ Socotește-te ca nimic, dar nu ca un nimic în afara oricărei relații, ci ca un nimic în relație cu Cel ce e totul, prin comparația pe care o faci între tine și Cel de la Care ai existența și de la Care poți primi viața veșnică. Socotește-te ca nimic din conștiința relației cu Cel nesfârșit și veșnic, de la Care ai primit și primești totul. Cu cât îți simți ființa mai coborâtă în nimicnicie, cu cât cobori mai mult în simțirea nimicniciei tale, cu atât te miri mai mult că exiști totuși, și-ți dai seama de infinitatea și generozitatea puterii Celui ce te ține în existență, deși prin tine ești nimic. Intensitatea simțirii măririi lui Dumnezeu e direct proporțională cu intensitatea simțirii nimicniciei tale. Infinitatea măririi lui Dumnezeu o trăiești pe măsura trăirii nimicniciei tale totale, pe măsura conștiinței că poți înainta până la marginea existenței în trăirea nimicniciei tale, fără să încetezi totuși să exiști, dar nu prin tine. Cine se simte, în mod amăgitor, plin de sine nu are conștiința lui Dumnezeu. Termenul „rănit” din întrebare poate fi tradus și prin „plin de el însuși” (πεπλησμενῇ = plin).

⁶⁰¹ Am vorbit într-o notă anterioară despre calitatea omului de ființă răspunzătoare. Sensibilitatea este una cu sentimentul răspunderii. Cine răspunde în viața de aici va răspunde mai puțin în ziua cea mare, „a răspunsului”. Cine a răspuns aici va putea da „răspuns bun la înfricoșătoarea Judecată”. Cine nu, va răspunde fără voie de faptele lui și atunci nu va fi achitat.

⁶⁰² „Καιρὼς” nu e timpul care curge fără o calificare, ci un timp dat pentru un rost unic. Timpul „vieții” noastre pământești e timpul unic rânduit mântuirii noastre.

de toate lucrurile urâte, iar în mijlocul lor niște paie subțiri, vrând să o curețe, începe să scoată din casă paiele și lasă bolovanii și celelalte lucruri în care se împiedică.⁶⁰³ Dacă înlătură paiele, casa nu-și va regăsi frumusețea, dar dacă ridică bolovanii și celelalte lucruri, nu mai poate lăsa nici paiele, căci ele strică frumusețea casei. De aceea Mântuitorul a osândit pe farisei și saducheii, zicându-le: „Vai vouă, că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, și ați lăsat cele mai grele ale Legii (...), pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați” (Matei 23, 23).

382. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă întreabă cineva pe același Bătrân despre un lucru și Bătrânul îi spune că acel lucru se va petrece așa, dar pe urmă, ivindu-se o greutate și o împotrivire în privința celui lucru, cel ce a întrebat intră la îndoială, este el osândit ca lipsit de credință?*

Răspuns: Dacă cel ce a întrebat este un om care se luptă, își îndreaptă necredința crezând că nu minte Duhul Sfânt care grăiește prin gura sfinților Săi așa cum voiește. Căci se zice: „Dumnezeu a grăit în sfântul Său” (Psalmii 59, 6; 107, 6). Deci dacă nu crede că Dumnezeu este Cel ce grăiește prin gura celui întrebat, este necredincios și se osândește de la început. Dar dacă, crezând la început, intră apoi la îndoială, el se poate îndrepta auzind pe cel care zice: „De șapte ori cade dreptul într-o zi și se ridică” (Pilde 24, 16). Dar iarăși trebuie luat seama că de multe ori Dumnezeu a spus în dumnezeieștile Scripturi despre slujitorii Săi unele, și la arătare li s-au întâmplat lor cele contrare. Ca de pildă, Dumnezeu a zis: „Voi slăvi pe cei ce Mă slăvesc” (1 Regi 2, 30). Dar aflăm pe unii dintre sfinți viețuind până la moarte în ocărări și în necazuri multe. Putem deci zice că Dumnezeu nu i-a slăvit? Dar i-a slăvit cu prisosință, însă cei ce nu văd cu ochii inimii nu văd slava lor. Așa, prin răbdarea sa, Iov a fost mai mult decât slăvit, măcar că în ochii omenești ai prietenilor săi el părea că suferă toate câte i-au venit cu dreptate. Însă pe urmă a auzit din gura lui Dumnezeu: Socotești că mă port cu tine așa pentru altceva, decât ca să te arăți drept (cf. Iov 40, 8)? Dar și săracul Lazăr, care zăcea la poarta bogatului în disprețuire multă și în durerea trupului, a slăvit foarte pe Dumnezeu prin răbdare.⁶⁰⁴ Și

⁶⁰³ Sunt vorbe prin care duhovnicul e întrebat cum să se curețe cel ce întreabă de tot felul de gânduri, de slava deșartă, de bănuiele față de alții etc., dar acela nu-l întreabă pe duhovnic și cum să se lase de desfrâu, de înșelarea altora, de lăcomie etc.

⁶⁰⁴ Despre Iov se zice că „a fost slăvit de Dumnezeu prin răbdare”, iar de Lazăr că „slăvea pe Dumnezeu prin răbdare”. De fapt, cel căruia îi dă Dumnezeu suferințe e slăvit de El, pentru că-l arată în stare să-L slăvească prin răbdarea suferințelor pe care i le îngăduie. A fi slăvit de Dumnezeu și a slăvi pe Dumnezeu coincid. În acest sens, spune Dumnezeu: „Pe cei ce Mă slăvesc îi slăvesc”. Aceasta, pentru a nu mai vorbi de slăvirea care le vine în viața viitoare celor ce au suferit aici cu răbdare. Chiar în răbdarea de acum a celor credincioși e un eroism al duhului, care le atrage slava din partea celor înțeleghători, un eroism prin care ei slăvesc totodată pe Dumnezeu. De

fiindcă am spus că Dumnezeu slăvește pe cei ce-L slăvesc, cu Lazăr părea că se întâmplă dimpotrivă, rămânând până la moarte în multe necazuri. Dar pe urmă s-a arătat cum l-a slăvit pe el Dumnezeu, așezându-l în sânul lui Avraam (cf. *Luca* 16, 20-22).

Dar ce să spunem despre Sfântul Pavel, cel învrednicit să-L vadă pe Fiul lui Dumnezeu Însuși (cf. *1 Corinteni* 15, 8) și să audă glasul lui Dumnezeu, despre care a dat mărturie Dumnezeu Însuși că este „vas al alegerii” (cf. *Fapte* 9, 15), care a fost răpit la ceruri și a auzit glasul dumnezeiesc și cuvinte negrăite pe care nimeni nu le-a auzit (cf. *2 Corinteni* 12, 4)? Și totuși, a fost coborât de două ori într-un coș (cf. *Fapte* 9, 25; *2 Corinteni* 11, 33). Oare, celor necredincioși și lipsiți de dreaptă socoteală, de discernământ, n-a fost aceasta un lucru în stare să-i smintească? Și totuși, același Pavel a fost învrednicit de harul dumnezeiesc. Aceasta s-a făcut spre probarea multora, ca să se vadă dacă vor rămâne păstrând credința în Apostol. Așa se întâmplă și cu ceilalți sfinți, spre folosul celor ce vin cu întrebări la ei.

Dar de ce să vorbim despre oameni, când Însuși Mântuitorul S-a rugat, zicând: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine acest pahar” (*Matei* 26, 39)? Auzind aceasta, Apostolii înșiși s-au smintit, neștiind că aceasta s-a făcut după iconomie, spre folosul tuturor oamenilor.

Deci și cele ce se întâmplă acum astfel nu se întâmplă din slăbiciunea celui întrebat sau a celui ce se roagă, ci spre probarea și întărirea credinței celor ce vin la el, ca să se vadă dacă rămân până la urmă tari în credință. Căci cei ce rămân în ea până la cel din urmă sfârșit al lucrurilor vor vedea slava lui Dumnezeu venind la ei. Dar și unii care întreabă cu nădejdea unei reușite într-un oarecare lucru trupesc, și nu pentru folosul sufletului, ajung repede la reușită. Dar de ce să nu privim mai vârtos la Azaria și Anania, care, având încredere în Dumnezeu că poate să-i scape din cuptor, ziceau împăratului: Avem în ceruri pe Dumnezeu, Care poate să ne izbăvească din mâinile tale și din cuptorul cel cu foc. Și chiar dacă nu o va face, noi zeilor tăi nu ne închinăm (cf. *Daniel* 3, 17-18). Și Dumnezeu nu i-a slăvit îndată, ci i-a lăsat până ce au fost aruncați în cuptorul cu foc. Dar când s-a arătat tuturor desăvârșita lor încredere în Dumnezeu, El i-a izbăvit și i-a slăvit, lăsând prin ei o pildă celor mai zăbavnici în a crede lui Dumnezeu, Care zice: „Iar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22).

Lăsând deci totul în seama lui Dumnezeu, Care știe mai mult ca noi ce ne este de folos duhovnicește și trupește, să nu ne arătăm fără credință în cele spuse de Sfinții Părinți, ci să așteptăm cu răbdare de la Dumnezeu sfârșitul cel bun și folositor sufletului, amintindu-ne de prorocul care zice: „Judecățile Lui,

fapt, în răbdarea lor e prezent Dumnezeu cu puterea Lui, care micșorează suferințele. Și în ei e simțită această putere a lui Dumnezeu, Care e slăvit prin această putere de răbdare a suferințelor, slăviți fiind și ei pentru că pot aceasta.

adânc mare" (*Psalmii* 35, 7). Că judecățile Lui sunt de nepătruns se vede și din cele ce s-au petrecut cu israeliții. Căci, auzind că vor intra într-un pământ în care curge lapte și miere și cugetând la lucrurile acestea trupești, au ispitit mult pe Dumnezeu prin necredință când n-au ajuns la acestea. Ei n-au înțeles că a numit lapte și miere viitoarele bunătăți duhovnicești, cărora Legea le era numai umbră, cum ni le-a tâlcuit Apostolul (cf. *Coloseni* 2, 17).⁶⁰⁵

Deci, peste toate acestea, să credem iubitorului de oameni Dumnezeu și bunului nostru Stăpân, Care pururea poartă grijă de viața noastră mai mult decât cugetăm și înțelegem noi. Căci Lui se cuvine slava: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în veci. Amin.

383. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Părinte, te rog lămurește-mi întrebarea: Dacă voi întreba pe părinți despre roadele grădinii mele de vor fi bune, sau de am un dușman și întreb despre el dacă mă poate vătăma, iar ei îmi spun despre roade că vor fi bune și despre dușman că nu mă va vătăma, dar roadele nu se fac, iar dușmanul caută să mă vatăme, ce trebuie să cred? Și dacă aflu gândul meu slăbind în credință pentru cele care s-au arătat contrar spusei lor, cum trebuie să-l întăresc și să-l sprijin? Fă-ți, părinte, și acum milă de mine și luminează-mi calea cea dreaptă. Și roagă-te pentru neputința mea.*

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să socotim cuvintele sfinților golate de putere. Ele sunt lucrătoare și grăite după Dumnezeu. Dar fiindcă noi suntem pironiți în cele trupești și materiale, nu putem înțelege cele grăite de sfinți. Căci precum Dumnezeu poartă grijă de mântuirea sufletelor, așa și sfinții Lui. Când deci ne grăiesc sfinții, să înțelegem întâi că ne grăiesc despre omul dinlăuntru și vom afla că necazul care ne vine de la oameni sau paguba în cele materiale ne sunt spre folosul nostru. Astfel, prezicerea despre rodirea cea bună s-a împlinit, căci nedobândirea roadelor din afară a adus un folos sufletului. Deci ea a fost bună pentru noi. Iar prezicerea despre nevătămarea din partea vrăjmașului s-a împlinit și ea, căci dușmănia lui se face pricină pentru folosirea noastră sufletească, dacă o suportăm cu mulțumire, aducându-ne aminte de cel ce a spus: Întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), și: „Rugați-vă pentru dușmanii voștri și pentru cei ce vă necăjesc pe voi” (*Luca* 6, 28), și: „Fericiți veți fi când vă vor ocări pe voi și vă vor prigoni” (*Matei* 5, 11). Căci de suntem drepecți, încercarea de la ei ni se face spre sporire, iar de

⁶⁰⁵ Toate ale omului sau ale colectivităților umane au o istorie. Unele pot începe bine și pot trece prin etape mai grele sau invers. Fazele grele nu trebuie să-i facă pe oamenii cu care se întâmplă sau care privesc la ele, să se descurajeze, ci să creadă că Dumnezeu îi va scoate pe cei ce cred în El la un bine final. Făcând așa, vor vedea apărându-le slava lui Dumnezeu. Istoria vieții personale și colective are, pe lângă altele, și rostul de a întări pe oameni în credință, ca să nu se lase descurajați de greutățile și neresușitele care apar pe parcurs.

suntem păcătoși, spre iertarea păcatelor și spre îndreptare, spre deprinderea și învățarea răbdării.⁶⁰⁶

Iar de se întâmplă să ne bucurăm, chiar în cele trupești, fie de câștiguri, fie de pace, să înțelegem că acestea sunt spre folosul omului dinlăuntru. Căci spre folosul lui a lucrat rugăciunea dreptului.

Acestea așa fiind, urătorul binelui nu poate să ne strice credința. Căci din amândouă se pot naște cele de folos omului nostru dinlăuntru. Pentru că și în pacea pe care o dobândește, cineva află împlinirea prezicerii sfinților, deoarece s-a prezis spre folos. Domnul să te înțeleptească și să lumineze inima ta.

384. Întrebare a aceluiași către același: Dacă cer sfinților să se roage pentru o boală a sufletului și a trupului și cred că-mi va veni vindecarea îndată, oare așa va fi, chiar dacă nu-mi este de folos să fiu vindecat îndată?

Răspunsul lui Ioan: Nu e bine să te rogi, pornind de la tine, ca să fii vindecat de boală, neștiind de-ți este de folos, ci trebuie lăsată aceasta în seama Celui ce a zis: „Știe Tatăl vostru Cel ceresc cele de care aveți trebuință înainte de a-l cere” (*Matei 6, 8*). Deci roagă-te lui Dumnezeu, zicând așa: „Stăpâne, sunt în mâinile Tale, miluiește-mă după voia Ta și, dacă îmi este spre folos, vindecă-mă în grabă”. Același lucru roagă-i și pe sfinți să ceară, și crede fără să te îndoiești că va face ceea ce ți este de folos. Și mulțumește Lui în toate, aducându-ți aminte de cuvântul: Întru toate mulțumiți (cf. *I Tesaloniceni 5, 18*). Și te vei folosi și cu sufletul, și cu trupul.

385. Întrebare a aceluiași către același: Ce cer Părinții când li se cere să se roage pentru vreo ispită? Cer izbăvirea de boală sau ceea ce e de folos? Și pentru ce Avva Sisoe a cerut lui Dumnezeu pentru ucenicul său, asemenea altor Părinți, izbăvirea de patimă (cf. Pateric, Sisoe, 12)? Și cum să înțelegem cuvântul: Celui ce crede toate îi sunt cu putință” (Marcu 9, 23)? Și iarăși, că nimeni nu este ispitit mai mult decât poate, și dacă încercarea este spre folos, și dacă folosesc rugăciunile sfinților.

Răspunsul lui Ioan: Frate, pentru că și eu, și tu suntem nerăbdători, lăsăm patimile noastre și întrebăm de alte lucruri în locul lor. Totuși, despre cele ce ai întrebat socotesc aceasta: Părinții desăvârșiți se roagă ca Dumnezeu să facă ceea ce e de folos omului. Dacă deci e de folos lui, Dumnezeu lasă boala asupra lui pentru răbdare. Iar dacă e de folos să fie izbăvit de ea, face să fie

⁶⁰⁶ Cele ce ne sunt neplăcute pe planul vieții trupești ne sunt spre folos sufletesc. De aceea, Bătrânul, fiind întrebat de roadele nearătate ale încercărilor unora, a avut dreptate să spună că ele se vor arăta, chiar dacă nu s-au arătat încă, pentru că, deși nu s-au arătat încă pe plan văzut, s-au produs pe plan nevăzut. Și despre vătămarea de la vrăjmaș a avut dreptate să spună că nu va avea loc, chiar dacă s-a ivit o ispită de la el, căci ispita aceasta s-a făcut sufletului spre folos.

izbăvit. Și aceasta o punem pe seama preștiinței lui Dumnezeu. Deci Avva Sisoe s-a rugat pentru ucenicul lui fiind înștiințat că trebuie să se roage. La fel, celălalt Bătrân, mai bine zis ceilalți, s-a rugat în temeiul înștiințării. Iar că trebuie să socotim că cele ce se întâmplă omului sunt spre folosul lui este vădit. Căci Apostolul zice: Întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18). La fel, celui ce crede toate îi sunt cu putință, fie să îndure cu nădejde necazul bolilor, fie să rabde, fie să aibă îndelungă-răbdare, fie să poarte toate cu bărbăție ca Iov. Și nu încearcă Dumnezeu pe om peste puterea lui. Dar, dacă nu-i vin în ajutor rugăciunile sfinților, omul se face nerăbdător din pricina slăbiciunii. Dumnezeu să-ți ierte, frate, vorbăria.

386. Întrebare a aceluiași către același: Mi se întâmplă, când sfinții îmi sunt aproape, să străbat un drum cu tâlhari fie din trebuința proprie, fie pentru un lucru al credinței, fie pentru a merge la unii părinți. Spune-mi, stăpâne Avva, cum trebuie să-l străbat? Oare fără să mă îngrijorez, încrezându-mă în puterea lor (a sfinților) sau în ce fel? Iar dacă ajung pe neașteptate între tâlhari, ce trebuie să gândesc? Și anume, nu numai despre mine, ci și despre cei împreună cu mine, ba și despre lucrurile pe care le am cu mine. Și dacă se întâmplă să nu fi spus Avvei despre tâlhari, oare trebuie să mă întorc la el și să-i spun?

Răspunsul lui Ioan: Dacă am ajuns să avem pe sfinți aproape, trebuie să avem încredere deplină că vom avea în toate ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă, în cele ale lumii, atunci când cineva își predă casa unuia dintre cei mari, nu puțin se îngrijește acela de ea pentru cinstea care i-a fost dată fiindcă i s-a predat casa în grijă, cu cât mai mult nu e desăvârșit de Dumnezeu ajutorul prin care sfinții păesc pe cel predat Lui de ei?⁶⁰⁷ Căci se zice despre Dumnezeu că „Va face voia celor ce se tem de El; va asculta rugăciunea lor și-i va mântui pe ei” (*Psalmlui* 144, 19). Deci, în tot felul, trebuie să căutăm să avem apropierea de noi, desăvârșită, a sfinților, spre ajutorul și mântuirea sufletului. Iar dacă, având pe sfinți aproape, se ivesc și necazuri, și greutăți în lucrurile noastre sau cădem pe cale, din îngăduința lui Dumnezeu, în încercări, să nu pierdem curajul și să nu socotim pe cei ce ne sunt aproape ca neputincioși și să ne smintim de ei din faptul că, după alăturarea lor, ne-a venit și vreo pierdere

⁶⁰⁷ Mare rol au, după Varsanufie și Ioan, sfinții în viața noastră. Ei ne stau alături ajutându-ne, rugându-se pentru noi. Fiind plini de puterea lui Dumnezeu, această putere iradiază din ei și în noi. Ei ne fac să ne deschidem lui Dumnezeu, ei ne „predau” lui Dumnezeu. Și de aceea grija sfinților de a ne ajuta e întărită și de puterea lui Dumnezeu aflătoare în ei. Un sfânt nu stă singur în fața lui Dumnezeu. Iubirea față de alții îl face să se îngrijească și de ei. Iar iubirea ținându-l legat de aceștia, împreună cu el e și Dumnezeu, din pricina iubirii Lui față de noi, făcând și mai puternic ajutorul dat lor de sfinți. Biserica Ortodoxă n-a căzut în individualismul protestant, rod al Renașterii, al mândriei individului promovat de acesta, individualism care a slăbit Biserica și a înlăturat legătura credincioșilor de pe pământ întreolaltă, dar și cu sfinții.

materială sau vreo lovitură pentru trup. Ci să ne aducem aminte că și dumnezeiescul Apostol, măcar că era puternic și desăvârșit și sfânt, a căzut în toate acestea și se lăuda, zicând: „Câte primejdii am răbdad, dar din toate m-a izbăvit Domnul” (2 *Timotei* 3, 11). Căci s-a zis că „multe sunt necazurile dreptilor și din toate acelea îi izbăvește pe ei Domnul” (*Psalmlui* 33, 18), și că „prin multe necazuri trebuie să intrăm noi în Împărăția cerurilor” (*Fapte* 14, 22), și iarăși: „Un bărbat neispitit este neprobat și necercat” (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132]. Să avem în minte că niciun lucru bun nu se săvârșește fără necaz, căci trezește pizma diavolului.⁶⁰⁸ Iar dacă ni s-ar întâmpla să înaintăm în bine fără necaz, să nu ne înălțăm cugetând că am fost izbăviți de necaz pentru vrednicia noastră, ci pentru că Dumnezeu, cunoscând slăbiciunea noastră sau că nu avem puterea să îndurăm necazul, ne-a acoperit prin apropierea (asistența) sfinților. Căci s-a scris despre cei ce rabdă în necazuri sau în încercări: „Fericit cel ce rabdă ispita, că, făcându-se încercat, va lua cununa vieții” (*Iacov* 1, 12).⁶⁰⁹ Ia aminte ca, nu cumva, încrezându-te în faptul că ai pe sfinți aproape (luptând pentru tine), să-ți faci drumul cu nepăsare. Și de auzi ceva pe cale, fie despre tâlhari, fie despre alt lucru (primejdios), trebuie să te întărești și să faci tot ce-ți stă în putere ca să nu cazi în aceste lucruri, însă, în același timp, rugându-te lui Dumnezeu și gândindu-te la apropierea sfinților, ia seama să faci călătoria fie cu alții, fie întrebând în

⁶⁰⁸ Este o experiență curentă că, ori de câte ori face cineva un lucru bun, trezește o invidie, o bărfă, se ivește poate chiar o stavilă. Cu atât mai mult se întâmplă aceasta când se săvârșesc fapte deosebite, valoroase, de către oameni care s-au dedicat în mod deosebit binelui, fiindcă toate acestea aduc și laude, și ciuda e stârnită de aceste laude. Dar pricina mai stă poate și în faptul că oamenilor nu le place să fie lăsați în umbră, câtă vreme alții strălucesc. De aceea, au poate o vină și cei lăudați, că nu dau destulă atenție și celor mai puțin înzestrați. De aceea, se cere smerenie din partea celor lăudați, li se cere un fel de acoperire a faptelor bune unită cu ocolirea slavei deșarte, ceea ce le este și lor spre folos. Dar li se cere mai multă atenție și față de ceilalți, căci prin aceasta s-ar dovedi adevărata lor valoare. La urma urmelor, toți oamenii au o valoare, toți sunt frați. Pizma e pusă și ea în slujba unui echilibru, când cei ce se deosebesc prin faptele lor nu se feresc de slava deșartă. Aceasta nu înseamnă că nu există și cazuri de pizmă care nu se lasă vindecată nici chiar de smerenia sinceră a celor ce au făcut anumite fapte bune sau că nu există subiecte rele nevăzute, de care pizma s-a alipit pentru vecie și la care aceasta nu are motivația de mai sus. Aceste ființe stârnesc și ele pe oameni la pizmă.

⁶⁰⁹ Cununa (slava, răsplata) nu se adaugă din exterior omului ce s-a străduit, ci ea se obține prin tăria duhovnicească pe care el a câștigat-o, deși în această tărie e prezentă și puterea lui Dumnezeu. Acesta e un om „încercat”, „probat” în tăria lui, căci încercarea nu a scos la iveală numai ceva ce exista în el, ci și ceva ce s-a vădit prin răbdarea încercărilor, fiind și un rezultat al răbdării. Cei încununați sunt ostași deveniți puternici în războaiele spirituale, asemănându-se cu Împăratul cel tare prin voința neclintită în bine.

ce fel poți să o faci în chip sigur fie pe drumul acesta, fie pe altul.⁶¹⁰

Chiar dacă voiești să călătorești pe un drum, având ca motiv o îndatorire binecredincioasă sau vizitarea unor părinți, dacă auzi despre tâlhari sau despre alte primejdii legate de acel drum, nu porni cu îndrăzneală să călătorești spre aceia pe drumul acela fără o asigurare, ca să scapi și prin aceasta de mândrie și de primejdie. Căci nu trebuie să se arunce cineva cu voia în încercare, ci să o rabde cu mulțumire pe aceea care îi vine din îngăduința lui Dumnezeu,⁶¹¹ pentru că aflăm și pe unii dintre sfinți care, voind să meargă să cerceteze pe alți sfinți mai dinăuntru (pustie) și auzind de tâlhari și de alte necazuri cu puțință, au amânat plecarea. Aceasta e o pildă de smerenie pentru noi. Deci, de știi sau de ai auzit despre drumul pe care ai să-l faci că e împreunat cu necazuri, silește-te să întrebi pe Avva, zicând: „Ce socotești să fac?” Și fă ce-ți va spune el. Iar dacă din uitare nu i-ai spus, și ai primit porunca (de a merge pe el), și pe drum îți aduci aminte că ai uitat și nu i-ai spus, nu e nevoie să te întorci. Ci roagă-te lui Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, iartă-mă și iartă-mi negrija, și, prin ajutorul sfântului și bunătatea milostivirii Tale, călăuzește-mă după voia Ta! Și mântuiește-mă și mă păzește de tot lucrul rău și viclean! Că s-a slăvit numele Tău în veci. Amin”.

387. Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Oare poate credința cuiva să folosească pe altul, care nu-și aduce și el credința lui, cum a folosit pe slăbănog credința celor ce l-au purtat (cf. Marcu 2, 5-5)?

Răspuns: Dacă n-ar fi fost credincios și slăbănogul, nu i-ar fi lăsat să-l poarte și să-l coboare. Deci credința lui unită cu a celorlalți l-a mântuit pe el.

⁶¹⁰ Trebuie să punem în lucrare, în săvârșirea binelui, în respingerea păcatului, toată puterea noastră, ca și când reușita ar depinde de ea. Dar să cerem ajutorul lui Dumnezeu și al sfinților, ca și când reușita ar depinde de acest ajutor. De fapt, avem nevoie atât de una, cât și de alta. Nu putem face nimic bun fără efortul nostru, dar nici fără ajutorul lui Dumnezeu. Aceasta e împreună noastră lucrare cu Dumnezeu. Nici puterea noastră n-o putem pune în lucrare fără puterea lui Dumnezeu, dar nici puterea lui Dumnezeu nu rodește fără să se prindă în pământul ființei noastre. Chiar în efortul nostru e activă și puterea lui Dumnezeu.

⁶¹¹ Aruncarea cuiva în încercări, cu încrederea că Dumnezeu îl va susține datorită credinței sale, e și ea o mândrie care nu place lui Dumnezeu și poate să-l piardă. E ca și cum L-ar sili pe Dumnezeu să-l ajute, socotind că puterea sa e mai tare ca voia lui Dumnezeu. Numai când e absolută nevoie de a primi o încercare, aceasta trebuie primită cu smerenie și cu cererea ajutorului lui Dumnezeu. Încercarea trebuie primită numai atunci când îți vine fără să o fi căutat și fără să o poți ocoli în mod neplăcut lui Dumnezeu și nepotrivit cu creșterea ta duhovnicească. Smerenia și demnitatea sau devotamentul față de o valoare necesară vieții adevărate trebuie să meargă împreună. Atunci primești încercarea mulțumind lui Dumnezeu pentru încrederea pe care ți-o arată, îngăduind ca ea să-ți vină din știința că o vei birui. Și aici Dumnezeu trebuie să-ți fie transparent, lumina Lui străpungând prin zidul vreunui aspect al egoismului.

Prin urmare, dacă nu adaugă omul și credința lui în Dumnezeu, nu află folos. Deci nu da ca motiv de a nu face nimic faptul că ai pus asupra altuia întreaga ta povară. Ieremia, crezând că Dumnezeu va milui pe popor, s-a rugat pentru el. Dar fiindcă acesta nu a adăugat și credința lui, Ieremia nu a fost ascultat (cf. *Ieremia* 11, 14). Nu avea Ieremia credință? Ba da, aceasta era ca cea a celor ce l-au purtat pe slăbănog. Deci vina a fost a poporului. Așa e și în cazurile asemănătoare. Căci nu degeaba s-a spus: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16).

388. *Întrebare a aceluiași către același: Te rog, părinte, spune-mi în ce a constat împreună-lucrarea fiicei cananeencei (cf. Matei 7, 21-28) sau a slugii sutașului (cf. Luca 7, 2-10), de s-au vindecat? Dar a slăbănogului, care, cerând vindecarea trupului, a primit mai întâi iertarea păcatelor? În ce a constat aici împreună-lucrare? Pe de altă parte, Domnul zice Apostolilor: „Orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri” (Matei 18, 18), și: „Căruia îi veți ierta păcatele, iertate vor fi” (Ioan 20, 23). N-a spus: „De vor conlucra”. Te rog, lămurește-mi aceasta.*

Răspuns: Frate, cei ce nu înțeleg cum stau lucrurile sunt nedumeriți. Fiica femeii cananeence și sluga sutașului pierduseră conștiința de sine, cea dintâi din pricina nebuniei drăcești, cel de al doilea, datorită neputinței. Deci ei nu puteau să-și adauge împreună-lucrare la cea a celor care se rugau pentru ei. Iar slăbănogul, adăugându-și credința proprie în vindecarea trupului, s-a învrednicit de mai mult prin iubirea de oameni a Stăpânului.

Căci Mântuitorul, ca să creadă oamenii că a venit, a făcut semne de la început, fără vreo împreună-lucrare a lor, și a tămăduit oamenii în dar (gratuit), ca să se îplinească cuvântul prorocesc: „Acesta slăbiciunile noastre le-a luat și bolile noastre le-a purtat” (*Isaia* 53, 4). Nefiind răspunzători de păcatele lor, oamenii se vindeau prin harul Lui, necerându-li-se împreună-lucrarea,⁶¹² ci numai păzirea după aceea (a curăției primite), precum zice: „Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuiești, ca să nu pățești ceva și mai rău” (*Ioan* 5, 14). Dar și Ioan zice despre El: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii” (*Ioan* 1, 29). Ia aminte la ce spune: ale „lumii” întregi! Totuși, cei ce nu l-au primit n-au dobândit vindecare, ci cu ei s-a împlinit cuvântul: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă” (*1 Corinteni* 7, 15). Iar că Apostolilor le-a dat putere să vindece și să ierte păcatele celor ce

⁶¹² Moștenind păcătoșenia protopărinților, înainte de a fi primit harul lui Hristos prin Botez, oamenii nu erau, într-un anumit sens, răspunzători (ὀφειστικοί) de păcatele lor. De aceea, nu li se cerea nici conlucrarea pentru iertarea păcatelor, fiindcă nu o puteau da. Desigur, socotirea lor ca fiind răspunzători nu echivala cu o primire a lor în Împărăția cerurilor. Aceasta avea să vină abia prin Hristos.

conlucrează prin rugăciunea lor,⁶¹³ să te încredințeze însuși Iacov, care a primit această putere. Căci el zice: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (Iacov 5, 16), fiindcă rugăciunea Apostolilor și a celorlalți sfinți e o rugăciune făcută lucrătoare.⁶¹⁴ Dar cu cea a Mântuitorului nu se întâmplă la fel, ci câți L-au primit s-au mântuit și s-au vindecat. Iar cei ce nu L-au primit s-au pierdut. Să ne întărim deci în credință și ne vom mântui în numele lui Dumnezeu, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

389. *Întrebare a aceluiași: Te rog, stăpâne, învață-mă care a fost vina ucenicului Sfântului Elisei, că nu a înviat mortul? Și pentru ce, știind aceasta prorocul de mai înainte, l-a trimis totuși, sau, trimițându-l, de ce nu l-a îndreptat mai întâi?*

Răspuns: Oare Elisei l-a trimis pe ucenic, disprețuindu-l? Desigur, nu, ci învățându-ne că e bine să nu disprețuim pe cineva, atunci când îl aducem la pocăință, ci să creadă și să învieze pe alții. Dar acela a rămas cum era. Și, din pricina necredinței, n-a putut învia pe altul. Și prorocul știa că nu-l va învia pe acela, dar l-a trimis ca să lipsească de orice apărare pe cel ce fusese făcut atent și nu pricepuse. E tot așa cum Domnul știa pe Iuda că va fi vânzător și nu l-a disprețuit până la ultima răsuflare, ci i-a atras luarea-aminte și nu l-a îndepărtat de la Sine, până ce acela nu s-a pierdut cu desăvârșire,⁶¹⁵ fiindcă

⁶¹³ Iisus nu vindeca rugându-Se, căci este Dumnezeu, ci, când vindeca, lucra ca Dumnezeu. Când Se ruga însă, făcea aceasta ca Om și deci atunci nu vindeca. Dar Apostolii și Sfinții vindecau rugându-se, pentru că lucrau în această vindecare ca oameni. Și de aceea și cei ce erau vindecați de ei trebuiau să conlucreze, rugându-se cu cei ce vindecau. Oamenii cei tari și cei slabi trebuie să se înfățișeze lui Dumnezeu împlețiți în rugăciune, pentru ca puterea lui Dumnezeu care se revărsă în cei ce sunt mai deschiși acesteia să treacă și în cei cu care vor să se unească din iubire și din înrudirea firii. Din cărbunele mai aprins din focul dumnezeiesc acest foc trece mai ușor și în cărbunele mai puțin aprins, unit cu el. Cel slăbănog și cu sufletul nu poate merge singur la Iisus, dar dorește să fie ajutat ca să ajungă în fața Lui. Cuvântul de întărire al celui mai tare în credință îi este de mare ajutor. El e ajutat astfel să simtă puterea lui Hristos sau e ridicat la starea în care simte puterea Lui.

⁶¹⁴ După traducătorul francez, această propoziție are sensul că Bătrânul Ioan, punând mereu accentul, ca și Varsanufie, pe comuniunea dintre om și om, consideră că rugăciunea dreptului e făcută lucrătoare sau e susținută prin cel pentru care se face. Deci și ultimul trebuie să fie activ. Dar nu trebuie nesocotit nici faptul că în această comuniune rugăciunea e făcută lucrătoare și de Dumnezeu.

⁶¹⁵ Dacă Iisus ar fi arătat vreo asprime față de Iuda, el ar fi putut fi mișcat la fapta lui rea și de vreun cuvânt sau de vreo faptă a lui Iisus în care ar fi văzut vreo răutate. S-ar fi putut spune atunci că și Dumnezeu e rău sau e una dintre cauzele răului. Dar Iuda n-a fost împins la rău de nimic rău din partea lui Iisus. În general, omul nu e silit la rău de puterea lui Dumnezeu, ci el se decide pentru rău în mod cu totul liber, sau oamenii sunt mișcați la rău unul prin altul, fără a fi siliți de o forță care să le anuleze libertatea.

oamenii sunt liberi. Pentru ca să se arate că nu Dumnezeu este cauza relelor, nici sfinții, ci oamenii sunt cauzele relelor proprii, le-a lăsat libertatea ca să fie fără apărare în ziua Judecății, pârându-se unii pe alții.⁶¹⁶

390. *Întrebare către marele Bătrân: Unii locuitori din mănăstire, izbăviți de multe ispite prin rugăciunile sfinților părinți, auzind de apropierea unor tâlhari, voiau să plece din mănăstire și au întrebat despre aceasta pe marele Bătrân.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ne-am împărtășit de simțirea lucrării Stăpânului și iubitorului de oameni Dumnezeu, Care ne-a izbăvit de toate necazurile și încercările. Drept aceea, să nu ne îndoim nici acum că ne va izbăvi și apăra de orice rău. Să aruncăm deci asupra Lui toată grija noastră (cf. 1 Petru 5, 7) și toată nădejdea. Și, oriunde v-ați afla, nu vă fie teamă de niciun rău, prin rugăciunile sfinților. Stați tari în credința în Hristos, cântând cu prorocul David: „Domnul este ajutorul meu și nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul” (Psalmii 117, 6), și: „Domnul să te păzească pe tine de tot răul, să păzească Domnul sufletul tău. Domnul să păzească intrarea ta și ieșirea ta de acum și până în veac” (Psalmii 120, 7-8). Luați seama să nu vadă oamenii că, având pe Dumnezeu, vă temeți de oameni: „Chiar de aș umbla în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești” (Psalmii 22, 4). Spune sufletului care se îndoiește să aibă curaj. Domnul puterilor este cu noi, ajutorul nostru este Dumnezeu lui Iacov! Vă îmbrățișăm pe toți în Domnul, Care zice: „Eu sunt, nu vă temeți!” (Matei 14, 27).

391. *Întrebare către același: Un frate oarecare, auzind de răspunsul acesta, a spus aceluiși Bătrân: Mă rog ție, având cineva încrederea aceasta trebuie să locuiască fără frică chiar într-un loc bântuit de tâlhari?*

Răspunsul lui Varsanufie: Totdeauna trebuie să ne încredem în Iisus, căci nu ne lasă să fim încercați peste puterile noastre (cf. 1 Corinteni 10, 13). Dar fiindcă ne-a învățat zicând: „Rugați-vă, să nu intrați în ispită” (Matei 26, 41), nu

De aceea, la Judecata din urmă nu vor putea arunca vina pe Dumnezeu pentru răul săvârșit de ei, ci doar ei vor fi răspunzători pentru acela. Se vor acuza unii pe alții, pentru că s-au împins unii pe alții la rău sau și-au dat pildă de rău, însă aceasta nu-l va despovăra pe niciunul de răul acceptat de la ceilalți sau făcut celorlalți, deși unii vor fi vădiți că au fost mai răi decât alții. Cu cât cineva este mai bun, cu atât se dovedește mai puternic față de ceea ce-l poate robi și deci este mai aproape de Dumnezeu sau mai plin de puterea Lui. Transcendența lui Dumnezeu e una cu deplina Lui bunătate și libertate. Iar cum bunătatea e întotdeauna a cuiva. Dumnezeu e Subiectul personal a Căruia libertate nu poate cădea pradă răului sau cuiva care nu este cu adevărat bun.

⁶¹⁶ Dacă libertatea oamenilor nu ar fi cauza păcatelor lor, nu ar fi drept să fie judecați. Chiar în faptul că se părăsc unii pe alții se arată conștienți de libertatea pe care o are fiecare dintre ei.

trebuie să ne aruncăm noi înșine în ea, căci aceasta e o încălcare a poruncii lui Dumnezeu, pentru că ne predăm noi înșine morții, ci trebuie să ne păzim. Dar de locuim într-un loc pașnic și auzim despre o apropiere a tâlharilor, nu trebuie să ne tulburăm, știind că avem pe Dumnezeu ca acoperământ. Căci Dumnezeu vede că nu ne-am aruncat noi înșine în încercare, nici n-am călcat porunca Lui, ci mai vârtos o păzim, strigând noaptea și ziua: „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean” (*Matei 6, 13*). Dacă deci, rugându-ne noi astfel, ne vine o încercare sau o năvală a tâlharilor, să nu ne pierdem curajul, căci aceasta se întâmplă din îngăduința lui Dumnezeu spre probarea noastră și spre folosul nostru. Și dacă e cu îngăduința Lui, să ne încredem în cuvântul Apostolului care zice: „Credincios este Dumnezeu, Care nu ne va lăsa pe noi să fim încercați peste ceea ce putem, ci, odată cu ispita, ne va aduce și scăparea, ca să putem răbda” (*1 Corinteni 10, 13*). De fapt, dacă din simpla auzire fugim dintr-un loc în altul, diavolul poate să nu ne lase să ne așezăm în niciun loc. Dar când știm sigur despre un loc că e împreunat cu primejdii, trebuie să ne păzim de mai înainte, însă când locul e pașnic, dar pe neașteptate vine o încercare, Dumnezeu vede că pricina nu e de la noi și ne acoperă după voia Lui. Căci există ispită de la noi și ispită din îngăduința lui Dumnezeu. Cea de la noi este spre vătămarea sufletului. Despre ea a spus Apostolul Iacov: „Nimeni, ispitindu-se, să nu spună: De la Dumnezeu mă ispitesc. Căci Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele” (*Iacov 1, 13*). Dar cel ispitit cu îngăduința lui Dumnezeu e ispitit spre folosul sufletului.⁶¹⁷ Căci i se întâmplă

⁶¹⁷ Ca să ispitească cineva pe altul la un rău, trebuie să fie el însuși ispitit de rău, căci el pledează pentru acel rău sau arată că el însuși a îndrăgit acel rău. Dumnezeu e însă mai presus de orice rău. Acesta este unul dintre aspectele transcendenței Lui: nu poate simți în El ispita niciunui rău, fiindcă nu poate cădea sub puterea inferioară a răului, nu poate aluneca din puterea și libertatea Lui absolute. Căci răul reprezintă o dominare a cuiva de ceva care îi este inferior, cu luarea în stăpânire a libertății lui, reprezintă deci o slăbiciune. Dumnezeu însă îngăduie ca ființele create să se ispitească între ele sau să fie ispite de lucruri, sau să-și lase libertatea luată în stăpânire de forța inferioară a răului. Și El poate îngădui aceasta din pricina libertății cu care a înzestrat aceste ființe, o libertate la care oamenii pot și renunța, dar și pentru că voiește ca libertatea lor să se întărească și prin efortul propriu, căci omul are o libertate la care el poate renunța mai mult sau mai puțin, care poate fi robită. Dumnezeu a dat omului o libertate legată de ființa lui, a lăsat-o să crească, asemeni ființei lui, spre desăvârșire sau spre unirea cu Dumnezeu. El a lăsat omului și demnitatea să se păstreze în libertate, să se întărească în ea. Omul poate spune: „Eu sunt liber când vreau să fiu liber”. Dar poate fi liber prin voința de a fi liber, pentru că are libertatea și ca dar legat de ființa lui (ontologic). Libertatea este și un dar al lui Dumnezeu, dar și o operă a Lui. De aceea, în viața pământească, omul poate să-și piardă sau să-și recâștige oricând libertatea, însă fiindcă numai Dumnezeu are libertatea absolută, ființele create nu o pot avea, menține și recâștiga decât în unire cu El.

omului spre probarea lui, și „probarea duce pe om la nădejde. Iar nădejdea nu rușinează”, după cum s-a scris (*Romani* 5, 4-5).⁶¹⁸ Iar cel care nu e lăsat de rușine este mântuit în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

392. *Întrebare a aceluiași către același: S-a spus: „Probează-mă, Doamne, și mă ispitește”* (Psalmii 25, 2), *și iarăși: „Bucurați-vă când ajungeți în felurite ispite”* (Iacov 1, 2). *Dar altă dată s-a spus: „Și nu ne duce pe noi în ispită”* (Matei 6, 13), *și iarăși: „Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită”* (Matei 26, 41). *Dar acestea sunt contrare unele altora. Te rog, arată-mi deosebirea ispitelor.*

Răspunsul lui Varsanufie: Cuvântul: „Probează-mă, Doamne, și mă ispitește” e al omului care se luptă și cere să fie probat prin ispita venită cu îngăduința lui Dumnezeu, dar îl spune cu gândul să rabde necazul încercării. Căci răbdarea, cum s-a spus, îl duce pe om la probare și la celelalte bunătăți (cf. *Romani* 5, 4-5). De aici răsar în chip sigur bucuria și sporirea, căci voia celui ce se luptă nu conlucrează (cu ispita), ci, mai vârtos, se luptă împotriva ei și omul se predă osteneții, ca să nu fie biruit de ispită.

Iar cuvântul: „Și nu ne duce pe noi în ispită” înseamnă: Să nu ne lași să fim ispitiți de voia noastră și de pofta noastră. Căci din căderea într-o astfel de ispită se naște moartea. Despre aceasta zice Mântuitorul: „Rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită” (*Luca* 22, 40).

De aceea, dreptul face amândouă cererile. Pe de o parte, cere să fie ispitit cu îngăduința lui Dumnezeu spre probare, în vederea mântuirii, pe de alta, cere să nu fie ispitit de voia și de pofta sa spre pieirea sufletului.

393. *Întrebarea aceluiași: Cum pot să am neclintită frica de Dumnezeu în inima mea învârtosată? Apoi, când fac un lucru, încă înainte de a-l isprăvi, îmi mut mintea de la un lucru la altul, sub motivul, chipurile, al fricii de Dumnezeu. E bine oare aceasta sau nu?*

Răspuns: De voiește cineva să aibă totdeauna neclintită frica lui Dumnezeu în inimă, el poate să învețe din pilda aceasta: Când voiește cineva să călătorească, își ia în picioare încălțăminte. Căci Scriptura zice că încălțăminte este semnul pregătirii (cf. *Efesenii* 6, 15). Pe lângă aceea, s-a scris: „Gata am fost și nu m-am tulburat” (*Psalmii* 118, 60). Când deci cineva știe că are să facă un lucru, trebuie să înțeleagă prin pregătirea trupească pe cea duhovnicească și să-și ia încălțăminte duhovnicești, adică pregătirea prin frica de Dumnezeu, și să cugete că pe toate trebuie să le facă având frică de Dumnezeu și să-și pregătească inima să cheme pe Dumnezeu ca să-i dăruiască

⁶¹⁸ Cine nu e întărit în libertate prin probele la care e supus, nu poate avea nădejdea că va fi membru al Împărăției fiilor lui Dumnezeu, care sunt liberi. Dar cine a ajuns prin probare la această nădejde, nu va fi rușinat prin neîmplinirea ei.

frica de El. Căci, punându-și înaintea ochilor această frică în orice lucru pe care are să-l facă, ea i se face neclintită.⁶¹⁹

Dar trebuie să luăm aminte să nu ne mutăm mintea de la lucrul care ne stă în față la altul, luând ca motiv frica de Dumnezeu. Căci acesta nu e drumul cel drept al Lui, ci o împrăștiere și o amăgire a vrăjmașului. Și în tot lucrul însemnat trebuie să ne silim să avem în noi frica de Dumnezeu.

Dar trebuie să ne alipim și de sfinții părinți și, din vederea lor, din vorbirea lor, din suspinul lor și din viața lor frumoasă, să ne umplem de pocăința cea după Dumnezeu. E ceva asemănător cu oile lui Iacov care, privind la nuiielele din apă, zămisleau și nășteau după chipul lor pestriț (cf. *Facerea* 30, 37-40). Astfel, dacă întipărim în noi pildele lor, ca să ne folosim în același fel de lucruri, nu vom întârzia să pășim pe aceași cale ca și ei.

394. Întrebare a aceluiași către același: Îmi vin de multe ori amintirea fricii de Dumnezeu și, îndată gândindu-mă la Judecată, mă simt cuprins de pocăință. Cum trebuie să primesc această amintire?

Răspuns: Oricând îți vine amintirea sau străpungerea inimii pentru cele ce ai greșit întru știință sau întru neștiință, ia seama să nu-ți vină aceasta din lucrarea diavolului, spre o osândă mai mare. Și dacă întrebi: Cum să o cunosc pe cea adevărată și pe cea din lucrarea diavolească?, ascultă. Când îți vine o astfel de amintire și te silești să te îndrepti prin fapte, este cea adevărată și prin ea ți se iartă păcatele. Dar când vezi că, străpuns de amintire, cazi în aceleași păcate sau în ispite și mai rele, cunoscut să-ți fie că este o amintire adusă de vrăjmașul, care ți-o aruncă spre osândirea sufletului.⁶²⁰ Iată că ți se fac vădite amândouă căile! De te temi de osândă, fugi de faptele ei.

395. Întrebare a aceluiași: Când e timpul potrivit ca să-ți aduci aminte de Dumnezeu și de frica Lui, ca să-ți pricinuiască străpungerea pentru păcate?

Răspuns: Focul are o fire fierbinte și cel ce voiește să se folosească de el

⁶¹⁹ Frica de Dumnezeu e ca o încălțăminte care-l ajută pe om să pășească mereu pe calea voită de El. Numai ajutat neîncetat de ea, pășește mereu pe această cale fără să se abată, fără să se oprească. Cel ce are neclintită în sine această frică nu trece de la un lucru la altul, nu iese din calea cea dreaptă a lui Dumnezeu, nu cade pradă împrăștierei gândurilor. Frica de Dumnezeu s-a întipărit în el ca un far luminos ce nu se stinge niciodată și ea nu este susținută numai de om, ci în ea omul se află într-o însoțire continuă cu Dumnezeu. Mai bine zis, e ca un cui care stă înfipt neîncetat în ființa noastră, fără să producă o îmbolnăvire a acesteia, ci mai degrabă o fixare a ei în sănătate, unind ființa noastră cu Dumnezeu și făcând pe Dumnezeu simțit prin străpungerea neconținută, aici, de către El. Poate de aceea se spune că ea are ca efect „străpungerea inimii” (Fapte 2, 37).

⁶²⁰ Când amintirea păcatului te duce la pocăință, ea e de la Dumnezeu. Când te duce la repetarea păcatului, e de la diavolul.

nu-l aprinde totdeauna, ci voiește să-l țină ascuns, ca să-l aprindă și să se încălzească atunci când vrea. Așa trebuie făcut și aici. Dar îndemnurile de la diavol intră și se seamănă când nu e vremea potrivită, luând chipul fricii de Dumnezeu, cu voința de a arunca pe cineva în întristare sau de a-i tulbura mintea, ca să nu se ocupe cu cercetarea gândului, pe motivul lucrării care-i stă în față. Căci acesta este și meșteșugul celor ce jefuiesc casele oamenilor, pentru că, dacă nu-i află ocupați cu altele, nu pot să-i ia în stăpânire. Deci adu-ți aminte de cel ce zice: Este o vreme pentru orice lucru (cf. *Ecclesiastul* 3, 1), și spune-ți: Voi face deocamdată ceea ce îmi stă în față cu frica lui Dumnezeu și apoi mă voi ocupa de gândul care mi-a venit nu cu înțelepciunea mea, ci cu puterea lui Dumnezeu, Care cercetează inimile și rărunchii noștri.

Să-ți fie timpul potrivit acesta: cel de dimineață și cel de seară spre cercetarea gândurilor, privind cum au trecut noaptea și ziua. Și, de vezi vreo greșeală, străduiește-te și o îndreaptă cu ajutorul lui Hristos.⁶²¹

396. Întrebare a aceluiași: Adeseori, uitarea care-mi vine slăbește amintirea celor mai multe din greșelile mele. Ba, uneori, amintirea lor mi se șterge cu desăvârșire. Ce să fac?

Răspunsul lui Varsanufie: Sunt unii oameni neștiutori de carte care, în temeiul unei învoieli, au împrumutat lucruri de-ale lor unor oameni cinstiți. Aceia, însuflețiți de credința față de învoiala cu aceștia, dacă aceștia uită de vreun lucru împrumutat lor, le spun: „Vă vom întoarce tot ce știți că vă datorăm”. Poți tu afla vreun debitor mai cinstit ca Dumnezeu, Care să știe și cele pe care nu l le-ai dat încă? Încredințează-l deci Lui greșelile uitate și spune-l: „Stăpâne, pentru că și aceasta este o greșeală, că am uitat greșelile mele, și numai Ție, cunoscătorului de oameni, Ți-am greși în toate, iartă-mi-le pe toate după iubirea Ta de oameni.”⁶²² Căci în aceasta se arată mărirea slavei

⁶²¹ Abia acum se dă răspuns întrebării dacă e bine ca cineva, sub pretextul fricii de Dumnezeu, să treacă de la un lucru la altul și să nu facă pe niciunul cum trebuie. De fapt, celui ocupat să facă un lucru bun, dacă-i vine deodată amintirea unui păcat trecut, însoțită de frică și de întristare, i se întâmplă aceasta ca el să se oprească de la împlinirea aceluia lucru. De aceea, Varsanufie îi fixează adresatului timpuri anumite pentru amintirea cu întristare a păcatului său. Omul trebuie să fie stăpân pe gândurile sale, chiar când ele sunt bune, și să nu se lase stăpânit de ele. El trebuie să reglementeze timpul când să le dea intrare în minte, nelăsându-le să intre când vor ele.

⁶²² Toate păcatele noastre le încredințăm, așa-zicând, lui Dumnezeu. Dacă le mărturisim, cerând iertare pentru ele, nu le mai reține Dumnezeu în amintirea Lui. Dar pe multe nu le mai ținem minte și nu mai cerem să le scoată din amintirea Lui. Varsanufie însă spune că și pe acestea le scoate Dumnezeu din amintirea Lui, dacă-l cerem o iertare generală, fără să mai fim în stare să cerem iertarea lor specificată, întrucât le-am uitat. Dumnezeu Și le amintește însă, nu pentru ca să le păstreze neiertate în amintirea Sa, ci pentru ca să le ierte în mod specificat. Căci ceea ce nu e

Tale: în a nu răsplăti celor păcătoși după păcatele lor.⁶²³ Iar Tu slăvit ești în veci. Amin”.

397. *Întrebare a aceluiași: Câteodată îmi amintesc de vreun lucru, și îndată mi se arată că mi-am amintit pe nedrept, și aceasta mă rușinează. Este oare aceasta de la Dumnezeu spre îndreptarea mea sau de la cel-rău, spre osândă?*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă luăm seama la înțelesul răspunsului de mai înainte, vedem că și întrebarea aceasta își găsește dezlegarea în el. Precum s-a spus, dacă nu dovedim prin fapte amintirea fricii de Dumnezeu și străpungerea pricinuită de aceasta, așa ne osândim. Dacă ne îndreptăm prin fapte, certarea ne este de la Dumnezeu spre mântuirea noastră, și nu prin lucrarea diavolului, spre osândirea noastră.

398. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă pierd un lucru și, temându-mă de osândire, nu osândesc pe cineva că ar avea acel lucru, dar îl bănuiesc, e nepotrivit să cercetez dacă-l are cu adevărat? Căci nu suport să-l pierd.*

Răspunsul lui Varsanufie: Nu e nepotrivit să cercetezi dacă are acel lucru. Dar, dacă s-ar dovedi că-l are, să nu cauți să-l rușinezi, ci mulțumește-te să recâștigi acel lucru.

399. *Întrebare și rugămintă: Un mirean iubitor de Hristos a destăinuit aceluiași Bătrân greșelile sale și s-a rugat pentru iertarea lor.*

Iar Bătrânul, răspunzând, i-a spus: Cel ce-și descoperă păcatele sale

iertat în mod specificat nu aduce de la Dumnezeu o vindecare a urmei lăsate în om de orice greșeală. Iertarea lui Dumnezeu nu e o absolvire juridică, ci o vindecare. Dumnezeu are în Sine amintirea lor numai fiindcă privește cu milă la urmele lăsate în noi de păcatele noastre, adică de cele de care nu ne mai aducem aminte ca să le mărturisim, de cele care rămân în noi ca niște răni ce supurează. De aceea, ne vindecă de ele chiar și numai dacă strigăm către El ca să ne vindece total de urmele lăsate în noi de toate păcatele. Dar vindecarea se face prin mila lui Dumnezeu, care se revarsă în noi ca o miere, pentru că și noi, prin strigarea noastră către El, arătăm că nu mai suferim starea de împietrire egoistă a noastră, ci apelăm la El cu omenescul nostru dornic de ajutor. Mai trebuie menționat că vindecarea aceasta are loc cu deosebire prin preot, pentru că el – prin responsabilitatea lui mereu actuală față de păstoriți, întreținută de conștiința trimeritiei lui de către Dumnezeu, conștiință întreținută de har – poate să o comunice credinciosului prin iertarea înțelegătoare pe care i-o dă unită cu vindecarea, pentru că și credinciosul, trezit prin responsabilitatea preotului la responsabilitatea sa în fața lui Dumnezeu, își trezește prin mărturisire omenescul său dornic de a se elibera de învățarea și nepăsarea stării sale păcătoase.

⁶²³ Slava lui Dumnezeu se arată în mila Lui eficientă. Cine e mare e milos. Dar, cu cât e cineva mai milos, cu atât poate schimba mai mult pe oameni. Mila e puterea eficientă pe plan spiritual.

capătă iertarea de ele,⁶²⁴ după Scriptura care zice: Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndrepti (cf. *Isaia* 43, 26), și iarăși: „Zis-am: «Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului»; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu” (*Psalmii* 31, 6). Să ne păzim însă, frate, de acum înainte, căci cele de până acum ni le-a iertat Dumnezeu.

400. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Spune-mi, părinte, cum se face că sufletul meu nu plânge, măcar că are multe răni?*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce simte ce a pierdut vrea să plângă ceea ce a pierdut. Și cel ce dorește un lucru ia asupra lui multe călătorii și necazuri, în stăruința de a dobândi lucrul dorit.

401. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: De vrea cineva să facă un lucru bun pentru câștigul său din altă dorință a lui, i se socotește aceasta oare spre dreptate?*

Răspunsul lui Varsanufie. Știm că, dacă postește cineva amestecând în postirea lui ceva voit de el sau căutând slava omenească și vreun câștig din ea, postirea aceasta face scârbă lui Dumnezeu. Căci și israeliții posteau, dar pentru că săvârșeau nedreptatea în zilele de post și împlineau voile lor, Dumnezeu i-a osândit prin prorocul *Isaia*, zicând: „Nu acest post l-am ales Eu” (*Isaia* 58, 5). Așa și aici: tot lucrul bun care nu e făcut din singură iubirea lui Dumnezeu, ci are amestecat în el voia proprie, e spurcat și respins de Dumnezeu.⁶²⁵ Aceasta

⁶²⁴ „Se îndreaptă de ele”. Nu e numai o iertare a lor, ci și o îndreptare a omului, ca să poată să nu le mai săvârșască. Mărturisirea păcatelor e condiția fundamentală pentru îndreptarea omului de ele. Prin mărturisirea lor i se sensibilizează inima din învârtoșarea și superficialitatea care o făcea să se complacă în rău. Începe vindecarea omului datorită unei lucrări a lui Dumnezeu, care se produce prin cuvântul ce i se spune de către vreun om credincios, dar mai ales de către preot, trăitor continuu al responsabilității pe care o are în fața lui Dumnezeu în ceea ce privește mântuirea oamenilor.

⁶²⁵ Fapta bună făcută din vreun interes personal sau spre slava deșartă e întinată de egoism și urmărește mai degrabă înșelarea oamenilor. De aceea, e numai în aparență bună. La un moment dat, masca va fi dată jos și se va arăta chipul hidos al celui „fardat”. Dumnezeu ne vrea renunțând total la noi înșine din dragostea adevărată față de El și față de semenii. Numai prin aceasta ne unim în mod real cu El și cu semenii. Numai prin aceasta nu mai rămânem ascunși semenilor și nu mai reprezentăm o primejdie pentru ei, cu atât mai mare, cu cât e mai mascată. Dar numai cel ce se dăruiește astfel se și realizează ca om adevărat. Numai omul deschis și lucrător pentru altul și pentru Dumnezeu, în Care se pot uni toți ca în Cel care-i iubește pe toți, e omul dezvoltat deplin și drept, nestrâmbat, neînchis în neputințele lui. Dumnezeu cel atotbun nu poate intra în omul mândru, căci aceasta ar însemna să-l facă și pe el bun și deschis. Însă acela nu acceptă așa ceva, și cu sila nu poate fi făcut cineva bun.

se poate cunoaște și din legea dumnezeiască, fiindcă zice: „Să nu semeni în ogorul tău sămânță amestecată. Nici să nu-ți faci haina din in și din lână” (*Deuteronomul* 22, 9-11). Și dacă vrem să vedem că aceasta s-a spus despre fapte, *Ecclesiastul* o tâlcuiește, zicând: „Hainele tale să fie pururea albe” (9, 8). Prin aceasta arată că fapta trebuie să fie totdeauna curată. Dacă deci ceea ce se săvârșește are ceva din voia celui ce săvârșește, fapta s-a întinat și nu este plăcută lui Dumnezeu. Dar și Domnul a spus despre fapte ucenicilor Săi: „Păziți-vă de prorocii mincinoși care vin la voi îmbrăcați în piei de oaie, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei” (*Matei* 7, 15-16). Să ne străduim deci să nu facem lucrul lui Dumnezeu pentru nimic altceva, decât numai pentru Dumnezeu.⁶²⁶ Dacă nu e făcut astfel, nu are Dumnezeu nevoie de noi, ca să fie făcut prin noi.⁶²⁷ Căci lui Dumnezeu nu-I lipsește altcineva prin care să se săvârșească în chip neîntinat lucrul Lui. Săvârșind deci binele, să veghem ca nu cumva să ne facem ne folositoare osteneala, din pricină că ținem să împlinim voia noastră.

402. *Întrebare a aceluiași către același: Deși sunt mai târziu în învățătură, învăț totuși mai repede psalmii. Oare îmi vine aceasta de la draci?*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate câte îți îngăduie Dumnezeu să înveți, învață cu smerenie. Căci învățarea cu ușurință a cuvintelor lui Dumnezeu nu vine de la diavol, ci e o sămânță a lui Dumnezeu. Dar dacă cineva nu e cu gândul la Dumnezeu, își seamănă și vrăjmașul neghina lui (cf. *Matei* 13, 25). Iar de vrei să-ți smerești gândul, spune-i pilda: „De primește cineva de la Stăpânul un număr de arginți ca slugile acelea (cf. *Matei* 25, 14) și nu câștigă cu ei și nu-i înmulțește, ce va păți?” Și-ți va răspunde: „Ca sluga aceea, care a îngropat argintul stăpânului său”. Drept urmare, spune-i: „Deci nu te mândri că ai umplut văzduhul cu vorbe neroditoare. Căci ele sunt spre osânda ta”.⁶²⁸

⁶²⁶ Când facem un lucru pentru Dumnezeu, îl facem cu adevărat pentru alții, căci Dumnezeu le îndreaptă pe toate spre oameni. Atunci slujim lucrării Lui pentru mântuirea, pentru fericirea veșnică a oamenilor. Dacă facem ceva pentru oameni cu excluderea lui Dumnezeu, nu-i ajutam să ajungă la fericirea adevărată, căci le închidem calea spre Dumnezeu.

⁶²⁷ Dumnezeu nu Se folosește de noi pentru săvârșirea unei fapte bune fiindcă ar avea nevoie de noi ca aceea să se împlinească, ci pentru că vrea ca noi înșine să devenim buni prin lucrarea faptelor bune, căci fapta nu e despărțită de om. Ea se întipărește în primul rând în cel ce o face. Desigur, prin aceasta se fac buni și cei cărora le facem aceste fapte. Nimeni nu se mântuiește în izolare, căci Dumnezeu găsește și pe alții prin care să se împlinească binele. În bine ne deschidem semenilor și lui Dumnezeu, Izvorul binelui și al iubirii față de toți oamenii, în bine transcendem împreună cu ceilalți spre Dumnezeu și ne întâlnim în El, eliberați de forțele care ne trag în jos, ne dezbină și ne înrobesc.

⁶²⁸ Orice ar reuși să înfăptuiască omul, să nu uite că o face pe temeiul unui dar

403. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă binele este de la Dumnezeu, dar s-a dat și păcătoșilor, pentru ce s-a dat și acestora?*

Răspunsul lui Varsanufie: Toată darea cea bună e vădit că e de la Dumnezeu (cf. *Iacov* 1, 17). Căci El, bun fiind, toate cele bune vin de la El: celor drepti, ca unora ce sunt vrednici, iar celor păcătoși, ca, făcându-li-se bine, să vină la pocăință. Căci spune dumnezeiescul Pavel: „Dintre păcătoși cel dintâi sunt eu, dar am fost miluit, ca Hristos să-și arate întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare” (*1 Timotei* 1, 15-16).

404. *Întrebare a aceluiași către același: Cum se poate mulțumi cu vrednicie lui Dumnezeu?*

Răspuns: Când oamenii, care nu sunt nimic, dau cuiva un lucru cât de mic sau scapă pe cineva din anumite necazuri grele, acela le mărturisește mulțumirea și vestește tuturor binele care i s-a făcut. Cu cât mai mult și cu ce gură nu trebuie să mulțumim noi lui Dumnezeu, Care pururea ne umple de bunătate? Căci întâi ne-a creat, apoi ne dăruiește ajutorul Său împotriva vrăjmașilor, înțelepciunea inimii, sănătatea trupului, lumina ochilor, suflarea vieții și, ceea ce-i mai mult decât toate, timp de pocăință și puțința de a primi Trupul și Sângele Lui spre iertarea păcatelor și întărirea inimii, căci „pâinea întărește inima omului” (*Psalmi* 103, 17). Și dacă cineva a socotit că aceasta s-a zis despre pâinea materială, pentru ce zice iarăși Duhul că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu” (*Deuteronomul* 8, 3)?

Dar dacă oamenii își răsplătesc și-și mulțumesc unii altora pentru lucruri materiale și stricăcioase, ce putem da în schimb Celui ce S-a răstignit pentru noi, dacă vrem să-I dăm și noi ceva în schimb? Trebuie să îndurăm până la moarte pentru El. Nu e greu deci să înțelegi mulțumirea datorată lui Dumnezeu de oameni, mai ales de cei păcătoși, odată ce El a murit pentru noi. Dacă vrei să mulțumești unui om închis pentru tine (în locul tău, n. ed.) – lucru peste puterile tale, nu trebuie cu atât mai mult să mulțumești Celui ce a murit pentru tine? Să știi aceasta, că niciodată nu ajungem să-I mulțumim după vrednicie. Totuși, să-I mulțumim după puterea noastră atât cu gura, cât și cu mâinile. Și, prin iubirea Lui de oameni, ne va lua seamă și ne va număra

primit de la Dumnezeu. Deci, să păzească smerenia. Pe de altă parte, nici să nu îngroape darul primit, ci să-I înmulțească spre creșterea sa și a altora către Împărăția lui Dumnezeu. Să nu-l îngroape în pământ sau, dacă nu e vorba de bunuri materiale, ci de un dar al minții, să nu-l risipească în vorbe neroditoare împrăștiate în aer, fără niciun folos nici pentru sine, nici pentru alții. Să ia aminte și mai mult să nu risipească asemenea vorbe pentru vătămarea altora. Căci orice dar implică și o răspundere pentru buna lui folosire și sporire. Cu cât darul e mai mare, cu atât și răspunderea e mai mare, căci poate face cu atât mai mult bine sau cu atât mai mult rău. În cazul din urmă, darul îți devine prilej de osândă.

împreună cu văduva aceea, pentru cei doi bănuți ai ei (cf. *Marcu* 12, 42).⁶²⁹

Acestea să fie spuse despre păcătoși. Căci dreptii, chiar de sunt tăiați în bucăți și omorâți, aduc prisos de mulțumită, după Sfântul Apostol care zice: „Dați mulțumire pentru toate” (*1 Tesaloniceni* 5, 18), se înțelege lui Dumnezeu, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin.

405. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Oare e cu puțință ca dracii să facă bine cuiva? Și cum se arată că binele acela e drăcesc? Și care e deosebirea dintre el și binele dumnezeiesc?*

Răspunsul lui Varsanufie: Se întâmplă să se creadă că poate veni cuiva un bine de la cel-rău spre amăgirea lui. Dar tot binele care vine de la diavol spre înșelarea omului, cercetat cu de-amănuntul, se dovedește un lucru prefăcut. Căci diavolul este mincinos și adevăr nu se află întru el, precum dovedește sfârșitul la care ajunge. Căci sfârșitul luminii lui este întunericul,⁶³⁰ după Apostolul care vorbește despre îngerii diavolului care se prefac în slujitori ai dreptății, dar „al căror sfârșit e după faptele lor” (*2 Corinteni* 11, 14-15), sau după Mântuitorul, Care zice: „Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei” (*Matei* 7, 16). Dacă cercetezi întru cunoștință și cu dreaptă socoteală (cu discernământ), vei afla, neîndoielnic, că în binele socotit de la diavolul nu e nicio urmă de bine, ci sau slavă deșartă, sau tulburare, sau altceva de felul acesta.⁶³¹ Binele lui

⁶²⁹ Mai presus de toate semnele de dragoste ale lui Dumnezeu față de noi, Varsanufie vede faptul că El S-a făcut Om ca să moară pentru noi. Dacă nu știm cum să mulțumim unui om care ar primi moartea pentru noi cu câțiva ani mai devreme, ca să ne lungească nouă cu câțiva ani viața de pe pământ, cu cât mai mult nu trebuie să mulțumim Celui ce a primit să moară când putea să nu moară nicidecum, iar prin aceasta ne-a asigurat viața veșnică? Prin mulțumirea noastră, deși atât de neînsemnată, Îl facem să ne iubească și mai mult, bucurându-Se de neînsemnata noastră iubire ca de un mijloc prin care noi înșine ne deschidem fericirii pe care El vrea să ne-o dea. Dacă pornirea spre mulțumire e sădită în noi ca mijloc de unire între noi și de bucurie a unora de alții, de ce ar fi greu să folosim această pornire față de El, sădită în noi de El Însuși, ca să ne încălzim viața proprie și să facem o bucurie și Lui? Și în aceasta se arată trăsătura existențială, caldă, vie și de viață făcătoare a relației dintre noi și Dumnezeu, care umple atât de mult cultul public al Bisericii și rugăciunile noastre particulare.

⁶³⁰ Cel-rău ia masca binelui pentru a înșela pe cel căruia vrea să-i facă rău sau pentru a-l atrage la rău, amăgindu-l că-l atrage la bine. Dar dacă scopul lui e răul, după ce a reușit să facă rău cuiva sau l-a atras la rău, leapădă masca binelui, iar cel care a fost amăgit de masca binelui vede răul ce i s-a făcut sau la care a fost atras. Și, fie că se lasă de răul la care a fost îndemnat, fie că rămâne în el, dacă s-a îndulcit de el, își dă seama că e rău. Sunt unii necredincioși care pretind că fac bine, dar îl fac din mândrie și ca să atragă și pe alții la necredință. E un alt rău mascat în bine, dar răul își leapădă după o vreme masca, pentru că nu poate să se acopere multă vreme. Iar pentru cei ce au putere de discernământ răul nici nu se poate masca în mod desăvârșit.

⁶³¹ În binele adevărat, care izvorăște din Dumnezeu, totul e clar, curat și sincer. Și

Dumnezeu sporește pururea lumina și smerenia inimii și duce pe om la liniște. Deci dacă din neștiință cădem sub vreo amăgire a celui-viclean, dar pe urmă descoperim ispita, să ne întoarcem noi înșine și să alergăm la Cel ce poate să alunge ispita. Dar trebuie să știm că unii cunosc îndată, de la început, deosebirea, însă cei păcătoși numai din sfârșitul la care se ajunge prin ispită, așa cum un aurar încercat, primind un giuvaer, poate spune înainte de a-l proba în foc că e aur, pe când cel neîncercat nu află aceasta decât după ce-l probează în foc.

406. Întrebare: Când se dă pe față binele socotit că vine de la draci, spune-mi cum poate scăpa cineva de primejdia lui?

Răspuns: Trebuie să socotim totdeauna cele bune ca bune. Dar dacă se dovedește că ceea ce pare bun e rău, trebuie respins. Iată o pildă: De vede cineva o mâncare și o socotește bună, dar, gustând-o, află că e amară și o leapădă îndată din gură și se îngreșează de ea din pricina amărăciunii, fie că e nucă, fie migdală sau altceva, nu e vinovat pentru gustare. Dar dacă, descoperind amărăciunea, stăruie a o mânca, umplându-și stomacul de amărăciunea ei, se face vinovat de fapta lui. Așa și aici. Dacă diavolul și-a bătut joc de om și acesta află și spune: „Stăpâne, cel-rău și-a bătut joc de mine, iartă-mă!”, Domnul îl iartă, căci e milostiv. Și să știi, iubitele, că Dumnezeu nu lasă pe cineva să fie ispitit peste puterea lui (cf. *1 Corinteni* 10, 13). În toate să înfățișăm Lui cererea noastră, și El ne va ajuta să deosebim binele adevărat de ceea ce pare bine. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

407. Întrebare: Dacă un lucru îmi pare după Dumnezeu, dar un gând contrar se împotrivește, împiedicându-mă să-l fac ca nefiind bun, cum pot cunoaște de e cu adevărat bun?

Răspuns: Dacă lucrul ți se pare că e după Dumnezeu, dar i se împotrivește un gând contrar, se poate cunoaște din aceasta dacă este cu adevărat după Dumnezeu. Dacă, rugându-ne, inima noastră se alipește cu tărie de acest lucru și încrederea ei sporește în loc să scadă, atunci fie că gândul contrar stăruie să ne necăjească, fie că nu, să știm că lucrul este după Dumnezeu. Căci împotrivirea față de acest bine ne necăjește din pizma diavolului, dar binele se face și mai vădit prin rugăciune. Iar dacă binele acela e numai părut și ni s-a strecurat de diavol, care se împotrivește și față de el, atunci și ceea ce pare bine scade în arătarea lui ca bine, dar scade și împotrivirea vrăjmașului față de el. Căci vrăjmașul produce părerea că se

asa îl face și pe omul prin care se împlinește și în care se imprimă. Binele părut, dimpotrivă, îl face pe om întortocheat, tulburat, neliniștit, prefăcut, căutător de cărări strâmbe, de laturi întunecate. Prin binele părut nu se realizează omul adevărat, drept, străveziu, luminos.

opune chiar gândului strecurat de el, ca prin aceasta să ne amăgească să-l socotim drept bine.⁶³²

408. *Întrebare a aceluiași: Deci, ce urmează? Când binele se face fără necaz, nu este după Dumnezeu? Sau când mi s-a întâmplat să fac un mic bine fără să mă fi necăjit vreun gând, oare l-am făcut la vremea nepotrivită și nu place lui Dumnezeu ceea ce s-a făcut? Luminează-mi, te rog, părinte, inima!*

Răspuns: Dacă, făcând cineva un bine, n-a avut vreun gând care să-l necăjească, nu trebuie să creadă că va rămâne fără vreun necaz. Fiindcă tot binele se înșiră pe calea spre Dumnezeu și nu minte Cel ce zice: „Strămtă și plină de necazuri e calea ce duce la viață” *Matei 7, 14*).⁶³³ Căci, chiar dacă nu se ivește vreun necaz în vremea săvârșirii binelui, e de trebuință să fie necăjit omul după aceea. Iar când face cineva binele cu râvnă, nu simte necazul, dar nici nu se poate zice că nu-l trăiește, pentru că necazul ia multe chipuri. Căci dacă vrem să privim lucrul acesta mai amănunțit, vedem necazul fie ascuns în slava deșartă – căci și aceasta ține de necazuri –, fie într-o persoană care ne împiedică să-l vedem (sau să facem acel bine), fie în faptul că după aceea avem nevoie de lucrurile date de noi prin binefacerea săvârșită.⁶³⁴ Fiindcă, neavându-le la îndemână, ne întoarcem spre părerea de rău. Și iată că nu lipsește gândul care ne necăjește. Deci nu trebuie să avem siguranța înainte de vreme, pentru că pe cei neînțelepți îi așteaptă necazul și după aceea. Deci fii totdeauna înțelept și așteaptă mereu necazul. Căci zice: „M-am pregătit și n-am fost tulburat” (*Psalmlui 118, 60*), și fericit este cel ce are întotdeauna înaintea ochilor gândul că „al lui Dumnezeu este pământul și plinirea lui” (*Psalmlui 23, 1*) și cugetă că puternic este El ca să rânduiască precum voiește cele ale robilor Săi. Unuia ca acesta nu-i pare rău de cele dăruite. Și dacă ne vine necazul, știm că spre cercarea noastră îl îngăduie Dumnezeu. Pentru că niciodată nu trece cu vederea pe cei ce se tem de El, mai ales pe cei ce lucrează pentru numele Lui.

⁶³² În ultimă instanță, rugăciunea făcută cu seriozitate ne dă putința să decidem dacă un lucru pe care vrem să-l facem e de la Dumnezeu și dacă trebuie să-l facem sau nu. Ea ne scoate din îndoiala dacă un gând e cu adevărat de la Dumnezeu sau e numai în aparență de la El.

⁶³³ În două feluri se întărește omul care face binele: prin faptul că-l face și prin faptul că rabdă cu tărie necazul pentru că-l face. Căci atât de la diavol, cât și din slăbiciunea întipărită în noi și în alții se ivește împotrivire față de binele pe care vrem să-l facem sau pe care l-am făcut (pentru a ne trage îndărăt).

⁶³⁴ Necazul împreună cu binele pe care-l facem poate fi și el mascat în slava deșartă sau în convorbirea laudăroasă cu vreo persoană despre acela etc. Sunt unele forme ale binelui care nu ne necăjesc, dar nici nu ne lasă să înaintăm, în ciuda binelui pe care l-am săvârșit. Numai dacă ne-am încorda și în lupta de a îndepărta de la bine aceste umbre păcătoase, ne-am întări cu adevărat sau am înainta în libertatea noastră adevărată față de rău, în omul deplin autentic.

409. *Întrebare: Oare gândește omul la vreun bine din propria sa voie?*

Răspuns: Se întâmplă de multe ori ca cineva să gândească la vreun bine din mișcarea gândului său natural. Dar și acesta trebuie pus în seama lui Dumnezeu, căci firea e a făpturii lui Dumnezeu. Și trebuie să știm că nu ducem acest bine la sfârșit decât prin porunca lui Dumnezeu. Căci, când o punem pe aceasta înaintea ochilor, atunci se întărește prin ea inima noastră ca să împlinească binele.⁶³⁵

410. *Întrebare: Când fac vreun bine, cum trebuie să-mi smeresc cugetul? Și cum voi susține în mine disprețuirea mea, odată ce am făcut binele?*

Răspuns: Pentru a-ți smeri cugetul, când ai făcut tot binele și ai păzit toate poruncile, adu-ți aminte de Cel ce a spus: „Când veți fi făcut toate acestea, spuneți că slugi netrebnice suntem, căci ceea ce eram datori să facem am făcut” (*Luca 17, 10*). Cu atât mai mult trebuie să-l smerim când încă n-am ajuns să împlinim nici măcar o singură poruncă. Și trebuie să fim cu grijă totdeauna la ceea ce nu am împlinit și pentru toată fapta bună să ne disprețuim, zicând: „Nu știu dacă ea place lui Dumnezeu” (*Pateric, Agathon, 29*). De fapt, a face voia lui Dumnezeu într-o faptă e un lucru mare. Dar e cu mult mai mare a o împlini întreagă, căci în aceasta constă împlinirea tuturor poruncilor.⁶³⁶ A face voia lui Dumnezeu într-o faptă este numai o parte și încă foarte mică din împlinirea ei. De aceea a spus Apostolul: „Cele dinapoi uitându-le și spre cele dinainte întinzându-mă” (*Filipeni 3, 14*). Deci câtă vreme cineva se întinde, nu se oprește, ci totdeauna se vede pe sine neajuns la țintă și înaintând spre ea. Căci el însuși a zis: „Câți suntem desăvârșiți aceasta s-o gândim” (*Filipeni 3, 18*), să înaintăm.⁶³⁷ Dar a mai spus și aceasta: „Și dacă

⁶³⁵ Conștiința de Dumnezeu și cunoștința unor porunci date de El ne întăresc în a duce la împlinire o aspirație spre bine sădită în firea noastră, fiindcă această împlinire cere un efort, pe care firea noastră cea slăbită nu-l acceptă ușor. Bunele intenții sunt încă departe de împlinirea lor. Între a dori să fii stăpân pe tine și a ajunge stăpân e o distanță mare.

⁶³⁶ Ediția Volos, comentând cuvântul de mai sus: „N-am ajuns să împlinim nici măcar o singură poruncă”, zice: „Poate că n-am ajuns să o împlinim după toate împrejurările care țin de persoană, de loc, de timp, de cauză și în mod desăvârșit și cu toată râvna”. Fiecare poruncă a lui Dumnezeu exprimă voia Lui întreagă referitoare la toată creația și numai El o poate împlini în întregime. O împlinire întreagă a ei ar însemna o identificare deplină a noastră cu El, însă noi doar înaintăm continuu în împlinirea tot mai deplină a volii Lui.

⁶³⁷ A fi desăvârșit înseamnă, după Sfântul Apostol Pavel, a tinde mereu mai sus. Aceasta e desăvârșirea omului: tensiunea continuă, neoprirea, nealunecarea în jos. E desăvârșirea în mers, cu privirea continuă la ținta finală. În aceasta avem experiența lui Dumnezeu Cel mereu transcendent, spre Care transcendem neîncetat, după Sfântul

gândiți și altceva,⁶³⁸ Dumnezeu vă va descoperi și aceea" (*Filipeni* 3, 15).

411. *Întrebare a aceluiași: Când păzesc o poruncă, cum pot scăpa de mândrie, ca să-mi dau seama că, chiar dacă am săvârșit un bine, sunt străin de el?*

Răspuns: Frate, faptele bune trebuie să le socotim ca bune și să alergăm spre ele, care sunt bune. Nu trebuie să ținem binele ca rău decât atunci când cineva nu face binele după cum place lui Dumnezeu. Și acest bine se face rău din pricina lipsei de discernământ (de dreaptă socoteală) a celui ce-l săvârșește. Trebuie ca omul să se străduiască să facă totdeauna binele și, atunci, celui lipsit de putere i se dă, prin harul lui Dumnezeu, să-l săvârșească având frică de Dumnezeu. Iar când se face binele prin tine, mulțumește Dătătorului celor bune ca Celui al Căruia este binele. Iar pe tine disprețuiește-te, zicând: „Dacă aș fi ajutat și eu la împlinirea lucrului acesta, aș fi fost și eu părtaș la bine”. Și atunci te vei vedea rugându-te lui Dumnezeu cu străpungerea inimii, ca să te învrednicească de binele făcut prin tine.⁶³⁹

412. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă mi se întâmplă să dovedesc îndelungă-răbdare în vreun lucru, mă cuprinde gândul mândriei. Ce trebuie să cuget în acest caz?*

Răspuns: Ți-am spus înainte că, de ți se întâmplă să faci vreun bine, trebuie să știi că acesta este un dar al lui Dumnezeu datorită bunătății Lui, căci El pe toți miluiește. Dar ia seama la tine ca nu cumva, pentru slăbiciunea ta, să pierzi mila făcută de El cu tine, care se face cu toți păcătoșii. Deci dacă El a dat în chip bun, să nu pierzi în chip rău ceea ce ți s-a dat.⁶⁴⁰ Iar chipul pierderii

Grigorie de Nyssa.

⁶³⁸ Chiar Sfântul Apostol Pavel admitea că ar mai putea gândi cineva și altceva și de aceea nu se încumeta să-l lămurească în privința aceea, ci nădăjduia că-l va lumina Dumnezeu.

⁶³⁹ Sunt date patru momente în împlinirea binelui: a) străduiește-te să-l faci; b) cere lui Dumnezeu puterea să-l faci; c) când s-a făcut, mulțumește lui Dumnezeu că s-a făcut și nu te socoti pe tine că l-ai făcut; d) făcând așa, rugăciunea plină de smerenie și de căință pentru gândul de slavă care ți-a venit te face și pe tine părtaș la binele făcut prin tine. Prin străduință și cerere de ajutor ajungem la împlinirea binelui prin noi, dar nu de către noi; prin rugăciunea cu mulțumire, cu smerenie și cu căință pentru gândul de slavă care ne-a venit, suntem făcuți și noi părtași la binele făcut prin noi. Străduință și cerere de ajutor, atât dăm noi. Rugăciunea de mulțumire cu smerenie și cu căință ne oprește să ne mândrim ca și când noi am fi făcut binele. Și deci numai prin aceasta ne facem și noi părtași de binele făcut sau ne facem și noi buni.

⁶⁴⁰ Se repetă ce s-a spus în scrisoarea dinainte: Dumnezeu a putut face un bine prin tine, cum de altfel poate face prin toți păcătoșii. Căci orice bine care se face vine de la El. Dar dacă-ți atribui ție binele făcut prin tine (ca printr-un agent fizic), tu nu te faci

lucrului este acesta: a te lăuda pe tine că ai avut îndelungă-răbdare și în a uita de Dumnezeu care a făcut binele. Prin aceasta nu numai că pierzi binele, ci-ți pricinuiști osândă, îndrăznind să pui pe seama ta aceea pentru care trebuie să înalți mai degrabă mulțumire iubitorului de oameni Dumnezeu. Căci zice Apostolul: „Ce ai ce n-ai luat? Iar dacă ai luat, ce te lauzi ca și când n-ai luat?” (1 Corinteni 4, 7). Iar gândului care te laudă pentru orice fel de lucru, spune-i că cei ce plutesc pe mare, chiar dacă li se întâmplă să se bucure de liniște, sunt încă pe mare și trebuie să se aștepte încă la furtună, la primejdie și la sfărâmarea corabiei, căci scurta liniște nu-i asigură împotriva acestora. Numai atunci vor fi asigurați, când vor intra în port. Ba mulți au văzut corăbiile sfărâmate chiar la intrarea în port. Așa și păcătosul, câtă vreme este în lume, trebuie să tremure totdeauna de teama scufundării. Nu te lăsa niciodată amăgit, ca să crezi gândului care te laudă pentru fapta bună. Căci binele este al lui Dumnezeu și nu trebuie să ne încredem că va rămâne cu noi, dată fiind negrija noastră. Și, atunci, cum vom îndrăzni să ne înălțăm în cuget?

413. *Întrebare: Dacă spun gândului, pentru a-l smeri, că îndelunga-răbdare nu mi-a venit nici ea de la Dumnezeu, ci de la cel-viclean, ca să mă împingă la mândrie, nu mânia prin aceasta pe Dumnezeu, dat fiind că toate cele bune vin de la El?*

Răspuns: Nu e rău să zici că aceasta nu e de la Dumnezeu. Căci nu se mânia Dumnezeu de aceasta, pentru că o spui spre nimicirea gândului rău. De fapt, și oarecare dintre sfinți a spus unora, care veniseră la el să-l vadă, despre măgarul lor, mort pe cale (cf. *Pateric*, Antonie, 12). Iar aceia minunându-se și întrebându-l de unde știe aceasta, el le-a răspuns: „Dracii mi-au spus-o”, deși cunoștința a ceea ce se întâmplase i-a venit de la Dumnezeu. Dar a spus aceasta spre folosul aceluia,⁶⁴¹ și nu a mâniat pe Dumnezeu.

414. *Întrebare: Dacă se întâmplă celui păcătos să aibă vedenii, nu trebuie nicidecum să creadă că sunt de la Dumnezeu?*

Răspuns: Când se întâmplă aceasta unui păcătos, e vădit că e de la dracii cei vicleni, ca să amăgească nenorocitul suflet spre pieire. Deci nu trebuie să

părtaș de el, ci îi rămâi exterior. Mândria te înstrăinează de binele făcut prin tine. Numai prin conștiința întâlnirii tale cu Dumnezeu și păstrând această legătură cu El, te unești și tu ca subiect cu Dumnezeu, Subiectul suprem al binelui. Ruperea de Dumnezeu te face nepărtaș la bunătatea Lui, face ca binele să nu fie asimilat persoanei tale. Afirmarea individualistă nu are în ea nimic bun, fiind rodul egoismului. Mândria izolează și, prin aceasta, alungă tot binele. Căci binele înfăptuiește comuniunea cu toți, sau bunătatea e una cu comuniunea cu toți în Dumnezeu.

⁶⁴¹ A spus aceasta ca să nu fie ispitit de mândria că e în comunicare atât de strânsă cu Dumnezeu, încât El îi spune lucruri care se petrec la distanță. A spus „de la draci”, ca să arate că aceia își pot adăuga ispita lor la această vesteire.

creadă niciodată acestora, ci să-și cunoască păcatele sale și slăbiciunea sa și să viețuiască totdeauna în frică și cutremur.

415. *Întrebare: Oare și când se arată sub chipul Stăpânului Hristos trebuie să ne întoarcem fața de la ele?*

Răspuns: Cu atât mai mult trebuie să ne întoarcem atunci ochii de la viclenia și înșelăciunea lor și să le dăm anatemei. Să nu te lași, frate, niciodată amăgit de această lucrare drăcească. Sfinții au parte de vederi dumnezeiești, dar totdeauna în inimile lor acestora le premere liniștea, pacea și bucuria. Și totuși, cunoscând adevărul, se socotesc pe ei nevrednici. Cu atât mai mult păcătoșii nu trebuie să creadă niciodată acestora, cunoscându-și nevrednicia.

416. *Întrebare: Spune-mi, stăpâne, cum îndrăznește diavolul să arate pe Stăpânul Hristos sau Sfânta Împărtășanie fie în vedenie, fie în vreo nălucire a viselor?*

Răspuns: Nu poate arăta pe Însuși Stăpânul Hristos, nici Sfânta Împărtășanie, ci minte și se preface în chipul vreunui om oarecare și al pâinii simple. Dar, în mod sigur, Sfânta Cruce nu o poate arăta, căci nu află un alt chip prin care să o poată înlocui. Fiindcă noi cunoaștem semnul ei și chipul ei adevărat și nu îndrăznește să se folosească de ea. Căci în ea s-a desființat toată puterea lui și prin Cruce a primit lovitura de moarte.⁶⁴² Pe Stăpânul Hristos

⁶⁴² Nu-ți promite diavolul fericirea prin suferința crucii. E drept că sunt și oameni care primesc să moară pentru un alt ideal, dar idealul acela e pământesc. Nimeni nu primește cu ușurință suferința pentru desăvârșirea adevărată, de ordin spiritual, și nu renunță pentru totdeauna la viața pământească pentru viața fericită de după moarte. Prin Crucea lui Hristos s-a arătat că nicio ispită a diavolului nu conduce la viața adevărată și toată puterea de ispitire a diavolului a fost nimicită prin Cruce. Acceptarea crucii înseamnă renunțarea omului chiar și la mândrie, ca mijloc atractiv prin care s-ar dobândi fericirea. De aceea, membrii unor formațiuni creștine care resping Crucea nu se pot lepăda de mândria că se mântuiesc prin ei înșiși. Prin Cruce însăși moartea, susținută de diavolul ca „viață moartă”, a fost omorâtă.

Pe de altă parte, Crucea e una în sensul și forma ei, încât nu poate fi înlocuită printr-un chip prefăcut al ei. Oamenii ca persoane sunt însă mulți și fiecare față de om reflectă un alt conținut sufletesc, mai ales din punctul de vedere al binelui și al răului, având însă fiecare și puțința unei imități a altuia în privința aceasta, până la un loc. În aceasta e dată și puțința amăgirii oamenilor de către semenii lor, care pot lua înfățișarea binelui atunci când sunt răi. Și tot în aceasta e dată și puțința diavolului de a lua un chip omenesc bun sau chiar apropiat de cel al lui Hristos. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să zugrăvim icoana lui Hristos, fiindcă icoana nu pretinde a fi însăși Persoana lui Hristos, așa cum pretinde nălucirea Lui. Icoana nu ne cere să o luăm drept realitatea Lui și să ne închinăm ei ca originalului, cum ne cere nălucirea, ci icoana ne invită la transcenderea ei, pentru a ne pune în legătură nevăzută cu originalul.

nu-L cunoaștem după trup și, de aceea, diavolul încearcă să ne convingă prin minciună că este El, ca, crezând înșelăciunii ca adevărului, să ne pierdem. Deci, când vezi în vis semnul Crucii, află că visul este adevărat și e de la Dumnezeu. Dar grăbește-te să primești asigurarea arătării ei adevărate de la sfinți și nu crede gândului tău.⁶⁴³ Domnul să lumineze gândurile înțelegerii tale, frate, ca să scapi de toată înșelăciunea vrăjmașului.

417. *Întrebare: Îmi spune gândul: „Dacă, fiind nevrednic, ți se arată Sfânta Cruce, nu te mândri”. Aceasta îmi pricinuieste teamă și frică.*

Răspuns: Nu fi îngrijorat de aceasta. Căci dacă ți se arată, peste tot, Sfânta Cruce, ea va alunga suflul mândriei.⁶⁴⁴ Pentru că unde este Dumnezeu, acolo nu este rău.⁶⁴⁵

418. *Întrebare: Am auzit că, de se arată cuiva un vis de trei ori, e semn că el este adevărat. Așa este, părinte?*

Răspuns: Nu-i așa. Nu trebuie crezut niciunui astfel de vis. Căci ceea ce s-a arătat cuiva vreodată prin minciună poate să facă aceasta și de trei ori, și de multe ori. Nu te lăsa deci batjocorit, ci ia seama la tine, frate.

419. *Întrebare: Uneori văd în inima mea cum gândurile viclene dau târcoale cugetării mele ca fiarele, fără să-mi pricinuiască vreun rău. Ce este*

⁶⁴³ Ediția Volos: „Sfântul asigură pe cititor. Căci zicând că, atunci când apare în vis semnul Crucii, visul e adevărat, în continuare cere să nu se încreadă cineva gândului său, ci să se asigure despre visul acela de la sfinți. Căci de multe ori unii, crezând că văd în somn chipul Crucii, îl văd confuz și indistinct, nu distinct și limpede, sau văd împreună cu el și alte chipuri ciudate și necuvenite. Din aceasta se vede că și visul acela este din înșelăciunea vrăjmașului. Rezultă deci că lucrul cel mai bun și mai sigur este să nu creadă cineva niciunui vis. Căci «pe mulți i-au pierdut visele», zice Sirah (34, 1)”.

⁶⁴⁴ Semnul Crucii produce smerenie când se privește cu credință. Căci vedem că mântuirea ne-a venit prin smerirea lui Hristos până la moarte. Numai prin aceasta ne vine și nouă mântuirea, căci nimic n-am făcut noi ca să ne mântuim. Și dacă credem că ne mântuim prin noi înșine, dacă deci ne mândrim, nu ne mântuim, pentru că nu credem în Cruce. Cine privește Crucea cu mândrie sau cu dispreț arată că nu crede în ea și deci, nesmerindu-se, nu se mântuiește, pentru că rămâne încrezător în puterile sale, care până la urmă își dovedesc neputința.

⁶⁴⁵ Unde e Crucea este Dumnezeu. Unde e Crucea este vestirea că nu ne mântuim prin noi înșine și că nici Dumnezeu nu ne mântuiește printr-un act stăpânitor de mândrie, ci prin coborârea smerită la noi, în care este adevărata iubire față de noi. Ea ne arată astfel pe adevăratul Dumnezeu, Care nu poate fi mândru, dominator și răzbunător, ci blând, smerit și iubitor. Unde e Crucea se vedește prezența lui Dumnezeu Cel adevărat, în Care nu poate fi niciun rău.

aceasta?

Răspuns: Aceasta este o amăgire a vrăjmașului, care are ascunsă în sine mândria, ca să te încredințeze că gândurile rele nu te pot duce la niciun rău și așa să se trufească inima ta. Dar nu te lăsa amăgit, ci adu-ți aminte de slăbiciunea ta și de păcatele tale, și cheamă numele lui Dumnezeu în ajutor împotriva vrăjmașului.⁶⁴⁶

420. *Întrebare:* Poate spune cineva că Duhul Sfânt locuiește într-un păcătos? Și dacă spune, părinte, că nu locuiește, cum sunt păziți păcătoșii?

Răspuns: Sfinții se învrednicesc să aibă pe Duhul Sfânt și se fac locașul (templul) Lui, căci zice: „Voi locui și voi umbla în ei” (Leviticul 26, 12; 2 Corinteni 6, 16). Iar păcătoșii sunt străini de El,⁶⁴⁷ după spusa: „În sufletul viclean nu va intra înțelepciune” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 6, 4), dar sunt păziți prin bunătatea Lui. În toate deci să înălțăm mulțumire negrăitei Lui bunătăți și iubirii Lui de oameni, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin.

421. *Întrebare:* Când mă aflu în vreun necaz și mă rog, și bunătatea negrăită a lui Dumnezeu mă ajută, gândul meu se mândrește pentru că am fost auzit. Ce să fac?

Răspuns: Când, rugându-te, ai dobândit ceea ce ai cerut și de aceea te-ai mândrit, e vădit că nu te-ai rugat după Dumnezeu, nici n-ai primit ajutorul de la Dumnezeu, ci ai fost sub lucrarea dracilor, ca să ți se mândrească inima. Căci atunci când ajutorul vine de la Dumnezeu, sufletul nu se mândrește, ci mai vartos se smerește și se minunează de marea milă a lui Dumnezeu, Care binevoiește să miluiască pe păcătoși, măcar că sunt nevrednici și Îl supără totdeauna. Acela se minunează că nu ne dă după păcatele noastre, ci, în multa

⁶⁴⁶ Poate câteodată te gândești la femeie, la bani, la băutură, la puțința de a face pe deșteptul și nu te simți ispitit să treci la faptele păcătoase legate de acelea. Dar însăși încrederea că stai tare prin tine însuși este un păcat: cel al mândriei. Deci și atunci cheamă numele lui Dumnezeu, ca să-ți trezești conștiința că liniștea ta o datorezi Lui. Căci, de la mândrie, foarte ușor poți aluneca la vreun păcat din cele de care-ți vorbesc gândurile amintite. Numai dialogul cu Dumnezeu te apără de mândrie, arătându-ți cât de mare este El și cât de mic ești tu. Nu trebuie niciodată să crezi că ești singur nici în cele bune, nici în cele rele. Sentimentul că ești singur în cele bune se asociază cu mândria, în cele rele, cu disperarea. Numai din comuniunea cu Dumnezeu ai smerenia și liniștea, nădejdea și încrederea. Iar când chemi numele lui Dumnezeu, Însuși El vine de față. Nu ne putem pune în legătură cu cineva de la distanță decât chemându-l pe nume sau gândind la numele lui.

⁶⁴⁷ Ediția Volos: „Poate se înțelege că sunt străini de lucrarea, dar nu și de puterea Lui. Căci cei odată botezați, care au primit harul Duhului Sfânt, chiar de păcătuiesc după aceea, au în inima lor harul Duhului, însă în potența și ca o scânteie înecată în patimi, nu și ca lucrare, cum se află în sfinți”.

Lui răbdare, trece cu vederea păcatele noastre și ne rabdă îndelung și ne miluiește, și de aceea nu se mândrește, ci tremură și-L slăvește.

422. *Întrebare a aceluiași: Când te-am întrebat, părinte, despre îndelunga-răbdare, ai spus că atât aceasta, cât și toată fapta bună sunt un dar al lui Dumnezeu. Iar acum ai spus despre rugăciune și despre ajutorul de pe urma ei că nu sunt de la Dumnezeu. Lămurește-mi, te rog, înțelesul acestora.*

Răspuns: Dacă fapta cea bună sau rugăciunea a fost însoțită de la început de slava deșartă, a fost, fără îndoială, diavolească. Dar dacă la început n-ai avut în tine slava deșartă, dar pe urmă ai primit-o, ai nimicit ceea ce se făcea bine asemenea celui ce înalță un zid și apoi îl dărâmă. Dar dacă slava deșartă te-a atacat și tu n-ai primit-o, nu te-a vătămat întru nimic.

423. *Întrebare: De multe ori, când rostesc psalmii, mă simt mândrindu-mă. Ce trebuie să spun acestui gând?*

Răspuns: Când se înalță (se mândrește) inima în vremea rostirii psalmilor, adu-ți aminte că s-a scris: „Cei ce se răzvrătesc să nu se înalțe întru sine” (*Psalmii* 65, 6). Iar a se răzvrăti înseamnă a nu citi în chip înțelept, cu frica lui Dumnezeu. Cercetează deci dacă gândul nu-ți umblă împrăștiat în vreme ce rostești psalmii și vei afla, fără îndoială, că se împrăștie și mâni pe Dumnezeu.

424. *Întrebare: Când mă îngreunez în gânduri, fie rostind psalmii, fie fără aceasta, și chem numele lui Dumnezeu în ajutor, vrăjmașul îmi șoptește că e o mândrie a socoti că fac bine pomenind neîncetat pe Dumnezeu. Ce să fac când mi se întâmplă aceasta?*

Răspuns: Știm că cei bolnavi au nevoie totdeauna de doctor și de leacurile de la el, și cei prinși de furtună aleargă în grabă spre port, ca nu cumva să li se sfărâme corabia. De aceea și prorocul strigă, zicând: „Doamne, scăpare te-ai făcut nou în neam și în neam” (*Psalmii* 89, 1), și iarăși: „Dumnezeu este scăparea și puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară pe noi foarte” (*Psalmii* 45, 1). Iar dacă El e scăparea noastră, să ne aducem aminte că zice: „Cheamă-Mă pe Mine în ziua necazului tău și te voi izbăvi și Mă vei preamări” (*Psalmii* 49, 16). Să știm deci că, venind necazul, trebuie să chemăm neîncetat pe milostivul Dumnezeu. Dar, chemându-L, să nu ne înălțăm în cuget. Căci dacă cineva nu e nebun, nu se mândrește când e amenințat de vrăjmaș. Deci cei ce avem nevoie de Dumnezeu, să chemăm numele Lui în ajutor împotriva vrăjmașilor. Și dacă nu suntem lipsiți de minte, să nu ne înălțăm cu cugetul. Căci Îl chemăm având nevoie și alergăm la El impresurați de necaz. Pe lângă acestea toate, știm că a chema neîncetat numele lui Dumnezeu e un leac care nimicește nu numai toate patimile, ci însăși lucrarea lor. Căci precum doctorul impune leacul sau pune un platur

pe rană și prin aceasta lucrează fără ca bolnavul să știe cum, așa și numele lui Dumnezeu numit de noi înlătură, fără să știm noi cum, toate patimile.⁶⁴⁸

425. *Întrebare: Când gândul⁶⁴⁹ meu pare că e liniștit și netulburat, nu e bine să stăruim și atunci în chemarea numelui Stăpânului Hristos? Căci mi se strecoară gândul că atunci, odată ce suntem în pace, nu mai e nevoie de aceasta.*

Răspuns: Nu trebuie să ne încredem într-o astfel de pace, dacă ne știm păcătoși,⁶⁵⁰ căci zice Domnul: „Nu este pace celor păcătoși” (Isaia 48, 22). Dacă

⁶⁴⁸ Cei doi Bătrâni socotesc că omul nu e niciodată singur. Când nu e în chip conștient cu Dumnezeu, este, fără să știe, cu cel-rău. Părerea cuiva de a fi singur sau voința de a fi singur, sub puterea patimilor sale, ascunde aflarea sa sub înrăurirea demonilor, starea sa de rob al lor. Din legătura cu ei, de sub robia nevăzută a lor și de sub robia văzută a patimilor, omul nu poate scăpa decât intrând în relația de dialog direct cu Dumnezeu prin chemarea numelui Lui. Orice moment de întrerupere a acestei relații cu Dumnezeu înseamnă o înlocuire a ei prin lucrarea celui-rău. Numele lui Dumnezeu chemat te pune sub ocrotirea lui Dumnezeu, te oprește de la rele, te scoate din egoism, în care omul nu e propriu-zis singur, ci sub robia celui-rău, în care nu lucrează singur pentru sine, ci lucrează cel-rău împotriva lui. Numai în Dumnezeu ești liber, deci numai având pe Dumnezeu în relație cu tine lucrezi prin tine. Căci faci binele care te întărește cu adevărat pe tine, dar te tine în relație iubitoare și întăritoare și cu ceilalți și cu Dumnezeu. Numai în relația iubitoare ești liber. Numele lui Dumnezeu chemat de noi aduce în noi lucrarea lui Dumnezeu, dar eliberează și lucrarea noastră. Căci în chemarea numelui Lui ne arătăm iubirea față de Dumnezeu, ne arătăm încrederea în El, iar aceasta este și o lucrare a noastră. Și El răspunde iubirii noastre, încrederii noastre care iradiază din noi spre El, cu iubirea Lui, deci cu ajutorul și cu lucrarea Lui. Și ea ne vindecă de bolile patimilor. Diavolul nu așteaptă să fie chemat, ca să vină, îi ajunge să ne vadă neadresându-ne lui Dumnezeu, nearătându-ne iubirea față de El, nepăsători față de El, ieșiți din relația actuală cu El prin iubire. Căci relația cu Dumnezeu nu poate avea loc decât în iubire, în încredere față de El. Unde nu este aceasta, unde nu este decât iubire egoistă față de noi, decât nepăsare față de Dumnezeu și față de alții, unde e această uscăciune, este lucrător diavolul. Pe diavol nu trebuie să-l iubim ca să lucreze în noi. Ajunge să ne iubim pe noi înșine în exclusivitate, fiindcă aceasta ne desparte de ceilalți și de Dumnezeu, și aceasta vrea diavolul. El se mulțumește să nu-l urâm, căci iubirea nu-i convine. Lui îi place să urâm pe toți ceilalți sau să fim nepăsători față de ei. Prin aceasta facem voia lui, părem în acest caz că ne iubim numai pe noi înșine. Dar până la urmă ne scârbim și de noi, cei aflați în golul acestei singurătăți. În acest fel, unii ajung până la sinucidere.

⁶⁴⁹ În aceste scrisori se folosește aproape totdeauna termenul „gând” pentru o stare de conștiință, pentru o anumită stare existențială a conștiinței. Conștiința e pe de o parte știrea despre sine, pe de altă parte această știre despre sine se ascute, se determină, ia forma unei anumite dispoziții existențiale. Ea nu rămâne rece, neutră, deși teoretic putem distinge între știrea generală de sine și această calitate existențială a ei ca între mare și valul ei mereu schimbat.

⁶⁵⁰ Există o pace de scurtă durată a fiarei care s-a săturat și a omului care și-a satisfăcut pentru un moment plăcerea. E pacea trupului obosit de spasmul din timpul

deci nu au pace cei păcătoși, ce pace este aceasta? Să ne temem de ea, căci s-a scris: „Atunci când zic pace și liniște, atunci fără de veste vine peste ei pieirea, ca și durerile celei ce are în pântece, și nu vor scăpa” (1 Tesaloniceni 5, 3). Se întâmplă uneori că și vrăjmașii aduc din viclenie puțină liniște inimii, ca să cheme numele lui Dumnezeu. Dar știm că chemarea Lui neîncetată îi enervează și îi slăbește. Știind aceasta, să nu încetăm a chema numele lui Dumnezeu în ajutor, căci aceasta este o rugăciune,⁶⁵¹ și ni se spune: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tesaloniceni 5, 17), iar „neîncetat” este ceea ce nu are margine sau măsură.

426. *Întrebare: Când mă laudă oamenii sau gândul din inimă⁶⁵² și mă văd îngreunat de el, ce trebuie să fac cu el?*

Răspuns: Când te laudă gândul și nu poți trece nevătămat peste el, silește-te să chemi numele lui Dumnezeu și spune gândului: Scris este: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă înșală și cărarea picioarelor voastre o strâmbă” (Isaia 3, 12). Că lauda aceasta, frate, nu e nimic altceva decât înșelăciune, o spune prorocul, zicând: „Tot omul este ca iarba și toata slava omului este ca floarea ierbii” (Isaia 40, 6). Iar că cel ce primește lauda oamenilor nu are niciun folos de la ea, o spune Stăpânul Însuși: „Cum puteți crede în Mine, când primiți lauda de la oameni?” (Ioan 5, 44). Iar dacă se face ceva după Dumnezeu, trebuie să ne gândim ca „cel ce se laudă întru Domnul să se laude” (1 Corinteni 1, 31). Astfel Apostolul, ajuns la mari măsuri, nu se lauda⁶⁵³ întru sine, ci zicea: „Cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt” (1 Corinteni 15, 10). Lui se cuvine cu adevărat slava și mărirea în veci. Amin.

plăcerii. Patima se va trezi curând din nou.

⁶⁵¹ Prin chemarea numelui lui Dumnezeu cu iubire, cu laudă, cu mulțumire pentru ajutorul dat, sufletul își spune tot ce e Dumnezeu pentru el și, de fiecare dată, potrivit stării și trebuinței momentului. E așa cum o mamă, rostind numele copilului, își aduce în suflet ființa lui întreagă cu tot ce-l caracterizează, dar așa cum îl vede în acel moment. Numele nu e numai o copie a întregului, ci întregul lui real, care, fără a înceta să fie și în afară, este și înlăuntrul celui ce-i rostește numele.

⁶⁵² Conștiința din simțire, conștiința unită cu simțirea.

⁶⁵³ Ispita de a ne lauda ne rupe din legătura cu marea realitate care nu e de la noi. Singuri, fără cele puse la dispoziția noastră prin oameni și de natura care nu e de la oameni, în care se include în parte și ființa noastră, dar în care e lucrător și Dumnezeu, n-am putea face nimic. Dar tot ce ni se pune la dispoziție de Dumnezeu și de alții nu desființează granița dintre ei și noi. Ei rămân persoane pe care nu le putem asimila. Tot așa, nici natura pusă la dispoziția noastră de o Persoană supremă nu ne poate desființa, dar nici nu o putem asimila întreagă. Cu atât mai mult Persoana supremă e apărută de granița Ei, oricât comunicăm cu Ea prin ceea ce ne dă, și nu ne desființează nici pe noi.

427. *Întrebare: Dacă deci psalmodiez, sau mă rog, sau citesc și-mi răsare un gând necuvenit, îl voi lua în seamă și voi întrerupe psalmodierea, sau rugăciunea, sau citirea, ca prin alte gânduri să mă împotrivesc lui?*

Răspuns: Disprețuiește-l pe acesta și ia aminte cu toată grija la psalmodie, la rugăciune și la citire, ca să poți lua putere de la cele spuse. Căci dacă primim să ne ocupăm cu gândurile vrăjmașului, niciodată nu vom putea face nimic, și el urmărește aceasta. Și când vezi stăruința lor de a te împiedica de la psalmodie, sau rugăciune, sau citire, nici atunci să nu te lupți cu ele, căci nu e în puterea ta. Ci silește-te să chemi numele lui Dumnezeu, și El va veni în ajutorul tău și va alunga uneltirile vrăjmașilor.⁶⁵⁴ Căci a Lui este puterea și slava în veci. Amin.

428. *Întrebare: Cum agonisește cineva pocăința (străpungerea inimii) prin rugăciune, citire și psalmodiere?*

Răspuns: Pocăința (străpungerea inimii) îi vine omului de la neîncetata amintire (a păcatelor). Când deci se roagă cineva, trebuie să-și aducă faptele lui trecute în amintire și să cugete cum vor fi judecați cei ce au săvârșit astfel de fapte. Să se gândească la cuvântul înfricoșător: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic” etc. (Matei 25, 41). Iar prin amintirea păcatelor înțeleg nu pe a fiecăruia în parte, ca nu cumva, prin aducerea lui în gând, să pricinuiască vrăjmașul altă robie, ci să ne aducem aminte numai că suntem înfundați în datoria păcatelor.⁶⁵⁵ Și după aceasta, dacă învățtoșarea continuă, să nu înceteze (amintirea). Căci de multe ori aceasta o îngăduie Dumnezeu spre a proba pe om, dacă stăruie (în rugăciunea însoțită de amintirea păcatelor sale⁶⁵⁶).

Cât privește citirea și psalmodierea, e de trebuință ca mintea să fie atentă la cele spuse și sufletul să caute să înțeleagă cele cuprinse în ele, ca, dacă e vorba de bunătați, să râvnească la ele; iar dacă e vorba de răsplătirea relelor, să scape de amenințarea care-i așteaptă pe cei care le săvârșesc. Să stăruie în pomenirea lui Dumnezeu și în amintirea păcatelor, chiar dacă învățtoșarea

⁶⁵⁴ Numai conștiința prezenței lui Dumnezeu, trezită de chemarea numelui Lui, poate atrage sufletul de la un gând necuvenit. Numai ea mă scoate din limita puterilor mele. Alte gânduri invocate de mine împotriva aceluia gând nu mă pot ajuta să-l biruiesc, pentru că sunt susținute numai de slaba mea putere.

⁶⁵⁵ Sunt păcate care trebuie pomenite și într-un mod specificat, însă altele nu trebuie pomenite astfel, ca să nu ispitească la repetarea lor. Primele le au mai mult mirenii: avorturi, neajutorarea cuiva, necercetarea unui bolnav, negrija de părinți etc. De aceea, la monahi s-a născut obișnuința de a zice în rugăciune numai: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul”.

⁶⁵⁶ De aici s-a născut rugăciunea concentrată amintită. În acest răspuns și în cel următor avem o analiză subtilă a acestei teme.

continuă, căci milostiv și îndurat și îndelung-răbdător e Dumnezeu, și primește străduința noastră. Amintește-ți pururea de cel ce zice: „Așteptând, am așteptat pe Domnul și a luat aminte la mine” (*Psalmii 39, 1*). Stăruind în acestea, nădăjduiește că milele lui Dumnezeu se vor apleca la tine degrabă.

429. Întrebare: Când mă silesc să iau aminte la înțelesul cuvintelor psalmodiei, mi se întâmplă adeseori ca ele să-mi prilejuiască gânduri urâte.

Răspuns: De vezi că vrăjmașul uneltește să-ți stârnească război chiar din cuvintele psalmodiei, nu trebuie să cauți înțelesul întocmai al celor spuse, ci zi-le cu trezvie și fără împrăștiere. Căci chiar dacă le grăiești numai, vrăjmașii, cunoscând înțelesul lor, nu ți se pot împotrivi. Și psalmodierea îți ține loc de cerere către Dumnezeu, spre nimicirea vrăjmașilor.

430. Întrebare: Dacă în timpul psalmodierii sau aflându-mă între oameni sunt supărat de gânduri și numesc pe Dumnezeu în inimă, neputând rosti numele Lui cu gura, sau mă gândesc numai la El, oare îmi ajunge aceasta spre ajutor?

Răspuns: Dacă, aflându-te în vremea psalmodierii sau între oameni, îți vine să-L numești pe Dumnezeu, să nu crezi că, dacă nu-L spui numele cu gura, nu-L numești. Ci gândește-te că e cunoscător al inimii și la aminte la inimă și numește-L în inima ta. Căci aceasta este ceea ce spune Scriptura: „Închide ușa ta și roagă-te Tatălui tău întru ascuns” (*Matei 6, 6*). Ea cere să închidem gura și să ne rugăm Tatălui în inimă. Cel ce închide deci gura și numește pe Dumnezeu sau se roagă Lui în inima sa împlinește porunca amintită. Iar dacă nu-L numești în inimă, ci te gândești numai la El, ajungi și mai repede la țintă decât prin numirea⁶⁵⁷ Lui. Și aceasta îți ajunge spre a-l primi ajutorul.

431. Întrebare: Oare e bine atunci să cugete cineva în inima sa pururea la Dumnezeu sau să se roage pururea, fără să aibă împreună-lucrare a limbii? Când mi se întâmplă aceasta, gândul mi se scufundă și mă simt îngreunat și mi se pare că văd un fel de lucruri și de năluciri și mă aflu ca într-un vis.

Răspuns: La treapta aceasta nu pot ajunge decât cei desăvârșiți, care pot

⁶⁵⁷ Gândirea la Dumnezeu te pune și mai repede sau mai direct în legătură cu El decât pomenirea numelui Lui în inimă, care și ea te pune mai repede în relație cu El decât rostirea numelui Lui cu gura. Nimic nu-i mai repede ca gândul. Gândul cuprinde direct indefinitul persoanei. Numele îl determină întrucâtva sau te face să intri în nedeterminatul persoanei printr-un cuvânt determinat. Dar trebuie să fi progresat mult în numirea deasă a numelui lui Dumnezeu, ca să te poți gândi cât mai des la El fără folosirea cuvântului. Cuvântul îți stă mai mult în putere decât gândul. Cine ajunge să se gândească des sau permanent la Dumnezeu și-a imprimat tot conținutul gândirii sau simțirii sufletești de gândul la Dumnezeu.

să-și cârmuiască mintea și o pot ține în frica de Dumnezeu, ca să nu pornească în toate laturile și să se scufunde în cea mai adâncă împrăștiere și în tot felul de închipuiri.⁶⁵⁸ Dar cel ce nu poate să-și țină gândul pururea treaz la Dumnezeu își va prinde acest gând și-l va lega cu limba. Să dăm o pildă. Privește la cei ce înoată în mare. Cei mai meșteri dintre ei se aruncă în ea cu îndrăzneală, știind că pe cei ce cunosc bine meșteșugul marea nu-i poate duce la fund. Dar cel începător în acest meșteșug, când simte că se scufundă în adâncul apelor, temându-se să nu se înece, se smulge pe sine din largul mării spre mal. Și, răsuflând puțin, se aruncă iarăși în larg și așa se deprinde să învețe cu desăvârșire meșteșugul, până va ajunge la măsura celor ce l-au învățat înaintea lui.

432. *Întrebare: Ce este ce spune un oarecare dintre Părinți, că nu e de osândit intrarea gândurilor, ci reaua lor folosire? Iar Avva Iosif a spus unuia dintre frați: „Taie repede gândurile”, iar altuia i-a spus: „Lasă-le să intre și stai de vorbă cu ele și vei ajunge un om încercat” (Pateric, Iosif din Panefo, 3).*

Răspuns: Intrarea gândurilor e una cu semănarea lor. Și nu e lucru de osândit. Dar reaua lor folosire este învoirea cu ele. Acesta e un lucru de osândit. Iar deosebirea între a lăsa gândurile să intre și a le tăia este aceasta: cel ce poate să li se împotrivească, să lupte cu ele și să nu fie biruit să le lase să intre, dar cel ce e slab și nu poate, ci știe că se va învoi cu ele, să le taie, alergând la Dumnezeu.

433. *Întrebare: Când mă aflu într-un loc unde sunt moaște ale sfinților mucenici, gândul mă împinge să merg de multe ori și să mă închin lor. Și de câte ori trec prin fața lor, mă îndeamnă să-mi plec capul. Oare trebuie să fac aceasta?*

Răspuns: Nu trebuie să faci aceasta. Dacă te închini o dată, îți ajunge. Deci nu asculta de acest gând. Când nu ești împins de el, închină-te din propria hotărâre de trei ori. Căci am auzit că cele care se fac cu tulburare și întristare și toate cele prisositoare sunt ale dracilor (cf. *Pateric*, Pimen, 129). La fel, ajunge să-ți pleci capul o dată sau cel mult de trei ori, și aceasta fără vreo

⁶⁵⁸ Există și o scufundare, mai bine zis o înfundare, într-o împrăștiere și într-o imaginație fără sfârșit. De la o idee treci la alta, care ți se pare mai adâncă decât prima, de la o închipuire treci la alta, care ți se pare mai interesantă decât cea dinainte, și așa mai departe. Te înfunzi ca într-un labirint. Pentru cel ce nu-și poate ține gândul alipit la Dumnezeu, legarea lui de cuvânt sau de numele lui Dumnezeu e un ajutor. Cel ce-și ține gândul alipit de Dumnezeu, fără ajutorul cuvântului, îl ține alipit de același Dumnezeu personal de Care-l ține alipit și prin nume sau prin cuvintele rugăciunii. E un Dumnezeu personal, Care are o voie personală și Care, în calitatea Lui de Persoană, vrea să ne mântuiască. Acela nu se scufundă într-un panteism haotic, care îți justifică cele mai năstrușnice gânduri contradictorii, pe motiv că toate sunt implicate într-o esență considerată drept dumnezeu.

silă impusă în gând.

434. *Întrebare: Câteodată sunt cuprins de o teamă care îmi cere să intru să mă rog.*

Răspuns: Nu intra pentru că ți-e teamă, ci intră la vremea cuvenită mânat de voința de a te ruga lui Dumnezeu și sfinților pentru mântuirea ta.

435. *Întrebare: Mi-ai spus să nu intru pe motiv de teamă. Dar când voiesc să intru și să mă rog pentru mântuirea mea, teama care mă cuprinde mă îndeamnă să-mi opresc rugăciunea pentru porunca pe care mi-ai dat-o: să nu intru pe motiv de teamă.*

Răspuns: Să nu te oprească frica,⁶⁵⁹ ci intră și te roagă. Nu da nicio însemnătate fricii. Ea nici să nu te miște la rugăciune, nici să nu te oprească de la ea. Și fă-le toate la vreme și cu frica lui Dumnezeu.⁶⁶⁰

436. *Întrebare: Sunt împins cu neliniște să mă însemn (să mă pecetluiesc) de multe ori, fie noaptea, fie ziua. Ce să fac?*

Răspuns: De o facem cu trezvie, ne ajunge spre pază și mântuire să ne pecetluim⁶⁶¹ și numai o singură dată, fie noaptea, fie ziua. Căci dacă credem că rămâne neștearsă întâia pecete, nu e nevoie de a doua. Fiindcă stăruind a o voi pe a doua înseamnă că o nesocotim pe cea dintâi. Aceasta se poate vedea și din ceea ce se face în lume. Dacă pecetluiește cineva o visterie și rămâne întâia pecete, nu e nevoie de alta. Dar pe aceasta o pricinuiesc demonii, ca să ducă la nepăsare și neatenție, spre a nu o mai face cu trezvie și curat, chiar dacă o facem o singură dată. De aceea, este mai bine să o facem mai puțin, dar cu frica lui Dumnezeu. Asta ne va folosi mai mult decât a o face de multe ori, cu tulburare din partea vrăjmașilor. Căci zice: „Mai bun este puținul celui drept” (*Psalmlui 36, 16*). O spun aceasta pentru cazul când se amestecă tulburarea în trezvie, împingându-ne să facem ceva la vreme nepotrivită. Căci atunci când vedem gândul bucurându-se că ne pecetluim nu din temere, nici cu tulburare,

⁶⁵⁹ Nu frica să te facă să intri în biserică să te rogi. Dar nici să nu te oprească frica.

⁶⁶⁰ Se face deosebire între teamă (δειλία) și frica de Dumnezeu (φοβὴ θεοῦ). Poate că prima este temerea de ceva ce se poate întâmpla omului în lume; a doua e frica de judecata lui Dumnezeu, de pierderea vieții veșnice. Poate că aceasta e una cu deosebirea pe care o face Heidegger între *Furcht* și *Angst*. „Teama” ține pe om legat de lumea aceasta și îl îndeamnă să se roage pentru vreun succes în lume sau pentru apărarea de vreun insucces în lume. „Frica de Dumnezeu” îl leagă pe om de viața mai presus de cea din lume și-l îndeamnă să se roage pentru mântuire, pentru a nu se pierde în lume.

⁶⁶¹ Se pare că e vorba de un obicei de atunci, din mănăstiri, de a se „pecetlui” monahii mai des în semnul Crucii cu untdelemn sfințit. Se face întrebarea de e bine să se facă aceasta seara și dimineața sau de mai multe ori, ziua și noaptea (σφραγίς).

ne folosim de asta ca de ceva care se face cu frica lui Dumnezeu. Pentru că ceea ce se face din propria voință place mai mult lui Dumnezeu.

437. *Întrebare: Când mă pecetluiesc cu mâna stângă, dacă nu pot cu dreapta, nu fac ceva necuvenit?*

Răspuns: Eu, până acum, când voiesc să-mi pecetluiesc dreapta, fac aceasta cu stânga.

438. *Întrebare: Când mă rog pentru multe lucruri, oare trebuie să amintesc de fiecare în rugăciune?*

Răspuns: Dacă vrei să te rogi pentru multe lucruri, odată ce Dumnezeu știe de care lucruri avem trebuință, roagă-te, zicând: „Stăpâne, Doamne, Iisuse Hristoase, călăuzește-mă după voia Ta”.⁶⁶² Iar de vrei să te rogi împotriva patimilor, zi: „Tămăduiește-mă după voia Ta”.⁶⁶³ Iar dacă te rogi împotriva ispitelor, zi: „Tu știi ce-mi este de folos, ajută slăbiciunii mele. Și fă sfârșit ispitelor după voia Ta”.

439. *Întrebare: Dacă întârzii mai mult în rugăciune, oare trebuie să stăruie în rostirea aceluiași cuvinte?*

Răspuns: Nu numaidecât. Dar stăruie în înțelegerea lor. Numai la aceasta trebuie să iei aminte: cererea să se facă după voia lui Dumnezeu, Care poate să dea toate; să se împlinească scopul rugăciunii, care este să se împlinească ceea

⁶⁶² În aceasta Hristos, ca Persoană deosebită de mine, simte că țin seama de voia Lui. În trăirea voii celui alt îl simt pe acela ca pe o persoană cu o graniță peste care nu pot trece, ca pe o persoană cu care nu mă pot confunda. Când vreau să trec peste celălalt din mândrie, de fapt nemaiștiind de o altă persoană cu care rămân în comuniune, pierd și experiența propriei persoane. Mândria și panteismul sunt strâns unite. Acceptând să se facă voia lui Hristos cu voia mea, nu mă desființez nici pe mine ca persoană, ci mă unesc cu El în comuniunea iubirii. Știi că El va face cu mine ceea ce mă ferește, ceea ce-mi dă o conștiință accentuată a propriei persoane, în comuniune cu El. Propriu-zis, ceea ce mă ferește este comuniunea cu altă persoană și în mod desăvârșit cu persoana lui Hristos. Celălalt are o graniță, dar mi-o deschide el însuși, fără să o desființeze. Și le simt pe amândouă: atât că are o graniță, cât și că o deschide el însuși din iubire pentru mine. Nu trec eu însumi peste el fără voia lui. Are o fire ca a mea, într-un fel comună, prin care sporește firea din mine. Dar a pus pe ea pecetea lui și mi-o comunică prin voia lui. Aceasta îmi produce o dublă bucurie: că primesc ceva ce e înrudit cu mine și mă sporește, dar primesc cu voia lui, din iubirea lui. Aceasta e ceea ce mă bucură propriu-zis, îmi dă viață. Taina aceasta are gradul culminant în Sfânta Treime și e susținută între noi de Sfânta Treime. Se poate vorbi în Sfânta Treime chiar de o singură voie și totuși de Trei voitori.

⁶⁶³ Chiar numai cerând lui Hristos să se facă voia Lui în tine în privința patimilor, te tămăduiești de patimi, pentru că renunți la mândria egoismului tău.

ce cerem după voia lui Dumnezeu.⁶⁶⁴

440. *Întrebare: Dacă voiește cineva să chivernisească unele lucruri în chip binecredincios sau să le trimită cuiva după buna plăcere a lui Dumnezeu, și nu știe cum să o facă și nu află nici la părinți călăuzire, ce trebuie să spună în rugăciune?*

Răspuns: Să se roage așa: „Doamne, sunt în mâinile Tale. Tu știi ce-mi este de folos. Călăuzește-mă după voia Ta și să nu mă lași să rătăcesc printr-o rea întrebuițare a acestor lucruri, căci ale Tale sunt lucrurile și Tu stăpânești asupra lor. Rânduiește, ca un Stăpân, să le întrebuițez întru frica Ta.”⁶⁶⁵ Că a Ta este slava în veci. Amin”.

441. *Întrebare: Când șed sau citesc sau fac vreun lucru de mână și voiesc să mă rog, gândul îmi cere să caut spre răsărit. Ce trebuie să fac, părinte?*

Răspuns: Fie că șezi, fie că te plimbi, fie că lucrezi, fie că mănânci, fie că faci altceva, fie că împlinești trebuința trupului, roagă-te fără să faci deosebire de se întâmplă să cauți spre răsărit sau spre apus. Căci ni s-a poruncit să ne rugăm neîncetat (cf. 1 Tesaloniceni 5, 17) și în tot locul (cf. 1 Timotei 2, 8). Și iarăși s-a scris: „Gătiți calea celui ce urcă spre apus: Domnul este numele Lui” (Psalmii 67, 4). Aceasta arată că Domnul este pretutindeni. Și chiar atunci când ai capul acoperit, nu te lipsi de rugăciune. Ia seama numai să nu te rogi cu nepăsare.⁶⁶⁶

⁶⁶⁴ Aceasta e ceea ce trebuie să urmărim în mod principal prin rugăciune: să se unească voia noastră cu voia lui Dumnezeu, să ne deschidem iubirii Lui față de noi, să se deschidă granița noastră față de El și granița Lui față de noi; să ne comunice din iubire cât mai mult din Sine fără să ne desființeze, ci întărindu-ne ca și noi să ne deschidem acestei iubiri a Lui. Îi spunem în rugăciune lui Dumnezeu ce simțim că ne trebuie, dar lăsăm să împlinească aceea după cum El știe și voiește, arătându-se și în aceasta unirea noastră cu El fără desființarea Lui sau a noastră, ca persoană, în rugăciune. Îi cerem propriu-zis Lui să vină în noi, căci prin El ne vine totul.

⁶⁶⁵ Nu noi suntem stăpânii ultiimi ai lucrurilor, ai naturii. Noi suntem numai administratorii lor după voia lui Dumnezeu, Care știe cum trebuie să fie chivernisite spre folosul nostru al tuturor. De aceea, nici indivizii nu trebuie să se facă stăpânii acestora, certându-se și nedreptățindu-se din cauza lor, nici instituțiile generale în numele unor colectivități. Numai întrucât ni s-au dat în administrare spre folosul nostru, se spune în Facerea: „Stăpâniți pământul” (I, 28). Dar nu trebuie să uităm că lucrurile trebuie să le folosim cu iubire între noi și cu recunoștință pentru Cel ce ni le-a dat, ținând seama de condițiile fundamentale în care ne pot fi de folos atât trupește, cât și duhovnicește, și de voia lui Dumnezeu, Care urmărește de fiecare dată să fie întrebuițate potrivit acestui folos. De aceea ne apucăm de orice faptă sau de folosirea oricărui lucru făcând peste el semnul Crucii.

⁶⁶⁶ Nota ediției Volos: „Din aceasta se vede că în starea de rugăciune propriu-zisă,

442. *Întrebare: Îmi spune gândul: „În toate păcătuiești și trebuie să spui în tot cuvântul, și fapta, și gândul: am păcătuît. Căci dacă nu mărturisești păcatul, te socotești pe tine ca unul care n-ai păcătuît”. Și tare sunt chinuit de amândouă acestea: că nu pot spune asta în fiecare dintre cele amintite, iar de nu o spun, mă socotesc că am păcătuît.*

Răspuns: Trebuie să fim întotdeauna încredințați că păcătuim în toate: și în cuvânt, și în faptă, și în gând. Dar nu putem să spunem în fiecare dintre acestea că am păcătuît. De aceea întristarea pentru aceasta e o lucrare a dracilor, care voiesc să ne arunce în descurajare. Dar și gândul de a socoti că n-am păcătuît, dacă nu spunem în fiecare din cele amintite: „Am păcătuît”, e necuvenit. Deci să ne aducem aminte de *Ecclesiastul*, care zice: „Vreme este a grăi și vreme este a nu grăi” (3, 7). Să spunem dimineața pentru noaptea și seara pentru ziua, în rugăciune, cu străpungerea inimii, Stăpânului Dumnezeu: „Stăpâne, iartă-mi-le toate pentru numele Tău cel sfânt și vindecă sufletul meu, că am greșit Ție”. Și-ți ajunge aceasta. Așa cum cineva are datornic pe un oarecare, căruia i-a împrumutat o sumă, și primește de la el din aceea pe rând și nu poate încheia cu el vreodată toată socoteala, el neplătind totul, așa e și aici.⁶⁶⁷

443. *Întrebare: Mi se întâmplă, atunci când rostesc stihurile psalmilor, să mă împrăștiu cu mintea și să hoinăresc. Ce să fac?*

Răspuns: De te-ai împrăștiat, reia psalmul pe care-l rostești de la cuvintele pe care ți le amintești. Și dacă, încercând o dată, de două, de trei ori, nu poți să-ți amintești de acele cuvinte, sau, amintindu-ți-le, nu poți înainta la cele de după ele, reia psalmul de la început. Căci scopul vrăjmașului este ca, prin uitare, să te împiedice de la slăvirea lui Dumnezeu. Iar a spune psalmul în continuare înseamnă să slăvești pe Dumnezeu. Dar neîmprăștierea e proprie celor ce au simțirile curate,⁶⁶⁸ iar noi suntem slabi. Deci când ne dăm seama

când nu facem și altceva, bărbații trebuie să se roage cu capul descoperit, cum spune și Apostolul Pavel (cf. 1 *Corinteni* 11, 4”).

⁶⁶⁷ Îi dăm lui Dumnezeu datoria noastră pe rând. Iar aceasta ar trebui să ne țină mereu trează conștiința că îi suntem datori, precum ar trebui să-l spunem mereu: „Am păcătuît”. Dar nu putem face aceasta mereu. Ba, mai mult, dacă am spune mereu: „Am păcătuît”, ne-am obișnui s-o spunem fără atenție. De aceea e o ispită a dracilor de a te socoti nemulțumit că nu poți spune mereu: „Am păcătuît”. Și din răspunsul acesta, și din cel privitor la „pecetluire” se poate deduce că autorii scrisorilor ar fi spus același lucru și despre o împărțășire deasă cu Trupul și cu Sângele Domnului. Căci și aceasta poate duce la slăbirea concentrării în primirea lor.

⁶⁶⁸ Cine are simțirile curate, nu e atras prin ele de lucruri, de persoane sau de amintirea acelor. Acela, rostind psalmii, cugetă la Dumnezeu. Și datorită acestui fapt nu se împrăștie de la înțelesul stihurilor. Simțirile curate ne ajută la interiorizare, și

de împrăștiere, să ne trezim la înțelegerea celor spuse, ca aceasta să nu ni se facă pricină de osândă.⁶⁶⁹

444. *Întrebare: Când mă împrăștii cu gândul în rugăciune, ce să fac?*

Răspuns: Când te rogi lui Dumnezeu și te împrăștii (cu gândul), luptă-te până ce te rogi fără împrăștiere. Și supraveghează-ți mintea să nu se împrăștie. Iar dacă, din pricina slăbiciunii noastre, împrăștierea stăruie până la sfârșitul rugăciunii, caută să ajungi la străpungerea inimii și zi plin de pocăință: „Doamne, miluiește-mă și-mi iartă toate greșelile mele”. Și vei lua iertare de toate greșelile și de împrăștierea care ți s-a întâmplat în rugăciune.⁶⁷⁰

445. *Întrebare: Când un frate rostește stihuri în timpul psalmodierii, uneori gândul meu se umple de pace, alteori se împrăștie. Ce trebuie să fac?*

Răspuns: Când gândul ți se umple de pace și te simți străpuns la inimă de stihurile rostite de frate, folosește-te de acest lucru. Iar de vezi că mintea îți este robită de alte gânduri, adu-o la străpungere, ca să ia aminte la doxologia fratelui.

446. *Întrebare: Dar mi se întâmplă că, voind să înțeleg cele rostite de fratele, să se nască în mine o ispită față de el.⁶⁷¹ Ce să fac?*

prin aceasta la stăruirea în întâlnirea cu Dumnezeu.

⁶⁶⁹ Disprețuind cele spuse nouă de Dumnezeu prin psalmi, ne atragem osânda lui Dumnezeu sau ne închidem vieții curate și înalte de la El, rămânând în starea morții sufletești.

⁶⁷⁰ Cererea milei lui Dumnezeu cu durerea inimii până la sfârșire ne scapă și de împrăștiere. Și de s-ar întâmpla aceasta din când în când, măcar pentru câteva clipe, descoperindu-ne omenescul actualizat din întâlnirea cu Dumnezeu cel viu, producător de simțire umană, ar fi de mare ajutor pentru creșterea noastră duhovnicească. Fără un Dumnezeu personal n-ar exista puțința unei continue sensibilizări a omului, pentru că nu l-am cere mila cu sentimentul că ne-o poate da, cu sentimentul că El Însuși este plin de milă față de noi, sau Izvorul milelor. Chiar oamenii care nu știu de milă nu sunt oameni adevărați. Iar organul sufletesc prin care simțim mila și devenim miloși e inima. Ea e puntea simțitoare între persoană și persoană, prin ea dăruim mila, dar și simțim mila lui Dumnezeu. Omul cu inima împietrită e omul fără inimă, omul în care nu mai funcționează acest organ. Când el se înviorază, se simte străpuns în învârtoșarea lui, dar nu se poate simți deplin străpuns decât în întâlnirea cu Dumnezeu cel milostiv. El ne înmoaie inima prin mila Lui. Prin străpungerea de această milă, inima recâștigă simțirea lui Dumnezeu și simte îndemnul să-L preamărească pentru aceasta și să-L mulțumească. Iar această simțire îl scapă pe om de orice împrăștiere a gândurilor la lucruri mărginite, care îl coboară în planul închis, monoton, al unor scurte plăceri egoiste sau al unor nemulțumiri fără importanță.

⁶⁷¹ Se întâmplă ca, auzind pe celălalt rostind psalmi de conținut curat și înalt, să se trezească în cel ce-l ascultă gânduri de critică la adresa aceluia, să-și aducă aminte de

Răspuns: Și aceasta este o robie,⁶⁷² căci vrăjmașul mută mintea de la un lucru la altul.⁶⁷³ Dar adu-ți iarăși inima la străpungere⁶⁷⁴ când vezi venind războiul, și zi-ți ție cu certare: „Unde mergi, nenorocitul? Gândește-te la chinurile care te așteaptă. Căci pe acestea le vor suporta cei ce le fac sau le gândesc”. Nu fără rost aducea Iov jertfe pentru fiii lui, zicând „ca nu cumva să fi gândit ei vreun rău despre Dumnezeu în inimile lor” (Iov 1, 5). Și, zicând acestea, alipește mintea ta de stihuri. Iar de o vezi că se depărtează iarăși, ceartă-te din nou și fă aceasta până la a treia oară. Dacă stăruie, desparte-o de ceea ce gândește și n-o lăsa fără lucru, ci gândește-le la Judecata și la chinurile veșnice. Și cheamă numele cel sfânt al lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”.

447. Întrebare: Dacă stă cineva la rostirea psalmilor cu frații, dar nu știe să spună psalmii cu ei, ce îi este mai de folos: să-i asculte sau să-i spună pentru sine pe cei pe care îi știe?

Răspuns: Dacă nu știe psalmii pe care îi rostesc aceia, în loc să-i asculte, e mai bine să-i spună pentru sine pe cei pe care-i știe. Căci ascultarea e împreună cu împărăștierea.

448. Întrebare: Când îmi vine un gând viclean, inima mi se mișcă și sare speriată îndată ce-mi dau seama de el. Căci îi e teamă, din pricina slăbiciunii, să nu fie luată în stăpânire de acela. Dar făcând aceasta, simt multă greutate și chin în suflet. Binevoiește, părinte, și-mi spune ce trebuie să fac sub năvala acestui gând viclean? Cum să-l alung?

Răspuns: Mișcarea aceasta stă în a nu te lăsa convins de gândul viclean și în a nu te învoi cu el, ci în a alerga la Dumnezeu fără să te tulburi.⁶⁷⁵ Deci să nu

anumite fapte ale lui, care nu i-au plăcut.

⁶⁷² Cuvântul „robie”, adică luarea mea în stăpânire fără voia mea, e întrebuințat numai pentru ceea ce fac cu mine pornirile rele, care-mi subjugă libertatea fără voia mea deplină. Dumnezeu nu mă robește, pentru că binele nu mă robește fără voia mea. Lui Dumnezeu mă fac „rob” cu voia. Sunt „rob” liber, rob „puternic” în a face tot ce e bine și a mă întări în bine. Aceasta nu e „robie” propriu-zisă.

⁶⁷³ Sunt purtat de la un „loc gândit” la alt „loc gândit”, de la o temă la alta, fără voia mea, ca un rob legat.

⁶⁷⁴ Străpungerea e și o trezire la simțirea sinei adevărate, o trezire din tocirea inconștienței păcătoase. Ea te trezește și când ești amenințat de robia unei fapte păcătoase.

⁶⁷⁵ Cel ce se lasă stăpânit de un gând rău și ajunge chiar la fapta păcătoasă nu se mișcă propriu-zis, deși tulburarea din el dă impresia că se mișcă. El e mort duhovnicește, și mortul nu se mișcă. Mișcarea înseamnă luptă pentru eliberare sau luptă pentru păstrarea libertății și a creșterii în ea. Aici se simte opoziția față de teoria originistă că mișcarea este produsul căderii sufletelor din pleroma divină și poartă în

spui: „Mi-e teamă să nu fiu prins de el”. Se înțelege aceasta din pilda următoare: Dacă cineva îl duce pe un oarecare la judecătorie pentru vreun lucru și cel pârât știe că nu poate răspunde, suportă urmările. Dar dacă are un apărător puternic, se duce cu îndrăzneală, având încredere în el. Și iarăși, dacă se întâmplă cuiva vreodată să cadă pe un drum în mâinile unui tâlhar, de i se poate împotrivi luptându-se cu el, nu-l lasă să-i ia nimic și totul se sfârșește cu bine. Iar dacă îi ia ceva, îi ajunge să cunoască pe tâlhar și locul unde s-a întâmplat aceasta și aleargă la judecător, și acesta îi face dreptate. Căci acesta nu-l ajută numai să-și recapete cele care i s-au luat, ci îl și pedepsește pe tâlhar.

Deci dacă intră gândul, nu te tulbura, ci află ce voiește să-ți facă și lucrează împotriva lui fără tulburare, chemându-L pe Domnul. Căci nu în intrarea tâlharului în casă stă răul, ci jefuirea celor din casă. Iar dacă iese cu necinste, slava este a stăpânului casei, iar necinstea a celui ce a ieșit fără să ia nimic.

Când vine Domnul în pământul Iudeei, adică în inima omului, El scoate dracii. Strigă prin urmare către El ca macedonenii către Pavel: „Treci prin Macedonia, ajută-ne” (*Fapte* 16, 9) și ca ucenicii Lui: „Stăpâne, mântuiește-ne că pierim” (*Luca* 8, 24, *Matei* 8, 25). Și El se va scula și va certa vânturile cele gândite și ele se vor liniști. Că a Lui este puterea și slava în veci. Amin.

449. Întrebare: Fiindcă ai spus că mișcarea inimii stă în a nu te lăsa convins de gândul celui-viclean, ci a alerga la Dumnezeu fără tulburare, te rog mai lămurește-mă încă despre înțelesul acestei mișcări.

Răspuns: Când cineva e dus de un altul la judecător, și însuși cel dus la judecător voind a merge la acela, are loc mișcarea de bunăvoie spre judecător a celui dus cu pără la el. Căci se spune că, din pricină că a fost pârât la judecător, s-a mișcat să meargă la el.⁶⁷⁶ Și, continuând cearta între ei, cel ce s-a mișcat nu dă socoteală celui alt cât timp durează judecata. Căci tocmai judecata va lămuri cearta dintre ei. Aceasta se spune prin cuvântul: „și tu vei păzi călcâiul lui” (*Facerea* 3, 15). Călcâiul înseamnă sfârșitul.⁶⁷⁷ Întărească-se deci inima ta prin rugăciunile sfinților. Amin.

ea pecetea răului. Mișcarea e alergare suitoare spre Dumnezeu, nu cădere de la Dumnezeu. Mișcarea e în slujba binelui, nu e produsul răului și înaintare în rău. Ideea o va dezvolta Sfântul Maxim Mărturisitorul în *Ambigua*.

⁶⁷⁶ Diavolul îl îndeamnă pe om la rău, ca apoi tot el să-l pârască la Dumnezeu, pentru a-l păstra sub stăpânirea lui. Dar când cel pârât se mișcă împotriva diavolului și nu se lasă „căzut” sub stăpânirea lui, aleargă el însuși la Dumnezeu, ca să scape de pâra aceluia.

⁶⁷⁷ E o altă aplicare a locului din *Facerea* la lupta dintre Hristos și diavol. E o luptă între diavol și fiecare om în Hristos. Diavolul vrea să aibă câștigul final (călcâiul) în lupta cu fiecare om. Dar fiecare poate zdrobi în final (la Judecata din urmă) capul lui, dacă a luptat toată viața împotriva lui din puterea lui Hristos.

450. *Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Fă-ți milă cu mine și spune-mi cum să mă mântuiesc. Căci am poruncit gândului meu să se supună scrisorii tale, dar nu s-a supus întru totul.*

Răspunsul lui Varsanufie: De voiești să te mântuiești cu adevărat, ascultă cu fapta: ridică de la pământ picioarele tale și înalță-ți mintea la cer și acolo să-ți fie cugetarea noaptea și ziua. Și disprețuiește-te, cu toată puterea pe care o ai, noaptea și ziua, luptându-te să te vezi mai prejos de orice. Aceasta este calea cea adevărată. Afară de ea nu este alta pentru cel ce voiește să se mântuiască în Hristos, Care-l întărește pe el.⁶⁷⁸ Cel ce voiește, să alerge! Cel ce voiește, să alerge! Cel ce voiește, să alerge! Să alerge⁶⁷⁹ ca să ia (cununa) (cf. / *Corinteni 9, 24*)! Îți dau mărturie despre aceasta înaintea lui Dumnezeu cel viu, Care voiește să dăruiască viața veșnică tot celui ce voiește.⁶⁸⁰ De voiești, lucrează, frate!

451. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Pentru ce a întreit bunul Bătrân îndemnul: „Cel ce voiește, să alerge!”?*

Răspunsul lui Ioan: Bătrânul a voit să arate folosul acestui drum; și că nu este altul mai de trebuință. De aceea a spus cuvântul de trei ori. Căci și Domnul a spus în Evanghelia după Matei cuvântul „Amin” o dată, dar în cea după Ioan, de două ori, zicând: „Amin, Amin, zic vouă”. Pentru că în aceasta le vorbea de lucruri de mai mare trebuință.

452. *Întrebare: Te rog să-mi spui pentru ce, în răstimpul Cincizecimii, mi se întâmplă în cea mai mare parte din vreme să sufăr de lăncezeală și de ispita somnului?*

Răspuns: Suferim aceasta pentru că suntem baltă, și nu izvor, adică suntem slabi, și nu puternici, ca să rămânem în aceeași stare. Apoi suferim aceasta și pentru că se schimbă aerul și se largesc zărilor. Dar părinții cei

⁶⁷⁸ Numai prin putere se ajunge la smerenie, căci înălțarea lumească e proprie ușurătății, fiindcă e înșelătoare. Cel smerit se înalță în ceea ce e consistent și durează, în adevăr. Se înalță în cunoaștere și în puterea de ajutorare și câștigare a altora. Hristos, smerindu-Se, S-a putut jertfi pentru toți și a câștigat pentru veci pe mulți.

⁶⁷⁹ Din nou se afirmă că binele îl câștigi mișcându-te. Numai cel ce rămâne, leneș, la cele rele nu se mișcă, nu aleargă. Iar mișcarea e susținută de voință. Cel ce „se lasă pradă răului” nu se mișcă, pentru că nu se folosește de voință. Cel ce vrea să facă binele, să fie bun, voiește să fie mereu mai bun, să facă tot mai mult bine. În rău se lunecă tot mai jos aproape fără voie. Binele are o țintă niciodată deplin atinsă: e Dumnezeu. Răul n-are nicio țintă sau vrea doar repetarea unei plăceri de scurtă durată.

⁶⁸⁰ Fericirea veșnică încununează o voință care se întărește continuu. Trândăvia nu realizează pe om și de aceea nu se încununează cu fericirea plină de viață a vieții.

desăvârșiți nu pătimesc aceasta.

453. *Întrebare: De văd pe cineva făcând un lucru necuvenit, oare nu trebuie să-l judec ca necuvenit? Și cum pot să mă feresc de osândirea aproapelui din pricina acestui lucru?*

Răspuns: Nu putem să nu judecăm ca necuvenită fapta însăși, care e necuvenită. Căci, altfel, cum putem scăpa de vătămarea pe care o aduce ea, după cuvântul Domnului, Care spune: „Păziți-vă de prorocii mincinoși, care vin la voi în piei de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veți cunoaște pe ei” (*Matei 7, 15-16*)?

Dar pe însuși cel ce o săvârșește nu trebuie să-l osândim, pentru cuvântul: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (*Matei 7, 1*). Dar și pentru că trebuie să vă socotiți pe voi înșivă mai păcătoși decât toți. Apoi, pentru că trebuie să socotiți păcatul fratelui ca al vostru⁶⁸¹ și să urâți pe diavolul care l-a amăgit. Căci precum, dacă cineva e împins de altul într-o capcană, îl ocărâm pe cel ce l-a împins, așa și aici. Se mai întâmplă că cineva săvârșește o faptă care pare celor ce-o privesc necuvenită, dar cel ce a săvârșit-o a făcut-o cu un scop bun. Așa s-a întâmplat odată unui sfânt Bătrân care, trecând pe lângă o întrecere între călăreți, a intrat ca să privească. Și, privind pe fiecare cum se silea să întrecă pe altul și să-l biruiască, a zis gândului: „Vezi cu câtă râvnă se luptă cei ai diavolului? N-ar trebui să luptăm cu atât mai mult noi, moștenitorii Împărăției cerurilor?” Și a plecat de la această priveliște cu și mai multă râvnă pe calea și în lupta sa duhovnicească. Și iarăși, noi nu știm dacă fratele care a păcătuit nu s-a folosit apoi de pocăință și nu s-a făcut bineplăcut lui Dumnezeu prin smerenie și mărturisire. Iar fariseul a plecat osândit de mândria lui. Deci, știind aceasta, să urmărim pilda vameșului și să ne osândim pe noi înșine și așa ne vom îndrepta. Și să ne ferim de mândria fariseului, ca să nu ne osândim.

454. *Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Mi se întâmplă adeseori ca, aflându-mă cu alții, să mă rușinez de ei în așa fel, că mă*

⁶⁸¹ Am făcut totdeauna și noi ceva ca un om din apropierea noastră să săvârșească un păcat. Cel puțin n-am făcut destul ca să-l facem mai bun. Chiar prin faptul de a judeca pe aproapele nostru ca incapabil de bine, iradiază din noi ceva care-l îndeamnă sau l-a îndemnat la păcat. Dar pocăința pentru contribuția avută la păcatul semenilor ne aduce iertarea pentru aceasta. Iar dacă acela se căiește și el, influențat de pocăința noastră, se dă și lui iertarea pentru păcatul lui. De aceea și cel ce a avut o contribuție la păcatul semenului este considerat, prin pocăința aceluia influențată de a lui, mai puțin apăsător de contribuția sa la păcatul aceluia. Suntem împlețiți, dar și liberi în păcătuire și în scăparea de păcat prin pocăința în care ne influențăm.

schimb la față⁶⁸² și privesc în jos și nu mai pot privi la ei și vorbi cu ei. Ca urmare, inima mi se simte la strâmtoare și nu mai știe ce să facă. Și chiar dacă spun ceva, cuvântul e plin de stângăcie, de neghiobie și de slavă deșartă. Și adeseori se amestecă în cuvânt un răs fără rost, născut fără voia mea. Și tare mă necăjesc din pricina aceasta. Și nu știu ce să fac. De vorbesc, cad în acestea; de tac, mi se pare că mă port fără cuviință, mai ales față de cei care îmi vorbesc. Ce e această stare, părinte? Ajutați-mă cu sfintele voastre rugăciuni.

Răspuns: Aceasta ni se întâmplă din pizma diavolului. Căci, nevrând el să ne folosim nici noi, nici cei cu care stăm de vorbă, ne aduce neghina aceasta. Pe lângă aceasta, mai vrea să și smintească, de e cu puțință, pe cei cu care stăm de vorbă. Dar frica lui Dumnezeu e în afară de orice tulburare și neorânduială și zăpăceală. Drept aceea, de ne înarmăm înainte de orice întâlnire cu frica lui Dumnezeu și luăm aminte la noi înșine cu multă trezvie, de ce ne vom mai tulbura și pentru ce vom mai râde? Căci în frica de Dumnezeu nu este răs. De aceea se spune de cei nebuni că în răs „își înalță glasul” lor (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Și cuvântul celor nebuni este fără rânduială⁶⁸³ și fără har. Iar despre cel drept se spune că de-abia zâmbește (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Dacă deci purtăm în noi pomenirea lui Dumnezeu și gândul că trebuie să păstrăm în întâlnirea cu frații noștri smerenia și cugetarea liniștită și ne place să stăruim în acestea și avem în fața ochilor „înfricoșătoarea Judecată”⁶⁸⁴

⁶⁸² În textul grecesc e folosit cuvântul ἀλλοιοῦσθαι, nu μεταμορφοῦσθαι (ca în Schimbarea la Față a Domnului pe Tabor). Schimbarea prin rușinare vine dintr-un sentiment că trupul mi-a scăpat de sub puterea persoanei. Aceasta nu-l transfigurează, pe când în Schimbarea Domnului la Față pe Tabor se trăiește înălțarea întregii persoane, cu trup cu tot, la un alt plan. Max Scheller a explicat sentimentul de rușine din faptul că omul nu e numai trup, ci și spirit. Fără conștiință omul n-ar avea sentimentul de rușine. Animalul n-are rușine. Rușinea vine când omul tinde să se arate numai ca trup, dar spiritul protestează. Adam și Eva nu se rușinau înainte de păcat, pentru că nu scosese trupul de sub puterea transfiguratoare a spiritului. E conștiința de „alienare”, cum zice termenul grec, de decădere din omenesc. În faptul că omul se rușinează pentru trupul lui în fața semenului, Olivier Clément vede apartenența trupului la persoană și, în același timp, deosebirea lui de ea: „Eu mă recunosc și în același timp nu mă recunosc în trupul meu. Mă recunosc în el, altfel n-aș roși sub privirea altuia; nu roșești de ceea ce îți este străin” (Olivier Clément, „Le corps”, în: *Bulletin du Centre Protestant d'Études*, Avril 1982, p. 7). Același consideră „rușinea ca afirmare a persoanei” (p. 28). Sunt și trup, dar nu numai trup. Dovada e că, „cu cât se dăruiește celălalt mai mult, cu atât îi descopăr l'au delà; secretul e în dăruirea însăși” (p. 30). Chiar în actul Cununii „eu fac înaintea lui Dumnezeu făgăduința de a trăi și de a muri pentru ca tu să exiști și ca să exiști pentru totdeauna” (p. 31).

⁶⁸³ Fără înțelepciunea care produce plăcere interlocutorului, fără cuviința atât de prețuită de poporul nostru, e neorânduială.

⁶⁸⁴ Aici, din gândul la „înfricoșătoarea Judecată” a lui Dumnezeu, amintită în Sfânta Liturhie, autorul deduce un mijloc de menținere a înțelepciunii și înfrânării în

a lui Dumnezeu, starea aceasta alungă din inima noastră tot gândul viclean. Căci unde e liniște, blândețe și smerenie, locuiește Dumnezeu.⁶⁸⁵ Acestea să le păzim în întâlnirea cu alții.

Iar dacă vrăjmașul stăruie să ne războiască în acestea, socotind să ne prindă în cursa nerușinării lui și să ne răstoarne, să nu ne lăsăm să ne răpească, ci, după întâiul atac, să luăm aminte la al doilea, și așa, în continuare. Căci s-a scris: „De șapte ori într-o zi cade dreptul, și se ridică” (*Pilde* 24, 16). Dar a se ridica înseamnă a lupta. Iar cel ce luptă cade și se ridică, până ce la sfârșit arată cine este.⁶⁸⁶ Dar în toate acestea să avem rijă să chemăm numele cel sfânt al lui Dumnezeu.⁶⁸⁷ Căci unde este Dumnezeu, acolo sunt toate cele bune. Dar atunci e adevărat că și acolo unde e diavolul, sunt toate relele.⁶⁸⁸ Și e vădit că, de vorbim pentru a plăcea oamenilor sau cu tulburare, în chip rău, toate acestea sunt de la diavolul. Să ne amintim de Sfântul Apostol Pavel, care zice: „Cuvântul vostru să fie totdeauna cu har, cu sare dres” (*Coloseni* 4, 6). Și dacă stăruim în acestea, Atotțiitorul Dumnezeu ne va da, cu mila Lui, o stare desăvârșită, prin frica Lui. Amin.

455. *Întrebare a aceluiași: Un oarecare a poftit pe unul dintre părinți să guste ceva la el. Dar acesta n-a primit, spunând că nu poate. Altul i-a cerut numai să facă o rugăciune în chilia lui. Și, intrând acesta, l-a silit să rămână și să mănânce. Și, silit de multa stăruință, a rămas. Iar aflând aceasta cel ce l-a poftit mai înainte, s-a întristat. Oare a fost după Dumnezeu această întristare?*

Răspuns: Când cineva, dintr-un motiv, chipurile, binecuvântat și de suflet folositor, se tulbură și se întristează și se supără împotriva aproapelui, e vădit că aceasta nu e după Dumnezeu. Fiindcă toate cele ale lui Dumnezeu

întâlnirile cu alții. Deschiderea eshatologică a Liturghiei nu înseamnă un dezinteres pentru viața prezentă, ci un mijloc de purificare a acesteia. Același efect de curățire generală și de păzire în curăție a vieții noastre îl are și pomenirea deasă a numelui lui Dumnezeu.

⁶⁸⁵ Simțirea prezenței atotputernicului Dumnezeu dă omului putere să-și stăpânească agitația, frica manifestată în violență, și aroganța celui care nu-și cunoaște modestele lui măsuri.

⁶⁸⁶ Nu se ridică cel ce n-a căzut, dar nici cel ce a căzut de tot. N-ar fi serioasă lupta cuiva, dacă nu s-ar simți gata-gata să fie biruit. Numai prin multe lupte de felul acesta se întărește în așa fel, ca ispita să nu mai aibă prea multă putere asupra lui.

⁶⁸⁷ A chema numele lui Dumnezeu înseamnă a chema pe Dumnezeu Însuși. Și Dumnezeu vine când e chemat, căci atunci inima omului I se deschide. Deci unde e chemat Dumnezeu, e de față Dumnezeu Însuși. În general, cel ce cheamă numele cuiva și cel ce este chemat se află într-o relație.

⁶⁸⁸ Cele bune și cele rele nu stau de sine, ci sunt ipostaziate: primele în Dumnezeu, ultimele în satana, și se răspândesc. Din ei se ipostaziază, de cele mai multe ori amestecat, și în persoanele umane.

sunt pașnice și folositoare și duc pe om la smerenie și la osândirea de sine. Căci se spune: „Dreptul de la întâiul său cuvânt se face părașul său” (*Pilde* 18, 17). Cel ce pare să voiască ceva după Dumnezeu și e împiedicat de cineva, iar din această pricină osândește pe cel care l-a împiedicat și-l bârfește, arată prin aceasta că gândul lui încă de la început nu era după Dumnezeu. Căci s-a spus: „Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei” (*Matei* 7, 16). Fiindcă cel ce și-a pus în gând ceva după Dumnezeu și a fost împiedicat să-l împlinească, mai degrabă se smerește și se socotește pe sine nevrednic și îl socotește pe cel ce l-a împiedicat ca pe un proroc. Dacă deci chemi pe cineva din iubire să vină în chilia ta sau ceri de la cineva cu credință⁶⁸⁹ să-ți dea ceva și nu se lasă înduplecat să-ți dea, iar altul cerându-i, acela binevoiește să-i dea, să nu-l lași pe dracul mâniei să-ți tulbure sufletul.⁶⁹⁰ Căci niciun lucru amestecat cu tulburare nu e de la Dumnezeu. De aceea, smerindu-te, mai degrabă zi: „Am fost aflat nevrednic și Dumnezeu a arătat părinților păcatele mele și nevrednicia mea”. Căci Cel ce dă har îl dă celor smeriți (cf. *Pilde* 5, 34). Pentru că cel ce are smerenia nu voiește niciodată cele mai presus de el, ci aleargă totdeauna spre smerenie.⁶⁹¹ Gândește-te la sutașul care, venind la Iisus pentru sluga sa și auzind: „Venind, îl voi tămădui pe el”, a alergat la smerenie și a spus: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu” (*Matei* 8, 5-13). Cine nu s-ar fi lăsat furat de această cinste? Dar smerenia n-a căutat-o nici pe aceasta, socotindu-se nevrednică. Și cunoscătorul de oameni Dumnezeu, Cel ce Se bucură de voia cea bună a oamenilor, a lăudat credința lui, zicând: „În tot Israelul n-am aflat o astfel de credință”.⁶⁹² Și astfel, smerenia i-a adus laudă și a pricinuit vindecarea slugii sale, căci multe sunt darurile făcute smereniei.⁶⁹³ Să alergăm la ea, ca să luăm harul ei și lauda de la Iisus Hristos, Care s-a smerit pe Sine și S-a făcut ascultător până la moarte (cf. *Filipeni* 2, 8), dându-ni-Se pildă

⁶⁸⁹ Cheamă-L cu credința de a te folosi de ceea ce ceri.

⁶⁹⁰ În relațiile dintre doi oameni nu sunt numai ei, ci și Dumnezeu sau satana, după inima unuia dintre ei sau după inimile amândurora. Chiar când ceri ceva cuiva cu bună credință și acela n-are niciun gând rău împotriva ta, Dumnezeu îl poate îndemna pe acela să nu-ți împlinească cererea, poate spre cine știe ce folos al tău. În orice caz, e datorită fiecăruia să nu lase pe diavol să tulbure relația sa cu altul.

⁶⁹¹ Cel ce are smerenie nu pune niciun preț pe deșertăciunea slavei lumești, căci are bogăția, adâncimea vieții în Dumnezeu ascunsă în vasul smerit al ființei sale, sau în legătură cu sine.

⁶⁹² Smerenia e unită cu credința. Sutașul s-a socotit nevrednic să primească pe Iisus în casa sa, deoarece credea în dumnezeirea Lui. Și în credința sa, cunoscând pe Iisus ca Dumnezeu, Îl avea mai aproape decât cei care L-ar fi primit în casa lor, dar n-ar fi cunoscut și simțit dumnezeirea Lui.

⁶⁹³ Adâncul însetat al smereniei atrage în sine multe daruri, socotindu-le superioare celor care i se par omului că le are prin sine.

de smerenie.⁶⁹⁴ Lui I se cuvine slava în veci. Amin.

456. *Întrebare: Părinte, sutașul, folosindu-se de smerenia covârșitoare, s-a socotit pe sine nevrednic de venirea Stăpânului în casa lui și credința sa a fost lăudată. Avraam însă L-a poftit să vină în cortul său și I s-a închinat în același timp până la pământ, măcar că L-a întâmpinat ca pe un om, neștiind că e Stăpânul (cf. Facerea 18, 2). Oare n-a avut Avraam smerenia, ci e mai mare virtutea sutașului decât a lui Avraam? Căci smerenia, cum învățați totdeauna, e cea dintâi dintre virtuți. Spune-mi deci înțelesul și deosebirea virtuții amândurora. Căci unul n-a primit vizita și a fost lăudat, iar celălalt a cerut-o cu putere și a fost de asemenea lăudat.*

Răspuns: Amândoi au fost desăvârșiți în credința cea către Dumnezeu, dar s-au folosit de credință și de smerenie potrivit cu timpul. Căci și patriarhul Avraam a spus: „Eu sunt pământ și cenușă” (Facerea 18, 27). Iar socotindu-se pe sine astfel, arată că nu se socotea vrednic de a primi oaspeți. Și totuși, fiindcă era desăvârșit, primea pe orice om, nedeosebind pe păcătoși de sfinți. Căci în legătură cu el și cu Lot s-a spus: „Primirea de oaspeți să nu o nesocotiți. Căci prin aceasta, au găzduit unii, fără să știe, pe îngeri” (Evrei 13, 2). Deci dacă ar fi știut Avraam că e Domnul, s-ar fi folosit de cuvântul sutașului. Căci nu e faptă mai smerită decât a se socoti cineva pe sine „pământ și cenușă”. Iar sutașul s-a folosit, potrivit cu timpul său, de smerenie, cunoscând că El este Mântuitorul. Dar noi spunem că el s-ar fi putut folosi și de dorința de a-L primi ca oaspete (cf. Luca 7, 4-5), căci credința lui nu era lipsită de fapte. Nici n-a lăudat Hristos o credință nelucrătoare. Deci credința lui avea și fapte. Și, la timpul potrivit pentru primirea de oaspeți, s-ar fi folosit și ei de rugămintea patriarhului către oricine. Deci pe amândoi îi aflăm desăvârșiți.

457. *Întrebare: Fiindcă eu, ca un păcătos ce sunt, n-am nici smerenia adevărată și sinceră, pentru care a fost lăudat sutașul, nici iubirea primitoare de oaspeți, prin care Avraam s-a învrednicit să găzduiască pe Dumnezeu, ce trebuie să fac? Oare, privind la nevrednicia mea, trebuie să renunț la vizita celor sfinți și să mă păgubesc de câștigul pe care-l pot avea din aceasta? Sau mai degrabă să*

⁶⁹⁴ Unul dintre sensurile Crucii lui Hristos stă în prelungirea coborârii Lui la starea de om, din ascultare față de Tatăl, până la moarte, ca să ni Se facă pildă și să ne dea putere de smerenie. E suprema stărpire a orgoliului omenesc, care ne desparte de Dumnezeu și pe unii de alții. Aceasta ne face interiori lui Dumnezeu și unii altora. Fiul lui Dumnezeu Însuși Își însușește prin aceasta starea de smerenie și ascultare, fără să fie silit la aceasta de ființa Lui eternă, una cu a Tatălui. Dar în calitate de Fiu, pe care o are ca Persoană dumnezeiască, este dată și puțința ascultării desăvârșite, realizată prin întrupare și Cruce. Prin aceasta atrage și pe oameni la ascultarea afectuoasă de Fiu etern al Tatălui. Mărirea lui Dumnezeu nu stă în a fi despot, ci în a fi Tată și Fiu în Sine, și în a Se putea face Tată și Frate al tuturor.

alerg la ei, nu cu dorința de a-i găzdui, ci ca un bolnav cu sufletul și ca unul ce am nevoie de vindecare? Căci e propriu celor bolnavi să dorească vindecarea și aceasta nu li se socotește ca primire de oaspeți; și dacă nu-i cheamă pe aceștia, nu se arată ca unii care au cugetare smerită, ci mai degrabă ca lipsiți de minte. Învăță-mă deci, părinte, dacă e bine să chem pe sfinți, ca unul ce am nevoie de ei, sau să mă feresc de venirea lor, ca un nevrednic?

Răspuns: Cheamă-i ca unul ce ești bolnav și ai nevoie de doctor. Cugetă la aceasta, căci pruncul de curând născut nu ajunge îndată bărbat desăvârșit, ci trece prin hrana moale și pe urmă ajunge la hrana tare. Căci hrana tare e a celor desăvârșiți. De aceea a spus și Apostolul: „Cu lapte v-am hrănit, nu cu mâncare tare” (1 Corinteni 3, 2). Primind deci oaspeți, să nu spunem că împlinim o poruncă, ci o facem ca cei ce, fiind bolnavi, avem nevoie de doctor. Și folosește-te de ei până ce te va duce Dumnezeu la cele desăvârșite.⁶⁹⁵

458. Întrebare: *Ce sunt îndrăzneala și răsul necuviincios?*

Răspuns: Există îndrăzneală și îndrăzneală. Este o îndrăzneală (în cuvânt) din nerușinare, și aceasta este născătoarea tuturor relelor (cf. *Pateric*, Agaton, 1). Și este o îndrăzneală din veselie și nici aceasta nu e prea de folos celui care se folosește de ea. Iar fiindcă e propriu celor tari și puternici să se ferească de amândouă, dacă, din slăbiciunea noastră nu le putem ocoli pe amândouă, ci ne folosim de îndrăzneala din veselie, să luăm aminte să nu dăm prin aceasta prilej de sminteală fratelui. Căci cei ce se află între oameni, dacă nu sunt desăvârșiți, nu pot scăpa de această a doua îndrăzneală. Deci, dacă nu putem, să o folosim spre zidire, și nu spre sminteală. Și facem aceasta mai ales când ne silim să scurtăm și vorbirea. Căci multa vorbire nu e de mult folos, chiar când pare că nu se ocupă cu lucruri fără rost.

Cât despre răs, el are același înțeles, căci e rodul îndrăzelii. Fiindcă de are cineva îndrăzneala vorbirii nerușinate, are și răsul nerușinat. Iar de are îndrăzneala veseliei, prin aceasta se naște în el răsul vesel. Și precum s-a spus de îndrăzneală, că nu folosește pe cel ce se folosește de ea, așa nu trebuie să zăbovească sau să se reverse cineva nici în răsul ei. Ci să-și strângă cugetarea, ca să se rostească cu cuviință. Căci cei care se revarsă în ea să afle că toți vor cădea și în curvie.

459. Întrebare: *Te rog, părinte, să-mi spui până unde poate merge veselia cuvenită. Și cum se poate folosi cel păcătos de ea pentru a nu trece peste măsurile sale.*

⁶⁹⁵ Să nu ne lăudăm niciodată cu nimic din ceea ce facem. Primind oaspeți, să nu ne lăudăm că facem prin aceasta bine acelor, ci să socotim că noi avem nevoie de ei, ca să ne ajute în lupta cu patimile noastre. Și de fapt avem nevoie de sfatul acelor până ce suntem nedesăvârșiți. După aceea vin alte nevoi, prin care susținem starea noastră înaintată: mai ales adâncirea în rugăciune.

Răspuns: Cei desăvârșiți iau aminte la ei înșiși în chip desăvârșit, asemenea meșterului care-și cunoaște în chip deplin meșteșugul lui. Căci, de i se întâmplă să se întrețină cu unii în vreme ce lucrează, convorbirea cu aceia nu-l împiedică să împlinească cele convenite ale meseriei sale. Și vorbind întruna cu cei de față, întreaga lui minte e atentă la lucrul meseriei lui. Așa și cel ce stă de vorbă cu vreunii trebuie să-și arate fața și cuvântul vesele; dar cugetarea dinlăuntru să suspine.⁶⁹⁶ Căci despre acesta s-a scris: „Suspînul inimii mele înaintea Ta este pururi” (*Psalmii* 37, 9). Precum deci meșteșugarul nepriceput, dacă stă de vorbă în vreme ce lucrează, își primejduiește lucrul meseriei, așa și cel care se folosește de veselie. El trebuie să se asigure cu grijă, luând aminte la cuvintele sale și la veselia privirii, ca nu cumva să se abată cu desăvârșire de la calea plânsului (lăuntric). Deci unul ca acesta, având să intre în vorbă cu cineva, trebuie să-și întrebe gândul ce trebuie să facă, și așa să se pregătească pe sine. Căci s-a scris: „M-am pregătit și n-am fost tulburat” (*Psalmii* 118, 60). Iar a se pregăti pe sine înseamnă: a deosebi persoanele pentru a ști din ce pricină voiesc să stea de vorbă cu noi și a-și pregăti gândirea în frica lui Dumnezeu, potrivit cu scopul celui care vine. Dacă vine cineva din prietenie, să se folosească cuvinte plăcute, potrivite cu aceea; dacă e să primești părinți, fă-o cu bucurie ca Avraam, care a spălat picioarele Stăpânului și ale îngerilor și i-a primit cu cuvinte de bucurie. În fiecare dintre aceste cazuri împrejurarea ne va spune cum să ne arătăm veselia. Când poate vom pofti pe cei care vin la noi să ia ceva, fie mâncare, fie băutură, s-o facem cu veselie, dar ținând-o pe aceasta sub pază, ca să nu ni se tulbure cugetarea.

460. (Vatoped 2, Sinai 430 și Cutlumuș 3) *Întrebare: Un frate a întrebat pe același Bătrân: Cine e stăpânit de slavă deșartă și cine, de mândrie? Și cum ajunge cineva la mândrie?*

Răspuns: Din voia de a plăcea oamenilor se ajunge la slava deșartă,⁶⁹⁷ iar crescând ea, se ajunge la mândrie. Iartă, frate, și roagă-te pentru mine.

461. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân (Vatoped 2, Sinai 410 și Cutlumuș 3). Întrebare: Spune-mi, părinte, dacă străpungerea (pocăința) pe care o am este adevărată și dacă trebuie să viețuiesc de unul singur. Și roagă-te pentru mine, că sunt hărțuit de războiul trupului.*

⁶⁹⁶ Aici nu e vorba de o duplicitate. Căci cel ce zâmbește altuia, în vreme ce-și face meseria, face să lucească pe fața lui gândul atent la lucrarea lui. Se vede că el nu e prelat cu exteriorul lui în mod total întreținerii cu alții. În întreținerea lui cu alții se vede „spiritualitatea” lui.

⁶⁹⁷ Slava deșartă a cuiva e încă dependentă de alții. Mândria poate exista și fără lauda altora. Ea se hrănește și numai din închipuirea de sine a cuiva, deși e prezentă închipuirea și în bucuria cuiva de slava pe care i-o acordă alții.

Răspuns: Frate, plânsul și pocăința pe care le ai acum nu sunt adevărate, ci se duc și vin. Căci plânsul adevărat, împreună cu străpungerea inimii, e un slujitor al omului, supus lui și nedespărțit de el. Și cel ce-l are nu e biruit de niciun război. El șterge greșelile de la început și spală toate petele. El păzește neîncetat cu numele lui Dumnezeu pe cel ce l-a dobândit și alungă răsul și împrăștierea, și susține întristarea neconținută. Căci este o pavăză care întoarce toate săgețile diavolului. Cel ce-l are nu e atins de nicio lovitură în război, fie că e cu oameni, fie cu femei desfrânate. Căci este cu noi și se luptă. Ți-am arătat, deci, semnul slăbiciunii și al vitejiei. Dar să nu socotești că Dumnezeu n-ar putea să ușureze războiul tău. Căci ar putea, mai ales pentru sfinții care se roagă pentru tine.⁶⁹⁸ Dar, iubindu-te, voiește să te întărească prin multe războaie și nevoințe, ca să ajungi la măsurile virtuții bine încercate, însă nu vei ajunge la acestea dacă nu vei păzi toate cele poruncite ție prin scrisorile mele, ale dascălului tău iubitor de slavă deșartă. Cât despre viețuirea de unul singur, aceasta înseamnă putere. Când va veni timpul pentru ea, îți voi trimite vorbă de la mine însumi. Lucrează, deocamdată, fiule, precum ți-am spus. Și cred că vei înainta în Hristos. Nu te teme! Domnul să fie cu tine. Amin.

462. A aceluiași către celălalt Bătrân: Te rog, stăpâne Avva, să te rogi pentru mine, ca să-mi dea Domnul puțină smerenie. Și fiindcă Părinții spun că, de nu va scoate cineva din sine rădăcina patimilor, cade iarăși, din vreun prilej oarecare, în ele, cum scoate cineva rădăcina patimii lăcomiei pântecele și a iubirii de arginți? Și fiindcă marele Bătrân mi-a spus că plânsul meu de acum nu e adevărat, pentru că pleacă și vine, din ce stare de suflet mi se întâmplă aceasta? Și oare trebuie să mă silesc spre plânsul cel desăvârșit sau să las până vine adevărata străpungere (pocăință)?

Răspunsul lui Ioan: Frate, Dumnezeu ne dă smerenie, dar noi o respingem. Și zic iarăși: roagă-te să ne dea Dumnezeu smerenia. Smerenia stă în a tăia în toate voia proprie și în a fi fără grijă în toate. În ce privește tăierea patimilor, tăindu-ne voia și chinuindu-ne pe cât e cu putință, și silindu-ne

⁶⁹⁸ Nu suntem niciodată singuri când luptăm cu ispitele și când răbdăm încercările. Iubirea lui Dumnezeu și a sfinților iradiază spre noi și în noi, întărindu-ne. Oare iubirea mamei nu-și trimite undele ei întăritoare spre fiul aflat în necazuri, chiar dacă el nu o simte? Cu cât e cineva mai desăvârșit, cu atât e mai puțin egoist, mai sensibil la greutățile altuia, mai milos. Dar Dumnezeu e atotdesăvârșit și sfinții sunt părtași la desăvârșirea Lui. Iar Dumnezeu e și mai înduioșat de greutățile noastre când vede dragostea sfinților pentru noi. Dragostea nu-i mai ține despărțiți pe cei ce se iubesc nici între ei, nici de cel iubit de ei în comun. Aceasta își are temeiul în Sfânta Treime. Dacă e iubire în lume, înseamnă că sunt centre personale superioare de unde iradiază, căci iubirea nu poate sta de sine. Iar dacă suntem însetați să ajungem la o iubire desăvârșită, înseamnă că există un Centru personal (mai bine zis tripersonal) din care curge la nesfârșit iubirea care ne atrage.

simțurile ca să păzim rânduiala lor, nefolosindu-ne de ele rău, tăiem nu numai rădăcina patimilor de care ai spus, ci și pe a celorlalte.⁶⁹⁹

Iar venirea și plecarea plânsului de acum are ca pricină, pe rând, răcirea și încălzirea gândului. Când căldura va stăruî, se vor face mari și statornicia, și pocăința (străpungerea inimii), iar acestora le va urma și plânsul adevărat. Drept aceea, ești dator să te îngrijești de acesta, silindu-te ca să-ți vină.⁷⁰⁰

Frate, să nu disprețuiești păzirea cuvintelor și poruncilor Bătrânului, și te vei mântui. Am flecărit și eu, frate, dar nu din lucrarea pe care o săvârșesc, nici de la Duhul. Însă cred că toate câte ți-a spus și-ți spune Bătrânul, ți le zice din făptuirea de mai înainte și sunt de la Duhul Sfânt.⁷⁰¹ Totuși, conștiința îmi dă mărturie că nu voiesc să te amăgesc deloc în nicio privință. De aceea, cred că nici cuvintele mele nu te vor vătăma și nici sfaturile mele. O știe aceasta și Dumnezeu. Și voiesc să-ți fiu de ajutor ție, celui ce întrebi și voiești să te mântuiești, dacă Domnul mă va întări. „Dumnezeu să-ți dea ajutor din Sion, ca să vezi în toate zilele vieții tale bunătățile Ierusalimului” (*Psalmlui* 127, 5). Roagă-te pentru mine, frate.

463. Întrebare: Un iubitor de Hristos l-a întrebat pe același Bătrân de treburile să discute mult despre Sfintele Taine. Și dacă, apropiindu-se de ele cel păcătos, e osândit ca nevrednic.

⁶⁹⁹ Voia manifestată în patimi e o voie slabă, o voie robită. Voia aceasta trebuie tăiată de voia mai înaltă, de voia adevărată, prin care devenim cu adevărat stăpâni pe noi înșine. De aceea, numai prin ea ne eliberăm de robia patimilor.

⁷⁰⁰ E demn de remarcat că plânsul vine după ce ne-am eliberat de patimi. Acelea învârtosează sufletul, dar pot produce și ele un plâns, când nu pot fi satisfăcute. Pe de o parte, trebuie să devenim tari, eliberându-ne de robia patimilor. Pe de alta, această tărie ne aduce înmuierea inimii și plânsul. Cum se explică aceasta? Tăria aceasta se naște nu numai din biruirea voii noastre celei adevărate, ci și din dragostea lui Dumnezeu, și din părerea de rău că L-am supărat prin păcatele noastre. Tăria și afecțiunea față de Dumnezeu merg mână în mână. Tăria mamei în a-și învinge egoismul și iubirea afectuoasă, gata de orice jertfă, pentru fiul său ne dau o pildă a unei astfel de uniri între acelea. Egoistul nu poate plânge pentru altul, ci numai pentru sine. Nu poate plânge pentru altul, pentru că e biruit de patimile sale. E și la el uneori un plâns, dar unit cu sălbăticia rigidă.

⁷⁰¹ Nu vine Duhul peste cel ce nu s-a curățat prin osteneală de patimile egoiste. Duhul S-a coborât la Cincizecime peste Apostolii care au fost pregătiți de Mântuitorul, timp de trei ani, să creadă în El și să-L iubească. Într-o anumită măsură Duhul vine și la începutul vieții noi a cuiva, pentru a-l ajuta să înainteze pe cel ce pornește în ea. El a produs la Rusalii străpungerea inimii celor care au crezut cuvântului Apostolilor. Cu acest scop se dă Duhul și la Botez. Dar Duhul care dă putere cuvântului se dă celor pregătiți mai ales prin făptuirea lipsită de egoism. Penticostalismul teatral nu e ceva serios.

Răspuns: Apropiindu-te de Sfintele Taine, ia aminte, primind Trupul și Sângele lui Hristos, să le ții fără nicio îndoială ca adevărate. Iar despre cum se săvârșesc, nu te preocupa. Crede Celui ce a spus: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu și (...) Sângele Meu” (Marcu 14, 22-24) și că ne-a dat acestea spre iertarea păcatelor. Cel ce crede astfel, nădăjduim că nu se osândește. Iar cel ce nu crede a și fost osândit (cf. Ioan 3, 18). Deci nu te împiedica de la apropiere, socotindu-te pe tine păcătos, ci crede că păcătosul care se apropie de Mântuitorul se învrednicește de iertarea păcatelor, precum vedem din Scriptură că cei ce se apropiau de El cu credință auzeau glasul lui Dumnezeu, Care le spunea: „Iartă-ți-se ție păcatele cele multe” (Luca 7, 47-48). Cel ce ar fi fost vrednic să se apropie de El, n-ar fi avut păcat. Dar fiindcă era păcătos și datornic, a primit iertarea datoriilor. Ascultă însă și pe Domnul, Care zice: „N-am venit să măntuiesc pe cei drekți, ci pe cei păcătoși” (Matei 9, 13), și iarăși: „Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi” (Luca 5, 31). Socotește-te deci pe tine păcătos și bolnav și apropie-te de Cel ce poate mântui pe cel pierdut⁷⁰² (cf. Luca 19, 10).

464. *A aceluiași despre aceleași: Stăpâne, cum a îngăduit Mântuitorul Hristos lui Iuda vânzătorul să se împărtășească de Cina cea de taină? Căci Sfântul Ioan Gură de Aur, în tâlcuirea Evangheliei de la Matei, zice: „Cel nevrednic trebuie oprit de la masa înfricoșătoare a Tainei” (PG 58, 745). Iar Sfântul Pavel declară pe unul ca acesta supus Judecății (cf. 1 Corinteni 11, 27-28). Prin aceasta nu-l lasă pe cel conștient de păcatele sale să îndrăznească să se apropie de înfricoșătoarea Taină și să se împărtășească de Viața izvorătoare din ea. Deci, ce trebuie să fac? Căci mult mă tulbură acest lucru pe mine, păcătosul.*

Răspuns: Pentru a arăta marea Lui iubire de oameni și că rabdă pe om până la cea din urmă răsuflare a lui, ca să se pocăiască și să fie viu, Dumnezeu a spălat și picioarele lui Iuda și l-a lăsat să se împărtășească⁷⁰³ de Tainele Sale, ca să-i ia orice apărare lui și celor care spun mereu că, dacă l-ar fi lăsat să se

⁷⁰² Cine ar spune că e fără de păcat, ar fi chiar prin aceasta păcătos. Omul trebuie să aibă totdeauna conștiința păcătoșeniei sale. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să se roage tuturor cunoscuților de iertare, și mai ales lui Dumnezeu, prin preotul rânduit prin hirotonie spre a ierta păcatele mărturisite. Și, oare, poate spune vreodată că e desăvârșit curat de orice păcat? Și cum ar putea îndrăzni să spună aceasta? După iertarea prin preot, pot spune că am fost iertat, dar oare am reușit eu să fac o mărturisire completă și am înlăturat din mine orice pornire spre alte păcate? Când te apropii de Euharistie, principalul e să crezi în prezența reală a Trupului și Sângelui Domnului în ea și că ești păcătos, dar și să fi luptat în tot felul împotriva păcatelor și pentru curățirea de ele. Adică să nu vii ca unul care te împaci, cu nepăsare, cu starea de păcătos.

⁷⁰³ În ediția Volos, la notă, se scrie că unii Părinți spun că Iuda s-a împărtășit, alții, că nu.

bucure de acestea, nu s-ar fi pierdut. Deci s-a osândit el însuși și s-a împlinit cuvântul Apostolului: „Iar dacă necredinciosul vrea să se despartă, să se despartă” (1 Corinteni 7, 15), cuvânt care îi privește și pe păcătoși, și pe cei care nu se pocăiesc. Iar dacă Sfântul Ioan îi oprește, o face pentru învățatură și certare, punându-le în vedere Judecata și chinul veșnic. Căci n-a spus că îi respinge cu forța, nici că-i taie de la Biserică, pentru că nici Iisus n-a făcut aceasta cu Iuda. Iar dacă ei rămân în păcate și se apropie cu nerușinare, se osândesc ei înșiși, despărțindu-se de slava lui Dumnezeu.

Dar pe păcătoșii care se apropie de Sfintele Taine ca răniți și ca unii ce cer milă, pe aceștia îi tămăduiește Domnul și-i învrednicește de Tainele Lui. Căci a spus: „N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință” (Luca 5, 32), și iarăși: „Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi” (Luca 5, 31). Dar spun iarăși ceea ce a spus Sfântul Ioan că, prin împiedicarea celor păcătoși de la Sfintele Taine, el le vestea osânda. Căci „cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată sieși mănâncă și bea” (1 Corinteni 11, 29). Și unul ca acesta este aruncat în afara Bisericii lui Dumnezeu,⁷⁰⁴ căci el n-a luat decât judecata. De aceea n-a spus să-i taie (de la Sfânta Împărtășanie), ca să-i lase să-și dea și înșiși hotărârea. Pe de altă parte, nimeni nu trebuie să spună că e vrednic de Sfânta Împărtășanie, ci: „Sunt nevrednic și cred că mă voi sfinți împărtășindu-mă”. Și aceasta va fi lui, după credința sa, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

465. *Întrebare: Când spune Iuda: „Am păcătuît, căci am vândut sânge nevinovat” și aruncă arginții (Matei 27, 5), nu se arată că face pocăință?* (în Vatoped 2, Sinai 410, Cutlumuș 3 și Pantelimon 192 se adaugă că întrebarea era a Avvei Elien, pe când ea era a unui iubitor de Hristos.)

Răspuns: Ar fi fost pocăință, dacă ar fi mers să ceară iertare de la Domnul. Căci s-a spus: „Mergi întâi și te împacă cu fratele tău” (Matei 5, 24), cu acela căruia i-ai greșit,⁷⁰⁵ și nu cu altul. Dar el a făcut ceva și mai rău, căci, ducându-se, din deznădejde s-a omorât, și de aceea n-a fost primit din nou.

⁷⁰⁴ Deci mântuirea se capătă prin voia omului și se respinge tot prin ea. Se mântuiește cel care se apropie de Sfântul Trup și de Sfântul Sânge cu părere de rău pentru păcatele sale, iar cel ce se apropie cu nepăsare sau dispreț se osândește.

⁷⁰⁵ A cere iertare chiar celui căruia ai greșit e mai greu decât a-ți spune păcatul tău altuia. Dar iertarea, pe care i-o ceri și-ți vine de la el, te pune din nou în comunicare afectuoasă cu el. Căci, umilindu-te în fața lui, el te vede ieșind din dușmănia față de el. Dar câtă vreme cererea iertării e semnul unei pocăințe, care-ți înmoaie inima și prin ea dai o dovadă despre aceasta și celuilalt, și crezi că se poate înmuia și el, disperarea care duce la sinucidere e o învârtosare definitivă, întrucât nu mai crezi că celălalt și Însuși Dumnezeu se pot înmuia la inimă. Disperarea e o necredință în iubirea lui Dumnezeu și în capacitatea de iubire a semenilor.

466. *Întrebare: Stăpâne, spune-mi ce sunt voia lui Dumnezeu și îngăduința Lui? Și care este urmarea uneia și care, a celeilalte?*

Răspuns: Când îți vine vreo întâmplare care-ți pricinuieste necaz, cercetează dacă gândul te mustră pentru ceva din ceea ce ți se întâmplă. Și dacă nu te mustră, întâmplarea ți-a venit spre cercare, și aceasta este voia lui Dumnezeu. Dar de afli că gândul te mustră pentru ceva legat de întâmplare, necazul ți-a venit prin îngăduința lui Dumnezeu spre îndreptare (prin mustrare). Dar amândouă sunt folositoare omului.

467. *E bine, cum m-ați învățat, să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. Aceasta îl păzește pe om netulburat. Dar când vreunul slab ca mine vede un lucru pe cale de a nu reuși, el sau se tulbură, sau, dacă arată răbdare, se căiește, gândind că acel lucru n-a reușit din pricina răbdării lui. Care dintre cele două este cea mai bună? Și cum poate să se îndrepte acela? Și cum trebuie socotit că poate cineva să scape de tulburare?*

Răspuns: Zis-a Domnul: „Bucurați-vă când cădeți în felurite ispite” (Iacov 1, 2). Între feluritele ispite de care trebuie să se bucure omul este și aceasta: de este slab și nu poate avea răbdare, ca să se bucure de nereușita unui lucru și să se lase în voia lui Dumnezeu, mai întâi trebuie să lupte împotriva tulburării, spunându-și: „la aminte și nu te tulbura”. Iar de va fi voia lui Dumnezeu ca acel lucru să reușească, va reuși. Deci orice s-ar întâmpla, primește cu mulțumire. Căci niciun bine nu se împlinește prin străduința noastră, ci prin puterea și voia lui Dumnezeu. Totuși, Dumnezeu cere străduința noastră cea după El, nu cea însuflețită de vreo viclenie sau minciună, căci acestea sunt ale celui-rău.

468. *Întrebare: Când răsar în mine multe gânduri spurcate și mă tem să mă predau vreunuia dintre ele, ce să fac?*

Răspuns: Zi către Dumnezeu: „Stăpâne, iartă-mi tot ce gândesc împotriva voii Tale, fie cu știință, fie cu neștiință. Că a Ta este mila în veci. Amin”.

469. *Întrebare: Oare e bine sau nu să povestim totdeauna frumoasele istorisiri din Scriptură și din viețile Părinților?*

Răspuns: Că mierea e dulce este știut de toți. Dar nu e necunoscut nici un cuvânt din *Pilde*: „De afli miere, mănâncă atât cât e de trebuință, ca nu cumva, săturându-te, să o verși” (25, 16). Și sunt saci și saci. Este sac care cuprinde cincizeci de kilograme, și altul care cuprinde de trei ori pe atât. Dacă deci vrea cineva să silească pe cel care încapă cincizeci de kilograme să încapă de trei ori pe atât, nu va izbuti. Așa și aici. Nu putem face pe toți oamenii egali. Căci unul poate grăi fără să vatăme, altul nu poate aceasta. Deci mai mult decât toate este bună și frumoasă tăcerea. Și pe ea au cinstit-o și au îmbrățișat-o Părinții și prin ea au câștigat slava. Căci, arătând frumusețea ei și osânda care vine din vorbire, Iov a zis: „Voi pune degetul meu pe gură” (Iov 40, 4). Iar

înainte de el, patriarhul Avraam, după rostirea acelor frumoase rugăminți, a spus: „Sunt pământ și cenușă”, și: „Să nu-mi fie ceva, Doamne, de voi mai grăi o dată” (*Facerea* 18, 27 și 32), arătând tăcerea de după aceea.

Dar fiindcă, din pricina slăbiciunii noastre, noi n-am ajuns să pășim pe calea desăvârșită a acelor, să grăim cele care ne ajută la zidire din „Cuvintele Părinților” și să nu ne aruncăm în istorisirea celor din Scripturi. Căci lucrul acesta e primejdios celui neștiutor. Fiindcă acelea s-au grăit în chip duhovnicesc, și cel trupesc nu poate deosebi cele duhovnicești (cf. *1 Corinteni* 2, 14), și s-a spus: „Litera omoară, iar Duhul face viu” (*2 Corinteni* 3, 6). Să alergăm deci la „Cuvintele Părinților” și vom afla folosul cuprins în ele. Și acestea să le grăim în chip prescurtat, aducându-ne aminte de cel care a spus: „Din multa vorbire nu lipsește păcatul” (*Pilde* 10, 19). Și chiar dacă ne-ar spune gândul că cuvintele sau istorisirile sunt frumoase, să ne aducem aminte că nu suntem lucrători ai celor grăite de noi și să socotim că, chiar dacă zidim pe alții grăind acestea, ne osândim și mai mult, nefiind lucrătorii acelor.⁷⁰⁶ Dar aceasta să nu ne împiedice de la convorbirea despre cele dumnezeiești. Căci e mai de folos să stăm de vorbă despre acelea, decât despre cele fără rost, însă, ca să nu cădem în semeție sau în gândul de a ne lăuda, trebuie să ne socotim așa cum suntem de fapt, ca neîmplinitori ai celor grăite, deci ca unii care le grăim spre osânda noastră.⁷⁰⁷ Dar atât despre aceste greșeli, cât și despre altele. Să rugăm pe Dumnezeu: „Nu mă judeca pe mine, care am grăit acestea”.

470. Întrebare: Sunt unele lucruri indiferente: nici păcătoase, nici folositoare, ca de pildă neorânduiala din oraș, sau pacea din el, sau buna lui propășire, sau războaiele, sau altele de felul acesta. Oare e fără rost a vorbi despre acestea?

Răspuns: Dacă despre lucrurile bune e mai de folos tăcerea, cu atât mai mult despre cele indiferente. Dar dacă nu putem tăcea, ci suntem biruiți de dorința de a vorbi, să nu zăbovim în convorbirea despre ele, ca să nu cădem, din multa vorbire, în cursa dușmanului.⁷⁰⁸

⁷⁰⁶ Ne osândim și mai mult când alții devin împlinitorii celor spuse de noi, căci prin aceasta se dovedește că ele pot fi împlinite de oameni și că, deși nouă ne sunt mai cunoscute cele despre care grăim, nu le împlinim. Rămânem exteriori celor grăite de noi, iar prin aceasta, mincinoși. Ferice însă de cei care nu se lasă influențați de pilda de mincinoși pe care le-o dăm, căci, apărând puțința de împlinire a cuvintelor chiar împotriva celor care le rostesc ca niște mincinoși, le împlinesc.

⁷⁰⁷ Cei ce grăiesc cele bune fără să le îplinească sunt de două categorii: unii care de fapt nu se silesc să le îplinească, și prin aceasta își atrag osânda, și alții care, chiar dacă se silesc să le îplinească, își dau seama că nu le împlinesc în mod deplin și deci se socotesc osândiți. Cel ce se socotește vrednic de osândă nu e atât de osândit ca cel care nu se socotește vrednic de ea.

⁷⁰⁸ De câte ori n-am experiat că discuțiile nu numai că ne-au făcut robi demonilor

471. *Întrebare: Fiindcă de multe ori lucrurile indiferente mă duc la vorbărie, în care nu se poate ocoli păcatul, ce să fac?*

Răspuns: Să ținem măsura în felul acesta: de știm că am vorbit o dată, biruiți de un gând, să ne oprim a doua oară, pe cât e cu putință; de suntem biruiți și a doua oară, să ne pregătim să ne oprim a treia oară. Și așa, să ne pregătim pentru oprirea de la toate convorbirile următoare. Căci de va ajunge numărul lor până la zece, dacă cineva a fost biruit în nouă, dar s-a oprit de la una, a ajuns mai bun decât cel ce a fost atras în toate cele zece.

472. *Întrebare: De mă aflu cu unii care vorbesc despre vreun lucru trupesc sau duhovnicesc, ce să fac? Să vorbesc sau nu?*

Răspuns: De ai ajuns la o întâlnire cu unii care vorbesc despre vreun lucru lumesc sau duhovnicesc, dă-le părerea că zici și tu ceva ce nu aduce nicio vătămare sufletului. Dar păstrează grija de a te feri de laudele lor. Aceasta, ca să nu fii socotit de ei tăcut și să ai o greutate din aceasta.⁷⁰⁹ Dar, făcând aceasta, ia seama ca, vorbind puține, să nu osândești pe aceia, ca vorbind multe. Căci nu știi dacă vorba pe care ai spus-o nu te împovărează pe tine mai mult decât pe aceia multele lor cuvinte.

473. *Întrebare: De unde îmi vine faptul că vorbesc cu cineva despre un lucru cu tulburare și că, deși mă căiesc, cad iarăși fără voie în aceeași greșeală? Mă mai necăjește apoi lăncezeala (akedia).*

Răspuns: Aceasta vine din a nu avea inima noastră în lucrare.⁷¹⁰ De aceea cădem și în lăncezeală, și în alte multe rele.

474. *Întrebare: Marele Bătrân a spus că, de simte cineva tulburare în gândul său, chiar până la a treia oară, aceasta vine de la cel-rău. Lămurește-mi aceasta.*

Răspuns: De gândești să faci ceva și vezi o tulburare în gând și, chemând numele lui Dumnezeu chiar de trei ori, aceasta stăruie, înțelege că lucrul pe

în păcatele pe care le-am săvârșit în cursul lor, ci ne-au produs și dușmani văzuți, pentru că am spus vreun lucru care n-a plăcut celor de față sau celor absenți, cărora s-au comunicat acelea?

⁷⁰⁹ Dacă le dai impresia că taci cu voia, aceia te pot socoti mândru și că-i jighești. De smerenie ține să-ți faci chiar smerenia neobservată.

⁷¹⁰ Tulburarea pusă în convorbire vine din a nu avea pomenirea lui Dumnezeu sau a lui Iisus în inimă, din a nu fi concentrat în tine în vreme ce vorbești sau în gândul la păcatele tale și la datoria de a te smeri. De aici vine pasiunea (tulburarea) pusă în convorbire. Prea dăm multă importanță celor pe care le spunem și nouă, ca și când de noi ar depinde ca să se cunoască adevărul lor.

care vrei să-l faci e de la cel-rău și să nu-l faci.⁷¹¹ Iar dacă, de-abia după ce ai hotărât să-l faci, se naște o tulburare și gândul e biruit de ea, nu-ți este de folos să faci nici atunci ceea ce ai hotărât.⁷¹² Căci nimic ce se face cu tulburare nu place lui Dumnezeu. Iar dacă cineva se împotrivește tulburării,⁷¹³ nu trebuie să socotească lucrul numaidecât vătămător, ci să cerceteze de e bun sau rău. Și de nu e bun, să renunțe. Iar de vede că e bun, să-l facă, disprețuind tulburarea prin ajutorul lui Dumnezeu.

475. *Întrebare: Mi se întâmplă să intru în vorbă cu cineva și, după ce am început convorbirea, se ivește tulburarea. Ce să fac? Căci dacă mă opresc ca să cercetez cuvântul, să aflu, cum ai spus, de e bun sau rău, sunt disprețuit de cel care mă ascultă, pentru că am tăcut.*

Răspuns: De nu-ți este vădit că e păcătos cuvântul, trebuie să-l duci la capăt, dar după aceea să cercetezi de ai vorbit rău. Și dacă afli că da, îți vei pedepsi gândul de-a fi vorbit, osândindu-te ca unul ce ai grăit rău, ca să nu mai faci aceasta. Căci s-a scris: „Fiule, ai păcătuیت, să nu o mai faci” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 21, 1). Și, de acum, ia seama să cugeți dacă cele care se grăiesc se spun spre folos, și numai după aceea primește convorbirea. Iar dacă-ți este vădit că cuvântul este păcătos, atunci silește-te să tai cuvântul, chiar dacă nu se ivește vreo tulburare, fie făcându-te că ai uitat, fie mutând cuvântul la alt conținut mai de folos, ca să nu cazi în osânda legată de el.⁷¹⁴

476. *Întrebare: Ai spus, părinte, că, înainte de a începe convorbirea, trebuie să-mi cercetez gândul. Dar ce să fac când trebuința cere să spun cuvântul sau atunci când mă aflu într-o convorbire, ca să nu par că m-am închis în tăcere, ci că vreau să spun și eu ceva despre cele care se grăiesc, mai ales când nu observ un păcat vădit în cuvânt, ci mi se pare că e bun sau nici bun, nici rău? Ce poruncești să fac, odată ce nu am vreme să deosebesc bine de este în el vreun păcat?*

Răspuns: Dacă cuvântul pare bun sau măcar nici bun, nici rău, și trebuința cere să-l spui, spune-l, afară de cazul că vezi că din cuvânt îți va veni o slavă deșartă sau că cei care te aud te vor lăuda în oarecare fel. În acest caz,

⁷¹¹ Înțelege că e un lucru pe care simți că-l faci cu plăcere, cu lăcomie, cu pasiune.

⁷¹² În primul caz, tulburarea apare chiar unită cu gândul; în al doilea, ea apare după gând.

⁷¹³ Deci nu e luat cu totul în stăpânire de ea.

⁷¹⁴ Tulburarea e pricinuită de slava deșartă sau de păcatul asociat cu cuvântul pe care-l spui, sau cu fapta pe care o faci. De aceea unde e tulburare nu este de față Dumnezeu, sau simți că nu ești în stare de pace cu Dumnezeu. Căci Dumnezeu e Izvorul păcii, pentru că vrea să-i țină pe toți în unirea condiționată de smerenia tuturor.

trebuie să convingi gândul să nu primească slava deșartă. Dar dacă vezi că ești biruit de ea, îți este de folos mai degrabă să taci, decât să te vatăme.

477. *Întrebare: Mi-ai arătat, părinte, cum cele făcute cu tulburare sau din slavă deșartă sunt de la draci. Și mulțumesc Domnului, Care m-a luminat prin învățătura voastră duhovnicească și ne-a hărăzit nouă, celor păcătoși, să cunoaștem calea vieții prin sfinți. Dar te rog să mă înveți și aceasta: Ce este îndreptățirea de sine?*

Răspuns: Îndreptățirea de sine este fapta care nu e vrednică de laudă, fiindcă tăgăduiește păcatul, precum o vedem la Adam, la Eva, la Cain și la cei asemenea. Căci, păcătuiind și vrând să se îndreptățească⁷¹⁵ pe ei înșiși, au tăgăduit păcatul.

478. *Întrebare: Se întâmplă uneori că un gând nu numai că îmi aduce o tulburare, dar mă împinge și să fac un lucru sau să spun un cuvânt. Dar se întâmplă și aceea că, dimpotrivă, mă împiedică să isprăvesc cuvântul sau lucrul, sau se opune când vreau să-l întrerup. Ce să fac atunci?*

Răspuns: Am spus înainte că tot cuvântul și lucrul trebuie cercetat de e bun sau nu. Aceasta să ne facă să disprețuim toate celelalte. Căci, de este bun, fă-l. Iar de nu e bun, nu-l face. Dar ca ceea ce e bun să nu se facă cu tulburare, trebuie cercetat gândul care te îndeamnă, pentru ce motiv vrea să faci aceasta. Și dacă vei cerceta cu frica lui Dumnezeu, nu te va lăsa Dumnezeu să rătăcești. Căci cum te-ar lăsa, când El Însuși a jurat, zicând: „Eu sunt viu, zice Domnul Dumnezeu (...), oare voiesc Eu moartea păcătosului (...) și nu mai degrabă să se întorcă (...) și să fie viu” (Iezechiel 18, 23)? Nu te va lăsa, mai ales dacă te vede cercetând gândul cu privire la mântuirea sufletului și la întoarcerea spre El. Cheamă deci în toate numele Lui.

479. *Întrebare: Se întâmplă că uneori chem numele lui Dumnezeu și totuși îmi rămâne în gând o greutate în privința aceasta. De câte ori trebuie deci să-L chem?*

Răspuns: Îți ajunge o dată sau de trei ori, și mai mult nu. Iar dacă greutatea rămâne, nesocotește-o, căci e de la draci, iar aceasta o spun: atunci când nimic nu te împiedică să grăiești sau să faci lucrul, pentru că el e bun sau

⁷¹⁵ Îndreptățirii de sine Sfântul Apostol Pavel îi opune îndreptățirea prin Dumnezeu, care vine din credința în El, și nu din sine însuși. Dar a aștepta îndreptățirea de la Dumnezeu, și nu de la sine, implică smerenia și, odată cu aceasta, gândul de a nu se socoti cineva pe sine îndreptățit prin credința lui. Îndreptățirea în acest sens este o nădejde, nu o siguranță plină de mândrie. Cineva e îndreptățit atunci când nu se socotește încă îndreptățit, nici măcar de Dumnezeu, cum e cazul în luteranism, căci se simte mereu păcătos.

indiferent, atunci ajunge să chemi numele lui Dumnezeu o dată sau cel mult de trei ori.⁷¹⁶

480. *Întrebare: Când voiesc să spun sau să fac un lucru bun și, temându-mă să nu se nască în mine o tulburare⁷¹⁷ din pricina lui, renunț, oare fac bine, sau rău?*

Răspuns: Când, având să faci sau să spui un lucru, te temi ca nu cumva să se miște în tine vreo tulburare din el, și de aceea renunți, nu faci bine. Căci îți dai spatele vrăjmașului (nu-l înfrunți) și nu scapi de tulburare. Fiindcă nu va înceta să-ți nască o tulburare din orice lucru și patima se va face și mai rea. Dar dacă faci lucrul cu rugăciune și cu frică de Dumnezeu,⁷¹⁸ ajutorul Lui va pune capăt tulburării.

481. *Întrebare: Mi-ai spus, părinte, că e bună tăcerea. Pe de altă parte, că, dacă mă voi folosi de ea, voi părea că fug, și deci mă vatăm. Cum să înțeleg acestea?*

Răspuns: Când ții tăcerea din nevoință, atunci e bună. Când însă nu din pricina aceasta, ci temându-te de tulburare, e vătămătoare.⁷¹⁹

482. *Întrebare: Fiindcă Dumnezeu l-a făcut pe om liber și nu-l silește să facă ceea ce e drept, spune-mi, părinte, cum îl ajută pe cel căruia i se face nedreptate? Și cum s-a zis: „Domnul risipește gândurile popoarelor și leapădă sfaturile stăpânitorilor” (Psalmii 52, 10)? Și roagă-te pentru mine să mă izbăvesc de necredința diavolească și să prețuiesc învățătura voastră duhovnicească.*

Răspuns: Dumnezeu, din pricina libertății, nu silește pe om să facă ceea ce e drept. Dar dacă e nedreptățit cândva, și e vrednic să fie izbăvit de nedreptate, Dumnezeu împiedică pe cel care-i face nedreptate și nu-i socotește aceasta spre dreptate, pentru reaua lui hotărâre și pentru că a ales să facă nedreptate.⁷²⁰ Așa, caldeii au nedreptățit pe cei din jurul lui Azaria,

⁷¹⁶ Numele lui Dumnezeu trebuie chemat neîncetat, dar ajunge și de trei ori pentru a grai sau a face un anumit lucru bun sau indiferent.

⁷¹⁷ Tulburarea, despre care zice că se poate naște ori de câte ori e pe cale să se spună sau să se facă un lucru bun, e slava deșartă.

⁷¹⁸ Când nu vrei să spui sau să faci un lucru de frica ispitei, spune sau împlinește mai bine acest lucru cu rugăciune și cu frica de Dumnezeu, decât să-l eviți din teama de slavă deșartă.

⁷¹⁹ Fiecare faptă poate fi bună sau rea. Depinde de împrejurări, de motive etc. Hotărârea de a o face sau nu trebuie luată cu dreaptă socoteală. Când taci ca să faci un efort de creștere spirituală, e bine. Dar când taci de teama slavei deșarte, nefolosind pe cineva, nu e bine.

⁷²⁰ Dumnezeu nu silește pe om să facă binele, pentru că îi respectă libertatea pe

aruncându-i în cuptorul de foc, dar fiindcă aceștia erau vrednici să fie izbăviți, Dumnezeu i-a cruțat și a împiedicat focul să-i nedreptățească, însă nu punem dreptatea care li s-a făcut acestora pe seama caldeilor, odată ce voia lor era rea, ci pe seama lui Dumnezeu, Care a risipit sfaturile popoarelor pentru cei ce se tem de El. Căci chiar dacă se împiedică răul pentru cei buni, cei nedrepți își iau cu dreptate plata pentru răutățile nedreptăților. Ia seama să nu te rătăcești de la adevărul la care te conduce Dumnezeu slavei prin rugăciunile sfinților. Amin.

483. *Întrebare: Un frate care lucra împreună cu altul a fost lovit de acela, prin lucrarea diavolului. Și, tulburat din această pricină, voia să se despartă de împreuna-lucrare cu el și a întreat pe marele Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, despre ceea ce m-ai întreat, îți spun să nu te tulburi ca să faci ceva cu tulburare, mai ales în privința unui om tulburat el însuși de gânduri și de pizma diavolului, precum ai fost și tu ispitit și infuriat, în acele clipe, de gânduri. Căci dacă îți aduci aminte cum ai pățimit și tu atunci, nu vei disprețui nici pe fratele tău pentru ispita suferită de el. Căci mulți îmbolnăviți, prin îngrămădirea sângelui la creier de o aprigă fierbințeală, gândesc și vorbesc orice, fără să știe; ba și înjură persoanele sănătoase care le slujesc. Căci îi stăpânește boala, cum s-a întâmplat și acum. Și dacă îi spune cineva unui astfel de bolnav de doctorie, nu primește doctoria. Căci nu știe ce-i este de folos. El ia ca nebunie cele care i se spun de către cineva și, înjurând și mâniindu-se și cerând mâncăruri vătămătoare sau ne folositoare, nu știe ce face. Așa e cu cel ispitit. Chiar dacă-și pierde sufletul, nu știe. Chiar dacă înjură și disprețuiește pe sfinții care pătimesc împreună cu el pentru sufletul lui, nu știe. Căci el s-a învățat în boala care-i vine de la vrăjmașul, care mereu îi întoarce lucrurile pe dos, până ce-l face să tăgăduiască și pe Dumnezeu Însuși. Așa și în cazul acesta. Dar știind aceasta, Dumnezeu ne lasă, din iconomie, să fim ispitiți, ca să ne arătăm Lui probați, purtând pe aproapele în vremea neputinței lui simțite și spirituale. Căci s-a spus: „Purtați-vă greutatea unii altora și așa veți împlini legea lui Dumnezeu” (*Galateni 6, 2*). Deci dacă vrea să

care i-a dat-o; pentru că nu l-a făcut ca pe un obiect. Dar îl pedepsește atunci când folosește rău libertatea sau îngăduie ca el să sufere ca să se îndrepte în folosirea bună a libertății. De aceea îl lasă multă vreme să facă nedreptăți, dar îi ajută într-un anumit fel pe cei nedreptățiți de el, dându-le alte satisfacții sau izbăvind-i de nedreptate, dar numai dacă sunt vrednici. Și astfel, cei care-i nedreptătesc slujesc ca unelte pentru pedepsire și deci, poate, și pentru îndreptarea lor. Oamenii își fac astfel, prin reaua folosire a libertății, și rău unii altora, dar se și ajută chiar prin aceasta să se îndrepte, dacă vor. Căci nu Dumnezeu Însuși îi pedepsește și îi îndreaptă prin pedepse, ci se folosește de ei înșiși. Adică se folosește nu numai de libertatea lor bine folosită, ci și de cea rău folosită. Într-un fel, Dumnezeu limitează răul prin el însuși. Însă, în iad, niciun bine nu va mai veni în nimeni, răul va fi fără sfârșit.

ajute cineva pe un bolnav, aceasta nu constă în a face voia lui și în a-i da cele care-l vătămă, ci în a purta înjurăturile lui și în a avea grijă să nu-i dea ceva vătămător.⁷²¹ Deci așa trebuie făcut și acum. Nu în a face voia celui bolnav constă grija față de el, ci în a te ruga pentru el. Și dacă nu ești în stare, roagă pe cei ce pot, ca să ceară lui Dumnezeu să-l izbăvească de ispita care-i vine de la vrăjmașul. Și, făcând așa, vei fi ca Marta și Maria, surorile lui Lazăr, care L-au rugat pe Domnul să-l învieze pe fratele lor. Și de va face cineva aceasta, să nu cugete ceva mare despre sine. Pentru că el face pentru acela ceea ce fac alții pentru el.⁷²² „Căci cu ce măsură va măsura cineva, cu aceea i se va măsura”⁷²³ (Luca 6, 38). Și nu socoti că, dacă ai fost lovit de un altul, ai suferit mare lucru, căci Însuși Domnul cerului și al pământului a fost lovit. Și toate cele următoare. Nu te lăsa clintit, ca să te muți din locul tău și să te desparți de fratele tău. Căci aceasta nu e după Dumnezeu, ci plinirea voii diavolului. Iar dacă faci aceasta, tot nu vei avea odihnă, ci-ți va fi și mai rău, căci din rău nu iese niciun bine. Iar aceasta este nesupunere și lipsă de cumințenie: „Căci unde este ceartă și zavistie, acolo e neorânduială și tot lucrul rău” (Iacov 5, 16). Nimeni nu se tămăduiește prin acestea în veac, ci numai cel ce-și taie voia și luptă să nu iscodească pe aproapele, nici să spună vreodată: „Ce este aceasta sau aceea?” Iar cel care zice: „Și eu vreau aceasta” se face fiu al diavolului și străin de Dumnezeu, căci e vădit că vrea să facă voia sa, și nu a lui Dumnezeu.⁷²⁴ Îmbărbătează-te, frate, și Dumnezeu te va acoperi. Și roagă-te

⁷²¹ Să primești batjocurile celui ce, bolnav fiind, îți cere lucruri care-l vătămă, și să nu-i răspunzi la fel, căci aceasta îl îmbolnăvește și mai mult. Să fii blând cu el, dar să nu-i împlinești poftele necuvenite, făcând voia lui cea rea.

⁷²² Toți avem nevoie să fim suportați de alții. De aceea, nu e cazul să socotim că facem un lucru mare când îl suportăm pe altul și ne rugăm pentru el. Nu te mândri când ai făcut bine altora, căci și ție ți-a făcut Dumnezeu bine prin alții, iar tu tot prin Dumnezeu l-ai făcut acelora. Dar nu te mândri nici când ai suferit ceva de la alții, căci și Domnul a suferit de la alții, și prin aceasta a voit să-i tămăduiască. Deci El este Cel care suferă și în tine, când suferi tu de la altul fără să răspunzi la fel, ca să-l vindece prin tine. Domnul se folosește de noi când ne facem bine și tot El suferă când suferim fără ripostă unii de la alții, ca să ne vindecăm. Domnul cerului și al pământului, suferind bătăile altora fără să răspundă la fel, a arătat că adevărata mărime constă în a suporta loviturile altora, ca aceia să fie vindecați prin pilda acestei supreme iubiri. Noi de obicei facem altfel: cu cât suntem mai mari, cu atât suferim loviturile altora mai puțin. Aceasta arată că ceea ce socotim noi ca mărime nu e mărime adevărată, pentru că nu poate vindeca.

⁷²³ Când faci un bine altuia, nu faci decât să te achiți de binele pe care ți l-au făcut alții. Iar Cel ce face bine prin oameni e Dumnezeu. El vrea să ne prindă prin aceasta ca agenți activi în circuitul binelui dintre noi. Căci numai angajându-ne și pe noi în binele pe care-l voiește să se săvârșească, ne facem și noi buni.

⁷²⁴ A-și face cineva voia sa înseamnă a face voia diavolului și a deveni fiul lui. Căci o

din tot sufletul pentru fratele tău și iubește-l pe el în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

484. *Cerere: Un frate a cerut aceluiși mare Bătrân să se roage pentru el, zicând: Iartă-mă, că te stingheresc atât. Dar cred în Dumnezeu că, prin rugăciunile tale, mă voi întări și nu te voi mai stingheri atât.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toți câți sunt fiii ai lui Dumnezeu sunt, fără îndoială, și moștenitori ai bunătății, ai răbdării, ai îndurării, ai iubirii de oameni și ai iubirii Lui. Căci, dacă sunt fiii ai lui Dumnezeu, sunt și dumnezei⁷²⁵ (cf. *Psalmii* 81, 6). Și de e Dumnezeu lumină, sunt și ei luminători. Deci dacă Dumnezeu e stingherit și îngreunat când e rugat, aceasta se întâmplă și cu ei. Iar dacă, nefiind rugat, Dumnezeu Se întristează, iar fiind rugat Se bucură, aceasta se întâmplă și cu ei. „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși”, zice Vechiul Testament (*Leviticul* 19, 18). Iar cel Nou, arătându-ne desăvârșirea, zice: „Să ne punem sufletul unii pentru alții”, așa cum Cel desăvârșit și Fiul lui Dumnezeu Și-a dat viața pentru noi⁷²⁶ (cf. *Ioan* 5, 16).

voie proprie care nu e una cu voia lui Dumnezeu e una cu voia diavolului. Propriu-zis, voia adevărată a omului coincide cu voia lui Dumnezeu. Prin voia aceasta omul dărmă zidul dintre el și Dumnezeu. Voia sa, dimpotrivă, îl dezbină de Dumnezeu și de ceilalți. Voia adevărată a omului este cea care-l unește cu Dumnezeu și cu semenii. Căci Dumnezeu i-a făcut pe toți pentru unirea cu Sine și în Sine. Aceasta e voia cea puternică a omului: a nu-și lăsa voia târâtă de patimile egoiste, care-l despart de Dumnezeu și-l închid în egoismul său.

⁷²⁵ Sunt stăpâni pe ei înșiși, nerobiți patimilor, sunt liberi. În aceasta se întâlnesc cu Dumnezeu într-o unică libertate a iubirii. Ei sunt atunci și buni, căci numai cei slabi sunt temători de alții, deci răi. Ei nu respiră în largimea iubirii netemătoare a lui Dumnezeu. Undeva trebuie să fie o astfel de înălțime ridicată peste toate cele supuse legilor și peste cei care cad sub robia patimilor. Numai prin acea realitate personală, liberă de toate servituțile posibile, pot să se ridice și oamenii la libertate.

⁷²⁶ Desăvârșirea lui Dumnezeu s-a arătat în faptul de a fi dat pe Fiul Său întrupat la moarte pentru noi. Iar desăvârșirea Fiului întrupat s-a arătat în a-Și fi dat viața Sa omenească pentru noi. Într-un fel, dacă Dumnezeu continuă să fie desăvârșit, El trebuie să continue să sufere pentru noi, să fie în stare de jertfă pentru noi. Iar noi, dacă vrem să fim desăvârșiți ca El, trebuie să facem la fel. De aceea primim în noi starea de jertfă. Prin jertfă ieși din închisoarea proprie și deschizi poarta altora. Jertfa înseamnă largirea în iubire, cucerirea adevărată a altora. Desăvârșirea constă în puterea de a cuceri pe toți, lăsându-i liberi, făcându-i și pe ei posesorii tuturor bunurilor tale. Prin rugăciune Îi arătăm, la fel, lui Dumnezeu că ne deschidem și noi Lui. Iar prin rugăciunile adresate sfinților le arătăm și lor aceasta. Prin rugăciuni contribuim și noi la opera unificării între noi, voită de Dumnezeu. Și pentru Dumnezeu e o bucurie să-L rogi, căci prin aceasta îți arăți încrederea și iubirea de fiu, și Dumnezeu te primește cu iubire, căci este El Însuși, ca Treime, iubire, și așa se arată și în fapta creației și în grija Lui față de creație.

Deci când sfinții sunt rugați, se bucură, ca unii care sunt desăvârșiți, precum și Tatăl lor desăvârșit este. Cereți deci lor și vă vor da fără preget, căci nu sunt moleșiți⁷²⁷ și trândavi ca mine. Și rugați-vă să fiu și eu printre ei. Și voi ruga pe Dumnezeu să vă împlinească cererile voastre, mai întâi puterea de Sus și iubirea față de El, și să vă sprijine în frica Lui⁷²⁸ și în credința inimilor voastre. Rămâneți deci neîndoielnici, așteptând mila Lui. Și El „va face mai mult decât prisositoare cele pe care le cerem și le pricepem noi” (Efeseni 3, 20). Căci a Lui este slava în veci. Amin.

485. *Întrebare: Un frate a rugat pe Avva mănăstirii, în care se aflau sfinții Bătrâni, să-i dea o chilie apropiată, și Avva a binevoit să-i dea. Între timp, a întâlnit un monah, care l-a rugat să locuiască într-o chilie lângă el. Fratele a răspuns că nu poate face aceasta fără voia Bătrânilor și a Avvei, care a hotărât să-i dea această chilie. Și, venind, l-a întrebat pe celălalt Bătrân ce trebuie să facă.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Domnul nostru ne-a poruncit să avem pe alții mai presus de noi⁷²⁹ (cf. Filipeni 2, 3). Dacă deci, pentru dragostea pe care o avem după Dumnezeu pentru tine, ți-am spus să locuiești lângă noi, ți-am arătat cu fapta că noi suntem mai presus de fratele. Dar dacă-ți spunem din nou: „Rămâi lângă acela”, iubirea ta poate socotește că te respingem de la noi ca neavând dragoste față de tine. Dar tu judecă vecinătatea locurilor și folosul sufletului tău din ele, și ține seama de cuvântul Apostolului: „Probându-le toate, țineți ce este bine” (1 Tesaloniceni 5, 21). Acestea le-am grăit din dragostea cea după Dumnezeu. Iartă-mă, fratele meu, pentru Domnul.

486. *Întrebare către marele Bătrân: Un monah oarecare, care locuia într-o chilie străină, și-a clădit lui o chilie în apropiere. Și venind la el un frate ce avea nevoie de o chilie, l-a îndemnat pe acela să locuiască în chilia clădită de el. Dar acela ceru să i se dăruiască acea chilie cu contract. Și s-a învoit să i-o dăruiască, dacă vor îngădui Bătrânii aceasta. Dar cu condiția ca el să scoată din fântâna de lângă ea, în fiecare săptămână, două urcioare de apă. Și l-a întrebat pe marele*

⁷²⁷ Iubirea nu obosește, ci, practicându-se, crește. Numai prin aceasta omul crește duhovnicește cu adevărat.

⁷²⁸ Frica de Dumnezeu nu-i o slăbiciune, ca frica de oameni, ci tărie față de oameni, capacitate de a-ți dăruia până și viața pentru Dumnezeu. Ea te sprijină prin siguranța vieții netrecătoare în Dumnezeu. Cel sprijinit în frica de Dumnezeu nu tremură în fața oamenilor și lumii, căci nu se sprijină pe trestia unei vieți, pe care o vezi cum se clatină și înaintază în veștejire.

⁷²⁹ De aici rezultă că trebuie să avem grijă de alții mai mult decât de noi, să-i prețuim mai mult ca pe noi. Numai așa se poate explica porunca de a ne jertfi pentru alții cum S-a jertfit și Hristos (cf. 1 Ioan 3, 16).

Bătrân despre aceasta.

Răspunsul lui Varsanufie: Aceasta nu se potrivește călugărilor. Căci de voiți să faceți contract între voi, veți ajunge poate și la judecată, ceea ce nu e fapta iubirii. Deci fratele să locuiască în chilie fără contract. Iar de va voi stăpânul chiliei cândva să-l scoată, acela să iasă cu smerenie, fără împotrivire. Iar dacă stăpânul chiliei va veni să-și umple cele două urcioare cu apă, și cel care locuiește în chilie nu-i va îngădui, să nu se tulbure, ci să-i facă metanie și să-și ducă urciorul gol, spunându-i: „Iartă-mă, frate, pentru Domnul, că te-am supărat, și roagă-te pentru mine”. Și să ia seama să nu se tulbure după aceea de mânie. Și, pentru smerenia lui, îl va apăra Dumnezeu de dușmănia de la diavolul și pe fratele lui, care va fi împins să alerge după el și să-i pună metanie, și așa se va apleca și-i va umple urciorul sau îl va și purta împreună cu el. Și așa, dragostea lui Dumnezeu îi va acoperi pe amândoi și-i va mântui pe ei iubitorul de oameni Dumnezeu.

487. Întrebare: Chilia are nevoie de reparații. Oare trebuie să cheltuiască pentru ele cel ce locuiește în ea, chiar dacă nu este a lui, ci se așteaptă să iasă din ea de la o zi la alta?

Răspuns: Dacă cineva se gândește că toate câte le are sunt ale lui Dumnezeu și comune tuturor celor credincioși, și că nimeni n-are ceva al său, nu trebuie să cugete așa. Căci aceasta ține de un cuget trupeș. Pentru că, chiar dacă a apucat să cheltuiască ceva și nu va rămâne acolo, alt frate, având odihnă din partea aceasta, va binecuvânta mereu pe cel care a cheltuit și s-a ostenit în acest loc. Căci, dacă socotim cu adevărat cele spuse: „Cu măsura cu care măsori, ți se va măsura” (Luca 6, 38), și: „Va răsplăti fiecăruia după faptele lui” (Psalmii 61, 11), și iarăși: „Să-ți dea ție după inima ta” (Psalmii 19, 4), nu-l va lăsa pe acela să se apropie în zadar, ci va striga mereu către el: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi trece cu vederea” (Iosua 1, 5).

488. Întrebare: Un frate a întrebat pe același mare Bătrân: „Iartă-mă, stăpâne părinte, că îndrăznesc să vorbesc. Văd pe domnul Avva că iubește pe unul mai mult decât pe mine, și gândul acesta mă supără șoptindu-mi că vrea să placă unor oameni. Căci orice cer unii, le dă, iar mie nu-mi dă. Odată am cerut o fereastră, și nu mi-a dat. Și altă dată, puțin var, și nu mi-a dat, iar altora le-a dat. Oare de ce face aceasta? Și ce să răspund gândului?”

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, e nevoie de răbdare. Căci a spus Domnul: „Întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre” (Luca 21, 19), iar Apostolul: „Aveți nevoie de răbdare” (Evrei 10, 36). Dacă Dumnezeu a voit să te încerce de poți răbda ceva, tu te arăți neavând răbdare. Câți ani ai viețuit astfel în chilie și n-ai spus nimic? Iar văzând pe altul făcând ceva, îndată te aprinzi ca de foc. Pentru ce n-ai spus gândului: „Am stat așa tot timpul, nu voi mai răbda puține zile?” Dacă-ți spune gândul: „Și de ce a făcut altora?”, răspunde-i: „Acea

sunt sfinți, iar eu sunt un nevrednic și vrednic de tot necazul". Dacă îl socotești pe Avva al tău căutând la față, fără să fie așa, îți pierzi sufletul.⁷³⁰ Iar de căut la față, nu tu vei da răspuns pentru el, ci el va da pentru tine. Iar cel care cere un lucru trebuie să cerceteze vremea și împrejurările și puțința de a se folosi de el. Și atunci va afla de ce nu i se dă ceea ce vrea. Iar de nu află, nu trebuie să învinovățească pe alții, ci pe sine însuși, zicând: „Eu sunt cel nevrednic”. Și vei afla ieșire din acel gând, frate. Aceasta este calea celor ce voiesc să se mântuiască și să viețuiască după Dumnezeu.

489. Un bătrân dintre părinți locuia în mănăstirea în care se aflau sfinții Bătrâni. Și, întrebat fiind de slujitorul lui: „Ce voiești să-ți fac de mâncare?”, a răspuns cu mânie: „Fă ce vrei!” și s-a supărat fratele, neștiind ce să facă. Și a întrebat pe marele Bătrân: Oare face bine zicând așa sau nu?

Și i-a răspuns:

Nu-mi este mie îngăduit să osândesc pe cineva, căci fiecare își poartă povara lui. Dar precum mi se pare, un astfel de răspuns pricinuieste supărare aproapelui, chiar dacă îl dă pentru nevoie. Bătrânul trebuia mai degrabă să spună fratelui cu smerenie: „Acest lucru mi-ar plăcea azi”. Și chiar dacă fratele l-ar face fără gust și i l-ar servi rău, trebuie să-i mulțumească. Căci fie că fratele face lucrul bine, fie rău, dacă acela se supără cu mânie, acesta e un lucru mai rău decât toate patimile. Fiindcă el se mânie fără judecată, și aceasta nu este din cunoștința lui Dumnezeu, ci mai degrabă din lucrare diavolească. Totuși, cel ce slujește trebuie să fie cu îndelungă-răbdare. Căci tot cel ce poartă pe fratele său cu frica lui Dumnezeu are pe Duhul lui Dumnezeu odihnind asupra lui.⁷³¹

490. Același frate, fiind cinstit și mângâiat după frica lui Dumnezeu de Avva și de frăția mănăstirii, nu s-a simțit tămăduit, ci, necăjindu-se mai mult și socotindu-se nemângâiat după cuviință, a plecat pe ascuns. Iar ei, cunoscând după aceea unde viețuiește, au voit să meargă la el și să-l roage să se întoarcă la ei, căci au auzit că e necăjit. Și l-au întrebat pe marele Bătrân, spunând și cele ale Apostolului: „Ca nu cumva, din prea mare întristare, să fie copleșit unul ca

⁷³⁰ „A-și pierde cineva sufletul” înseamnă și a nu mai avea „suflet”, a deveni om „fără suflet”. Aceasta înseamnă a deveni nesimțitor și sălbatic ca o fiară. Dar aceasta e un chin al omului și pentru el, și pentru alții. Acest om nu mai știe de sine, se înstrăinează de sine, se alienează. Așa se pierde sufletul în iad.

⁷³¹ A suporta pe fratele care te necăjește e singurul mijloc de a-l potoli. A fi tare în acest sens este singurul mijloc de a-i comunica putere. Duhul, Care Se odihnește asupra Fiului, Se odihnește și asupra celor ce se alipesc de Fiul, dându-le odihnă prin mângâierea adusă de la Tatăl. Și El se extinde, cu odihna Lui unită cu mângâierea pe care o produce în noi, și asupra fratelui agitat, căci e Duhul care ne înfrățește cu Fiul.

acesta" (2 Corinteni 2, 7).

Răspuns: Apostolul a spus aceasta pentru că l-a predat pe acela satanei (cf. 1 Corinteni 5, 5). Și acela avea motiv să se întristeze, fiind scos din comunitate. De aceea, văzându-l pocăindu-se, a spus „să se întărească față de el dragostea” (2 Corinteni 2, 8). Deci, dacă știți că voi l-ați alungat, trebuie să mergeți să-i puneți metanie ca să vină înapoi. Dar dacă a plecat din voia lui, chiar dacă veți merge la el pentru Dumnezeu, voința de a se îndreptăți pe sine va veni din nou asupra lui. Căci el va fi gata să se lase din nou pradă supărării. Și orice prilej i s-ar ivi, va spune mereu: „Am fost afară și am fost silit să mă întorc”. Deci lăsați-l să fie frământat puțin de gânduri, ca să-i pară rău că a plecat. Căci, de va fi necăjit cu trupul, se va folosi cu duhul. Se va tăia astfel de la el mândria și pornirea de a se îndreptăți pe sine, văzându-se pe sine în necazuri multe. Și atunci își va aduce aminte de odihna din mănăstire. Și se va întoarce cu smerenie și, în loc de nemulțumire, va arăta mulțumire.

491. *Întrebare:* Pentru ce, părându-i rău, îi este rușine să se întoarcă?

Răspuns: Dacă el se căiește și primește să se învinovățească, zicând: „Eu sunt vinovat pentru toate”, Dumnezeu, Cel ce a zis prin prorocul: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să fii îndreptătit”⁷³² (Isaia 43, 26), vede că inima lui⁷³³ s-a îmblânzit și îl va călăuzi în frica Sa spre folosul lui. Căci zice: „Va călăuzi pe cei blânzi în judecată,⁷³⁴ va învăța pe cei dreپți căile Lui” (Psalmii 24, 10). Și dacă se va folosi mai mult în locul unde a fost întâi, Domnul va îndemna inima lui să se întoarcă acolo cu smerenie.

492. *Un frate, care slujise ca ostaș în lume, a intrat în mănăstire și l-a întrebat pe același mare Bătrân dacă se poate pocăi.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, Dumnezeu nu leapădă pe nimeni, ci pe toți îi cheamă la pocăință. Deci cel ce vine la El trebuie să se apropie din toată inima și să semene cu nădejdea de a secera. Și să se aștepte la ispite până la ultima răsuflare.

493. *Întrebare:* Dar acum îl ajută Dumnezeu?

⁷³² Dumnezeu îndreptățește pe cel care se căiește, pentru că acesta nu se îndreptățește singur pe sine.

⁷³³ Inima celui ce se căiește se îmblânzește, se înmoaie, își pierde învârtoșarea care-l închide ca o crustă în el însuși; el scapă de închisoarea mândriei, intră în comunicare cu Dumnezeu, Izvorul vieții și al bucuriei. Împărăția lui Dumnezeu este împărăția celor ce comunică din iubire, de aceea este Împărăția unității, a omenescului adevărat, restabilit în Treimea deplinei comuniuni între Persoanele supreme.

⁷³⁴ Cei blânzi sunt cei care se folosesc de dreapta judecată. Ei cunosc slăbiciunile oamenilor. Ei țin o cumpănă în judecată, ținând seama de toate.

Răspuns: Fiule, stadionul s-a deschis. Și cel care voiește să se mântuiască aude pe Iisus zicând către el: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este blând și sarcina Mea ușoară” (Matei 11, 28-30). Gândește-te la ceea ce auzi: „Blând și smerit”, ca să învățăm și noi acestea de la El. Cel ce vine la Dumnezeu nu trebuie să se descurajeze și să se teamă. Altfel, nu va pune niciodată început căii lui. Căci Dumnezeu ia aminte la inima lui și la intenția volii lui, și cunoaște slăbiciunea omului, că nu poate izbuti nimic de la sine. Ci El este totul și El dă celui vrednic tărie să lucreze cu putere.⁷³⁵ Căci dacă Dumnezeu nu dă putere celui tare, unde s-ar afla nenorocitul de om? Dacă nu dă înțelepciune celui înțelept și nu schimbă inima lui, înțelepciunea aceluia ar fi ca a unui prost și nebun. Să ne apropiem deci cu încredere de El, cunoscând că El este Cel care ne dă putere în luptă. Tu pregătește-ți sufletul, și nu numai spre a lupta, ci și spre a te încununa. Domnul să-ți stea în ajutor cu voia Lui, prin rugăciunile sfinților. Amin.

494. *Cererea aceluiași către același Bătrân: Gândurile mele își închipuie lumea, ațâțându-mă să mă întorc la ea. Fă milă cu mine, ca să fiu acoperit prin rugăciunile voastre. Căci, aflându-mă încă în aceleași păcate, m-am rugat lui Dumnezeu să mă învrednicească de acoperământul vostru.*⁷³⁶

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule preaiubit, îmbărbătează-te în Domnul. Dumnezeu te-a chemat; nu te descuraja, ci îndrăznește, începutul lucrării după Dumnezeu cere războaie. Dar Dumnezeu înfrânge pe dușmani. Oastea lumii e întunericul, și moștenirea ei, chinurile veșnice. Iar oastea lui Dumnezeu e lumina, și moștenirea ei, viața veșnică. Pipăie întâi cele două părți și apoi alege-o pe care o voiești. Și va veni la tine un glas puternic și va trezi inima ta încă rece. Și inima te va face să alergi repede, precum trebuie. Să nu te înspăimânți, căci este cine să te călăuzească spre Stăpânul.

⁷³⁵ Puterea lui Dumnezeu devine puterea omului, dar rămâne și a lui Dumnezeu. Dumnezeu îl face pe om tare.

⁷³⁶ Când era în lume, L-a rugat pe Dumnezeu să-l aducă sub acoperământul lui Varsanufie. Acum cere lui Varsanufie să se roage să fie acoperit de Dumnezeu. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne pună sub acoperământul rugăciunilor unui om duhovnicesc, pe care Dumnezeu îl ascultă. Iar aceluia îi cerem rugăciunile prin care Dumnezeu ne ia sub acoperământul Lui. Dumnezeu ne ajută să găsim pe omul care să ne sprijine să dobândim ajutorul Lui. Dumnezeu vrea să ne susținem unii pe alții în urcușul spre El, să ne bucurăm împreună de viața Lui, rânduită tuturor. El vrea nu numai ca fiecare să facă și ceva personal spre a se întări, ci și ceva pentru alții, și anume unul să ceară altuia rugăciunile pentru a câștiga smerenie, și altul să se roage pentru acela, ca să învingă și el însuși egoismul său și să se întărească și acela prin aceasta.

495. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Supărarea războiului pornit acum asupra mea vine de la mine. Ai milă de mine, stăpâne, ca rugăciunile tale să-i pună capăt. Căci am pierdut ceea ce aveam, întâlnindu-mă cu frații mei cei după trup, care au venit la mine. Fiindcă păstrez în închipuire întâlnirea cu ei, și-mi pare că încă mă aflu cu ei. Ajută neputinței mele și fricii de a mă ține pe calea mântuirii. Căci nu știu cum să mă rog lui Dumnezeu care m-a chemat, după ce am căutat să-L nesocotesc, și am uitat într-un ceas toate binefacerile Lui. Pentru aceea, te rog, ai milă de mine, că mult am păcătuît. Și războaiele, născute din slăbiciunea și neputința credinței mele, nu se depărtează de la mine. Și spune-mi dacă e îngăduit și de folos să-i opresc pe ai mei să vină la mine, ca să nu-mi aducă ispitele fermecătoare ale lumii. Căci știți că inima mea fiind încă rece, dacă ei vin, îmi aduc tulburare și mă împing pe calea războiului. Ieri s-au depărtat puțin gândurile acestea de la mine, prin acoperământul vostru. Dar azi, când am șezut puțin singur ca să învăț un psalm, s-au năpustit așa de tare asupra mea, că am asudat de descurajare. De aceea, te rog, nu mă lăsa pe seama vrăjmașilor mei, ci sprijină cu puterea ta neputința mea și alungă-i, că destul s-au înmulțit asupra mea. Și tu vezi inima mea, că nu port cu plăcere războaiele. Nu mă lăsa să fiu biruit pentru slăbiciunea mea și să cunosc răutatea lor și să cad iarăși în cursele lor, în care am fost prins înainte de a alerga la voi. Iartă-mă și te roagă pentru mine, părinte sfinte!*

Răspunsul lui Varsanufie: Iubite frate, Stăpânul nostru Dumnezeu are o carte în care se scriu cei ce vin să slujească Lui cu sinceritate. În ea se scrie⁷³⁷ și zestrea lor, adunată de la ziua cea dintâi. L-am rugat pe „Cel ce nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 18, 23), să-ți rânduiască un loc între cei care se mântuiesc. Și S-a miluit, și te-a rânduit și pe tine împreună cu mine Cel „ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4). Deci ai luat darul. Atârnă de tine să fii scris în această carte, sau nu.⁷³⁸ Dacă tu voiești, îți ajută Cel ce a zis: „De veți voi și mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca” (Isaia 1, 19).

Iată, ți-am spus, ia seama să nu cazi dintr-o astfel de oaste, ca nu cumva să te îmbolnăvești de o boală de nevindecat. Căci, căzând în ea, nu te vei folosi nici în lume. Domnul să te acopere față de cel-rău și să te mântuiască în viața

⁷³⁷ Poetul Octavian Goga a redat această idee, rămasă în tradiția poporului român, prin următoarele cuvinte: „Dragi copii din țara asta,/ Vă mirați voi cum se poate/ Moș Crăciun din cer, de-acolo,/ Să le știe toate, toate./ Iată cum, vă spune... Moșul./ Colo sus, în tindă, are/ Pe genunchi o carte mare./ Cu condei de-argint el scrie/ Ce copil și ce purtare (...)/ și de-acolo știe Moșul.

⁷³⁸ Omul primește darul sau puterea de la Dumnezeu de a se apropia tot mai mult de El. Dar rămâne în seama libertății lui să dezvolte acest dar, sau nu. Dumnezeu scrie în cartea mântuirii pe tot cel ce se botează. Dar depinde de fiecare ca Dumnezeu să scrie în dreptul lui faptele care-l fac vrednic să ajungă la El, sau nu.

veșnică. Amin. Fiule, „lasă pe morți să-și îngroape morții lor” (Luca 9, 60). Și vei vedea cum se slăvește Domnul în sfatul sfinților.⁷³⁹

496. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Avva, ai milă de mine pentru Domnul, căci, atunci când mă odihnesc de unul singur, se ivesc nălucirile. Dar mă tulbură și când vin vreunii la mine, încât, chiar de mă așez să mă culc, sunt stăpânit de ele și nu pot să mă odihnesc. Și, fiind fricos din fire, războiul se stârnește și mai mult și nu-mi îngăduie să adorm decât puțin. Și, cum am spus, tulburat și cu frică. Din pricina aceasta, simt și o slăbiciune în trup și aproape că nu mă pot mișca. Deci tu, stăpâne, știi ce-mi este de folos. Ajută-mă, bunule părinte! Iartă-mă pe mine, păcătosul și bolnavul!*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, trebuie să slăvim pe Dumnezeu pentru că ne arată cum se adevărește Scriptura. Căci zice: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa pe voi să fiți ispitiți peste putere” (1 Corinteni 10, 13). Deci te lasă să te nevoiești după puterea ta. Iar pe cei mari îi cearcă, după puterea lor, prin ispite mari și ei se bucură. Căci ispita duce pe om la sporire, fiindcă, unde se ivește un bine, se ivește și războiul. Nu te teme deci de ispite, ci te bucură, căci te duc spre sporire. Disprețuiește ispita,⁷⁴⁰ și Dumnezeu te va ajuta și te va acoperi.

497. *Cererea aceluiași: Părinte sfinte, fiind slab și păcătos, nu am îndrăzneală să cer ceva de la milostivul Dumnezeu. De aceea, cad la tine să te rogi pentru mine, păcătosul, ca să mă învrednicească să slujesc Lui și să-mi dăruiască putere și înțelegere.⁷⁴¹ Mă rog ție pentru toate acestea, căci știe și inima ta că nu sunt nimic. Dar cred, bunule părinte, că rugăciunile tale sunt în stare să facă îndurător pe Dumnezeu față de păcatele mele, ca să le treacă cu vederea și să mă facă vrednic să pornesc pe calea binecuvântată; pentru ca, pășind pe ea întru cunoștință, călăuzit de mila ta, binecuvântate, să mulțumesc neîncetat iubitorului de oameni Dumnezeu, Care mă slăvește prin tine cu toate bunătățile. Iartă-mi prostia și îndrăzneala, și roagă-te pentru mine.*

⁷³⁹ Călugărul, de se întoarce în lume, nu mai e nici acolo omul potrivit. Să rămână între călugări, și va vedea cum Se preamărește Dumnezeu întru ei, prin viețuirea și rugăciunile lor.

⁷⁴⁰ Ispita e dată ca să lupți cu ea. Și, de lupți, îți întărești voința în a rezista în bine, și prin aceasta înaintezi în el. Dacă nu ai prilejul să lupți cu ispitele, te moleșești.

⁷⁴¹ E o vrednicie, o demnitate a sluji lui Dumnezeu, dar pentru aceasta se cere putere de la El. În felul acesta, cel ce slujește lui Dumnezeu crește duhovnicește el însuși. Slujirea lui Dumnezeu nu e o robie, ci un mijloc de creștere, de primire din puterile Lui. Ascultând pe tatăl pământesc și lucrând lângă el, fiul primește din învățătura și din destoinicia lui. Iar a-l ruga pe altul să se roage pentru tine înseamnă a cultiva în tine smerenia, fără de care nu poți înainta. Căci cel plin de sine nu poate spori, crezând că are totul.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, mai bine zis fiule, Dumnezeu cerului și al pământului să te întărească în sfânta Lui chemare, cu care te-a chemat pe tine, și să te învrednicească de cinstea înfierii, de care puțini se învrednicesc. Și să sprijine inima ta ca inima Anei, ca să aduci roade binecuvântate de Dumnezeu (cf. *1 Regi* cap. 1 și 2), și să-l cânti cântare nouă lui Dumnezeu, și să sporești în fapte bune pe calea care-ți stă înaintea, și să slujești Lui cu inimă curată, ca un ostaș încercat. Nu te încovoi deci, nu slăbi, ci aleargă cu râvnă spre cetatea sfinților și a aleșilor, ca să moștenești credința, să dobândești nădejdea și dragostea. Și ele te vor duce la sfânta smerenie, maica tuturor virtuților. Și te vei mântui în vecii vecilor. Amin.

498. Cererea aceluiași: Fiind păcătos și neputincios cu trupul, nu sunt în stare să fac vreun bine și vreun lucru plăcut lui Dumnezeu. De aceea te rog, stăpâne, roagă-te tu pentru mine, care L-am mâniat pe El, și care, precum am spus, nu pot face nimic, fiind împiedicat de slăbiciunea mea.

Răspunsul lui Varsanufie: Fericit ești, frate, dacă simți peste tot că ai păcate. Căci cel care le simte, fără îndoială se și scârbește de ele și se desparte de ele.⁷⁴² Și a le simți și a cere ajutorul de la părinți, prin rugăciunile lor către Dumnezeu, pentru a se izbăvi de ele și de chinurile veșnice, care așteaptă pe om pentru ele, e o parte a pocăinței. Noi ne vom ruga. Iar tu folosește puterea ta pentru a câștiga smerenie, supunere și nețineră la voia ta în ceva. Căci din aceasta se naște mânia.⁷⁴³ Și să nu judeci, nici să disprețuiești pe cineva, căci din aceasta vin tocirea inimii și orbirea minții.⁷⁴⁴ Iar din acestea se naște nepăsarea și învârtoșarea inimii. Și veghează în toate, gândind la legea dumnezeiască din care se încălzește inima de focul ceresc. Și să nu te întristezi, căci chemarea ta e de la Dumnezeu, frate. Și să nu te moleșești, nici să slăbești. Căci nu-ți cere Dumnezeu ceea ce este peste puterea ta, ci după putere.⁷⁴⁵

⁷⁴² Cel ce nu simte ticăloșiile sale ca păcate și se laudă cu ele e un nesimțit și un cinic, care nu poate ieși din ele. Dar nici cel ce le recunoaște glumind nu le simte cu adevărat ca atare și nu luptă să se despartă de ele. Adevărata simțire a lor e împreună cu o adâncă nemulțumire și cu o mare suferință pentru ele. Acesta e începutul îndreptării, prin pocăință și străpungerea inimii.

⁷⁴³ Voința de a fi de sine e una cu mândria. Iar când aceasta se vede amenințată sau jignită, naște mânia. Iar mânia nu mai e o adevărată voință. În ea, omul nu e stăpân pe sine. Și se vede amenințat și în stăpânirea peste altele sau peste alții. În voința adevărată, omul e stăpân pe sine, el nu mai e robul mâniei, mândriei și al celorlalte patimi, e deasupra acelor. Acesta este omul cu adevărat tare, după asemănarea cu Dumnezeu.

⁷⁴⁴ Tocirea sau nesimțirea inimii și orbirea minții sunt unite între ele. Nesimțirea inimii e legată de neînțelegerea valorii celorlalți oameni, de necunoașterea lui Dumnezeu și a sensului vieții, pe care-l luminează cunoașterea Lui.

⁷⁴⁵ Puterea omului e ca un bob de praf, dar puterea lui Dumnezeu venită în el

Păzește-ți gura de la cuvântul fără rost și de la vorbirea deșartă.⁷⁴⁶ Nu cugeta în inima ta la cuvinte rele. Și aruncă puterea ta, prin rugăciunea sfinților, înaintea lui Dumnezeu,⁷⁴⁷ zicând: „Miluiește-mă pe mine, păcătosul!” și se va milostivi de tine și te va păzi și te va acoperi de tot răul. Și așa vei veni de la întuneric la lumina adevărată, de la rătăcire la adevăr, de la moarte la viață, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

499. *Cererea aceluiași către celălalt Bătrân: Iartă-mi, Avva, pentru Domnul, îndrăzneala și nebunia, și ajută-mi în mulțimea păcatelor mele. Căci dacă cel care a săvârșit un singur păcat înaintea lui Dumnezeu are nevoie de multă pocăință, ce voi face eu, care am crescut împreună cu păcatul, care n-am încetat să mănii pe Dumnezeu după puterea⁷⁴⁸ mea?*

De aceea am nevoie de rugăciunile voastre, ca să depărteze de la mine păcatul.⁷⁴⁹ Și am nevoie neîncetat să fiu învățat să merg pe calea aceasta, fiind un om care am venit aici de la multe împotriviri și multe rele, prin marea milă a lui Dumnezeu. Pentru aceasta, te rog, cuvioase părinte, fă milă cu mine și călăuzește-mă, precum găsești de bine. Și roagă-te pentru mine, ca să păzesc sfintele tale porunci, precum încerc să fac.

Răspuns: Frate, fiindcă ai venit la Cel ce S-a răstignit pentru noi, ia și tu crucea și urmează Lui (cf. Matei 16, 24), aruncând toată grija ta asupra Lui, „Care a făcut cu mult mai mult decât cele ce le cerem sau le pricepem” (Efeseni 3, 20), „Căci El are grijă⁷⁵⁰ de noi” (1 Petru 5, 7).

încovoiaie legile universului, umple toate de lumină dumnezeiască, pornind de la omul însuși.

⁷⁴⁶ Cuvântul deșert iese din omul deșert și întreține în el deșertăciunea. Iar omul deșert e cel care și-a îngropat bogăția adâncurilor sale sau și-a uscat-o, răspândind moartea deșertăciunii și în jurul său.

⁷⁴⁷ „Aruncă puterea ta înaintea lui Dumnezeu”, așterne-o ca pe un covor în calea luminii și a puterii care iradiază din Dumnezeu, și se va umple de lumină și de puterea Lui mai presus de fire.

⁷⁴⁸ Prea mica mea putere, când o folosesc pentru a face bine, e foarte neputincioasă, dar ea își atrage uriașa putere a lui Dumnezeu. Când însă vrea să facă răul, are efecte considerabile prin ea însăși. Căci desparte pe om de Dumnezeu și pricinuieste moartea sufletească. Iar aceasta Îi produce mare durere lui Dumnezeu, și în sensul acesta Îl supără sau Îl mânie.

⁷⁴⁹ Ieșirea din păcat e una cu ieșirea din egoismul de un fel sau altul. Dar nu poți ieși din egoismul lipsei de comuniune cu alții, dacă nu ți se deschide și vreunul dintre ei pentru vreo comunicare în bine, adică în Dumnezeu, de la Care vine binele și spre Care înaintăm prin bine. E un alt sens al necesității rugăciunii altora pentru mine, ca să mă ajute să ies din păcat sau din lipsa de comuniune.

⁷⁵⁰ Dumnezeu ia toate grijile noastre, dacă avem încredere să I le încredințăm spre purtare. Căci, virtual, ni le-a luat când S-a răstignit pentru noi. Acum ni se cere să ne

Deci nu te speria, și-ți va ajuta Hristos. Să ai numai, fiule, în mintea ta cuvântul Sfintei Scripturi și pregătirea de care-ți spune: „Fiule, de vii să slujești Domnului, pregătește sufletul tău pentru ispite” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 2, 1), pentru că „bărbatul neispitit este necercat” (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132), și iarăși: „Fericit este omul care rabdă ispita, căci, făcându-se cercat” etc. (*Iacov* 1, 12). Nu-ți spun acestea, frate, ca să te înspăimânt, ci ca să-ți sprijin inima în frica lui Dumnezeu, pe calea Lui. Căci așa, prin multe ispite și necazuri, au înaintat toți sfinții. Și au bineplăcut lui Dumnezeu, ajutați fiind de harul Lui. Nu te teme, nici nu slăbi. Căci credem că Dumnezeu este Cel ce te sădește, te udă și te crește cf. *1 Corinteni* 3, 6) prin rugăciunile sfinților. Amin.

500. *Întrebare: Ce să fac, părinte, că sunt tulburat de gândul desfrânării?*

Răspuns: Chinuiește-te cât poți; aceasta îți stă în putere. Dar nu te încrede în aceasta, ci în iubirea și acoperământul lui Dumnezeu. Și nu lăncezi, căci lăncezeala (trândăvia) stă la începutul oricărui rău (cf. *Pateric*, Pimen, 149).

501. *Întrebare: De grăiesc fratelui meu, adeseori spun cuvântul cu mânie. Și de voiesc să-l rostesc cu iubire, îndată încerc o dulceață spurcată și o mișcare urâtă a trupului, încât nu pot privi la fața fratelui din pricina acestora. Ce să fac?*

Răspuns: Amândouă înseamnă moarte: atât a vorbi cu mânie, cât și a se stârni pentru frate, în trup, o mișcare de dragoste. Lăsându-le deci pe amândouă, vorbește fratelui cu stăpânire de sine și-ți va ajuta Dumnezeu. Și, pe lângă toate acestea, păzește-ți ochii. Și roagă-te pentru mine!

502. *Întrebare: Ce să fac? Căci sunt tulburat de războiul lăcomiei pântecelui și al iubirii de arginți și al altor patimi.*

arătăm încrederea în El, despovărându-ne și cu voia noastră de ele. Greutățile noastre le va rezolva El: durerile ne sunt ușurate de compătimirea Lui; greșelile noastre ni le iartă El, dacă-I cerem cu încredere; cu ispitele noastre luptă El în noi, împreună cu noi. Tot ce ni se cere este încrederea în El. Propriu-zis, nouă ni se cere numai să nu rămânem nepăsători, ci să luptăm și noi, dar să știm că, luptând, purtăm o cruce sub care este și El, cu o putere nesfârșit mai mare decât a noastră. Prin cruce comunicăm cu El. El poartă crucea mai departe pentru toate ale noastre. Dar acum ni se cere să ne așezăm și noi sub ea, lângă El, primind comunicarea oferită de El. Greutatea cea mare o poartă El, dar ne lasă și pe noi s-o purtăm atât cât putem, întărindu-ne cu puterea Lui în purtarea ei. E și acesta un motiv pentru care ne împărtășim de El în Sfânta Euharistie. Murim cu El, ca să înviem cu El. Murim cu El egoismului nostru, primind prin aceasta de la El puterea să înviem cu El, în comuniune cu El. Bucurându-ne de copătimirea Lui cu noi, ne bucurăm și de puterea vieții celei noi, care ne vine de la El prin această comuniune iubitoare.

Răspuns: Când te războiește patima lăcomiei pântecelui, luptă-te cu toată puterea pe care o ai, după Dumnezeu, ca să nu dai trupului cât îi trebuie. Față de iubirea de arginți, la fel, până ce te necăjește războiul, ca să nu ai nimic de prisos peste haină. Luptă-te tot așa în privința vaselor și a celui mai mic lucru. Iar după ce ai biruit războiul, procură-ți ceea ce ai de trebuință după Dumnezeu.

503. *Întrebare:* Un frate, locuind cu un bătrân, l-a întrebat pe același Bătrân Ioan despre dietă, și somn, și tulburarea pe care o avea în privința unor lucruri ce nu i se păreau drepte la bătrânul său.

Răspuns: Bătrânii spun că a odihni (ospăta) pe aproapele e o mare virtute, mai ales când cineva nu face lucrul acesta din slăbiciune sau cu risipă. Tu dă trupului cât îi este de ajuns. Și chiar dacă mănânci de trei ori, nu te vatămi. Căci ce folos are omul dacă mănâncă o singură dată, dar fără măsură? Înțelege deci cu libertate gândul bătrânului. Căci odată ce viețuiești amândoi după Dumnezeu, trebuie să vorbească și el cu libertate. Și orice zice că-l odihnește pe el fă, și aceasta este voia lui Dumnezeu.

Iar somnul e de două feluri. Câteodată îngreunează trupul din multa mâncare, câteodată din neputință. Căci atunci când cineva nu-și poate împlini slujirea, îi vine somnul. Iar multei mâncări îi urmează războiul curviei. Căci îl îngreunează la somn, spre a-i întina trupul. Cel ce poate deosebi află cum și de unde îi vine lui aceasta. Ni se cere să facem ceea ce stă în puterea noastră și nimic de prisos. Căci acoperământul și mila lui Dumnezeu vor întări neputința noastră. Că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

Roagă-te pentru mine, frate! Fă iubire, grăind aproapelui. Dar caută și observă de vorbești cu smerenie și cu dreaptă socoteală, în chip netulburat. Iar de e ceva care nu e astfel, sugrumă-ți gândul contrar și rușinează-l, și astfel va înceta.⁷⁵¹ Și să nu te tulburi de vreun lucru făcut de bătrân, ci zi: „Dumnezeu

⁷⁵¹ Cuvintele exprimă gândurile despre realitățile existente între oameni în planul vieții pământești. Uneori, ele depășesc relațiile existente, voind să pregătească relații mai bune pentru viitor. Dar de multe ori ele trec dincolo de ceea ce e dat sau se poate realiza în viața pământească, arătând prin ele că oamenii tind spre un plan de existență superior celui pământesc. Când cuvintele nu slujesc acestor scopuri, ele mai mult încurcă viața oamenilor. Și întrucât omul e răspunzător pentru tot ce face și gândește, va fi răspunzător și pentru cuvintele care nu slujesc acestor scopuri, ci încurcă rațiunea relațiilor dintre oameni, o umplu de întunericul neîncrederii, acoperă totul în nonsens. Frumusețea fără adâncime a cuvintelor, cu cât s-a rafinat mai mult, cu atât a devenit mai mult ispită spre rău. În această frumusețe lucește lauda patimilor, abjecția infernului. Se ilustrează aceasta în unele poezii moderne, în care auzim expresii ca acestea, rostite nerușinat de o femeie: „Capul meu dulce/ Blană de șarpe./ Numai în viperă moare dorința/ numai în carne se spală memoria cărnii” sau în laudele nemărginite aduse unor jalnice slăbiciuni omenești.

știe ce e de folos". Și aceasta te va liniști. Gândește-te la el cu smerenie și lasă-l să facă ce vrea. Roagă-te pentru mine, preacinstite frate.

504. *Întrebare: Dacă un frate viețuiește cu un bătrân și bătrânul nu-i în stare să-i răspundă când e întrebat ceva, iar fratele e chinuit de gânduri, oare poate fratele să întrebe pe un alt bătrân, fie cu îngăduința aceluia, fie fără ea? Sau trebuie să rămână frământat de gânduri?*

Răspuns: Dacă știe că Avva voiește să folosească sufletul lui, trebuie să îndrăznească să-i spună: „Am niște gânduri, ce socotești să fac?” Și acesta, de la sine, ca un om ce are un fiu bolnav și-l duce cu grabă la doctor, ba nu numai atât, ci și plătește aceluia pentru el, îl duce pe ucenicul său cu bucurie la un om care are darul acesta. Iar dacă știe că bătrânul nu poate răbda aceasta, să nu-i spună nimic, ci, de află un prilej dat lui prin iconomia lui Dumnezeu, să întrebe pe alt bătrân duhovnicesc despre gândurile sale, rugându-l să nu spună Avvei lui. Căci, altfel, îl aruncă pe acesta în patima pizmei și va avea mare necaz că l-a întrebat pe acela, și nu pe el. Dar să nu se smintească de bătrânul său că n-are un astfel de dar, căci el nu s-a dat tuturor. Și de va cerceta bine, va afla că are, fără îndoială, și Avva al lui un alt dar. Căci darurile Duhului sunt felurite și sunt împărțite între oameni: unuia așa, altuia, altfel. Iar de nu află un prilej să întrebe pe altul, să rabde, rugând pe Dumnezeu să-i ajute.

505. *Întrebare: Un frate, stârnit cu ușurință la mânie, a întrebat pe același Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă te-ai lupta să mori față de orice om și să câștigi puțină smerenie, te-ai odihni și te-ai scoate din multe primejdii.⁷⁵² Să se smerească inima ta înaintea lui Dumnezeu și bunătatea Lui îți va veni în ajutor în toate.⁷⁵³

506. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine, căci sunt slab cu sufletul și cu trupul, ca să mă întărească Domnul să-l mulțumesc. Dar și pentru fratele care e cu mine, căci și el are nevoie de milă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul să te întărească spre tot lucrul bun,

⁷⁵² Să mori oricărui om nu prin indiferentism, ci prin a nu da importanță cuvintelor și purtărilor lui care stârnesc patimi în tine. Să fii insensibil față de tot ce-ți aduce gânduri de păcat. E o moarte care, întrucât se împacă cu smerenia, este una cu îngăduința, cu înțelegerea slăbiciunilor omenești, dar și cu păzirea ta curată de ceea ce îți poate aduce păcat din ele.

⁷⁵³ Dacă ceea ce te face neîngăduitor e mândria, ceea ce te face îngăduitor e smerenia. De aceea smerenia e deschisă bunătății care e de la Dumnezeu, Izvorul bunătății. Dumnezeu e și El îngăduitor, pentru că e bun și cu adevărat puternic. De aceea, în smerenia îngăduitoare simțim în noi îngăduința lui Dumnezeu.

precum ai cerut. Iată și acesta este un lucru bun: să trăiești, după putință, în pace cu fratele care este cu tine. Și Cel ce a spus: „Foc am venit să arunc pe pământ” (*Luca* 12, 49) să-l arunce în inima ta și a mea, și să te văd pe tine crescând ca cedrii Libanului și înflorind ca un finic (cf. *Psalml* 91, 12) „în raiul Dumnezeului meu” (*Apocalipsa* 2, 7). Căci, împlinindu-se aceasta, voi gusta și eu din bunătați și mă voi veseli⁷⁵⁴ în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

507. *Întrebare: Roagă-te, părinte, pentru mine. Și te rog să-mi arăți de unde-mi vine o atât de mare neputință în slujirea mea și în lucrul meu de mână. Și cum se face că, din moleșeală, gândul mi se apleacă spre mâncare și somn.*

Răspuns: În privința rugăciunii, dacă am rugăciune, nu pot să mă rog pentru sufletul meu mai mult decât pentru al tău.⁷⁵⁵ Căci tremur de Cel ce a zis: „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși” (*Leviticul* 19, 18). Eu însă fac cât îmi este puterea; dar mila este a lui Dumnezeu, Care a făcut cu noi și până acum și va face și de acum înainte cu noi mare milă. Nu tăgăduiesc că a făcut, căci aceasta ar însemna nemulțumire.

Iar despre neputință, o dată e așa, altă dată altfel. Așa e calea. Oricine face puțină cale netedă și apoi dă de prăpăstii și munți, apoi iarăși întâlnește o cale dreaptă. Dar zice: Întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), căci în toate „suntem datori” (*Romani* 8, 12).⁷⁵⁶

Cât despre mâncare, băutură și somn, tuturor să le premeargă mulțumirea. Cugetă la cuvântul Apostolului: „Fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți orice altceva” (*1 Corinteni* 10, 31). Păzește aceasta în toate și te va păzi Dumnezeu, Căruia mulțumești.⁷⁵⁷

⁷⁵⁴ Așa cum cel ce iubește suferă greutățile celui iubit, așa se împărtășește de bucuria roadelor celor bune ale ostenelilor lui. Mai ales se întâmplă aceasta părintelui sufletesc în relația lui cu fiul duhovnicesc, precum, de altfel, se întâmplă și tatălui pământesc. Nu poate fi vorba de invidie în acest caz. Căci bucuria nu rămâne numai în cel care a câștigat-o, ci e comună amândurora, pentru că și răbdarea, și osteneala au fost comune.

⁷⁵⁵ Dacă cei ce se iubesc se întâlnesc în durerea unuia pentru altul și în bucurie, cu atât mai mult ce se roagă îl are cel pe cel iubit în rugăciune, în care se manifestă grija pentru el în mod neîncetat. Iar cei ce se roagă unul pentru altul se întâlnesc atât de mult, pentru că se întâlnesc în Dumnezeu.

⁷⁵⁶ Pentru toate trebuie să mulțumim, căci n-avem nimic de la noi, ci toate de la Dumnezeu, spre folosul nostru. Căci și cele grele ne sunt de folos spre întărirea noastră.

⁷⁵⁷ „Dumnezeul mulțumirii” (în textul grecesc) e Dumnezeu cel sensibil la mulțumire; e Dumnezeu care, ca Persoană, Se bucură de mulțumire, nefiind o lege oarbă, inconștientă, lipsită de afecțiune; e Dumnezeu care ne cinstește, primind să Se bucure de o mulțumire pe care l-o aducem noi, fapte prea mărunte și totuși

508. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat de treburile să se folosească de leacuri.*

Frate, cei ce se folosesc de doctori, ca și cei ce nu se folosesc, să facă aceasta cu nădejde în Dumnezeu, zicând: „În numele Domnului ne încredem în doctori, că ne va dărui vindecarea prin ei”.⁷⁵⁸ Iar cei care nu se folosesc de aceia să nu se folosească, având nădejde în numele lui Dumnezeu, și El îi va tămădui pe ei. Dacă deci te folosești, nu greșești, iar dacă nu te folosești, nu te îngâmfa. Aceasta, ca să-ți dai seama că dacă te folosești de doctori împlinești voia lui Dumnezeu și nimic altceva. Iar de voiești să urmezi cuvântul spus de Ilie: „Astăzi” (3 Regi 18, 15) (cf. *Viața Sfântului Antonie*, 7, în: PG 26, 853), vei fi eliberat de orice grijă.⁷⁵⁹

509. *Cerere: Roagă-te pentru mine, părinte, și spune-mi ce înseamnă că noaptea, când voiesc să rostesc psalmi, simt în mine o trândăvie, și mai ales când e frig. Apoi, de multe ori rostesc psalmi și mă rog șezând. Fiindcă mă tem ca aceasta să nu-mi vină din negrijă, te rog să mă lămurești, părinte, și să te rogi să fac ceea ce mi se va spune.*

Răspuns: Tuturor ni s-a poruncit să ne rugăm unii pentru alții (cf. *Iacov* 5, 16). Cât despre ceea ce ai întrebat, voind să afli ce înseamnă, îți spun că în parte este un amestec al seminței dracilor și o parte vine din slăbiciunea trupului. De aceea a rosti psalmi și a te ruga șezând, dar cu străpungerea inimii, nu e o piedică a plăcea lui Dumnezeu în slujirea ta. Însă de face cineva aceasta stând în picioare, dar cu mintea împrăștiată, osteneala aceasta i se socotește ca nimic. Domnul să-ți ajute, frate. Amin.

510. *Întrebare: Rog pe sfinția ta, părinte, să mă ajuți, căci sunt slab cu*

minunate prin conștiința pe care a pus-o în noi.

⁷⁵⁸ Tot ce reușește cercetarea să cunoască treptat, din natură sau din trupul omenesc, se află în ambianța largă a ceea ce nu se cunoaște și nu se va cunoaște deplin niciodată, chiar dacă și natura, și trupul omenesc sunt, pe de altă parte, finite. Căci chiar creația aceasta a lui Dumnezeu e o ambianță de taină pentru toate cele din ea, mai ales că e înrădăcinată în Dumnezeu cel infinit. De aceea, bine e să ne folosim de ceea ce știu medicii, dar să-L rugăm și pe Dumnezeu să facă spre folosul nostru ceea ce ne recomandă doctorii prin știința lor mărginită. Cele știute nu trebuie rupte de totul indefinit, dar bine orânduit, al creației. Omul știutor și natura cognoscibilă au la origine pe Cineva cu mult mai puternic și mai știutor.

⁷⁵⁹ În ediția Volos, la notă, se spune că ceea ce se declară despre Ilie se referă la pedeapsa cu moartea dată de Dumnezeu lui Ohozia, regele Samariei, pentru că n-a cerut de la Dumnezeu vindecarea, ci de la Baal-Zebub (cf. 4 Regi 1, 2). Dar se pare că textul se referă la cuvântul lui Ilie: „Viu este Domnul puterilor, că astăzi mă voi arăta Lui” (3 Regi 18, 15). Se recomandă celui bolnav să apeleze îndată la Dumnezeu.

sufletul și cu trupul. Am multe zile când sunt așa de slăbit cu trupul, că trebuie să mănânc de dimineață și apoi să zac întins pe pat. Dar mi se întâmplă uneori și aceea că sufletul mulțumește și zice că Dumnezeu mi-a trimis această neputință pentru multele mele păcate, însă din timp în timp mă chinuiesc, zicând descurajat că nu sunt vrednic să mănânc pâinea ca toți, o dată pe zi, în liniște. Și iarăși îmi spune gândul că nu trebuie să grăiesc împotriva lui Dumnezeu. „Nu știe El toate? Se poate întâmpla ceva fără El? Răbdă cu mulțumire.” Te rog, părinte, pentru îndurările lui Dumnezeu, roagă-te pentru mine și arată-mi cum trebuie să trec peste acestea, ca să nu fiu copleșit de întristare.⁷⁶⁰

Răspuns: Sfinția ta ai scris sfinției mele să mă rog pentru tine, iubitorule de Dumnezeu. Iar eu, neînțeleptul părinte, îți cer ție, înțeleptului fiu, să faci același lucru și să te rogi pentru mine, care îmi cheltuiesc zilele în deșertăciuni. Tu spui că mulțumești măcar o dată lui Dumnezeu, dar eu n-o fac niciodată.⁷⁶¹ Totuși, fiindcă nu pot tăcea, îți vorbesc cum îmi vine în gând. Dacă cineva mănâncă, dar nu pentru plăcere, ci pentru slăbiciunea trupului, Dumnezeu nu-l osândește. Căci mâncărurile sunt oprite din pricina săturării cu ele și a zburdărilor trupului. Dar unde e neputință, acolo nu se pune în mișcare lucrarea lor. Căci unde e neputință, acolo se ivește trebuința chemării lui Dumnezeu. Socotesc deci că a da cele de trebuință trupului e cu adevărat ceva trebuincios, și cel ce găsește în boală ușurarea prin mâncare, nu se osândește. Căci nu cere Dumnezeu omului peste ceea ce poate. Precum am spus, nu zic că ceea ce am grăit e numaidecât adevărul, ci am descoperit ceea ce aveam în inima mea. Deci judecă și tu și vei afla ceea ce-ți este de folos.⁷⁶² Și iartă-mă pe mine, care nu pot niciodată să tac.

⁷⁶⁰ Întrebările acestea ne dezvăluie mulțimea nesfârșită de valuri care agită oceanul sufletului omenesc. Viața sufletului nu e simplă; în el există resurse nesfârșite, care se actualizează în întrebări, în îndoieli, în răspunsuri alternative. E mereu nou, și prin aceasta și arată o sete de o viață pe un plan cu totul superior în raport cu ceea ce cunoaște. Și prin acesta el se poate îmbogăți mereu, poate înainta mereu, se poate curăța mereu. De aceea, toate acestea nu trebuie să-l conducă la disperare, ci să-i întărească convingerea în destinul lui etern.

⁷⁶¹ În înțelepciunea sa, Bătrânul Varsanufie, văzând pe fiul său duhovnicesc amenințat de deznădejde din pricina neputinței de a se ruga, pentru ca el să se încreadă în Dumnezeu și să nu se îndoiască, se înfățișează pe sine ca aflându-se în aceeași stare, ba chiar mai rău. Aceasta, ca să-i dea încredere în sine, să nu-și închipuie că e mai rău decât toți.

⁷⁶² A scoate din cuvinte ceea ce e de folos e o operă de colaborare între cel care le spune și cel care le aude. Cel ce aude cuvinte nu într-un totu bun poate să scoată din ele numai ceea ce e bun, așa cum din cuvinte bune poate scoate concluzii rele. Cuvintele unuia pot provoca cuvinte contrarii în celălalt. Dar celălalt poate da și mai multă tărie și conținut cuvintelor bune sau rele ale celui care i le spune.

511. *Același, fiind slăbit și neputând sta în picioare ca să-și facă slujirea (pravila), nici să mănânce o singură dată pe zi, l-a rugat pe același mare Bătrân să se roage pentru el și să-i spună ce trebuie să facă.*

Răspuns: Când evreii aveau să fie eliberați din robia egiptenilor, au avut de îndurat o mare strâmtorare și un mare necaz între mare și barbari. Și după acele semne și minuni, pe care ochii lor le-au văzut făcându-se între egipteni și în toată țara acelora, au uitat de Dumnezeu, Care le-a făcut pe acestea, și s-au apropiat de deznădejde, văzând pe faraon și toată puterea lui gata să cadă asupra lor. Numai Moise a rămas cu încredere lângă atotputernicul Dumnezeu. Și fiindcă „aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El cu adevărat” (*Psalmlui 144, 18*), Cunosătorul de oameni i-a răspuns lui Moise, care striga către El, acoperind cu ușa tăcerii buzele lui: „Ce strigi către Mine? Lovește cu toiagul din mâna ta marea și se va despărți; și poporul va trece prin ea (...) și voi fi slăvit întru faraon și întru toată puterea lui” (*Ieșirea 14, 15-17*).

Așa e și aici. Este o neputință și o piedică din partea dracilor, apoi necaz și tulburare de gânduri. Și trupul se moleșește de slăbiciune și e apăsător de povara dracilor. Dar dacă strigă Moise, adică dacă strigă mintea veghind, fie că șezi, fie că ești culcat, o aude Cel ce aude cele ascunse ale inimii și se împlinește cuvântul: „Eu dorm și inima mea veghează” (*Cântarea Cântărilor 5, 2*). Și ceartă marea, zicând: „Deschide cale poporului Meu”, și faraon se îneacă împreună cu toți ai lui, și poporul se liniștește și prăznuiește și se bucură, sărbătorind prezența lui Dumnezeu.⁷⁶³ Deci fie că stai în picioare, fie că șezi, fie că te întinzi pe pat, inima să vegheze spre a săvârși liturghia psalmilor tăi, plecându-te la rugăciune și căzând neîncetat înaintea Lui,⁷⁶⁴ fie noaptea, fie ziua. Și atunci se depărtează, rușinați, vrăjmașii care-ți războiesc sufletul. Cât privește o a doua mâncare, să-ți fie dieta cuviincioasă și cu frica lui Dumnezeu, și fii încredințat că nu vei fi osândit. Aceasta constă în a nu lua nimic cu poftă, ci orice ai afla să primești cu stăpânire de sine. Și să rămâi flămând, și nu sătul,

⁷⁶³ Sufletul frământat de tot felul de gânduri, de necazuri, de îndoieli e ca un ocean din al cărui vifor nu se vede o ieșire. E un infinit finit în monotonia acelorași valuri, mereu variate, în marginile acestei monotonii. Străfundul lui, închis în el însuși, e una cu moartea, care în viața viitoare va fi și mai mult un tumult fără sfârșit și totuși monoton. Dar sufletului care se liniștește de conștiința prezenței lui Dumnezeu, în care toate se luminează, e deschis mângâierii și asigurării bunătăților infinite ale lui Dumnezeu. Lumina aceasta îi este o adevărată sărbătoare. E singura cale pe care se poate înainta mereu în mod real, deși înaintarea aceasta este una cu liniștea. Așa se spune la sfârșitul acestui răspuns. Acest suflet nu mai rămâne învăluit în același tumult monoton, cu toată relativa deosebire a valurilor lui.

⁷⁶⁴ Te poți pleca în rugăciune și poți cădea la picioarele lui Dumnezeu, chiar șezând sau rămânând culcat. Căci te pleci cu mintea nevăzută înaintea Celui nevăzut și cazi cu ea în fața Lui.

după ce ai mâncat. Și roagă-te pentru mine, ca să străbat cu voie bună și cu veselie calea care se întinde înaintea mea lină și bătătorită, plină de pace, de bucurie, de veselie și de lumină. Căci de acestea nu se poate sătura cineva vreodată. În afară de această cale nu este alta.

512. *Întrebare: Același, ușurat de slăbiciune (de boală), l-a întrebat pe același mare Bătrân: Părinte, când mă împărtășesc de hrană, mă îngreunez. Dar, iarăși, nu pot să postesc. Căci trupul îmi slăbește și mă apucă sudorile. Și învârtoșarea inimii și mândria alungă lacrimile de la mine. Ce să fac?*

Răspuns: Frate, te îmbrățișez în Domnul, rugându-L să întărească iubirea ta și să-ți dea răbdare. Trebuie să știi că războiul acesta, care te îngreunează de mâncare, vine de la diavolul, cu scopul să te moleșească. Căci și pe mine m-a războit și m-a îngreunat tare, mult timp, și mă făcea să vomit noapte după noapte. Apoi am început să mănânc câte puțin. Și aceasta a schimbat războiul. Căci atunci când începeam să mănânc, îndată ce luam o bucățică în gură, mă făcea să vomit. Apoi am început să fac aceasta tot la două zile, ca să-mi placă mâncarea, dar se întâmpla același lucru. Însă cu harul lui Hristos, prin războire și cu mulțumire, acest lucru a încetat. Dar mi-a slăbit puterea mai mult decât se poate spune, însă nu m-am lăsat și am luptat până ce m-a întărit Domnul. Am făcut acestea, frate, pentru că eram bolnav. Ai grijă și tu, frate, de tine și Dumnezeu te va ajuta. Căci nimeni nu te pizmuiește decât acela pe care-l va doborî Domnul.

Cât despre post, pleacă-ți grumazul și adu-ți aminte de viețile Părinților și de privegherile lor, și te smerește cu inima; și, dacă poți, ține-l până la ora nouă (trei după-amiază). Iar de nu poți, nu fi îngrijorat, ci străduiește-te să păzești postul omului dinlăuntru. Păzește-te să nu mănânci din lemn⁷⁶⁵ și din celelalte patimi. Și acest post al omului lăuntric va fi primit de Dumnezeu, și El te va acoperi pentru postul trupesc.

Cu privire la cele ce ai spus despre lacrimi, că învârtoșarea inimii și mândria le alungă de la tine, desființează-le pe acestea și atunci lacrimile vor veni, cu ajutorul sfinților. Sudoarea îți vine din răceală. Încălzește-te puțin și Dumnezeu îți va ajuta și roagă-te pentru mine, că moleșeala mă duce la multe rele.⁷⁶⁶ Totuși, nu deznădăjduiesc, având pe Dumnezeu cel milostiv.

513. *Același, căzând într-o boală și neputând răbda durerea, i-a cerut aceluiși Bătrân rugăciunea și ajutorul.*

⁷⁶⁵ Ca Adam și Eva.

⁷⁶⁶ După ce dă multe sfaturi celor ce se plâng de slăbirea cu duhul, Varsanufie le cere să se roage pentru el. E și acesta un mijloc de obișnuire a lor cu rugăciunea. Căci dragostea pentru altul te face să te rogi mai ușor pentru el decât pentru tine. Și în felul acesta te obișnuiești să te rogi și pentru tine.

Răspuns: Fratele meu și iubitul meu în Domnul! Cu încredințarea despre iubirea pe care o am față de tine în Hristos, îți descopăr tainele lui Dumnezeu. Căci știi și ești convins că mă rog lui Dumnezeu noaptea și ziua, ca să ne mântuiască de cel viclean, ducându-ne în veșnica lui Împărăție. Deci, când mă rugam odată ca de obicei, mi-a spus: „Lasă-Mă să-l încerc spre folosul sufletului lui și printr-o boală trupească, ca să cunoască până unde merge răbdarea lui și ce va moșteni prin rugăciuni și dureri”. Iar eu am zis: „Dar cearcă-l, Stăpâne, cu milă, ca pe un fiu adevărat, și nu ca pe unul nelegitim”. Nu era nevoie să-ți arăt acestea, dar ți le-am descoperit ca să afli bucuria care ți s-a rânduit. Nu te întrista deci, căci Dumnezeu te va milui. Iar de stai la îndoială, pleacă-ți grumazul, știind ce au răbdat sfinții mucenici și unge cu puțin untdelemn amestecat cu apă sfințită locul care te doare. Și Dumnezeul nostru, cu voia Lui, va face milă cu tine precum voiește. Nu-i o plăcere pentru mine să te văd că suferi, fie cu sufletul, fie cu trupul. Dumnezeu să te miluiască. Roagă-te pentru mine.

514. *A aceluiași: Cerere de rugăciune și de ajutor pentru aceeași boală, către același mare Bătrân.*

Răspuns: Frate moleșit și cârtitor, de ce te necăjești, de ce strigi și de ce trimiți cereri departe, când ai pe Iisus stându-ți aproape și dorind să fie chemat de tine⁷⁶⁷ în ajutorul tău? Strigă către El: „Stăpâne!”, și-ți va răspunde. Atinge poala hainei Lui (cf. *Matei* 9, 20), și-ți va vindeca nu numai această boală, ci toate patimile. Dacă mintea ta ar fi unde trebuie, nici mușcăturile șerpilor veninoși și ale scorpiilor n-ar putea ajunge la simțirea durerii trupului.⁷⁶⁸ „Am uitat, zice, să mănânc pâinea mea, de glasul suspinului meu” (*Psalmii* 101, 5-6). Nu te necăji, mila lui Dumnezeu îți este aproape. Te îmbrățișez în Domnul. Fă-te sănătos strigând către El.

515. *Același, foarte îngreunat și cumplit chinuit, s-a rugat marelui Bătrân iarăși pentru vindecare.*

Răspuns: Dumnezeul meu să-ți trimită în grabă tămăduirea sufletului și a trupului. Și cred că, prin numele Lui cel sfânt, te vei face bine. Stăruie cât poți în mulțumirea față de El, pentru că te-a iubit și te-a miluit prin sfânta lui pedagogie.

⁷⁶⁷ Iisus e lângă noi. Vrea să ne ajute, dar nu vrea să lucreze asupra noastră fără voia noastră, fără să simțim nevoia ajutorului Lui, arătând aceasta prin chemarea Lui. Nu vrea să mă trateze ca pe un obiect și să n-am niciun folos suflesc din vindecarea trupească pe care mi-o dăruiește. Socotind că aceasta nu s-a făcut prin El ca Dumnezeu, mă încred numai în legile naturii, mă las numai în seama lor.

⁷⁶⁸ Mintea înaintată în dulceața vieții spirituale nesfârșite, trăită în Dumnezeu, poate copleși simțirea de o tărie negrăit mai mică a durerii trupești. Martirii aruncați la fiare nu simțeau, în dragostea lor înfocată pentru Hristos, mușcăturile acelor.

516. *Mulțumirea aceluiași: îndată ce a pornit de la sfântul Bătrân acest răspuns, s-a și vindecat chiar în acel ceas, și a trimis mulțumire lui Dumnezeu și Bătrânului, cerând totodată rugăciunea neîncetată a acestuia pentru sporirea și mântuirea sa.*⁷⁶⁹

Răspuns: Preaiubite frate, să înălțăm Stăpânului nostru Dumnezeu laudă neîncetată, că ne dăruiește cele de față pentru o viață liniștită. Căci, învățându-ne prin greutăți, ne câștigă; și ispitindu-ne, ne dăruiește scăparea și puterea spre răbdarea necazurilor (cf. *1 Corinteni* 10, 13). Și astfel, pe toți ne omoară și ne face vii⁷⁷⁰ (cf. *1 Regi* 2, 6), „făcându-ne priveriște lumii, îngerilor și oamenilor” (*1 Corinteni* 4, 9). Să-L bucurăm deci pe El prin smerenia noastră, prin răbdare, prin blândețe, prin îndelungă-răbdare, prin cuviință, prin pace, prin mulțumire.⁷⁷¹ Fie ție, prea dorite frate, toate câte le-ai cerut în Hristos Iisus, întru Care vă îmbrățișez, și mă rog să vă păzească pe voi întru numele Lui de tot răul. Amin.

517. *A aceluiași despre un necaz al inimii. Și de unde îi vine că e supus încă la o ușoară boală?*

Răspuns: Frate moleșit, de ce nu lași „morții să-și îngroape morții” (*Luca* 9, 60)? Disprețuiește trupul sortit să fie mâncare viermilor. Căci nu-l vei folosi cu nimic când va fi predat putrezirii. De aceea zice: „Nu vă faceți din grija trupului o poftă” (*Romani* 13, 14). Iată o temă de cugetat. Iar despre cele ce ai scris, o parte e rămășița veninului, iar altă parte, a dracilor. Întoarce deci puțin gândul tău spre tine însuși și dacă, prin voia lui Dumnezeu, se va împuțina rămășița de la draci, cea a veninului nu te va vătăma. Eu mă rog, după puterea

⁷⁶⁹ Toate scrisorile sunt pline de încrederea pe care trebuie să o avem în rugăciunile altora. Chiar mângâierea ce o aduce cuiva gândul la altul, care se îngrijește de el prin rugăciune, îi aduce o întărire.

⁷⁷⁰ „Ne omoară și ne face vii”, adică ne duce la marginea vieții, face ca viața noastră să nu mai atârne decât de un pai. Dar tocmai prin aceasta primim o viață cu totul nouă față de cea de pe pământ, o viață care vine exclusiv de la Dumnezeu, Izvorul vieții. Tocmai în starea aceasta de morți vieții pământești simțim puterea lui Dumnezeu asupra neputinței lumii și a noastră. Și, din simțirea acestei puteri, revenim la altă viață, care nu-și pune nădejdea în trup, ci în Dumnezeu și în Duhul. Prin moarte trecem la adevărata viață, simțim puterea adevăratei vieți chiar în ajungerea la marginea vieții după trup. De aceea, pe măsură ce slăbim, ne simțim întăriți de Dumnezeu, dacă continuăm să existăm și să lucrăm pentru El. „Când sunt slab, atunci sunt tare” (*2 Corinteni* 12, 10). Pe măsură ce ne apropiem de marginea vieții pământești, ne simțim în tinda vieții veșnice. Minunea aceasta, care se petrece cu noi, îi minunează și pe îngeri, și pe oameni.

⁷⁷¹ Dărâmand zidul mândriei, al egoismului nostru, scoțând din împietrire umanitatea noastră, ne deschidem lui Dumnezeu, comunicăm cu El prin toate.

neputinței mele, lui Dumnezeu să nu respingă cererile tale, ci să ți le împlinească cu îmbelșugare și iubire de oameni, căci e propriu Lui să miluiască. Dar ține de tine să te rogi sau să nu te rogi. Înțelege cele ce-ți spun și te roagă pentru mine.

518. *Cererea aceluiași către același Bătrân: Spune-mi, părinte, de trebuie ajutat trupul, când are nevoie, cu mâncare potrivită cu boala, ori de trebuie să mănânce mai curând; sau de trebuie păzit timpul obișnuit și de disprețuit toate acestea, chiar dacă i-ar veni vreo greutate din aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu ne-a dat prin dumnezeieștile Scripturi cunoștință ca să ne conducem pe calea cea dreaptă. Apostolul zice: „Încercați toate, dar țineți binele” (1 Tesaloniceni 5, 21). Nimic altceva nu-i trebuie omului, decât să nu ia și să nu facă vreun lucru cu patimă. Dacă face aceasta din slăbiciune sau din trebuință, nu i se socotește nici ca păcat, nici ca nepăsare. Dar dacă, sănătos fiind, caută mulțumirea trupului, aceasta i se face poftă. Deci chivernisind trupul potrivit trebuinței, ni-l facem slujitor al liturghiei noastre.⁷⁷² Căci dacă ne îngrijim de animale pentru trebuința noastră, cu cât mai mult nu trebuie să ne îngrijim trupul, care e unealta⁷⁷³ sufletului? Și când se tocește, unealta⁷⁷⁴ împiedică pe meșter, chiar dacă acesta e deosebit de iscusit și de priceput. Apostolul, ținând seama de slăbiciunea și de stomacul lui Timotei, i-a poruncit să se folosească de puțin vin (cf. 1 Timotei

⁷⁷² În trad. fr., slujitor al „Liturghiei”. În ediția Volos, slujitor „al trebuinței”. Dar trebuința căreia avem să-i slujim e „Liturghie” sau lauda lui Dumnezeu, pe care n-o putem împlini fără trup cât suntem pe pământ. Prin trup grăim și facem cele bune; prin trup rostim rugăciunile și psalmii. Deci suntem datori să hrănim trupul în vederea acestei slujiri a Lui, dar nu pentru a-i împlini poftele care-și găsesc satisfacția în însăși împlinirea lor.

⁷⁷³ Animalele, lucrurile, energiile naturii sunt unelte indirecte ale sufletului. De toate ne folosim prin trup. Trupul este unealta directă prin care ne facem din toate celelalte unelte indirecte. Tot cosmosul e un fel de trup lărgit al omului. Toate ale lumii sunt simțite de suflet prin trup, devenind prin trup nu numai obiecte ale sufletului, ci și un larg câmp simțit și mijloace de lucrare asupra lumii. Toate se adună în cunoașterea și simțirea sufletului prin trup. Curățând simțirile sufletului, curățăm simțirea tuturor. Trupul e și mijloc, dar și împreună-subiect al simțirii tuturor împreună cu sufletul. Când nu folosim trupul pentru lucrarea prin el a binelui, ci numai pentru satisfacerea poftelor lui prin folosirea lucrurilor, îl facem un slujitor egoist al răului.

⁷⁷⁴ Trupul, ca unealtă a sufletului, câștigă în lucrările cu care se obișnuiește o dexteritate uimitoare, care nu se poate explica fără lucrarea minții prin el. Toți mușchii palmei capătă o flexibilitate conformă cu lucrul pe care-l îndeplinește. Ochiul prinde nuanțe din formele văzute și din sentimentele persoanelor față de ele. Trupul e ecranul pe care se reflectă toate imaginile unite cu revelațiile spirituale ale sufletului.

5, 23), fiindcă îi spusese că obosește în împlinirea lucrării de răspândire a Evangheliei. Deci e nevoie de discernământ (de dreapta socoteală) și, când îl are, nu cade ușor. Iartă-mă, frate, că nu știu de am vorbit bine. Dar nu trebuie să ne împotrivim. Am grăit iubirii tale ceea ce am avut în inimă. Dar tu fă ceea ce socotești de bine.

519. *Întrebare: Cum se face că simt o mare oboseală când mă scol noaptea la citirea psalmilor? Parcă sunt bolnav și orice aș face săvârșesc cu greutate. Oare e din pricina bolii sau e o lucrare de la draci?*

Răspuns: Ceea ce e din boală se cunoaște. Dacă trupul nu primește hrana obișnuită, e vădit că e bolnav și trebuie ușurată slujirea lui. Dar dacă trupul se hrănește după obicei și nu se scoală la slujirea lui, e vădit că aceasta vine de la draci și trebuie să-l silești, fără îndoială după putere, nu peste putere. Iar când inima veghează, somnul trupului n-are însemnătate, chiar când e aproape de sforăială. Căci, de aude de o intrare a hoților, își pune toată puterea ca să scape de ei. De gândim bine, așa suntem și noi.⁷⁷⁵

520. *Întrebare: Spune-mi, părinte, dacă boala poate veni de la Dumnezeu și de unde se cunoaște aceasta.*

Răspuns: Poate veni de la Dumnezeu. Când cineva simte boala, dar nu și tulburarea pătimirii, o astfel de boală e de la Dumnezeu și ea risipește războiul.⁷⁷⁶ În acest caz, e de trebuință să se facă un mic pogorământ pe seama trupului. Dar boala e lucrătoare și printr-o tulburare a vreunei patimi, atunci nu trebuie făcut niciun pogorământ. Căci patima e de la draci și pogorământul o sporește. Deci e de folos ca, unde e război, trupul să fie asuprit chiar dacă îi vine prin aceasta o boală, ca nu cumva, fiind întărit trupul, să fie aruncat sufletul în boală. Dar iarăși, dacă e vădită pricina bolii, în înțelesul că trupul s-a îmbolnăvit dintr-o călătorie obositoare sau din mâncăruri grele, trebuie să se facă pogorământ cu el, dar precum se cuvine, și nu peste trebuință. Căci, altfel, se amestecă și dracii.

521. *Întrebare: Învăț-mă, stăpâne, dacă bolile care vin din negrijă și din neorânduiala vieții sunt de la fire. Și din ce pricină sunt trimise omului de Dumnezeu? Și dacă relele întâmplări (accidentele) care se abat peste cineva vin dintr-o îngăduință premergătoare a lui Dumnezeu.*

Răspuns: Bolile din negrijă și din neorânduiala vieții sunt de la fire. Iar

⁷⁷⁵ Principalul e să ne ținem cu sufletul treji, chiar dacă trupul este, din oboseală, într-o moleșeală.

⁷⁷⁶ O boală e de la Dumnezeu, când omul n-a ajuns în ea printr-o patimă și nu întreține patima: de exemplu, de pe urma lăcomiei de mâncare, a desfrăului, a beției. O astfel de boală nu dă loc războiului, nemulțumirii, revoltei, supărării etc.

cele trimise omului spre îndreptare se trimit pentru neascultare. Deci atârână de tine să trăiești cu negrijă sau cu neorânduială și să cazi în cele dintâi, până ce intri din nou în rânduială și, prin pocăință, scapi de bolile spre îndreptare. Cât despre relele întâmplări (accidente), și unele dintre ele sunt din negrijă și sunt spre folos pentru îndreptare, ca să ne pocăim. Dar e o însușire a omului duhovnicesc să le poată deosebi.

522. *Întrebare: Când boala e în chip amestecat, și de la fire, și de la draci, spune-mi, părinte, ce trebuie să facă cineva? Dar, întâi de toate, roagă-te pentru mine, întru Domnul.*

Răspuns: Cel ce voiește să biruiască se silește puțin pe sine fie la post, fie la priveghere, fie la orice alt lucru. De pildă, dacă e dator cineva să nu mănânce, cum e obiceiul, până la ora nouă (trei după amiază), dar slăbiciunea îi cere să mănânce la ora trei (nouă dimineața), să se silească să nu mănânce până la ora șase (la amiază). Și cu privegherea, la fel. Silința aceasta se împotrivesc lucrării dracilor.⁷⁷⁷ Iar pogorământul e un ajutor dat trupului. În privința celorlalte, să se facă la fel. Să-și petreacă omul zilele lui făcând acestea două cu dreaptă socoteală, în frica lui Dumnezeu. Domnul să ajute slăbiciunii noastre în toate. Roagă-te pentru mine.

523. *Întrebare: Dacă se dedă (obișnuiește) cineva greu cu mâncarea obișnuită, ce trebuie să facă?*

Răspuns: De se dedă greu, își poate sili uneori puțin gândul. Iar de nu poate, să facă puțin pogorământ. Căci și această neputință este o boală. Străduiește-te, frate, să nu dai uitării acestea. Și cred că, prin sfintele rugăciuni, vei fi ajutat de Dumnezeu și mântuit.

524. *Întrebare: Iartă-mă, stăpâne Avva, Părinții zic să disprețuim trupul, dar iarăși zic să-l cârmuim cu dreaptă socoteală. Te rog, fă-mă să înțeleg această deosebire de sfaturi.*

Răspuns: Despre ceea ce ai întrebat, Apostolul arată deosebirea celor două, spunând: „Nu vă faceți din grija trupului o poftă” (*Romani* 13, 14). Dar iarăși, același zice: „Nimeni nu și-a urât trupul său, ci-l hrănește și-l îngrijește” (*Efesenii* 5, 29). Când deci vezi în lucrare plăcerea, disprețuiește trupul. Dar

⁷⁷⁷ Nevoința aceasta e un mijloc de întărire a voinței sau a spiritului împotriva pornirilor inferioare care stârnesc slăbiciunile trupului, dar uneori duc și la alte patimi care îl robesc pe om. Pofa e dintre primele, mânia dintre ultimele. Numai omul întărit prin nevoință, omul liniștit și generos, se poate face locaș al Duhului dumnezeiesc. Numai el e liber pentru relația de iubire adevărată cu Dumnezeu și cu semenii. Numai acest om e tare și nu e preocupat, din slăbiciune, de sine. Demonii slăbesc pe om cu aparența că-l fac să se preocupe de sine, sau cu acest scop.

când vezi trupul obosit și suferind, îngrijește-l și hrănește-l cu frica lui Dumnezeu, ca să-ți slujească în liturgia duhovnicească.

525. *Întrebare: Fiindcă ați spus că trebuie să îngrijim trupul obosit printr-o dietă deosebită, oare trebuie sau nu trebuie să-l oprim de la mâncărurile care-l vătămă, aceasta nu este un păcat. Iar dacă ia tot ce-i vine, disprețuind pentru Dumnezeu vătămarea trupului, mai mare decât aceasta este să nu se lase furat prin ușă, adică prin închipuirea de sine. Dar trebuie să se păzească să nu le ia cu patimă, căci aceasta înseamnă a fi biruit. Deci aceasta mai mult îl vatămă, decât îl folosește.*

Răspuns: Dacă omul se obișnuiește să se înfrâneze de la mâncărurile care-l vătămă, aceasta nu este un păcat. Iar dacă ia tot ce-i vine, disprețuind pentru Dumnezeu vătămarea trupului, mai mare decât aceasta este să nu se lase furat prin ușă, adică prin închipuirea de sine. Dar trebuie să se păzească să nu le ia cu patimă, căci aceasta înseamnă a fi biruit. Deci aceasta mai mult îl vatămă, decât îl folosește.

Dar și sănătatea, și boala sunt de la Dumnezeu, Care a zis: „Eu voi omorî și voi face viu, voi lovi și voi vindeca; și nu va fi nimeni care să scape din mâinile Mele” (*Deuteronomul* 32, 39). Dumnezeu, când vrea, dăruiește sănătate prin doctor și, când vrea, prin cuvânt.⁷⁷⁸ Iar prelungirea bolii sau neprelungirea ei ține de preștiința lui Dumnezeu. Cei ce se lasă deci cu desăvârșire în seama lui Dumnezeu sunt scăpați de grijă. Și El face cum voiește și cum e de folos. Deci fiecare se va folosi (de mâncare) cum poate, mai bine zis după credința pe care o are.

526. *Întrebare: Ce înseamnă „după credința pe care o are”? Lămurește-mi aceasta.*

Răspuns: Dacă Dumnezeu a sfințit toate și le-a curățat spre a se împărtăși cei ce cred de ele, omul trebuie să ia cu mulțumire din cele care se găsesc, nefăcând nicio deosebire. Fiindcă nu cele sfinte și curate vătămă, ci numai conștiința și bănuiala omului, prin socotința că-l vatămă. Căci acela, fiind șovăielnic în credința lui, face deosebire între ele și de aceea sporește în el boala. Dacă crede însă în Cel ce a venit și a vindecat toată boala și toată neputința în popor, crede că puternic este El să vindece nu numai bolile trupesti, ci și pe ale omului dinlăuntru. Dacă deosebește însă între ele, se ferește de cele vătămătoare, neavând încredere că le poate suporta. Și astfel a fost biruit cugetul lui, și s-a dovedit ca neavând credință tare. De aceea feriți-vă să nu luați ceva cu patimă. Căci aceasta vatămă sufletul și trupul.⁷⁷⁹

⁷⁷⁸ În cuvântul lui Dumnezeu, prin care au fost create toate, e dată și puterea de a face pe om sănătos. Căci mobilizează și forțele din el prin încrederea pe care i-o stărnește acest cuvânt. A arătat-o Hristos de multe ori. Cuvântul produce întâi credința în cel care-l primește, iar credința e în om o mare putere întăritoare și transformatoare.

⁷⁷⁹ Conținutul acestei scrisori e complex, greu de lămurit, pentru că Varsanufie unește în ea tema bolii trupesti cu a bolii sau patimii sufletești și de aceea vorbește de două feluri de credință, folosindu-se de același cuvânt. Unul, prin credință, face

527. *Întrebare: De crede cineva că nu se vătămă, dar simte durerea bolii, ce trebuie să cugete, ca să nu cadă în necredință?*

Răspuns: De mănâncă cu credință, dar stăruie durerea, să nu intre la îndoială.⁷⁸⁰ Căci Dumnezeu l-a lăsat în pătimirea aceasta știind că durerea aceasta îl izbăvește de multe patimi. El își va aduce atunci aminte de cuvântul Apostolului, care zice: „Când sunt slab, atunci sunt tare” (2 Corinteni 12, 10). Și să nu creadă că aceasta îi vine din mâncărurile care par că-l vătămă, ci din îngăduința lui Dumnezeu. Căci chiar dacă s-ar împărtăși de cele socotite bune și folositoare, ele nu-i pot folosi la nimic fără voința și lucrarea lui Dumnezeu.⁷⁸¹

528. *Întrebare: Dacă e nevoie de credință, de ce a spus Avva Isaia că „de e adusă în trapeză vreo mâncare care te vătămă, silește-te să o mănânci” (Abbé*

deosebire între mâncărurile care-l pot vătăma trupește și sufletește, dar prin aceasta dovedește că n-are credința tare că Dumnezeu îl poate feri de ambele feluri de vătămări ale lor, sau îl poate vindeca de toată boala trupească, fapt care-l ferește și de patima sufletească. Altul, crezând că toate sunt sfinte ca creaturi ale lui Dumnezeu și că Dumnezeu poate vindeca orice boală și-l poate feri de orice patimă prin credința lui fermă, are siguranța că Dumnezeu îl va vindeca de orice boală trupească și sufletească. De aceea se și folosește de orice mâncare fără nicio patimă. Împletirea aceasta între boala trupească și patima sufletească și puțința de a scăpa prin credința tare de amândouă e o realitate, și Varsanufie e justificat să le prezinte în această împletire. Toate lucrurile, întrucât s-au creat ca daruri ale lui Dumnezeu pentru noi, sunt prin aceasta sfinte și deci nevătămătoare. Dar cei ce le deosebesc unesc cu unele dintre ele o patimă și prin aceasta le fac vătămătoare. Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus în *Capete despre dragoste* că lucrurile au un sens pur, care e de la Dumnezeu, dar noi legăm de unele sensuri o patimă. Dacă putem desprinde patima de acelea, ele nu ne mai sunt vătămătoare. Astfel, în aur e un sens pur, dar noi legăm de acest sens lăcomia noastră. Deci în libertatea omului stă puțința folosirii curate a lucrurilor sau a înținerii lor. Trebuie să ne curățăm noi înșine de patimă, ca să putem vedea și folosi lucrurile în curăția lor. Omul le murdărește pe toate, pentru că le vede despărțite de Dumnezeu. Dacă refacem legătura noastră cu Dumnezeu, văzându-le și pe acelea unite cu Dumnezeu, le readucem la sfințenia lor.

⁷⁸⁰ Să nu spună că a folosit o mâncare vătămătoare, și nu una nevătămătoare.

⁷⁸¹ Ceea ce știm e încadrat în taina generală a întregii creații, iar prin aceasta în rânduiala lui Dumnezeu cel atotputernic și veșnic. Dacă din aceasta nu se revarsă putere în împlinirea lucrării parțiale recomandate de doctor, pe măsura cunoștinței lui care se mărginește la o sumă de lucrări parțiale, nu suntem vindecați prin ea. Iar puterile de la Dumnezeu se dau omului care e deschis lor prin credință. Asemenea revărsări de putere se fac prin spiritul nostru, și deci și din el. Dacă creștem niște animale dându-le numai hrana care conține vitaminele considerate necesare de știință, dar nu le și mângâiem, nu le și iubim, vedem că nu le merge bine, ci slăbesc, ba chiar se îmbolnăvesc.

Isaie, Recueil ascétique, 5, 7, p. 27). Deci, chiar fiind prezentă credința, mâncarea e vătămătoare.⁷⁸²

Răspuns: Cei ce disprețuiesc leacurile și mâncărurile au ajuns la măsura credinței, dar nu a desăvârșirii.

530. *Întrebare: Dacă n-are cineva o astfel de credință, oare trebuie căutate mâncăruri care folosesc la boală? Sau numai să se ferească de cele care-l vatămă? Sau, dacă se nimereste ceva care nici nu vatămă, nici nu prea folosește, trebuie să mănânce fără teamă?*

Răspuns: Trebuie să se ferească numai de cele care vatămă. Iar dacă se nimereste ceva care nici nu vatămă, nici nu folosește, să nu mănânce până la săturare, ci puțin. Căci cel ce mănâncă până la săturare, chiar dacă e ceva din ceea ce folosește, se vatămă.

531. *Întrebare: Dacă se nimeresc două feluri de mâncare, unul mai ieftin și altul mai scump, oare trebuie să și-l aleagă pe cel mai ieftin? Iar dacă cel mai ieftin e mai plăcut, pe care trebuie să-l folosească?*

Răspuns: De se nimeresc două feluri de mâncare la fel de costisitoare, să ia din amândouă câte puțin. Iar de nu sunt deopotrivă, să folosească pe cel mai ieftin. Iar dacă acesta e mai plăcut, și are la îndemână și pe cel mai scump, să ia din acesta. Iar dacă felul mai ieftin nu este de față și cel scump e mai plăcut, să se folosească de el, dar luptându-se să se ferească de plăcerea care i-o pricinuieste, luând din el mai puțin. Pentru ce? Oare nu e de trebuință la boală, adeseori, ceea ce e foarte neplăcut? Și nu se silește omul să-l întrebuițeze pentru a se face sănătos? Tot așa, dacă lucrul e foarte plăcut, dar e de trebuință să fie folosit, trebuie folosit. Dar omul trebuie să ia numai seama, cum am spus, să nu se lase biruit de plăcere. Și chiar întâmplându-se aceasta, după ce a trecut peste faptă, să se ocărasească pe sine.

532. *Întrebare: Ați spus că nu e oprit cineva de a se folosi de doctor în numele lui Dumnezeu. Dar iarăși, că e mai bine să lase totul cu credință și cu smerenie în seama lui Dumnezeu, însă gândul îmi spune: „Dacă ți se întâmplă vreo boală trupească, trebuie să o arăți doctorului. Căci nu ai ajuns la măsura de a te vindeca fără leacuri”. Dar, pe de altă parte, gândul îmi pune să nu mă folosesc de acestea, ci mai degrabă de sfințenia sfinților și să mă mulțumesc numai cu ea. Spune-mi, milostive părinte, pe care din acestea două să o folosesc?*⁷⁸³

⁷⁸² Omul cu învățătură știe mai mult decât cei simpli că o mâncare e vătămătoare. De aceea Avva Isaia mănâncă din ea, deși știe că e vătămătoare, ca să-și taie prin credință înclinarea de a nu mânca din ea.

⁷⁸³ Întrebătorul se dovedește și el un mare analist al mișcărilor celor mai subtile ale

Răspuns: Frate, te văd îngrijindu-te mult de tămăduirea bolilor trupești. Eu cred că Părinții nu-și fac atâta grijă de acestea. De aceea, socotesc că gândul al doilea e mai bun decât cel dintâi, căci în el este și credința desăvârșită în Dumnezeu, iar celălalt are în el necredința. Cel de al doilea are în el răbdarea, care face pe om probat. Iar cel probat naște nădejdea, care nu rușinează. Iar în celălalt gând e lipsa de curaj, sora fricii, în care locuiește puținătatea credinței, maica îndoielii, care înstrăinează de Dumnezeu și duce pe oameni la pieire. Acesta face pe oameni prieteni ai lui Dumnezeu, celălalt, dușmani. Acesta ne duce în Împărăția cerurilor, celălalt, în gheena. Acesta înalță capul și dă îndrăzneală către Stăpânul nostru Dumnezeu.⁷⁸⁴ Celălalt face capul să se plece și pe om fără îndrăznire către Dumnezeu. Acesta adună mintea, ca să arunce toată grija ei la Dumnezeu (cf. *1 Petru* 5, 7). Celălalt aruncă inima în robie și în alte îndeletniciri rele. Acesta folosește tot ce face spre zidire, celălalt, spre slăbirea celor ce-l aleg. Acesta e plin de înțelepciune, pentru că crede că Cel ce privește patimile cele ascunse poate să vindece și patima sa; celălalt se umple de nebunie, fie că se vindecă, fie că nu. Acesta este într-o stare de pace și învață pe alții să nu lăncezească, celălalt e tulburat. Unul împinge pe oameni să umble prin țări și cetăți, al doilea îl izbăvește de toate. Unul aruncă în inimă întristarea, făcând-o să se topească; al doilea, mulțumirea, care mijlocește cu folos mântuirea oamenilor la Marele Doctor, Care poartă pătimirile noastre⁷⁸⁵ (cf. *Isaia* 53, 4).

Eu, preaiubite frate, în lăncezeala mea de odinioară, nu m-am arătat vreunui doctor, nici nu mi-am pus vreun leac pe rană. Nu din virtute, ci din lene, ferindu-mă să umblu prin sate și orașe și să îngreunoz pe cineva și să-l fac să se îngrijească de mine, nevrednicul, temându-mă de răspunsul ce voi avea să dau, în ceasul pe care-l așteptăm, vrăjmașilor mei. Fericit este cel care poate să rabde, căci se face părtaș răbdării sfântului Iov.

Mă gândesc că sunt și multe femei, care au stăruit răbdând durerile lor trupești lăsând totul în seama lui Dumnezeu, încât mă rușinez să-mi spun bărbat cu numele. Cea care suferă de curgerea sângelui, părăsindu-și gândirea ei dinainte, după ce a văzut că doctorii trupești nu i-au putut folosi nimic,

gândurilor contradictorii. Și nu se rușinează să și le dea pe față. Avem în întrebările lui un model de spovedanie a omului ajuns totodată la un înalt nivel al luptei pentru sfințenie.

⁷⁸⁴ Există o înălțare a capului în semn de nădejde și de rugăciune, nu de mândrie. E o îndrăznire către Dumnezeu, ca semn de încredere în El. Contrar acestei înălțări există o plecare a capului în sensul plecării fataliste sub legile naturii, a patimilor, a supunerii sub oameni și a lipsei de nădejde.

⁷⁸⁵ Dacă Hristos a suferit pe cruce din iubire pentru noi. El, Care rămâne plin de aceeași milă, nu poate să sufere în continuare pentru noi? E singurul mod prin care poți ușura durerile altora, cu deosebire pe acelea care sunt unite cu voința lor de a nu rămâne în patimile lor. De aceea Hristos este adevăratul Doctor al nostru.

măcar că cheltuiuse cu ei tot ce avea, și-a însușit o altă gândire, și a alergat la Marele și Duhovnicescul Doctor ceresc, Care tămăduiește și sufletele și trupurile. Și boala a fugit de la ea speriată de poruncă (cf. *Matei* 9, 20-22). Iar cananeeanca a lăsat pe oamenii lumii, pe vrăjitori, pe ghicitori, văzând deșertăciunea meșteșugului lor, și a venit la Stăpânul strigând: „Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David!” (*Matei* 15, 22); și de la o margine a pământului la alta s-a vestit tuturor ceea ce i-a făcut ei Doctorul de oameni iubitor. Las pe celelalte și mă opresc la acestea două, gândindu-mă că doar-doar voi putea ajunge și eu cândva la credința lor, ca să mă învrednicesc de fericire. Căci îmi ajung aceste două femei ca să mă dea de rușine, și nu e nevoie să mai aduc vorba de credința și de smerenia sutașului, care nu numai că a lăsat pe doctori și pe alții și a venit la Stăpânul, ci s-a și socotit pe sine nevrednic să-L ducă pe El în casa sa, ci l-a spus cu credință: „Spune numai cu cuvântul și se va tămădui sluga mea” (*Matei* 8, 8). Marea lui credință a fost lăudată chiar de Mântuitorul.

Iar acestea le spun ca să mă rușinez pe mine însumi. Căci nu am dorință, nu râvnesc, nu mă străduiesc, nu cad la picioarele Domnului și nu mă gândesc, netrebnicul de mine, la clipa când mă va ajunge osânda, când fără de veste îmi va veni chemarea, când va veni îngerul înfricoșător să ia ticălosul meu suflet, când se va închide ușa și voi rămâne strigând cu cele cinci fecioare, și nimeni nu mă va auzi⁷⁸⁶ (cf. *Matei* 25, 10-11). Că acestea mă mușcă încă de acum, e vădit. Și că sunt biruit de lăncezeală⁷⁸⁷ și de trândăvie, nu e un lucru ascuns. Deci ce voi face? Voi deznădăjdui? Să nu fie! Căci acesta e un păcat de moarte. Plânge-mă, frate, și varsă cu amărăciune lacrimi peste mine, ca peste un cadavru și ca peste un mormânt rău-mirositor. Căci știu că mult folosesc ele,⁷⁸⁸ cum ne-a învățat învățătura plânsului lui Petru.⁷⁸⁹ Și roagă-te pentru mine, care ți le spun acestea, dar nu fac niciun bine. Ca să se milostivească și de mine Doctorul cel bun și să-mi vindece bolile sufletului și ale trupului. Lui fie slava în veci. Amin.

⁷⁸⁶ Dacă e o mare mângâiere să te audă cineva că ești în suferință și să compătimească cu tine, cea mai mare nefericire e ca nimeni să nu te audă, să nu vrea să te audă și să nu compătimească cu tine. Acesta e iadul lipsit de lumină. I-ai disprețuit pe toți, ești uitat de toți. Te-ai obișnuit să nu mai ai încredere în nimeni, ți se închide poarta comuniunii de către toți, pentru că tu însuși ți-ai închis-o pe a ta și nu mai ești în stare să ți-o deschizi. S-a înțepenit în starea încuiată. Ai pierdut cheile.

⁷⁸⁷ Ce greu este să scapi de trândăvia spirituală! Cât efort statornic e necesar!

⁷⁸⁸ Numai împreună-pățimire a altuia cu mine, adică durerea altuia pentru mine, mă poate înviora, mă poate readuce la viață din moartea trândăviei și a nepăsării.

⁷⁸⁹ Durerea altuia pentru mine mă poate trezi și pe mine la durerea pentru ticăloșia mea, așa cum Petru a fost adus la plâns când a văzut că Hristos va primi moartea pentru el și pentru toți.

533. *Întrebare: Iată, mă predau lui Dumnezeu și în mâinile tale. Ai grijă de mine, milostive părinte, pentru Domnul.*

Răspuns: Frate, de crezi așa, nu vei fi părăsit de Hristos, Care a spus păcătoasei: „Credința ta te-a mântuit” (Luca 8, 48). Lasă deci totul în seama lui Dumnezeu, căci El are grijă de noi. Lui fie slava în veci. Amin.

534. *Întrebare: Un frate a întrebat pe același Bătrân, zicând: Dacă suferă cineva de o boală care are nevoie de operație, trebuie să se lase operat? Și trebuie să facă aceasta cu sfatul părinților?*

Răspuns: Cel ce suferă de orice boală trebuie să întrebe despre ea pe vreunul dintre părinți și să facă toate după sfatul lui. Căci uneori se întâmplă ca un Bătrân să aibă o harismă, care să-i aducă, fără să se bage de seamă, tămăduirea. Și nu e nevoie totdeauna de doctori trupești.

535. *Întrebare: De mi se pare un lucru bun să mă înfrânez, sau să mă nevoiesc într-o liniștire, sau să fac un bine cuiva, oare trebuie să fac aceasta de la mine însumi sau s-o fac cu sfatul părinților?*

Răspuns: A nu lua sfatul părinților pentru o lucrare care pare bună, conduce la rău cele de la sfârșit ale lui. Și prin aceasta se încalcă porunca, ce zice: „Fiule, toate fă-le cu sfat” (Pilde 6, 20) și: „Întreabă pe părintele tău și te va învăța, pe bătrânii tăi și-ți vor spune” (Deuteronomul 32, 7). Nicăieri nu vei afla Scriptura poruncind cuiva să facă ceva de la sine. Căci a nu cere sfat e mândrie, și unul ca acesta este dușman al lui Dumnezeu. Iar „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har” (Pilde 3, 34). Și cine altul e smerit, decât cel ce-și pleacă grumazul înaintea bătrânilor și cere sfatul lor în frica lui Dumnezeu?⁷⁹⁰

⁷⁹⁰ E ușor să spui că te pleci în fața lui Dumnezeu, dar nu a oamenilor. Spunând că faci ceea ce spune Dumnezeu, faci în fond ceea ce ți se pare ție că-ți spune Dumnezeu. Acesta e păcatul protestantismului. Apoi, deși credinciosul protestant spune că se smerește, socotind că tot binele pe care-l face omul vine exclusiv de la Dumnezeu, în aceasta e mai de grabă o credință în predestinare, în care nu se cere omului nimic, căci se neagă orice libertate a lui de a face răul, când Dumnezeu l-a ales să facă binele prin el. Omul nu se poate nici măcar smeri. Adevărata smerenie stă în „a-ți tăia voia” pe care Dumnezeu ți-o lasă. Adică în a ți-o tăia nu cu părerea că ți-o tai în fața lui Dumnezeu cel nevăzut, fără să fii sigur de aceasta, ci în fața celui ce-ți dă un sfat în numele Domnului. Numai atunci o tai în mod real. Și o tai din conștiința că o faci în fața lui Dumnezeu, de a Cărui prezență îți dă mărturie și un altul, ajutându-te să arăți în mod obiectiv tăierea voii tale. Dumnezeu nu vrea ca prezența Sa să se lase evaporată în subiectivitatea ta, ci vrea să-și facă simțite prezența și voia Sa în mod obiectiv prin altul, care are conștiința întărită de comunitatea bisericească, începută prin Apostoli, că-ți vorbește în numele Domnului.

536. *Întrebare: Dacă cineva e bătut ca eretic, dar mărturisește dreapta credință, oare trebuie crezut sau nu?*

Răspuns: Părinții n-au cerut decât dreapta mărturisire a credinței. Dacă deci cineva se arată hulind cu adevărat pe Hristos cu gura lui, trăind în afara Lui, acesta trebuie ocolit și nu trebuie să te apropii de el. Dar trebuie să privim și inima lui. Căci tot cel ce nu păzește poruncile lui Hristos este eretic. Și dacă omul nu crede) în inima lui, cuvintele nu-i folosesc la nimic.⁷⁹¹

537. *Întrebare: Dacă un Avvă oarecare se află susținând o erezie, oare un frate trebuie să plece de la el?*⁷⁹²

Răspuns: Dacă se dovedește sigur că susține o erezie, trebuie să plece de la el. Dacă e numai o bănuială, nu trebuie să plece, nici să pornească o cercetare în privința lui. Căci cele ascunse sunt cunoscute numai lui Dumnezeu, iar cele arătate, oamenilor.

538. *Întrebare: Dacă Avva crede drept, dar se așteaptă să se stărnească în locul acela vreo erezie și se naște frica să nu se încalce dreapta credință, iar Avva nu voiește să se mute și de aceea fratele, cunoscându-și slăbiciunea, voiește să plece în alt loc, oare face bine sau rău?*⁷⁹³

Răspuns: Înainte de a se arăta că erezia se impune cu sila, nu trebuie să plece cineva, ca nu cumva să se plinească cu el cuvântul: „Fuge necredinciosul, negonindu-l nimeni” (Pilde 28, 1). Iar de se va arăta că se impune, trebuie să facă aceasta cu sfatul părinților duhovnicești, în frica lui Dumnezeu.

539. *Întrebare: Ce e de făcut când în acel loc nu sunt niște bătrâni în care fratele să se poată încrede că pot deosebi lucrurile? Oare trebuie să plece pentru primejdia ereziei și să se ducă în altă parte, unde se găsesc bătrâni care să poată deosebi, și acolo să-i întrebe pe ei despre aceasta?*

Răspuns: Da, trebuie să facă aceasta și să împlinească cele spuse de ei.

540. *Întrebare: De mă însoțește vreunul dintre părinți și se sfădește cu mine să poarte povara mea, ceea ce nu se cuvine și nu zidește pe cei ce privesc, pentru că el e mai mare ca mine, ce să fac?*

Răspuns: Pune-i metanie cu smerenie, cerându-i să o porți tu. Dacă nu

⁷⁹¹ Cine are credința în Hristos doar teoretic și nu trage din ea nicio concluzie pentru viața lui, deci are o credință lipsită de spiritualitate, de viață duhovnicească, are o credință lipsită de miezul ei viu, roditor, deci e tot un eretic după Varsanufie, mai mult compromițând credința, decât slujind-o și apărând-o.

⁷⁹² E vorba de un bătrân căruia îi slujește un frate.

⁷⁹³ În mănăstirile din Palestina din acea vreme se iveau certuri origeniste și uneori, în câte o mănăstire, origenismul cucerea majoritatea.

primește, pune-i a doua oară metanie, zicând: „Iartă-mă, pentru Domnul, dar nu mai putem merge împreună. Căci se face sminteală celor ce privesc”. Și dacă se sfădește și după aceea nu mai stăruie, căci e un joc al diavolului.

541. *Întrebare: Oare nu e de folos să tai sfada și să-l las pe el să o poarte, chiar dacă aceasta pricinuește sminteală privitorilor? Căci se pare că aici sfada e mai rea decât a lăsa să o poarte. Și între două rele, poate trebuie ales cel mai mic.*

Răspuns: Sfada care continuă după metanie se arată că e de la diavolul. Și nu trebuie să se urmeze cu ea, căci Părinții spun că cele de prisos sunt de la draci (cf. *Pateric*, Pimen, 129).

542. *Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, dacă este de folos să-l însoțească (să viețuiască în retragere)?*

Răspuns: Cel ce voiește să pășească pe calea lui Dumnezeu să nu-și ceară cinste. Căci ce este, oare, calea lui Dumnezeu, dacă nu să-și arunce în toate voia înapoia sa și să se socotească pe sine ca cel din urmă dintre toți și ca cel mai mic⁷⁹⁴ decât toți? Numai unul ca acesta poate păși pe calea aceasta. Căci cel ce nu-și taie voia sa, și nu-și pune nădejdea sa în Domnul, nu poate. Cu acela se împlinește cuvântul Evangheliei: „Căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide” (Matei 7, 7). Acestea sunt viața și mântuirea, pe care trebuie să râvnească să le dobândească. Căci altă cale afară de aceasta nu este. Frate, nu te lăsa batjocorit.

543. *Întrebare: Ce să fac, părinte, că mă necăjesc războaiele și se strâng împotriva mea? Și, spune-mi, care e semnul că am nădejde în Dumnezeu și semnul iertării păcatelor? Și cum trebuie să se șadă în chilie potrivit vocii lui Dumnezeu?*

Răspuns: Frate, vremea războaielor e vreme de lucrare. Nu slăbi, ci lucrează, luptă-te. Când te înghesuie războiul, înghesuie-l și tu, strigând: „Doamne, Iisuse Hristoase, vezi neputința și necazul meu, ajută-mă și mă scapă de cei ce mă prigonesc, că la Tine am alergat!” și roagă-te să iei putere să slujești lui Dumnezeu cu inimă curată.

Semnul că are cineva nădejde în Dumnezeu este să se scuture de tot gândul și grija trupului (cf. 2 *Corinteni* 7, 1), și să nu-și închipuie că are peste

⁷⁹⁴ Cel ce se socotește cel mai mic între cei ce se socotesc mari, e mare în comunicare cu ființa nepieritoare și cu adevărat existentă a lui Dumnezeu (ὁ ὀντως ὢν). Cel ce nu caută bășica de săpun a cinstei trecătoare e îmbrăcat în cinstea strălucirii dumnezeiești netrecătoare. Acela înaintează pe calea spre Dumnezeu, singura subzistență adevărată. Acela își taie voia robită de aparența de realitate a unor fumuri.

tot ceva de al veacului acestuia, căci, altfel, și-ar avea nădejdea în aceasta, și nu în Dumnezeu.⁷⁹⁵ Iar semnul iertării păcatelor îl are cineva în aceea că le urăște și nu le mai face. Căci câtă vreme mai cugetă la ele și inima lui are plăcere de ele, e semn că încă nu i s-au iertat, ci e ținut încă în ele.⁷⁹⁶

Iar a ședea în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu înseamnă a se osândi pe sine cât poate cu inima, când vede ceva frumos în chilia lui sau o pricină de odihnă trupească, zicând: „Vai mie, păcătosului, că văd în jurul meu ușurări care mă osândesc, fiind nevrednic de ele, iar alții, care sunt vrednici, sunt necăjiți, călătorind și neaflând odihnă trupească.”⁷⁹⁷ Doamne, Iisuse Hristoase, iartă-mă și pentru aceasta, pentru numele Tău chemat peste noi!”. Domnul să te întărească pe tine și să-ți dea putere, fiule, ca să înaintezi și să ajungi la măsura desăvârșită.

544. Un frate a întrebat pe Ioan, celălalt Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine, pentru Domnul. Și spune-mi dacă e bine să cerem de multe ori părinților să se roage pentru noi, chiar dacă ne-au asigurat că fac aceasta. Oare nu părem că-i ispitim prin aceasta?

Răspunsul lui Ioan: Frate, ți-am scris de multe ori despre rugăciune, că, în virtutea poruncii lui Dumnezeu, suntem datori să ne rugăm unii pentru alții. Mai ales când ni se cere aceasta, suntem mai mult decât îndatorați să o facem. Deci nu putem să nu punem toată puterea noastră în aceasta.⁷⁹⁸ Iar a

⁷⁹⁵ Ți pui nădejdea în ceea ce socotești că vei avea pentru totdeauna. Dar în ce poți nădăjdui pentru veci din lumea aceasta? Căci orice ai avea în lumea aceasta are un sfârșit, mai devreme sau mai târziu. Pe nimeni și pe nimic din lume nu te poți rezema pentru totdeauna, ci totul e în surpare continuă.

⁷⁹⁶ Ți s-au iertat păcatele când ai cerut cu adevărat iertare pentru ele. Și ai cerut iertare cu adevărat când nu-ți mai place să trăiești în ele și deci să le săvârșești în continuare. Dacă-ți place să le mai faci, înseamnă că sunt încă întipărite în ființa ta, că n-au fost șterse de acolo, pentru că n-ai voit cu putere să ceri să ți se șteargă cu adevărat. Nu ți se iartă un păcat de care continui să fii lipit. Omul nu e spălat ca un obiect, ci ca un subiect, ce se spală și el cu apa care-i curge de Sus, ce vrea și el să i se înmoaie inima de mila pe care i-o arată Dumnezeu.

⁷⁹⁷ Cel ce are o chilie liniștită și, în ea, odihna de grijile trupești trebuie să se osândească dacă nu se liniștește, întrucât, deși are toate condițiile, nu le folosește pentru sporirea în unirea cu Dumnezeu prin rugăciune, dovedindu-se nevrednic de acele condiții, în vreme ce alții, care le-ar folosi mai mult, fiind mai vrednici de acelea, nu se bucură de ele. Aceasta înseamnă a folosi odihna șederii în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu. Să nu se mulțumească cel din chilie numai cu odihna trupească.

⁷⁹⁸ Dumnezeu vrea să ne rugăm unii pentru alții. Căci prin aceasta, nedisprețuind pe Dumnezeu ca Izvor a tot darul, ne arătăm totodată și iubirea unuia pentru altul, așa cum vrea Dumnezeu. Căci nu trebuie ca eu să rămân indiferent la mântuirea celorlalți, interesându-mă numai de a mea, așa cum nu trebuie să mă îngrijesc numai de pâinea

cere rugăciunile părinților noștri, e de mare folos. Căci zice: „Rugați-vă unii pentru alții” (Iacov 5, 16). Și iarăși: „Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi” (Luca 5, 31). Și nu trebuie să uităm să ne aducem aminte de îndrăzneala văduvei față de judecătorul nedrept (cf. Luca 18, 1-8). Și dacă Tatăl nostru Cel ceresc cunoaște cele de care avem trebuință, înainte de a le cere de la El, pentru ce n-a zis: „Nu le cereți, căci știu ce voiți înainte de a Mi le cere”? Ci El Însuși a zis: „Cereți și veți lua”⁷⁹⁹ (Ioan 16, 24). Deci bine este să cerem, ca să primim după făgăduința Lui. Iar cerând rugăciunea⁸⁰⁰ Avvei, zi așa: „Avva, mă simt rău, roagă-te pentru mine, căci știu că am nevoie de ajutorul lui Dumnezeu”. Și Dumnezeu Își va face milă cu tine precum voiește. Căci a lui este iubirea de oameni și a Lui slava în veci. Amin.

545. *Întrebare: Dacă, mâncând cineva la masă, își îplinește mai repede trebuința lui, e bine să ceară Avvei să se ridice sau să rămână până se ridică toți? E bine să se împărtășească din toate mâncărurile sau nu? Cum e mai bine?*

Răspuns: Dacă, șezând cineva la masă, simte că și-a împlinit trebuința și nu poate să mai șadă fără să mănânce, să ceară să se scoale. Dar a șede și a nu mânca e mai bine. Iar a-și împărți cineva pâinea cu toate felurile e mai bine, decât a nu face așa.

546. *Întrebare: Doi frați care voiau să se înfrâneze l-au întrebat pe Avva*

mea, iar mizeria celorlalți să nu mă intereseze. Dar cu mult mai mult trebuie să mă intereseze viața lor veșnică decât cea trecătoare. De aceea e de trebuință să și cerem rugăciunea altora, nu numai să le-o acordăm pe a noastră. Căci prin aceasta arătăm și smerenia noastră și faptul că avem nevoie de iubirea lor. În aceasta arătăm lui Dumnezeu că și noi avem nevoie de iubirea altora, precum și ei au nevoie de a noastră. Așa ne-a făcut Dumnezeu: să ne iubim unii pe alții, văzând în noi nevoia să iubim și să fim iubiți. De aceea, cu mult mai mult trebuie să ne rugăm pentru alții când aceia ne-o cer. Ne-am dovedi mai nesimțitori când alții ne cer iubirea, iar noi nu le-o dăm, decât atunci când, socotind că alții n-au nevoie de iubirea noastră, ne-am putea justifica dacă nu le-am arăta-o.

⁷⁹⁹ Tatăl ceresc cunoaște cele de care avem trebuință înainte de a le cere. Totuși, voiește să le cerem, și nu ni le dă dacă nu le cerem. Pentru că trebuie să venim și noi la conștiința că avem trebuință de ele și să ne dăm seama că numai de la El le putem primi. El vrea o legătură afectuoasă cu noi, în care trebuie să fim și noi parteneri activi. În zadar îmi îmbie cineva iubirea lui, dacă nu simt și eu trebuința ei și nu umblu după ea. Numai prin aceasta nu vin la adevărata viață.

⁸⁰⁰ E bine să strâmtorăm continuu pe alții cu rugămintea noastră. Căci în aceasta arătăm marea nevoie pe care o avem de ei și întărim mila lor față de noi. Ne strângem prin aceasta cu inima lângă ei, îi facem s-o simtă, ca să bată și inima lor pentru noi. Numai o inimă simțitoare poate trezi simțirea altei inimi sau poate atrage atenția asupra ei.

dacă le îngăduie să se ridice de la masă înaintea fraților, căci, dacă mai șed, nu-și pot stăpâni stomacul. Și Avva îngăduindu-le să se scoale, unii i-au judecat și i-au defăimat, neînțelegând folosul din această faptă. De aceea, au trimis să-l întrebe pe același Bătrân despre aceasta.

Răspuns: Acei frați, ca niște lucrători și îngrijitori ai sufletului lor, fac aceasta luptându-se pentru înfrânare, ca nu cumva, șezând, să mai jinduiască a se împărtăși de mâncărurile din fața lor. Căci e propriu numai celor desăvârșiți să mai rămână la masă și să nu fie biruiți de stomac. Voi însă sunteți deșerți la minte, pentru că n-ați luat seama la cuvântul Părinților, care zice: „Să nu spui: Pentru ce aceasta? Ci ia seama, mai degrabă, la tine însuși”. Părinții ne îndeamnă iarăși să nu bârfim pe cineva, ci să împlinim cuvântul prorocesc: „Să nu grăiască gura mea despre faptele oamenilor” (*Psalzii* 16, 4). Dar voi ați căzut sub osânda care zice: „Omul rău din visteria lui scoate cele rele” (*Matei* 12, 35). Pentru ce nu v-ați gândit mai degrabă la cele bune ale acestor frați, care sunt spre zidire, spunând: „Noi suntem nepăsători și acești frați ai noștri se înfrânează”, așa cum acești frați care s-au ridicat au gândit cele bune despre voi, zicând: „Vai nouă, că ne sculăm din slăbiciune, iar frații noștri, chiar dacă mănâncă mai mult decât noi, nu se vatămă! Căci ei fac toate cu dreaptă socoteală”. Prin aceasta ei fug de amenințarea osândeii, care zice: „Nu judecați ca să nu fiți judecați” (*Matei* 7, 1). Iar voi cădeți în ea, căci judecați pe frații voștri care sunt mai presus de voi, călcând cuvântul Apostolului, care grăiește: „Cel ce mănâncă să nu disprețuiască pe cel ce nu mănâncă” (*Romani* 14, 3). Voi, care mâncați mai mult decât ei, făcându-vă mai datornici decât ei, ar trebui pe de o parte să vă întristați mai mult, ca unii ce sunteți biruiți de stomac, pe de alta să mulțumiți mai mult lui Dumnezeu pentru mâncare. Și așa, Dumnezeu vă poate elibera de războiul pântecelui și de osândirea fraților prin mulțumirea pe care l-o aduceți. Iar de voiți să înțelegeți, lucrurile înseși conduc la dreapta socoteală, ajutând să se deosebească binele de rău,⁸⁰¹ după cuvântul Apostolului, care zice: „Toate cercați-le, dar alegeți binele” (*1 Tesaloniceni* 5, 21). Dar cercarea având să o facă Avva, lucrul hotărât de el trebuie primit fără nicio împotrivire.

547. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Am cărți dogmatice și, citindu-le, îmi simt mintea mutată de la gândurile pătimase la gândirea celor cuprinse în ele. Dar uneori gândul mă ceartă, zicând: „Nu trebuie să citești astfel de cărți, căci ești nepriceput și lipsit de curăție”.*

⁸⁰¹ Lucrurile înseși conduc la un fel de unire a oamenilor între ei și cu Dumnezeu, cum conduc și la deosebirea binelui de rău. Așa, cel ce mănâncă mai mult, dacă mulțumește lui Dumnezeu, se răscumpără de lăcomie și se face mai înțelegător față de cei ce s-au sculat mai repede de la masă, luând în seamă înfrânarea la care s-au supus. Dar aceasta se întâmplă numai dacă oamenii sunt cu înțelegere unii față de alții.

Răspunsul lui Varsanufie: Nu am voit să mă ocup cu acestea, pentru că ele ridică mintea la cele înalte,⁸⁰² ci cu cuvintele Bătrânilor (cu *Patericul, n. n.*), pentru că ele smeresc mintea. Dar nu spun aceasta pentru că nu le cinstesc, ci ca să te sfătuiesc. Căci este mâncare, și este desfătare.

548. *Un frate străin, îmbolnăvindându-se, a venit să se caute de sănătate⁸⁰³ în mănăstire. Și dându-i-se să locuiască în chilia unui frate, acesta nu s-a bucurat să-l primească. Și, aflând Bătrânul, i-a spus acestea:*

Răspuns: Cercetează-ți gândul, frate, și dă-ți seama: Dacă ar fi fost fratele tău după trup, nu l-ai fi primit și îngrijit mai bine decât lumina ochiului? Deci vezi că ești stăpânit de gânduri trupești. Doar ți s-a dat să primești pe fratele tău duhovnicesc, căci toți suntem una în Hristos. Ia aminte deci la tine, frate, în frica lui Dumnezeu.

Auzind fratele acestea, s-a pocăit foarte și, folosindu-se de învățătură, i-a spus Bătrânului: „Iartă-mă, Avva, și te roagă pentru mine. Îl primesc pe fratele meu cu mare bucurie”.

549. *Un frate, care fusese ucenic al aceluiași Bătrân înainte de a se fi retras, acesta ca să se liniștească în mănăstire, a plecat în străinătate. Și, întorcându-se, disprețuia pe un frate evlavios pentru simplitatea lui și lipsa sa de însemnătate. Dar stăruia să ceară Bătrânului să-i fie călăuzitor ca mai înainte, zicând: Dumnezeu m-a adus iarăși la sfințenia ta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Zice Apostolul: „Împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt” (1 Corinteni 4, 20). Iar Avva Macarie a spus: „Pe cel ce crede drept și lucrează bine-credincios, Iisus nu-l predă patimilor și în mâinile dracilor”. Iar Domnul a zis că „în zilele lui Ilie multe văduve erau în Israel și la niciuna n-a fost trimis, decât la cea din Sarepta Sidonului”, care era păgână (Luca 4, 25-26). Și iarăși a spus: „În zilele lui Elisei mulți leproși erau în Israel și niciunul dintre ei n-a fost curățat decât Neeman sirianul” (Luca 4, 25-27), măcar că era de alt neam. Aceasta, pentru că a crezut. Am socotit că, ducându-te în străinătate, ai părăsit obișnuința de a te îndreptăți (de a te justifica) și ai câștigat smerenia.⁸⁰⁴ Dar precum văd din gândurile tale, ești același, ba și mai rău. Iar dacă Dumnezeu a ales pe cele bune, pe cele slabe și pe cele nebăgate în seamă ale lumii, e vădit că a lepădat pe cele slăvite și lăudate de oameni (cf. 1

⁸⁰² Nu voiesc să umblu cu mintea prin cele înalte, căci nu mă simt vrednic. Câștig mai mult smerindu-mă. Citirea cuvintelor psalmilor e o hrană mai necesară sufletului, ca să mă curăț de patimi. Citirea cărților dogmatice e o desfătare, însă nu o hrană necesară.

⁸⁰³ Se vede că în mănăstire era o bolniță, cum vedem și din învățăturile Avvei Dorotei (în: Filocalia. 9, EIBMO, București, 2013, pp. 551-720).

⁸⁰⁴ Justificarea de sine este justificarea păcatelor, deci contrariul recunoașterii sau mărturisirii lor și a pocăinței pentru ele. La baza acesteia stă mândria.

Corinteni 1, 27-28). Deci nu cei ce plac oamenilor plac lui Dumnezeu, ci cei ce nu sunt cinstiți de oameni, pentru că Îl caută pe Dumnezeu, au fericirea înaintea lui Dumnezeu. Căci s-a spus: „Feriți-vă veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigonii și vor zice tot cuvântul rău (vă vor scoate nume rău, n. n.) împotriva voastră, mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, (...) că așa au prigonit pe prorocii cei dinainte de voi” părinții voștri (Matei 5, 11-12).

Ai crescut pe lângă mine nu puțină vreme. Cercetează-ți inima! Ce cuvânt sau ce sfat ai primit de la noi, care te-a îndepărtat de la calea lui Dumnezeu? Și acoperământul care se afla asupra ta de unde-ți venea? Nu de la necazul pe care-l purtai? Căci Bătrânul te-a ajutat pentru folosul tău.⁸⁰⁵

Spune-mi, frate, Dumnezeu se îngrijește de începutul omului sau de cele din urmă ale ieșirii lui din viață?⁸⁰⁶ Tu vezi ce ai câștigat în vremea petrecerii în străinătate! Și știi iarăși că, pe când locuiai cu mine odinioară, ți-am spus că, dacă ascuți de mine într-un lucru și mi te împotrivești în altul, chiar în cel ce mă ascuți îți faci voia ta și nu voi putea să dau pentru tine nici judecată, nici apărare.⁸⁰⁷

Dacă Dumnezeu te-a adus aici, El te va și călăuzi. Iar dacă ai venit prin voia ta, scris este: „Le-am trimis lor după meșteșugirile inimilor lor” (Psalmii 80, 10). Dar roagă-te pentru mine, și fii fără grijă din partea mea. Căci și eu voiesc să fiu fără grijă⁸⁰⁸ în toate.

550. *Unii frați, ieșind din mănăstire, și-au cumpărat chilii în locurile care se aflau aproape de mănăstire fără întrebarea Avvei (Serid). Și supărându-se Avva pe ei pentru că au încălcat rânduiala, voia să-i alunge de acolo. Iar ei au*

⁸⁰⁵ Cuvântul grecesc ἐδίωκε σε are mai întâi sensul de „te-a prigonit”, supunându-te la necazuri, urmărind folosul tău. Aceasta e una cu creșterea prin asprime, pentru întărirea fiului duhovnicesc. Lăsarea lui în satisfacerea tuturor dorințelor sale, creșterea în moleșeală, este spre slăbirea sa.

⁸⁰⁶ Dumnezeu vrea să folosim viața noastră pământească spre a înainta în bine, spre a ne desăvârși mereu prin silințele noastre. Nu e mulțumit că am fost buni la început și ne-am făcut mai puțin buni în decursul vieții, ajungând cu totul răi la sfârșitul ei. Pentru aceasta ni s-a dat timpul. Rostul pozitiv al mișcării ființei noastre l-a lămurit teologic Sfântul Maxim Mărturisitorul în *Ambigua*.

⁸⁰⁷ Ucenicul, o dată făcând voia părintelui duhovnicesc și altă dată nu, arată că, de fiecare dată, el a ales care voie a aceluia să împlinească și pe care să nu o împlinească. Deci, și când a ales să împlinească pe una și-a ascultat voia lui. El alegea pe cea pe care s-o făcă după judecata sa. Iar despre cele făcute de ucenic potrivit voii lui sau contrariului ei, părintele nu-și va da la Judecata din urmă nici o părere bună, nici una rea, pentru că faptele acelea s-au făcut pe temeiul voii ucenicului, nu pe temeiul voii sale.

⁸⁰⁸ Dacă nu s-ar ruga și pentru el, părintele ar avea de suportat grija că nu și-a făcut toată datoria. El scapă de această grijă, întrucât se roagă pentru cel dat în grija lui.

încercat să se împotrivească. Și a fost întrebat același Bătrân despre aceasta, dacă au făcut bine frații, și ce trebuie să se facă.

Răspuns: Peste tot vedem că împotrivirea a pierdut mulți oameni. De pildă, pe cei din jurul lui Datan și Abiron, care s-au răscolat împotriva lui Moise (cf. *Numerii* cap. 16). Și ce s-a întâmplat acum e un semn rău. Căci dacă nu s-au întors de la hotărârea lor la cererea Avvei, cine îi va putea întoarce? Iar a nu se lasă convingși de cineva e semn de răscoală a gândului. Iar răscoala e din îndemnul diavolului. Căci diavolul s-a răzvrătit de la început, și cei ce fac același lucru se fac fiii lui. Și ce li se întâmplă acestora? Aceștia s-au scos pe ei din smerenie,⁸⁰⁹ astupându-și urechile ca să nu audă pe Cel ce zice: „De vă vor alunga pe voi din cetatea aceasta, plecați în alta” (*Matei* 10, 23), și: „Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”⁸¹⁰ (*Matei* 5, 40).

Dar aceștia s-au supus răului,⁸¹¹ iar răul nu naște niciun bine, căci zice: „Nu poate pomul rău să facă roade bune” (*Matei* 7, 18). Și au călcat rânduiala Părinților în neascultarea lor. Căci Părinții zic că, de pleci să locuiești în oarecare loc, întreabă întâi dacă nu cumva se supără cineva împotriva ta pentru aceasta. Și dacă Părinții poruncesc aceasta atunci când e vorba de supărarea altora, cu atât mai mult atunci când acest lucru pricinuește întristare egumenului. Acest lucru trebuie să se sfârșească astfel încât ei, care au greșit, să ia și pe alții⁸¹² și să roage pe Avva lor să-i ierte, să nu le

⁸⁰⁹ „S-au exilat din smerenie”. A rămâne în smerenie înseamnă a rămâne în acord cu voia lui Dumnezeu și deci în comunicare cu El. Opoziția dintre voi întrerupe comunicarea. Dar voia noastră e făcută să rămână în acord cu voia Celui ce ne-a creat, căci nu noi L-am creat pe El. Iar Dumnezeu, creându-ne, a voit ceea ce este bun pentru firea noastră, a voit ceea ce are să aleagă și voia noastră cea adevărată. Acordul cu voia Lui ne ține în comunicare cu Cel din Care ne-a venit și ni se susține viața.

Voia care susține viața noastră e cea care rămâne în acord cu voia lui Dumnezeu. Aceasta e voia conformă ființei noastre. Voia contrară lui Dumnezeu e o voie contrară ființei noastre. Ea roade ființa noastră, o ține într-o sărăcie și într-un chin. Taina cea mare este că Dumnezeu ne lasă și puțința unei voințe nefavorabile ființei noastre, pentru că nu vrea nici să ne nimicească, nici să ne reducă la starea unor obiecte. Și așa, lasă să coexiste voia noastră cu o ființă slăbită, strâmbată a noastră, dar existentă totuși. E și acesta un mod prin care experiem nedeplinăitatea existenței noastre prin noi înșine. În aceasta se arată relativitatea realității noastre și a întregii existențe create, puțința însoțirii între ea și o stare nedeplină, chinuită a ei.

⁸¹⁰ Se dau aceste citate cu îndemnul de a ne feri de împotrivire.

⁸¹¹ Cine se împotrivește se supune răului. Acela a ieșit din bine, din puțința de comunicare, de acord.

⁸¹² I se recomandă să ia și pe alții, care n-au greșit Avvei, ca să se roage pentru ei. Aici avem un motiv pentru care cerem rugăciunile sfinților pentru noi. Dacă cel ce n-a greșit se roagă pentru cel ce a greșit, fapta lui de dragoste se unește cu una de smerenie, ne-socotind pe fratele care a greșit ca nevrednic de iertare, ca nevrednic să

răsplătească răul lor cu rău. Căci s-a scris că „noi cei tari trebuie să purtăm slăbiciunile celor neputincioși” (*Romani* 15, 1). Dar și Domnul zice: „De nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu va ierta greșelile voastre” (*Matei* 6, 15), și iarăși: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este” (*Matei* 5, 48). Și așa Se va slăvi Dumnezeu, întrucât aceasta va fi spre zidirea multora.

551. *Avva mănăstirii în care se aflau sfinții Bătrâni șovăia să facă un lucru oarecare. Iar unii dintre frați, care voiau acel lucru, răbdau greu această șovăială și cârteau.*

Și, aflând aceasta, marele Bătrân le-a dat răspunsul acesta.

Răspuns: Fraților, zis-a Domnul: „Oile Mele ascultă glasul Meu și-Mi urmează” (*Ioan* 10, 27). De e deci cineva ucenic adevărat, ascultă în toate de Avva al său până la moarte. Și prin toate câte face Avva se zidește, și nu îndrăznește să facă deosebiri în cele spuse de el, nici să întrebe: „Pentru ce aceasta? Cu ce scop aceasta?” Căci, de face așa, nu mai e ucenic al Avvei, ci judecător. Toate acestea nu vin decât din cea mai rea voie a omului.⁸¹³

Dacă deci Avva cuiva îi spune să facă un lucru, iar ucenicul se împotrivește, e vădit că acesta vrea să oprească lucrul și să golească de putere cuvântul Avvei. Unul ca acesta trebuie să gândească cine este Avva al său: acela al cărui cuvânt a fost zădărnicit sau acela al cărui cuvânt s-a împlinit? Dacă voiește deci să facă voia sa, este fiul diavolului. Dar și oricine face voia unuia ca acesta face voia diavolului.⁸¹⁴

Dar chiar dacă-și împlinește acesta voia sa, nici așa nu ajunge la odihnă. Căci ce se află între ele decât neascultarea, care este pieirea sufletului?⁸¹⁵

se împărtășească de fericirea celorlalți. E o solidaritate între oameni care place lui Dumnezeu. Căci El voiește ca toată creația să se reunească în fericirea din El și prin silința ei proprie.

⁸¹³ Dacă prin despărțirea voii omului de voia lui Dumnezeu se iese din comunicarea cu Dumnezeu și din voia conformă ființei proprii, tot așa, prin despărțirea voii călugărului de voia starețului care-l călăuzește în numele Domnului, el iese din comunicarea cu starețul, sau din unitatea cu el și cu ceilalți viețuitori din obște. Prin aceasta se destramă chiar unitatea din mănăstire, pe care Creștinismul a înființat-o ca pe o oază îmbunătățită a unității spre care vrea Dumnezeu să conducă pe oameni. Dezbinarea dintre oameni e produsă de voia lor cea rea, susținută de mândrie, de grija egoistă a fiecăruia de sine.

⁸¹⁴ E voia diavolului pentru că desparte pe om de om, scoate pe oameni din unitate. Prin această voie mândră se despart oamenii între ei și se luptă între ei, pentru că nu se mai gândesc la Dumnezeu, în Care trebuie să se unească.

⁸¹⁵ Cel ce vrea să-și facă voia sa, contrară celei a Avvei, nu are odihnă nici când începe să se împotrivească, nici când își vede împlinită voia sa. Căci, în cazul din urmă, a desăvârșit dezbinarea între el și Avva, și aceasta nu-i aduce liniștea. Dar și până la

De se vede deci cineva pe sine smintindu-se de Avva al său, trebuie să plece de la el, ca să nu-și piardă sufletul și să și poarte vina osândirii celorlalți, cărora le-a sucit mintea, neștiind de a făcut bine sau rău Avva, ci smintindu-se fără rost, de dragul voii sale. Iar dacă a făcut voia sa, nu s-a făcut mai drept ca Avva. Iar de știe ce e de folos mai bine decât Avva al său, pentru ce să mai rămână ucenic la el? Să plece și să învețe el pe alții.

Nu vă lăsați înșelați de diavolul, ca să rămâneți păstrând voia voastră spre vătămarea voastră. De altfel, niciodată nu se va împlini voia voastră⁸¹⁶. Căci un rău nu desființează alt rău. Răul se desființează numai când predați voia voastră lui Dumnezeu, ca să facă El ceea ce voiește.

Eu, fraților, v-am scris ca să vă cruț, lucru pe care-L știe Dumnezeu. Dacă primește cineva acestea, îi va fi spre mântuire. Iar dacă nu le primește, să scuipe, dacă vrea, pe cele scrise. Aceasta stă în puterea lui. E ceea ce au și făcut unii în inima lor, iar alții ne-au bârfit și cu gura lor. Iertați-mă!

552. Răspunsul aceluiași mare Bătrân către careva dintre părinți, care a întrebat de trebuie să certe tare spre îndreptare pe ucenicul său, care i se împotrivese prin cuvânt.

Iubite frate, cunoaște că timpul e rău (cf. *Efesenii* 5, 16). De aceea sunt multe mărturii că certarea spre îndreptare este bună și minunată. Căci zice: „Pe care-l iubește Domnul îl ceartă” (*Pilde* 3, 12; *Evrei* 12, 6), și iarăși: „Fericit este omul pe care-l ceartă Domnul” (*Iov* 5, 17). Fratele e războit de învătoșarea inimii. Rabdă-l, și ostenește-te⁸¹⁷ împreună cu el, dar totodată mustră-l, ceartă-l, îndeamnă-l, după cuvântul Apostolului (cf. *2 Timotei* 4, 2). Și dacă primește această certare, e câștigat din nou. Trezește-l din somnul adânc al învătoșării⁸¹⁸ inimii. Căci de se îngroașă pielea⁸¹⁹ lui de ghimpi, ea i se face o

împlinirea voii sale e în tensiunea agitată a neascultării. E într-o tulburare care nu-i dă liniștea gândirii la Dumnezeu, liniștea rugăciunii. Ca atare, ea înseamnă pieirea sufletului, căci sufletul fără comunicarea cu Dumnezeu e mort. De aceea, cel ce nu-și pune voia sa de acord cu voia Avvei, mai bine să plece, decât să-și îplinească voia sa, ducând până la capăt, deci până la pieire, împotrivirea sa, și atrăgând și pe alții la răzvrătirea, deci la pieirea pentru care va avea să dea socoteală la Judecata din urmă. Deci să nu rămână în mănăstire, împotrivindu-se mereu și atrăgând și pe alții la împotrivire, căci prin aceasta susțin o dezbinare care e de la diavolul.

⁸¹⁶ Nu se va împlini voia niciunuia dintre cei care se împotrivesc, căci în acest caz s-ar realiza o unitate. Dar răul trebuie să persiste, căci o voie rea nu poate opri alte voi rele.

⁸¹⁷ În trad. fr.: „Suferă împreună cu el”. De fapt, osteneala este o suferință. Părintele duhovnicesc se ostenește și suferă împreună cu fiul duhovnicesc, care luptă cu neputința sa pentru a nu mai contrazice pe Bătrân.

⁸¹⁸ Învătoșarea inimii e de fapt ca un somn foarte adânc, e o mare nesimțire. Jignește pe altul, fără să simtă durerea pe care i-o pricinuieste.

durere mare, de nesuferit. Dar dacă se ostenește să-și smulgă ghimpii până sunt mai moi, se poate izbăvi repede de această patimă. Dacă însă țesătura de ghimpi se învârtosează, ei nu se mai smulg decât cu osteneală și durere. Spune-i deci să ia aminte la sine cu multă grijă.

553. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către un frate care lucra ca dulgher în mănăstire, era războit de felurite gânduri și socotea că n-are niciun folos și niciun ajutor din aceasta.*

Frate, noi înșine suntem cei care nu voim să ne izbăvim de zilele rele și de supărările grele. Căci Dumnezeu a dat oamenilor două daruri, prin care se pot mântui și izbăvi de toate patimile omului vechi: smerenia și ascultarea. Dar nu ni le însușim, nici nu voim să viețuim în ele, nici să străbătem prin ele ca să aflăm ajutor și să scăpăm de rele, și să ne alipim prin ele de Iisus,⁸²⁰ Doctorul cel mare, Care vrea să ne vindece de fierbințeala patimilor. De ce îți îngrămădești toate relele în vistieria ta și te tulburi și te neliniștești? Încetează de a fi furios, mănios și pizmaș. Cunoaște că acestea nu se bucură de cinste, ci de necinste. Lasă toate viclesugurile și încovoae-ți grumazul întru smerenie și ascultare, și vei afla milă. De vei face cu smerenie și cu ascultare ceea ce auzi. Domnul va duce la bun sfârșit prin mâinile tale nu numai lucrul pe care-l faci acum, ci toate lucrurile tale. Căci El păzește calea celor care se tem de El și acoperă drumurile lor. Pentru ce te superi, pentru ce te îndoiești? Mila lui Dumnezeu îți va ajuta, de vei stăruie în așteptarea răbdătoare a lui Dumnezeu. Mori, amărâtule, față de orice om. Spune gândului: „Cine sunt eu? Pământ și cenușă” (*Facerea* 18, 27), „Sunt un câine”. Spune: „Nu am niciun lucru pentru totdeauna”. De ce îți procești pieirea și te temi de Dumnezeu? Nu te rușinezi să spui: „N-am primit niciun ajutor”?⁸²¹ Satana îți orbește inima, ducându-te la nemulțumire, ca să spui că n-ai niciun folos în locul acesta. Om neînțelept! Dacă nu te-ar fi păzit mâna lui Dumnezeu și rugăciunile sfinților de aici, unde aveai să fii? În „întunericul cel mai din afară” (*Matei* 8, 12). Unde te poți folosi astfel? Nicăieri. Dar diavolul, voind să te scoată din iubirea sfinților, de sub

⁸¹⁹ Învârtosarea inimii este ca o piele, sau ca o pânză de ghimpi pusă pe inimă, făcând-o pe de o parte nesimțitoare, pe de alta înțepând cu ghimpii ei pe alții. Însă aceasta îi aduce și lui suferință, căci i se răspunde cu jigniri la jignirile pe care le pricinuieste. Pe de altă parte, jignirile îl ajută să se elibereze de învârtosarea inimii.

⁸²⁰ Smerenia face străvezie mărirea lui Dumnezeu. Ascultarea necondiționată trezește în inimă sentimentul legăturii cu Dumnezeu.

⁸²¹ Adeseori ne plângem că Dumnezeu nu ne-a dat niciun ajutor ca să izbutim să ne facem mai buni; că n-am simțit prezența Lui, puterea Lui. Și aceasta ne aruncă în mare întristare, uneori aproape în deznădejde. Dar chiar greutățile care vin asupra noastră sunt mijloace îngăduite de Dumnezeu pentru a înainta în bine prin răbdare. De ce să învinovățim pe Dumnezeu pentru faptul că nu deschidem ochii noștri ca să vedem prezența Lui, ajutorul Lui?

acoperământul și de la folosul lor, seamănă în tine sămânța morții spre pieire, ca să ajungi cu desăvârșire în mâinile dușmanilor înșiși ai adevărului, care să-ți sfâșie mielușeaua, adică sufletul. Păzește-te să nu disprețuiești și batjocorești pe cineva. Căci prin acestea te prind în cursele lor, tulburându-te; te vatămă, te scot din liniște și pace, din buna rânduială și înțelepciune și din tot binele. Lasă acestea și urmează cuvintelor mele, și-ți voi purta povara,⁸²² și vei afla ajutor și milă și mântuire sufletului tău. Prin osteneală ne mântuim, frate. Păzește-te cu tărie să nu spui: „Pentru ce aceasta? Pentru ce nu am aceleași lucruri ca acela?” Fă-ți micul lucru de mână cu sânguință, cu frică de Dumnezeu, căci nu puțină răsplată vei avea pentru el. Și să nu deznădăjduiești în privința ta. Aceasta ar fi bucuria diavolului, pe care fie să nu i-o dea Dumnezeu, ci mai degrabă să se tânguiască pentru mântuirea ta⁸²³ în Hristos Iisus. Domnul nostru, căruia fie slava în veci. Amin.

554. *Același frate a întrebat pe celălalt Bătrân: Gândul îmi spune: „De vrei să te mântuiești, ieși din mănăstire și nevoiește-te în tăcerea de care au vorbit Părinții”* (Les sentences des Pères du désert, Solesmes, 1966, nr. 47, p. 160]. *Căci eu nu mă folosesc aici în meșteșugul de dulgher, pentru că multă tulburare și necaz îmi vine din acesta.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, ți s-a arătat mai înainte că nu-ți este de folos să ieși din mănăstire. Acum îți spun că, de vei ieși, vei ajunge la pieire. Deci știi ce ai să faci. De vrei să te mântuiești cu adevărat, dobândește smerenie, ascultare și supunere, adică taie-ți voia și „vei trăi în cer și pe pământ”⁸²⁴ (Matei 6, 10).

Cât despre tăcerea de care vorbesc Părinții, nu știi ce este, cum nu știu mulți. Căci tăcerea aceasta nu înseamnă a tăcea cu gura. Pentru că există câte un om care grăiește zeci de mii de cuvinte folositoare și i se socotesc ca tăcere. Și este un altul, care grăiește un singur cuvânt deșert și i se socotește ca și când ar fi călcat în picioare toate învățăturile Mântuitorului.⁸²⁵ Căci El Însuși a zis:

⁸²² Bătrânul îi poartă povara, dar cu condiția să-l aibă lângă sine cu sufletul, deci fără să mai simtă toată povara.

⁸²³ Diavolul e gelos de iubirea prin care sufletul se unește cu Hristos. E invidia celui care nu-l poate avea apropiat pe acela, fiindcă acela iubește pe Hristos. Diavolul, neputând iubi, nu poate avea bucuria de a fi iubit de nimeni. De aceea, vrea să facă și pe oameni incapabili de iubire și chinuți de această stare. De aceea se tânguește și, când vede că doi oameni se iubesc în mod curat și statornic, face tot ce poate ca să-i dezbine.

⁸²⁴ Aceasta e viața adevărată. Când lași să se facă, în tine și cu tine, voia lui Dumnezeu, vei fi în comunicare cu El, și viața Lui se va revărsa în tine și vei trăi pe pământ ca și în cer. Nu vei mai fi tulburat de nicio mândrie, de nicio grijă de tine.

⁸²⁵ Zeci de mii de cuvinte, care pun în evidență slava și taina negrăită a lui Dumnezeu, se socotesc ca tăcere, ca ieșind din tăcerea contemplației adânci a inimii. Și un cuvânt superficial, care ia în răs învățăturile de taină ale lui Hristos, e contrar

„Veți da socoteală în ziua judecății pentru tot cuvântul deșert ieșit din gura voastră” (Matei 12, 36). Și fiindcă ai zis: „Nu mă folosesc în dulgheria mea”, crede-mă, frate, că tu nu știi dacă te folosești sau nu, ci dracii își bat joc de tine, și arată gândului tău ceea ce voiesc, spre a-ți face voia ta și a nu o asculta pe cea a părinților tăi. Căci cel ce voiește să stea într-un adevăr întreabă pe părinți de se folosește sau nu, și crede în ceea ce spun ei. Și face astfel ceea ce îl folosește. Mulți au plătit altora ca să fie înjurați, ca să învețe să rabde. Și tu înveți răbdarea fără să plătești, pentru că Domnul îți spune: „Întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre” (Luca 21, 19). Trebuie să mulțumim celui care ne necăjește, căci prin el câștigăm răbdarea. Șezi aici liniștit. Să nu te ispitească diavolul. Domnul să-ți ajute. Amin.

555. *Un frate a întrebat pe același Bătrân, zicând: Fiindcă Avva vrea să mă cruțe, oare trebuie să-l întreb eu: „Poruncești să fac acel lucru?”*

Răspuns: Ca să nu pui voința ta în acel lucru, zi: „Ce poruncești să fac?” Căci cel ce voiește un lucru și întreabă despre el, chiar dacă i se poruncește de altul să-l facă, poartă el însuși răspunderea pentru primejdie, pentru că își face voia proprie.⁸²⁶

556. *Întrebare: Dar în cazul că voiesc un lucru și nu-l întreb pe Avva despre el, însă îmi poruncește el de la sine să-l fac, nu mi se socotește aceasta ca voie proprie?*

Răspuns: Spune-i: „Vreau să fac acel lucru. Ce poruncești?” Și de-ți va spune să-l faci, se împlinește voia ta. Dar de-ți dă să faci alt lucru, primește aceasta cu bucurie.⁸²⁷

557. *Întrebare: Iar dacă nu am voința să fac un lucru, dar, socotind că-l pot sluji pe Avva, îi vorbesc despre acest lucru știind că-i face plăcere să se împlinească, oare nu mă aflu în starea celui care a primit porunca să-l facă? Iar dacă, nefăcându-l atunci, îmi vine mai târziu gândul să-i fac, nu-l fac fără să se*

oricărei tăceri, oricărei vederi a orizonturilor spirituale descoperite tăcerii.

⁸²⁶ Ucenicul simte că Avva ar vrea ca el să facă un lucru, dar, din delicatețe, nu vrea să i-l ceară, voind să-l apere de primejdia sau, eventual, de ispita legată de el. Ucenicul cere Bătrânului sfat de poate să-l întrebe pe Avva de la sine dacă-i poruncește să facă acel lucru. Bătrânul îi spune să întrebe numai în general ce poruncește să facă. Pentru că, dacă întreabă pe Avva de vrea ca el să facă un anumit lucru, arată că e voia sa să-l facă și deci el va purta răspunderea pentru urmări, chiar dacă a cerut porunca de la Avva să-l facă. Se recomandă deci tăierea totală a vocii în privința oricărui lucru pe care-l are de făcut.

⁸²⁷ Aici nu mai e simțită o dorință a Avvei. Deci ucenicul îi poate arăta o dorință a sa. Și, dacă Avva o aprobă, a devenit voia Avvei. Dacă Avva poruncește altceva, atunci ucenicul va face acel alt lucru.

cuvină?

Răspuns: Mai bine este să aștepti să auzi porunca de la el. Iar de vezi că el stă pe gânduri cui să poruncească, și-i spui că vrei să-l slujești, nu e un lucru necuvenit. Dar dacă, primind o poruncă să faci un lucru, nu ai împlinit-o, adu-ți aminte că nu ai împlinit-o. Și, împlinind-o, nu gândi la el.

558. *Întrebare: Scriptura zice: „De se va ridica peste tine mânia celui stăpânitor, nu te clinti din locul tău” (Ecclesiastul 10, 4). Ce înseamnă aceasta?*

Răspuns: Să nu-i îngădui să se ridice asupra ta, nici să vorbești cu el, ci aleargă la Dumnezeu. Căci, dacă voiești să-i răspunzi, vei cădea în palavre și te va împiedica de la căldura rugăciunii.

559. *Un frate a întrebat pe același Bătrân: Dacă aud că cineva vorbește rău de mine, ce să fac?*

Răspuns: Ridică-te îndată și fă o rugăciune, întâi pentru el, apoi pentru tine, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește pe acest frate și pe mine, slugă nevrednică. Și ne acoperă pe noi de cel-rău cu rugăciunile sfinților!”⁸²⁸ Amin.

560. *Întrebare: De începe careva să bârfească pe un altul și observ, ce trebuie să fac?*

Răspuns: De începe cineva să bârfească, trebuie să tai repede sau să muți cuvântul la o convorbire folositoare. Dar nici în ea să nu zăbovești, ca nu cumva, din multă vorbărie, să se cadă în bârfire.

561. *Întrebare: De bârfește cineva pe un altul și ascult cu plăcere bârfirea, oare cad în osândă din pricina aceasta?*

Răspuns: Chiar a asculta cu plăcere bârfirea este bârfire și se cade sub aceeași osândă.

562. *Întrebare: De unde vine trândăvia și ce trebuie făcut atunci când se ivește ea?*

Răspuns: Este o trândăvie a firii din oboseală și este una de la draci. De voiești să le deosebești, cercetează așa: cea de la draci se ivește în cineva înainte de timpul când are nevoie de odihnă. Căci, începând să lucreze, încă înainte de a fi isprăvit o treime sau o pătrime din lucrare, trândăvia îl îndeamnă să lase lucrul și să se scoale. Deci nu trebuie să primească îndemnul

⁸²⁸ Are nevoie de rugăciune întâi fratele care mă vorbește de rău. Dar am nevoie și eu, ca să nu fiu furat de supărare împotriva lui pentru că el a găsit ceva la mine care nu e bun. Dar întrucât amândoi suntem nevrednici, să-L rugăm pe Domnul să ne ierte pentru rugăciunile sfinților, la a căror dragoste între ei și față de noi e bine să gândesc, ca la un model al dragostei pe care trebuie să o avem și noi întreolaltă.

ei, ci să facă o rugăciune și să șadă la lucrul lui și să rabde. Căci vrăjmașul, văzând pe om făcând rugăciune din pricina trândăviei, fuge, fiindcă nu vrea să dea prilej de rugăciune. Iar cea a firii se ivește când omul obosește peste putere și se silește să lucreze mai mult decât poate. Astfel, trândăvia firii se naște din neputința trupului. Deci, în acest caz, omul trebuie să-și încerce puterea și să-și odihnească trupul în frica lui Dumnezeu.

563. *Întrebare: Însuși locul unde se ivește trândăvia de la draci e foarte încălzit și se adaugă la el trândăvia (din oboseală) și îngreunează pe om, încât nu poate să se împotrivescă amândurora. Deci, oare, nu trebuie să plece de acolo în ceasul războiului?*

Răspuns: Bine este să lupți și să nu pleci din acel loc în timpul războiului. Dar, de vezi că ești biruit, fiind îngreunat de oboseală, pleacă. Și odată ușurat de una dintre greutăți, luptă-te cu trândăvia însăși chemând numele lui Dumnezeu, și vei primi ajutorul Lui. Dar plecarea din acel loc din pricina ei, care nu e o greutate, aduce și mai multă greutate și sporește și mai mult războiul, aducând vătămare sufletului. Și punând stăpânire peste om, cu mare osteneală se va îndepărta de la el, chiar dacă se fac rugăciuni pentru el.⁸²⁹

564. *Întrebare: Dacă din trândăvie se naște o ațipire care mă împiedică de la lucrul pe care am să-l fac, oare trebuie să mă scol sau să rămân șezând?*

Răspuns: Să te scoli și să nu încetezi să te rogi lui Dumnezeu, și va alunga Domnul ațipirea prin rugăciune.

565. *Întrebare: Când îmi vine un gând rău, inima mi se mișcă cu mânie împotriva lui, încât îmi vine să mă folosesc de glas. Ba se întâmplă să fac aceasta și când sunt alții de față. Oare e bine sau nu?*

Răspuns: Nu e bine să faci aceasta, ca să nu ți se facă obicei și să fie spre vătămarea oamenilor și spre sminteala privitorilor, ci trebuie chemat fără tulburare numele lui Dumnezeu și va fi alungat acel gând.

566. *Întrebare: Un frate, care ieșise din mănăstire și se slăbise foarte cu sufletul, întrebă pe același Bătrân, zicând: Am păcătuît, făcându-mă jucăria dracilor și a mândriei mele. Am ieșit de sub acoperământul vostru, al părinților mei. Vă rog să mă așezați printre începătorii care n-au primit încă schima.*

Răspuns: Nu ți se cade ție să ceri să fii rânduit în locul din urmă. Aceasta

⁸²⁹ Trândăvia care nu e produsă de o prea mare oboseală a trupului are în ea ceva spiritual și, ca atare, arată în ea o influență a celui-rău. Simt o trândăvie pentru ceva și atunci când ceea ce fac nu-mi produce o plăcere trupească. E un fel de autosugestie, care tot prin autosugestie se poate învinge. Ea se învinge cu voința, dovedindu-se că vine și dintr-o voință slabă.

atârnă de judecata Avvei. Ceea ce ai tu de făcut este să te pregătești de ascultare.

567. *Întrebare: Cererea unuia dintre părinții viețuitori în liniște (în retragere) către același Bătrân: Te rog, părinte, roagă-te pentru mine, în numele Domnului, că tare mult sunt primejduit de nepăsarea mea și de tulburarea vrăjmașului. Căci dacă Dumnezeu nu-mi va da prin rugăciunile voastre și de nu-l va certa pe acela, nu știu de va ajunge barca mea la liman. Dar precum Moise a cerut lui Dumnezeu să nu piardă în mânia Lui atâta popor, așa și tu, cuvioase părinte, roagă-te pentru ticălosul meu suflet. Căci Dumnezeu e bun și dorește să l se ceară de către sfinți mântuirea sufletelor,*⁸³⁰ *și o astfel de cerere se cuvine vouă să faceți. Roagă-l și pe Avva să nu întârzie să vină să mă vadă, că tare mult îl iubesc. Dar am nevoie și de sprijinul lui.*

Răspuns: Dacă iubirea ta a scris despre noi, cei mai de pe urmă dintre oameni, că nu voim să se piardă cineva, ce trebuie să spui despre Cel ce S-a jurat pe Sine Însuși, zicând: „Viu sunt Eu, zice Domnul, (...) că nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 18, 3, 23), despre Care mărturisește și Apostolul, zicând: „Care voiește ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4)?

Frate, nu te îngreuna să vii la Iisus grăind: „Mântuiește-ne pe noi, că pierim” (Luca 8, 24; Matei 8, 25). Și vei vedea ce face El împotriva vrăjmașilor. Vino la El și zi: „Doamne, Dumnezeul meu, arată-mi cum îi pedepsești pe ei, că la Tine am ridicat sufletul meu”.

Cât despre necazurile și ispitele pe care le ai de suportat, nu e nevoie să-mi scrii, căci cunoști ce zice Apostolul despre aceasta și care este sfârșitul

⁸³⁰ Mai înainte s-a spus că Dumnezeu Se bucură când ne rugăm. Acum se spune că Se bucură când sfinții se roagă pentru mântuirea sufletelor. Dacă Hristos Se roagă pentru noi și prezintă Tatălui, neîncetat, jertfa Lui pentru noi, cum nu S-ar bucura Tatăl să-i vadă pe sfinți în acord cu Fiul Său, și cum nu S-ar bucura și Acesta Însuși să-i vadă nerămânând nepăsători la ceea ce face El? Mântuirea constă în desăvârșirea oamenilor, și desăvârșirea nu se poate cugeta fără iubirea dintre ei, fără înaintarea lor în unitate. În rugăciunea unora pentru alții se arată acest interes al unora pentru alții în ceea ce e mai de importanță pentru ei. În rugăciune se unesc nu numai oamenii întreolaltă, ci și Dumnezeu. Numai în Dumnezeu se poate înfăptui unirea tuturor, pentru că numai iubirea Lui se întinde spre toți. Numai din dragostea lui Hristos și din jertfa Lui pentru toți se poate hrăni rugăciunea și jertfa noastră reciprocă. Și aceasta face bucurie lui Hristos, căci se vede înțeles și însoțit în cele ce face El pentru noi. Și vede realizându-se de fapt unirea între noi și între noi și Tatăl ceresc, unire pentru care S-a întrupat, S-a jertfit și Se roagă El neîncetat. Dumnezeu ne mântuiește cerând și colaborarea noastră, cinstindu-ne ca pe niște subiecte după chipul Lui. Și ce cinste ne dă nouă, când face dependentă mântuirea noastră și a altora și de noi înșine! Dar și câtă răspundere a pus prin aceasta pe umerii noștri!

răbdării. Să nu ne descurajăm, frate! Căci mare este Domnul, Care se îngrijește de noi ca să ne ajute. De aceea, încurajându-ne, ne-a spus. „Eu sunt, nu vă temeți” (*Matei 14, 27*). Și iarăși: „Îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (*Ioan 16, 33*). Să nu ne lenevim să cădem la picioarele Lui și să cerem bunătatea Lui. Căci El ne va da mai mult decât prisositor cele pe care le cerem și le gândim. Gândește-te că unde e osteneala, acolo e și răsplata; și unde e încercarea ispitei, acolo e și cununa biruinței; și unde e dragostea de Dumnezeu, acolo e și suirea cu El pe cruce, pătimirea împreună cu El și slăvirea împreună cu El, moartea împreună cu El și viața împreună cu El. Deci Cel ce S-a suit pe cruce S-a ușurat de ale pământului, a murit lumii.⁸³¹ Trebuie să cugete de acum la cele de Sus, unde Se află Hristos de-a dreapta Tatălui.

Cât despre Avva, roagă-te să-l acopere pe el Domnul, căci multe sunt tulburările lui. Dar credem că Domnul îl va acoperi pe el și va ajuta lui. I-am spus că ai întârziat a te întări. Și te-a apărat, precum te-a încredințat și pe tine. Iar în ce privește rugăciunea, știi că nu sunt nimic, dar nici nu pot să mă dezleg de iubirea față de tine. Roagă-te deci și tu pentru mine, în Domnul.

568. Cererea Avvei mănăstirii către același Bătrân: Fiindcă timpul e greu, roagă-te, părinte, ca Domnul să-l facă să treacă și ca slujitorii tăi să fie acoperiți de toată ispita păcatelor noastre.

Răspuns: Dacă facem binele, Domnul va face să treacă acest timp greu. Dar dacă adăugăm alte rele, ne vom pricinui și mai mult pieirea înainte de vreme. Iar voi, de rămâneți în bine, Dumnezeu va trimite pe îngerul Său și vă va pecetlui pe voi, ca cel ce vine purtând sabia să vă cruțe pe voi (cf. *Iezechiel 21, 3*) prin rugăciunile sfinților. Amin.

569. Cererea către marele Bătrân a părinților, care viețuiau liniștindu-se (în retragere) în mănăstire, pentru lume. Fiindcă lumea e în primejdie, îi cerem

⁸³¹ Hristos S-a suit pe cruce atât pentru eliberarea firii Sale omenești de afecțele ei de pe urma păcatului lui Adam, și pentru ridicarea ei la starea de înviere, cât și pentru a ne-o împărtăși și nouă în această stare, deci pentru noi. Deci El S-a suit pe cruce pentru noi, pentru a ne arăta prin aceasta iubirea Lui, împreună Lui pătimire cu noi. N-a dezlegat iubirea pe care ne-a arătat-o prin durerile crucii de suportarea acestor dureri, pentru a ridica firea noastră luată de El la starea de nestricăciune pe care ne-o dă și nouă astfel. Pentru aceste două lucruri ne suim și noi pe cruce împreună cu El: să întărim firea noastră prin răbdarea durerilor și să ajutăm și altora prin iradierea acestei puteri din firea noastră ajunsă la desăvârșire. Deci nu despărțim nici noi desăvârșirea noastră prin cruce de iubirea arătată altora prin ea. De aceea, ne slăvim și noi în firea noastră întărită împreună cu El și ne ridicăm la viața curată și nestricăcioasă la care S-a ridicat El. Nu putem despărți desăvârșirea noastră de iubirea de oameni, de compătimirea cu ei. Pe amândouă le câștigăm pe crucea pe care ne suim împreună cu Domnul.

toți, părinte, să rogi bunătatea lui Dumnezeu să întoarcă brațul și să bage sabia în teacă. Stai între cei ce au căzut și între vii cu sfânta ta tămâie și oprește pe Pierzător. Ridică sfântul jertfelnic în sfânta curte a cerului și va înceta mânia lui Dumnezeu.⁸³² Îți cerem și te rugăm, îndură-te de lumea care se pierde! Adu-ți aminte că suntem toți mădularele tale. Arată și în timpul de față mila și minunile lui Dumnezeu, că Lui se cuvine slava în veci! Amin.

Răspuns: Fraților, plâng și mă tânguiesc pentru mânia care ne amenință. Căci toate le facem împotriva a ceea ce trebuie. Fiindcă s-a spus: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor” (Matei 5, 20). Și fărădelegile noastre au întrecut pe cele ale celorlalte neamuri. Sunt mulți care roagă iubirea de oameni a lui Dumnezeu să oprească mânia Lui pornită spre lume, și nu e nimeni mai iubitor de oameni ca Dumnezeu. Și totuși nu voiește să Se miluiască, căci I se spune mulțimea păcatelor care se fac în lume. Dar sunt trei bărbați desăvârșiți înaintea lui Dumnezeu, ce au întrecut măsura omenească și au primit puterea să dezlege și să lege, și să lase păcatele, și să le țină (cf. Matei 18, 18; Ioan 20, 23). Ei stau la mijloc, ca să nu nimicească dintr-o dată lumea, ci, prin rugăciunile lor, să o certe cu milă. Și li s-a spus că pentru puțin timp va mai dura mânia. Deci, rugați-vă împreună cu ei. Iar rugăciunile celor trei se întâlnesc la intrarea în Jertfelnicul de Sus al Părintelui luminilor. Și se bucură împreună și se veselesc împreună în cele cerești. Dar când privesc la pământ, plâng și se tânguiesc și jelesc împreună pentru relele care se fac și care pun în mișcare mânia lui Dumnezeu.⁸³³ Aceștia sunt Ioan din Roma, Ilie din Constantinopol și un altul din eparhia Ierusalimului.⁸³⁴ Și cred că vor dobândi mai mare milă. Da, vor dobândi. Amin. Dumnezeu să vă întărească pe voi, ca să auziți și să suportați acestea, căci celor neînțelegători le rămân necuprinse.

570. Cerere: *Un frate a trimis să întrebe pe celălalt Bătrân, zicând: „În numele Domnului, de ai trebuință de ceva, spune-mi ca să-ți dau”.*

Răspuns: Frate, Dumnezeu să-ți dăruiască buna răsplată pentru intenție.

⁸³² Amândouă aceste cereri sunt inspirate de Apocalipsă. Războaiele aproape continue pornite de perși întrețineau o atmosferă de nesiguranță. Numai rugăciunile și jertfele sfinților, ridicate pe altarul ceresc lângă jertfa lui Hristos, puteau scăpa lumea. Aceste cereri au fost o prevestire pentru pustiirea adusă pe seama creștinilor din Palestina și Egipt de mohamedani.

⁸³³ E un paradox în unirea bucuriei pe care o au în cer și a durerii ce o simt pentru cele care se întâmplă pe pământ, asemănătoare cu starea de slavă și de jertfă a lui Hristos. A compătimi cu cei ce suferă e o odihnă pentru cei ce îi iubesc pe aceștia (Vasilios Gondikakis, Εἰσόδικον). Dimpotrivă, nepăsarea, învătoșarea inimii față de cei ce suferă, va aduce chin.

⁸³⁴ La notă, în ediția Volos, p. 267, se spune că acesta era Varsanufie, care viețuia în mănăstirea din ținutul Gazei, care ținea de eparhia Ierusalimului.

Dar niciodată, trebuindu-mi vreun lucru, n-am spus cuiva: „Dă-mi”. Ci, de vede Dumnezeu că am trebuință de ceva, îi seamănă cuiva gândul și-mi aduce, iar eu primesc. Căci dacă spun eu, nu e trebuință, ci poftă.⁸³⁵

570 b. Avva (Serid) a spus despre același Bătrân (Ioan) că nu l-a văzut niciodată zâmbind sau tulburându-se, nici primind Sfânta Împărtășanie fără lacrimi, după ce zicea: „Doamne, nu spre judecată să-mi fie Sfintele acestea”.

S-a întâmplat o dată că Bătrânul acesta a spus Avvei să facă ceva. Dar plecând, Avva a uitat. Și venind iarăși la ei, când era să-i dea drumul să plece, îi spuse: „Dacă-ți aduci aminte, fă ce ți-am spus”. Și, plecând, iarăși a uitat. Și, după câteva zile, a venit iarăși și, la fel, când era să plece, i-a amintit Bătrânul cu blândețe despre lucrul acela. Și s-a întristat mult Avva. Și Bătrânul i-a spus: „Nu te necăji, și când îți vei aduce aminte, fă-l”. Și fiindcă s-a întâmplat de multe ori aceasta, Avva i-a descoperit marelui Bătrân cerând să-i arate ce înseamnă aceasta. Și Bătrânul i-a spus: „Aceasta s-a întâmplat cu îngăduința lui Dumnezeu, ca să vezi răbdarea și îndelunga-răbdare a Bătrânului și să te faci următorul lui”.

570 c. Istorisire despre Avva Serid

Despre Avva Serid pot să spun multe și minunate lucruri, vrednice de istorisit. Dar, lăsând pe cele mai multe, pentru scurtimea cuvântului, voi aminti numai puține, destule pentru a înfățișa virtutea bărbatului.

El a rămas din tinerețea sa cumpătat și foarte înfrânat, mai mult decât oricare altul. El își chinuia trupul, încât și l-a rănit cumplit. Dar Sfântul Bătrân, rugându-se lui Dumnezeu, l-a vindecat după aceea, poruncindu-i să-și cârmuiască trupul în viitor cu dreaptă socoteală, ca să slujească liturghiei lui duhovnicești și să facă față călăuzirii fraților. El dobândi o mare ascultare, supunându-se în tot lucrul aceluiași mare Bătrân până la moarte. Căci tăindu-și voile sale, precum a mărturisit însuși Bătrânul despre el în răspunsurile scrise mai înainte, s-a făcut un desăvârșit ascultător. Căci, pătimind multe din partea lui și fiind chiar lovit și în multe feluri încercat și prin multe lucruri ținut în foc ca aurul în cuptor, a ajuns un vas de cinste, de bun folos Stăpânului. Căci nu răspundea împotriva în niciun lucru, nici nu se socotea pe sine ca un Avvă, ci ca un ucenic al Bătrânului și ca unul ce-i datora desăvârșită ascultare. Aceasta era și o dovadă a celei mai depline smerite cugetări. De aceea. Bătrânul îl avea ca pe un fiu.

Și el se ruga lui Dumnezeu să-i dăruiască darul dreptei socoteli (al discernământului), pe care dobândindu-l putea, cu ajutorul harului de Sus, să

⁸³⁵ Dumnezeu are grijă de împlinirea trebuințelor oamenilor, nu a poftelor. Trebuințele sunt cele ce țin de firea lor, dată de Dumnezeu. Poftele și le stărnesc ei pentru cele de care au trebuință sau sunt stărnite de demoni.

călăuzească sufletele la viață, să mângâie pe cei necăjiți, să folosească drept leac tămăduitor cuvântul de la Duhul și să încununeze cu pace pe cei ce se luptau. Căci mai întâi umplându-se pe sine de pace, s-a făcut și altora pricină de pace. S-a împlinit astfel în el cuvântul: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9). Și era îndelung-răbdător și netulburat și binevoitor cu cei care veneau la el. Și cuvântul lui era plăcut și plin de cuviință și „cu sare dres” (Coloseni 4, 6). Avea, cum cere Scriptura, „înțelepciune și nevinovăție” (Matei 10, 16). Și era foarte iubit de frați, veselind sufletele lor cu cuvântul duhovnicesc al sfătuirii. Și îndemnându-i la virtute cu pilda bună a vieții și a făptuirii virtuozose, îi învăța acelea pe care le făcea el însuși și amesteca blândețea cu frica de Dumnezeu, muștrând, certând, îndemnând, după cuvântul Apostolului (cf. 2 Timotei 4, 2). Și, cum ne povestea spre folosul nostru, atunci când i-a venit o grea boală, fiind cuprins de o fierbințeală mare și neîntreruptă, nu l-a rugat pe Dumnezeu să-i dea sănătate, ci să-i dăruiască răbdare și mulțumire.

I s-a întâmplat odată unui frate evlavios și folositor să fie tulburat de lucrarea diavolească și să vrea să plece. Și pentru că, sfătuindu-l mult, n-a izbutit să-l convingă să rămână, s-a ridicat la rugăciune și i-a pus metanie. Și văzând aceasta fratele, s-a ridicat și el și i-a pus metanie. Apoi, sculându-se, Avva i-a pecetluit inima cu semnul Crucii și i-a spus: „Frate, ce voiești acum să faci?” Și a răspuns acela într-o stare de pace: „Ceea ce voiești”. Și-i spuse lui: „Deci mergi și lucrează”. Și ieșind după obicei, s-a dus la lucru și a viețuit în pace, supunându-se în frica lui Dumnezeu.

Altă dată, același Avva avu nevoie de un loc apropiat de mănăstire pentru a zidi o biserică și o casă de oaspeți. Și a rugat pe stăpânul locului să-i vândă o parte din el și acela nu voia. Și hărțuit, de frați și de mirenii iubitori de Hristos care veneau pe la el, să stăruie pentru cumpărarea locului și nemaiputând răbda hărțuiala lor, și neștiind ce să facă, i-a vestit lucrul acesta celui alt Bătrân. Și Bătrânul i-a spus: „Locul trebuie să fie la noi, în orice caz, dar încă nu e timpul. Dar dacă gândul te necăjește, spune-i: „Cugetă că locul e rânduit pentru oastea împărătească și nu-l putem cumpăra. Și astfel va înceta”. Deci, de câte ori era tulburat de acest gând, îi răspundea aceasta și se liniștea. După o vreme, s-a convins stăpânul locului să i-l dea. Dar în acel loc era un mic schit și în el locuia un frate. Și luând Avva pe acest frate deoparte, l-a întrebat dacă se supără de cumpărarea locului, căci, dacă se supără, nu-l cumpără. Iar acela învoindu-se cu bucurie, lucrul s-a săvârșit. Aflând de aceasta un mirean iubitor de Hristos, iubitor al mănăstirii, i-a spus că nu s-a prea bucurat de ceea ce a făcut Avva mai înainte, gândind că a lucrat fără dreptă socoteală, voind la început să mulțumească mai bine pe un om, decât pe atâția frați, care aveau nevoie de o biserică și erau foarte necăjiți că nu o aveau, și decât pe oaspeții care veneau și nu puteau să se bucure de o mângâiere, neavând unde să fie primiți. Și cerând iertare, l-a întrebat pe Avva în ce scop a făcut aceasta, mărturisindu-i și bărfirea

sa. Iar Avva, zâmbind, i-a spus: „Fiule, n-am voit să necăjesc pe fratele acela, de aceea am aruncat toată grija asupra lui Dumnezeu” (1 Petru 5, 7), căutând să cunosc prin el voia lui Dumnezeu. Am crezut că, dacă vrea Dumnezeu ca noi să luăm acel loc, El va convinge pe fratele să nu se supere. Iar de se va supăra, se va arăta că Dumnezeu încă nu voiește ca noi să luăm acel loc. Și iată că Dumnezeu l-a convins pe el, și s-a învoit cu bucurie, și lucrul s-a împlinit cu pace. Și minunându-se acela de credința Avvei, și de nădejdea lui neclintită în Dumnezeu, și de iubirea lui față de aproapele, și de neîmpătimirea față de lucrurile lumii – căci nu l-a biruit sila și apăsarea unei trebuințe –, i-a pus metanie, cerându-i iertare de greșeala lui. Și, folosindu-se foarte și slăvind pe Dumnezeu pentru virtutea părinților, a plecat.

571. Întrebare: Un oarecare frate iubitor de Hristos,⁸³⁶ având multă credință în sfinții Bătrâni, Avva Varsanufie și Avva Ioan, și voind să fie călăuzit de ei în viață, a trimis să întrebe pe Avva Ioan, zicând: „Părinte, doresc, prin mila lui Dumnezeu, să mă retrag în viața călugărească. Dar stau pe gânduri dacă trebuie să mă lepăd de acum de toate și să plec sau să pun mai întâi în rândul lucrurile mele și apoi să plec ca să aflui în retragere lipsa de griji. Mai ales în privința bătrânei mele și a copiilor și a vânzării locurilor din câmp, gândul îmi spune să o așez lângă nepoții ei și acestora să le dau niște locuri apropiate, care să le ajungă spre hrana ei și a celor din casă. Și apoi să mai rămân, ca să îngrijesc de vânzarea celorlalte locuri. Spune-mi, cum e mai bine să mă hotărâsc și ce trebuie să fac, că vouă Dumnezeu vă descoperă toate cele de folos.”⁸³⁷

Răspunsul lui Ioan: Iartă-mă, domnule și frate. Eu sunt un om simplu, care nu deosebește dreapta de stângă. Dar Scriptura a spus: „Nimeni, punând

⁸³⁶ În trad. fr. e pus între paranteze: Elian, viitorul urmaș al Avvei Serid.

⁸³⁷ Ca să întrebi pe un părinte duhovnicesc despre gândurile tale, trebuie să știi să le expui. Dar cine le poate expune? Toți trăiesc o mare împletire de gânduri contradictorii, dar puțini le pot exprima. Unii le exprimă mai corespunzător, alții mai puțin corespunzător, dar niciunul deplin corespunzător. Oamenii vor să pună o logică mai mult sau mai puțin schematică în exprimarea gândurilor. Dar logica cea mai nuanțată rămâne schematică, abstractă față de realitatea vie, indefinită în mișcarea și varietatea ei. Noi zicem: unu și cu unu fac doi. dar orice unu unit cu alt unu dau un alt fel de pereche. Mai mult, orice unu e altfel decât alt unu. Nu sunt în realitate doi unu la fel nici între oameni, nici între animale, nici între pomi, nici chiar între pietre. Uniformitatea o pot construi doar oamenii, dar numai în planul tehnic. Tehnica poate tăia pietre la fel, poate construi case la fel, poate construi mașini la fel, dar acestea nu sunt o realitate vie. Nu sunt o realitate fecundă nici în planul fizic, nici în cel biologic, nici în cel spiritual. Astfel, există în realitate o raționalitate, dar nu una abstractă, uniformă, ci unită cu viața indefinit variată. Realitatea e după chipul Sfintei Treimi, în Care Cele trei Persoane nu sunt la fel, în Care Logosul e unit cu Duhul și amândoi au un Izvor comun, pe Tatăl.

mâna pe plug, să nu privească la cele dinapoi, ci să meargă drept înainte" (Luca 9, 62).⁸³⁸ Apoi adu-ți aminte de soția lui Lot (cf. Luca 17, 32) și, iarăși, că leul e reținut printr-un singur fir de păr și vulturul de vârful ghearei lui. Așază deci pe bătrânică lângă nepoți și câștigă-ți negrija. Și prețuiește cheltuielile ei și ale copiilor, și dă-le lor locurile corespunzătoare. Iar ei îi vor da ei cele de trebuință din acele locuri, având temei să spere că vor moșteni ceva din ele după adormirea bătrânei, în schimbul odihnei pe care o află ea de la ei. Roagă-l pe sfântul Bătrân de trebuie să mai rămâi apoi să vinzi celelalte locuri, și Bătrânul îți va spune, și vei fi fără de griji în Domnul. Căci nu e departe El de noi, ci privește dacă inima noastră este în bună rânduială, și ne călăuzește în cele bune, dacă voim și noi. Luând deci porunca de la Bătrân, pășește cu încredere și neșovăielnic spre cele spuse de el. Și Domnul te va călăuzi potrivit credinței tale.

572. *Întrebare a aceluiși către marele Bătrân: Știu că am întrebat Sfințenia ta despre gânduri care întrec măsura mea. Dar auzind glasul dumnezeiesc care spune că „nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi” (Luca 5, 51), și văzându-mă pe mine stăpânit de mulțimea faptelor și a gândurilor mele rele, m-am aruncat în oceanul milelor tale pentru Cel ce a zis: „Viu sunt Eu, zice Domnul, (...) și nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 18, 5, 25).⁸³⁹ Aceasta, pentru ca prin tine să aud și eu: „Fiule, iartă-ți-se ție păcatele tale cele multe” (Luca 7, 47-48).⁸⁴⁰ Știu și*

⁸³⁸ Omul poate fi un ocean de gânduri rele, dar și un ocean de milă, de iubire și de înțelepciune. Și niciun om nu e uniform cu celălalt. În acest caz, n-ar avea nevoie unul de altul. Fiecare e indefinit, fiecare are o sete fără sfârșit de celălalt și poate dărui celuilalt, la nesfârșit, alte și alte gânduri și mângăieri, dar și chinuri. Și numai persoana poate da astfel de mângăieri și chinuri altuia, nu obiectele. Lumea întreagă e folosită de fiecare om spre alte și alte gânduri, cu care întregeste, mângăie sau chinuie viața sufletească a altora. În neuniformitatea persoanelor, în întregirea lor reciprocă și în varietatea indefinită a întregii realități a lumii stă puțința lărgirii continue a orizonturilor spiritului uman, care tinde totodată spre o iubire absolut curată, pe care o poate avea numai realitatea personală a lui Dumnezeu cel variat în Treimea Sa.

⁸³⁹ Dumnezeu e viu, pentru că e Persoană, mai bine zis Treime de Persoane infinit și etern iubitoare. Fiind viu, vrea ca și persoanele umane pe care le-a creat din iubire, ca să le iubească și să-L iubească, să fie vii, adică neunitare, neuniformizate în repetiția unei tehnici, ci întregindu-se în varietatea lor infinită în Dumnezeu.

⁸⁴⁰ Fiul duhovnicesc se aruncă în oceanul milei lui Varșanufie, căci acest ocean de milă unit, dar neconfundat, cu oceanul de milă al lui Dumnezeu se face vas comunicant al iertării păcatelor sale. Numai descoperindu-se în indefinitul iubirii și milei sale, omul a intrat în comunicarea cu infinitul iubirii și milei lui Dumnezeu, sau Dumnezeu a intrat în comunicare cu el. Și numai așa se face vas comunicant al iubirii și milei lui Dumnezeu.

cred că Dumnezeu v-a dăruit să cunoașteți prin Sfântul Lui Duh, înainte de a vă cere, ceea ce voiesc și gândurile despre care vă întreb.⁸⁴¹

Dar fiindcă am auzit pe prorocul, care zice: „Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndrepti” (Isaia 43, 26), îți însemnez și eu în scris cererea mea, rugându-te să nu treci cu vederea ticăloșia mea, ci să primești această cerere de la mine, păcătosul. Căci vi s-a dat putere de la Dumnezeu să mă scoateți din întinăciune și din umbra morții, și să mă călăuziți spre lumina cea adevărată, că sunteți bun. Ce-mi porunciți deci să fac? Să mă lepăd de toate dintr-odată, fără să mă îngrijesc de nimic, sau să pun mai întâi în rânduială totul, apoi să mă retrag, ca nu cumva să mă aflu necăjit de griji în retragerea mea, și aceste griji să-mi pricinuiască tot felul de gânduri, care să-mi înăbușe gândurile duhovnicești? Și dacă-mi porunciți să pun întâi rânduială în toate, arătați-mi dacă trebuie să mă îngrijesc de vânzarea micilor mele locuri și rugați pe Dumnezeu să-mi ajute. Căci nu vă întreb cugetând cu îndrăzneală că pot eu însumi să păzesc cele poruncite de voi, ci având nădejde în rugăciunile voastre, în sfatul și ajutorul vostru. Deci rugați pe Dumnezeu pentru mine, ca Domnul să mă călăuzească spre cele bune și folositoare și să-mi dea putere să păzesc îndrumările voastre – și nu va nesocoti cererea voastră –, căci numai aceasta îmi dă curaj în slăbiciunea mea.

Răspuns: Fiule, e vădit că timpul e rău (cf. Efeseni 5, 16). Și cel ce poate să fugă (din lume) se mântuiește ca Lot din Sodoma. „Căci lumea zace în rău”, după cum s-a scris (1 Ioan 5, 19), și cei din ea lucrează, fără îndoială, potrivit ei. Pentru că, împlețiți cu cele pământești, se fac pământești. Iar cei ce se leapădă de acestea se ridică de la pământ, deci e vădit că se fac cerești. Și nu înțelegem, nenorociții de noi, că, chiar dacă nu voim să plecăm din acestea, vom pleca fără voie în ceasul morții. Fiule, porunca lui Dumnezeu este ca omul să se rupă îndată de toate. Căci celui care a venit la El, cerându-l și zicând: „Îți voi urma, Doamne, unde vei merge, dar îngăduie-mi mai întâi să rânduiesc cele din casa mea”, i-a spus: „Nimeni, punând mâna pe plug și întorcându-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru Împărăția cerurilor” (Luca 9, 62). Și iarăși, altuia i-a spus: „Lasă pe morți să-și îngroape pe morții lor” (Luca 9, 60). Și iarăși: „Cel ce-și iubește pe tatăl și pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine” (Matei 10, 37). Și în ce înțeles a spus că omul trebuie să-și urască până și sufletul său (cf. Luca 14, 26)? Cum își poate urî cineva sufletul său, decât tăindu-și în toate voia pentru Domnul și zicând: „Nu precum Eu

⁸⁴¹ Cine iubește se află într-o legătură familiară cu cel iubit, îi poate intui complexitatea gândurilor, înainte și mai mult decât poate să și le exprime fiul lui duhovnicesc, mai puțin dezvoltat spiritual. E Duhul Sfânt, Care pătrunde mai mult decât rațiunile sau sensurile prinse de logică. Căci Duhul pătrunde duhul omului sau viața lui spirituală, din care ies gândurile neconținut, fără să se epuizeze vreodată.

voiesc, ci precum Tu voiești" (Matei 26, 39)?⁸⁴² Dacă zici din toată inima așa, ai ales voia Lui, care este să lăsăm toate și să urmăm Lui. Deci ce vom face? Nu le vom lăsa? Dar dacă, pentru neputința noastră, n-am ajuns la această treaptă, să ne plecăm grumazul, recunoscându-ne neputința noastră și să rămânem să rânduim ale noastre. Și, în acest caz, să nu ne înălțăm cu cugetul ca unii ce facem bine, câtă vreme încă lucrăm cele ale bolnavilor. Căci cei ce se leapădă desăvârșit de lume se scutură dintr-odată de ei înșiși.⁸⁴³

Deci tu, fiule, ca un bolnav ce ești și nu deplin sănătos, rânduiește întâi nu să vinzi, ci să asiguri pe bătrâna ta femeie. Căci, altfel, îți vei afla o cursă în lucruri. Asigur-o pe ea, potrivit răspunsului fratelui Ioan. Cât despre vânzarea locurilor din câmp, se va îngriji Domnul și va cârmui viața ta, dacă îți arunci grija asupra Lui. Dar adu-ți aminte să-l spui ziua și noaptea: „Stăpâne, îndreaptă calea mea după voia Ta, spre binele și folosul meu”. Căci El știe mai bine decât orice om cum să ne scoată pe noi, cu ușurință, din închisoarea întinericului, adică din îngustimea lucrurilor acestei lumi deșarte.⁸⁴⁴

573. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Cuvioase părinte, mulțumesc lui Dumnezeu că nu ți-ai întors mila ta de la mine. Desăvârșește mila ta față de sluga ta și roagă-te Stăpânului Dumnezeu pentru mântuirea sufletului meu și ca să mă izbăvesc de patima relei uitări și să dobândesc iertarea prin sfintele tale mâini și în veacul acesta, și în cel viitor; și ca să petrec sub acoperământul tău până voi ieși din trup; și, simplu, ca să mă fac robul tău în veac, bucurându-mă de harul și de adăpostul sfintei tale viețuiri.*⁸⁴⁵

⁸⁴² A-și urî cineva sufletul său înseamnă a-și urî voia sa, de care crede că depinde viața sa. Dar viața susținută printr-o voie proprie, contrară celei a lui Dumnezeu, e o viață trecătoare, muritoare, sortită nefericirii veșnice, o viață în veci nenorocită. Viața aceasta trebuie urâtă, alegându-se viața adevărată, susținută printr-o voie aflată în comuniune cu voia lui Dumnezeu și deci cu viața Lui.

⁸⁴³ Se scutură de falsul lor eu, de eul egoist închis în sine, monoton, sărac, rupt din comuniunea cu Dumnezeu, Izvorul vieții infinite și netrecătoare; se scutură de eul bolnav, neputincios. Numai așa își regăsesc eul lor adevărat, adânc, mereu nou în izvorărea de gânduri înalte și generoase, sănătos, puternic, care trăiește în comuniunea cu Dumnezeu și e deschis vieții fără de sfârșit, care se revarsă în el din Dumnezeu, eul iubitor, comunicativ. Totuși, experimentăm adeseori cât de tare și de bogat este eul nostru când iubește și se simte iubit, și cât de slab, de bolnav este când nu iubește și nu este iubit din pricina egoismului său.

⁸⁴⁴ Lumea lucrurilor materiale ne închide orice orizont de dincolo de ele. Și cum ele sunt trecătoare, trecători suntem și noi când rămânem alipiți numai la ele: trecătoare e și viața lumii, și a noastră, și deșartă, deci fără sens.

⁸⁴⁵ A fi în unire cu un părinte duhovnicesc înseamnă a trăi sub ocrotirea, adăpostul (μωνη) lui, ca într-o casă ocrotitoare și familiară. „Cei ce se iubesc se află într-o interioritate reciprocă” (Madinier); fiecare se află în celălalt ca în casa lui, ca „acasă”.

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, bine că ai scris despre uitare. Căci dacă nu uitați cele scrise ție de mine, ai fi putut ști din ele că Milostivul nostru Stăpân și înaintea-știutorul Domn mi-a cerut să te am cu adevărat fiu duhovnicesc. Ți-am încredințat taine pe care nu le-am încredințat multora, ca o dovadă că te-am înfiat. Căci cui se descoperă tatăl așa de mult, dacă nu fiului său? Dar face aceasta treptat, pe măsura creșterii lui, ca să le poată purta și păzi. Și toată cererea mea către Dumnezeu pentru tine și rugăciunea mea e ca să te sloboadă de toate patimile de necinste, între care se socotește și uitarea, și ca să-ți trimită Duhul Său, Care să te învețe despre toate și să nu te despartă de noi nici în veacul de acum, nici în cel viitor. Căci lui Dumnezeu Îi este arătat cât de mult s-a împlântat pomenirea ta în inima mea.⁸⁴⁶ Și crede că ea nu se șterge în veac. Crede-mă că Dumnezeu mi-a dăruit de pe acum sufletul tău spre viață veșnică.⁸⁴⁷ Dar ia seama cu grijă și nu uita nici tu să păstrezi neîndoielnic amintirea celor spuse și să nu le nesocotești. Căci mulți, după ce au câștigat și au pecetluit în ei aurul, s-au purtat fără grijă și au pierdut ceea ce au dorit atât de mult. Fiindcă, de nu va cultiva omul pământul și nu-l va semăna înainte de venirea ploii, toate șiroaiele de apă care vor curge nu vor fi de folos spre rodire. Ia seama să nu fii nepăsător, privind cum altul poartă povara ta, în vreme ce tu lăncezești. Căci n-a spus: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (Iacov 5, 16), ci „multe”, adică poate purta multe din cele încredințate. Folosește toată puterea ta, căci mulți au fost cu Iisus și mulți s-au înstrăinat de El. Și Apostolul zice: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă” (1 Corinteni 7, 15).

Dar să nu îngăduie Dumnezeu să se îplinească acestea cu tine, ci să rămâi fiul meu adevărat și preaiubit, născut de mine în durerile cele după Hristos,⁸⁴⁸ oaie a turmei lui Hristos, vas sfințit, moștenitor al slavei, și ca un

Cei ce se unesc prin Cununie „se căsătoresc”, alcătuiesc o casă. Dar orice prieten sincer îți este ca o casă. Însă casa care ne unește pe toți și în care ne simțim adunați pentru totdeauna este Dumnezeu, și în mod mai apropiat Hristos (cf. Ioan 14, 23). În viața viitoare vom fi în mod desăvârșit și veșnic fiecare în fiecare, ca într-o casă, și toți împreună în casa comună, care este Hristos.

⁸⁴⁶ Se împlântă pomenirea celui iubit în inima celui ce-l iubește, unindu-se cu respirația. Nu poți trăi fără să pomenesti pe Iisus și pe fiii pe care-i iubește El. Și, pomenindu-i, îi ai prezenți în tine, fără să te confunzi cu ei. Pomenirea lor face parte din viața ta.

⁸⁴⁷ Varsanufie s-a legat așa de mult prin iubire de fiul său duhovnicesc, încât crede că-l va avea și în viața veșnică unit cu sine, căci nu se va simți întreg fără el. S-ar putea spune că toată cartea aceasta se concentrează în ideea despre unirea celor care se iubesc și cred împreună în Hristos. Acesta e duhul de comuniune al Ortodoxiei. E o unire interioară după chipul Sfintei Treimi și din prezența Ei sau în interiorul Ei.

⁸⁴⁸ Un fiu duhovnicesc e născut de părintele lui în durerile grijii de el, al compătimirilor de tot soiul, al ostenețelor de a-l sfătui și susține în greutățile lui, în

viețuitor după poruncile lui Hristos să dobândești viața veșnică. Nu-mi rușina bătrânețile, căci Dumnezeu știe cum îmi folosesc toată puterea pentru mântuirea ta, rugându-L să te rânduiască în veac împreună-moștenitor cu sfinții Lui ai bunăților lor viitoare, „pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit lor Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 9). De acestea fie să ai și tu parte și să fii și tu moștenitor al lor în vecii vecilor. Amin. Fie să spună aceasta și Puterile de Sus, și sfinții care sunt încă jos, în trup. Amin. Amin. Amin. Fie, fie. Și să pecetluiască aceasta Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.⁸⁴⁹

574. *Cererea aceluiași către celălalt Bătrân: După un timp, având să iasă din trup, Avva Serid, egumenul mănăstirii, a rânduit ca moștenitori ai lui pe cei dintâi dintre frați. Nu ca să conducă toți împreună, pentru că aceasta ar fi pricină de neorânduială, ci pe rând, întâi primul, apoi, după moartea acestuia, al doilea, și așa ceilalți, unul după altul. Ca pe cel din urmă l-a rânduit pe un frate iubitor de atunci, încă mirean, pe Avva Elian, ca să fie moștenitor după toți, dacă se va face călugăr. Dar fratele acesta însuși nu o știa. Când deci, după această hotărâre, Avva s-a mutat la Domnul, întâiul dintre frați, pe care ordinea îl chema la conducere, s-a dat la o parte din multă smerenie și modestie. Cei ce urmau la rând au făcut la fel, urmând pilda aceluia. Între timp, veni peste acest iubitor de Hristos, din partea diavolului, întristare mare gândind la sfârșitul lumii și la necazurile care vor avea să-l cuprindă din pricina aceasta și la chinurile veșnice. Și, sub apăsarea acestor gânduri și în primejdie să cadă în deznădejde, trimise întrebare despre acestea la Avva Ioan, cerându-i să se roage pentru el și să-i dea un cuvânt de mângâiere. Iar acela îi trimise acest răspuns, care îi grăia mai mult despre ascultare, fiindcă avea de gând să-i poruncească să ia conducerea mănăstirii, cum s-a văzut după aceea.*

Răspunsul lui Ioan: Iubite frate, credința în Dumnezeu cere ca, dacă cineva se predă pe sine lui Dumnezeu, să nu se mai aibă pe sine în stăpânirea sa, ci să se supună Lui până la ultima răsuflare. Deci orice vine peste el, să primească cu mulțumire de la Dumnezeu, și aceasta înseamnă a mulțumi întru toate (cf. 1 Tesaloniceni 5, 18). Căci dacă omul nu primește cele care vin asupra sa, nu ascultă de Dumnezeu, căutând să-și impună voia sa. Așa și iudeii, căutând să-și impună voia lor, n-au putut să se supună legii lui Dumnezeu (cf.

siliințele de împlinire a sfaturilor date, în temerile de a nu fi biruit de ispitele care-i vin etc.

⁸⁴⁹ Toți îngerii și toți sfinți în cor se roagă pentru a avea părtăș la fericirea lor veșnică fiecare suflet. Și Dumnezeu pecetluiește rugăciunea lor cu împlinirea ei, dacă și acel suflet se silește să înainteze spre acea fericire în comuniunea universală. Căci Dumnezeu nu lucrează în izolare cu fiecare suflet, ci toți lucrează împreună cu El, pentru că așa place Lui.

Romani 10, 8). Deci credința e una cu smerenia: „Căci pe care i-a chemat, pe aceia i-a și îndreptat și i-a slăvit” (Romani 8, 29). Drept aceea, aruncă tristețea, care lucrează moarte.⁸⁵⁰ Dar tristețea după Dumnezeu lucrează viața (cf. 2 Corinteni 7, 10).⁸⁵¹ Roagă-te deci pentru mine și nu te descuraja. Pentru că, altfel, mâinii pe Dumnezeu, susținându-ți voia ta. Domnul nostru Iisus Hristos să-ți dea putere să faci voia Lui și să afli milă înaintea Lui, că Lui se cuvine slava și stăpânirea în veci. Amin.

575. *Primind fratele răspunsul acesta, a fost eliberat îndată de gândurile care-l necăjeau. Dar n-a priceput înțelesul celor scrise lui și s-a mirat că alta a întrebat și alta i-a răspuns Bătrânul. Bătrânul i-a lămurit apoi lucrul acesta în chip limpede, poruncindu-i să primească grija mănăstirii. Dar fratele s-a mirat că Bătrânul a gândit aceasta despre el, căci se socotea pe sine nevrednic. Însă, neîndrăznind să se împotrivescă poruncii lui, i-a scris spunând acestea: „Avva, nu mă cunosc mai bine ca Duhul lui Dumnezeu, Care locuiește în voi. Dar sunt înfricoșat și tremur pentru primejdia sarcinii. De știi că pot să aflui în aceasta milă, având acoperământul vostru în Hristos,”⁸⁵² nu mă împotrivesc, căci aveți stăpânire asupra mea și sunt în mâinile lui Dumnezeu și ale voastre”.*

Deci Bătrânul îi scrise răspunsul următor:

Domnule și frate, Dumnezeu îmi este martor că iubesc cu adevărat pe fratele meu. Și rugăciunea mea e ca să nu se vatăme sufletul tău în vreo privință. Deci, încrezându-mă în ascultarea ta și îngrijindu-mă de mântuirea ta, am conlucrat cu tine în ceea ce e bun.⁸⁵³ Cele ascunse oamenilor sunt

⁸⁵⁰ Tristețea care vine din neîncrederea în Dumnezeu dă proporții greutăților venite sau așteptate și pricinuieste nu numai o paralizie a puterilor sufletești, ci chiar o neputință de a mai suporta viața. În ea e moarte. Cine crede în Dumnezeu relativizează greutățile vieții. Știe că ele sunt trecătoare, că Dumnezeu va interveni la cererea lui și le va înlătura.

⁸⁵¹ Dimpotrivă, tristețea care se naște din conștiința de a nu fi împlinit voia lui Dumnezeu, deci din credința că El intervine când omul îl roagă, lucrează mântuirea de moarte. Ea e o nemulțumire pentru viața care nu place lui Dumnezeu, pentru o viață în care nu s-a făcut voia Lui. E o tristețe care omoară tristețea, ducând pe om la viața adevărată, la viața în Dumnezeu.

⁸⁵² Acoperământul sfântului e întărit înlăuntrul lui de acoperământul lui Hristos. Ajutorul pe care-l dă sfântul își soarbe puterea din ajutorul lui Hristos. Sfântul e unit cu Hristos în tot binele pe care-l face altora, de aceea îl poate face. Hristos nu rămâne despărțit de cei ce cred puternic în El. E prezent în ei și în puterile care iradiază din ei.

⁸⁵³ Împletirea activă între cei ce cred în Hristos își găsește felurite forme și exprimări. „Mă încred în ascultarea ta” e una dintre aceste forme. Nu mă încred pur și simplu în tine, ci mă încred în tine care te încrezi în mine. Mă încred în tine ca ucenic, că mă vei asculta ca părinte duhovnicesc. Îți dau mâna, dar lasă-ți mâna în mâna mea, nu o retrace cu forța.

arătate lui Dumnezeu. Tu vezi, fratele meu, că sunt lucruri multe și peste măsură de grele. Dar crede că tot ce este în mănăstire, până și pământul, e al lui Dumnezeu. Și Cel ce a unit cele pământești cu cele cerești pe toate le-a sfințit cu prezența Lui.⁸⁵⁴ Deci atârnă de tine împreună-lucrarea și împreună-pățimirea ta, ca să te afli părtaș al sufletelor care se mântuiesc.⁸⁵⁵ Căci a spus Apostolul: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (*Galateni* 6, 2). Și iarăși a spus: „Lăsați-vă coborâți la cei smeriți” (*Romani* 12, 16). Iar Domnul a spus: „Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă și cel ce vă nesocotește pe voi pe Mine Mă nesocotește” (*Luca* 10, 16).⁸⁵⁶ Fiindcă orice lucru (bun, care trebuie făcut) este al lui Dumnezeu, nu poți să te retragi de la a-l face. De aceea, dacă e vreun lucru omenesc,⁸⁵⁷ să știi că te însărcinăm cu grija lui pentru Dumnezeu, Care nu are altă grijă decât mântuirea sufletului. Căci zice Scriptura: „Cel ce întoarce pe un păcătos de la calea răătăcită a lui va mântui un suflet de la moarte și va acoperi mulțime de păcate” (*Iacov* 1, 20). Îmbărbătează-te în Domnul și crede lui Iisus, și El te va păzi de cel-rău. Aceasta a cerut-o și El de la Tatăl pentru Apostolii Săi. Nu șovăi deci, ci revărsă-ți inima în Dumnezeu (Tatăl) și în Domnul Iisus Hristos și în Duhul adevărului.⁸⁵⁸ Și prin aceasta cred că vei afla milă la scaunul lui Dumnezeu.⁸⁵⁹

⁸⁵⁴ Tatăl le dă ființă tuturor. Fiul le dă sensurile. Duhul Sfânt le sfințește, le dă pornirea spre sfințire. Dar unde e Fiul e și Tatăl, și unde e Duhul sunt și Tatăl, și Fiul. Numai de la Dumnezeu le vine existența, sensul și mișcarea spre desăvârșire tuturor, mișcarea spre o armonie unitară și sfințenia iubirii și dăruirii reciproce. Această mișcare spre sfințenie e semnul prezenței active a lui Dumnezeu în cele create, semnul nedespărțirii Lui de ele.

⁸⁵⁵ Părtașia sau comuniunea nu stă într-o întrepătrundere pasivă, ci într-o împreună-lucrare a binelui și într-o împreună-pățimirea greutăților. Ajut pe semenul meu, sufăr cu el, particip la viața lui, îndemnându-ne unul pe altul în înaintarea în cele bune, pentru că așa face Hristos. Și de aceea ni Se dă mereu în stare de jertfă, pentru că El compătimește cu noi și vrea să ne facem împreună-pătimitori cu El la pătimirile altora. Hristos e inima centrală care bate pentru noi, comunicând inimilor noastre bătaia unora pentru altele. Aceasta e în același timp deplina noastră tămăduire de patimile egoismului nostru. Așa ne mântuim împreună, scăpând de tristul egoism, intrucât intrăm și înaintăm în lărgimea infinită a lui Dumnezeu și unii în alții.

⁸⁵⁶ „Dacă voi sunteți uniți cu Mine când vorbiți, cine vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă” etc. Dar trebuie să vorbim ca unii care, prin credință, suntem uniți cu Hristos, simțind noi înșine că vorbim din porunca Lui și din puterea Lui, care este în noi.

⁸⁵⁷ Dacă e un lucru spre folosul omului care ajută pe om să devină mai om și chiar pe tine te ajută la aceasta, adică vă ajută să vă mântuiți, e o sarcină pentru fiecare. Căci mântuirea este și unica grijă a lui Dumnezeu pentru noi.

⁸⁵⁸ Îți poți revărsa inima în Dumnezeu, pentru că ea e făcută pentru a trăi în nesfârșirea iubirii și a vieții Lui, deși aceasta nu înseamnă pierderea conștiinței tale, unite cu conștiința de Dumnezeu. Dar și Dumnezeu Se poate revărsa în ea, căci e făcută spre a se lărgi mereu, pentru a cuprinde tot mai mult din infinitatea iubirii și

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi” (2 Corinteni 13, 13). Amin.

575 bis. *Auzind acestea, fratele a făcut cunoscut Bătrânului: „Iată robul tău, fie mie după cuvântul tău” (Luca 1, 38). Și, din porunca părinților, s-a învrednicit de schima călugărească. Și s-a făcut cerere din partea tuturor către episcop, și a fost hirotonit prezbiter și apoi a fost rânduit egumen al mănăstirii. Și întâi de toate s-a învrednicit să vină la Avva Ioan, și l-a primit pe el Bătrânul ca pe preacinstitul său Avvă, căci mare era smerenia Bătrânului, și spuse lui: „Binecuvântează, Avva!”. Și acela a înmărmurit, neîndrăznind să binecuvânteze. Și cerându-i aceasta a doua oară, ca să nu se împotrivească, a binecuvântat. Și, fiind poftit, a șezut. Și i-a spus Bătrânul: „Frate, cu mult timp înainte a prezis sfântul Bătrân despre tine că vei fi călugăr și egumen al mănăstirii. Și iată s-a împlinit aceasta cu bunăvoința lui Dumnezeu. Ia seama la tine și să se întărească inima ta în Domnul, Care te împuternicește pe tine. Amin.*

576. *Apoi acesta l-a întrebat pe Bătrân, zicând: Iartă-mi, părinte, îndrăzneala, căci te rog să mă lămurești despre ce voiesc să te întreb: Pentru ce întâii frați rânduiți să fie urmași au respins conducerea mănăstirii? Și pentru ce le-ai îngăduit aceasta, cunoscând virtutea și ascultarea lor și știind că ordinea rândului le dădea întâietate, iar mie, nevrednicului, care nu aveam nicio lucrare împlinită în viața călugărească, mi-ai poruncit să iau această conducere, care li se cuvenea mai degrabă acelor?*

Răspuns: Frații au respins din multa lor smerenie. Căci având, cu voia lui Dumnezeu, împuternicirea să ia conducerea, potrivit rânduirii prin testament, nu s-au înghesuit la ea, ci au iubit mai mult ascultarea. Și te-au ales din toată

vieții lui Dumnezeu, avându-L pe Dumnezeu în ea ca pe un alt subiect al ei împreună cu tine. Căci cei ce se revarsă unul în altul știu că sunt două persoane care vor să se dăruiască una alteia împreună cu tot ce au, însă, bucurându-se unul de altul, rămân totodată ipostasuri distincte, dar fiecare putând oricând să-și retragă viața din a celuilalt. Inima omului iubitor de Dumnezeu se revarsă în Dumnezeul iubirii, Care se revarsă și El în ea. Căci El trăiește în Sine însuși iubirea ca o veșnică revărsare a fiecărei Persoane în Celelalte două. În stare de rugăciune îți reversei mai mult inima în Dumnezeu. În această stare ți-o primește Dumnezeu, căci numai așa se înmoale ea, făcându-se capabilă să se reverse în Dumnezeu. Dacă se învârtoșează în mândrie, nu poate ieși din sine și nu poate intra în altul, în ultimă instanță, în Dumnezeu.

⁸⁵⁹ Cine-și ascunde gândul ocrotește și clocește în sine răul și minciuna. El se închide în sine, uneltește mai departe împotriva altora. El pierde comuniunea cu alții, care dă bucurie, care îi aduce încurajarea și viața. Închizându-te față de alții, nu te poți deschide nici lui Dumnezeu. Spunând gândul tău rău duhovnicului tău, îl spui lui Dumnezeu și te dezlipești de el, căci lepezi egoismul și intri în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii.

inima pe tine, spre mustrarea celor ce umblă după moșteniri și daruri, care au cugetul lumesc al iubirii de arginți și prețuiesc cele pământești mai mult decât Împărăția cerurilor. Bucurându-ne de smerenia lor, le-am iertat retragerea. Dar ție ți-am poruncit să primești din pricina chemării lui Dumnezeu, căci toate le chivernisește spre folosul fiecăruia, după cea de mai înainte cunoștință a Lui. Să nu socotești deci că aceasta s-a făcut pentru neascultarea lor. Căci și Moise, primind porunca de la Dumnezeu să conducă poporul, a spus: „Sunt slab la glas și zăbavnic la limbă” (*Ieșirea* 4, 10). Și l-a iertat Dumnezeu, pentru că n-a spus aceasta împotrivindu-se, ci din multa smerenie. Aceasta a făcut și Ieremia prorocul, zicând: „Stăpâne Doamne, iată, nu știu să vorbesc, că sunt tânăr” (*Ieremia* 1, 6), și nu i s-a socotit aceasta ca împotrivire. Așa a făcut și sutașul, zicând Mântuitorului: „Nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu” (*Matei* 8, 8), și de credința lui unită cu smerenia S-a minunat Domnul. Dar ca să nu se spună: De ce Iosua Navi nu a respins conducerea (cf. *Deuteronomul* 31, 7-8) și Apostolii, propovăduirea? Oare ei n-au avut smerenie? Dar unde se află o smerenie mai mare ca a lor? Însă și cei ce au refuzat au avut ascultare, așa cum și cei care au primit au avut smerenie. Căci nu se poate despărți una de alta. Dar toate se fac ca să se împlinească judecățile lui Dumnezeu cu privire la noi și ca să se arate, în multe feluri, virtuțile sfinților. Crede deci că toate cele de la Dumnezeu se împlinesc cum se cuvine, și nu iscodi mai departe. Domnul să te înțeleptească și să-ți lumineze ochii înțelegerii prin rugăciunile sfinților. Amin.

577. *Întrebare: Auzind acestea, a lăudat pe Dumnezeu și a spus Bătrânului: Părinte, fiindcă sunt începător și nu știu nimic, ce poruncești să spun fraților?*

Răspuns: Spune-le acestea: „Domnul Iisus Hristos se îngrijește de noi”. Căci a spus: „Nu vă voi lăsa orfani, voi veni la voi” (*Ioan* 14, 18). De aceea, luați aminte la voi cu toată smerita cugetare și cu iubire față de Dumnezeu. Și El vă va binecuvânta și va fi vouă acoperământ și călăuză. Mai spune-le și aceasta: „Să nu-și ascundă cineva gândul, căci bucuria duhurilor aceasta este: să-și ascundă gândurile, ca să le piardă sufletele”. Și dacă cineva îți spune gândul lui, spune înlăuntrul tău: „Doamne, dă-mi să-i spun tot ce socotești că e spre mântuirea sufletului lui; să-i spun cuvântul Tău, și nu al meu. Căci s-a scris: «De grăiește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu»” (*1 Petru* 4, 11).⁸⁶⁰

578. *Întrebare: Când frații sunt binecuvântați de mine, să le dau mâna sau nu? Gândul îmi spune să le mângâi și capetele. E bine, oare?*

⁸⁶⁰ Să vorbești cu conștiința că împlinești o poruncă a lui Dumnezeu. Căci aceasta te va face să simți o răspundere în ceea ce spui. Veți vorbi în frica lui Dumnezeu, ca din partea Lui. Și Dumnezeu nu te va lăsa să spui decât ceea ce place Lui și e spre folosul celor cărora le grăiești.

Răspuns: Când îi binecuvântezi, dă-le mâna și spune-le: „Socotiți că Dumnezeu va face cu voi după credința voastră, și nu după ceea ce place omului. Căci Însuși Domnul a zis: «Cel ce primește proroc în nume de proroc, plată de proroc va lua; și cel ce primește drept în nume de drept plată de drept va lua» (Matei 10, 41). Dacă deci este cineva proroc și drept, cel ce nu-l primește ca proroc sau ca drept nu are plată. Dar dacă nu e proroc sau drept și-l primește ca proroc sau ca drept, plată de proroc sau de drept va lua”.⁸⁶¹ Dar capetele nu trebuie să le săruți, căci fapta are în sine o fățarnicie ce caută să placă oamenilor.

579. *Întrebare: Cum trebuie să mă port cu frații?*

Socotește-te mai prejos de toți, dar și ca ocârmuitorul tuturor, păzind orânduirea pe care ai primit-o de a fi cu milă față de toți, cum a zis Apostolul: „Purtați-vă poverile unii altora” (Galateni 6, 2), sau: „Dojeniți pe cei fără rânduială, îmbărbătați pe cei slabi” (1 Tesaloniceni 5, 14). Iar dacă cineva nu se supune, atrage-i luarea-aminte. Același Apostol te va învăța din puținele cuvinte pe care ți le-am spus.⁸⁶²

580. *Întrebare: Cum trebuie să se poarte păzitorul rânduiei (canonarhul) și iconomul față de frați?*

Răspuns: Cu îndelungă-răbdare, ca să poarte slăbiciunile lor.

581. *Întrebare: Dacă un frate greșește, cum să mustru? Îndeosebi sau în fața fraților?*

Răspuns: Dacă greșeala e grea, muștră-l în fața fraților. Dar trebuie să i se spună de mai înainte: „Dacă nu te vei îndrepta, voi spune și în fața fraților, căci așa a poruncit Domnul: «Muștră-l numai între tine și el. Și, de se va întoarce, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu, ia cu tine încă pe unul sau doi» (Matei 18, 14-16)”. Iar dacă greșeala e mică, muștră-l și pedepsește-l îndeosebi.

582. *Întrebare: Dacă rabdă cineva în mănăstire, în ce chip se mântuiește? Și ce are mai mult cel ce viețuiește într-un loc unde sunt sfinți părinți?*

Răspuns: Cel ce moare în mănăstire întru smerenie și ascultare se mântuiește prin Hristos, căci Domnul Iisus dă cuvânt pentru el. Iar cel ce-și face voia lui, dându-și înfățișarea ascultării și smereniei, stă sub judecata lui Dumnezeu. Iar cel ce se poartă după voia lui pentru odihna trupului, și nu

⁸⁶¹ După cinstea cu care primești pe cineva, în numele lui Dumnezeu, vei fi cinstit. Numai în numele lui Dumnezeu poți primi pe altul cu cinstire sinceră.

⁸⁶² Rânduiala se ține nu numai dându-se porunci, ci și împlinindu-se de către cel care le dă. Egumenul, cerând fraților să-și poarte sarcinile unii altora, trebuie să le poarte întâi el însuși, în chip pilduitor.

pentru folosul sufletului, trebuie muștrat din când în când, pentru „Cel ce voiește ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 *Timotei* 2, 4). Iar de stăruie în aceasta, răbdați-l până ce se va schimba sau până va pleca din voia proprie. Dar dacă pricinuieste vătămare fraților, spune-i că, dacă stăruie în purtarea aceasta, nu mai poate sta aici cu frații. Căci nu poate fi suportat unul să-și facă plăcerea lui, vătămând pe alții.

Iar cel ce stăruie, în mănăstire, în credința cea bună și după Dumnezeu, primește acoperământul lui Dumnezeu și se zidește. Și, murind în această viațuire, află odihna.

Iar mai multul, pe care-l are cel ce locuiește în locul în care sunt sfinți părinți, este că are credința unită cu făptuirea cea bună și crede în puterea părinților. Căci „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). E ceea ce cineva nu află oriunde. Căci a zis Domnul despre Apostoli: „Când eram cu ei, Eu îi păzeam în numele Tău (...). Și acum vin la Tine (...). Păzește-i în numele Tău” (*Ioan* 17, 12, 11). Că a Ta este slava în veci. Amin.

583. *Cerere către același Bătrân: Binevoiește de le spune fraților câteva cuvinte despre răbdare și ascultare, căci cuvântul tău îl vor primi. Și le-a spus Bătrânul acestea.*

Răspuns: Fraților, n-ați venit la odihnă, ci la necaz, căci așa a poruncit Domnul Apostolilor: Pe pământ necazuri și întristare veți avea, „iar lumea se va bucura” (*Ioan* 16, 20). De veți urma Domnului Iisus, și El va fi cu voi. Iar de vă veți lepăda de El, și El se va lepăda de voi. Deci, cel ce voiește să afle binecuvântare de la Dumnezeu să-L asculte pe El, Care a zis: „Cel ce păzește cuvântul Meu nu va muri în veac” (*Ioan* 8, 51). Deci cel ce caută viața veșnică se străduiește să păzească cuvântul Lui până la vărsarea sângelui, în tăierea voci sale.⁸⁶³ Iar cel ce caută voia sa, care nu place lui Dumnezeu, nu are parte cu

⁸⁶³ Cel ce păzește cuvântul Domnului se unește cu El prin voință. Iar unit cu El, va avea împreună cu El viața nemuritoare. Iar cuvântul Domnului este ceea ce ține toate cele create în armonia unității. De aceea ne cere Domnul să păzim cuvântul Lui, nu dintr-o simplă poftă a Lui de a fi ascultat. Prin păzirea cuvântului Lui se promovează unirea între toate și a noastră cu toate. Căci nimeni nu are viață adevărată în izolare. Nicăieri nu este un unu singur, iar când vrea să fie singur, aduce neregulă între ceilalți și celelalte, și suferința în sine. Aceasta se întâmplă când omul își afirmă voia sa. El luptă atunci să iasă din realitate, care e o unitate a celor multe, desăvârșită în Cel Unul din Treime. Orice poruncă a lui Dumnezeu e dată spre unirea noastră cu toți și cu toate. Dar unirea noastră în voință cu Hristos nu înseamnă confundarea noastră cu El. Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sinodul al VI-lea Ecumenic au apărut învățătura că voința omenească în Hristos este în armonie cu voința dumnezeiască. A nu afirma voia ta înseamnă a voi ceea ce voiește și Dumnezeu, a voi împreună cu El. Întâlnim peste tot misterul varietății în unitate. Ce bucurie ar mai avea Hristos, dacă s-ar face cu noi voia Lui fără să voim și noi aceasta? Cum L-am mai iubi? Cum L-am mai asculta în

Hristos. Luați aminte deci la voi înșivă întru frica lui Dumnezeu, și vă va acoperi pe voi Domnul prin rugăciunile sfinților. Amin.

584. *Întrebare: Spune-mi, părinte, cum trebuie să întâmpin pe vizitatori, mireni, părinți sau frați?*

Răspuns: Umblând întru înțelepciune, primește-i pe toți fără a-i sminti, după cuvântul Apostolului, care se făcea plăcut iudeilor și elinilor și Bisericii lui Dumnezeu (cf. *1 Corinteni* 10, 32). Pentru dragostea lui Hristos, pomenește pe Domnul, căci timpul s-a aplecat spre plăcerile trupului și spre săturarea pântecelui, care nasc toate patimile. Să te păzești de cei ce vin din aceste motive, fie mireni, fie frați, fie părinți. Dacă vin, nici nu-i linguși, nici nu-i respinge. De va fi vreun om care vine ca să piardă vremea, taie-i obiceiul. Doar cunoști purtarea Avvei (Serid) cu vizitatorii, îți e mai de folos să auzi că ești zgârcit, fără să fii, decât să auzi că ești risipitor. Primește-i cu cuviință, căutând motive ca să rămână nesăturați. Iar de te silește cineva, spune-i ceea ce zice Apostolul: „Nu vă îmbătați de vin, în care este pierzare (desfrânare)” (*Efesenii* 5, 18). Părinții spun: „Îndeamnă pe tot omul care voiește să se mântuiască să dea pocăință lui Dumnezeu, să se păzească pe sine de vinul mult, care naște toate patimile” (Abbé Isaie, *Recueil ascétique*, 16, 116, p. 137). Păzește-te de cei ce zic: „De nu bei, nu beau, și de nu mănânci, nu mănânc” și îndeamnă-i cu smerită cugetare, spunându-le ceea ce a spus Apostolul: „Cel ce mănâncă să nu disprețuiască pe cel ce nu mănâncă și cel ce nu mănâncă să nu judece pe cel ce mănâncă. Căci pentru Domnul mănâncă”, și slăvește pe Dumnezeu (*Romani* 14, 3-6). Deci amândoi sunt cinstiți la Dumnezeu. Pentru că amândoi fac aceste lucruri slăvind pe Dumnezeu,⁸⁶⁴ dar, din dragostea lui Dumnezeu, fiecare își împlinește trebuința lui. Unul va spune: „Eu sunt slab și nu pot, arătați-mi dragostea voastră. Căci Apostolul a spus: «Împărăția cerurilor nu este mâncare și băutură»” (*Romani* 14, 17), ci iubire și inimă curată, și cele ce urmează”.

Deci fii cu pătrundere față de vizitatori, ca să ai priceperea și înțelepciunea să vezi pentru ce a venit: pentru Dumnezeu sau pentru mâncăruri. Și, pe cât poți, nu te coborî la cuvinte ale înțelepciunii trupești cu cei ce vin, dacă nu sunt de trebuință să asculte cuvântul lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu îți dă înțelepciune ca să vorbești cu ei despre cele din *Viețile Părinților*, din Evanghelie, din Apostoli, din Proroci. Și nu le da prilej să spună

acest caz? Iar voind noi cu Dumnezeu, ne însușim tot ce atârnă de voia Lui. Colaborăm cu El la cârmuirea tuturor. Ne bucurăm de toate câte depind de El, primim în noi toate cele pe care le face El, pentru că le face spre binele nostru al tuturor.

⁸⁶⁴ Pe Domnul Îl slăvește nu numai cel ce nu mănâncă, înfrânându-se pentru El, ci și cel ce mănâncă, dacă o face mulțumind lui Dumnezeu pentru cele ce i-a dat de mâncare. Desigur că aceasta va aduce și o anumită înfrânare.

vreun lucru lumesc, pentru că astfel și mâncarea și toate vor deveni trupești.⁸⁶⁵ Iar cele pe care le-am spus nu aparțin înțelepciunii trupești. Cele care se grăiesc despre lucruri lumești nu le grăi, căci sunt înțelepciune trupească, ci spune: „Domnul a zis: Dați Cezarului cele ale Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu” (Matei 22, 21). Iar dacă ai venit pentru Dumnezeu, putem să vorbim despre cele ale lui Dumnezeu. „Lumea iubește ce este al său” (Ioan 15, 19), dar lumea nu conglăsuiește cu armonia lui Dumnezeu. Să luăm seama să nu fim pedepsiți, vorbind împreună contrar voii lui Dumnezeu. Căci Apostolul a zis: „Cugetul trupului este vrăjmaș lui Dumnezeu, căci nu se supune voii lui Dumnezeu, fiindcă nici nu poate” (Romani 8, 7).⁸⁶⁶

585. *Întrebare: Spune-mi, părinte, în ce constă o întrebare trupească și cum trebuie să i se răspundă?*

Răspuns: Presupune că au venit la noi unii întrebând despre purtarea unui război și le-am răspuns că lucrul acesta este o nedreptate, iar Dumnezeu nu ajută nedreptății. Deci, dacă întreabă cineva despre lucruri trupești, dă-i un răspuns adevărat, și nu unul ocolit, adică pe cel după Dumnezeu, și nu unul trupesc.

586. *Cerere: Stăpâne, cer milei tale să te rogi cu sfântul Bătrân (Varsanufie) să mă izbăvesc de cugetarea semeață și să dau fiecăruia răspunsul cu inima smerită și cu frică de Dumnezeu, cum v-ați rugat și pentru cel întru sfinți părintele meu (Serid).*⁸⁶⁷

Răspuns: Binecuvântat este Dumnezeu. Fie ție după voia ta. Și Dumnezeu, Cel ce dăruiește toate cu îmbelșugare, să-ți dăruiască prin rugăciunile sfântului Bătrân să grăiești întru Duhul Sfânt, cu frica Lui; și să dăruiești fiecăruia cu smerită cugetare și cu nevrednicie răspunsul, precum cere trebuința. Oriunde ajungi, cere în cugetul tău sfântului Bătrân: „Avva, ce

⁸⁶⁵ Nici mâncarea nu trebuie să rămână o faptă pur trupească. Fă-o prilej de mulțumire lui Dumnezeu și de alte gânduri și convorbiri ziditoare. Mâncarea e și un dar al lui Dumnezeu, și componentele ei sunt rațiuni plasticizate, ca să nu mai vorbim de trup, care e susținut în viața lui de suflet și e și el o rațiune plasticizată împletită cu multe rațiuni plasticizate și unită cu rațiunea sufletului. Trupul nu e despărțit de suflet, mâncărurile nu sunt pregătite fără rațiunea omenească și nepotrivite cu rațiunea plasticizată în trup. De aceea, ele au rostul să întrețină trupul și, prin el, omul întreg.

⁸⁶⁶ Pe de o parte, „cugetul trupului” nu vrea să se supună voii lui Dumnezeu, pe de alta, nu poate, pentru că reprezintă o slăbiciune a omului, o slăbiciune care lui i se pare o putere. E „cugetul unui trup” care se vrea despărțit de suflet.

⁸⁶⁷ În ediția Volos, la notă, se emite părerea că Elian, prin părintele cel întru sfinți a numit pe predecesorul său, Serid, iar prin sfântul Bătrân, pe Varsanufie (p. 278).

să grăiesc?" Și să nu te îngrijești ce vei grăi,⁸⁶⁸ după cuvântul Domnului: „Nu vă îngrijiți ce veți grăi (...), fiindcă nu voi sunteți cei care grăiți, ci Duhul Tatălui vostru”, Care este în ceruri, este Cel ce grăiește în voi (Matei 10, 19-20).

587. *Întrebare: Cum trebuie să practicăm iubirea de oaspeți și iubirea față de săraci? Și oare trebuie primiți toți vizitatorii îndată? Și când ne îngreunează cerându-ne haine, chiar dacă avem de prisos, trebuie să le dăm? Și cum?*

Răspuns: Practicați iubirea de oaspeți și de săraci pe măsura puterii voastre de răbdare. Chiar dacă aveți mai multe în sarcina voastră, faceți-o cu măsură, ca să nu vă ia în stăpânire obișnuința, nici să nu vă ceară la fel, când nu mai aveți ce da. Cercetați de ce vine vizitatorul. De va fi un fur, dați-i un mic ajutor și sloboziți-l. Și întrucât sunt unii care vin aici ca să îngreuneze, nu-i încurajați, căci vin din zgârcenie, neavând trebuință. Iar haine nu dați nimănui la întâmplare, ci numai celui tare temător de Dumnezeu și care se rușinează să ceară. Căutați de aflați adevărul și, dacă e cineva cu totul sărac și lipsit din voia lui Dumnezeu, și nu din pricina risipei, arătați-i compătimire.

588. *Întrebare: Pentru ce nu trebuie primiți călugării vagabonzi în mănăstire?*

Răspuns: Fiindcă, intrând în ea, pricinuiesc necazuri. De aceea, dați-le un mic ajutor și sloboziți-i.

589. *Întrebare: Dar dacă stăruie să intre, să-i primim sau nu?*

Răspuns: Pe cel ce nu trebuie primit nu-l primi, chiar dacă stăruie, cum au spus Bătrânii. Dar dacă e de trebuință, dă-i ceva mai mult și-l slobozește, căci aceasta se cuvine.

590. *Întrebare: De nu cunoaștem pe cineva deloc și nu știm cine este, să-l primim sau nu?*

Răspuns: Pe cel necunoscut primește-l prima dată și vezi cum este omul. Dar nu primi pe cineva dintr-odată să doarmă, ca să nu se ivească din aceasta o încercare și să-ți facă necaz, neputându-l suporta.

591. *Întrebare: Un oarecare monah preot, care vine câteodată în mănăstire, vatămă pe frați grăind și făcând lucruri de sminteală. Și vrea să locuiască în apropiere, ca la două mile de calea pe unde trec frații. Ce*

⁸⁶⁸ Bătrânul Ioan avea atât respect față de marele Bătrân Varsanufie, că recomanda starețului Elian să-l întrebe și în gând: „Părinte, ce să grăiesc?” Vedeau stabilindu-se o legătură între Elian și Varsanufie chiar și prin gândirea sa la Varsanufie. Îi dădea acest sprijin lui Elian, pentru că știa că Varsanufie nu va mai comunica cu nimeni după moartea sa.

poruncești? Să-i îngăduim să intre în mănăstire și să locuiască în apropiere, în locul amintit, sau nu?

Răspuns: Împiedică-l să intre în mănăstire, spunându-i: „Domnule Avva, ai smintit pe frați și nu trebuie să mai intri aici, ca să nu le pricinuești iarăși sminteală. Să nu crezi că te respingem din ură: «Căci cel ce urăște pe fratele său este ucigaș de oameni» (1 Ioan 5, 15), ci pentru sminteală. Dar nu poți nici să locuiești aproape, din pricina vătămării fraților”.

Spune-i acestea tu însuși îndată, ca să nu-l rușinezi prin altul, căci este cleric.

592. *Întrebare:* Un oarecare, venind în mănăstire, a făcut un lucru viclean și necuvenit, căci a luat niște lucruri în numele fericitului Avvă (Serid), fără știrea lui. Și aflând Avva aceasta, i-a poruncit să nu mai intre în mănăstire. Auzind acestea, acela a intrat pe de lături. Și, văzându-l portarul, l-a vestit pe Avva, iar acesta i-a spus: „Scoate-l afară și alungă-l cu desăvârșire de aici”. De va mai veni iarăși, să-i îngăduim să intre sau nu?

Răspuns: Nu trebuie să-l primești, căci nu te folosește, ci, când vine, spune-i prin altul: „Nu poți intra aici, căci nu e spre folosul sufletului”.

593. *Întrebare:* Alt frate, locuind odinioară în mănăstire și nefolosind pe frați, a ieșit. Și după o vreme a voit să revină, dar Avva nu l-a primit, spunându-i: „Chiar dacă eu aș vrea, nu pot să smintesc conștiința fraților. Căci se necăjesc, dacă te primesc, și aceasta nu pot face”. Fiindcă deci a venit și vrea să fie primit, ce poruncești să fac?

Răspuns: Spune-i: „I-ai vorbit despre aceasta și odinioară lui Avva (Serid) și ți-a spus că nu e cu puțință. Deci nu te aștepta nici acum, nici după o vreme, să te așezi aici”, și slobozește-l. Iar de mai vine, primește-l cu simplitate, ca pe un frate, încă o dată. Iar dacă vine continuu, spune-i: „Nu te muștră conștiința?”

594. *Întrebare:* De ne aduce cineva un lucru cu nădejdea să dobândească de la noi mai mult, ce să fac? Să-l primesc sau nu? Căci se întâmplă uneori să am nevoie de acel lucru.

Răspuns: De nu ai nevoie, nu-l lua. Dar de ai nevoie de el, spune-i: „Dacă-l iau, ți dau prețul lui”, și silește-te să-i dai ceva egal (ca valoare).

595. *Întrebare:* Se întâmplă uneori de vin la noi femei credincioase și mame ale unor frați de la noi. Și le primim în chilia din afară, care are ferestre spre mănăstire. Trebuie să vorbesc cu ele prin ferestre sau nu? Și fiindcă soția mea n-a voit să rămână la nepoți și mi-a dăruit toate ale ei, poruncești ca, atunci când vine o dată, să-i vorbesc și să-i dau cele de trebuință? Sau ce să fac? Cum trebuie să se petreacă lucrurile?

Răspuns: Dacă se ivește prilejul să vină femeii la voi pentru Dumnezeu,

nu pentru a vedea locul, nici pentru a-și face voia lor, ci în chip deosebit pentru a auzi cuvântul lui Dumnezeu sau pentru a aduce ceva mănăstirii, și trebuie să vorbești cu ele, vorbește. Dar silește-te să-ți păzești ochii, pentru că „cel ce privește la femeie spre a o pofti pe ea a și curvit în inima lui” (Matei 5, 28). Și tot lucrul făcut pentru Dumnezeu e acoperit de Dumnezeu. Deci îndreaptă-ți gândul spre Dumnezeu, ca să nu lucrezi pentru a plăcea oamenilor, nici căutând laudă, ci din inimă curată. Și de e mama vreunui frate și vine pentru vreo nevoie, vorbește cu ea, după porunca ce ai. Iar dacă nu e nevoie, nu trebuie să vorbești. Căci poate să o încredințeze fiul ei că o ajutați cu cele de trebuință, nu cu risipă, ci cu cele de nevoie. Iar soției tale îi ești dator, tot timpul vieții ei, să-i vorbești din timp în timp și să-i dai cele de trebuință, fie că vrea să trăiască în oraș, fie în satul ei. Iar copiilor să nu le îngădui să-și facă voile lor până ce îi vei fi pus pe drumul cel bun al vieții. Îndrumă-i în frica lui Dumnezeu, hrănindu-i și îmbrăcându-i, ferindu-i atât de risipă, cât și de disprețuirea din partea altora, ca și de căutarea a ceea ce e de prisos, ci cercetând cele de trebuință ale lor, muștrându-i și spunându-le: „Luați seama la voi, că nu sunteți robi, ci liberi. Nu sunteți voi fără griji și nu aveți odihnă mai multă decât cei ce au bogății?” Iar de va muri soția, eliberează-i și dă-le cele spre întreținere cu măsură, fie în satul lor, fie unde voiesc. Căci nu e o lege în privința aceasta. De-i îndepărtezi, se vor înstrăina și nu se vor socoti printre ai tăi.

596. *Întrebare: De mi se va părea că trebuie să sar peste unele dintre poruncile pe care mi le-ai dat, să fac aceasta sau nu? Iar de nu trebuie, dar sunt biruit ca un om, ce să fac?*

Răspuns: De va cere împrejurarea cu adevărat să sari peste unele porunci, să nu te împiedici. Iar de nu trebuie, dar ești biruit ca un om, însă vezi că era și puțină trebuință și gândul nu a putut-o înlătura cu totul, fii cu oarecare îngăduință față de el și cere lui Dumnezeu iertare și va trece. Dar nu numai în aceasta, ci în tot lucrul trebuie să suporti nemulțumirea cu tine. „Căci chiar de vei face, cum s-a zis, un cer nou și un pământ nou, nu poți fi fără grijă” (Pateric, Pimen, 48).

597. *Întrebare: Dacă îmi vine în gând să schimb ceva din rânduiala hotărâtă de fericitul Avvă (Serid) sau să îndrept ceva în mănăstire, poruncești să o fac sau nu?*

Răspuns: De ți se pare că e de trebuință să schimbi ceva în frica lui Dumnezeu, nu șovăi. Și pe cele care au nevoie de îndreptare, îndreaptă-le, dar fără să te întinzi prea mult, ci cât cere trebuința. Și chiar cu puțină îngustime, ca într-o casă străină, căci cele ale veacului acesta sunt ca un cort.⁸⁶⁹ Când îți

⁸⁶⁹ Ca un cort înfipt într-un loc pentru puțină vreme.

vezi gândul căutând să schimbe un lucru, spune-i: „Pentru ce vrei aceasta?” Și de e numaidecât de trebuință acel lucru, să se facă. Iar de nu e nevoie, spune gândului: „La ce folosește aceasta?” Și de e un gând trupesc, disprețuiește-l. Și dacă te hărțuiește mult, nu-i răspunde, ci aleargă la Dumnezeu.

598. *Cerere: Fiindcă ne-ai vestit de mai înainte, stăpâne, sfârșitul vostru și de aceea sunt stăpânit de frică și de întristare, ca nu cumva pentru nevrednicia mea să fim părăsiți de Dumnezeu, dă-mi te rog o asigurare că, precum suntem ajutați în timpul vieții noastre, așa vom fi ajutați și după plecarea voastră la Dumnezeu, și că o să ne ajute Dumnezeu în toate, cu mila Lui.*

Răspuns: Dumnezeu a spus o dată pentru totdeauna: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi” (Iosua 1, 5). Și credem în Dumnezeu că El va face aceasta mai mult decât acum, când sunt cu voi. Fie că o ceri, fie că nu o ceri, El vă va ajuta mai mult decât ceri, precum a spus Apostolul: „Că nu știm să ne rugăm cum trebuie” (Romani 8, 26).⁸⁷⁰ Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a coborât pentru mântuirea noastră de pe tronul părintesc,⁸⁷¹ El Însuși să vă mântuiască și să vă restabilească,⁸⁷² și să vă păzească de cel-rău, lucrând și noi împreună, prin rugăciunile Sfinților.⁸⁷³ Amin.

599. *Întrebare: Unii bătrâni din mănăstire au întrebat pe același Bătrân: Te rugăm să ne spui, stăpâne, pentru ce, după ce ne-ai făgăduit că vei îndupleca pe Stăpânul Dumnezeu să lase pe fericitul Avva (Serid) să plece după voi, l-a luat înainte de vreme El, Care miluiește totdeauna voia celor ce se tem de El? Și mai învață-ne, părinte, de ce uneori Dumnezeu ascunde unele lucruri Sfinților, ca în cazul prorocului Elisei? Și pentru ce s-a îmbolnăvit Avva de umflături roșii, când*

⁸⁷⁰ Nu știm să exprimăm tot ce simțim nici în convorbirile dintre noi, cu atât mai puțin când avem de exprimat, în fața lui Dumnezeu, gânduri și cereri cu mult mai adânci și mai subțiri. Rugăciunea ar trebui să fie o supremă poezie, căci numai așa se apropie de realitatea atât de complexă pe care s-ar cuveni să o trăim mai ales în acele clipe.

⁸⁷¹ Iisus, Care S-a coborât la noi făcându-Se om, rămâne mereu coborât prin umanitatea Sa, dar, după răstignire, ea e o umanitate care a trecut prin pătimirea noastră cea mai grea, prin moarte, iar după Înviere e o umanitate care are și supremație adunată în ea prin biruirea de El a slăbiciunilor și morții suportate pentru noi.

⁸⁷² Ne restabilește din răul cu voia sau din păcatul în care am căzut. Se vede că nu e vorba de apocatastaza origenistă.

⁸⁷³ E o împreună-lucrare a noastră cu El, dar ajutată și de rugăciunile Sfinților, care-și iradiază simțirea de dragoste nu numai către Domnul Iisus Hristos, ci și către noi, unită cu dragostea lui Hristos. Această putere a dragostei lui Hristos, care e prezentă în rugăciunea sfinților și o stimulează, pune în mișcare, încadrând în ea, și lucrarea noastră. Realitatea spirituală ca viață e complexă, e împletită din componente indefinite, ceea ce rațiunea, care separă ca să înțeleagă, nu poate pricepe.

să se sfârșească?

Răspuns: Cum s-a spus Avvei Antonie: „Acestea sunt judecățile lui Dumnezeu și nu poți să le cunoști” [*Pateric*, Antonie, 2). Cât privește umflăturile roșii și despre boală, ele i-au venit Avvei pentru că a luat odată slavă de la oameni peste măsură, deci pentru ca să nu-l îndumnezeiască oamenii. De fapt, el s-a făcut părtaș cu adevărat de Sfântul Duh și de desăvârșire. De aceea a acoperit Dumnezeu, prin aparența aceasta, slava omului, ca să prisosească și mai mult în el slava lui Dumnezeu. Căci, ajuns la o astfel de măsură, nu mai putea să se îngrijească de cele pământești. Și aflându-se între oameni, nu putea să se bucure de o desăvârșită libertate, și de aceea l-a luat Dumnezeu.⁸⁷⁴ Cât despre noi, așteptasem să se întâmple după cum socoteam noi, și s-a petrecut după voia lui Dumnezeu, Care e mai presus de noi în grija de mântuirea noastră. Căci nu este al omului să cerceteze cele necuprinse, ci trebuie să pună toată înțelegerea și toată fapta cea bună pe seama Celui ce are putere, ca să se facă după voia Lui. Domnul Iisus Hristos să vă dea încrederea și să depărteze de la voi toată îndoiala și răutatea vicleniei. Mă rog să fiți întăriți în Domnul. Amin. Rugați-vă pentru mine, ca și eu să aflu milă și să mă mântuiesc de cunoștința mincinoasă și de nebunie, în Hristos Iisus Domnul, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

599 bis (V. 224). *Același Avvă Ioan locuia în chilia dintâi a marelui Bătrân, care fusese clădită pentru acela în afara mănăstirii. Și a trăit optsprezece ani în retragere, până la moartea sa, pe care o prezisese în acest fel: „Voi muri la șapte zile după Avva Serid”.*

Și pentru că noi îl rugasem să nu ne lase orfani, el a zis: „Dacă Avva Serid ar fi rămas încă cinci ani, aș fi rămas și eu încă cinci ani, dar pentru că Dumnezeu l-a luat împotriva dorinței mele, nu mai rămân nici eu”. Atunci Avva Elian, tuns de curând și, la recomandarea lui, ajuns egumen al mănăstirii, l-a tulburat încă o dată pe Avva Varsanufie cu multe rugăminți și lacrimi ca să ni-l dăruiască pe Ioan, întrucât el, adică Avva Varsanufie, nu mai trimitea scrisori. Avva Ioan, cunoscând aceasta în duh, a doua zi, când am venit să-l rugăm din nou, ne-a luat-o înainte, spunând Avvei Elian: „De ce tulburi pe Bătrân pentru mine? Nu te mai frământa, că eu nu mai rămân”. Atunci, în vreme ce noi, plini de lacrimi, am căzut la picioarele lui, Avva Elian a luat cuvântul și a zis: „Mai dăruiește-mi măcar două săptămâni, ca să te întreb despre mănăstire și

⁸⁷⁴ Cel ajuns la desăvârșire a ajuns la capacitatea unei libertăți, pe care nu o poate practica până mai este strâmtorat de trup. De aceea îi vine sfârșitul, ca să iasă la desăvârșită libertate (de afecte), și ca slava lui Dumnezeu să se arate coplesind slava omului. Chiar boala omului ajuns la sfințenie arată că slava vădită în trupul muritor e nimic față de slava lui Dumnezeu, care i s-a făgăduit prin slava ce i s-a arătat pe pământ.

conducerea ei". Iar Bătrânul, milostivindu-se și mișcat de Sfântul Duh care locuia în el, zise: „Iată, vei avea acele două săptămâni”. Avva Elian nu înceta în acest timp să-l întrebe despre tot ce privea conducerea mănăstirii. Și, împlinindu-se cele două săptămâni, ne-a poruncit să nu descoperim adormirea lui până la venirea acelei zile. Și, chemând pe toți frații și pe toți cei ce se aflau în mănăstire, îmbrățișă pe fiecare și-i slobozi. Apoi și-a predat duhul, în pace, lui Dumnezeu.

600. Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, pe Avva Varsanufie, zicând: „Nu știu cum am dat peste cărțile lui Origen și Didim și peste Capetele gnostice ale lui Evagrie și ale ucenicilor lui. Și spun ei că sufletele oamenilor nu au apărut împreună cu trupurile, ci au existat înaintea lor, ca minți curate, adică neîntrupate. La fel, și îngerii au fost minți curate, și dracii, la fel. Și oamenii, greșind, au fost osândiți să viețuiască în trupul acesta, iar îngerii, păzindu-se pe ei, au rămas îngeri. Și mai spun câte altele de felul acesta. Mai spun că pedeapsa viitoare va lua un sfârșit, și oamenii, și îngerii, și dracii vor reveni la starea de minți curate, cum au fost. Aceasta o numesc „restabilire” (apocatastază).

Fiindcă sufletul căzut în îndoială se chinuiește, te rog, stăpâne, învață-mă de sunt acestea adevărate sau nu; învață-mă adevărul, ca să-l țin și să nu mă pierd. De fapt, nimic din acestea nu se spune în dumnezeiasca Scriptură. Dar și Origen însuși spune, în Explicarea Epistolei către Tit, că nu e o predanie nici a Apostolilor, nici a Bisericii că sufletul e mai bătrân ca alcătuirea trupului, numind eretic pe cel care spune aceasta. Ba și Evagrie mărturisește, în Capetele gnostice, că nimeni n-a vestit aceasta și nici Duhul nu le-a expus. Iată ce zice în cap 64 al celei de a doua sute a Capetelor gnostice: „Iar despre cele dintâi niciunul n-a vestit. Despre cele de-al doilea a explicat cel din Horeb (Moise)”.⁸⁷⁵ Iar în cap 69 al aceleiași sute, el spune că „Duhul Sfânt nu ne-a expus deosebirea primă a ființelor spirituale, nici prima esență a trupurilor”.

⁸⁷⁵ Opera aceasta a lui Evagrie a publicat-o în limba siriacă W. Frankenberg, împreună cu o traducere a ei în limba greacă (Evagrius Ponticus, Berlin, 1912). El spune în „Prefață”: „În gândirea sa, cu totul dependent de Origen și de școala lui, Evagrie dă reflecțiilor dogmatice ale lui Origen o notă de asceză practică și de mistică monahală, foarte importantă, în vremurile următoare, chiar și pentru Biserica grecească, ce a șters numele, dar nu și influența lui Evagrie” (p. I). Textul lui Evagrie este însoțit de comentariul lui Toma de Marga (Batai), din sec. al IX-lea, publicat de Frankenberg în siriacă și în traducere germană.

De fapt, în cap 64, Evagrie spune că în revelația Duhului „nu se spune nimic despre modul venirii la existență a ființelor raționale”, deci se afirmă existența lor din eternitate. Iar în cap 69, Evagrie spune: „Când mințile sfinților vor primi vederea (theoria) lor, atunci se va înlătura grosimea trupului” (după Régault, primul text e redat după PO 28, 87, al doilea, după PO 28, 89). La Frankenberg este puțin deosebit atât cap 64, cât și cap 69.

Că nu există apocatastază și că pedeapsa va fi fără sfârșit, a spus-o Domnul Iisus Însuși în Evanghelie, zicând: „Vor merge la osândă veșnică” (Matei 25, 46), și: „Viermele lor nu moare, nici focul lor nu se stinge” (Marcu 9, 44, 46 și 48). Cum deci au scos acestea, stăpâne, când nici Apostolii nu le-au predat, nici Sfântul Duh nu le-a explicat? Cum le-au mărturisit ei, potrivit Evangheliilor? Fă deci milă cu slăbiciunea mea, părinte, și-mi arată ce sunt învățăturile acestea.

Răspuns: Frate, vai, în ce nenorocire a căzut neamul nostru! Unde am ajuns și cu ce ne ocupăm? Cu ce ne străduim și ce nesocotim? Am părăsit căile drepte și voim să pășim pe cele întortocheate. Se împlinește cu noi cuvântul Scripturii: „Vai celor ce părăsesc căile drepte și umblă pe cele întortocheate” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 13). Cu adevărat, frate, am lăsat plânsul pentru mine și te plâng pe tine, unde ai căzut. Am părăsit plânsul pentru păcatele mele și te plâng pe tine, copilul meu. Tremură cerul, văzând iscodirile oamenilor. Se clatină pământul, văzând cum voiesc oamenii să cerceteze cele de necuprins. Acestea sunt dogme ale elinilor,⁸⁷⁶ sunt flecăreli deșarte ale oamenilor, care își închipuie că e ceva în ele. Acestea sunt cuvinte ale oamenilor leneși, sunt născociri ale rătăcirii, căci zice: „Spunând că sunt înțelepți, au înnebunit” (Romani 1, 22). Și dacă vrei să înveți, ia aminte la ceea ce spune Domnul nostru Iisus Hristos, Lumina noastră,⁸⁷⁷ Împăratul nostru: „Din roadele lor îi veți cunoaște pe ei” (Matei 7, 16). Deci ce roade au ei? Îngâmfarea, disprețul, găunoșenia, nepăsarea, sminteala, înstrăinarea de lege, mai bine zis de Dătătorul legii, Dumnezeu;⁸⁷⁸ sunt sălaș al dracilor și al

⁸⁷⁶ Teoriile origeniste și evagriene sunt de fapt panteismul filosofiei eline îmbrăcat în cuvinte creștine: Dumnezeu, din care cad mințile (spiritele) pure, nu e un Dumnezeu infinit, odată ce ele se pot plictisi de contemplarea Lui; nu e personal, odată ce nu-L cred capabil de a fi un partener al unei iubiri nesfârșite. El e o esență care nu e decât un obiect al unei contemplări finite, deci El Însuși e finit, ca atare. E o natură eternă, dar finită, emanând din eternitate minți finite, având în posibilitățile ei finite, din eternitate, minți finite, care se plictisesc de contemplația lor finită, din cauza obiectului contemplat și subiectelor care îl contemplă. De aceea, spiritul care poate cuprinde contemplația, ca să ajungă la marginile ei, este finit. Și un spirit care nu e capabil decât de o contemplație finită nu e subiect propriu-zis. Esența finită și spiritul care o contemplă se află amândoi supuși unei legi înguste a repetiției. În acest caz, nici ceea ce se numește Dumnezeu nu e subiect personal și liber și nici mintea care contemplă. Ele sunt de aceeași esență, închise în niște legi ale repetiției. Drept urmare, dornice de ceva contrar contemplației, acele minți cad în trupuri, în care nu mai contemplă esența, dar pe urmă le vine iarăși dorința contemplației, și repetiția aceasta în relativ continuă etern. Este eterna repetiție, monotonă, a naturii.

⁸⁷⁷ Iisus e Lumina personală prin excelență, e Izvorul etern al luminii. Ca atare, nu poate fi epuizat de nicio contemplație. La fel, ca Împărat prin excelență, e superior oricărei legi, nu e din același plan cu noi, nu e o natură neliberă.

⁸⁷⁸ Cei îngâmfați, găunoși, neputincioși, leneși, socotind că pot ajunge și cunoaște

stăpânitorului lor, diavolul. Acestea nu duc spre lumină pe cel ce crede în ele, ci la întuneric.⁸⁷⁹ Acestea nu îndeamnă la frica de Dumnezeu, ci mai degrabă la sporirea cea potrivită diavolului. Acestea nu scot din mocirlă, ci scufundă în mocirlă. Acestea sunt neghina pe care a semănat-o vrăjmașul în țărâna Stăpânului. Acestea sunt spinii răsăriți în pământul blestemat de Stăpânul Dumnezeu (după căderea oamenilor). Toate sunt minciuni, toate întuneric, toate rătăcire, toate înstrăinare de Dumnezeu. Fugi de ele, frate, ca să nu se întărească cuvântul lor în inima ta. Ele usucă lacrimile, orbesc inima, și, simplu, pierd pe oamenii care le bagă în seamă.⁸⁸⁰ Nu rămâne în ele, nu cugeta la ele, căci sunt pline de amărăciune, și fructul lor cel mai de pe urmă este moartea.

Iar în privința cunoașterii celor viitoare, nu rătăci. Ceea ce semeni aici, vei secera acolo. După sfârșitul celor de aici nu mai poate înainta cineva,⁸⁸¹ și nu obosește Dumnezeu ca să creeze deodată pe om și sufletul lui.⁸⁸² Cât despre

tot ce se poate cunoaște, dar fără fapte de iubire, rămân de fapt într-o fatală și veșnică sărăcie spirituală, nesilindu-se să se desăvârșească pe toate planurile, deci nici în trup.

⁸⁷⁹ Aceasta, fiindcă rămân în finit, în lumea aceasta ca ultimă esență, pentru că nu se află în legătură cu Dumnezeu cel mai presus de orice lege, cu Dătătorul legilor.

⁸⁸⁰ Îngâmfarea, socotința că știi prin contemplarea comodă tot ce se poate ști, pentru că ești de o esență cu totul, usucă lacrimile pentru vreo greșală recunoscută față de Stăpânul infinit în putere și iubire. N-ai în față cui plânge, n-ai față de cine să te simți vinovat, când ești una cu toate.

⁸⁸¹ Teoria origenistă afirmă că aici, în trup, nu poți realiza un adevărat progres în cunoașterea lui Dumnezeu. Acesta îl vei realiza numai când nu vei mai fi în trup. Învățătura creștină afirmă însă că ce nu semeni aici nu poți avea în stare de seceriș dincolo. Dacă n-ai luptat pentru bine și pentru cunoașterea lui Dumnezeu aici, în trup, nu vei avea desăvârșirea acolo. Viața de aici nu e zadarnică, nu e o simplă pedeapsă. Prin trup putem să ne ostenim pentru bine și pentru cunoașterea relației noastre cu Dumnezeu. Prin trup ne cunoaștem smerenia, valoarea răbdării greutăților, a crucii. Dar în teoria origenistă mintea nu poate progresa la nesfârșit nici după ce s-a despărțit de trup, căci ajunge iarăși la o plictiseală de ceea ce cunoaște, și se dorește iarăși plecată de acolo, coborând într-o nouă cădere.

⁸⁸² Pentru Dumnezeu nu e obositor să creeze deodată pe omul întreg, cu trup și suflet. Origenismul nu vedea o unitate necesară între suflet și trup, înstrăina prea mult pe unul de altul. Omul nu era considerat ca un întreg. Sufletul lui nu avea drept scop transfigurarea materiei prin trup. Sufletul, neputând transfigura trupul, îl lăsa în mocirla patimilor sau considera că-l poate scăpa din această mocirlă, nu prin transfigurare pozitivă, ci prin eliberarea violentă de ceea ce e propriu trupului (de ex., castrarea lui Origen). Iar un progres real în curăție al sufletului, prin transfigurarea trupului, nu există. Contemplarea origenistă e o simplă teorie, e subtilitatea dracilor, pricepută în exprimarea nuanțată a complexității perverse, care nu străbate la orizonturile noi ale vieții înduhovnicite, pentru că nu transfigurează nimic. Despărțirea dualistă a trupului de suflet s-a manifestat în tabloul apusean sau în

cetele cerești, dumnezeiasca Scriptură închide gura oricărui om, spunând că: „A zis și s-au făcut, a poruncit și s-au zidit, le-a statornicit în veac și în veacul veacului” (*Psalmii* 148, 5-6). Și cele statornicite de Dumnezeu nu se schimbă,⁸⁸³ fiindcă, după Scriptură, nu e la El schimbare (cf. *Iacov* 5, 6).⁸⁸⁴ Unde ai aflat că străduința acestui înger l-a dus la un progres?⁸⁸⁵ Frate, de voiești să te mântuiești, nu te arunca în acestea. Altfel, îți mărturisesc înaintea lui Dumnezeu că vei cădea în prăpastia diavolului⁸⁸⁶ și în moartea cea mai de pe urmă. Desparte-te de acestea și pășește pe urmele Părinților. Câștigă-ți smerenia și ascultarea, plânsul, nevoința, sărăcia, nebagarea în seamă de către alții, și toate câte sunt și vei afla în cuvintele și viețile Părinților. Fă roade vrednice de pocăință, și nu te uita la mine, care vorbesc și nu fac. Ci roagă-te ca să vin și eu, cândva, la cunoștința adevărului, la slava Sfintei Treimi, acum și în veci. Amin.

601. *Același frate a pus aceeași întrebare celui alt Bătrân, Avvei Ioan.*

Răspuns: „Această înțelepciune nu e de Sus, ci e trupească, drăcească” (*Iacov* 3, 16). Această învățătură e de la diavol. Ea duce la chinurile veșnice pe cei ce țin seama de ea. Cel ce zăbovește în ea se face eretic. Cel ce crede ei s-a abătut de la adevăr. Cel ce se alipește de ea este străin de Dumnezeu. Lucrătorii lui Hristos nu au învățat acestea. Cei ce primesc cuvântul adevărului nu primesc acestea. Depărtează-te în grabă de acestea, frate. Nu-ți arde inima în focul diavolului. Nu semăna în pământ, în loc de grâu, măracini, ca să nu iei, în loc de viață, moarte. Și ce să mai lungesc vorba? Nu primi în locul lui Hristos pe diavol. Nu zăbovi în ele și te vei mântui, ca Lot de Sodoma, prin

iconoclasmul origenist. Numai icoana ortodoxă dă mărturie despre „schimbarea la față” a trupului. Asceza ortodoxă e altceva decât asceza distrugătoare de trup a origenismului, fiindcă este o asceză transfiguratoare a trupului.

⁸⁸³ Origenismul afirmă că toate spiritele au fost egale și, pe măsura căderii, au coborât pe diferite trepte: unele pe treapta îngerească, altele pe cea omenească, și altele pe cea diavolească. Dar Scriptura spune că îngerii au fost creați ca îngeri și așa au rămas. Dumnezeu a creat ființe care au devenit statornice, care nu se mai schimbă.

⁸⁸⁴ Dacă cele pe care le-a făcut Dumnezeu se prefac, El Însuși Se prefac. Totul se prefac însă numai în natură, ea fiind supusă unei legi a transformării. De aceea, formele apărute în ea se schimbă și ele. Dar la Dumnezeu nu există schimbare, pentru că El nu poate înainta la o desăvârșire mai înaltă, nici nu poate scădea din desăvârșirea Lui. Persoana, în general, poate progresa la infinit, fără să se prefacă.

⁸⁸⁵ Se neagă aici o schimbare sau un progres, care ar modifica oarecum gradul esenței îngerilor, nu un progres în cunoașterea lui Dumnezeu de către îngeri. Are loc și în om acest progres, care se reflectă în „schimbarea la față” a trupului, nu în topirea sau în prefacerea lui.

⁸⁸⁶ Prăpastia diavolului e golul fără sfârșit, nu adâncimea bogăției spirituale nesfârșite, dobândite prin înaintarea în Dumnezeu, Viața fără de sfârșit.

rugăciunile Sfinților. Amin.

602. *Întrebare a aceluiași: Deci nu trebuie să citim scrierile lui Evagrie?*

Răspunsul lui Ioan: Nu primi învățăturile de felul acesta. Citește din ale lui, dacă voiești, cele spre folosul sufletului după parabola din Evanghelia despre mreață, în care e scris că pe cele bune le-a pus în vase, iar pe cele rele le-a aruncat afară (cf. *Matei* 13, 48). Fă și tu așa.

603. *Același frate, după ce a întrebat acestea, se frământa în sine însuși gândind și zicând: „Și cum unii dintre părinți primesc acestea, să-i privim ca pe niște călugări buni, care iau aminte la ei înșiși?” Și, după mai multe zile, s-a nimerit ca același frate să ceară marelui Bătrân să se roage pentru el. Și atunci i-a vorbit Bătrânul despre gândul din inima lui, încât s-a mirat și s-a uimit fratele. Iar răspunsul a fost acesta.*

Răspuns: Pentru că ai gândit și-mi spui: „Pentru ce unii dintre părinți primesc capetele gnostice ale lui Evagrie?”, ei bine, le primesc socotindu-se gnostici (cunoscători) prin ei înșiși și nu s-au rugat lui Dumnezeu să afle dacă sunt adevărate. Și Dumnezeu i-a părăsit pe ei întru cunoștința lor în privința acestora. Dar, oricum ar fi, nu ne e îngăduit nici nouă, nici ție, să cercetăm acestea, ci timpul ce ni s-a dat nouă e pentru a ne cerceta patimile noastre și a plânge și a ne tângui.

604. *Întrebare a aceluiași și a altor frați către același mare Bătrân: Părinte, cei ce cugetă acestea despre preexistența sufletelor nu se feresc să spună despre Sfântul Grigorie Teologul, că și el vorbește despre preexistență în scrierile lui, de pildă în cea Despre Nașterea Domnului și în cea Despre Ziua Paștilor. Ei ticluiesc unele spuse ale aceluia după inima lor și trec peste cele spuse acolo în chip limpede despre facerea întâiului om, despre sufletul și trupul lui, potrivit Tradiției Bisericii. Căci iată ce zice el: „Aceasta voind Meșterul, Cuvântul, să arate, crescând pe om ca o vietate din două părți: din firea nevăzută și văzută. Și luând trupul din materie întemeiată înainte, a sădit în el suflarea de la Sine, ceea ce Scriptura cunoaște ca suflet înțelegător și chip al lui Dumnezeu (Facerea 1, 27)” (PG 37, 632 B). Și în cele următoare va afla cineva multe, spuse limpede și neîndoielnic de el despre om, alcătuit din materia mai înainte întemeiată și din sufletul dat de Dumnezeu. În acestea laudă mult firea omului și numește un dar vrednic de Dumnezeu mântuirea sufletului și a trupului. El nu spune, cum zic aceștia, că sufletul a fost îmbrăcat în trup prin osândire, fiind pedepsit pentru păcatele săvârșite mai înainte. Dar și în alte diferite scrieri ale lui ne arată acest scop al lui de a ține curată dogma.*

Ei se fălesc și cu Sfântul Grigorie, fratele marelui Vasile, că și el ar fi vorbit despre preexistență, răstălmăcind și unele spuse ale lui. Dar acela luptă limpede și cu tărie, în capitolul 30 al scrierii Despre crearea omului, împotriva acestei

teorii a preexistenței și o răstoarnă, ca și fericitul David și cei din jurul Sfântului Ioan, și Atanasie și toți ceilalți luminători și dascăli ai Bisericii (PG 44, 229 B).

Cât despre apocatastază, e drept că despre aceasta vorbește limpede același Sfânt Grigorie de Nyssa, dar nu cum zic aceștia că, încetând chinurile, omul va fi restabilit în ceea ce era la început ca minte pură. Ci el zice numai, simplu, că chinurile vor înceta și vor avea un sfârșit.⁸⁸⁷

Spune-mi deci, părinte, pentru ce un astfel de om nu grăiește drept, cum se cuvine unui bărbat sfânt, învrednicit să grăiască din puterea Duhului Sfânt? De fapt, și despre trup unii dintre Părinți și dascăli nu conglăsuiesc, nenumindu-l pe acesta sensibil, ci gândit (spiritual). Și asupra altor lucruri din Scriptură se pot afla uneori că nu conglăsuiesc între ei. Te rugăm, stăpâne, lămurește aceasta ca, luminați de voi, să slăvim pe Dumnezeu și să nu ne îndoim de Sfinții noștri Părinți.

Răspunsul lui Varsanufie: „Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care ne-a binecuvântat pe noi cu toată binecuvântarea duhovnicească întru cele cerești, în Hristos” (Efeseni 1, 3). Amin.

Fraților, e timpul potrivit de a spune ca Apostolul: „M-am făcut nebun, dar voi m-ați silit” (2 Corinteni 12, 11). De fapt, mă silesk pentru voi să cercetez și să grăiesc cele peste măsura mea, care nu prea folosesc sufletului, ba chiar îl vatămă. Am părăsit pe Pavel apostolul, care zice: „Să se depărteze de la voi toată mânia și iuțimea și hula, împreună cu toată răutatea” (Efeseni 4, 31). Iar eu adaug: împreună cu lăcomia pântecelui, cu desfrânarea, cu iubirea de arginți și celelalte patimi, pentru care trebuie să ne tânguim și să plângem neîncetat, ca prin mulțimea lacrimilor să se spele toată întinăciunea lor; și să ne putem face, din întinați, curați, din păcătoși, drepti, din morți, vii; și să ne gândim că chiar și pentru un singur cuvânt vom avea să dăm socoteală (cf. Matei 12, 36). Căci s-a spus: „Vei răsplăti fiecăruia după faptele lui” (Psalmii 61, 11), și iarăși: „Va trebui să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, aducând fiecare cele făcute prin trup, fie bune, fie rele” (2 Corinteni 5, 10). Trebuie să ne străduim cu acelea cu care s-au străduit și Părinții noștri, cei

⁸⁸⁷ L. Régnauld, în trad. fr. pune între paranteze: PG 44, 110 B. Dar Sfântul Grigorie de Nyssa vorbește de apocatastază numai ca de o eventualitate, și numai în scrierile mai timpurii ale lui (vezi trad. rom. a unor scrieri ale sale de Pr. D. Stăniloae, afară de „Viața lui Moise”, revizuită după o traducere de Pr. I. Buga, în PSB, vol. 29). La Sfântul Grigorie de Nyssa, termenul apocatastază poate să însemne însă și restabilirea firii omului în starea eliberată de urmările păcatului strămoșesc: mortalitatea, foamea, setea, boala etc., cum a fost înainte de căderea lui Adam. Această stare e readusă prin învierea cu trupul, deși învierea ridică pe om la o stare și mai înaltă. În orice caz, apocatastaza la Sfântului Grigorie nu e readucerea omului ca suflet întrupat la starea unei minți pure, fără trup, cum spune Origen, după care omul cu trup s-a constituit numai printr-o cădere a minții pure de mai înainte.

din jurul Avvei Pimen și a celor de după aceea. Să ne străduim pentru a nu fi băgați în seamă, a nu ne lăuda pe noi înșine, a ne socoti pământ și cenușă. Opusă acesteia este străduința de a ne socoti cunoscători (gnostici),⁸⁸⁸ de a spori în mândrie, de a ne prețui pe noi înșine și de a ne lăuda în orice lucru, îndepărtându-ne de smerita cugetare. Iertați-mă, oare nu ați ajuns la acestea, pentru că sunteți nelucrători? De e așa, coborâți în piață, unde va veni Stăpânul și vă va lua la via Lui. Dacă ar fi fost în inima voastră ghimpele cu privire la acel răspuns înfricoșat, nu v-ați fi gândit la acestea. „A uitat prorocul să mănânce pâinea lui” (*Psalmlui* 101, 5), și noi trăim fără grijă și cu nepăsare, și din acestea cădem în altele.⁸⁸⁹ Nu va cere Dumnezeu acestea de la noi, ci sfințenia, curăția, tăcerea și smerenia.⁸⁹⁰

Deci, fiindcă n-am voit să vă las pe voi în asemenea gânduri, iar pe de altă parte mi-era un chin să mă rog să mă lumineze în privința aceasta,⁸⁹¹ prins între aceste două trebuințe, am ales mai bine acest chin, ca să vă scap pe voi de chin, amintindu-mi de cel ce a zis: „Purtați-vă sarcinile unii altora” (*Galateni* 6, 2). Deci ascultați înștiințarea care mi s-a dat de la Dumnezeu înainte cu trei zile de a-mi fi scris voi întrebarea. Toți Părinții, sfinții și dreptii și robii adevărați ai lui Dumnezeu, care au bineplăcut lui Dumnezeu, să se roage pentru mine! Dar nu socotiți că, sfinți fiind, au putut cuprinde cu adevărat toate adâncurile lui Dumnezeu. Căci zice Apostolul: „În parte cunoaștem și în parte prorocim” (*1 Corinteni* 13, 9), și iarăși: Unuia se dă prin Duhul una, altuia, alta, și nu toate unui singur om, ci unuia acestea, altuia acelea, dar toate „le lucrează unul și același Duh” (*1 Corinteni* 12, 8-11). Și cunoscând Apostolul că cele ale lui Dumnezeu sunt necuprinse, a strigat, zicând: „O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu! Cât de necercetate sunt judecățile Lui și de neurmate căile Lui! Căci cine a cunoscut mintea Domnului? Sau cine s-a făcut sfetnicul Lui?” (*Romani* 11, 33-34). Străduindu-se deci ei înșiși

⁸⁸⁸ Toată scrierea amintită a lui Evagrie vede mântuirea numai în „cunoaștere” (gnoză), deoarece spiritul căzut în trup prin pedeapsă nu are misiunea transfigurării trupului sau a materiei. Chiar când vorbește de curățirea de patimi și de iubire, le socotește numai mijloace pentru a ajunge la cunoașterea directă a lui Dumnezeu, fără o mijlocire a trupului.

⁸⁸⁹ Când (monahul) se liniștește cu gândul că chinurile pentru relele făcute de el pe pământ nu sunt veșnice, nu va lupta împotriva acelor rele și împotriva nepăsării sale.

⁸⁹⁰ Acestea sunt căile spre desăvârșirea fără sfârșit în Dumnezeu, căi care nu pot fi practicate fără trup. Cele opuse acestora ne închid în monotonia finită, concepând mântuirea ca o simplă iertare exterioară. Totul devine, în concepția origenist-evagriană, o eternă superficialitate.

⁸⁹¹ Varsanufie socotește că nu ar trebui să se ocupe cu asemenea întrebări teoretice, ci să-și vadă de curățirea lui de patimi. Socotește că e un chin pentru el chiar a cere lui Dumnezeu să-l lumineze în asemenea întrebări, căci prin ele Îl supără oarecum pe Dumnezeu, arătându-se preocupat mai mult de teorie, decât de curățirea sa.

să fie învățători sau siliți de oameni să ajungă la această stare, au înaintat foarte mult, ridicându-se mai presus de învățătorii lor, și au alcătuit prin înștiințarea de Sus noi învățături. Dar, în același timp, au păstrat predaniile învățătorilor lor, deci și învățături care nu erau drepte. Și, după aceea, înaintând și ajungând învățători duhovnicești, nu L-au rugat pe Dumnezeu în privința învățătorilor lor, să le arate dacă cele spuse de aceia au fost grăite prin Duhul Sfânt, ci, socotindu-i pe aceia înțelepți și cunoscători, n-au făcut deosebirea între cele susținute de ei. Și, așa, s-au amestecat predaniile învățătorilor lor între învățăturile proprii. Și au grăit uneori din învățatura pe care au aflat-o de la aceia, iar alteori din înțelegerea minții lor, și așa s-au scris acele cuvinte în numele lor. Căci, luând unele de la alții și înaintând și îmbunătățind cele luate, ei au grăit de la Duhul Sfânt ceea ce au fost învățați prin El. Dar au grăit și din învățăturile primite de la învățătorii lor dinainte de ei, nedeosebind cuvintele acelora de ale lor, sau negândind că trebuie să ia înștiințare de la Dumnezeu, prin cerere și rugăciune, de sunt acelea adevărate sau nu. Așa s-au amestecat învățăturile și, pentru că s-au grăit de către ei, s-au scris sub numele lor.⁸⁹² Când deci auzi pe vreunul dintre ei că a auzit de la Duhul Sfânt ceea ce grăiește, aceasta e o înștiințare pe care trebuie s-o credem. Dar când grăiește acele cuvinte,⁸⁹³ nu-l auzi spunând aceasta, căci nu sunt din înștiințarea de la Duhul, ci din învățatura dascălilor lui de mai înainte. Și, din respect pentru cunoștința și înțelepciunea lor, nu L-a întrebat pe Dumnezeu despre acestea, dacă sunt adevărate.

Iată, mi-ați auzit toată prostia. Liniștiți-vă acum și ocupați-vă cu Dumnezeu, și încetați grăirea deșartă. Luați aminte la patimile voastre, de care vi se va cere socoteală în ziua Judecății, în vreme ce despre acestea nu vi se va cere: pentru ce nu ați știut sau n-ați aflat de ele. Plângeți deci și vă tânguieți.

⁸⁹² Așa încearcă să explice Varsanufie rămășița unora dintre teoriile lui Origen la Sfinții Grigorie de Nyssa și Grigorie de Nazianz. Ei au respectat pe Origen ca pe un dascăl de la care au învățat multe. Datorită celor învățate de la acela, ei un putut înainta în cugetarea lor, și astfel au putut îndrepta cele mai multe dintre acele învățături, fiind călăuziți în aceasta mai ales de Duhul Sfânt. Dar au rămas la ei unele mici fărâme din mulțimea greșită a învățăturilor origeniste. Aceasta, pentru că nu totdeauna au rugat pe Dumnezeu să le spună dacă și acele mici fărâme sunt adevărate sau nu. În esență, Varsanufie face o distincție între învățăturile proprii Sfântului Grigorie de Nazianz sau Sfântului Grigorie de Nyssa și unele cuvinte luate de la Origen, pe care le consideră însușite de aceștia de la el. Căci despre cele drepte, spuse de ei, zice că le au de la Duhul Sfânt. Dar de cele greșite, rămase de la Origen, nu spune aceasta. În orice caz, Varsanufie învață lămurit veșnicia chinurilor (Răspunsul 607). Sfântul Maxim Mărturisitorul va arăta în *Ambigua* că și în acele fărâme, care par învățături origeniste la Sfântul Grigorie de Nazianz, sunt mai mult influențe de limbă, inconsecvent menținute de la Origen, nu sunt decât rămășițe de conținut.

⁸⁹³ Preexistența, apocatastaza.

Umblați pe urmele Părinților noștri, Pimen și cei de după el, și „alergați ca să apucați” (1 Corinteni 9, 24), în Hristos Iisus Domnul nostru. Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

605. *Întrebare: Părinte, sunteți cu adevărat călăuză a orbilor și lumină în Hristos a celor întunecați, și prin voi ni s-a arătat adevărul. De fapt, aflăm și în cărțile Bătrânilor că era un oarecare mare Bătrân, care, în simplitatea lui, zicea că pâinea cu care ne împărtășim nu e Trupul lui Hristos, ci antitipul (chipul) Lui. Și până nu s-au rugat întâi lui Dumnezeu, n-a cunoscut adevărul (Pateric, Daniil, 7). Iar alt Bătrân, mare și el, socotea că Hristos este Melchisedec; și când s-a rugat lui Dumnezeu, atunci i-a descoperit Dumnezeu adevărul (cf. Daniel 9).*

Dar iartă-mă, părinte, pentru Domnul, că îndrăznesc să te rog cele mai presus de mine. Fiindcă Dumnezeul nostru ne-a luminat, prin sfințenia ta, calea cea nerătăcită a adevărului, te rog să ne luminezi deplin în privința aceasta, ca să se curețe mintea și inima noastră slabă de iscodirea acestora. Pentru ce a lăsat Dumnezeu pe astfel de bărbați să rătăcească, chiar dacă s-au rugat? Pentru ce nu li s-a dat adevărul prin har, spre înlăturarea vătămării cititorilor de după aceea? Căci chiar dacă ei nu s-au împiedicat în dreapta credință și virtute, cei slabi și leneși, ca mine, primind cele ale lor ca vrednice de credință, ușor se vatamă prin ele, neștiind ceea ce ați spus, căci nici sfinții nu au putut înțelege toate tainele și nu s-au rugat lui Dumnezeu să-i înștiințeze dacă acestea sunt adevărate sau nu. Lămurește-mi și aceasta deci, milostive părinte, coborând la slăbiciunea mea.

Răspuns: Fiule, nu Dumnezeu a lăsat pe acești bărbați să rătăcească. Căci cel ce lasă pe cineva să rătăcească este cel care, întrebat despre calea dreaptă, nu-i spune adevărul. Dar ei nu l-au întrebat pe Dumnezeu despre aceasta, ca să primească de la El adevărul.⁸⁹⁴ Iar de întrebă de ce Dumnezeu nu i-a împiedicat pe aceia prin har (de la greșală), spre folosul celor ce vor citi acestea după ei, aceasta o poți întreba și despre orice păcătos: De ce, știind Dumnezeu că, de va păcătui, se va face pildă multora, nu l-a împiedicat pe acela prin har, ca să nu se vatame prin el mulți? Dar prin aceasta viața

⁸⁹⁴ Observăm cum Varšanufie consideră că aflarea adevărului în lucruri nesigure e dependentă de rugăciunea către Dumnezeu. Numai în responsabilitatea trăită prin rugăciunea în fața lui Dumnezeu, înțeles ca Persoană infinită, omul e ferit de îngâmfarea care-l face să afirme sau să preia afirmații greșite, în rugăciune se manifestă credința în Dumnezeul creștin și personal, iubitor de oameni. Chiar ea te ferește să cazi în greșeli cu implicații panteiste, cum au fost și cele origeniste, rezultate mai mult din preocupări filosofice teoretice, decât din grija de mântuire. Filosofii panteiste sunt sisteme greșite, pentru că autorii lor nu le construiesc din responsabilitatea în fața lui Dumnezeu trăită în rugăciune. Și, de fapt, realitatea supremă, deci adevărată, nu poate fi esență impersonală, manipulată de gândirea omului, ci Dumnezeul cel personal, Care, în deplinătatea Lui personală, trebuie să fie treimic și iubitor.

oamenilor ar fi supusă unei sile. Și ce L-ar împiedica pe Dumnezeu să mântuiască în acest fel pe tot omul? Oare nu sunt și în Scriptură cuvinte care sunt sminteală pentru cei neînvățați și necunoscători ai înțeleșului lor duhovnicesc? Aceasta ne obligă să întrebăm: Pentru ce n-a arătat Dumnezeu, în chip limpede, înțeleșul duhovnicesc al Scripturii, ca să nu se vatăme oamenii, ci le-a lăsat sfinților din diferite timpuri osteneala să tâlcuiască întrebările ce se pun? De aceea există dascăli și tâlcuitori (exegeți), cum spune Apostolul (cf. *1 Corinteni* 14, 27).⁸⁹⁵ Nu rătăci deci în privința bărbaților despre care ai întrebat. Fiindcă, dacă le-ar fi cerut lui Dumnezeu, le-ar fi primit, căci zice: „Oricine cere primește, cel ce caută află” (*Matei* 7, 8).⁸⁹⁶ Dumnezeu a descoperit calea vieții prin proroci și apostoli, dar în așa fel, încât fiecare a grăit despre ea în parte. De aceea nu s-a grăit despre ea numai printr-unul. Și ceea ce a lăsat unul (nespus), a grăit altul, prin voia lui Dumnezeu.

Așa a făcut Dumnezeu și cu sfinții de după aceea. Și ceea ce spun unii fără destulă limpezime, o spun cei de după ei altfel, ca totdeauna să Se slăvească Dumnezeu prin sfinții Lui. Căci Același este și Dumnezeul celor dintâi, și al celor de după ei. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

606. Întrebare a aceluiași către același: Iartă-mă, părinte, iubitorule de oameni, pentru Domnul, că tare sunt chinuit. Căci am citit unele lucruri într-o carte de Dogmatică și îmi văd inima tulburată. Și mă feresc să vorbesc despre acestea, dar nici a tăcea nu pot, din pricina gândurilor. Ce-mi poruncești să fac, sfinte părinte?

Răspuns: Fiindcă diavolul vrea să te arunce într-o ocupație nefolositoare, spune-mi ce vorești, și Dumnezeu să nu-i dea loc.

⁸⁹⁵ Rugăciunea, ca mijloc de aflare a adevărului, nu exclude osteneala cercetării. Iar osteneala aceasta aduce și o sporire a înțelegerii duhovnicești a omului, care îl îndeamnă și ea pe om la rugăciune și îl deschide luminii iubitoare ce-i vine de la Dumnezeu prin ea. Deci, descoperirea înțeleșurilor adevărate și mai adânci ale Scripturii depinde și de creșterea omului prin osteneala sa, în decursul timpului, dar și de înșiruirea de generații de cercetători care au descoperit urmașilor răspunsuri la întrebări noi și puțința de a găsi sensuri noi și mai adevărate ale Scripturii, prin răspunsurile la acelea. De aceea, unele greșeli pe care le găsim la învățătorii vechi s-au datorat și faptului că ei s-au grăbit să dea răspunsuri la întrebări într-un timp necopt pentru răspunsurile adevărate.

⁸⁹⁶ Aici cererea de la Dumnezeu și cercetarea minții sunt împreunate. Căutarea este și ea, s-ar putea spune, o rugăciune, când e făcută din răspunderea în fața lui Dumnezeu, și rugăciunea, o căutare. Căci prin amândouă omul se adâncește în taina Izvorului tuturor, Care este Dumnezeu. Dar e de trebuință ca omul să-și înțeleagă cercetarea ca rugăciune și rugăciunea ca efort de apropiere, prin înțelegere, de Izvorul dumnezeiesc și tainic al tuturor.

607. Întrebare a aceluiași către același: Spune-mi despre învierea trupurilor sfinților, de se scoală în acest chip în care suntem acum, care are vase și nervi, sau într-unul aerian și rotund.⁸⁹⁷ Căci spun unii că și trupul Domnului va fi așa la viitoarea înviere, negândind că El a înviat din morți în trupul nostru, pe care l-a luat din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria pentru a noastră mântuire. Ei spun că susțin ceea ce zice și Apostolul: „Care va preface trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Lui” (Filipeni 3, 21). Și iarăși se întemeiază pe Apostolul, care a spus că „trup și sânge nu pot moșteni Împărăția lui Dumnezeu” (1 Corinteni 15, 50). Deci, zic ei, trupul acesta nu va intra în veșnicie, căci el se susține prin hrană, și în veacul viitor nu poate mânca și bea. Și iarăși spun că Apostolul zice de Domnul nostru Iisus Hristos că, după ce „toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce l-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți” (1 Corinteni 15, 28). Și, iarăși, aduc ceea ce se spune în Ecclesiastul „că a fost în veacurile care au fost înaintea noastră” (1, 10), ca să susțină pe temeiul acesta „preexistența”. La fel, aducând ceea ce se spune în Evanghelie, că „nu vei ieși de acolo, până ce nu vei întoarce și ultimul bănuț” (Matei 5, 26), susțin că vom avea un sfârșit al chinurilor. Lămurește-mi deci acestea, stăpâne, pentru Domnul, ca să nu mă rătăcescă vrăjmașul și să cad, din neștiință, în cursele lui cele rele. Căci mă clatin din toate părțile, din pricina prostiei mele, pentru că n-am păzit sfintele tale cuvinte ca să mă rețin de la început de la iscodirea acestor lucruri, care cuprind o mare primejdie pentru suflet. Și roagă-te pentru mine, bunule părinte, ca să veghez de acum înainte și să mă îngrijesc de plânsul pentru păcatele mele. Și iartă-mă că am îndrăznit să te întreb despre acestea. Dar ca unii ce știți toate, mi-ați îngăduit să le spun.⁸⁹⁸

⁸⁹⁷ Era și aceasta o învățătură influențată de Origen. Un trup aerian și rotund nu mai e un trup alcătuit din organe în care se prelungesc simțirile care-și au rădăcina în suflet. E oarecum închis în el însuși. E aceeași concepție despre lipsa unei legături intime între suflet și trup, ca între două părți ale unei unități. Origenismul se referă la starea de după înviere, în care trupul nu-și păstrează în organe simțirile spirituale, care încep la unii să fie așa încă de pe pământ. El nu afirmă această lipsă a trupului numai în starea provizorie de dinainte de înviere (când nu are organe), când de fapt sufletul nu mai are un trup, însă simțirile manifestate prin organele lui au rămas înrădăcinate în suflet. Pentru origenism nu există propriu-zis o înviere a trupurilor, ca o deplină reactivare în mod spiritualizat a simțirilor în trupul înviat. Subțierea lor până la a deveni o formă aeriană e concepută ca o transformare fizică, nu ca o copleșire a trupului prin simțirile spiritualizate, care se arată în „schimbarea luminoasă la față”.

⁸⁹⁸ Sunt expuse aici erorile origeniste principale. Logica origenistă, din faptul că trupurile n-au fost unite de la început cu sufletele, deducea că nici nu vor rămâne unite în veci cu ele. După această teorie, sufletele au fost din veci și vor dura în veci, deci participă la eternitatea divină. Și ele nu vor suporta o pedeapsă veșnică, deoarece pedeapsa e legată de trup. Sufletul, ca minte pură, nu simte durerea (grosolană

Răspuns: Frate, ți-am scris înainte că diavolul a semănat în tine o îndeletnicire necerută de trup. Căci trupul pe care-l ai îți cere să plângi și să te tânguiești pentru păcate. Totuși, ca să nu te las în aceste gânduri, de voiești să afli despre înviere și dacă crezi prorocilor, Dumnezeu ne-a arătat cum va fi învierea, prin Iezechiel prorocul. S-a adunat os cu os, legătură cu legătură, vine cu piele și nervi, și așa au înviat morții (cf. *Iezechiel* 37, 7-8). Iar Apostolul, știind că ne vom scula în trupuri, ne-a învățat, zicând: „Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace într-o nestricăciune și acest (trup) muritor să se îmbrace într-o nemurire” (*1 Corinteni* 15, 53). Nu te rătăci! Trupurile vor învia cu oase, nervi și piele. Și așa vor fi în veac, dar mai luminoase și mai slăvite, după cuvântul Domnului, Care zice: „Atunci dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor (cerurilor)” (*Matei* 13, 43).⁸⁹⁹ El va adăuga trupurilor slavă. De pildă, când ostașul de rând⁹⁰⁰ ajunge lângă împărat, și acesta îl face general și îl umple de slavă, oare nu rămâne același? Oare s-a prefăcut trupul? Deci, așa cum un diacon hirotonit deodată episcop se află îndată plin de slavă, așa e și aici. Sau, oare, nu sunt și acum oameni în trup, care ajung purtători de Dumnezeu? Căci cum a văzut Moise pe Domnul? Sau înainte de el, Avraam și Iacov, apoi Ștefan (cf. *Fapte* cap. 7)? Au fost ei fără trupuri? Așa vor fi și la înviere aceleași trupuri, dar nestricăcioase și nemuritoare și mai slăvite. De aceea zice Apostolul despre trupul omenesc: „Se seamănă într-o necinste, înviază într-o slavă, [...] se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc” (*1 Corinteni* 15, 43). Spune acestea, fiindcă mulți dintre sfinți nu sunt arățați (descoperiți) oamenilor, ci mai degrabă sunt lipsiți de cinste în ochii acelor. Și când vor primi acolo slava, ca pe o hirotonie, se va arăta tuturor că sunt duhovnicești.⁹⁰¹ Pentru aceasta zice: „Se seamănă trup firesc, înviază trup

înțelegere a durerii!), căci misiunea lui nu constă în a crește într-o desăvârșire, care să se arate și în transfigurarea trupului, ci în a contempla în mod nemișcat pe Dumnezeu. Dar o contemplare nemișcată e ceva aproape lipsit de viață, e un fel de confundare în esența fundamentală. Dar, atunci, cum începe mișcarea din acea stare de unitate cu esența contemplată? Aici trebuie să se recurgă la o lege interioară a esenței, care se adună în sine și se desfășoară la nesfârșit. Aceasta înseamnă un panteism evoluționist și învoluționist. Origen e un precursor al lui Hegel.

⁸⁹⁹ E lumina spirituală a sufletului plin de bunătatea lui Dumnezeu, reflectată în trupuri. E inundarea trupului de spiritualitatea vie și iubitoare dumnezeiască, a cărei lumină nu are caracter fizic, ci moral. Nueo materie redusă fizic la aer, ca forma cea mai puțin condensată a materiei (ca în origenism), ci o materie devenită străvezie prin prezenta sufletului curățat de patimi și unit cu Dumnezeu cel iubitor. Raționalitatea materiei face posibilă această transparentă a ei pentru sufletul desăvârșit, de a cărei rațiune înălțată în Dumnezeu ține și bunătatea.

⁹⁰⁰ *παράνοχος*, ostaș de rând, cum e omul din sat. Sau poate e vorba de mercenarii recrutăți în oastea bizantină dintre păgâni.

⁹⁰¹ Lumina feței, slava trupului, este starea duhovnicească reflectată pe față,

duhovnicesc", slăvit, și se vor minuna toți. Și când Apostolul zice: „Care va prefăce trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale”, înțelege că îl face luminos ca trupul Lui, cum a spus Apostolul Ioan: când El „Se va arăta, vom fi asemenea Lui” (1 Ioan 3, 2). Căci Fiul lui Dumnezeu fiind Lumina, aceștia fiind și ei „fiii lui Dumnezeu”, după Apostol, vor fi și ei fii ai Luminii (cf. *Efesenii* 5, 8; *1 Tesaloniceni* 5, 5).⁹⁰² În acest înțeles zice că „îi va prefăce”.

Cât privește spusa: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce l-a supus Lui toate”, află mai întâi cui a scris acestea. Corintenilor, căci la ei înflorea încă elenismul. Iar la unii dintre elini era obiceiul acesta: când fiul unui rege al lor ajungea la vârsta majoratului, se ridica și omora pe tatăl său. Și pentru ca, nu cumva, primind predica Apostolului, să cugete același lucru și despre Fiul lui Dumnezeu, a alungat de la ei împărtășirea de acel obicei, spunându-le: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci și El se va supune Celui ce l-a supus Lui toate”,⁹⁰³ deci atunci când vrăjmașii Lui vor veni legați la picioarele Sale. Prin aceștia înțelege pe diavolul și puterile lui și pe cei ce urmează voilor aceluia. De aceea a spus Apostolul: „Încă nu vedem că toate l-au fost supuse” (*Evrei* 2, 8). Până când? Până când, pe cei nesupuși încă, îngerii îi vor aduce lui Dumnezeu și Tatăl, Care l-a spus: „Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale” (*Matei* 22, 44). Pe acești vrăjmași îi va aduce Tatăl, prin îngeri, la judecata

pătrunsă în trup și arătată ca printr-un ecran.

⁹⁰² Dumnezeu l-a făcut pe Fiul Său om, ca să ne facă și pe noi fii ai Lui. Dar dacă Dumnezeu este Lumină, devenind noi fii ai lui Dumnezeu, devenim prin aceasta și fii ai Luminii. Dar aceasta se arată nu numai în sufletul, ci și în trupul nostru. Căci Fiul lui Dumnezeu, întrupându-Se, s-a făcut Fratele nostru nu numai după suflet, ci și după trup. Lumina dumnezeiască este spirituală, este înțelegere și bunătate supremă. Aceasta se arată și în noi, atunci când devenim frații lui Hristos, și se reflectă și în trup.

⁹⁰³ Varsanufie arată și prin aceasta dragostea care domnește între Persoanele Sfintei Treimi, cum nu domnește totdeauna între oameni, nici chiar în familie. Dar prin această explicație, Varsanufie înlătură o concluzie implicată în origenism: că nu numai persoanele umane, ci și cele dumnezeiești se vor contopi, cum Dumnezeu Însuși Se va contopi cu toate, punându-se capăt formelor individuale apărute din esență. În realitate, e vorba de o prezență a voii Tatălui în toate prin lucrarea Fiului, Care a scos din oameni voia ce se opunea Tatălui. Căci Fiul s-a supus Tatălui primul, ca om, în mod deplin, pe cruce. Dar, după aceea, El va lucra ca să-i supună pe toți Tatălui ca pe Sine Însuși, însă lucrarea aceasta pornește de la Tatăl. De aceea, nu numai Fiul supune pe vrăjmași Tatălui, ci și Tatăl îi supune Fiului pe aceia. Fiecare dintre Ei îi umple, pe cei ce cred, de iubirea față de Celălalt. Dar diavolul și cei ce urmează lui vor fi supuși altfel: prin faptul că nu vor mai avea nicio putere asupra celor câștigați de Hristos pe seama Tatălui și de Tatăl, pe seama Fiului.

Fiului,⁹⁰⁴ căci Domnul a spus: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” (*Ioan* 5, 22).

Iar ca să înțelegi cum predă (Fiul) Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl, ascultă: Fiul lui Dumnezeu ce întrupat a venit ca să cheme și să sfințească prin Sfântul Său Sânge un neam sfânt, un popor ales, râvnitor de fapte bune, o „preoție împărătească” (cf. *1 Petru* 2, 9; *Tit* 2, 14). Deci, înțelege: după ce se vor supune Lui vrăjmașii, și-i va judeca, va supune la rândul Său lui Dumnezeu și Tatăl, ca pildă de supunere, Împărăția pe care a câștigat-o poporul cel sfânt, zicând: „Iată, Eu și pruncii pe care Mi i-a dat” (*Isaia* 8, 18; *Evrei* 2, 12). Observă egalitatea: Tatăl a dat toată judecata Fiului, și Fiul a dat Tatălui pe cei pe care i-a chemat. Și așa se împlinește cuvântul: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Se va supune Celui ce l-a dat Lui toate”.

Cât despre veacurile de care vorbește *Ecclesiastul*, cunoaște că timpul unui om este veacul lui. De aceea, i-a zis „că a fost în veacurile dinainte de lumea aceasta”, ci „în veacurile dinainte de noi” (ale lumii acesteia). Și, dacă vrei să vezi că cei neînvățați și neîntemeiați strică Scripturile și le răstălmăcesc după învățăturile diavolului, Apostolul zice: „Bucatele sunt pentru pânțece și pântecele pentru bucate, dar Dumnezeu va nimici și pe unul, și pe celelalte” (*1 Corinteni* 6, 13). El grăiește despre lăcomia pântecelelui, despre neînfrânare și îmbuibare. În acest înțeles a desființat mâncărurile și pântecele pentru sfinți. Apostolul, care a spus acestea referindu-se la patimi și că pe acestea le-a desființat Domnul de la el și de la cei ca el, a mai spus: „Nici de vom mânca, nu ne vom osândi, nici de nu vom mânca, nu ne vom îndreptăți” (*1 Corinteni* 8, 8). Acesta este înțelesul cuvântului. Iar despre veacul viitor, Dumnezeu a spus că oamenii vor fi deopotrivă cu îngerii (cf. *Luca* 20, 36), nemâncând, nici bând, nici poftind (cf. *Luca* 7, 33). Căci nimic nu-l este cu neputință (cf. *Facerea* 18, 14). El a dat dovada despre aceasta prin Moise, care a petrecut așa patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Cel ce a făcut aceasta (cu Moise) poate face pe om să petreacă așa și în toți anii veacului său.⁹⁰⁵ Iar dacă aiurează cineva și zice că, pe urmă, (Moise) a mâncat, ca de altfel și Mântuitorul după Înviere, (să știe că) a făcut aceasta ca să ne dea, în parte, dovada despre învierea la viața viitoare.⁹⁰⁶

⁹⁰⁴ Textul grecesc despre această chestiune e foarte nelămurit; probabil a fost mult alterat.

⁹⁰⁵ Dacă Dumnezeu poate ajuta pe om să viețuiască fără mâncare în tot timpul existenței lui pământești, cu atât mai mult poate face aceasta pentru viața viitoare. Nu e vorba de o putere exercitată de Dumnezeu asupra omului din afară, ci de Dumnezeu aflat în om. După măsura desăvârșirii, acesta nu mai are nevoie de mâncare.

⁹⁰⁶ În ediția Volos, la notă, se spune că obiecția de față se referă la Hristos, Care a mâncat și după Înviere. Dar Hristos a făcut aceasta ca să arate că trupul Lui este vizibil, și nu un chip aparent, deci nu pentru că ar fi avut nevoie de mâncare. Chiar mâncând, ne-a dat în parte o dovadă despre înviere, deci despre continuarea vieții după înviere,

De aceea au mâncat și cei înviați din morți, ca dovadă că au fost înviați. El ne-a arătat și prin Apostoli că va fi înviere.⁹⁰⁷ Chiar dacă, după aceea, au murit, nu trebuie să respingem credința în înviere. Pe lângă aceea, zice: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Matei 4, 4). Ce ai de spus față de aceasta, dacă nu vrei să răstălmăcești și acest cuvânt, ca și celelalte Scripturi? Cât privește cuvântul: „Carnea (trupul) și sângele nu pot să moștenească Împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea” (1 Corinteni 15, 50), prin trup și sânge numește, aici, necurăția și răutatea și voile proprii.

Dar voești să afli că, chiar aflându-se în trup, oamenii ajung duhovnicești? Ascultă pe Domnul, Care spune lui Nicodim: „Trebuie să vă nașteți de sus”, apoi adaugă „din apă și din Duh” (Ioan 3, 3-5). Iar cei născuți din Duh sunt duhovnicești. Și, iarăși, zice: ei nu s-au născut „din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu” (Ioan 1, 13) și: „Duh este Dumnezeu” (Ioan 4, 24). Dacă deci, fiind încă aici, s-au făcut duhovnicești, născându-se din Dumnezeu, cum nu va putea Dumnezeu să-i facă și acolo duhovnicești? Iar cuvântul: „Nu va ieși de acolo, până ce nu va întoarce și cel din urmă bănuț” l-a spus arătând chinurile lor veșnice. Căci de unde vor putea să întoarcă? De va fi aruncat un datornic sărac în închisoare și judecătorul îi va spune că nu va ieși până ce nu va întoarce suma datorată, se mai poate spune că va ieși? Nu se poate, nu te rătăci ca un nebun; nimeni nu înaintază acolo.⁹⁰⁸ Și orice are cineva de aici are: fie bun, fie rău, fie plăcut. Lasă deci flecărelile acestea prostești și nu merge pe urmele dracilor și învățaturii lor, căci dintr-odată vă prind și dintr-odată vă aruncă jos. Smerește-te înaintea lui Dumnezeu, plângându-ți păcatele și tânguindu-te pentru patimi. Adu-ți aminte de Scriptura care zice: „Și acum, Israele” (Deuteronomul 10, 12), și iarăși: „Și acum am început” (Psalmii 76, 11). Ia seama la tine.

chiar dacă aceasta era o dovadă neadecvată.

⁹⁰⁷ Învierile săvârșite prin Apostoli au fost și ele o dovadă că va avea loc o înviere a trupurilor și că aceasta este cu putință.

⁹⁰⁸ Ar putea plăti, dacă în iad s-ar putea lucra pentru îndreptare. Dar aceasta înseamnă să faci acolo ceva pentru alții. Dar a lucra pentru cei din cer nu e de trebuință. Iar dacă cei din iad ar putea lucra unii pentru alții, iadul n-ar mai fi iad. Ba ar avea chiar pe Dumnezeu în ei, dat fiind că fără Dumnezeu nu se poate face binele. Sau, dacă cei de acolo ar fi într-o pocăință stăruitoare, ar fi ca niște călugări într-o mănăstire. De fapt, iadul este încremenirea într-o neputință de a mai fi bun, după ce cineva s-a obișnuit toată viața de pe pământ cu această stare. De fapt, cei de acolo nu mai pot lucra unii pentru alții nici măcar în starea provizorie dinainte de înviere. Și aceasta nu pentru că nu mai au un trup, căci rădăcinile simțurilor și organelor active rămân în rațiunile sufletului, astfel încât se pot manifesta într-un fel oarecare unii față de alții, ci pentru că s-au încremenit într-un egoism, într-o neputință spirituală de comunicare voită sau iubitoare, căci o comunicare de dușmănie tot există, fără voia lor.

Dumnezeu să te ierte! Vezi spre ce înclină inima ta cu iscodirea.

608. *Întrebare: Un alt frate a întrebat pe același mare Bătrân, zicând: Spune-mi, părinte, iată, văd pe cineva făcând un lucru și-l povestesc cuiva. Și-mi spun că nu-l osândesc, ci vorbim numai. Oare gândul meu nu e de bârfire?*

Răspuns: De este în vorbire o mișcare pătimasă, este bârfire. Dar de e liberă de patimă, nu este bârfire. Vorbește numai pentru a nu crește răul.

609. *Întrebare: Ce înseamnă: „Cu cel îndărătnic Te vei întoarce” (Psalmii 17, 29)?*

Răspuns: Domnul a zis: de te va lovi cineva „peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt” (Matei 5, 39). Așa trebuie să te întorci cu cel îndărătnic.

610. *Întrebare: Ce înseamnă: „Fiți înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii” (Matei 10, 16)?*

Răspuns: Cel ce are o înțelepciune ca a șarpelui, în privința răului, și o nevinovăție ca a porumbelului, în privința binelui, nu va lăsa nici înțelepciunea să se facă vicleană, nici nevinovăția (simplitatea) să se facă fără minte.

611. *Întrebare: Cine sunt cei ce fac răul cu voia și cine, fără voie?*

Răspuns: Cei ce fac răul cu voia sunt aceia care își predau voia lor răutății, și se îndulcesc și se împrietenesc cu ea. Aceștia au pace cu satana și nu se războiesc cu el în gânduri. Iar cei ce fac răul fără voie sunt cei care au în mădularele lor o putere ce luptă, după Apostol, împotriva minții (cf. *Romani* 7, 23) ca o putere cețoasă, ca un val, dar în gândurile lor nu conglăsuiesc, nici nu se îndulcesc cu aceea, nici nu ascultă de ea, ci se împotrivesc, lucrează împotriva, îi răspund, contraatacă, se mânia pe ei înșiși. Aceștia sunt cu mult mai buni la Dumnezeu decât cei care, din liberă alegere, își predau voia lor răutății și se îndulcesc de ea.

612. *Întrebare: Ce înseamnă ceea ce a spus Domnul samarinencei: „Cinci bărbați ai avut și cel pe care-l ai acum nu-ți este bărbat” (Ioan 4, 18)?*

Răspuns: Cuvântul e limpede. După o lege veche, toate femeile care rămâneau despărțite prin moarte de bărbații lor, și fără copii, puteau să se mărite cu încă alți cinci bărbați. Dar dacă vreuna se mărita, după al cincilea, și cu al șaselea, acela nu-i era bărbat, ci trăia cu el în curvie, unirea cu el fiind nelegitimă. E ceea ce s-a întâmplat și cu femeia aceasta.

Iar de voiește cineva să dea o tâlcuire mai tainică, cei cinci bărbați legitimi sunt simțurile naturale: vederea, mirosul, auzul, gustul, pipăitul, prin care cunoaștem tot ce ne este aproape. Iar al șaselea și nelegitim este necredința, cu care s-a unit femeia din neștiință și contrar firii. Deci i-a zis

Hristos: „Adevărat ai spus că cinci bărbați ai avut”. Căci ai avut ca bărbați cele cinci simțuri, care te-au stăpânit și te-au dus după voia lor. Adică ți-ai împlinit cu îndeplănare poftele care intră prin cele cinci simțuri naturale. Pe acestea le-ai pierdut, pentru neputința trupului ce ți-a venit din bătrânețe. Iar cel pe care-l ai acum, adică necredința, nu îți este bărbat, adică nu te stăpânește în chip natural, ci din afară.

613. *Un îndemn al sfântului și marelui Bătrân Varsanufie către un începător care se îmbolnăvise și nu putea suporta supărarea pricinuită de boală.*

Răspuns: Frate, când lucrătorii au cerut de la stăpânul viei plată, nu s-au lăudat decât cu un singur lucru, zicând: „Am răbdat arșița zilei și greutatea ei” (*Matei* 20, 12). Să răbdăm deci, fiule, cu mulțumire necazul, ca să ne împărtășim cu îmbelșugare de mila lui Dumnezeu, și să nu ne descurajăm și să cădem în robia trândăviei, căci din aceasta vine începutul pierzaniei. Adu-ți aminte, fiule, că „cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (*Matei* 10, 22). Fiule, există și o boală spre ispită, și ispita este spre cercare; căci „bărbatul neispitit este necercat” (*Resch, Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132). Iar cel ispitit în primejdii este probat ca aurul în foc. Și probarea duce pe om la nădejde, iar „nădejdea nu rușinează” (*Romani* 5, 4-5). Să nu slăbească deci vrăjmașul hotărârea ta cea după Dumnezeu și să nu-ți clatine credința în Sfânta Treime. Spune-mi, ce-ai pățit de te-ai moleșit așa? Adu-ți aminte ce zice Apostolul: „În lupta voastră cu păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge. Și ați uitat îndemnul care vă grăiește ca unor fii: «Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului, nici nu te descuraja, când ești muștrat de El. Căci pe cine iubește Domnul îl ceartă, și bate pe tot fiul pe care îl primește». Răbdați spre înțelepțire, Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii. Căci care e fiul pe care tatăl său nu-l ceartă? Iar de sunteți fără de certare, de care s-au făcut părtași toți, sunteți fii nelegitimi (mașteri), și nu fii” (*Evrei* 12, 4-8).

De rabzi necazul cu mulțumire, ajungi fiu. Iar de te arăți moleșit, te faci mașter.⁹⁰⁹ Mă rog ție, fiule! Eu, bătrânul, mă rog ție, celui tânăr; eu, cel vechi în haină călugărească, chiar dacă nu m-am folosit cu nimic, ție celui de curând tuns!⁹¹⁰ Și să nu fie aceasta în deșert, Doamne, Iisuse Hristoase, nici degeaba!

⁹⁰⁹ Dumnezeu nu vrea să aibă decât fii puternici, care se arată mai presus de greutatea pe care le suportă, mai tari decât ispitele. Dumnezeu cel tare nu vrea să aibă drept fii niște cârpe plângărețe. Dar fiii sunt tari în răbdarea și în bunătatea lor.

⁹¹⁰ Dorința de a-l vedea mântuit și mila pentru pieirea ce-l așteaptă pe tânărul său fiu duhovnicesc îl fac pe Bătrân să se folosească chiar de rugăciune, ca să-i dea tărie și curaj. Așa se roagă cel tare de cel slab, așa se coboară la noi, plângând pentru noi, Fiul lui Dumnezeu. E o coborâre continuă prin jertfa pe care o aduce pentru noi, prin starea de jertfă în care ni Se dăruiește. Aceasta e tăria celui cu adevărat tare: tăria smereniei!

Veghează, trezește-te din beția somnului prea greu.⁹¹¹ Ridică-te ca Petru și ca ceilalți Apostoli, strigând către Hristos, Mântuitorul tuturor, cu glas răsunător: „Stăpâne, miluiește-ne, că pierim!” (Matei 8, 25; Luca 8, 24). Și cu siguranță că va veni și la tine și va certa vântul și marea și va îndepărta furtuna de la corabia ta, adică viforul din sufletul tău, și te va smulge de la leul sângeros, și (va smulge) porumbelul tău din pântecele balaurlui. Va apăra semănătura ta de grindină și untdelemnul tău de viermi și toți pomii tăi de gheață, ca să-și dea roadele lor la vreme. Și sămânța pământului tău va da rod copt, după cuvântul Domnului: una o sută, alta șaizeci, și alta treizeci (cf. Marcu 4, 20). Gândește-te, frate, că rabzi pentru numele lui Dumnezeu. Apostolul a înșirat aceste necazuri după ce a spus că nimic nu ne va despărți de dragostea lui Hristos: nici necazul, nici strâmtorarea, nici foamea, nici prigoana, nici lipsa de îmbrăcăminte, nici primejdia, nici sabia (cf. Romani 8, 35). Iar o mică boală să ne clatine mintea de la Dumnezeu? Să nu fie! Ci întărește-te, fiule, și gândește-te la ajutorul ce vine de la Dumnezeu, căci aceasta este întâia ispită. De o biruiști pe aceasta cu Dumnezeu, ea nu te mai stăpânește. Dar dacă te biruiște acum, te va duce la robie. Stai deci tare și rabdă. Căci, de vei sta tare, vei vedea care va fi mila Domnului. Și să fie încredințată iubirea ta că nu încetez noaptea și ziua să mă rog lui Dumnezeu, ca să te mântuiască pe tine și să ne păzească pe noi toți de cel viclean. Și străduința mea este ca să moșteniți împreună cu sfinții, ca niște copii ai lor, „cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El” (1 Corinteni 2, 9). Primește acestea și vei fi fericit în Hristos.⁹¹²

614. *Un frate a greșit și, auzind de la Avva⁹¹³ de multe ori: „Zi numai: «Iartă-mă!»”, învățându-se, n-a zis. Și numai după ce Avva i s-a rugat, făcându-i trei îngenuncheri, l-a convins cu greu să zică „Iartă-mă!” Și, plecând fratele spre chilia lui, Avva i-a spus „Frate, cercetează-ți inima de unul singur în chilia ta și vei afla de unde ți-a venit învățarea inimii”. Făcând aceasta, fratele s-a întors și, căzând la pământ, s-a mărturisit Avvei și l-a rugat să spună acest lucru marelui Bătrân Varsanufie și să-i ceară să se roage pentru el. Iar Sfântul i-a răspuns acestea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, ia aminte la tine. Tu ai cerut să semeni ogorul tău, nimeni nu te-a silit. Vezi să nu lași să se semene în grâul tău

⁹¹¹ E propriu spiritului să fie treaz, să nu fie adormit și cu conștiința aproape pierdută, asemănându-se animalului.

⁹¹² Așa cum împăratul pământesc încununează pe ostașul viteaz, care rabdă și luptă pentru el, așa încununează și Împăratul ceresc pe cel ce face aceasta pentru El. Căci în această răbdare se arată credințioșia lui, iubirea lui față de Împăratul ceresc.

⁹¹³ Avva e aici părintele slujit de frate, dar fiecare își avea chilia sa.

neghina diavolului, adică mâncarea focului. Ți spun: tu m-ai întrebat despre gândurile tale. Părinții zic: De întreabă cineva, trebuie să păzească până la moarte (ceea ce i s-a spus). Și, dacă nu păzește, aceasta îi va fi spre pieire. Ai lăsat să se cuibărească în inima ta gânduri rele și cumplite. De ce socotești drept gânduri aducătoare de moarte pe cele ce nu sunt, când cel ce îți face lumina întuneric și întunericul lumină, și-ți arată cele amare ca dulci și pe cele dulci ca amare, și te face să vezi viața ca moarte și moartea ca viață, e diavolul?⁹¹⁴ Căci vrăjmașul se învâрте, răcnind în jurul tău, căutând să te înghită de viu (cf. *1 Petru* 5, 8),⁹¹⁵ și nu înțelegi că, dacă nu te-ar fi acoperit mâna lui Dumnezeu și rugăciunea sfinților,⁹¹⁶ ai fi căzut în pieirea și rătăcirea lui.

Tu respingi cuvintele dumnezeiești, grăite ție de Avva al tău, spre folosul și mântuirea sufletului tău, ca să nu vii niciodată la cunoștința vieții. Câte ostenești nu depune el pentru tine ca pentru sufletul său, cerând sfinților să se roage pentru tine la fel, ca să scapi din cursele diavolului și ale morții și să te mântuiești în cuibul Domnului! Așa se ostenește el pentru tine, iar tu nu te simți dator să păzești cuvintele lui ca lumina ochilor și să-l socotești mai presus de sufletul tău? Te-ai făcut obraznic, săturându-te de împreuna-viețuire cu el, de care n-ar trebui să te sature niciodată, și ar trebui să te rogi să fii vrednic de ea și să nu-ți fie spre judecată viețuirea neîncetată cu el, și să împlinești ceea ce-ți poruncește cu sânguință și cu mare frică și cutremur, ca să vină asupra ta binecuvântarea lui Dumnezeu, și să te izbăvești de înșelăciunea vrăjmașului. Ca să nu se împlinească și cu tine cuvântul: A mâncat Iacov și s-a săturat și s-a făcut îndărătnic cel iubit (cf. *Deuteronomul* 32, 15), nici cuvântul: „Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida, că dacă s-ar fi făcut în Tir și Sidon minunile ce s-au făcut în tine, de mult timp s-ar fi pocăit în sac și cenușă” (*Matei* 11, 21). Și să nu auzi și tu: „Ai urât certarea și ai lepădat cuvintele Mele” (*Psalmi* 49, 18). Pentru ce te ispitești de multe ori pe tine însuși, îndreptând cuvinte rele către alții, dar tu nu suporti ceea ce zic ei? Inima ta se orbește de

⁹¹⁴ Răul constă într-o răsturnare de valori, acoperită de minciună. Binele e prezentat ca rău, răul e îmbrăcat în mantaua strălucitoare a binelui, patimile care descompun viața, ca pricinuitoare de viață, virtuțile care îmbogățesc pe om, ca sărăcindu-l, tăria stăpânirii de sine, ca slăbiciune, lăsarea în seama mâniei, ca tărie. Răul nu poate câștiga pe om decât mascându-se în bine. El trăiește din minciună. De aceea, viața pe care o dă e mincinoasă, e un șir de spasme ale plăcerii, continuitatea unui chin.

⁹¹⁵ Deși mort sau aflat într-un mare gol, te lasă viu în veci, ca să te chinuiești. Aceasta e plăcerea satanei. De altfel, el nici nu poate nimici total viața, pe care a dat-o Dumnezeu. De aceea, se folosește de aparența ei ca ultim rest de bine, pentru a te amăgi.

⁹¹⁶ În rugăciunea sfinților iradiază puterea iubirii lor, întărită de puterea iubirii lui Dumnezeu. Adevărata putere e iubirea. Dumnezeu nu poate fi decât iubire.

pizmă și bărfire și-ți pricinuiеști tulburare.⁹¹⁷ Adeseori, ți-ai tăiat și ți-ai frânt vederea, și mintea ta de aramă nu se rușinează și grumazul tău de fier nu se încovoie, precum ți s-a spus și de fratele Ioan.⁹¹⁸ Dar cine a primit acestea și s-a mântuit? Cain le-a primit de la început și a primit blestemul din mâna Domnului (cf. *Facerea* cap. 4), și, după el, uriașii, și au fost înecați în apa potopului (cf. *Facerea* cap. 6-7), apoi, Ham și Isav, și au fost lipsiți de sfintele binecuvântări (cf. *Facerea* cap. 9 și 27). Faraon s-a învârtoșat și l-a acoperit apa Mării Roșii împreună cu ai lui (cf. *Ieșirea* 14, 16-28). Cei din jurul lui Datan s-au răsculat împotriva lui Moise și i-a înghițit pământul pe ei și casele lor (cf. *Numerii* cap. 16). Și dacă pe preotul care s-a împotrivit îl înghite pământul, după Scriptură, cum ai îndrăznit tu să te împotrivești celui ce ți-a spus să zici: „Iartă-mă!” și n-ai zis? Prin aceasta te-ai înstrăinat de smerenia cea de la Dumnezeu și de cuvintele Părinților, care spun că „în tot lucrul avem nevoie de smerenie, ca să zicem în tot lucrul cuvântul: Iartă-mă!” (Abbé Isaie, *Recueil ascétique* 3, 1, p. 49). Și ai auzit de atâtea ori și n-ai zis. Dar și când ai zis la sfârșit, n-ai zis cu adevărat, căci ai spus silit, și nu cu pocăință și cu străpungerea inimii. Până când rămâi cu grumazul învârtoșat, și netăiat împrejur la inimă? Privește, că nimeni nu e învârtoșat. De ce dai diavolului mâna și puterea spre pieirea sufletului tău?

Fii treaz, fratele meu, veghează, deșteaptă-te din somnul adânc și din beția fără vin care te stăpânește.⁹¹⁹

Unde e smerenia? Unde, ascultarea? Unde, tăierea voii în toate? Căci dacă îți tai voia în una și în alta nu ți-o tai, e vădit că, și în ceea ce ai tăiat-o, ai arătat o altă voie.⁹²⁰ Cel ce se supune se supune în toate. Și unul ca acesta nu mai are grijă de mântuirea lui, pentru că altul va răspunde pentru el: cel căruia s-a supus și s-a încredințat pe sine.⁹²¹ De voiești deci să te mântuiești și să

⁹¹⁷ Pizma te face orb la faptele bune ale altora, ba chiar le urăști. Ea produce în tine întineric și tulburare.

⁹¹⁸ Bătrânul Ioan Prorocul.

⁹¹⁹ Aceasta e beția inconștienței. Credința accentuează tot mai mult conștiința, însușirea care distinge pe om de animale și-l umple de tot mai multă lumină, făcându-l să se gândească la sine însuși și la relația lui cu Dumnezeu și cu semenii. De-abia conștiința acestei relații este adevărata conștiință, sau conștiința creată.

⁹²⁰ Când o dată îți tai voia, iar altă dată nu, arăți că tu însuși hotărăști când să ți-o tai și când să nu ți-o tai. Nu te lași condus cu adevărat de hotărârea părintelui duhovnicesc sau de voia lui. Arăți, și când îți tai voia, că o faci pentru că tu vrei, pentru că îți afirmi astfel voia ta. Iar dacă nu-ți tai voia, nu realizezi comuniunea deplină cu altul, ci ții voia ta ca pe un zid între tine și acela. Și, obișnuit să te ții închis prin acest zid față de cel ce-ți cere ascultarea în numele lui Dumnezeu, te ții închis și față de Dumnezeu.

⁹²¹ Te dezlegi de răspunderea pentru tine și pentru alții în toată viața ta pământească. Aceasta înseamnă că te dezlegi și de actul supremului răspuns de la

viețuiești în cer și pe pământ, păzește acestea. Și voi răspunde, frate, pentru tine. Iar de le vei nesocoti, tu vei vedea.⁹²² Dar nu-ți tăia nădejdea, căci aceasta e bucuria diavolului.⁹²³ L-am făcut pe Avva să te primească la sânul lui așa cum ești, căci se îndepărtase de tine din pricina neascultării și nesupunerii tale. L-am convins să te primească, în frica lui Dumnezeu, ca pe un fiu adevărat, și nu nelegitim. Dar încrede-te și tu în el, cu frica lui Dumnezeu, în toate. Și martori îmi sunt Tatăl și Fiul și Sfântul Duh că port toată grija de tine înaintea lui Dumnezeu. Și El îmi va cere sângele tău, de nu vei nesocoti cuvintele mele.⁹²⁴ Pune deci, de azi, început, ajutat de mâna lui Dumnezeu.⁹²⁵ Iată, te-ai înnoit, păzește-te și nu mai rămâne alipit de flecăreli nefolositoare. Domnul să-ți dea înțelegere și putere să ascuți și să împlinești. Și orice voiești să întrebi din vreme în vreme, nu mă voi îngreuna în a-ți răspunde ceea ce va da Dumnezeu gurii mele, înștiințând inima ta ce ai de grăit spre mântuirea sufletului tău, în Hristos Iisus. Amin.

615. *Același frate, neascultând pe Avva, l-a întrebat pe marele Bătrân dacă e de folos să păzească unele lucruri spuse cu jurământ într-o clipă de mânie sau dacă trebuie să se pocăiască și să nu împlinească cele spuse cu jurământ. Bătrânul i-a răspuns acestea.*

Răspuns: Zis-a Domnul lui Moise: „Grăbește de te coboară de aici, căci

Judecata din urmă, pentru care te pregătești răspunzând pe pământ pentru tine și pentru alții. Dar eroismul acestei renunțări la răspunderea de tine e compensat de eroismul predării sorții tale numai celui pe care-l consideri mai capabil decât tine însuși să răspundă pentru tine. Și în această încredere totală a ta în altul, ți-ai ales tu însuși calea ta, printr-un act de totală răspundere. Ai legat răspunderea pentru tine de răspunderea altuia pentru tine. Pui continuu răspunderea pentru tine în răspunderea lui.

⁹²² A lăsa mântuirea ta în grija altuia prin tăierea voii tale nu înseamnă a te odihni în nepăsare, ci a împlini întotdeauna cu răspundere cele ce ți se spun de părintele duhovnicesc, care nu sunt ușoare, a purta grija acestora. Nu ești mântuit ca un buștean, ci ți se cere pentru aceasta și ție cea mai mare silință. Ți se cere răspunderea împlinirii celor poruncite, ca și când tu ți le-ai ales.

⁹²³ Deznădejdea ta e bucuria diavolului, care te oprește de la orice silință de a mai face ceva pentru a te mântui, te paralizează. În această stare a fost Iuda. Nu mai crezi nici în tine, nici în ajutorul lui Dumnezeu.

⁹²⁴ Pentru cel ce se dezlipește de părintele duhovnicesc, neîmplinind poruncile lui, nici acesta nu va mai răspunde pentru el, căci nu se va înfățișa unit cu el la poarta vieții veșnice. Acela și-a luat asupra sa răspunderea pentru sine. Sângele aceluia, de care nu va mai răspunde părintele duhovnicesc, e viața lui. Căci în acel sânge sunt întipărite toate gândurile și simțirile bune sau rele ale omului, care au luat putere de împlinire.

⁹²⁵ Adevărata viață a omului începe din momentul pornirii lui la viața îndreptată, pornire în care e prezent Dumnezeu Însuși.

poporul tău, pe care l-ai scos din pământul Egiptului, s-a răzvrătit (a săvârșit fărădelege). Curând s-au abătut de la calea pe care le-am poruncit-o, și-au făurit un vițel turnat și s-au închinat lui" (*Ieșirea* 32, 7-8).

Cum te-ai rătăcit, nenorocitul, atât de repede de la ascultare? Diavolul, care vrea să te înstrăineze, a pornit cu furie asupra ta. Nu e aceasta ceea ce ți-am spus, că ești fără de minte și netăiat împrejur la inimă? Unde ai aruncat cuvintele mele? De ce te grăbești să cazi în groapa diavolului? Pentru ce te orbește vrăjmașul, de care ai auzit? Nu ți s-a poruncit să te predai în mâinile lui Dumnezeu și în mâinile lui Avva al tău? M-ai auzit că el voiește mântuirea sufletului tău, întocmai ca mântuirea sufletului său? Nu trebuia să calci ascultarea față de el, orice ți-ar fi cerut pentru folosul fraților, pe care satana te face să-l pierzi prin îndreptățirea de sine, ca să nu te folosești nici tu, nici altul prin tine. Căci, făcând așa, arăți că vrei să te ajungă acel „Vai!” al fariseilor și sabia vestită de Iezechiel (cf. *Iezechiel* 33, 1-6). Bine, tu nu poți folosi pe cineva. De ce nu spui celui ce poate? De ce te-ai făcut „ca un câine care se întoarce la vărsătura sa” (*Pilde* 26, 11; *2 Petru* 2, 22) și „ca un porc care se tăvăleşte în mocirlă” (*2 Petru* 2, 22), rămânând neînduplecat în învârtosarea inimii lui? Ți-a poruncit să spui toate cele ce ți se întâmplă, chiar dacă ar fi din greșeala lui, și-l mănii ca poporul pe Moise. Rușinează-te de acum, leapădă obișnuința ta de până acum și te întoarce. Și Domnul te va primi, căci e milostiv. Nu căuta cele ce plac oamenilor, căci, altfel, te vei pierde și nu vei mai fi robul lui Dumnezeu. Ia seama la tine, nenorocitul, și teme-te de Dumnezeu.

Iar cele spuse cu jurământ în iușimea mâniei tale nu-ți este de folos să le păzești, și să calci porunca lui Dumnezeu, Care zice: „Să nu ucizi!” (*Ieșirea* 20, 13). Căci mai bun lucru este să te pocăiești înaintea lui Dumnezeu pentru ceea ce ai spus cu jurământ că faci, și să nu faci, decât să cazi în osânda lui Irod, care, pentru a-și ține jurământul lui necredincios, a tăiat capul lui Ioan Înainte-mergătorul (cf. *Matei* 14, 7-10) și a căzut de la viața veșnică și a fost predat chinurilor amarnice și fără sfârșit. Mai de folos îți este să te pocăiești și să ceri iertare de la Dumnezeu, Care poate să o dea. Căci fericit ar fi fost și Irod, dacă ar fi făcut aceasta. Dar, nefăcând-o, s-a făcut de trei ori nenorocit și blestemat în veac. Iar Petru, corifeul Apostolilor, dimpotrivă, după ce s-a jurat de trei ori și s-a dat anatemei că nu cunoaște pe Mântuitorul, căindu-se cu plâns amar și cu pocăință adevărată, și-a șters păcatul și a fost reprimat de iubitorul de oameni și Stăpânul și Mântuitorul Hristos. Și nu numai că s-a învrednicit de bucuria de a auzi cuvântul spus de îngeri femeilor: „Spuneți ucenicilor Lui și lui Petru” (*Marcu* 16, 7), ci și Însuși Domnul, în schimbul celor trei lepădări, l-a întrebat de trei ori, zicând: „Mă iubești, Petre?” (*Ioan* 21, 15-17), arătându-i că prin buna pocăință s-a vindecat de păcatul întregitei tăgăduiri. Deci, să nu te mai juri și să nu mai calci porunca lui Dumnezeu. Iar de faci păcatul acesta, să nu-ți fie greu să te pocăiești. Căci și Petru, de și-ar fi ținut jurământul că nu cunoaște pe Stăpânul, ar fi rămas străin de El și de slava Lui.

616. *Întrebare: Un frate, înștiințat despre acestea, a întrebat pe același mare Bătrân: Iubirea ta a spus că păcătosul poate să se elibereze de păcatele sale prin pocăință. Dar nu are, oare, păcatul trebuință și de rugăciunea sfinților, ci îi este îndeajuns ce face el? Mai ales dacă nu arată o pocăință adevărată, iar sfinții se roagă pentru el, nu se șterg păcatele lui datorită lor?*

Răspuns: Dacă omul nu face tot ce poate și nu unește aceasta cu rugăciunea sfinților, nu are niciun folos de rugăciunile sfinților pentru el. Căci dacă ei se înfrânează și se roagă pentru el, iar el se dedă plăcerilor și leneviei, ce-i folosește rugăciunea lor pentru el? Atunci se împlinește ceea ce s-a spus: „Când unul zidește și altul strică, ce folos au, fără numai că se ostenesc?” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 34, 25). Căci dacă s-ar putea ca cel pentru care se roagă sfinții să se mântuiască fără să dea și el puțină luare-aminte, n-ar fi nicio piedică pentru Dumnezeu ca ei să facă aceasta și pentru toți păcătoșii lumii. Dar chiar dacă se ostenește puțin și păcătosul, el are nevoie și de rugăciunea dreptului, căci spune Apostolul: „Mult poate face rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). Așadar, când se roagă sfântul și dreptul, trebuie să conlucreze și păcătosul prin pocăința lui, după puterea lui, cu rugăciunea sfinților, nefiind în stare să-și plătească singur datoriile. El aduce din partea sa puțin, iar rugăciunea sfinților mult. Căci precum cineva, având de cărat zece măsuri de grâu, nu poate căra nici două, dar află pe un om temător de Dumnezeu care poate căra nouă, lăsându-i lui una, astfel se mântuiește și nu e jefuit pe drum de tâlhari, la fel e și aici.⁹²⁶ Păcătosul se mai aseamănă cu omul ce datorează o sută de monezi (de aur), care, înștiințat de creditori că trebuie să-și plătească datoria, se duce la alt om credincios și bogat și-l roagă să-i dea din iubire cât poate, iar acela, având iubire de oameni și văzând necazul acestuia, milostivindu-se de el, îi spune: „Frate, tot ce am în mâinile mele dau pentru tine. Eliberează-te de datorie”. Datornicul trebuie deci să se silească și să dea puținul pe care-l poate da, ca să se elibereze de multe. Căci, dacă acel om milostiv nu vede pe datornic că a adus cele zece monezi ale sale, va înțelege că e zadarnic să dea cele nouăzeci de monezi ale lui, știind că astfel nu se vor completa cele o sută datorate.

617. *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe celălalt Bătrân, Avva Ioan: Te rog, părinte, să mă lămurești în lucrul acesta, ca să plec plin de bucurie. Fiindcă îmi stăruie gândul să fac bine din averea mea, cum e mai de folos: să dau câte puțin sau dintr-odată mult?*

⁹²⁶ Rugăciunea celui ce se clatină din pricina păcatelor sale nu străbate cu putere la Dumnezeu, ci rămâne în șovăieli, contrar rugăciunii celui întărit întru curăție și iubire de Dumnezeu și de oameni. Acela se gândește încă și mai mult la plăcerile păcatelor sale, la egoismul său, nu se comunică în întregime lui Dumnezeu.

Răspuns: Frate, măcar că nu sunt în stare să-ți răspund cum trebuie, dar ai îndemnul Scripturii, care zice: „Nu spune: «Du-te și să te-ntorci și mâine îți voi da, putând face bine acum»”, căci nu știm ce va aduce ziua de mâine (*Pilde* 5, 28). Pe de altă parte, sunt măsuri și măsuri, și fiecare face după măsura sa. Este unul care poate da puțin din veniturile lui. Și este altul ce dă a zecea parte din produsele lui, altul, a patra parte, și altul, jumătate, fiecare după măsura sa. Iar cel ce voiește să ajungă la măsura desăvârșită, să nu mă-ntrebe pe mine, cel de pe urmă dintre oameni, ci pe Învățătorul și Doctorul sufletelor, pe Iisus Domnul, Care a spus acelui bogat: „De voiești să fii desăvârșit, vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în ceruri, și, venind, urmează-Mi” (*Matei* 19, 21). Prezența morții lângă noi să sprijine gândul tău, căci e ascunsă de tot omul. Să ne sânguim deci să facem bine înainte de a fi luați de aici, căci nu știm în ce zi ni se va face chemarea. Să nu cumva să ne aflăm nepregătiți și să ne găsim împreună cu cele cinci fecioare nebune, care nu și-au luat ulei în candelile lor (cf. *Matei* 25, 1-12). Să facem tot ce putem, după slăbiciunea noastră, și bun este Stăpânul tuturor să ne ia cu cele cinci fecioare înțelepte în cămara Lui de nuntă, la bucuria cea negrăită. Amin.

618. *Întrebare:* Un frate a întrebat pe același Bătrân de trebuie să primească de la unii și să dea săracilor, căci sunt unii care-l roagă.

Răspuns: Pentru că e vorba de milostenie, nu toți pot purta cele spuse, ci doar cei ce au ajuns la liniștire și-și pot plânge păcatele. Căci sunt unii care s-au predat pe ei acestei slujiri, și Dumnezeu știe ce să facă cu ei în privința aceasta. Iar cei ce plâng nu se opresc din aceasta. Căci cum vor căuta să chivernisească cele străine, odată ce s-au lepădat de ale lor? Aceasta a făcut-o și cuviosul întru sfinți Ilarion. Căci, rugat de unul să primească nu puțini bani, a spus celui ce l-a rugat: „Ție ți se cuvine să dai ale tale, pentru că străbați cetățile și cunoști satele. Iar eu, care am lăsat ale mele, cum voi lua să dau cele străine?” [Fer. Ieronim. *Viața Sfântului Ilarie*, 18, în: *PL* 24, 36).

619. *Întrebare:* Dar dacă unul stăruie, zicând: „Dacă nu primești ca să împărți, nu dau nimic”, oare trebuie să las pe sărac chinuit de foame?

Răspuns: Cum ți-am spus iubirii tale, sunt unii care s-au predat pe ei înșiși acestei slujiri. Dar dacă voiești să plângi păcatele tale, nu lua aminte la lucrul acesta, chiar dacă ai vedea pe cineva murind în fața chiliei tale. Nu te apuca de împărțirea bunurilor străine și să te oprești din plânsul tău. Iar stăpânul bunurilor, dacă nu află pe cineva care să-i facă slujba aceasta, o va face el însuși, pentru a nu zădărnici voia lui.

620. *Întrebare:* Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Dacă cineva cere cuiva să-i dăruiască ceva și acela nu are, oare trebuie să se împrumute ca să-i poată da?

Răspuns: Dacă se cere cuiva să dea ceea ce nu are, osândă nu are. Căci Apostolul Petru, rugat de unul să-i dea ceva de pomană, a zis: „Argint și aur nu am” (*Fapte* 3, 6), și nu s-a împrumutat ca să-i dea. Iar dacă cineva nu are decât ceea ce-i este de trebuință, nici atunci nu trebuie să cheltuiască ceea ce are, la împlinire, ca să nu-i lipsească lui și să se necăjească nesuportând lipsa acelui lucru. Iar dacă cel căruia i se cere îi spune celui ce-i cere: „Iartă-mă, nu am ce să-ți dau”, aceasta nu e o minciună, căci cel ce nu are decât ceea ce-i este de trebuință nu are ce să dea altuia. Dar să spună celui ce cere: „Iartă-mă, că nu am decât ceea ce îmi este de trebuință!” Gândește-te la cele cinci fecioare, care, rugate de celelalte să le dea untdelemn pentru candelile lor, le-au spus: „Nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă” (*Matei* 25, 9). Din partea sa, Apostolul Pavel spune corintenilor: „Să fie prisosul vostru spre împlinirea lipsei altora” (2 *Corinteni* 8, 14), dar și: „Nu însă ca să fie altora ușurare, iar vouă necaz” (2 *Corinteni* 8, 13).

621. *Întrebare:* Lămurește-mi, părinte, ceea ce ai spus: „Dacă cineva are numai ceea ce-i este de trebuință, nu trebuie să le dea la nimereală, ca să nu ajungă la necaz”. Cum poate ajunge să se necăjească pentru ceea ce a făcut el însuși de bunăvoie?

Răspuns: Toate trebuie făcute cu dreaptă socoteală. Iar dreapta socoteală sta în a lucra cineva după măsura sa. Aceasta dă și asigurare din partea gândului că nu-l va tulbura după aceea. Dar a lucra peste puterea proprie înseamnă lipsă de dreaptă socoteală, fie în facerea de bine, fie în altceva. Iar aceasta aduce, după aceea, pe cel ce a lucrat astfel la tulburare și la supărare. E bine și foarte bine a da ca văduva aceea celui ce are nevoie (cf. 3 *Regi* 17, 10-15). Acest lucru nu e rău. Dar când omul face ceva peste puterea lui, nu poate suporta. Iar Dumnezeu nu cere cele ce sunt peste putere.

622. *Întrebare:* Deci, de e cineva bogat și are peste ceea ce-i trebuie, nu are nevoie de dreaptă socoteală? Căci și el lucrează după puterea lui.

Răspuns: Are și el nevoie de dreaptă socoteală, ca să nu se afle făcând ceva peste puterea gândului și apoi să-i pară rău pentru ceea ce a făcut. De aceea și Pavel a zis: „Nu cu întristare sau din silă, căci Dumnezeu iubește pe cel ce dăruiește cu bucurie” (2 *Corinteni* 9, 7). Cele desăvârșite sunt ale celor desăvârșiți, iar cele mici ale celor mici. Cel desăvârșit suportă și sărăcia cu bărbăție și disprețuiește bogăția, și toate le suportă fără tulburare, după Apostolul, care zice: „Toate le pot în Hristos, Cel care mă întărește” (*Filipeni* 4, 13), și: „Lumea este răstignită pentru mine” (*Galateni* 6, 14).

623. *Întrebare:* Ce trebuie să facă, pentru a se obișnui să dea, cel care la început nu dă cu plăcere?

Răspuns: Trebuie să-și aducă aminte de răsplata de la Dumnezeu a celor

ce dau și să înceapă de la lucrurile cele mai mici, și să se gândească mereu că cel ce dă puține puține va lua, iar cel ce dă multe și el va lua multe, după scrisa: „Cel ce seamănă cu zgârcenie cu zgârcenie va secera, și cel ce seamănă cu îmbelșugare cu îmbelșugare va secera” (2 Corinteni 9, 6). Și, încetul cu încetul, gândul va dori răsplătirea multora și va înainta mereu spre desăvârșire. Și, așa, poate ajunge la măsuri desăvârșite și se poate lipsi de lucrurile pământești și poate trăi, în duh, cu cele cerești.

624. *Întrebare: Dacă cineva, răpit de pornirea facerii de bine, cheltuiește fără judecată cele de trebuință ale lui și pe urmă îi pare rău, cum trebuie să se mângâie, ca să nu fie copleșit de întristarea diavolească?*

Răspuns: Se va disprețui pe sine, mai întâi, pentru lipsa de dreaptă socoteală și apoi își va ridica gândul din întristare, zicând: „Acum, după ce le-am cheltuit pentru o faptă, puternic este Dumnezeu cel de oameni iubitor ca să aibă milă și grijă de mine”.

625. *Întrebare: De sunt doi săraci și nu am ce să dau la amândoi, pe care dintre cei doi îl voi alege?*

Răspuns: Trebuie ales cel mai neputincios.

626. *Întrebare: De voiesc să dau, dar gândul mă face să șovăi, ce să fac?*

Răspuns: Cercetează și, dacă afli că face aceasta din zgârcenie, mai dă și ceva peste ceea ce ești dator să dai, de pildă, o mică sumă în plus, și vei avea milă.⁹²⁷

627. *Întrebare: Mai lămurește-mi și aceasta, stăpâne Avva. Cum se va face părtaș cel ce nu are de unde să dea, de binecuvântarea vestită de Mântuitorul celor de-a dreapta: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți Împărăția pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc” ș.a.m.d. (Matei 25, 34, 55-57)?*

Răspuns: Frate, oare Apostolii, fiindcă n-au avut bani, nu sunt părtașii acestei binecuvântări? Sunt cete (trepte) și cete, și Dumnezeu a grăit către fiecare potrivit cetei lui. Căci a arătat prin „Fericiri” deosebirea celor ce se mântuiesc. De la cele supuse simțurilor se pot înțelege și cele duhovnicești. Presupune că este un om care, având legume proaspete, le vinde pentru un dinar și un alt om, care are alte lucruri, și le vinde tot pentru un dinar. Iar între meșteșuguri e la fel: unul e lemnar și ia cinci dinari pe zi, altul, zidar, și ia aceeași plată, altul, având alt meșteșug, ia aceeași plată. Meșteșugurile sunt diferite și produsele, la fel, dar cinstea și plata sunt aceleași. Aplică acestea la

⁹²⁷ În toate aceste răspunsuri se descriu modurile în care omul se poate elibera de lanțurile egoismului și poate intra în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii.

mântuirea sufletului celor ce au bani și împart săracilor fără a căuta slava deșartă. Tuturor li se va spune: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți Împărăția pregătită vouă de la întemeierea lumii” ș.a.m.d. Ia aminte însă și la celelalte „Fericiri” și vei afla în ele multă deosebire. Dar mântuirea sufletului și Împărăția cerurilor sunt una, căci a zis: „Fericiti cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor” (*Matei* 5, 3), și iarăși: „Fericiti cei prigoniti pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor” (*Matei* 5, 10). Și ceilalți fericiti, măcar că sunt deosebiți în fericire, nu sunt străini de Împărăția cerurilor. Dacă deci nu ai din ce să faci milostenie, fă-te sărac cu duhul, ca să moștenești împreună cu sfinții Împărăția cerurilor;⁹²⁸ plânge păcatele tale din această lume, ca să fii mângâiat de cele spuse în Evanghelie; flămânzește și însetează după dreptate, ca să te sature de ea; fii curat cu inima, ca să vezi pe Dumnezeu întru slava Lui; fă-te făcător de pace în inima ta, ca să te numești fiu al lui Dumnezeu; pregătește-te prin fapte bune să fii alungat pentru dreptate din cetate în cetate, adică, din gândul rău al diavolului în gândul bun al lui Dumnezeu, ca să te veselești de moștenirea Împărăției cerurilor. Rabdă osânda prigonitorilor și defăimarea mincinoasă pentru Domnul, ca să te bucuri întru veselie, descoperind înaintea ta multă răsplată în ceruri.

628. Întrebare a aceluiași către același: Fiindcă fiecare „Fericire” cere o virtute, ajunge, părinte, pentru mântuire o singură virtute celui ce o are?

Răspuns: Așa cum trupul este unul, dar are multe mădulare, și, de-i lipsește unul dintre mădulare, nu este cu trup deplin, așa înțelege că este și cu omul dinlăuntru. El are virtuțile ca multe mădulare și, dacă una-i lipsește, nu e un ajuns la desăvârșire. Și precum meșteșugarul, cunoscându-și bine meșteșugul lui, e deprins și în alte meșteșuguri prin talentul lui, dar nu se numește decât după meșteșugul lui, la fel și aici omul, având toate virtuțile, nu se cunoaște și nu se numește decât după aceea în care strălucește mai mult harul Duhului în el.⁹²⁹

629. Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a dat cuiva niște bunuri, ca să le împartă săracilor, având încredere în el. Și i-a spus: „Ia, și vei da socoteală lui Dumnezeu”. Dar acela n-a înțeles că a pus asupra lui o mare povară și a socotit că, chiar dacă nu i-ar fi spus aceasta, odată ce a primit, va avea să dea socoteală lui Dumnezeu.

Întrebat fiind despre aceasta, același Bătrân a răspuns.

Răspuns: Cel ce a primit s-a înșelat, pentru că a îndrăznit să creadă că

⁹²⁸ Să intri în Împărăția comuniunii desăvârșite.

⁹²⁹ Din fiecare strălucește cu deosebire o anumită virtute. Dar, legate de ea, sunt și toate celelalte. Un om blând nu poate fi zgârcit, deși el se caracterizează în mod deosebit prin blândețe.

poate să dea socoteală lui Dumnezeu despre orice lucru. Dar cine va îndrăzni să spună că are inima curată? Aceasta e proprie părinților desăvârșiți. El trebuia să spună celui ce i-a dat: „Nu sunt vrednic să primesc aceasta pentru a da socoteală lui Dumnezeu, căci sunt om păcătos. Mă voi sârgui să conlucrez cu toată puterea mea la această faptă, dar e propriu lui Dumnezeu să mă ajute să conlucrez după voia Lui”. Și dacă ar fi spus așa, i s-ar fi socotit ca smerenie, și nu l-ar fi osândit Dumnezeu pentru că s-a încrezut în puterea sa. Dar fiindcă a primit cu încredere în sine acel cuvânt, i se va cere de Dumnezeu să dea socoteală întocmai.⁹³⁰ Dar nici cel ce a dat nu trebuia să ceară fratelui o astfel de socoteală. Căci prin aceasta, măcar că părea că are încredere în el, îl socotea, fără să-și dea seama, nevrednic de încredere. Ei trebuia ca, odată ce se încredea în acela, să lase lucrul în seama lui Dumnezeu și să nu se îndoiască de om. Fiindcă cel ce se îndoiește de cineva nu trebuie nici să se încreadă în el.

630. Întrebare: Sunt unii care primesc să se împărtășească în public de cele ce se împart. Dar alții, din pricina rangului lor, se rușinează să primească în public. Apoi alții, fiind bolnavi, zac în casele lor. Oare trebuie să li se dea unora mila în chip deosebit sau tuturor la fel?

Răspuns: Pune-i pe toți cei ce primesc în chip deschis în aceeași ceată, afară de cel ce are vreo slăbiciune sau boală. Acestuia trebuie să-i dai un mic adaos. Iar pe cel ce se rușinează să primească pe față și în public și pe cei ce zac de boală pune-i în altă ceată, dându-le un prisos după trebuințele lor și după cum ai și-ți place.

631. Întrebare: Dacă cel ce, dând cuiva bani ca să-i împartă fie părinților, fie săracilor, îi spune aceluia să-i împartă în loc deschis, iar pe aproape se află și alții, foarte lipsiți, nu e necuvenit a se da și lor ceva?

Răspuns: Nu e necuvenit, dacă au mare nevoie, să li se dea și lor ceva. Căci, neștiind acela că și alții au nevoie, se întâmplă că nu a spus să li se dea și aceluia ceva. Dar dacă i-a poruncit anume să nu dea și în alt loc, decât în acela singur, să nu calce porunca lui. Deci trebuie mai înainte să întrebe și să facă precum zice, și se va afla fără grijă.

632. Întrebare: Dacă lucrul acesta are nevoie și de împreună-lucrători, de iau pe unii pe care-i socotesc de încredere, le pot încredința lucrul acesta fără șovăire?

Răspuns: De ai ajuns să-i socotești de încredere, nu șovăi să le

⁹³⁰ Dacă nu s-ar fi încrezut în sine că va putea da el însuși socoteală lui Dumnezeu, n-ar fi socotit cu smerenie că numai Dumnezeu îl va putea ajuta să dea o astfel de socoteală. În acest caz, Dumnezeu nu i-ar fi cerut să dea o socoteală exactă, ci ar fi pus în cumpăna favorabilă omului și smerenia lui.

încredințezi un asemenea lucru. Căci lui Dumnezeu toate Îi sunt descoperite și El cunoaște cele dinlăuntru ale noastre, și dă fiecăruia după fapta lui (cf. *Psalmii* 16, 11). Iar de țin ceva pentru ei, vor vedea.

633. *Întrebare: De află că vreunul dintre ei și-a ținut ceva pentru el, ce trebuie să fac? Îl voi muștra și voi lua aceea de la el?*

Răspuns: De află sigur că s-a atins de ceva, cercetează de primește gândul lui să fie muștrat. Și dacă da, spune-i lucrul acesta cu blândețe și cu sfătuire, după Dumnezeu, și ia-le de la el. Iar de nu primește muștrarea, să nu-i vatămi conștiința, ca nu cumva, din rușine, să ajungă la o stare și mai rea. Și lasă-l să aibă ceea ce a luat, căci a luat lucrurile lui Dumnezeu, și El cunoaște mai bine dacă a luat din nevoie și știe cum să judece fapta lui.

634. *Întrebare: Mai trebuie să încredințez ceva, în viitor, unuia ca acesta?*

Răspuns: Dacă află că a făcut aceasta și altă dată și că e un obicei al lui să se poarte așa, nu-i mai încredința. Dar dacă, fiind totdeauna bun, a fost răpit acum de diavolul sau a luat ceva având nevoie, nu e necuvenit să-i arăți iarăși încredere. Căci el se va îndrepta în chip sigur. Numai să nu-l smintești.

635. *Întrebare: Ce trebuie să dau săracilor care vin prin case?*

Răspuns: Ceea ce ai la îndemână: fie puțină mâncare sau băutură, fie doi bănuți, fie unul. Dar dă numai fără supărare, cu frica lui Dumnezeu, căci prin aceasta se slujește Dumnezeu.⁹³¹

636. *Întrebare: Se întâmplă să am un lucru de care am numai decît nevoie și altul de mai puțină nevoie și mai de jos, fie vin, fie pâine. Și-mi zice gândul să dau săracilor din ceea ce am neapărată nevoie. Dar îmi e greu să fac așa, ca să le dau lor din cele mai bune și eu să țin pe cele de rîndul al doilea. Dar cînd vin la mine părinți, socotesc să-i cinstesc pe ei mai mult decît pe săraci și să-i ospătez pe cît pot mai bine. Oare judec bine sau nu?*

Răspuns: Cât privește pe săraci, întrucît n-am ajuns să-i socotim deopotrivă, nici să iubim pe aproapele ca pe noi înșine, fă după puterea ta. Cunoscându-ți slăbiciunea, dă-le lor cele de al doilea rînd. Cât privește pe părinți, pe ei trebuie să-i cinstești mai mult, fiindcă sunt slujitorii lui Dumnezeu, căci s-a scris: „Celui cu cinstea, cinste” (*Romani* 13, 7). Pentru că și Dumnezeu i-a cinstit mai mult.

⁹³¹ Orice faptă de milostenie trebuie socotită îndreptându-se spre Dumnezeu. Prin aceasta se pune în evidență valoarea omului căruia îi faci milă, oricât de sărman ar fi el. Mila nu disprețuiește, ci pune în valoare pe sărac, căci îl vezi legat de Dumnezeu, ca un transparent al lui Dumnezeu, prin care Dumnezeu pune la probă pe om.

637. *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân Ioan dacă va mai trăi sau va muri. Și i-a răspuns așa:*

Răspuns: Dacă-ți spun că vei muri, îți vei lucra mântuirea în chip silit. Căci, văzându-te în gura morții, îți vei arunca lucrurile ca un silit. Dar dacă aștepti să mai trăiești mult timp, și-ți vine dorința să te mântuiești, vei îndrepta nesilit gândul tău spre bine. Și atunci, chiar de vei muri curând, îți vei lucra mântuirea în chip liber, și nu silit.

638. *Întrebare: Dar cum? Dacă face cineva un bine de frica morții, nu se socotește aceasta spre mântuire?*

Răspuns: Nu sunt la fel mântuirea lucrată de silă și cea lucrată din libertate. Dar și aceea e mai bună, decât a nu face nimic. Căci e spre pierzania sufletului a nu face nimic, cât timp suntem stăpâni pe noi înșine.⁹³² Cunoscând deci că sunt cu puțință amândouă, folosește-te de fapte ca un om cuminte, și nu ca fecioarele nebune, cărora li s-a închis camera de nuntă, pentru că n-au avut rodul milosteniei și al facerii de bine.

639. *Întrebare: Dacă cineva ține în sufletul său gândul la moarte și din această pricină face binele, nu-și pregătește o răsplată de bunăvoie?*

Răspuns: A păstra amintirea morții e bine, căci prin aceasta se gândește că e muritor, și cel muritor nu e veșnic. Iar cel ce știe că nu e veșnic părăsește de bunăvoie cele ale veacului acesta, deci din gândirea neîncetată la moarte învață să facă binele în chip liber. Dar cel ce vede moartea în fața ochilor și face binele din pricina aceasta nu este la fel cu acela în fapta lui, căci binele acestuia s-a făcut pentru frica morții, și deci de silă.

640. *Întrebare: Spune-mi, părinte, ce folos are sufletul din binele făcut de bunăvoie și ce folos din cel făcut fără de voie?*

Răspuns: Cel de bunăvoie izbăvește sufletul de moarte în chip desăvârșit, iar cel fără de voie aduce o micșorare a acestui har și se află mai jos.

641. *Întrebare: Dacă cineva a trăit în nepăsare, dar văzând că e pe cale de*

⁹³² Chiar atunci când lucrăm de frica morții apropiate, ne arătăm capabili să ne eliberăm de stăpânirea patimilor din obișnuință. În toate aceste întrebări și răspunsuri se arată cum dezlipirea egoistă de sine înseamnă dezlipirea de bunurile materiale, relativizarea lor, în comparație cu valoarea neasemănat mai înaltă ce se dă sufletului. Egoistul nu se desparte de bunuri, ci le acaparează. Dar prin aceasta uită de sine, deși pare că e interesat de sine. Dar nu e interesat de sinea sa adevărată, ci de cea legată de bunurile exterioare, trecătoare. Numai cel ce se desparte bucuros de aceste bunuri intră în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, și prin aceasta își descoperă sinea sa adevărată.

a muri făgăduiește lui Dumnezeu că, de va mai trăi, se va strădui să placă Lui, oare i se va dăruia o prelungire a vieții?

Răspuns: Dumnezeu este Cel care cunoaște inima și privește la dreptatea inimii. De vede deci pe acela că se va pocăi cu adevărat și din tot sufletul, îi dă un adaos de viață, căci zice: „Să-ți dea ție Domnul după inima ta” (*Psalmi* 19, 5).⁹³³ Iar voia lui Dumnezeu este mântuirea, căci El Însuși a zis: „Viu sunt Eu și nu voiesc moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie viu” (*Iezechiel* 18, 23). „Să ne îndreptăm deci inima spre El și să aruncăm toată grija noastră asupra Lui” (1 *Petru* 5, 7), și El va conduce viața noastră spre cele de folos mântuirii noastre.

642. *Întrebare: Spune-mi, părinte, de s-a stabilit un termen pentru sfârșitul lumii.*

Răspuns: Există, fără îndoială, un sfârșit al lumii. Dar Dumnezeu, văzându-ne făcând cele plăcute Lui, prelungește timpul. Căci s-a zis: „Dreptatea adaugă zile, iar anii celor necredincioși se vor împuțina” (*Pilde* 10, 27), fiindcă porunca lui Dumnezeu e cea care stabilește hotarul vieții omenești. Căci și la întrebarea Apostolilor, Domnul a răspuns: „Nu este vouă să cunoașteți timpurile pe care le-a pus Dumnezeu sub stăpânirea Sa” (*Fapte* 1, 7).

643. *Un alt mirean iubitor de Hristos, îmbolnăvind-se și fiind prins de fierbințeală, ceru marelui Bătrân să se roage pentru el ca să i se ușureze durerea. Ba i-a trimis și apă, ca să o binecuvânteze și apoi să bea din ea, căci nu putea răbda fierbințeala. Și rugându-se Bătrânul, acela a băut și îndată i s-a potolit fierbințeala și a încetat durerea lui. Și, minunându-se fratele și slăvind pe Dumnezeu pentru acest lucru, a istorisit unora lucrarea săvârșită prin sfântul Bătrân. Dar, pe urmă, i-a venit iarăși cu putere fierbințeala, și a trimis la Bătrân, rugând să se miluiască iarăși de el.*

Și i-a răspuns Bătrânul.

Răspuns: Ai pățit aceasta ca să nu mai flecărești.

Și s-a ușurat deplin acela prin rugăciunea Bătrânului. Dar, de atunci, el se temea să mai vestească cuiva nu numai despre acest lucru, ci și despre alte binefaceri pe care le-a primit de la sfântul Bătrân.

644. *Întrebare: Același frate, văzând pe Avva istorisind fraților care veneau minunile sfântului Bătrân, l-a întrebat despre aceasta pe celălalt Bătrân, pe Ioan. Și, învățat de acesta care era scopul Avvei, n-a mai spus nimic. Dar același frate*

⁹³³ Dumnezeu vede dincolo de ceea ce făgăduim la suprafață, dintr-un sentiment trecător de frică. Și, pe baza a ceea ce vede, știe de vom împlini ceea ce făgăduim sau nu. Pe această cunoaștere a sinei noastre adânci se bazează preștiința Lui și hotărârea de a împlini sau nu ceea ce Îi cerem.

a întrebat iarăși pe același Bătrân: Cum se face, părinte Ioan, că ceasuri întregi văd pe Avva vorbind despre virtuțile Bătrânului, și uneori mă veselesc de cuvintele lui, ca fiind spre zidire, alteori însă mi se pare că acestea nu zidesc, ci smintesc, pentru că își laudă părinții, și aceasta mă supără? Pătimesc aceasta și în legătură cu alți părinți din lume, care mi se pare că vorbesc fără rost. Te rog, deci, părinte, spune-mi ce este aceasta și roagă-te ca să mă izbăvesc de acestea și de gândul cel rău.

Răspunsul lui Ioan: Frate, dea ție Dumnezeu să auzi, să înțelegi și să treci în fapte cele grăite ție. Ceea ce-mi spui este îndreptățire de sine și osândire. E îndreptățire de sine, pentru că te socotești vrednic să istorisești, și osândire, pentru că se zice: „Și pentru ce istorisești acestea?” Oare nu-ți amintești că „Duhul suflă unde voiește” (Ioan 3, 8)? Poți să-mi spui pentru ce Domnul, vindecând pe unii, le-a poruncit să nu spună nimănui ceea ce s-a întâmplat (cf. Marcu 7, 6)? Iar altuia i-a spus: „Mergi și te arată preotului și adu cele cuvenite pentru curățirea ta”, adăugând: „spre mărturie lor” (Matei 8, 4; Luca 5, 14) și: „spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu” (Luca 8, 39).

Cele grăite de Avva sunt deci spre folosul celor care le ascultă cu frică și spre osândirea celor ce nu le primesc cu credință. Și acestea nu sunt înțelese de tine până acum, pentru că inima ta e în schimbare. Căci zice Apostolul: „suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora, mireasmă a vieții spre viață. Și pentru acestea cine e destoinic? Căci nu suntem ca cei mulți, care vând cuvântul lui Dumnezeu” (2 Corinteni 2, 15-17). Dacă deci te îndoiești de Bătrân, pentru că pe tine te-a certat fiindcă ai grăit și pe Avva nu l-a certat, nu trebuie să judeci, deoarece e ceva la mijloc. Deci smerește-te în inima ta, zicând: „Pe mine Bătrânul m-a certat ca pe un nevrednic, iar lui, ca unuia ce e vrednic, i-a îngăduit să grăiască pentru folosul ascultătorilor”. Să înțelegem că Bătrânul ne duce în toate felurile spre smerenie, pentru a ne micșora pe noi înșine și a ne socoti nevrednici, iar noi nu voim să plecăm grumazul. Să venim deci la smerenie, și Dumnezeu ne va descoperi tainele Sale, și atunci când trebuie să grăim și când trebuie să tăcem, ca amândouă să fie spre folosul nostru și al ascultătorilor. Să nu judecăm deci și să nu disprețuim pe ascultători, ca să nu fim noi înșine osândiți, în loc să fim zidiți. Căci dacă vom întreba gândul nostru, zicând: „Știm cum grăiește cel ce grăiește? Oare o face prin lucrarea Duhului?”, vom afla desigur că nu știm. Deci să gândim cele bune și nu cele rele. Căci cel rău gândește cele rele, iar cel bun cele bune, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

645. Întrebare: *Un alt mirean iubitor de Hristos, având boală în trupul lui, a trimis să ceară aceluiași Bătrân Ioan să se roage pentru el ca să dobândească vindecarea. Și Bătrânul i-a spus: „Domnul te va vindeca în grabă”, dar acela a*

întârziat să se vindece. Având însă încredere în Bătrân, s-a mirat, zicând: „Oare ce e la mijloc?, căci Bătrânul nu minte. Pentru că Dumnezeu vorbește în el și totuși eu nu m-am vindecat”. Și, venind, a întrebat despre aceasta pe marele Bătrân.

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă credem că Dumnezeu nu minte (cf. *Tit* 1, 2) și că „celui ce crede toate îi sunt cu puțință” (*Marcu* 9, 23), cum de n-ai dobândit ceea ce ai dorit? Nu cumva pentru că sălășluiește în tine, fără să bagi de seamă, necredința? Eu cred cu adevărat că vei avea tot ce ți-a spus ție Dumnezeu prin fratele Ioan. Dar rog iubirea ta de Hristos să nu mă mai atragă la cursele de cai, căci am îmbătrânit. Iar acestea ți le spun arătând unitatea de suflet pe care ai spus că o ai cu noi. Căci nimeni nu-și împarte sufletul în două, ca să lase o parte a lui într-o lucrare, iar o altă parte, în alta. Află totuși că nu încetez să mă rog lui Dumnezeu, până ce nu te va aduce împreună cu noi la porțile Lui întru mărturisire și în curțile Lui în cântări de laudă cf. (*Psalmii* 99, 3-4).⁹³⁴

Auzind aceste cuvinte, fratele s-a minunat cum i-a descoperit cursele de cai, și a slăvit pe Dumnezeu. Și de atunci s-a păzit de acest joc rău.

646. Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Am avut un frate unit în suflet cu mine și am dus-o astfel ca frații, având toate în comun. Acum am ajuns să-mi iau soție, însă am rămas mai departe la fel. Și mă războiește gândul: Nu cumva căsătoria a pricinuit în inima lui vreo îndoială față de mine și nu mai păstrează aceeași simțire?

Răspunsul lui Varsanufie: De voiești să afli ce are în inima lui, fă în acest chip: cercetează inima ta, ca să vezi dacă, după ce ți-ai luat soție, păstrezi față de el aceeași simțire. Și dacă afli că nu o păstrezi tu, nici el nu o păstrează. Iar dacă simțirea ta a rămas aceeași, să știi că după inima ta se află și a lui, cu ajutorul lui Dumnezeu.⁹³⁵

647. Cerere către același. Alt mirean iubitor de Hristos a trimis o cerere

⁹³⁴ Ca jumătate a sufletului celuiilalt, părintele sufletește e neliniștit pentru el, dar, pe de altă parte, se roagă să fie adus și acela împreună cu sine la porțile Domnului, unde să-și mărturisească păcatele la „ușile pocăinței” și apoi, în urma mărturisirii, să fie deschise aceste porți, ca să intre amândoi în curțile Domnului, cântând împreună cu bucurie cântări de laudă lui Dumnezeu. Bătrânul vrea să-și însușească mărturisirea aceluia, ca și când ar fi păcătuit împreună, ca să producă și în acela pornirea spre mărturisire. Între sufletele care se iubesc nu mai e o despărțire totală, așa cum nu mai este între Hristos și noi. De aceea, Hristos rămâne până la sfârșitul lumii în stare de jertfă, de suferință pentru noi. Și, de aceea, ne împărtășim de jertfa Lui și noi „în comuniune”, ca să intrăm fiecare în comuniune nu numai între fiecare dintre noi și Hristos, ci și între noi.

⁹³⁵ Sufletul unuia fiind ca o jumătate a sufletului celuiilalt, simțirile unuia trec în celălalt. E ca un vânt care, atunci când suflă într-o parte a omului, suflă și în cealaltă.

către același mare Bătrân să se roage pentru el, ca Domnul să-l pomenească întru Împărăția Sa.

Răspuns: Iată că Domnul Iisus Hristos n-a rușinat fața mea, ci mi-a dăruit mântuirea sufletului tău și mi-a dat harul să te pomenească întru Împărăția Sa.⁹³⁶ Primind deci acest har (dar), să ne păstrăm plini de recunoștință și să nu ne facem ca porcii, care nu pot deosebi mărgăritarele prețioase. Să știi că, dacă cineva e cinstit de către un altul, trebuie să se cinstească și el pe sine. Fiind cinstiți deci de Dumnezeu fără să fim vrednici, să ne facem noi înșine vrednici de El, și să-L cinstim prin păzirea sfintelor Lui porunci.⁹³⁷ Căci El Însuși a zis: „Dacă Eu sunt Tată, unde este cinstirea Mea? Și, dacă sunt Domnul, unde este slava Mea?” (*Maleahi* 1, 6). Dar Dumnezeu Atotțiitorul să-ți ajute, fiule, să ascuți și să păzești cele de folos.

648. Întrebare: O grădină, aparținând nepoților mei care viețuiesc departe, a fost cerută de unii ca loc de rugăciune. Acela m-au însărcinat să stabilesc prețul grădinii cu cei care au cerut-o. Acum sunt prins între două gânduri: unui îmi spune că trebuie să arăt un preț mai redus, făcând din ea și un dar pentru casa Domnului, odată ce e cerută pentru un locaș sfânt; celălalt îmi spune să arăt credință celor ce mi-au poruncit să fac prețuirea. Și nu știu spre ce parte să mă aplec. Mă tem și de Dumnezeu, dar socotesc că e un păcat și să-i păgubesc pe aceia. Ce să fac, părinte?

Răspuns: Arată-le prețul adevărat, îndemnându-i și zicându-le: „Știți că toți suntem datori stăpânilor noștri, sfinții. Dacă deci Domnul vă va da de știre să le reduceți din preț, atârnă de voi să o faceți”. Scrie-le deci aceasta, și va depinde de ei să o facă, sau nu, și tu nu vei avea nicio mustrare de pe urma acestui lucru. Nu e o povară sau o greșală să se ceară ceea ce e drept, chiar dacă e pentru casa Domnului. Dar e de folos ca cel care e stăpânul și proprietarul lucrului, dacă nu se află strâmtorat de lipsuri, să reducă pe cât poate prețul în favoarea casei Domnului, căci va avea un rod înmulțit din aceasta. Dar, de-i va fi cu neputință, Dumnezeu nu-i cere aceasta, ci îi cere numai bunăvoință.

⁹³⁶ Bătrânul se consideră atât de unit cu fiul său duhovnicesc, încât socotește mântuirea dată de Dumnezeu aceluia și pomenirea lui de către Dumnezeu ca un dar făcut de Dumnezeu lui însuși. Iată cu ce sentiment are să roage preotul pe Dumnezeu, la Liturghie, ca să pomenească în Împărăția Sa pe credincioșii care cer aceasta: rugându-se ca pentru sine.

⁹³⁷ Dacă Dumnezeu, prin întruparea Fiului Său, ne-a cinstit cu calitatea de fii, trebuie să ne facem și noi vrednici de cinstea aceasta, pe care ne-a dăruit-o prin Botez, și să-L cinstim și să-L iubim noi înșine pe Dumnezeu, Care ne-a cinstit și ne-a iubit pe noi. Și-L cinstim și-L iubim, împlinind poruncile Lui cu simțirea și puterea filială pe care ni le-a dat în Botez. Și astfel actualizăm vrednicia pe care ne-a dat-o El.

Auzind acestea, fratele a plecat bucurându-se și lăudând pe Dumnezeu.

649. *Întrebare: Fiindcă voiesc să-mi iau niște oameni care să mă slujească, dar stau pe gânduri dacă mă voi folosi cu adevărat, spune-mi de trebuie să-i iau și ce să fac.*

Răspuns: Să știi că avem și noi un Stăpân, și, dacă ne vom supune și noi Stăpânului nostru, va face și pe slujitorii noștri să ni se supună.⁹³⁸ Mergi și-i ia, în numele Domnului.

650. *Întrebare: Dacă legea lui Dumnezeu îmi poruncește ceva și legea lumii hotărăște dimpotrivă, ce trebuie să fac? Căci viața societății se cârmuiește prin legea lumii și cel ce le încalcă lucrează nedrept.*

Răspuns: Legea lui Dumnezeu e mai vrednică de ascultat, căci vorbește despre mântuirea sufletească. Iar legea lumii, fiind trupească, vorbește de cele trupesti.

651. *Ce înseamnă cuvintele: „Să nu te miluiești de sărac la judecată” (Ieșirea 23, 3)?*

Răspuns: Ceea ce spune este aceasta: cel ce judecă în anumite lucruri să judece drept și să nu încalce dreptatea, pe motiv că miluiește pe sărac. Dar nu face o nedreptate dacă îndeamnă pe vrăjmaș să-și facă milă cu el.

652. *Întrebare: Dacă vreunul dintre sfinții părinți, în care am multă încredere, îmi spune să fac un lucru contrar cu ceea ce mi se pare că e drept, ce să fac? Să încalc porunca spusă?*

Răspuns: Părinții duhovnicești nu spun nimic în zadar, ci toate spre mântuirea sufletului. Deci spune lui ce gândești și, după aceea, fă cum spune. Și nu vei călca porunca, fiindcă cele ce plac lui Dumnezeu sunt și drepte, și folositoare.

653. *Un alt mirean iubitor de Hristos avea o slugă rea, care, fugind, după o vreme a venit iarăși la el. Și l-a întrebat pe Bătrânul Ioan dacă trebuie să o mai țină. Bătrânul, spunându-i să o sloboadă, sluga a început să se poarte bine. Deci îi era greu să o sloboadă. Și a trimis iarăși întrebarea dacă trebuie să o sloboadă.*

Răspunsul lui Ioan: Ține deocamdată pe slujitorul tău, deprinzându-l pe el și pe tine prin el.⁹³⁹ Și, dacă se îndreaptă, e bine. Iar dacă stăruie în aceleași purtări și tu îl suporti pentru Domnul, tot bine este, căci vei lua plata răbdării. Dar de vei vedea că nu-l poți suporta, și ajungi la vătămare prin el, slobozește-l

⁹³⁸ Când te vede slujitorul tău supunându-te Domnului, se va supune și el ție pentru Domnul, sau Domnului, împreună cu tine.

⁹³⁹ Deprinde-l pe el în cele bune, dar și pe tine în răbdare, prin aceasta.

să plece, aducându-ți aminte de oarecare dintre sfinți, care a spus: „De vezi pe careva înecându-se în râu, nu-i da mâna, ca să nu te tragă și pe tine (...). Ci dă-i toiagul tău, și, de poți să-l scapi prin toiag, e bine. Iar de nu poți, lasă-ți toiagul, ca să nu te pierzi și tu” (*Les Sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, nr. 472, Solesmes, 1970, p. 74).

654. *După puține zile, slujitorul avea să-l încerce pe stăpânul lui prin furtul unui lucru. Și Domnul acoperindu-l pe stăpân prin rugăciunile sfinților,⁹⁴⁰ acela fugi. Și, venind, stăpânul lui mulțumi Bătrânului pentru acoperământul primit, ocărându-se pe sine că a șovăit să-l sloboadă după primul răspuns.*

Și Bătrânul îi răspunse așa:

Nu pentru a-l alunga ți-am spus să-l slobozi, ci pentru slăbiciunea gândului tău, că nu puteai suporta să fii ispitit de el. Căci noi suntem păcătoși și nu ne este îngăduit să alungăm pe cineva. Fiindcă, dacă ai fi putut să suporti lenea lui, ai fi luat plată pentru el. De pildă, unii dintre Părinți vorbeau lui Avva Pimen despre un bătrân oarecare, care suporta pe ucenicul lui leneș. Și a zis Avva Pimen: „În locul lui, eu i-aș fi pus sub cap o pernă”. Și i-au zis aceia: „Și ce ai fi spus lui Dumnezeu?” El răspunse: „I-aș fi spus lui Dumnezeu: Doamne, Tu ai zis: «Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și apoi vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău» (*Matei 7, 5*)” (*Pateric*, Pimen, 131).

655. *Întrebare: A făcut deci bine bătrânul că n-a mustrat pe fratele lui?*

Răspuns: Frate, nu fără rost l-a lăsat bătrânul nemustrat. Căci de multe ori l-a mustrat, dar acela n-a primit mustrarea. Și, văzându-l că nu se îndreaptă, a lăsat lucrul la judecata lui Dumnezeu, zicând: „Dumnezeu știe ce e de folos. Căci fratele meu e mai bun decât mine”. Aceasta o făceau cei desăvârșiți, neîndrăznind să judece pe cineva. Făceau așa spre rușinarea celor care nu sunt nimic, dar judecă pe toți.

656. *Întrebare: Când greșește slujitorul meu și voiesc să-l mustru, în ce scop s-o fac?*

Răspuns: În scopul iubirii celei după Dumnezeu, ca, îndreptându-se prin mustrare, să înceteze să păcătuiască și aceasta să-i fie spre mântuirea sufletului. De aceea nu trebuie făcută aceasta cu mânie, căci nu se naște binele din rău. Deci, de se tulbură gândul tău, așteaptă până ce se liniștește. Și apoi mustră-l cu bunătate, întru frica lui Dumnezeu.

657. *Întrebare: Dar când voiesc să-l mustru, gândul îmi spune: „Mai rău păcătuiești. Cum îl mustri pe el, neîndreptându-te pe tine?”, și aceasta îmi*

⁹⁴⁰ L-a acoperit pe stăpân ca să nu știe de furt înainte de fuga slugii, ca să nu-l certe cu mânie.

oprește mustrarea.

Răspuns: Acest gând e de la diavolul, ca acela să rămână neîndreptat, și să dai socoteală pentru el. Deci zi gândului: „Că mai mult greșesc e vădit și o recunosc. Dar nu vreau să dau socoteală și pentru mine, și pentru el, căci Dumnezeu îmi cere îndreptarea lui”.⁹⁴¹ Și, după ce l-ai mustrat cu crucea și cu frica lui Dumnezeu,⁹⁴² spune-ți cuvântul Apostolului: „Tu, cel ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți?” (*Romani 2, 21*). Și, așa, te vei afla îndreptându-l pe acela cu smerită cugetare.

658. Întrebare: Când văd pe cineva înjurând religia și hulind sfânta credință, mă mâni pe el, pe motiv de răvnă. Ce este aceasta?

Răspuns: Ai auzit că nu se face îndreptarea prin rău, ci mai degrabă prin bine. Deci grăiește cu cel ce înjură, muștrându-l cu blândețe și îndelungă-răbdare întru frica lui Dumnezeu, iar de te vezi pe tine tulburat, nu trebuie să spui nimic.

659. Întrebare: Se întâmplă că, întâlnind pe cineva, îl privesc cu patimă și sunt rănit în suflet. Și, dacă se ivește trebuința să-l întâlnesc iarăși, nu pot privi la el, și prin aceasta îl fac bănuitor. Și mi se întâmplă să ajung până acolo, încât să închid ochii, neputând suporta să-l văd. Și mă necăjesc, neștiind ce să fac. Deci roagă-te pentru mine, stăpâne, și trimite-mi un cuvânt al vieții și leacuri ale iubirii tale de oameni.

Răspuns: Iubirea ta m-a întrebat despre privirea pătimășă la cineva care e de față. Aceasta vine în chip recunoscut de la războaiele diavolului. Dar tot de la el este și a gândi la aceasta cu mintea. Trebuie deci să-ți aduci aminte de stricăciunea și de împuțiciunea firii noastre, cum suntem pe cale de-a intra în morminte. Dar pentru ce să-ți vorbesc de stricăciune? Nu e mai bine să-ți așezi înaintea ochilor înfricoșătoarea Judecată a lui Dumnezeu, care are să vină? Și care va fi moștenirea celor ce fac acestea? Și cum vei putea să suporti rușinea aceea mare, a vădirii faptelor noastre înaintea Dreptului Judecător, de față fiind îngerii și arhanghelii și toți oamenii? Și cum se închide gura lucrătorilor acestor fapte (cf. *Psalmii 62, 10*)? Să ne temem deci de Cel ce zice: „Nu vă înșelați: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malahienii, nici sodomiții (...) nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 6, 9-10*), și: „cel ce se uită la

⁹⁴¹ De-l voi muștra, voi da socoteală numai pentru mine, nu și pentru el. Mai bine să dau socoteală pentru greșeala mea, decât pentru a altuia, săvârșită din pricină că n-am făcut totul ca să-l îndrept.

⁹⁴² „Cu frica lui Dumnezeu” pentru păcatul propriu, ca să nu-l smintesc, și ca acela să vadă că n-o fac din mândrie. Deci, văzând acela că o fac „cu frica lui Dumnezeu”, să simtă că îl muștru din ascultare față de porunca lui Dumnezeu, ca aceasta să aibă efect și asupra lui, simțind și el frică de această poruncă.

femeie, poftind-o" etc., și: „dacă ochiul tău te smintește, scoate-l" (*Matei* 5, 28-29).

Pe acestea trebuie să ți le aduci aminte și să nu te întâlnești des cu oamenii față de care te afli având război. Pe de altă parte, nu le arăta pentru care pricină îi ocolești, ca nu cumva să-i pui și pe ei pe gânduri. Iar dacă e nevoie să vorbești cu ei, cheamă numele lui Dumnezeu într-ajutor, zicând: „Doamne Iisuse, acoperă-mă și ajută slăbiciunii mele!" Și îndrăznește, căci va sfărâma săgeata vrăjmașilor, fiindcă numele Lui pricinuieste nelucrarea răului. Răspunde puține celor multe pe care ți le spun, și nu le da auzului tău și gândurilor tale, ci strânge-te în cuviință și netulburare, ca nimeni să nu cunoască ce se petrece în tine. Și chiar de iei putere asupra acestora, nu te încrede, atunci când e vorba de vrăjmașii tăi. Căci sunt nerușinați și, chiar de vor fi biruiți de zeci de mii de ori, vor porni iarăși războiul. Purtătorul de biruință e Dumnezeu, Care ajută smereniei omului, pentru care a și voit să Se întrupeze.⁹⁴³

660. Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Ia seama, să nu te răpească gândul curviei"?

Răspuns: Acest cuvânt se potrivește nu numai curviei, ci și altor păcate. Mintea pătimește aceasta din pricina împrăstierii. Deci omul trebuie să se adune în sine, zicând: „Doamne, iartă-mă, pentru numele Tău cel sfânt, că din negrija mea mi s-a întâmplat aceasta. Și izbăvește-mă de împrăștiere și de toată cursa vrăjmașului, că a Ta este slava în veci. Amin". Și răpirea se arată așa: dacă cineva vorbește și mintea lui este împrăștiată, el vorbește despre un lucru și mintea lui e răpită la alt lucru. Aceasta e răpirea. Iar dacă cineva lucrează ceva și mintea îl împrășteie de la acel lucru la altul, el strică, din uitare, acel lucru, sau face mai mult decât trebuie. Și aceasta este, iarăși, răpire.

Tot așa se întâmplă și cu gândul curviei. Se întâmplă că, în vreme ce unul vorbește cu cineva, vrăjmașul îi atrage mintea de la gândul la Dumnezeu. Atunci el e atras datorită împărtășirii la pofta curviei. Aceasta e tot răpire. Căci nu din gândire la curvie i s-a întâmplat aceasta, ci a fost răpit din uitare. Unul ca acesta e asemenea omului călător, care, din neatenție, lasă calea cea dreaptă și apucă pe alta. Dar el trebuie să-și revină prin trezire, precum s-a spus, și să alerge la mila lui Dumnezeu. Căci El este milostiv și-l primește ca pe fiul acela risipitor. Doar știm cu câtă bunăvoință a fost primit acela (cf. *Luca* 15, 20-24)! Iar când acest război nu e semănat în gând prin împrăștiere, trebuie să stăm treji și nici să nu ne îndulcim de el, nici să nu zăbovim în el, ci să alergăm repede la Stăpânul Dumnezeu.

⁹⁴³ S-a întrupat în smerenia omenească, spre a fi aproape smereniei noastre. Atotputernicul Dumnezeu întărește pe cel smerit, care nu se închide puterii Lui prin părută sa putere.

661. *Întrebare: Dacă e nevoie să vorbesc cu o femeie, ce să fac? Sau cum trebuie să mă port în convorbire? Spune-mi dacă, sub motiv de credință sau de compătimire, mă pot amesteca în treburile lor.*

Răspuns: În tot felul socotim că toată convorbirea cu femeile vatămă pe cei ce nu înțeleg lucrurile dumnezeiești. Deci, ocolește-o pe cât poți și nu te lăsa antrenat în convorbiri cu femeile. Căci nu-ți folosește aceasta, chiar dacă au purtări bune. Aceasta, pentru că nu ne-am izbăvit încă de cele ale lumii. Și dacă nevoia ne mână uneori la o astfel de convorbire, pentru vreo târguială sau pentru orice altfel de lucru, să ne punem de mai înainte în minte asemănarea aceasta: Precum un om, apropiindu-se de foc, pentru a-și împlini trebuințele lui, ia aminte cu grijă să nu fie ars de foc, așa să avem și noi grijă, când ne apropiem de ele pentru orice lucru, ca și când ne-am apropia de foc. Și să ne asigurăm pe noi în tot chipul, întru frica lui Dumnezeu, ca nu cumva, socotind noi că ne folosim prin ele, să ni se facă pagubă mare părutul folos, iar dacă voim să viețuim cu totul pentru Dumnezeu, să facem convorbirea prin mijlocirea unei alte persoane. Să nu primim să le privim în față, nici să ne aruncăm privirea spre ele, nici să nu zăbovim în convorbirea cu ele, căci din aceasta se naște focul poftelor. Ci să ne silim să scăpăm în grabă de ele, rugând pe Dumnezeu să ne mântuiască în ceasul acelei nevoi de cursa diavolului întinsă înaintea noastră. Și să-L pomenim neîncetat pe El, căci mare este puterea Lui, ca să acopere slăbiciunea noastră în Hristos Iisus. Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

662. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân de-i este de folos să se despartă de femeia lui pentru a se călugări.*

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, nu te despărți de ea, căci prin aceasta încâlci porunca Apostolului, care zice: „Te-ai legat cu femeie, nu căuta dezlegare” (1 Corinteni 7, 27). Căci, altfel, dacă ea păcătuiește și se îndreaptă spre rău, păcatul cade asupra ta, afară de cazul când despărțirea s-a făcut cu bună învoire și prin împreuna-sfătuire.

663. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același mare Bătrân, zicând: Ce să fac, căci sunt cuprins repede de patimi?*

Răspuns: Nu te învoi cu ele și întoarce-ți ochii, ca să nu vezi deșertăciune, și mâinile de la lăcomie, și te va elibera Dumnezeu de ele. Deci, viețuiește cu cuviință. Și să nu iei mâncare, nici băutură pe săturate. Și, așa, vei umili patimile și vei afla odihnă.⁹⁴⁴

⁹⁴⁴ Unde nu sunt patimi, e odihnă: nu sunt ambiții, griji, invidie, mânie, întristare, tulburare, agitație.

664. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, profesor în științele din afară, a întrebat pe marele Bătrân dacă ar face bine să treacă la o treaptă mai strălucită.*

Răspuns: „Nu te semeți” (1 *Timotei* 6, 17), ci adună-ți multe acolo unde ești, și vei afla har la Dumnezeu și mulțumire de la oameni.

665. *Întrebare: Același a întrebat pe celălalt Bătrân despre același lucru.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu a ales cele smerite ale lumii. Ține smerenia, și te va ajuta Dumnezeu în grabă.

666. *Întrebare: Același a cerut aceluiasi Bătrân Ioan să se roage pentru un îndrăcit.*

Răspuns: Să se înfrâneze pe cât poate, și vor fi auziți cei ce se roagă pentru el, căci „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16). Iar Domnul a spus: „acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post” (*Matei* 17, 21; *Marcu* 9, 29).⁹⁴⁵

667. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Au intrat niște hoți în casa noastră pentru păcatele noastre, dar n-au luat nimic din ea. Să pun în mișcare urmărirea lor sau să fac pe neștiutorul?*

Răspuns: Dacă socotim că hoții au intrat pentru păcatele noastre, iar Dumnezeu, pentru iubirea Lui de oameni, n-a îngăduit să ni se facă vreun rău, de ce să voim să ne răzbunăm și să nu lăsăm toate în seama lui Dumnezeu, Care a zis: „A Mea este răzbunarea, Eu voi răsplăti” (*Deuteronomul* 32, 35; *Romani* 12, 19)? Dacă ne temem de Dumnezeu, când îi vedem pe ei pătimind de ceva, trebuie să-i ajutăm după puterea noastră. Dar fiindcă n-am ajuns la treapta aceasta, ca să nu cădem cu voia în slava deșartă, să nu le facem nici bine, nici rău,⁹⁴⁶ ci să mulțumim Celui ce nu ne-a făcut nouă după păcatele noastre.⁹⁴⁷

668. *Întrebare: Dar dacă s-a întâmplat ca ei să fure ceva dintr-ale noastre, ce trebuie să facem?*

⁹⁴⁵ Posturile și rugăciunile întăresc voința și potolesc tulburarea omului, care merge până la îndrăcire. Ele îndreaptă pe om spre o depășire a ceea ce-l tulbură, făcându-l conștient de relația cu Dumnezeu.

⁹⁴⁶ Dacă le-am face bine hoților care au intrat în casa noastră, ne-am mândri, deoarece n-am ajuns la treapta înaltă a compătimirii lor pentru patima de care suferă. Dar nu trebuie să le facem nici rău, ca să nu adăugăm noi păcate la cele pe care le avem.

⁹⁴⁷ Să mulțumim lui Dumnezeu, Care n-a lăsat pe hoți să ne jefuiască după păcatele noastre.

Răspuns: Stă în puterea celor desăvârșiți să disprețuiască toate. Iar cei din a doua treaptă pot să-și ia înapoi cele pe care le-au pierdut sau să se și păgubească puțin, cugetând la strămtorarea acelor și la nevoia ce o au de cele pe care le cer. Uneori, aceasta îl poate face pe vreunul să se folosească și de legile pe care aceia le-au nesocotit. Dar să știm că lucrul acesta este odrasla iubirii de arginți și pricinuieste vătămare sufletului nostru. Și călcăm și porunca, ce zice: „De voiește cineva să se judece cu tine și să-ți ia haina, dă-i și cămașa” (Matei 5, 40).

669. *Întrebare:* Deci cum, părinte? De vrea cineva să-mi ia haina, să i-o dau îndată? Dar câți oameni răi și vicleni nu voiesc să facă aceasta cu plăcere, încât, dacă ar putea, ar lăsa pe cineva și gol?

Răspuns: Nu spune să o dai celui ce voiește, simplu, să ți-o ia, ci celui ce voiește să se judece cu tine, ceea ce înseamnă neîndurare și judecăți, care aduc vătămare sufletului. În acest caz, trebuie să disprețuiești cele trupesti, pentru mântuirea sufletului, căci zice: „Ce va folosi omului, de va câștiga lumea întreagă, iar sufletul și-l va pierde?” (Matei 16, 26).

670. *Întrebare:* Dar sunt unii încercați în judecăți, care nu se vatămă la fel cu cei neîncercați în acestea. Oare nu ar fi bine ca cei din urmă să le încredințeze acelor, ca să se judece ei cu aceia?

Răspuns: Chiar dacă aceia sunt cercați în ale judecăților, noi suntem pricina vătămării lor sufletești. Iar comparând relele, acesta nu e mai mic. Căci, dacă ne judecăm noi înșine, aceasta pricinuieste vătămare sufletului nostru. Dar dacă se vatămă și aceia la fel ca noi, ne facem noi înșine pricina vătămării lor, iar vătămarea lor se întoarce la noi și suferim aceeași vătămare. Căci s-a scris: „Cu neputință este să nu vină smintelile (răul), dar vai de cel prin care ele vin” (Luca 17, 1). Iar dacă cineva, în loc de a se mulțumi că s-a izbăvit de astfel de necazuri, se silește să-i facă pe dușmani să sufere, acest lucru e mai rău decât toate și mânia pe Dumnezeu, Care ne-a cerut să nu răsplătim răul cu rău (cf. Romani 12, 17), și ne-a zis: „Iertați și veți fi iertați” (Luca 6, 37; Matei 6, 14).

671. *Întrebare:* Când e nevoie să se dea mărturie despre un ucigaș adevărat, trebuie să se mintă, ca să scape acela de moarte?

Răspuns: Dacă nu minți pentru niciun lucru, nu minți nici pentru acesta, căci s-a scris: „Să nu te miluiești de sărac (să nu-i fii părtinitor) la judecată” (Ieșirea 23, 3). Fiindcă, de nu va fi voia lui Dumnezeu, nu va muri. Iar de minte cineva pentru altele și vrea să mintă și pentru aceasta, să facă precum îi este obiceiul, căci s-a scris: „Cel ce făptuiește păcatul săvârșește și nelegiuirea” (1 Ioan 3, 4). Eu nu vreau să hotărâsc în acestea, însă de nu e nevoie să dai mărturie, e de folos să nu spui nimic. Avem, în această privință, zicala folositoare: „A spune: «Nu știu!» nu aruncă pe nimeni în închisoare”.

672. (V. 672-673) *Întrebare: De are cineva datornici bogați, poate să ceară dobânzi? Iar de sunt săraci, le poate cere suma împrumutată?*

Răspuns: S-a scris despre cel drept că „argintul lui nu l-a dat cu camătă (dobândă)” (Psalmii 14, 5). Aceasta înseamnă că putem cere înapoi suma împrumutată. Dar dacă unii nu pot întoarce suma, despre aceia s-a scris: „Dacă fratele tău se află în nevoie, nu-l apăsa cu cererile tale” (Ieșirea 22, 25).

673. (V. 674) *Întrebare: Dar dacă datornicul meu e sărac și eu, la fel, nu păcătuiesc cerând suma de la el, pentru nevoia mea?*

Răspuns: Nu păcătuiești, dar, pe cât e cu putință, e bine să nu necăjească cineva pe fratele său, care nu e în stare să întoarcă.

674. (V. 675). *Întrebare: Când sufăr o pagubă și inima mea nu se întristează, gândul îmi spune: „Aceasta este împietrire; ar trebui să te întristezi întâi, apoi să mulțumești”. Îmi spune bine?*⁹⁴⁸

Răspuns: Nu trebuie să ne întristăm deloc pentru un lucru al lumii acesteia, ci numai pentru păcat.⁹⁴⁹

675. (V. 676) *Întrebare: Ce înseamnă: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng” (Romani 12, 15)?*

Răspuns: A te bucura cu cei ce se bucură înseamnă a te bucura împreună cu cei ce au dobândit virtutea cea după Dumnezeu și se veselesc de nădejdea bunătăților viitoare. Iar a plânge cu cei ce plâng înseamnă a suferi împreună cu cei ce au păcătuیت, atunci când se pocăiesc pentru păcate.

676. (V. 677) *Întrebare: Dacă un prieten al meu pierde un copil sau anumite bunuri și se întristează, oare trebuie să mă întristez împreună cu el, ca un prieten?*

Răspuns: Trebuie să te întristezi în acestea cu el, ca nu cumva, stăpânit fiind acela de multă întristare, să cugete ceva păgubitor sufletului său,

⁹⁴⁸ A nu te mai întrista pentru o pierdere înseamnă a nu mai trebui să faci niciun efort pentru a învinge o greutate produsă de ea, a nu mai trăi slăbiciunea omenească. Oare e bună această stare? Aceasta este întrebarea pe care și-o pune ucenicul.

⁹⁴⁹ Bătrânul răspunde arătând că e bine să păstrăm capacitatea de întristare, dar numai pentru păcate. Poți fi astfel și tare, dar și uman. Hristos Însuși S-a întristat, mai ales pentru moartea pe care avea să o sufere. Dar era o moarte pentru păcatele noastre, pe care Și le însușise, fiindcă trebuia să moară ca să ne scape pe noi de o falsă viață. În răspunsul la întrebarea următoare, Bătrânul mai recunoaște și întristarea noastră pentru alții. Dar aceasta este o altfel de întristare, diferită de cea pentru păcatele proprii. Fiindcă Iisus Hristos a luat firea omenească de bunăvoie, a avut mai mult întristarea aceasta, toată întristarea Lui fiind pentru noi, adică pentru alții.

neputând suporta cu mulțumire această pierdere.

677. (V. 678) *Întrebare: Fiindcă s-a scris: „Fericiți făcătorii de pace” (Matei 5, 9), oare e bine să ne străduim pentru pacea tuturor?*

Răspuns: E mai bine să dăm pace inimii proprii.⁹⁵⁰ Aceasta se cuvine să facă fiecare și fericit e cel ce face aceasta. Iar a împăca pe cei ce se luptă nu stă în puterea oricui, ci numai a celor ce pot să facă aceasta fără să se vatăme. Dar cel slab trebuie să se bucure de pacea tuturor, însă nu trebuie să mijlocească pentru pacea tuturor, ci numai pentru a celor iubiți de el după Dumnezeu, și numai atunci când din aceasta nu-i vine o vătămare pentru suflet.

678. (V. 679) *Întrebare: Când fac un lucru după Dumnezeu și sunt disprețuit de oameni, mă întristez la gândul că i-am smintit.*

Răspuns: De ești disprețuit pe nedrept, nu te întrista. Căci diavolul pizmuește binele și mișcă acestea pentru a-l împiedica. Dar până la urmă va fi oprit, și Dumnezeu va scoate la arătare slava lucrului bun. Dar dacă, din greșeala ta, ești disprețuit pe drept, îți pricinuiesti tu însuți rușine. Însă, de te vei pocăi, aceasta ți se va întoarce spre bucurie.

679. (V. 680) *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, suferind rău de la cineva, i-a spus Bătrânului despre aceasta.*

Răspuns: Fă-i bine!

680. (V. 681) *Întrebare: Făcând aceasta, iarăși a suferit rău de la acela, și a arătat iarăși Bătrânului, zicând: Iată, îi fac bine, și nu încetează să-mi facă rău.*

Răspuns: Nu faci aceluia bine, ci ție, căci Domnul a spus: „Faceți bine celor ce vă urăsc (...), rugați-vă pentru cei ce vă necăjesc” (Luca 6, 27-28). Fiecare va lua după fapta sa (cf. Psalmii 61, 11).⁹⁵¹

681. (V. 682) *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, găzduind părinți, a întrebat pe același Bătrân: Ce să fac, deoarece mereu mă necăjesc? Căci vine vreunul dintre părinți și nu aflu cele de trebuință pentru a-l ospăți.*

Răspuns: Acesta e un gând diavolesc. Le ajunge cele ce se găsesc, după spusa: „Îndestulați-vă cu cele ce aveți” (Evrei 13, 5). Și Dumnezeu le va da

⁹⁵⁰ Ai făcut pace în inima ta, atunci când nu mai ești muștrat de relele săvârșite, când cauți să fii împăcat cu Dumnezeu și cu semenii, când nu te mai simți tulburat de nimeni și nu vrei să tulburi pe nimeni și, mai ales, când nu te mai tulbură vreo patimă sau alta.

⁹⁵¹ Tu crești în binele pe care-l faci cu atât mai mult, cu cât nu primești mulțumiri de la cel căruia îl faci. Ești de două ori biruitor: făcând un bine și răbdând chiar răul pentru binele făcut.

mulțumire prin înștiințare. Căci, de se plânge cineva de lipsa acestor lucruri, nu poate găzdui, ci se roagă ca nimeni să nu vină la el. Dar atunci când, din zgârcenie, nu oferi, deși există ceva ce ai putea să pui înaintea lor, chiar dacă i-ai ospeți de zeci de mii de ori, inima lor va rămâne, prin înștiințare, nemulțumită. Poți face aceasta numai în cazul în care ai nevoie de acel lucru pentru o trebuință mai mare, sau, poate, pentru a-l da unor bolnavi sau unor persoane mai de cinste. Căci toate trebuie făcute cu dreaptă socoteală și cu frică de Dumnezeu. Iar de trebuie să mergi și tu undeva, nu aștepta să afli o mare odihnă (ospeție). Și, de nu o afli, nu te tulbura. Căci, de aștepti și nu afli, vei bârfi pe cei ce te-au primit, și bârfirea e moartea sufletului. Ci mulțumește pentru toate, căci aceasta este hrana și ospeția (odihna) duhovnicească și de suflet folositoare.⁹⁵²

682. (V. 683) *Întrebare: Dar ce să fac, dacă nu mă primesc deloc, și sunt ostenit de călătorie și am nevoie de hrană?*

Răspuns: Gândește-te cine e Cel ce are grijă de toți și îi hrănește pe toți. E Dumnezeu. Dacă deci Dumnezeu ar fi voit să te hrănească, i-ar fi îndemnat să te primească. Dar dacă nu te-au primit, e vădit că Dumnezeu nu a voit, și nu sunt ei de vină. Căci toate se fac spre cercarea și mântuirea omului, ca să rabde și să se osândească pe sine însuși în toate, ca un nevrednic.

683. (V. 684) *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân Ioan: Mă umple de frică un gând, care-mi zice: „Diavolul te face să păcătuiești chiar dacă nu voiești, căci te-ai făcut datornic lui”.*⁹⁵³

Răspuns: Nu socoti că diavolul are putere împotriva cuiva. În acest caz, cauza păcatului n-ar sta în voia noastră, ci în sila celui ce a primit această putere.

Așa cum omul nu e dus cu sila la mântuire, tot așa nu e dus cu sila nici la păcat. Oare a înșelat pe Eva cu puterea sau cu sfatul? Nicăieri nu se arată puterea. Dacă ar fi așa, nimeni n-ar fi îndrăznit să fugă de cel ce are putere. Noi suntem deci ca un om liber care s-a robit cuiva prin voia sa, dar la un moment dat își revine în sine și se pocăiește. Dar dacă nu aleargă la cineva mai puternic ca acela, nu se poate elibera. Iar dacă aleargă, acela, știind că omul nu e cu adevărat robul lui, nu îndrăznește să-i mai facă vreun rău, pentru cel mai tare decât el. Așadar, e vădit că nu are putere asupra omului. Deci spune și tu gândului: „Da, de dator sunt dator, dar am alergat la Cel ce mă poate elibera, și

⁹⁵² Spre ce raporturi delicate între oameni, și nu numai exterioare, conduc aceste sfaturi!

⁹⁵³ A socoti că, de ai primit ceva de la diavol, trebuie să-i plătești printr-un nou păcat, chiar dacă nu mai vrei să păcătuiești, e un gând plin de fatalism, care descurajează.

Care m-a chemat și mi-a zis: «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni» (*Matei* 11, 28). Și trebuie să veghez pururea, ca să nu cad iarăși în mâinile lui". Iar dacă gândul îți spune iarăși: „Dacă nu te poate sili să păcătuiești, iată, ești de acum nesupus păcatului", și, de aceea, te împovărează, tu răspunde-i: „De-mi spui că de acum nu voi mai păcătui, nu te cred, până ce nu voi ajunge în cetate. Căci, chiar de-ar fi făcut cineva tot drumul și mai are numai o milă, dar acolo cade, nimic nu i-a folosit, fiindcă e încă în afara cetății". Să aruncăm deci înaintea lui Dumnezeu neputința noastră, și El va opri uneltirile împotriva ta, prin rugăciunile tuturor sfinților Lui. Amin.

684. (V. 685) *Întrebare: Lăcustele îmi vătămă țarina. De le gonesc, vecinii se mânie pe mine. De le las, mă păgubesc. Ce să fac?*

Răspuns: Ia apă sfințită și stropește câmpul și, de poți să le alungi sau să le nimicești cu pace și fără ceartă, nu e păcat. Iar dacă naște ceartă, lasă lucrul în seama lui Dumnezeu, spre folosul sufletului tău. Și orice s-ar întâmpla va fi cu voia lui Dumnezeu.

685. (V. 686) *Întrebare: Dar, stăpâne, dacă trebuie să alungăm peste tot mânia lui Dumnezeu, nu mâniem prin aceasta pe Dumnezeu?*

Răspuns: Cei desăvârșiți nu o alungă, căci au toată nădejdea lor în Dumnezeu. Dar noi, fiindcă suntem trupești și avem nevoie de cele pământești, osândindu-ne ca păcătoși, o alungăm. Și, de aceea, facem aceasta cu rugăciune și cântare de psalmi, rugându-ne lui Dumnezeu să ne ierte⁹⁵⁴ și străduindu-ne de acum înainte să-l mulțumim. Fiindcă nu se pot opri relele de la noi fără pocăință și milă, căci zice: „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui" (*Matei* 5, 7). Și să nu spui: „Pentru ce Dumnezeu, Care trimite mânia Sa spre îndreptarea noastră, îi rabdă pe cei ce o alungă fără să se pocăiască?", deoarece Dumnezeu trimite mânia Sa ca amenințare, ca să ne pocăim. Dar ne rabdă când o alungăm, așteptând cu îndelungă-răbdare întoarcerea noastră către El. Însă, dacă stăruim întru aceleași și după ce am alungat-o, cădem în rele și mai mari.⁹⁵⁵

⁹⁵⁴ Dumnezeu lasă să vină asupra noastră greutățile, pentru că vrea să ne întoarcă de la rău. Dacă noi căutăm să scăpăm de ele, o facem prin rugăciune și pocăință, care ne ajută în pornirea spre îndreptare, spre întoarcerea către Dumnezeu. Propriu-zis, El Însuși va abate atunci greutățile de la noi, știind și că din roadele câmpului nostru, ajutate de El, vom face milostenii. Dacă toate sunt ale Lui, ele nu sunt numai ale noastre, ci și ale altora, căci El le dă pentru toți. Dar în actul comunicării acestora de la unii la alții trebuie să se activeze dragostea și mila între noi, nu mândria.

⁹⁵⁵ Încăpățânarea în rău, cu toate greutățile care vin, sporește răul din noi, căci învârtosează tot mai mult ființa noastră, și acesta e răul cel mai mare. În ciuda tuturor greutăților suferite, ne dezobișnuim să ne pocăim, să ne înmuim. Aceasta ne face să înțelegem iadul veșnic, cum se spune mai jos. La fel, stăruința în bine înseamnă

Și așa se împlinește cu noi cuvântul prorocesc: „Am voit să vindecăm Babilonul, dar nu s-a vindecat!” (*Ieremia* 51, 9). Și nu ne putem aștepta la altceva, decât la „întunericul cel mai din afară, (...) plângerea și scrâșnirea dinților”, la chinurile veșnice⁹⁵⁶ și viermele țâșnitor de venin (*Matei* 8, 12; cf. *Marcu* 9, 48).

686. (V. 687) *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat: Voiesc să storc în teascu meu vinul unui iudeu. Oare nu e păcat?*

Răspuns: Dacă Dumnezeu, plouând peste țarina ta, n-ar ploua și peste cea a iudeului, nici tu n-ar trebui să storci vinul lui. Dar dacă iubirea Lui de oameni se întinde peste toți, și plouă și peste drepti, și peste nedrepți, pentru ce voiești tu să fii neomenos și nu mai degrabă milostiv, precum El Însuși zice: „Fiți milostivi, precum Tatăl vostru (Cel din ceruri) este milostiv” (*Luca* 6, 36)?

687. (V. 688) *Întrebare: Dacă cineva îmi încredințează un lucru, cerându-mi să nu spun nimănui, și altul îmi cere cu jurământ să i-l spun, ce să fac? De spun, supăr pe cel care mi l-a încredințat. De nu-l spun, supăr pe cel ce mă întreabă, și mă tem de jurământul lui.*

Răspuns: De-ți cere aceasta cu jurământ, el va purta păcatul.⁹⁵⁷ Deci, nu trebuie să descoperi taina fratelui sub motiv de jurământ. Spune-i aceluia: „Dacă mi-ai fi încredințat tu un lucru, ți-ar fi plăcut să-l descopăr cuiva? Dacă deci nu ți-ar fi plăcut, nu mă întreba nici tu să-ți spun cele ale fratelui. Căci s-a spus: „Ceea ce nu-ți place să ți se facă ție, nu face nici tu aproapelui” (*Tobit* 4, 15), și iarăși: „Ceea ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea» (*Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31)”.

688. (V. 689) *Întrebare: Ce trebuie să gândesc? Că tot omul e drept sau că eu sunt mai păcătos decât toți? Căci îmi e greu gândul să socotesc pe tot omul drept.*⁹⁵⁸

îmăntarea în bine, sporirea în bunătate, într-o inimă înmuiată, comunicativă.

⁹⁵⁶ „Chinul veșnic”: te chinuiești în răutate, în mândrie, fără să mai ai puterea să scapi de ele prin pocăință. „Întunericul cel mai din afară”: singurătatea extremă, situarea în afara oricărei comunicări cu viața, care-ți vine doar din legătura de iubire cu alții și cu Dumnezeu – supremul Izvor personal al iubirii. „Viermele care secretă venin”: mândria care secretează veninul încăpățănării chinuitoare și te roade mereu. „Scrâșnirea dinților”: de scârbă, dar și de gol, de plictiseală, de încăpățănare.

⁹⁵⁷ Se vede că era obiceiul nu numai să se jure cineva el însuși, ci să-l jure și pe altul: „Te jur să-mi spui!” și cel ce jurase se temea de acest jurământ. A nu-l admite însemna că ascunde ceva. A-l admite însemna să se lase privit cu neîncredere. Numai cel ce-și câștigase un nume sigur de om care nu minte putea scăpa de această cerință din partea altora.

⁹⁵⁸ E mai greu să socotești pe fiecare om drept, decât să socotești că nu e om fără de

Răspuns: Socotește-te cel mai păcătos și mai neînsemnat decât toți, și vei avea odihnă.

689.(V. 690) *Întrebare:* Când vorbesc cuiva despre viețile Părinților și despre răspunsurile lor (apoftegmele lor, adică Patericul, n. n.), inima mea cugetă lucruri mari. Spune-mi, cum să vorbesc cu smerită cugetare? Și cui trebuie să spun acestea, și în ce scop?

Răspuns: Când vorbești despre viețile Părinților și despre răspunsurile lor, trebuie să te osândești pe tine, zicând: „Vai mie, că vorbesc despre virtuțile Părinților și eu n-am câștigat nimic din ele! N-am ajuns la vreo sporire și șed în scaun, vorbind altora ca să se folosească. Oare nu se va împlini cu mine spusa Apostolului: «Tu, cel ce înveți pe altul, pe tine însuși nu te înveți?» (Romani 2, 21)”? Și, spunând acestea, îți arde inima și te afli vorbind cu smerenie. Dar trebuie să iei aminte cui vorbești. Dacă știi că se va folosi, vorbește. De nu, nu e nevoie să vorbești. Căci s-a scris: „Fericit cel ce grăiește la urechile celor ce ascultă” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 25, 12). E bine să nu te afli dând cele sfinte căinilor și aruncând mărgăritare înaintea porcilor (cf. *Matei* 7, 6). Domnul să te înțeleptească, frate, să nu te rătăcești de la calea smereniei.

690.(V. 691) *Întrebare:* Doi mireni iubitori de Hristos se iubeau cu adevărat unul pe altul în Domnul și erau călăuziți în viață de părinți. Unul dintre ei, într-o convorbire, a spus un cuvânt despre altcineva. Celălalt, prin răpirea diavolului, bănuind că a vorbit de el, s-a tulburat foarte. Cel dintâi, asigurându-l că n-a vorbit despre el, acela nu s-a lăsat convins. Și de aici ivindu-se între ei o mică sfadă, au venit amândoi la părinți și au spus acest lucru aceluiași Bătrân, care le-a răspuns.

Răspuns: Vă spun tot adevărul înaintea lui Dumnezeu, ca unora ce sunteți de un suflet. Amândoi sunteți datori să puneți metanie înaintea lui Dumnezeu.⁹⁵⁹ Dar nu cu nepăsare, ci din toată inima, ca să vă ierte pentru rugăciunile părinților voștri. Tu, pentru că, socotindu-te defăimat, n-ai suportat defăimarea, să zici: „Am greșit și sunt întreg păcat, pentru că din pricina mea s-a tulburat fratele meu”. Iar tu, celălalt, pentru că, înainte de a vorbi, n-ai precizat că nu despre el vorbești și că nu ai nimic de spus împotriva lui până la moarte, căci nici tu n-ai avut răbdare întru tine. Totuși, nu voi

păcat, dar tu ești cel mai păcătos. Bătrânul aprobă gândul din urmă, cerându-i în același timp să nu se preocupe de gândul dacă toți oamenii sunt drepiți, ca nici să nu-i judece în niciun fel.

⁹⁵⁹ „Metanie”, în grecește, înseamnă și pocăință, și plecarea omului înaintea lui Dumnezeu și a semenului, între ele fiind o legătură. Te pleci înaintea altuia, cerându-i iertare pentru vreo greșeală săvârșită față de el.

sunteți vinovați, ci noi suntem pricina relelor, fiindcă n-am făcut rugăciuni.⁹⁶⁰

Căci de le-am fi făcut, ați fi fost acoperiți față de cel viclean, care a semănat între voi neghina, ca să vă ispitească. Pentru că, de obicei, aceasta cerem: să fiți acoperiți. Temeți-vă de Judecata lui Dumnezeu, ca să nu se smintească oamenii de voi, zicând: „Iată că fiii părinților nu au răbdare, ci se pornesc unii împotriva altora”. Iar dacă voi vă rușinați să vă puneți unul altuia metanie din inimă, iată că o punem noi pentru voi, căci pe noi ne atinge această rușine. Domnul să vă ierte și să vă păzească de cel-rău, și să-l zdrobească degrabă sub picioarele voastre! Să fiți de un suflet, și de o gândire, și de o credință în Domnul. Domnul să vă sprijine să rămâneți neclătinați întru frica Lui. Amin.

691. (V. 692) *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, găzduind pe părinți, a trimis să întrebe prin scrisoare pe același Bătrân, de-i este de folos să se lepede cu desăvârșire de lume și să vină la viața călugărească. Și Bătrânul, scriindu-i că viața în retragere e mai desăvârșită, socotind acela că aceasta este o poruncă, s-a întristat foarte și a socotit să nu mai întrebe nimic pe părinți. Bătrânul, cunoscând aceasta în duh, a pus să i se scrie acestea:*

Răspuns: Înainte de toate, îmbrățișăm iubirea ta în Domnul. Și te îndemnăm să lepezi tot gândul de întristare, și să citești și să înțelegi cu bucurie, întru frica lui Dumnezeu, cele scrise ție în epistola de mai înainte. Căci nu v-am scris ceva ca poruncă, bine cunoscând cuvântul Apostolului, care zice: „Nu ca să vă întind o cursă” (1 Corinteni 7, 35), ci v-am arătat ce folos deosebit are fiecare dintre lucrurile pe care le facem. Așa au înțeles toți pe Domnul, Care – după ce a spus în Evanghелиi ceea ce e scris în Lege: „Să nu ucizi, să nu desfrânezi” etc. (Matei 19, 18), iar cel ce L-a întrebat l-a răspuns: „Toate acestea le-am păzit (...). Ce-mi mai lipsește?” – i-a vorbit despre desăvârșire: „De voiești să fii desăvârșit, vinde averile tale” și celelalte (Matei 19, 21), pe care le știi.

Dar urătorul de bine umblă pururea să împiedice tot lucrul bun. Căci, văzând folosul celor despre care v-am scris, încă înainte de a cunoaște voi înțelesul celor scrise, a tulburat puțin gândul vostru. E de mirare cum acoperă acela mintea omului, răpind gândul lui, ca să nu se folosească deloc. Și nu-l lasă să se întrebe pentru ce se tulbură și să-și spună: „Pentru ce ești întristat,

⁹⁶⁰ Aceste adânci și subtile relații între oameni nu se descoperă decât într-o profundă viață duhovnicească. Acestea ne arată că sursa lor nu poate fi aflată decât într-o supremă împletire de relații de ordin interpersonal, adică în Sfânta Treime, în Care Cele trei Persoane nu Se află într-o uniformitate nemișcată, ci într-o comunicare vie, delicată și extrem de subtilă și complexă. Numai aceasta poate conduce omenirea spre culmile celor mai delicate relații. „Eu sunt vinovat pentru voi, căci nu m-am rugat pentru voi”. Se merge până la o anumită substituție de euri, dar fără confundarea lor.

suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăduiește în Dumnezeu”, că mă voi mărturisi Lui, și celelalte (*Psalmii* 41, 6-7). El face aceasta ca să dovedească omului că, dacă cele scrise ar fi de la oameni sfinți, i-ar fi adus ajutor, și nu tulburare și ispită.⁹⁶¹ Dar cel treaz cu mintea vede că și Apostolii s-au tulburat prin necredință, când au văzut pe Stăpânul lor și Mântuitorul Hristos, și Acesta le-a spus: „De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inimile voastre?” (*Luca* 24, 38). Și, îndată, a urmat cuvintelor Lui liniștea. Așa și noi, dacă am fi citit în liniștea inimii cele scrise, am fi aflat că nu suntem obligați să rodim, după cum e scris, „una o sută, alta șazece”, sau măcar treizeci (cf. *Matei* 13, 8), ci că cele scrise ne sunt în toate de folos. Căci, neputând să împlinim ceea ce este desăvârșit, ne chinuim în timpul de față că nu împlinim decât fapta găzduirii, ca să nu ne înălțăm în cuget că facem vreun lucru mare, văzând că n-am ajuns să facem ceea ce este desăvârșit. Dar nu v-am scris cele cuprinse în epistola dinainte, pentru că lepădăm cele făcute de voi acum, ci ca să veniți la ceea ce-i mai mare sau, rămânând în ceea ce sunteți, să vă fac să folosiți aceasta pentru smerirea în cuget. Nu vă mirați însă nici de ispите, căci ni s-a poruncit: „Bucurați-vă când ajungeți în multe feluri de ispите” (*Iacov* 1, 2). Unul dintre sfinții Bătrâni a fost întrebat odată de un frate oarecare: „Ce este aceasta, Avva, că, ori de câte ori voiesc să mă culc, și mă ostenesc rugându-mă, și mă pecetluiesc,⁹⁶² în acea noapte visez gânduri de desfrânare. Iar de nu fac rugăciuni, nici nu mă pecetluiesc, nu visez”. Și i-a răspuns Bătrânul, zicând: „Dracii fac aceasta din viclenie, ca să te lași de rugăciune și de pecete, fiindcă știu că din acestea îi vine omului ajutor”. Așa și tu, de întrebi pe părinți și pentru scurt timp te tulbură dracii pentru cuvintele lor, nu te feri niciodată să-i întrebi. Ei nu poruncesc nimic păgubitor sau greu, căci sunt ucenicii Celui ce a spus: „Jugul Meu este blând și sarcina Mea ușoară” (*Matei* 11, 30). Și, la urmă, vom afla folosul acelora, și atunci vom striga împreună cu Psalmistul: „Întors-ai durerea mea într-o bucurie” (*Psalmii* 29, 12).

692. (V. 693) *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Mi se întâmplă, când vorbesc cu cineva, să mă împrăștiu dintr-odată, încât să mi se pară că sunt în afară de mine și uit despre ce se vorbește; mintea nu e dusă spre altceva, ci iese din ea însăși. Ce este aceasta, părinte, căci sunt tare necăjit?*

Răspuns: Acesta e un război diavolesc, care vrea să facă de rușine pe un om înaintea celor de față. Dar dacă le descoperi cu libertate acest lucru, zicând: „Iertați-mă, m-a împrăștiat diavolul”, războiul încetează și rușinea se întoarce asupra diavolului însuși. Și apoi vei vorbi cu trezvie, și se va socoti ca nimic

⁹⁶¹ Diavolul a voit să semene, prin întristare, îndoială și în sfințenia Bătrânului care i-a răspuns la întrebare.

⁹⁶² Cu semnul Crucii, zice la nota din ediția Volos.

ceea ce s-a întâmplat. Dar celui ce nu face așa îi pricinuieste multă rușine. Însă pomenirea numelui lui Dumnezeu oprește toate relele și întărește neputința noastră. Amin.⁹⁶³

693. (V. 694) *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos, foarte înfrânat și cu grijă la sufletul lui, a trimis să se întrebe pe același Bătrân: E de folos oare cuiva să facă ceea ce i se pare lui că e bine sau trebuie să întrebe pe părinți?*

Răspuns: De socotește cineva de la sine că un lucru e bun și nu prin întrebarea părinților, e în afara legii și n-a lucrat potrivit legii. Iar de face ceva prin întrebare, împlinește legea și prorocii, căci a întreba e semnul smereniei. Și unul ca acesta e următor lui Hristos, Care S-a smerit până a se face rob (cf. *Filipeni* 2, 6). Iar omul fără sfătuitor își este el însuși pricină de război, căci se zice: Fă-le toate cu sfat (cf. *Pilde* 19, 20). Iar Ioan Colovos zice: „De vezi pe vreunul mai tânăr suindu-se la cer, prinde-l de picioare și aruncă-l jos” („Apophtegmes de la série anonyme du manuscrit Coislin 126”, publicate în parte în: *Revue d'Orient Chrétien*, nr. 111, 1907-1913, p. 165). Deci e mai de folos să întrebe pe cineva cu smerenie, decât să umble după voia lui. Fiindcă, de fapt, Dumnezeu e Cel ce pune în gura celui întrebat ce să spună, pentru smerenia inimii și pentru îndreptarea celui ce întreabă.⁹⁶⁴

694. (V. 695) *Întrebare: De șed cu părinții și aceștia vorbesc despre credință, împotrivindu-se vreunuia dintre cei care nu cugetă drept, trebuie să mă împotrivesc și eu sau nu? Căci gândul îmi spune: „De taci, trădezi credința”. Iar de are loc o simplă convorbire cu ei despre dogmă, să spun cele pe care le știi sau să tac? Iar de sunt chiar întrebat, ce să fac?*

Răspuns: Nu te lăsa niciodată antrenat în dispute despre credință. Căci nu-ți cere Dumnezeu aceasta, ci să crezi drept, precum ai primit de la Sfânta Biserică la Botez, și să împlinești poruncile Lui. Păzește acestea și te vei mântui. Nu trebuie să vorbești despre dogme, căci acestea sunt mai presus de tine, ci roagă-te lui Dumnezeu pentru păcatele tale. Cu acestea să se ocupe mintea ta. Dar, ia seama, să nu osândești în inima ta pe cei ce grăiesc despre acestea, căci nu știi dacă vorbesc drept sau nu, și cum judecă Dumnezeu acest

⁹⁶³ Deci poți vorbi cu alții și să gândești la Dumnezeu, iar gândul la El te ține treaz și în cele ce vorbești cu cineva. Aceasta se întâmplă când vorbești de lucruri serioase, plin de răspunderea în fața lui Dumnezeu.

⁹⁶⁴ Însăși experiența ne adevărește că, atunci când cineva se smerește cerându-ne un sfat, se trezește în noi răspunderea de a ne sili să cugetăm la sfatul cel bun pe care i-l putem da. Deschiderea inimii aceluia ne face și pe noi să ne deschidem inima. Iar în această întâlnire reală între cei doi prin deschiderea inimii se face simțită și transparentă prezența lui Dumnezeu. Căci ne-am depășit pe noi înșine și unul pe altul, în fața unui for superior nouă.

lucru. Iar de ești întrebat, spune: „Acestea întrec puterile mele. Iertați-mă, sfinți părinți!”

695. (V. 696) *Întrebare: Dar dacă, în dispută, ereticul îl încercuiește pe dreptcredincios prin cuvânt, oare nu e bine să sar în ajutor acestuia, pe cât pot, ca nu cumva, fiind biruit, să se clatine în dreapta credință?*

Răspuns: Dacă pornești să vorbești înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, aceasta este ca o învățătură. Dar dacă învață cineva neavând putere, cuvântul lui nu e convingător, ci neroditor. Deci, dacă nu aduci niciun folos, ce trebuință e să vorbești?⁹⁶⁵ Dar dacă voiești cu orice preț să dai un ajutor, grăiește în inima ta lui Dumnezeu, Care cunoaște cele ascunse și poate să facă mai mult decât ceea ce-I cerem, și El va face voia Lui cu cei ce sunt în dispută, iar tu vei afla smerenie în acest lucru. Presupune că cineva aruncă pe un om oarecare cu forța în închisoare, pe nedrept, dar altul, văzând ceea ce s-a petrecut și neputând să se opună sau să schimbe ceea ce s-a făcut, se duce pe ascuns să spună unuia mai puternic, iar acela îl eliberează pe cel închis cu forța. Cel care l-a aruncat pe acel om în închisoare se tulbură, dar nu știe cine l-a vestit pe acela. Așa e și aici. Să alergăm la Dumnezeu întru rugăciunea inimii și pentru frații noștri în credință. Și Cel ce S-a jurat întru Sine că „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 4) va face cu ei după voia Lui.

696. (V. 697) *Întrebare: Oare nu trebuie să cercetez măcar cele stabilite, ca, atunci când aud vreo împotrivire, să le cunosc?*

Răspuns: Nu studia nimic din cele pe care nu le cere Dumnezeu de la tine. Nici nu rosti cuvinte primejdioase, ci mulțumește-te cu mărturisirea dreptei credințe și nu căuta nimic mai mult.

697. (V. 698) *Întrebare: Dacă convorbirea se ocupă cu texte din Scriptură, să tac sau să vorbesc? Iar dacă s-ar întâmpla ca ei să se afle în îndoială cu privire la ceva ce eu cunosc, oare e bine să vorbesc sau nu?*

Răspuns: Tăcerea e cea mai bună. Dar dacă se află în îndoială și cunoști lucrul, spune cu smerenie ceea ce știi, ca să dezlegi îndoiala. Dar dacă nu cunoști lucrul, nu spune nimic din cugetarea ta, căci aceasta este nebunie.

698. (V. 699) *Întrebare: Dacă vorbirea se ocupă cu lucruri care nu aduc vătămare sufletului, să tac sau să vorbesc?*

Răspuns: Nu e bine să vorbești înainte de a fi întrebat. Iar de ești întrebat, spune ce știi, cu smerenie și frică de Dumnezeu, nici mândrindu-te

⁹⁶⁵ Orice vorbire despre Dumnezeu către altul e ca o învățătură. Dar dacă n-ai putere să înveți pe alții, convingându-i, nu intra în vorbă.

dacă se primește cuvântul tău, nici întristându-te de nu se primește, căci aceasta este calea lui Dumnezeu. Iar ca să nu pari că ești un tăcut, spune ceea ce cunoști în cuvinte puține, și te vei izbăvi de vorba multă și de slava necuvenită.

699. (V. 700) *Întrebare: De-mi va cere cineva să dau anatemei pe Nestorie și pe ereticii care-i urmează, să o fac sau nu?*

Răspuns: E vădit că Nestorie și cei care-l urmează sunt eretici și se află sub anatemă, dar tu nu te grăbi să dai pe cineva anatemei, oricine ar fi. Căci cel ce se socotește pe sine păcătos trebuie să-și plângă păcatele sale și nimic mai mult. Dar nici nu trebuie să judeci pe cei ce dau anatemei pe cineva, fiindcă fiecare trebuie să se cerceteze pe sine (cf. *1 Corinteni* 11, 28).

700. (V. 701) *Întrebare: Dar dacă cineva socotește că și eu cuget ca el, ce să-i spun?*

Răspuns: Spune-i: „Deși e vădit că aceia sunt vrednici de anatemă, eu sunt mai păcătos decât orice om și mă tem ca, nu cumva, judecând pe altul, să mă osândesc pe mine însumi. Căci chiar de voi da anatemei pe satana, întrucât fac faptele lui, mă dau anatemei și pe mine însumi. Fiindcă Domnul a spus: «De Mă iubiți, păziți poruncile Mele» (*Ioan* 14, 15), iar Apostolul zice: «Cel ce nu iubește pe Domnul să fie anatema!» (*1 Corinteni* 16, 22). Deci, cel ce nu împlinește poruncile Domnului nu-L iubește. Și cel ce nu-L iubește este sub anatemă. Deci, cum poate el să dea anatemei pe altul?»⁹⁶⁶

Spune-i acestea și, de va stăruii în aceleași, dă anatemei pe eretic, de dragul conștiinței lui.

701. (V. 702) *Întrebare: Dar dacă nu știu că este eretic cel pe care îmi cere să-l dau anatemei, ce să fac?*

Răspuns: Spune-i: „Frate, eu nu știu ce gândește acela de care-mi vorbești. Și, dacă dau anatemei pe unul pe care nu-l cunosc, mi se pare că mă osândesc pe mine însumi. Ți spun însă aceasta: eu nu cunosc altă credință decât aceea a celor trei sute optsprezece Sfinți Părinți. Și cel ce cugetă o alta, diferită de aceasta, s-a aruncat pe sine însuși sub anatemă”.

⁹⁶⁶ Aici e o cugetare concentrată: cine se socotește păcătos – și cine poate să nu se considere? – trebuie să se socotească sub anatemă, adică despărțit de Dumnezeu. Dar cel ce socotește că e despărțit de Dumnezeu cum va declara pe altul despărțit de Domnul și l-ar judeca pentru aceasta? Făcând astfel, s-ar judeca pe sine însuși sau ar pretinde că e unit cu Domnul, iar acela nu este. Dar întrucât el nu e de fapt unit cu Domnul, îl socotește pe acela mai rău, și nu are acest drept. Doar episcopii, în sinod, pot da anatemei pe eretici, fiindcă nu fac aceasta ca persoane particulare, ci Biserica o face prin ei.

702. (V. 703) *Întrebare: De se pornește o prigoană, ce să fac? Să rămân sau să plec?*

Răspuns: Întreabă pe părinții duhovnicești și fă cum ți-or spune. Nu urma judecății tale, ca să nu te primejduiești prin neștiință.

703. (V. 704) *Întrebare: Și de nu aflu în ceasul de trebuință părinți în care am încredere, ca să-i întreb despre aceasta, ce să fac? Să rămân, ca să nu par că trădez credința, sau să fug, temându-mă de înfrângerea mea?*

Răspuns: Stai la rugăciune și roagă-te din toată inima lubitorului de oameni Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, miluiește-mă pentru bunătatea Ta, și nu mă lăsa să mă abat de la voia Ta, nici nu mă preda spre pieire în încercarea de față!” Și fă aceasta de trei ori, asemenea Mântuitorului în ceasul când a fost predat. Și, după aceea, de te vei vedea plin de hotărârea neclintită de a rămâne și de a îndura, întărit de harul lui Dumnezeu, toate chinurile care-ți vor veni, până și moartea însăși, rămâi. Iar de vei vedea frică în inima ta, pleacă, și să nu socotești că prin aceasta vei trăda credința, fiindcă Dumnezeu nu cere ceea ce întrece puterea cuiva. Și, de rămâi având întru tine frică, se poate întâmpla ca, nesuportând necazurile și chinurile care vor veni, să trădezi adevărul și să-ți atragi pedeapsa veșnică.

704. (V. 705) *Întrebare: Iar de voi ajunge fără voie în încercare, ce să fac?*

Răspuns: Aruncă toată grija ta asupra lubitorului de oameni Dumnezeu (cf. 1 Petru 5, 7), zicând: „Stăpâne, nu ca unul care are putere am primit să mă aflu în această împrejurare, ci fără voia mea. De aceea, pentru bunătatea Ta, și pentru rugăciunile tuturor sfinților Tăi, nu mă lăsa să trădez sfânta credință!”

705. (V. 706) *Întrebare: Cum trebuie să-i rog pe părinți pentru iertarea păcatelor mele: „Iertați-mă!” sau „Cereți iertare pentru mine!”?*

Răspuns: Când îi rugăm pe cei ce au plecat la Domnul, trebuie să zicem: „Iertați-mă!” Iar când cerem aceasta celor care sunt printre noi, trebuie să zicem: „Rugați-vă ca să fim iertați!”⁹⁶⁷

706. (V. 706 b) *Întrebare: Iar când Îl rog pe Stăpânul Însuși, cum trebuie să zic?*

⁹⁶⁷ Sfinții plecați de la noi sunt mai sus. Ei au trecut peste puțința ispitei, sunt întăriți definitiv în bine. Prin aceasta, fiind definitiv și în mod desăvârșit lângă Domnul și uniți cu El, putem să-i rugăm să ne ierte, dar cu conștiința că Domnul Însuși ne iartă prin ei. Celor ce sunt încă printre noi le cerem numai să se roage pentru noi, ca să Se bucure Domnul pentru smerenia noastră și pentru dragostea lor, care întărește comuniunea dintre noi. Dar ne putem ruga lor și ca să ne ierte de ceea ce le-am greșit. Sfinților plecați de la noi ne rugăm însă pentru o iertare generală.

Răspuns: Să zici: „Miluiește-mă, Stăpâne, pentru Sfinții Tăi mucenici și pentru Sfinții Părinți, și-mi iartă păcatele pentru mijlocirile lor!” Căci și prorocul zicea: „Pentru Avraam, cel iubit de Tine” (*Cântarea celor trei tineri* 1, 11). Ba Însuși Domnul a zis: „Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine și pentru David, robul Meu” (4 Regi 19, 34; 20, 6).⁹⁶⁸

707. *Întrebare:* De mă aflu între oameni din lume și începe să se vorbească fără rost, să rămân sau să plec?

Răspuns: Dacă nu e nevoie să rămâi, pleacă. Dacă e nevoie, mută-ți mintea la rugăciune, neosândind pe aceia, ci recunoscându-ți slăbiciunea.

708. *Întrebare:* Iar de sunt prieteni ai mei, poruncești să mut convorbirea aceasta la o altă, mai folositoare?

Răspuns: De știi că primesc cu plăcere cuvântul lui Dumnezeu, vorbește-le din viețile Părinților și îndreaptă convorbirea spre mântuirea sufletului.

709. *Întrebare:* Oare e bine în vremea convorbirii să se cheme numele lui Dumnezeu?

Răspuns: Trebuie să se cheme numele lui Dumnezeu atât în vremea convorbirii, cât și înainte, și după ea, în tot timpul și în tot locul, căci s-a scris: „Rugați-vă neîncetat” (1 Tesaloniceni 5, 17). Așa se alungă ispita.

710. *Întrebare:* Și cum se poate ruga cineva neîncetat?

Răspuns: Când e cineva singur, trebuie să psalmodieze și cu gura⁹⁶⁹ și să

⁹⁶⁸ Chiar când ne rugăm lui Dumnezeu direct, se cuvine să pomenim și de rugăciunile sfinților pentru noi, deci să-i aducem și pe ei ca susținători ai noștri, pentru crearea unei atmosfere de iubire generală, care place Domnului, arătându-se că iubirea izvorătoare din El e trăită în mod real de oameni. Domnul nu stă izolat, și nici noi nu trebuie să ne izolăm de ceilalți în relația noastră cu El. Aceasta e Biserica: permanenta noastră comuniune, care sporește pe măsură ce sporim fiecare ca persoană, care în fond, e un focar de iubire. Aceasta vrea Domnul: să-i adune pe toți în Sine prin iubirea tuturor între ei și între ei și El, și să-i predea Tatălui pe toți odată cu Sine (cf. *Coloseni* 1, 20; *Efesenii* 1, 22; 1 *Corinteni* 15, 28), prin aceeași iubire a Sa și a tuturor celor adunați în El. De aceea, și Sfântul Apostol Pavel se roagă pentru toți (cf. *Efesenii* 1, 16). Oare a încetat el, după plecarea la Domnul, să se roage pentru noi? Oare a încetat el să-și arate iubirea față de noi prin rugăciunea pentru noi?

⁹⁶⁹ Psalmodierea nu înseamnă numaidecât cântare. Dar orice rugăciune rostită capătă un ritm, o armonie interioară, care e ca un fel de cântare. Aceasta înalță cuvintele rugăciunii peste înțelesul lor mărginit, produce sentimentul că Dumnezeu e un mister care le unește pe toate într-o rânduială, produce simțirea fericită a prezenței și ajutorului Lui. Dar rugăciunea grăbită nu are această ordine, ci e unită cu o dezordine. Numai adunată în Dumnezeu, creația scapă de dezordine.

se roage și în inimă. Dar de e cineva în piață sau cu alții, nu e nevoie să psalmodieze cu gura, ci numai cu cugetul. Dar trebuie să-și păzească ochii, ca să nu hoinărească și să nu cadă în cursele vrăjmașului.

711. *Întrebare: Când mă rog sau psalmodiez și nu simt puterea celor spuse,*⁹⁷⁰ *pentru învârtoșarea inimii mele, cu ce mă folosesc?*

Răspuns: Dacă nu o simți tu, o simt dracii și, auzindu-te, tremură. Deci nu înceta să psalmodiezi și să te rogi. Și, pe încetul, învârtoșarea se va înmuia prin Dumnezeu.

712. *Întrebare: Când sunt aproape de o biserică și se zice cântarea întreit sfântă, iar eu șed cu părinții și cu mirenii, să o spun și eu, în vreme ce aceia șed, sau nu?*

Răspuns: De sunt părinți, fă și tu ceea ce fac ei. Iar de sunt mireni și știi că se smintesc, bine este să cruți conștiința lor și să faci ceea ce fac și ei. Dar poți spune aceea și șezând împreună cu ei. Și dacă te împiedică ceva, îți ajunge să te gândești la ea. Iar de nu sunt mai mari decât tine, ridică-te și spune-o. Și nu e rău să-i îndemni și pe ei să se ridice, iar ei vor face cum voiesc.

713. *Întrebare: De sunt singur și am niște lucruri în mâini, care mă împiedică să mă ridic, ce să fac?*

Răspuns: Dacă nu poți, nu te necăji că nu te ridici, căci toate se fac cu judecată și cu dreaptă socoteală.

714. *Întrebare: Dacă merg la niște părinți și ei stăruie să mă rețină, dar am o treabă care mă silește, ce să fac?*

Răspuns: De vor fi în stare să deosebească lucrurile așa cum vrea Dumnezeu, spune-le cu smerenie: „Iertați-mă, dar am o treabă care mă silește”. Și fă cum ți-or spune, fără să te îngreunezi cu sufletul, crezând că așa îți este spre folos. Iar de nu vor fi așa și trebuința te silește, taie discuția și fă-le metanie ca să pleci. Iar de vor continua să stăruie, spune-le: „Iertați-mă, dar nu-mi e cu putință să rămân”.

715. *Întrebare: De stau la masă cu vreunii dintre părinți și unul dintre ei binecuvântează mâncarea, oare, vrând să încep a mânca, trebuie să-i spun: „Binecuvântează!” și să aștept până binecuvântează iarăși sau să mă mulțumesc cu prima binecuvântare? Căci se întâmplă că are mintea la altceva și întârzie să*

⁹⁷⁰ În grecește, „puterea” (δύναμις) cuvintelor înseamnă și semnificația (înțelesul, sensul) lor. Chiar sensul lor cucerește, are în el o putere. Cuvintele au putere asupra celui care le rostește sau le aude, când acela e conștient de sensul lor sau pătrunde la el.

răspundă, iar eu mă necăjesc din pricina aceasta. Sau e bine, oare, ca, atunci când întind mâna la mâncare, să fac peste ea semnul Crucii?

Răspuns: Odată ce a binecuvântat, e de prisos să o facă iarăși. Cât despre semnul Crucii, nu e nevoie nici de acesta. Căci în binecuvântare a fost și semnul Crucii. Și de ce să dai celui ce a binecuvântat sau altuia gândul că nu crezi în binecuvântarea lui și, prin aceasta, prilej de sminteală?

716. Întrebare: De-mi cer părinții la care merg să binecuvânteze mâncarea pusă înainte, să primesc sau nu?

Răspuns: Nu te învoi, ci spune: „Nu sunt nici preot și n-am nici schima de monah, ci sunt mirean și păcătos. Și acest lucru este peste puterea mea. Iertați-mă, pentru Domnul!”

717. Întrebare: Dacă toți cei de la masă suntem mireni, ce să facem, odată ce nu avem pe cineva care să binecuvânteze?

Răspuns: Bine este ca și mireni să binecuvânteze pe Dumnezeu când se împărtășesc de mâncare,⁹⁷¹ căci mâncarea se sfințește prin pomenirea lui Dumnezeu. Dar această binecuvântare nu este ca binecuvântarea clericilor, ci ea este o doxologie și o pomenire a lui Dumnezeu. Și tuturor li se cuvine să pomenească pe Dumnezeu și să-L preamărească. Deci bine e să facă și mireni această, când nu au pe unul care să poată binecuvânta.

718. Întrebare: Dacă se îndoiesc cine e cel dintâi care să binecuvânteze, fiecare lăsând altuia să facă aceasta, ce trebuie făcut?

Răspuns: Cel ce i-a poftit pe aceștia la masă trebuie să roage să binecuvânteze cel care voiește. Iar dacă nu primește niciunul aceasta, ca să nu se nască dispută, trebuie să se hotărască el însuși să spună: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Domnul să fie cu noi. Amin”.

719. Întrebare: Ați spus că e bine ca și mireni să pomenească pe Dumnezeu la masă, ca prin pomenirea Lui să se sfințească mâncarea. Oare e bine să se spună stihul amintit mai înainte de a fi pusă pâinea pe masă?

Răspuns: Se poate spune aceasta, dar fiindcă cineva spune în rugăciune: „Binecuvântează cele puse înainte!”, e bine și potrivit să se spună rugăciunea când pâinea este pe masă.

720. Întrebare: De-mi cer părinții să judec în oarecare lucruri și nu mă prea încred în mine, ce trebuie să fac? Să resping sau să primesc? Și să spun ceea ce mi se pare potrivit sau să întreb pe cei ce știu mai bine, și apoi să judec?

⁹⁷¹ La notă, în ediția Volos: „Sau să spună «Tatăl nostru» la amiază, «Mânca-vor săracii...», seara, sau «Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...»”.

Răspuns: Pentru porunca părinților, primește și spune celor ce se judecă: „Eu am să judec potrivit cu ceea ce mi se pare drept”. Și ia seama să judeci drept și să nu-ți apleci inima către vreunul nici din patimă, nici din voința de a-i plăcea, ci spune ceea ce ți se pare ție drept. Căci Dumnezeu, Care singur știe adevărul, îți judecă intenția. Iar de poți să și întrebi pe unul care știe mai bine ca tine, nu e rău să o faci.

721. Întrebare: Dacă lucrul cere jurământ, să li-l cer sau nu?

Răspuns: Să nu silești niciodată pe cineva să jure, căci Dumnezeu a oprit jurământul. Însă spune-le: „Lucrul cere jurământ. De voiți deci să jurați, aceasta atârnă de voi”. Însă, de ți s-a poruncit de către o stăpânire să judeci, ești silit să ceri jurământ. Căci trebuie să stabilești mai întâi cu grijă împrejurările și apoi să hotărăști, neținând seama de nimic altceva.

722. Întrebare: De mă află lângă un om mai bătrân sau lângă o persoană mai mare care citește și greșește un accent sau un cuvânt, iar eu știu cum e mai corect, să-i spun sau nu?

Răspuns: De știi că ascultă cu plăcere, spune-i. Iar de nu, nu-i zice nimic, la seama la tine, să nu te lași furat în cuget de slava deșartă. Căci îți este mai de folos să taci, decât să-i spui cu slavă deșartă.

723. Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: De-mi cere vreun monah să-l însoțesc în vreun lucru care nu-mi pare să fie după voia lui Dumnezeu, ce să fac?

Răspuns: De nu este după Dumnezeu, nu-l însoți, ci ține-te la o parte de acel lucru, spunându-i adevărul: „După cât îmi pare, nu mi se cere un lucru drept”. Iar de este după Dumnezeu și nu-ți aduce vreo vătămare sufletului, însoțește-l după putere, căci vei avea plată. Dar de-ți este spre vătămare, nu te amesteca în acel lucru, căci nu-ți cere Dumnezeu să faci ceea ce e vătămător sufletului tău.

724. Întrebare: Când văd pe cineva înjurând sau nedreptățind pe un călugăr, mă tulbur. Oare fac bine sau nu?

Răspuns: Nimic ce se face cu tulburare nu e bun, ci e din lucrarea diavolului, chiar de se motivează ca drept. Deci, de te tulburi, să nu spui nimic, căci, nefăcând așa, îl tulburi și pe acela, fiindcă răul nu desființează răul.⁹⁷² Iar de nu te tulburi, spune-i aceluia cu blândețe: „Nu te temi de păcat, înjurând pe

⁹⁷² Iritarea produsă de o patimă în sufletul propriu se întinde ca o flacără și în sufletul altuia. Răul și binele au în ele o putere molipsitoare. Binele are puterea de a ne întări și a ne face stăpâni pe noi, răul de a ne slăbi, de a ne dezorganiza. Fiindcă nu-l pot ține numai în mine, nu trebuie să mă las tulburat de rău, ca să nu-l transmit altuia.

nedrept pe Avva (pe călugăr)? Nu știi că schima (haina) pe care o poartă este a lui Dumnezeu și că se mânie Dumnezeu?" Și, vorbind așa, te vei afla grăind după voia lui Dumnezeu. Și puternic este Dumnezeu, ca să-l împlânzească pe acela precum voiește.

725. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Am cu cineva o judecată pentru un lucru. Ce poruncești să fac? Trebuie să-mi cer dreptatea deplină de la el sau să nu caut această deplinătate, ci să mă izbăvesc cât mai repede?*

Răspuns: Silește-te, pe cât poți, să te izbăvești cât mai repede. Căci e propriu bărbaților desăvârșiți să nu se tulbure când vin ispitele. Iar cel slab, amânând împăcarea, vine după aceea la părerea de rău. Și, trebuind să se învinovățească pe sine, pornește mai degrabă spre hulirea lui Dumnezeu și-și pierde sufletul. Și se împlinește cu el cuvântul: „Ce-i va folosi omului, dacă va dobândi lumea toată, iar sufletul său îl va pierde?” (Matei 16, 26).

726. *Întrebare: Cineva îmi e dator cu ceva și, dacă nu arăt puțină nepăsare, nu ajungem la pace. Ce poruncești să fac?*

Răspuns: Cel ce caută pacea nu va fi lipsit de pacea de la Dumnezeu,⁹⁷³ pentru că „cel credincios în puțin și în mult e credincios” (Luca 16, 10) și „mila biruiește judecata” (Iacov 2, 13). Deci dacă nu disprețuiește omul trebuința de cele din lume, nu ajunge la pacea lui Hristos.⁹⁷⁴ Iar „Cel ce a început în voi lucrul cel bun, El îl va și desăvârși, până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos” (Filipeni 1, 6).⁹⁷⁵ Și rugăciunea noastră pentru aceasta este: să ne dea Dumnezeu pacea, ca să desăvârșim lucrul lui Său.⁹⁷⁶

⁹⁷³ Dacă te silești să nu te lași tulburat în relațiile cu oamenii, vei avea și de la Dumnezeu o putere pentru a te menține în pace. De aceea, în silința de a rămâne netulburat te întărește gândul la Dumnezeu.

⁹⁷⁴ Cine dă prea mare preț lucrurilor lumii, cine socotește nevoia de ele prea apăsătoare, se tulbură ușor când pierde ceva din ele sau nu-și adaugă încă ceva la ceea ce are. Deci n-are pacea pe care o dă Hristos, Care n-a căutat cele trecătoare ale lumii. Mila de oameni, pe care a avut-o Hristos și pe care o putem avea de la El și noi, ne face să disprețuim judecățile cu ei pentru lucrurile lumii, căci ne descoperă relativitatea aceloră în comparație cu valoarea absolută a sufletului.

⁹⁷⁵ Hristos, Care ne-a ajutat să nu dăm prea mare însemnătate lucrurilor lumii, din milă pentru oameni, pentru a-i face buni prin bunătatea noastră, ne va aduce la desăvârșire pe calea aceasta. Facem binele atrași de perspectiva desăvârșirii noastre eshatologice. Perspectiva eshatologică întreține în noi dinamismul binelui și-l face să sporească.

⁹⁷⁶ În grecește cuvântul εὐχή are atât înțelesul de „rugăciune”, cât și de „dorință”. Rugăciunea e și dorință. Ca atare, e îndreptată spre viitor și, în ultima analiză, spre viitorul eshatologic, spre împlinirea desăvârșită a omului. În esență, de la Dumnezeu

E ceea ce a mărturisit și ospătarul preasfânt al întregii Biserici.⁹⁷⁷

727. *Întrebare: Oare trebuie să primesc pe orice călugăr străin care vine la mine, necercetând cele cu privire la el? Iar dacă-l primesc, cum trebuie să-l slobod? Și trebuie să-i dau ceva când pleacă? Căci sunt unii care cer și aceasta.*

Răspuns: S-a scris: „Nu băga pe orice om în casa ta” (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 11, 31). Când vine deci la tine un străin, roagă-te mai întâi lui Dumnezeu și apoi cercetează cele cu privire la el: de unde este și unde merge. Și de-ți pare că trebuie să-l primești, primește-l, și slobozește-l după ce l-ai hrănit, nedându-i nimic. Căci, de vrei să faci peste puterile tale, nu vei putea mult timp.

728. *Întrebare: Ce mă sfătuiești? Având încredere într-unul, l-am ținut pentru câteva zile. Dar voiesc să mă duc undeva și mă rușinez să-i spun să plece, ca să nu se smintească pentru că voiesc să-l slobod fără nicio pricină. Ce să fac?*

Răspuns: Spune-i cu seninătate: „Avva, te-ai hotărât acum să pleci undeva?” Și de va zice: „Da”, spune-i: „Și eu am o treabă și vreau să plec pentru ea”.

Iar de va spune: „Nu”, spune-i: „Și ce mă sfătuiești? Că trebuie să plec undeva, și nu e aici cineva care să te poată sluji”. Și, așa, va pleca cu pace.

729. *Întrebare: Oare e bine să pun la locul lor lucrurile din chilie, ca să nu se piardă vreunul, sau să las totul în grija lui Dumnezeu?*

Răspuns: E bine să le pui la locul lor și nu numai pe cele trebuitoare oaspeților, ci, după ce te-ai folosit de ele, și pe cele de care te slujești. Căci nu trebuie dat diavolului prilej de ispită. Dar dacă s-ar întâmpla ca, din uitare sau din negrijă, să se piardă vreunul, nu te necăji, ci învinovățește-te pe tine pentru negrijă și cere lui Dumnezeu iertare. Și nu nesocoti lucrul cel bun al primirii de oaspeți, ci stăruie pe cât poți, dar nu peste putere, făcând aceasta cu dreaptă socoteală. Și îngrijește-te de acum înainte să nu dai loc ispitei.

730. *Întrebare: Domnul a spus: „Fericiți cei ce plâng” (Matei 5, 5). Iar Apostolul ne cere să fim bucuroși și apropiați unii de alții (cf. Romani 12, 10). Ce fapte săvârșind cineva, trebuie să plângă? Și ce fapte trebuie să facă cu bucurie? Și cum e cu puțință să le aibă cineva pe amândouă deodată: plânsul și bucuria?*

Răspuns: Plânsul este întristarea cea după Dumnezeu, pe care o naște

cerem mântuire, iar mântuirea e fericirea veșnică de după sfârșitul timpului.

⁹⁷⁷ Ediția Volos, la notă: „Poate prin ospătarul întregii Biserici, Părintele înțelege pe fericitul Pavel. Căci el a spus: «Înșuși Domnul păcii să vă dea vouă pace totdeauna» (2 *Tesaloniceni* 3, 16). Pavel e un mare ospătar, pentru că Hristos i-a încredințat grija de sufletele noastre, pe care o împlinește prin *Epistolele* sale până la sfârșitul lumii, când Domnul va veni a doua oară”.

pocăința. Iar semnele pocăinței sunt: postul, psalmodierea, rugăciunea, gândirea la cuvintele lui Dumnezeu. Iar bucuria este: veselia cea după Dumnezeu, care se arată cu cuviință, în cuvânt și faptă, celor cu care ne întâlnim. Deci inima să aibă plânsul, iar fața și cuvântul, veselia cuviincioasă. Și, așa, se pot avea amândouă deodată.⁹⁷⁸

731. *Întrebare: Dacă un prieten îmi cere să mă pun chezaș pentru el, să o fac sau nu?*

Răspuns: Chezașia aduce ispită. De voiești deci să scapi de ispită, nu te pune chezaș, ci spune-i cu îndrăzneală, zicând: „Tu cunoști iubirea pe care o am pentru tine, dar am poruncă de la părinți să nu mă pun chezașie pentru cineva, cunoscând ei slăbiciunea mea și știind de mai înainte, mai bine ca mine, cele ce se vor întâmpla. Deci mă tem să încalc porunca și să păcătuiesc împotriva lui Dumnezeu”. Spune-i acestea și, de se va întrista, nu te îngriji. Iar de poți să scapi prin vreun motiv oarecare, bine este. Căci se poate întâmpla ca acela să nu mai primească a te lua drept chezaș, fie din cinstire pentru tine, fie pentru alt motiv. Și, în acest caz, nu ești tu pricina, și nu va avea motiv să se întristeze. Dar dacă te pomenesti că te-ai pus chezaș fără să-ți dai seama, nu te lăsa într-o și mai mare nepăsare, ci spune gândului: „Ceea ce s-a făcut s-a făcut, dar Domnul mă va izbăvi și mă va acoperi de cele ce vor urma”. Și să nu încetezi să te rogi lui Dumnezeu pentru aceasta, și puternic este El să lucreze după mare mila Lui.

732. *Întrebare: Am un prieten care e în primejdie să-și piardă mântuirea sufletului sau lucrurile. Poruncești să-l ajut?*

Răspuns: De e prietenul tău după Dumnezeu și e în primejdie să-și piardă mântuirea sufletului sau lucrurile, silește-te să-l ajuți după puterea ta, întrucât nu-ți pricinuiеști vătămarea sufletului. Dar dacă-ți vine din aceasta vreo vătămare a sufletului, nu te amesteca, ci lasă lucrul în grija lui Dumnezeu, și roagă-te Lui să-l ajute pe aproapele. Și puternic este El să facă ceea ce este de folos cu acela, cum ar trebui să facem și noi.⁹⁷⁹

⁹⁷⁸ Sfântul Ioan Scărarul a vorbit despre „plânsul de bucurie făcător” (*Scara*, „Cuvântul al VII-lea”, în: *Filocalia*, 9, EIBMO, București, 2013, pp. 197-220). De fapt, pocăința adevărată e unită cu bucuria dezlipirii de păcat. Dar această dezlipire este iubire de oameni, și ea trebuie să se arate în bucuria de altul.

⁹⁷⁹ A te a angaja pentru aproapele cu primejduirea vieții tale va avea ca efect nu numai pierderea lui, ci și a ta. Iubirea ta nu-i va fi în acest caz spre folos și te va pierde și pe tine în așa măsură, încât va slăbi și iubirea ta. E drept că Sfântul Pavel a spus că e în stare să se facă el însuși anatema pentru cei din neamul său (cf. Romani 9, 3). Dar el n-ar fi ajuns la anatema, pentru că nu se primejduia să-și slăbească dragostea de Hristos, fiind întărit în ea în mod desăvârșit tocmai prin aceasta.

733. *Întrebare: Am un prieten de care s-a aflat că este eretic. Să-l îndemn să vină la dreapta credință sau nu?*

Răspuns: Învață-l să cunoască dreapta credință. Dar să nu i te împotrivești, nici nu voi să afli ce gândește, ca să nu intre în tine otrava lui. Iar de va voi peste tot să se folosească și să asculte adevărul credinței în Dumnezeu, du-l la sfinții părinți, care pot să-l folosească, și așa te vei afla ajutându-l după Dumnezeu și rămânând nevătămat. Dar dacă, după a doua și a treia sfătuire, nu primește îndreptarea, ocolește-l, după cuvântul Apostolului (cf. *Tit* 3, 10). Căci nu voiește Dumnezeu să facă cineva ceea ce este peste puterea lui, cum zic Părinții: „De vezi pe careva înecându-se în râu, nu-i da mâna, ca să nu te tragă și pe tine și să mori împreună cu el. Ci dă-i toiagul tău și, de poți să-l scapi prin toiag, e bine. Iar de nu poți, lasă-ți toiagul, ca să nu te pierzi și tu” (*Les Sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, nr. 472, Solesmes, 1970, p. 74).

734. *Întrebare: Careva dintre părinți, ce avea niște prieteni în Domnul și era socotit ca dreptcredincios, s-a aflat ca fiind eretic în cugetare. Atunci, prietenii s-au despărțit de el. După aceea, aflând ei că acela voiește să se despartă de Biserică, s-au gândit să meargă la el și să-i pună metanie, ca nu cumva să facă aceasta din întristare și să li se socotească lor această greșeală a lui. Și, venind, l-au întrebat pe Bătrân despre aceasta.*

Răspuns: Patima e patimă, nu vă arătați că o încuviințați. Deci nu-i puneți metanie ca unii care ați fi greșit față de el, ci ca să nu se despartă de Biserică.

735. *Întrebare: Aceiași l-au întrebat iarăși pe Bătrân: De se va despărți de Biserică și ne vom întâlni apoi cu el, îl vom saluta sau nu?*

Răspuns: Purtați-vă cu el așa cum vă purtați cu toți cei de același fel, punându-l în rând cu ei.

736. *Întrebare: De intră cineva în biserică în timpul Liturghiei și iese înainte de apolis, oare e păcat?*

Răspuns: Lucrul desăvârșit și plăcut lui Dumnezeu este ca cel ce intră în biserică să asculte Scripturile și să rămână la Liturghie până la apolisul de la sfârșit. Nu trebuie să plece înainte de apolis, fără un motiv binecuvântat, căci aceasta înseamnă disprețuirea Liturghiei. Dar când cineva e silit de o trebuință, are iertare. Dar nici atunci nu trebuie să se îndreptățească singur pe sine, ci să ceară iertare de la Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, iartă-mă, că n-am putut păzi porunca!”

737. *Întrebare: Trebuie să vorbească cineva în biserică?*

Răspuns: Nu e de trebuință să vorbească cineva în casa lui Dumnezeu în

timpul Sfintei Liturghii. Ci să se predea rugăciunii și să asculte cu sârguință dumnezeieștile Scripturi, căci ele vorbesc despre mântuirea sufletelor noastre. Iar dacă e nevoie să se vorbească, trebuie să se grăiască scurt, pentru cinstirea și frica ce o cere timpul acesta. Căci, altfel, se va socoti vorbirea ca o faptă de osândit.⁹⁸⁰

738. *Întrebare: Dacă eu nu vreau să vorbesc, dar unii dintre părinți încep o convorbire cu mine, ce să fac ca să nu se smintească de tăcerea mea, socotind că disprețuiesc acest lucru?*

Răspuns: De încep aceștia, răspunde scurt, arătând și prin aceasta lucrul ca vrednic de dispreț.

739. *Întrebare: Gândul îmi spune să nu ies des din casă. Dar uneori sunt multe Liturghii peste săptămână. Oare trebuie să merg la acestea sau e mai bine să mă ocup (cu rugăciunea) în casă?*

Răspuns: Dacă știi că ieșirile te vătămă prin întâlniri, e de folos să nu ieși des din casă, nici pe motiv de a merge la Liturghie, ci numai din timp în timp. Căci liniștea (retragerea) izbăvește de multe rele.

740. *Întrebare: Dar dacă sunt silit să ies pentru vreo trebuință a mea sau a părinților, nu păcătuiesc greu dacă nu merg la Liturghie?*

Răspuns: De te silește o trebuință sau o poruncă a părinților, străduiește-te să faci lucrul acesta cu frica lui Dumnezeu și nu te necăji dacă lipsești de la Liturghie. Ci du-te în casă și adu-ți aminte de păcatele tale. Dar de lipsești din trândăvie sau din nepăsare, îți este mai de folos să mergi la Liturghie, și să nu te împrăștii și să fii cu luare-aminte.

741. *Întrebare: Cum e mai bine: să cobor noaptea la biserică sau să-mi fac privegherea în casa mea?*

Răspuns: Bine este să priveghezi în casa ta, căci în biserică se nasc de multe ori convorbiri.

742. *Întrebare: Dacă vreau să intru într-un martiriu sau într-o biserică, pentru a mă închina la Altar sau Sfintelor Moaște sau ca să mă și împărtășesc, nu fac o greșală?*⁹⁸¹

⁹⁸⁰ A vorbi în timpul Liturghiei înseamnă a te împrăștia în rugăciune. Iar prin rugăciune participării la Liturghie trebuie să fie scufundați, ca o comunitate de persoane neconfundate, în Dumnezeu cel în Treime.

⁹⁸¹ Nota ediției Volos: „Canonul 69 al Sinodului VI Ecumenic oprește pe mirean să intre în Sfântul Altar. Se pare că, aici, sfântul admite mireanului să intre în Altar, ca să se închine Sfintelor Moaște. Dar, mai apoi, părți din Sfintele Moaște au fost așezate în naos. Iar preotul care împărtășește pe mirean în altar păcătuiește. Numai episcopul și

Răspuns: A intra și a te închina nu e o greșeală. Dar trebuie să te împărtășești cu tot poporul.⁹⁸² Însă păzește-te să nu intri în altar, din negrijă, ca să te împărtășești. Dar dacă ești chemat de preot, lasă-te chemat o dată și de două ori și, dacă stăruie, fă ascultare. Căci știe el ce face și, dacă ar fi o greșeală, lui i s-ar socoti. Dar ia seama la tine, ca nu cumva să-ți răsară de aici slava deșartă. Deci intră, socotindu-te nevrednic, căci așa e de fapt.

743. Întrebare: Cineva, voind să se însoțească cu un altul pentru un lucru oarecare, a întrebat pe Bătrân de e bine.

Răspuns: Acest lucru nu e de folos nici sufletului, nici trupului, ci va aduce mai de grabă necazuri și greutate. Și fiindcă sunt fără de minte și nu știu Scriptura, spun un proverb de al lumii: „Ai un însoțitor, când Îl ai pe Domnul”. Deci fă cum voiești, deoarece, ca să nu necăjim pe cineva, nu dăm o poruncă. Probează-te pe tine de rabzi cu plăcere necazul sau nu. Domnul cu voi. Amin.

744. Întrebare: Gândul îmi pune în față puținătatea celor de trebuință și că nu mă pot hrăni cu ele cu casnicii mei, iar de aici mi se naște o întristare. Ce înseamnă aceasta?

Răspuns: Întristarea aceasta este omenească. Dar dacă am avea nădejde în Dumnezeu, s-ar îngriji El de noi, precum voiește. „Aruncă asupra Domnului grija ta” (Psalmii 54, 25) și puternic este El să îngrijească de tine și de ai tăi, scăpându-te de întristare și de necaz. Și spune-I: „Facă-se voia Ta!” (Matei 6, 10), și nu te va lăsa să te întristezi sau să te necăjești. Domnul să te miluiască și să te acopere dreapta Lui. Amin.

745. Întrebare: Avva a cerut unui avocat, iubitor de Hristos și prieten al mănăstirii părinților, să se ocupe de un lucru însemnat și grabnic trebuit. Căci avea obiceiul să împlinească cererile lor cu toată râvna, pentru Dumnezeu. Dar, din lucrarea diavolului, s-a întâmplat ca acela să nu se îngrijească de acest lucru. Și, necăjindu-se, Avva a întrebat pe același Bătrân ce trebuie să-i scrie.

Răspuns: Scrie-i acestea: „Știm că-ți pricinuim necaz și te stingherim cu acest lucru. Dar tu nu te-ai îngrijit de el și, nefăcând nimic, ne-ai necăjit. Spune-ne deci, cu toată libertatea, dacă te îngreunăm, și nu te vom mai îngreuna. Oare fără tine nu poate îndeplini Dumnezeu prin altul această trebuință a noastră? Grăbește-te și ne spune, și Dumnezeu se va îngriji de noi. Și roagă-te pentru noi”.

preotul, care reprezintă pe Arhiereul Hristos care săvârșește jertfa în Altar, se pot împărtăși în Altar”.

⁹⁸² Se afirmă trebuința comuniunii în Hristos cu toți credincioșii. Acesta e scopul jertfei lui Hristos: scoaterea noastră din egoism și realizarea comuniunii cât mai largi. Aceasta înlătură dezordinea din creație.

Acela, auzind acestea, simți în inima lui ca un foc, și își puse toată râvna pentru acel lucru, pentru rugăciunile lor. Și îndată purcese la treabă, și se împlini trebuința lor. Și, venind, puse metanie și ceru iertare. Aceasta e tăria cuvântului care pornește din puterea Sfântului Duh. El le împlinește pe toate în scurt timp. Căci, iată, lucrul s-a făcut și sufletul lui s-a trezit din trândăvie, maica relexor.

746. Întrebare: Un frate a întrebat pe același Bătrân: Cărei pedepse e supus cel ce, disprețuind un lucru, îl strică sau îl pierde?

Răspuns: Unul ca acesta e asemenea celui ce a furat sau s-a folosit rău de un lucru împotriva volii lui Dumnezeu, și e supus aceleiași osânde.

747. Întrebare: Dar cel ce din grabă, nu din dispreț, pierde un lucru fără să vrea e osândit și el?

Răspuns: Trebuie să se ocărăscă pe sine și să ceară iertare de la Dumnezeu, ca unul care a fost fără de grijă.⁹⁸³

748. Întrebare: Când cineva e în dispută cu altul despre un lucru al lui Dumnezeu și nu află dezlegare, până când trebuie să stăruie?

Răspuns: Dacă sfada aduce vătămare sufletului, nu trebuie să stăruie în ea. Dar de nu aduce vătămare, nu trebuie să se descurajeze, nici să se îngrijoreze. Căci, în acest caz, e osândit pentru nepăsare. Pentru că s-a zis: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului fără grijă” (*Ieremia* 48, 10). Dar trebuie să roage pe Dumnezeu să-l ajute să se izbăvească de această sfadă, după cum îi este de folos.

749. Întrebare: Când fac socoteala cu cineva, îmi șoptește gândul să trag un mic prisos spre mine și să-l ciupesc pe acela. Ce să fac?

Răspuns: Silește-te, dimpotrivă, să dai aceuia un mic prisos care nu te îngreunează: de pildă, un obol, ca să scapi de urâta lăcomie. Căci cel ce se silește să dea celui alt un mic prisos se îndepărtează de voința de a lua, cu viclenie, mai mult. Și, de la cele foarte mici, omul înaintează la cele mai mari, așa cum și din patimile mici se nasc patimile mari. Domnul să te înțeleptească întru frica Lui!

⁹⁸³ În aceasta se arată că lucrurile nu sunt de la noi, ci daruri ale lui Dumnezeu și, disprețuindu-le, disprețuim pe Dăruitor. Dar multe dintre ele poartă întipărite în ele și munca semenilor noștri. Deci îi disprețuim și pe ei, și munca lor, atunci când ne purtăm cu ele fără grijă. Avva Dorotei, ucenicul lui Varsanufie și al lui Ioan, a vorbit și el de grija ce trebuie să avem față de lucruri („Cuvântul al II-lea. Despre conștiință”, în: *Filocalia*, 9, EIBMO, București, 2013, p. 587).

750. *Întrebare: Dacă, după ce am făcut socoteala, aflu că, fără voie, l-am ciupit puțin pe celălalt, ce să fac?*

Răspuns: Dacă i-ai luat mult, dă-i înapoi. Dacă, dimpotrivă, puțin, cercetează-ți gândul, ca să vezi dacă ai voit să iei de la el. Și, dacă află că-i așa, dă-i lui și aceasta. Iar dacă n-ai voit să-i iei, nu-i da.⁹⁸⁴ Nu-i da decât dacă e foarte sărac, căci acest puțin îl face simțitor. Și, în acest caz, îi înapoiezi după dreptate.

751. *Întrebare: Oare e păcat a lucra duminica?*

Răspuns: Pentru cei ce lucrează după Dumnezeu, nu e păcat, căci Apostolul a zis: „Lucrând zi și noapte, ca să nu împovărăm pe cineva” (1 Tesaloniceni 2, 9). Dar pentru cei ce o fac din dispreț și lăcomie, și în dorința de câștig urât, e păcat. Totuși bine este ca în ziua Învierii, în Sărbătorile Domnești (Împărătești) și în cele de pomenire a Apostolilor să ne oprim de la lucru și să mergem la biserică, fiindcă aceasta e o tradiție de la Sfinții Apostoli.

752. *Întrebare: Oare e bine să se dea un dar binecuvântat (evloghia) al părinților vreunui om de altă credință sau vreunui sărac?*⁹⁸⁵

Răspuns: Nu șovăi a da un dar binecuvântat săracului, căci e o faptă de milostenie, nici celui de altă credință, fiindcă darul binecuvântat nu se vatămă de către cel de altă credință, ci, mai degrabă, îl binecuvântează pe acela. Și se poate întâmpla ca, prin binecuvântare, care are în sine puterea lui Dumnezeu, să vină și acela la cunoștința adevărului. Căci un oarecare Filimon, cântăreț din flaut, voind să jertfească (idolilor) în locul Sfântului Mucenic Apoloniu, și vrând să nu fie cunoscut de privitori, s-a îmbrăcat în haina aceluia și, prin puterea aceluia, s-a convertit și a devenit mucenic (Festugièrre, „Les Moines d'Orient”, IV/1, în: *Historia monachorum*, XIX, pp. 106-108).⁹⁸⁶

753. *Întrebare: Vita mea este bolnavă. E oprit, oare, a rosti niște descântece asupra ei?*

Răspuns: Descântecul e oprit de Dumnezeu și nu trebuie folosit cu niciun preț, căci călcarea poruncii lui Dumnezeu e spre pieirea sufletului.

⁹⁸⁴ Dacă i-ai ciupit acel puțin cu sila, dă-l înapoi, ca să te vindeci de remușcarea conștiinței. Dacă ai făcut-o fără voie, poți să nu i-l înapoiezi, ca să nu trezești în el bănuiala că l-ai înșelat cu voia și să-i slăbească încrederea în tine.

⁹⁸⁵ În ediția Volos, la notă: „Εὐλογία Παιριγιων se numea ceva primit de la vreun Părinte spre binecuvântare și sfințire; de pildă: ceva de mâncare sau de băut, sau vreo haină.

⁹⁸⁶ Acest Filimon a voit să-l scape pe Apoloniu, dându-se drept acesta și jertfind idolilor în locul lui. Dar dragostea sa pentru Apoloniu și puterea hainei lui, pe care a îmbrăcat-o, l-a convertit la credința creștină.

Folosește pentru vită mai degrabă celelalte mijloace de vindecare, ale doctorilor, căci aceasta nu este păcat, dar toarnă peste ea și agheasmă.⁹⁸⁷

754. *Întrebare: De merge sluga mea bolnavă, fără voia mea, la un descântător, oare mi se socotește ca păcat?*

Răspuns: Nu ți se socotește ție, ci lui. Dar, de afli, ceartă-l, îndemnându-l să nu mai facă acest lucru.

755. *Întrebare: Dacă mersul la vrăjitor e oprit de Dumnezeu, de văd pe cineva mergând la el, sunt oare dator să-i spun să nu meargă?*

Răspuns: De este un prieten al tău în Hristos, ești dator să-i spui: „Frate, îți vatâmi sufletul și mâinii pe Dumnezeu, Care oprește lucrul acesta”. Și, de nu va primi sfatul tău, el va vedea. Dar dacă e altcineva, nu te privește, afară de cazul că te întreabă el despre aceasta. Atunci, ești dator să-i spui adevărul. Fiindcă, de nu i-l spui, te osândești. Căci Saul, vrând să meargă la un vorbitor din pântece (ventriloc), l-a întrebat pe Ionatan, fiul său, și acesta nu i-a îngăduit să meargă și a fost osândit de el. Dacă deci cineva e sub stăpânirea ta, ești dator să-l sfătuiești și să-l cerți când încalcă sfatul.

756. *Întrebare: De cumpără sau vinde cineva vreun lucru, nu e păcat să se învoiască cu un preț prea mare sau prea mic?*

Răspuns: Când nu se întâmplă fără voie, ci cu voia, nu e păcat să se dea și să se ia un preț potrivit învoielii. Dar când cineva știe că a luat mai mult (fără voie), e dator să înapoieze de la sine. Prin aceasta săvârșește un lucru bun și o face spre mulțumirea celui alt. Dar când cineva se învoiește cu unul care e sub stăpânirea sa, trebuie să se gândească dacă nu cumva acela se învoiește cu el tocmai pentru că se află sub puterea sa. Căci, altfel, săvârșește un păcat. El trebuie să-l asigure pe acela: „Frate, nu mă supăr dacă nu faci așa cum zic eu, dar nici nu-ți dau mai mult. Deci fă cum îți place și cum voiești”.

757. *Întrebare: E bine cum învățați, ca omul să se învinovățească în toate pe sine. Dar dacă sunt învinovățit de cineva ca unul ce aș fi greșit împotriva lui, iar eu nu mă știu să fi greșit, ce să fac? Căci, dacă voiesc să mă osândesc pe mine însumi, mă aflu întărindu-l în supărarea sa împotriva mea, ca și când ar fi*

⁹⁸⁷ Descântecul, vraja, fermecătoria constă în a vedea în puterile naturii sau ale omului puteri dumnezeiești, sau mai degrabă diavolești. Iar invocarea lor e mai degrabă poruncă și sugestie, decât rugăciune. Ele sunt o idolatrie practică și, de aceea, sunt contrare credinței în Dumnezeu, Cel mai presus de natură. Dar a ne folosi de puterile naturii, ca puteri puse de Dumnezeu în ea, pe baza cunoașterii lor, cum fac medicii, nu e păcat. Dar e bine de chemat și ajutorul lui Dumnezeu, care se adaugă la puterile naturii.

adevărată greșeala mea împotriva lui. Iar dacă, dimpotrivă, voiesc să mă apăr, spunându-i că lucrul nu stă așa, mă aflu îndreptățindu-mă pe mine. Și, atunci, cum mai iau asupra mea defăimarea? Luminează-mă, părinte sfinte, ce trebuie să fac.

Răspuns: Întâi, ocărăște-te pe tine în inima ta și pune-i metanie aceluia, zicând: „Iartă-mă, pentru Domnul!” Apoi, cu smerenie, nu ca și când ai voi să te îndreptățești, ci ca să-l tămăduiești pe acela și să îndepărtezi de la el bănuiala asupra ta, spune-i: „Părinte, nu mă știu pe mine să fi voit să te supăr în ceva sau să fi greșit împotriva ta. Deci, nu mai fi supărat pe mine!” Iar dacă nu se încredințează nici așa, spune-i: „Am greșit, iartă-mă!”⁹⁸⁸

758. Întrebare: *Dar de greșesc împotriva lui și el, auzind, se supără, oare e bine să ascund adevărul, ca să vindec supărarea lui? Sau să-i mărturisesc greșeala și să-i cer iertare?*

Răspuns: De afli în mod sigur și știi că lucrul va veni la cercetare și se va da pe față, spune-i adevărul și cere-i iertare. Căci, de minți mai departe, îl înfurii și mai tare. Dar, de n-a aflat și nici nu se va cerceta acest lucru, nu e rău să taci și să nu dai loc supărării. Căci Samuel prorocul, când a fost trimis să ungă pe David rege, s-a pregătit prin jertfă adusă lui Dumnezeu, temându-se să nu afle Saul aceasta. Și i-a spus Dumnezeu: „Ia cu tine o junincă din cireadă” și, de te va întreba Saul: Ce ai venit să faci?, spune-i: „Am venit să aduc jertfă Domnului” (1 Regi 16, 2-5). Și așa, ascunzând regelui un lucru care l-ar fi dus la mânie, i l-a spus numai pe celălalt. Deci ascunde și tu lucrul care supără și, cu vremea, va trece.

759. Întrebare: *Dacă e vădit că n-am greșit eu cuiva, dar mi s-a greșit de către cineva, cum pot să mă învinovățesc pe mine însumi? De pildă, călătorind undeva, mă întâmpină cineva pe care nu l-am cunoscut niciodată și, fără să spună nimic, mă lovește fără motiv. Cum pot să mă învinovățesc pe mine însumi de aceasta?*

Răspuns: Poți să-ți spui: „Am greșit pornind pe acest drum. Căci, de n-aș fi pornit pe el, nu m-aș fi întâlnit cu acest om și nu m-ar fi lovit”. Vezi că poți să ieși, și în acest caz, vina asupra ta?

760. Întrebare: *Dacă nu-mi văd limpede păcatul și nu mi se pare drept să mă învinovățesc pe mine însumi, ce să fac?*

Răspuns: Spune: „Că am păcătuit e neîndoielnic. Dar păcatul meu s-a

⁹⁸⁸ Mai ușor înmoi inima cuiva față de tine, recunoscându-te vinovat, chiar dacă nu ești. Iar tu vei spori, făcând aceasta fără să te știi vinovat. Apoi, vei adăuga la aceasta buna conștiință și mulțumirea de a-l vedea pe acela cu inima înmuiată. Bunătatea biruiește până la urmă răutatea, sau comuniunea, răceala singurătății egoiste.

ascuns acum de la mine”.⁹⁸⁹ Aceasta este o învinovățire de sine.

761. *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos venea regulat în mănăstirea părinților. Dar, odată, a întârziat să vină. Și Avva întrebându-l în glumă: „Ai mai cunoscut drumul?”, el a răspuns: „Avvo, dacă v-ați fi rugat pentru mine, n-aș fi întârziat. Dar, vă rog, spuneți aceasta Bătrânului”. Și, auzind Bătrânul, îi răspunse.*

Răspuns: Ne-ai vădit pe noi dormind și neputând face nimic. Dar nici tu nu te-ai arătat mai sânguitor, ca să vii și să ne trezești din somn,⁹⁹⁰ măcar că o puteai ști aceasta de la ucenicii Domnului. Căci, atunci când erau învăluiți de furtună, au venit la El și L-au trezit, zicând: „Învățătorule, mântuiește-ne, că pierim” (Matei 8, 25; Luca 8, 24). Și, trezit fiind, i-a mântuit pe ei.

762. *Întrebare: Citind acela acestea, i-a scris iarăși aceleași. Și Bătrânul i-a răspuns.*

Răspuns: Iartă-mă, căci în dispută nu e smerenie.⁹⁹¹

Și, auzind acela, a fost străpuns de cuvânt și a plecat folosit.

763. *Întrebare: Un iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Dumnezeu a făcut pe om liber. Dar altă dată zice: „Fără de Mine nu poți face nimic” (Ioan 15, 5). Cum se împacă libertatea cu neputința de a face ceva fără Dumnezeu?*

Răspuns: Dumnezeu a făcut pe om liber, ca să poată înclina spre bine. Dar, înclinând spre bine prin voie liberă, nu e în stare să-l împlinească fără ajutorul lui Dumnezeu. Căci s-a scris: „Nu este nici de la cel ce voiește, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu care miluiește” (Romani 9, 16). Dacă deci își apleacă omul inima spre bine și cheamă pe Dumnezeu în ajutor, Dumnezeu, luând aminte la dorința lui cea bună, dăruiește putere lucrării lui. Și așa se întâlnesc cele două: libertatea omului și puterea lui Dumnezeu. Căci binele vine de la Dumnezeu, dar se împlinește de către sfinții Lui. Și astfel Se slăvește Dumnezeu în toți și El îi slăvește pe ei.⁹⁹²

⁹⁸⁹ Memoria nu reține toate faptele și gândurile mele. Dar ele se întipăresc în felul meu de a fi și de a mă purta. Și, câteodată, revin în amintire dintr-un „inconștient” pe care-l port cu mine.

⁹⁹⁰ N-ai venit să ne trezești prin rugăciunile tale din vremea când erai pe drum.

⁹⁹¹ Cel ce răspunde la învățătura primită dovedește că se ține mai deștept, deci nu are smerenie. Dar și cel ce-și repetă învățătura dovedește că vrea să impună celuiilalt sfatul cu sila.

⁹⁹² Este cu neputință, practic, a se separa între contribuția omului și a lui Dumnezeu în binele care se săvârșește. Sinergia se arată ca un tot divino-uman. Nu se poate spune care începe mai întâi și care dă mai mult. Întreaga faptă bună e și a

764. *Întrebare: Am rudenii⁹⁹³ în plan lumes: unele de rang înalt și sunt aici, altele, de stare modestă, și locuiesc departe. Și se întâmplă că cele din urmă vin la noi. De mă întreabă deci cineva cine sunt, să le spun adevărul sau să tac? Fiindcă, dacă spun adevărul, aceasta supără rudenii de aici și le face să se înroșească de rușine.*

Răspuns: Nu trebuie să faci public lucrul acesta, dacă nu e nevoie, mai ales dacă aceasta stârnește supărarea celor de aici. Chiar dacă ești întrebat, trebuie să răspunzi cu înțelepciune, ca să nu dai lucrul pe față. Dar dacă din aceasta nu se supără și nu se necăjește nimeni și ești întrebat, nu trebuie să ascunzi adevărul. Căci, altfel, te arăți stăpânit de slava deșartă. Doar toți suntem făpturile lui Dumnezeu și nimeni nu e de neam mai strălucit ca altul, decât cel ce face voia lui Dumnezeu. Numai slava deșartă aduce deosebire între oameni. Dar trebuie ferită conștiința celorlalți, pentru slăbiciunea gândului lor, când nu e nicio nevoie să faci cunoscut public un lucru.

765. *Întrebare: Am o slugă atinsă de o boală molipsitoare (lepră). Oare trebuie să o țin în casă sau nu?*

Răspuns: Nu trebuie să o ții în casa ta, căci nu suportă toți să fie împreună cu el. Dacă ar suporta, ar fi un lucru binecredincios. Deci nu trebuie să necăjești pentru el pe alții, ci predă-l în casa de săraci a celor atinși de astfel de boală și dă-i hrana și îmbrăcămintea trebuincioase și așternutul, ca să nu fie împovărată de nimic acea casă.

766. *Întrebare: Dar dacă, primind cele trebuitoare lui, precum ai poruncit, voiește să ia și partea lui din cele ce se aduc din afară de către unii sau de către mine, îi voi îngădui să ia sau nu?*

Răspuns: Nici nu-l îndemna, căci e o împovărare pentru ceilalți, nici nu-l împiedica, ca să nu cârtească sau să hulească, ci să facă el ce voiește. Iar dacă darul e de la tine, când are dorința să-l ia, dă-i-l.

omului, și a lui Dumnezeu. Se spune aici că omul dă înclinarea spre bine, iar Dumnezeu dă puterea împlinirii lui. Dar, de fapt, și înclinarea omului e produsă tot de Dumnezeu, însă nu fără contribuția omului. Căci libertatea omului ar putea înclina și spre rău, cu tot ajutorul lui Dumnezeu. Iar puterea cu care se face binele nu e numai a lui Dumnezeu, ci și a omului. Chiar în puterea omului e și puterea lui Dumnezeu, și în folosirea puterii lui Dumnezeu e și efortul omului. Binele făcut prin om e produsul omului întipărit de Dumnezeu, sau al omului îndumnezeit, și al lui Dumnezeu coborât la nivelul omului, umanizat, trăind efortul omului. Puterea lui Dumnezeu se slăvește de efortul omului, puterea omului se slăvește prin întărirea ei de puterea lui Dumnezeu.

⁹⁹³ Rudenii de sânge, nu spirituale.

767. *Întrebare: Tatăl meu după trup îmi vorbește mereu despre lucruri materiale care nu aduc niciun folos sufletului și sunt necăjit că trebuie să-l ascult. Dar nici nu vreau să-l fac să tacă. Ce să fac?*

Răspuns: Bine este, dacă poți, să-ți muți mintea de la cele spuse de el fie la rugăciune, fie la pomenirea cuvintelor lui Dumnezeu și la învățătura Părinților. În acest caz, lasă-l să vorbească ceea ce vrea. Dar, de nu poți, silește-te cu blândețe să-l oprești de la o astfel de vorbire și să-l îndemni să o mute la alta mai de folos, ca nu cumva, întârziind în ea, să se afle în ea o cursă a vrăjmașului. Căci acela poate întinde cursa lui în chip nevăzut și printr-un cuvânt, numai să afle pe cineva care-l ascultă cu plăcere.

768. *Întrebare: Când, în vreme ce culegem strugurii, vin unii să smulgă frunzele, nu e necuvenit să-i oprim să se atingă de struguri? Iar dacă îi bănuiesc că au furat struguri, nu trebuie să-i pipăi? Și, de află la ei struguri, pot să-i iau, ca să nu facă și alții la fel? Căci gândul meu are îndoieli în privința acestora.*

Răspuns: Nu e necuvenit să nu le îngădui să se atingă de struguri. Iar de bănuiești pe vreunul că are struguri ascunși, dar nu ești sigur, nu-l pipăi cu orice preț, ca nu cumva, negăsind la el struguri, să te faci de rușine. Deci, de știi că are și-l ierți, bine este, iar de nu știi, lasă-l, fără să-l cerți.

769. *Întrebare: Când am făcut o nedreptate și vreau să o repar, mi se trufește gândul că fac un bine. Ce trebuie să-i spun?*

Răspuns: Spune-i: „Cel ce face nedreptate se pedepsește, iar cel ce repară nedreptatea scapă de pedeapsă și are laudă”. Căci altceva este a face bine și altceva, a face nedreptate. Facerea de bine slujește lui Dumnezeu și pricinuieste odihna veșnică,⁹⁹⁴ iar nedreptatea îl mânie și pricinuieste pedeapsa veșnică. Aceasta este ceea ce a spus David: „Abate-te de la rău și fă binele” (*Psalmlui 55*, 13). Dar fără Dumnezeu nu putem face vreun bine,⁹⁹⁵ căci a spus: „Fără Mine nu puteți face nimic” (*Ioan* 15, 5). Iar Apostolul zice: „Ce ai ce n-ai luat? Iar de-ai luat, ce te lauzi ca și când n-ai luat?” (*1 Corinteni* 4, 7). Dacă deci nici în lucrarea binelui nu trebuie să ne trufim cu cugetul, cu atât mai puțin când ne abatem de la rău. Căci e mare nebunie a socoti drept laudă faptul de a nu păcătui. Ia deci seama la tine, frate, ca nu cumva să te amăgească viclenii draci, pe care fie ca Domnul să-i facă fără putere prin rugăciunile sfinților Lui. Amin.

⁹⁹⁴ Binele făcut îți trezește mulțumire ori de câte ori de gândești la el, deci în veci, a spus Sfântul Grigorie de Nyssa.

⁹⁹⁵ De aceea nu ne putem mândri pentru niciun bine făcut. Chiar dacă nu ne dăm seama că Dumnezeu ne-a dat puterea să-l facem, e bine să știm aceasta, ca să nu ne mândrim. Căci mândria, oricât de mică, va crește și ne va aduce multe rele nouă, dar și altora.

770. *Întrebare: Sunt bolnav și doctorul mi-a cerut să fac baie. Oare nu e păcat? Și trebuie, oare, să mă arăt doctorului?*

Răspuns: Nu s-a interzis cu totul mirenilor să facă baie, atunci când trebuința o cere. Deci dacă cineva e bolnav și are nevoie de baie, nu e păcat să facă. Iar dacă cineva e sănătos, baia îi aduce refacere, odihnă, dar și moleșeala trupului. Deci păzește cele cu care suntem datori, adică inima și limba, ca să nu judece și să nu disprețuiască pe cineva, fiindcă baia nu aduce osândă mireanului.

Cât despre arătarea la doctor, celui mai desăvârșit îi e propriu să lase totul pe seama lui Dumnezeu, chiar dacă lucrul acesta îi este cu greutate. Iar cel mai slab să se arate doctorului, căci aceasta nu-i păcat, ci e și o faptă de smerenie, fiindcă, fiind mai slab, a avut nevoie să se arate doctorului. Dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu poate face nimic nici doctorul, ci Dumnezeu e Cel ce dă sănătate celui ce suferă, când voiește.⁹⁹⁶

771. *Întrebare: Unii sunt mânați de diavolul împotriva mea fiindcă sunt evlavios, nu merg des la piață, nici nu mă ocup cu fel de fel de treburi. Și când, din vreme în vreme, trebuința îmi cere să mă duc la baie, mă rușinez, dar mă tem și să nu-i smintesc pe cei porniți împotriva mea că ocolesc baia din evlavie. Oare ce înseamnă aceasta, părinte?*

Răspuns: Aceasta e slavă deșartă. Doar tu ești mirean, și, precum am spus, mireanul nu e oprit de la baie, când trebuința o cere. Iar dacă satana îi mână pe unii să creadă că ești proroc, ca să amăgească cugetul tău să se trufească, și din partea ta întărești această minciună despre tine, de aceasta trebuie să te rușinezi. Dar și de faptele care încalcă porunca lui Dumnezeu, ca desfrâul, iubirea de arginți și cele asemenea, fiindcă acestea smintesc cu adevărat. Și de acestea va da omul socoteală nu numai pentru sine, ci și pentru vătămarea aproapelui. Căci păcat și cu adevărat pricină de sminteală este baia unită cu moleșeala, nu cea din trebuință. Cea care nu e pentru moleșeală, ci din trebuință, nu are în ea sminteală. Iar cel ce se smintește se face vinovat prin sine însuși. Și rușinarea de aceasta e din slava deșartă, care vine de la diavolul.

772. *Întrebare: Ai spus, părinte, că sminteală pricinuieste cu adevărat cel ce încalcă porunca lui Dumnezeu, și el e supus și judecății pentru vătămarea*

⁹⁹⁶ Părerea că bolnavul se poate arăta doctorului, dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu-i poate aduce sănătate nici doctorul, se încadrează în învățătura despre sinergie: în toate trebuie să facă omul tot ce poate, dar în toate conlucrează și Dumnezeu, dacă-L rugăm, fără să știm ce dă omul și ce dă Dumnezeu. Efortul omului, priceperea lui se umplu de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu, Care a creat natura, o poate împlini printr-o putere în plus.

aproapelui. Atunci, de ce a spus Apostolul celui ce mânca din cărnuri jertfite idolilor: Poți să mănânci, căci nu e nimic în lume jertfit idolilor? Dar, dacă fratele tău nu se zidește din aceasta, nu-l pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos (cf. 1 Corinteni 8, 4 și 11). Iată că-l face vinovat pe om de vătămarea altuia printr-o mâncare neoprită de o poruncă a lui Dumnezeu, dar iartă pe celălalt, din pricina slăbiciunii lui.

Răspuns: Mai întâi, frate, Apostolul a poruncit și a cerut ca nimeni să nu-i mai găsească pricină, ci fiecare să se supună poruncii lui ca legii lui Dumnezeu (cf. 1 Corinteni 9, 21). De altfel, eu spun ce gândesc. În acest caz, sunt două lucruri deosebite: împrejurarea și fapta. Prima era slujirea adusă idolului, ca mijloc prin care se slujea dracilor; a doua era carnea adusă ca jertfă dracilor și care celui slab i se părea cu adevărat că era carne jertfită idolilor. Acesta, văzând pe un credincios mâncând din aceste cărnuri, se simțea și el îndemnat să mănânce din cărnurile ce păreau că sunt jertfite idolilor și prin aceasta își întina conștiința. Dar credinciosul nu le socotea cărnuri jertfite idolilor, ci mâncare sfântă, creată de Dumnezeu, și el mânca cu conștiința curată și nu făcea un rău. Dar fiindcă fratele era mai slab în credință și socotea că aceasta era carne jertfită idolilor, Apostolul mustră pe credinciosul care mânca o mâncare nefolositoare, ce aducea vătămare aproapelui, fapt străin de iubirea cea după Hristos. Căci, mâncând, nu împlinea o poruncă a lui Hristos, și, nemâncând, nu încălca o poruncă. Și cere să aleagă mai degrabă zidirea aproapelui, decât mâncarea.

Dar în privința băii, a face baie nu e prin sine ceva necuvenit, nici oprit. Și cel ce se smintește își ia singur osânda pentru sminteala sa. Deci a se rușina un mirean a face baie, mai ales când o cere trebuința, din pricina clevetirii oamenilor, înseamnă slavă deșartă și aceasta aduce vătămare omului. Tu deci, când nevoia o cere, fă baie cu frica lui Dumnezeu, și nu cu moleșeală, fiindcă aceasta e contrar fricii de Dumnezeu și aduce vătămare sufletului.

773. Întrebare: În orice hrană se cuprinde o oarecare dulceață. Nu pricinuiește, oare, prin aceasta o vătămare celui ce se împărtășește de ea?

Răspuns: Cel ce a pus în orice mâncare o astfel de dulceață este Stăpânul Dumnezeu. Deci ea nu este spre vătămare celui ce se împărtășește de ea cu mulțumire. Dar trebuie să se păzească de împătimire,⁹⁹⁷ căci aceasta aduce vătămare sufletului.

774. Întrebare: Nu se cuvine, oare, să se facă orice lucru cu toată curăția? De pildă, cele ce țin de gospodărie sau altele?

⁹⁹⁷ Vedem în toate aceste sfaturi o remarcabilă îngăduință și înțelegere din partea celor doi Bătrâni. Accentul nu se pune pe cele din afară, ci pe lăuntrul omului, care trebuie păzit curat.

Răspuns: Nu e necuvenit să fie orice lucru curat și cu bună înfățișare în folosirea lui, căci Domnul se bucură de toată curăția. Dar nu trebuie făcut din aceasta o patimă. Deci, când te vezi împătîmindu-te de un lucru, adu-ți aminte de sfârșitul lui, cum se strică, și vei lua odihnă (din partea împătîmirii). Căci nimic nu rămâne la aceeași înfățișare, ci toate sunt stricăcioase și pieritoare.⁹⁹⁸

775. *Întrebare:* Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân, zicând: De mă cheamă vreun iudeu sau vreun necreștin la o sărbătoare a lui, la ospăț, sau îmi trimite anumite daruri, să primesc sau nu?

Răspuns: Nu primi, căci e contrar canoanelor Sfintei Biserici, deci nu trebuie să primești.⁹⁹⁹

776. *Întrebare:* Dar dacă e un om mare și prieten al meu, și se supără dacă nu primesc, ce să-i spun?

Răspuns: Spune-i: „Iubirea ta știe că toate cele poruncite de Dumnezeu trebuie să le păzească cei ce se tem de El. Și te poți încredința de aceasta din cele pe care le faci tu însuși, căci nu vei suferi niciodată să încalci porunca tradiției tale de dragul meu. Socotesc că aceasta nu te va face să nu vezi iubirea mea. Căci avem și noi tradiția noastră de la Dumnezeu și de la învățătorii noștri, ca să nu primim ceva de la cei de alte credințe la sărbătorile lor. Dar prin aceasta nu slăbesc iubirea mea față de tine”.

777. *Întrebare:* Sunt unii negustori necreștini, care-și vând mărfurile în sărbătorile lor. Oare e oprit a cumpăra de la ei cele de trebuință?

Răspuns: Nu e oprit, căci, după Apostol, se poate cumpăra fără deosebire tot ce se găsește în măcelărie (cf. 1 Corinteni 10, 25), când e de trebuință.

778 a. *Întrebare:* Un mirean iubitor de Hristos, profesor în științele lumii, avea un fiu greu bolnav. Și a întrebat pe același Bătrân Ioan dacă va trăi sau va muri. Și i-a răspuns că va trăi. Și a trăit, precum a spus Bătrânul. Dar, după o vreme, un alt fiu al lui s-a îmbolnăvit greu. Și iarăși venind, a întrebat despre el.

Și Bătrânul i-a răspuns:

Noi ne rugăm, dar ține de voia lui Dumnezeu să-și facă milă cu el. Tu taie voia ta și mulțumește Lui în toate (cf. 1 Tesaloniceni 5, 18).

778. b. *Auzind acestea și nepricepând înțelesul cuvântului și al răspunsului, a crezut că fiul lui va trăi. Și întorcându-se la fiul său, acesta,*

⁹⁹⁸ Numai sufletul e nepieritor. El se înfrumusețează mereu în cei buni. Toate sunt relative, numai sufletul are o valoare veșnică.

⁹⁹⁹ Împiedică aceasta canonul 70 apostolic și canoanele 37 și 38 ale Sinodului din Laodiceea.

deschizându-și ochii, a văzut pe sfinții Bătrâni stând de față și zise tatălui său: „Vezi pe sfinți stând aproape de noi?” Iar tatăl răspunzând că nu vede pe nimeni, fiul îi zise: „Iată cum stau și-mi zic: Pentru ce vine și pleacă tatăl tău, stingherindu-ne cu cererea ca să trăiești? Iată, noi ne rugăm pentru tine, și Dumnezeu a spus: «I-a sosit timpul să iasă din trup». Apoi îi spuse iarăși tatălui său: „Iată, tată, m-au smuls de la un sarazin care mă trăgea cu el și m-au dus la un loc foarte luminos și negrit și acolo am văzut copii nevinovați, care-mi spuneau: «Pentru cererea tatălui tău, ne-am rugat lui Dumnezeu ca să fii adus în locul acesta». Și ei săvârșesc acolo Liturghia (Sinaxa) și se împărtășesc”.¹⁰⁰⁰ Și, după ce a spus copilul aceste cuvinte, a început să zică rugăciunea cea mare: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri...” și „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh”, și așa și-a dat duhul. Și tatăl s-a mângâiat foarte, încredințat fiind despre mântuirea sufletului lui. Și venind, a vestit acestea Bătrânului și l-a rugat să-i arate pentru ce nu i-a spus deschis despre moartea fiului său, așa cum i-a spus despre viața celui alt.

Și, răspunzându-i, Bătrânul a zis:

Ți-am spus să tai voia ta pentru Dumnezeu, arătându-ți prin aceasta moartea lui. De ce nu ți-am spus aceasta limpede? Înțelege lucrul acesta din viața ta. Iată, ești profesor în științele lumii și ai ucenici. Dacă dictezi vreunui dintre ei o scrisoare, nu va scrie ucenicul ce voiești tu, ci, lăsând acestea, va scrie ce voiește el? Fără îndoială, va scrie cele pe care le spui tu, nu cele pe care le voiește el. Așa și sfinții: ei nu grăiesc de la ei, ci Dumnezeu e Cel ce grăiește în ei, uneori mai umbrit, alteori mai limpede. Și, ca să te încredințezi că așa este, Însuși Domnul a spus ucenicilor Săi: „Nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăiește în voi” (Matei 10, 20). Deci, ei grăiesc cum voiește El, nu cum voiesc ei.

778 c. Auzind acestea acela și încredințându-se că așa este, a zis: Dar cum aflăm la sfinții Părinți din vechime că toate cererile lor au fost împlinite?

Și i-a răspuns Bătrânul:

¹⁰⁰⁰ Tatăl se roagă sfântului Bătrân ca să trăiască fiul său. Sfinții Bătrâni se roagă lui Dumnezeu, dar Dumnezeu vrea altfel. Atunci, Bătrânii îl smulg de la un saracin, reprezentând pe diavol, și-l duc la niște copii nevinovați, care săvârșesc Liturghia. Aceștia spun că rugăciunea tatălui a sosit până la ei, prin rugăciunea sfinților Bătrâni, care l-au rugat pe Dumnezeu să-l aducă pe copil la ei, ca pe unul ce e nevinovat ca și ei, ca să săvârșească împreună cu ei Sfânta Liturghie și să se împărtășească de Hristos. Rugăciunile tuturor, de pe pământ și din cer, se împletesc într-o rugăciune comună, dorința unora fiind îndreptată și înălțată de dorința altora. Rugăciunea niciunuia nu rămâne ca o rază singuratică îndreptată spre Dumnezeu, ci se unește cu rugăciunile altora, pentru un suflet pe care toți îl iubesc. În nimic nu se unesc cei vii și sfinții plecați dintre noi mai mult ca în rugăciune; aceasta vrea Dumnezeu, când oamenii se îndreaptă cu gândul spre El. Prin aceasta se restabilește ordinea în creație.

N-au fost împlinite toate, dar le-au scris pe cele care le-au fost împlinite. Să te încredințeze despre aceasta cuvântul, care zice: „s-a apropiat de El un om (...), zicând: (...) fiul meu este lunatic (chinuit rău de demon) (...). Și l-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece” (*Matei 17, 14-16*). Dacă Apostolii n-au primit împlinirea acestei cereri, cum putem spune că sfinții primesc împlinirea tuturor cererilor? Căci înșiși Apostolii s-au mirat și l-au întrebat, zicând: „Stăpâne, cum de noi n-am putut să-l vindecăm?” Și le-a zis: „Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post” (*Matei 17, 19 și 21; Marcu 9, 28-29*).

778 d. Și l-a întrebat iarăși: Și de ce nu primesc sfinții împlinirea tuturor cererilor?

Și i-a răspuns Bătrânul:

Dumnezeu toate le face spre folosul oamenilor, căci El știe mai bine ce le este de folos și de trebuință. Și pentru că oamenii nu știu ce le e de folos, le-a poruncit să nu spună vorbe multe în rugăciune, cerând altele decât cele care trebuie, și a zis: „Că știe Tatăl vostru Cel ceresc de cele ce aveți trebuință mai înainte de a cere voi de la El” (*Matei 6, 8*). Precum te apără Dumnezeu pe tine, așa îi apără și pe Sfinții Lui. Pe tine te apără ca să nu te trufești, dobândind în chip deschis cele pe care le-ai cerut. Iar pe sfinți, ca să nu se înalțe cu închipuirea pentru descoperirile spuse prin ei. Căci nu sunt mai mari ca Apostolul Pavel, care zice: „Pentru ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a un ghimpe în trup, un înger al satanei, ca să mă bată peste obraz” (*2 Corinteni 12, 7*). Du-te, ia seama la tine, și ne vom ruga lui Dumnezeu să-ți dea o inimă tare și o credință neclintită. Nu te sminti deci de sfinți, căci nu se înșală Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, Care grăiește. Cu ei se împlinește cuvântul: „Duhul Tău cel bun mă va călăuzi la pământul dreptății” (*Psalmi 142, 10*).

Și, auzind acestea, s-a încredințat în Domnul și a plecat bucurându-se și binecuvântând pe Dumnezeu, Cel ce slăvește pe sfinții Lui.¹⁰⁰¹

¹⁰⁰¹ Nu numai oamenii Îl slăvesc pe Dumnezeu, ci și Dumnezeu slăvește pe sfinții Săi. Propriu-zis, toată slava vine de la Dumnezeu. Oamenii o recunosc, și aceasta se întâmplă numai atunci când înțeleg mărimea iubitoare a faptelor Lui pentru noi, mărime simțită în noi. Însă atunci ne deschidem noi înșine slavei Lui și așa l-o cunoaștem. Tot cultul, în special cel ortodox, este doxologic, este o laudă a slavei lui Dumnezeu trăită de noi. Toate rugăciunile le sfârșim cu „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh”. În aceasta nu e o cunoaștere rece, rațională, analogică a lui Dumnezeu, ci vibrantă, simțită, trăită. Simțim pătrunsă în noi mărirea tainică, negrăită, infinită a lui Dumnezeu. Îl trăim ca Persoană iubitoare, căci nu poți lauda o natură inconștientă de procesele ei involutare. Îl trăim în prezența Lui voită, cu credință, cu frică, cu dragoste. (Despre o cunoaștere doxologică a lui Dumnezeu, deosebită de cea rațională, rece, vorbesc azi mult teologii protestanți germani: Ed. Schlinck, W. Pannenberg.)

779. *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Un câine a mușcat pe sluga mea. Spune-mi, va muri sau nu? Căci spun unii că cel mușcat de un câine va muri în vreme de patruzeci de zile.*

Răspuns: Nu are nimic rău. Nu te teme, dar cugetă la ce s-a scris: Nu va cădea nicio vrabie în cursă fără voia Tatălui vostru Cel din ceruri (cf. *Matei* 10, 29).

780. *Întrebare: Auzind acela acestea, a socotit că sluga sa nu va muri, dar peste două zile a murit. Iar stăpânul lui, având credință mare în Bătrân și știind că el nu minte, s-a mirat și nu era convins că a murit. Și, venind, l-a întrebat despre acela, zicând: Fiindcă sunt în îndoială dacă a murit sluga mea sau nu, ce spui, părinte?*

Răspuns: A murit.

781. *Întrebare: Și cum a murit, odată ce ai spus că nu are nimic rău?*

Răspuns: Fiindcă bănuiai că va muri numaidecât din mușcătura câinelui, ți-am spus că nu va fi așa. De aceea, ți-am spus că nu are nimic rău. Căci moartea cea de la Dumnezeu nu are în ea niciun rău. Iar ca să-ți vestesc că va muri de moartea cea de la Dumnezeu, am adăugat că nu poate muri cineva fără hotărârea lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi mușcat de zeci de mii de șerpi veninoși.¹⁰⁰²

782. *Întrebare: Și de ce ne-ai dat un răspuns atât de neclar?*

Răspuns: Nu te mira că nu ți-am spus limpede aceasta. Căci nu trebuie să vorbim totdeauna limpede despre acestea, fiindcă ele vatămă pe cel ce le spune și nu-l folosesc. Nu-ți amintești că și Mântuitorul, vrând să-și arate firea omenească, S-a folosit de cuvinte smerite, zicând: „Unde l-ați pus?” (*Ioan* 11, 34), și: „Câte pâini aveți?” (*Marcu* 6, 38), și: „Cine s-a atins de Mine?” (*Marcu* 5, 30). Prin aceasta, El a învățat pe sfinți să nu se folosească totdeauna de cuvinte mari. De aceea au răspuns și ei după folosul propriu.¹⁰⁰³ Iar dacă unii se smintesc, să audă pe Pavel, care zice: Noi „suntem lui Dumnezeu buna mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier: unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață” (2 *Corinteni* 2, 15). Deci, pentru cei credincioși se vorbește așa, ca să înțeleagă și să se folosească, iar pentru cei necredincioși, ca să ne disprețuiască și să tragem din aceasta un folos.¹⁰⁰⁴

¹⁰⁰² Mușcătura însăși se produce prin îngăduința lui Dumnezeu.

¹⁰⁰³ Dacă și-ar arăta totdeauna prin cuvinte limpezi cunoașterea viitorului, ar fi ispititori poate să se mândrească, deci nu le-ar fi spre folos.

¹⁰⁰⁴ Sfinții se vor folosi, dacă cei necredincioși vor trage din spusa lor nesigură

783. *Întrebare: Se întâmplă adeseori că acest Bătrân Ioan, din smerenie, trimitea întrebarea unora la marele Bătrân, Avva Varsanufie, mai ales când avea să urmeze vreun lucru mare și minunat. Și niciodată întrebarea trimisă aceluia nu rămânea fără răspuns.*

De aceea, un mirean iubitor de Hristos i-a spus odată acestui Bătrân Ioan: „De ce îți bați joc de noi, părinte Ioan, odată ce, având aceeași putere a Duhului, ne trimiți la sfântul și marele Bătrân, părintele Varsanufie?”

Răspuns: Eu nu sunt nimic. Și, chiar dacă aș fi ceva, nu mi-aș bate joc de voi. Mi-aș fi bătut joc, dacă v-aș fi trimis și n-ați fi avut un rezultat. Dar vă este de folos ca să se roage doi pentru voi,¹⁰⁰⁵ căci doi sunt mai mult ca unul. Dar și Domnul Însuși Se arată făcând aceasta, căci zice: „Tatăl Meu este mai mare decât Mine” (Ioan 14, 28), deși putea face și singur faptele Tatălui. Dar spunând că „tot ce vede Fiul pe Tatăl făcând, face și El asemenea” (Ioan 5, 19), nu o dată, ci de multe ori, trimite pe ucenici la Tatăl, zicând: „Cereți Tatălui și vă va da în numele Meu” (Ioan 15, 16). Și iarăși zice: „Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând”, ci „Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui” (Ioan 5, 19; 14, 10).¹⁰⁰⁶

784. *O minune săvârșită de amândoi Bătrânii: Un bărbat foarte iubitor de Hristos și de oaspeți, care săvârșea fapta lui Avraam (a primirii de oaspeți), era în primejdie să moară de o boală oarecare și era condamnat de doctori. Deci au trimis unii dintre prietenii lui în Domnul să întrebe pe Bătrânul Ioan despre el, ca, dacă i se apropie sfârșitul, să-și facă testamentul.*

Și a răspuns lor:

Sfârșitul a venit, trebuie să-și facă testamentul. Și, spunându-le el acestea, a zis slujitorului său: „Du-te la sfântul Bătrân (Varsanufie) și cere-i să se roage pentru el, ca să-i dăruiască un adaus de viață pentru bunele lui fapte de ospetie. Căci, de va cere Bătrânul, va primi acest har”.

Și mergând slujitorul și cerând aceasta, a făcut Bătrânul rugăciune, dar n-a spus nimic. Și slujitorul a fost trimis a doua oară și a treia oară de Bătrânul Ioan la marele Bătrân. Și acesta, făcând rugăciune, iarăși n-a spus nimic. Aflând aceasta Avva Ioan, spuse ucenicului său: „Nu va mai muri omul de boala aceasta. Bătrânul a primit harul acesta de la Dumnezeu”. Și Avva a făcut toate acestea cunoscute celor ce veniseră la el să se roage pentru acela. Și,

concluzii de folos neputinței lor.

¹⁰⁰⁵ Un răspuns dat implică în el și o rugăciune, care s-a făcut pentru a se găsi răspunsul adevărat și pentru ca cel ce-l primește să-l poată împlini.

¹⁰⁰⁶ Se afirmă importanța comuniunii în toate, după pilda Sfintei Treimi. Orice se săvârșește în comuniune de gândire și de lucrare cu altul sau cu alții, se face mai ușor și mai bine.

îndată, omul a scăpat de primejdie și s-a vindecat prin rugăciunile marelui și sfântului Bătrân Varsanufie și ale lui Ioan, cel care îi urma și-i semăna întru toate. Și aflând el pricina vindecării sale, spori tot mai mult în faptele de ospeție, spre slava lui Dumnezeu.

785. Întrebare: Unii mireni iubitori de Hristos, care se așteptau la o nedreptate din partea unor persoane cu putere, l-au întrebat pe același Bătrân Ioan dacă nu trebuie să ceară ajutorul altor persoane cu putere și să cumpere ocrotirea lor.

Răspuns: Acela, răspunzând, a zis: Nu cumpărați ocrotirea unui om muritor și trecător. Căci astăzi este, și mâine nu mai este, și i-ați dat ale voastre. Și ocrotitorul a murit, și ați pierdut ale voastre împreună cu ocrotirea lui. Voiți să cumpărați o ocrotire pieritoare? Cumpărați ocrotirea lui Dumnezeu, nemuritorul și nestricăciosul Împărat, sau a săracilor. Căci El socotește ca ale Sale cele date săracilor, fiindcă zice: „Am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc” (Matei 25, 35).¹⁰⁰⁷ Doar știți că, de cumpărați ocrotirea omului, nu vă va ocroti Dumnezeu. Iar de spuneți: „Dar cum aflăm pe unii dintre părinți având și ocrotitori după trup?”, vă spun că nu au ocrotirea lor prin cumpărare. Căci ei i-au rugat pe aceia prin iubirea de Dumnezeu, iar aceia s-au făcut cu bucurie ocrotitori ai lor.¹⁰⁰⁸ Cercetați bine lucrul și veți afla că ei nu au dat nimic pentru această ocrotire, nici n-au cerut aceia ceva de prisos de la ei, ci numai rugăciunile lor către Dumnezeu, care sunt mai de preț decât tot aurul și argintul.¹⁰⁰⁹ Într-adevăr, ce le-au dat acestora? Când va veni mânia Domnului, ei le vor câștiga îndurarea. Ia seama deci și află că, de la început până la sfârșit, ei împlinesc un lucru al lui Dumnezeu.¹⁰¹⁰

786. Întrebare: Născându-se o tulburare în Sfânta lui Dumnezeu Biserică și așteptându-se a fi hirotونيți unii, care nu se supuneau poruncii împăratului, și fiind temeri de o prigoană, au întrebat unii pe același Bătrân de trebuie să plece

¹⁰⁰⁷ Cumpără prin milostenie ocrotirea săracilor, nu pe a celor puternici. Căci prin aceasta ai cumpărat ocrotirea lui Dumnezeu, Care este unit cu săracii. În acest sens, se poate spune că Dumnezeu e Împăratul săracilor și săracii sunt puternici în Dumnezeu. Dar ei nu abuzează de puterea lor, nu vor să ia locul bogaților și să stăpânească lumeste, ca aceia.

¹⁰⁰⁸ Deci tot prin Dumnezeu și i-au făcut ocrotitori pe cei puternici ai lumii. Căci au pus în mișcare în aceia gândul la Dumnezeu, sensibilitatea pentru Dumnezeu; i-au făcut să vadă caracterul trecător al vieții și puterii lor.

¹⁰⁰⁹ În schimbul ocrotirii, Părinții le-au dat celor puternici ceva mai de preț decât tot aurul și argintul lumii. Prin rugăciunile lor către Dumnezeu le-au dat viața veșnică, nu un plus de comoditate într-o viață trecătoare și nesigură pe ziua de mâine.

¹⁰¹⁰ Prin aceasta și-au asigurat și ocrotirea acelor, dar au asigurat și fericirea altor suflete și au mulțumit și pe Dumnezeu pentru aducerea acestor suflete la El.

și să-și ascundă cele ale lor.

Răspuns: E cineva mai puternic decât Dumnezeu? Dacă suntem în mâinile lui Dumnezeu și cântăm împreună cu David: „În mâinile Tale voi încredința duhul meu” (*Psalzii* 30, 5), pentru ce să ne temem? Oare n-a spus Dumnezeu că va nimici cetatea Ninivei? Și a nimicit-o? Nu, ci, pentru pocăința locuitorilor, a iertat-o. Deci și noi să ne întoarcem cu pocăință la Dumnezeu și va aduce toate la pace. Și, iarăși, era pe pământ vreun împărat mai puternic decât Nabucodonosor? Și totuși, Daniil și cei trei tineri L-au rugat pe Dumnezeu, Împăratul Cel ceresc, și Acela l-a supus pe împărat. În întrebarea voastră e ascuns un îndoit război: al lașității și al iubirii de arginți. Noi suntem în mâinile lui Dumnezeu și putere are El să facă voia Sa cu noi. Deci, nu fugiți, nici nu ascundeți ceva din ale voastre.

787. Întrebare: Tot același l-au întrebat pe același Bătrân: Pentru ce s-a scris atunci: „De vă vor alunga dintr-o cetate, fugiți în alta” (Matei 10, 23)?

Răspuns: Dar noi încă n-am fost alungați.

788. Întrebare: Un preot oarecare, fiind ales de locuitorii unei cetăți episcop, a trimis să fie întrebat Bătrânul dacă vrea Dumnezeu ca el să fie episcop.

Răspuns: Frate, m-ai întrebat ceva peste puterea mea. Căci sunt un om prea mic și n-am ajuns la măsura aceasta. L-ai lăsat pe Apostol și mă întrebi pe mine, care n-am pus nici măcar început vieții de călugăr? Și ce zice Apostolul? „Cel ce pofteste episcopie, bun lucru pofteste. Dar episcopul trebuie să fie fără de prihană” și cele următoare (*1 Timotei* 3, 2). Dar tot Scriptura zice, ca din partea lui Dumnezeu, către fiii lui Israel: „De veți întreba în numele Meu pe un proroc mincinos și veți fi vrednici să auziți adevărul, voi pune cuvântul adevărat în gura prorocului mincinos ca să-l spună vouă”.¹⁰¹¹ De aceea îți spun și eu ție: dacă ai împodobit frumos casa ta și ai pregătit inima ta spre primirea acestui mir binemirositor (cf. *2 Corinteni* 2, 15), potrivit învățaturii Apostolului, de la Dumnezeu ți s-a gătit aceasta. Căci nemincinos este Cel ce zice: „Dea ție Domnul după inima ta” (*Psalzii* 19, 4).

789. Un horepiscop a întrebat pe același Bătrân de trebuie să părăsească horepiscopia și să se retragă în mănăstire.

Răspuns: Nu te sfătuim să părăsești grija sfintelor lui Dumnezeu biserici,

¹⁰¹¹ Cel ce întreabă plin de preocupare de Dumnezeu trezește răspunderea și în cel întrebat. Astfel, vibrația conștiinței prezenței lui Dumnezeu trece de la cel ce întreabă la cel întrebat. Sau acesta însuși se va simți mișcat de răspunderea trezită în el să se roage lui Dumnezeu să-i dea cuvântul adevărat. Un interlocutor serios face și pe celălalt interlocutor serios.

încredințată ție, ci să iei aminte la sufletul tău în frica lui Dumnezeu. Să nu primești daruri de la cineva, să nu pârținești în judecată, să nu te rușinezi de persoana celui puternic și să declari nevinovat pe cel vinovat sau să osândești pe cel nevinovat. Alungă departe de la tine iubirea de argint, care „este rădăcina tuturor relelor” (1 Timotei 6, 10), căci aceasta se numește și este a doua slujire la idoli (cf. Efeseni 5, 5). Și să nu te înalți în cuget, ci să fii ucenicul Apostolului, care zice: „Nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă conduși spre cele smerite” (Romani 12, 16). Nu căuta să placi oamenilor, căci știi ce-l așteaptă pe unul ca acesta: se înstrăinează de slujirea lui Hristos. Fiindcă Apostolul zice: „Dacă aș mai plăcea încă oamenilor, n-aș mai fi rob al lui Hristos” (Galateni 1, 10). Supune-te Domnului, Care zice: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 29). Stinge mânia din tine, căci e cădere de la starea de om.¹⁰¹² Fă toate după voia lui Dumnezeu, și-L vei avea pe El ajutor. Teme-te totdeauna de moarte, căci ea va veni neapărat la noi. Osândește-te în ceasul ieșirii,¹⁰¹³ și nu vei păcătui împotriva lui Dumnezeu. Și, de vei ajunge la liniște, vei afla odihna unită cu harul, oriunde te vei liniști.¹⁰¹⁴

790. Întrebare: *Un episcop, care fusese călugăr și care avea mare încredere în Bătrâni, a trimis să întrebe pe marele Bătrân dacă n-ar trebui să lase lumea și să vină din nou la viața călugărească. Totodată, cerea rugăciunea și binecuvântarea lui.*

Răspuns: E un moment potrivit să-ți spun cuvântul Apostolului, care zice: „M-am făcut fără de minte (...). Voi m-ați silit” (2 Corinteni 12, 11). Dar fiindcă e vorba de cuvinte spuse mie după Dumnezeu, și nu după om, fie-mi îngăduit să spun lui Dumnezeu ceea ce a spus Moise, slujitorul Lui: Sau du cu mine în viața veșnică pe cel ce mi s-a dat ca fiu duhovnicesc, sau „șterge-mă și pe mine din cartea Ta” (Ieșirea 32, 32) și să nu văd fața lui Iacov, tatăl lui Iosif, neavând pe Veniamin cu mine (cf. Facerea 44, 34).¹⁰¹⁵ Și cred în numele Lui cel

¹⁰¹² Omului îi este propriu să se stăpânească pe sine. De aceea are conștiință și libertate. Animalul e lipsit de acestea.

¹⁰¹³ Aici se pare că este vorba de orice ieșire din casă la o lucrare a slujbei sale.

¹⁰¹⁴ Se poate liniști omul și în împlinirea slujbei sale, dacă, în tot ce face, cheamă pe Dumnezeu. Se pare că horepiscopul era atunci un episcop pentru parohiile de la țară, spre deosebire de episcopul pentru parohiile din cetate.

¹⁰¹⁵ Viața de unul singur, neîncălzită de dragostea unuia care ne este apropiat ca un fiu, e rece și pe pământ, și nu poate fi fericită nici în cer, căci fericirea stă în căldura comuniunii. Iar dacă n-ai făcut nimic pentru alții pe pământ, nu le-ai putut câștiga dragostea. De aceea, faptul că n-ai făcut nimic pentru ei sau n-ai făcut tot ce ai fi putut va fi un ghimpe, care te va face să suferi veșnic. Iacov e simbolul pentru Dumnezeu, fiii lui Iacov suntem noi toți. Nu pot vedea fața lui Dumnezeu, fără să am cu mine pe Veniamin, un alt fiu al Lui.

sfânt că nu va respinge cererea mea. Căci bucuria Sfintei Treimi și a sfinților îngeri este mântuirea celor ce se mântuiesc. Nu voi înceta deci să mă rog lui Dumnezeu, până ce nu-mi va da bucuria mântuirii tale. Dar ia seama ca aceste cuvinte să nu moleșească cugetul tău, făcându-l nepăsător. Adu-ți aminte în toate că lumea trece (cf. *1 Corinteni* 7, 31), este vremelnică și plăcerea de ea, stricăcioasă. Alege-ți mai bine să pătimești cu poporul lui Dumnezeu decât să ai plăcerea vremelnică a păcatului (cf. *Evrei* 11, 25). Adu-ți aminte că vom părăsi fără voie lumea și că viața noastră nu e lungă. Căci ce este viața omului? Nu avem siguranța că vom trăi în lumea aceasta nici de dimineața până seara. Să părăsim cu voia lucrurile de aici, ca să avem răsplată pentru aceasta. Cei ce dorim să ne arătăm feței lui Dumnezeu să ne alegem mai bine negrija de lucrurile pământești, ca să îndrăznim să spunem: „Scoate din temniță sufletul meu, ca să mărturisească numele Tău” (*Psalmi* 141, 7).¹⁰¹⁶ Grăbește-te, păsește repede, „până ce e ziua” (*Ioan* 9, 4),¹⁰¹⁷ înainte de a cădea noaptea, în care vor plânge cei nepăsători și leneși, pocăindu-se atunci în zadar. Află că timpul nu se va lungi,¹⁰¹⁸ și, când va veni ceasul,¹⁰¹⁹ slujitorul nu va afla îndurare. Dar cine s-a rugat Lui și a fost auzit? Sluga adevărată a Stăpânului adevărat, care a împlinit cu râvnă poruncile Lui. Să ne temem de ziua aceea și de ora aceea prea înfricoșătoare, în care nu vom mai avea ca apărător nici frate, nici rudenie,¹⁰²⁰ nici putere sau stăpânire, nici bogăție sau slavă. Acolo va fi omul singur, cu faptele lui. Să vindem lucrurile stricăcioase, care ne atrag în adâncul fără fund,¹⁰²¹ și, cumpărându-ne haină de nuntă (cf. *Matei* 22, 12), să intrăm la

¹⁰¹⁶ Eliberează-te din închisoarea tristului egoism de pe pământ, ca să fii scăpat de el și în viața viitoare.

¹⁰¹⁷ Propriu-zis, cel ce a tot amânat în timpul vieții pocăința va încerca în zadar să se pocăiască, după ieșirea din timp. S-a încremenit în moleșeala sufletului, în nesimțire, și aceasta echivalează cu sfârșitul timpului pentru el. Timpul se va opri pentru el și în sensul acestei neputințe a sufletului său de a se mai mișca din inerția lui. Pocăința lui de acolo este un regret pentru viața lui greșit trăită, dar unit cu regretul pentru neputința de a se mișca din ea.

¹⁰¹⁸ În timp există posibilitate de schimbare, în veșnicie nu mai există.

¹⁰¹⁹ E ceasul prin excelență, ceasul din urmă, în care sunt concentrate toate ceasurile pe care le-am avut, și după care nu vom mai avea niciun ceas pentru hotărâri noi.

¹⁰²⁰ Dacă nu te vei putea înmuia, pocăi și ruga pentru tine, cu atât mai puțin vei putea face aceasta pentru altul, sau o va putea face pentru tine fratele aflător în aceeași situație. N-a fost comuniune adâncă, sinceră între tine și el cât ai fost pe pământ, ci ai comunicat numai în lucruri superficiale, materiale, din interese trecătoare. De aceea, cu atât mai puțin, veți putea comunica acolo.

¹⁰²¹ E adâncul fără fund (abisul), fără reazem, o existență golită, fără subzistență, mai mult aparentă, redusă la schemele abstracte ale înțelepciunii omenești, care nu știe de Dumnezeu și de bogăția tainică a realității. Dumnezeu este și El un ocean, un

desăvârșire. Căci, de vom intra la desăvârșire, vom dobândi desăvârșirea iubirii după Dumnezeu, care scoate afară frica.¹⁰²²

Atunci vom cânta cu bucurie împreună cu Apostolul: „Dragostea nu cade niciodată” (1 Corinteni 13, 8).¹⁰²³

Fiul meu prea adevărat, să te văd în Împărăția lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Te îmbrățișez în Domnul în numele lui Dumnezeu. Te îmbrățișez în Hristos Iisus. Te îmbrățișez, preacinstite, în Duhul Sfânt.

791. *Un alt episcop a trimis aceluiași Bătrân rugămintea să-i dea un sfat.*

Răspuns: Ce să-ți spun iubirii tale de Dumnezeu? Să-ți spun că nu e îngăduit slugii să dea un sfat domnului său? Dar până acum încă nu m-am izbăvit de slava mea deșartă, ca să mă socotesc sluga tuturor. Deci nu știu cum să mă scuz. Nu aflu scăpare decât în a-ți spune: Iartă-mă, pentru Domnul, și roagă-te pentru mine, să nu fiu osândit la venirea Lui, și să-L recunosc pe Dumnezeu și să mă îngrijesc de împlinirea poruncilor Lui și să fiu miluit.

792. *Întrebare: Având loc o ceartă pentru credință, a fost trimis un episcop de către împăratul, și acela l-a întrebat printr-o scrisoare ce să facă. Fiindcă se aștepta să afle o împotrivire de la unii puternici ai lumii, care nu gândeau sănătos despre credință.*

Răspuns: După cele pe care ni le arată trimisul vostru, socotim că Daniel, după înălțarea pe care a primit-o de la Dumnezeu, a primit și prietenia împăratului (cf. *Daniel* cap. 6). Punându-și nădejdea în Dumnezeu, Care mântuiește pe slugile Sale (cf. *Daniel* 3, 28) și e „aproape de cei ce-L cheamă pe El cu adevărat” (*Psalmi* 144, 18), nu s-a temut de amenințarea și de cursa poruncii împărătești și nu s-a tulburat, ci, sprijinindu-se pe credința în Hristos,

abis, dar un abis al sensurilor, al iubirii, al luminii care se comunică, contrar întinericului care nu comunică nimic. În Dumnezeu te simți peste tot învăluit de Ființa fără sfârșit, nu de golul în care rămâi după coruperea chipului actual al lumii, întrucât nu l-ai găsit celălalt, cel necorupt, prin curățirea de interesul pentru acesta. Haina de nuntă e aceasta: haina de sărbătoare a vieții curate, care place tuturor, și prin ea intrăm în camera veseliei comunicative a nunții.

¹⁰²² Unde este dragoste între oameni, hrănită din dragostea de Dumnezeu, nu există frică a omului de om, fiindcă niciun astfel de om nu poate săvârși fapte amenințătoare pentru semenii săi. Nimeni „nu caută ale sale”, răpindu-le de la altul, nimeni nu vrea să se asigure pe sine împotriva altuia. Fiecare știe că viața îi vine prin comunicare iubitoare de la altul, și, prin iubirea sa față de acela, face tot ce poate ca să se asigure de această comunicare.

¹⁰²³ Cei ce cântă împreună nu sunt dezbinați, ci sunt în armonie. Cel puțin în acele momente, trăiesc bucuria tainicei uniri între ei din iubire. De aceea în Liturghie, simțindu-se în fața lui Dumnezeu, oamenii cântă împreună. E un mod de a se aduna în Dumnezeu.

Dumnezeu l-a preaslăvit pe el prin credință. Și dacă inima împăratului e în mâna lui Dumnezeu, într-adevăr, Dumnezeu o apleacă (cf. *Pilde* 21, 1) încotro voim.¹⁰²⁴ Fiți tare în Domnul, fiți tare!

793. Întrebare: Un episcop, fiind acuzat de iubire de arginți și de alte păcate și fiind urât de popor, a fost condamnat de sinodul ținutului. Și după condamnare își dădu demisia și, prin votul de obște, fu scos din scaun. Iar locuitorii cetății, socotind pe trei bărbați ca vrednici de episcopie, nu se puteau hotărî pe cine să aleagă. De aceea, au trimis întrebare la marele Bătrân Varsanufie.

Răspuns: Voi nu alegeți pe niciunul, ci lăsați alegerea pe seama episcopului. Și acesta vi-l va da pe cel pe care i-l va face cunoscut Dumnezeu.

794. Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: Oare li-l va da neîndoielnic pe unul dintre aceia?

Răspuns: De-l vor voi într-un gând și cu inimă dreaptă, și potrivit credinței în Dumnezeu, le va da lor Dumnezeu nu numai pe unul dintre ei, ci și pe un înger din cer, adică pe un bărbat deopotrivă cu îngerii. Căci nu poate minți Cel ce a spus: „Cereți și vi se va da (...). Căci tot cel ce cere va lua” (*Matei* 7, 7-8). Iar către cei ce cer în chip rău, a zis: „Cereți și nu primiți, pentru că cereți în chip rău” (*Iacov* 4, 3).

795. Întrebare: Deci dacă unul dintre ei e mai bun ca ceilalți, oare li-l va da Dumnezeu pe acesta?

Răspuns: Dacă alegerea unuia dintre aceia o vor lăsa pe seama arhiepiscopului și dacă Dumnezeu vede că unul dintre ei îi vor folosi mai mult decât ceilalți, pe acesta li-l va da. De pildă, dacă unul dintre aceia este aspru și ei au nevoie de mustrare spre îndreptare, pe acela li-l va da.

796. Întrebare: Dacă cetatea este împărțită în așa fel, că unii cer pe unii din credință, alții pe altul din patimă, dar cei propuși de cele două părți sunt la fel de buni, ce se va întâmpla?

Răspuns: Dumnezeu va asculta pe cei ce cer prin credință, nu pe ceilalți, nu pentru că respinge pe cel propus de ei, ci pentru cererea lor cea rea.

797. Întrebare: Dar ce se întâmplă când cel propus de cei ce nu cer prin credință pare a fi mai bun decât cel propus de cei ce cer prin credință?

Răspuns: Cunoscătorul de oameni Dumnezeu, privind la voia celor ce cer

¹⁰²⁴ Se pare că împăratul ținea cu cei ce voiau o oarecare schimbare în ale credinței. Varsanufie îndeamnă pe episcopul ce se bucura de favoarea împăratului, să nu facă voia lui în aceasta.

în chip bun, le dă pe cel propus de ceilalți nu pentru cererea acelora, făcută cu gând rău, ci pentru cererea bună a acestora, care-l vor primi cu mulțumire pe cel mai bun, chiar dacă, din neștiință, nu l-au propus.

798. Întrebare: În acest caz, vor primi pe cel bun și cei ce n-au cerut cu gând bun, contrar vredniciei lor? Cum să înțelegem aceasta?

Răspuns: Dumnezeu miluiește și pe cei nevrednici pentru cei vrednici, căci El „trimite ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți” (Matei 5, 45). Aceasta ne-a arătat-o în Sfânta Scriptură, zicând către Avraam: De voi afla zece dreپți în cetate, de dragul lor nu voi pierde acest loc (cf. *Facerea* 18, 32). Dacă pentru zece dreپți a spus că va cruța cetatea, cu cât mai mult nu va cruța pe ceilalți pentru aceștia?

799. Întrebare: Când toți sunt propuși cu bună credință, dar niciunul dintre cei propuși nu le-ar fi de folos, oare Dumnezeu le va da pe vreunul de la Sine Însuși?

Răspuns: Fiindcă sunt vrednici de binefacere, Dumnezeu trece peste propunerea lor și, la momentul potrivit, le seamănă gândul să propună pe altul, sau îl îndeamnă pe cel ce are puterea hirotoniei să le dea pe un altul, mai folositor decât cei propuși de ei.

800. Întrebare: Dar când toți cei ce cer pe vreunul nu-l cer cu cuget drept și totuși propun un candidat bun, oare li se dă lor acesta sau nu?

Răspuns: Dacă știutorul de oameni Dumnezeu vede că se vor pocăi, le dă pe acela, căci sunt găsiți vrednici de pocăința lor viitoare. Dar dacă vede că vor rămâne nepocăiți, nu li-l dă pe acela, din pricina nevredniciei lor.

801. Întrebare: Ai spus, părinte, că chiar dacă se împarte cetatea, se vor bucura și cei nedreپți de episcopul bun care li s-a dat pentru cei ce au cerut în chip bun. Dar, atunci, cum mai e adevărată spusa Scripturii că „toată cetatea ce se va dezbină în sine nu va rămâne” (Matei 5, 24)? Căci, iată, aici se împarte cetatea și rămâne totuși întreagă prin cei buni.

Răspuns: Dezbinare se numește acolo aplecarea ambelor părți spre rău. Atunci se împlinește cuvântul „nu va rămâne” în bine, adică. Dar binele nu produce dezbinare, căci învățătura Apostolilor este una. Și Apostolul a zis: „Dacă cel necredincios se desparte, să se despartă” (*1 Corinteni* 7, 15). Deci vom zice că prin aceasta s-a dezbinat Biserica și nu va rămâne? Să nu fie! Căci a zis Domnul: „porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18). Ci cel ce n-a stat de partea binelui, acela s-a despărțit de el, iar cel ce stă nu s-a dezbinat.

802. Întrebare: Locuitorii cetății au făcut după răspunsul dat lor de Bătrân

și au ales pe cei trei. Și li s-a dat lor un episcop¹⁰²⁵ sfânt și bineplăcut lui Dumnezeu. Dar episcopul de mai înainte, încrezându-se în bani, a plecat la Bizanț, cerând scaunul. Și venind zvonul că a reușit, i-a cuprins pe toți îngrijorarea. Și au trimis la Bătrânul întrebarea ce să facă, fiindcă se fereau să apeleze la împăratul, temându-se de nereușită și de paguba ce s-ar naște pentru Biserică.

Și Bătrânul le-a răspuns.

Răspuns: Trimiteți cerere, înștiințând pe împărat că scoaterea aceluia s-a făcut cu dreptate. Trimiteți și o copie de pe cererea lui de demisie. Și arătându-vă mulțumirea pentru alegerea urmașului lui, spuneți că s-a făcut de la Dumnezeu, și nu de la oameni. Și așa se va încredința împăratul că trebuie să îndepărteze orice bănuială de la sine. Iar cei ce voiesc să facă acest lucru rău, nu vor izbuti decât să-și piardă banii în chip rău și să fie făcuți de rușine. Iar cu cel ce i-a cheltuit va fi ceea ce spune Scriptura despre Samson, că a pierit cu cei de alt neam (cf. *Judecătorii* 16, 30).

803. *Întrebare:* Primind aceia acest răspuns, s-au lenevit să trimită cererea. Și acela s-a dus în capitala ținutului, la guvernator, cu porunca împărătească pentru a primi scaunul. Și făcându-se mult zgomot și multă tulburare în oraș, au trimis să întrebe pe Bătrân despre aceasta.

Iar acesta le-a trimis următorul răspuns: Rău ați făcut că v-ați lenevit să faceți cunoscute lucrurile împăratului, fiindcă Dumnezeu urăște trândăvia.¹⁰²⁶ Totuși, vă spun în numele Domnului că, chiar de va ajunge acela la poarta cetății, în cetate nu va intra.

După acest răspuns al Bătrânului, guvernatorul veni în cetate ca să îplinească porunca împărătească. Și, fiind cuprinși toți de descurajare și de frică, veni deodată vestea despre moartea împăratului și toate cele plănuite s-au oprit. Și a plecat episcopul fără rezultat, cu banii cheltuiți în zadar, precum a prezis Bătrânul. Și s-a adevărit prin fapte prezicerea lui: ceea ce a legat pe pământ s-a legat și în cer, după cuvântul Domnului (cf. *Matei* 18, 18).

804. *Întrebare:* Episcopul nou hirotonit, socotindu-se nevrednic de slujirea sfințitoare și neputincios în chivernisirea lucrurilor bisericesti, se gândea să se retragă și a trimis întrebare despre aceasta la marele Bătrân.

¹⁰²⁵ Notă în ediția Volos: „Aici pare să fie vorba nu de episcopul condamnat, ci de mitropolitul regiunii aceleia, conform canonului 40 al Sinodului din Laodiceea, pe care mai jos îl numește sfântul și arhiepiscop”.

¹⁰²⁶ Dumnezeu nu iubește pe omul care din lenevie nu se dezvoltă. Nu iubește pe omul inert, căci nu l-a făcut ca pe un obiect. De aceea, deși niciun lucru bun nu se face fără ajutorul lui Dumnezeu – și de aceea trebuie cerut acest ajutor –, el nu se face nici fără om.

Răspuns: Bucură-te în Domnul, slujitorule al lui Dumnezeu și săvârșitorule al Sfințelor Taine! Știi că Sfântul Apostol Pavel a scris: „Fiecare, fraților, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu” (1 Corinteni 7, 24). Iar eu cred că tu ai fost chemat prin voia lui Dumnezeu și nu ești simbriaș, ci păstor.¹⁰²⁷ Deci nu căuta să pleci, ca să nu-L mânii pe Dumnezeu, căci El a zis: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35). Nu te lăsa înfricoșat, fiindcă s-a scris că, după sfârșitul lui Moise, Iosua al lui Navi temându-se să conducă poporul spre pământul făgăduinței, îngerul i-a spus: Îmbărbătează-te și stai tare, nu te teme, că așa cum am fost cu Moise, așa voi fi și cu tine (cf. Iosua 1, 9). Auzi și de la mine, nevrednicul, același cuvânt: „Îmbărbătează-te și stai tare!”

805. *Întrebare:* *Același a întrebat pe celălalt Bătrân: Pe care trebuie să-i hirotonescl clericil, părinte? Sau ce viață trebuie să aibă?*

Răspuns: Trebuie să hirotonești oameni vrednici de Dumnezeu și buni, ca să slujească la altarul lui Dumnezeu. Mai ales pe cei ce au mărturia multor altor oameni, după Scriptură (cf. 1 Timotei 3, 7). Pe aceștia trebuie să te îngrijești să-i hirotonești și să-i judeci după hirotonie. Căci de la voi va cere Dumnezeu socoteală pentru Biserică, de se vor îndepărta de la ea. Și, făcând așa, arătați lui Dumnezeu intenția voastră de a voi să hirotoniți oameni buni bisericilor lui Dumnezeu.

806. *Întrebare:* *Dacă părinții sfinți dau mărturie despre cineva că e vrednic de hirotonie, e de ajuns mărturia lor, nemaifiind trebuință și de mărturia altora?*

Răspuns: Trebuie să te mulțumești cu mărturia părinților, căci ei grăiesc după voia lui Dumnezeu. Și pe unii ca aceștia îi vrea Dumnezeu slujitori ai Lui. Iar dacă, după această mărturie, afli în tine vreun gând de îndoială, aceasta e neghină de la diavolul.

807. *Întrebare:* *Dar dacă, după mărturia părinților, acela nu voiește să primească hirotonia sau după hirotonie a plecat, ce-i de făcut?*

Răspuns: Dacă nu vrea să primească, silește-l. Iar dacă, și după ce-l silești, fuge de hirotonie, aceasta nu trebuie socotită ca o vină a celor ce au dat mărturie. Vina e a lui, fiindcă a nesocotit voia lui Dumnezeu.¹⁰²⁸

¹⁰²⁷ Păstorul are răspunderea să păzească turma și să o hrănească. Simbriașul slujește pentru plată, deci pentru sine. De pleacă el, rămâne păstorul și acesta va angaja un alt simbriaș. Dar păstorul nu poate uita de oile sale.

¹⁰²⁸ Nu trebuie cineva nici să se îmbulzească la preoție, dacă nu simte chemarea pentru slujire, dar nici să nesocotească neînțelept chemarea ce o simte el însuși în sine sau pe care o constată alții. Dumnezeu nu dă un dar în zadar. Cine nesocotește darul va da socoteală lui Dumnezeu pentru că nu l-a prețuit și dezvoltat cum se cuvine.

Căci el trebuia să facă proba și să se ostenească împlinind lucrul lui Dumnezeu. Și, de te vezi fără putere, dacă e „dres cu sare” (cf. *Coloseni* 4, 6), trebuie să întrebi iarăși pe sfinți și să faci după părerea lor. Căci mulți dintre sfinți au refuzat și au fost siliți de Dumnezeu. Doar și Moise a spus: „Vezi și alege pe un altul” (*Ieșirea* 4, 13). Iar Ieremia a zis: „Sunt încă tânăr” și nu pot vorbi (*Ieremia* 1, 8). Și alți Părinți au fugit de hirotonie, dar, fiind siliți și hirotoniți, au purtat sarcina slujirii pentru numele lui Dumnezeu. Iar cel ce e silit să vină, și totuși respinge, fuge de ascultare. Și Scriptura zice: „Ascultarea este mai bună decât jertfa” (*1 Regi* 15, 22).¹⁰²⁹ Iar dacă privești la alții care se liniștesc în retragere și nu se întâlnesc niciodată cu cineva, nu trebuie să cugeți că ar trebui să vină în mijlocul oamenilor. Dar când vreunii se întâlnesc cu oamenii și, de e trebuință, nu se feresc să intre și în sate, și în orașe și sunt mărturisiți ca buni și destoinici, pe aceștia episcopii trebuie să-i silească și să-i hirotonească. Căci aceștia pot să fie de folos nu numai sufletului lor, ci și sufletelor altora. De aceea a poruncit Apostolul lui Tit să așeze preoți în fiecare biserică (cf. *Tit* 1, 5), vrednici de această slujbă, fără îndoială, cum era și Timotei, de pildă. Dar și Sfântul Grigorie și alții asemenea lui au fost hirotoniți cu sila.¹⁰³⁰ Și, dacă cercetăm, aflăm și alți mulți robi ai lui Dumnezeu, în timpurile noastre, că au făcut la fel, dar, fiind siliți mult, au primit osteneala aceasta, temându-se să nesocotească voia lui Dumnezeu. Iar dacă vreunul refuză fără judecată, e nevoie de rugăciuni, ca să nu-i primejduiască acest refuz sufletul. Căci se întâmplă ca satana să răstoarne pe un om, făcându-l să-și caute vreo justificare. Fie ca Dumnezeu să alunge pe acela departe de sufletele noastre și de la toți cei ce se tem de El. Amin.

808. *Întrebare: Același voia să hirotonească, în frica lui Dumnezeu, diaconi pe seama Bisericii și să așeze pe unii în funcții bisericesti. Dar, neștiind pe care să-i aleagă după Dumnezeu, îi trimise aceluiasi Bătrân o listă cuprinzând numele candidaților, ca să-i aleagă pe cei pe care-i va vrea el. Bătrânul, alegându-i pe unii dintre ei, care, omenește, păreau nepotriviti pentru administrație, episcopul, mirându-se, îl întrebă despre aceasta.*

Iar el răspunse așa.

Răspuns: N-am spus de la mine ceva, ci am făcut rugăciune și ceea ce mi-a arătat Dumnezeu, aceea am spus. Dar nu pentru că am fost vrednic s-a dat acest răspuns prin mine, ci, fiind de trebuință, Dumnezeu a deschis gura măgăriței (cf. *Numerii* 22, 28).

Unde este un dar, e și o datorie (*Gabe und Aufgabe*).

¹⁰²⁹ Ascultarea este o jertfă continuă, atunci când, urmând ei, primești să-ți duci viața întreagă pe calea ce ți s-a poruncit. Te dăruiești mai deplin decât prin jertfa unor bunuri, cum era cea din Vechiul Testament.

¹⁰³⁰ Nu e vorba de sila coercitivă, ci de stăruire pe lângă cineva.

809. *Întrebare: Același a trimis să întrebe pe același Bătrân Ioan, cum pot să se descurce aceștia în cele ale slujbei și să fie trimiși să aducă răspunsurile trebuitoare, fiind nepricepuți în cuvânt și disprețuiți de oameni?*

Răspuns: Spune stăpânului episcop: „Dacă te faci ca Avraam, Dumnezeu poate să-ți ridice fiii și din aceste pietre (cf. *Matei* 5, 9). Și dacă te silești să-ți pui toată nădejdea în Dumnezeu, de rânduiești ca iconomi și judecători oameni nedestoinici la cuvânt și nepricepuți, Dumnezeu îi va face mai de temut decât pe stăpânitori. Și de-i vei trimite să aducă răspunsuri la toate câte le vei vrea, le vei izbândi prin ei spre slava numelui lui Dumnezeu. Iar de nu, chiar dacă ai trimite ca avocat un orator, se va întoarce cum s-a dus. Fiii lui Israel erau tari în războaie și, când își țineau inima întru dreptate, biruiau pe vrăjmași, iar când nu se îngrijeau de mântuirea lor, erau biruiți de vrăjmașii lor”.

810. *Întrebare: Și cum pot să fiu ca Avraam?*

Răspuns: N-am spus să fii ca Avraam în toate, ci numai în a-ți tăia voia ta ca acela, care și-a arătat-o până și în hotărârea de a jertfi pe fiul lui. Virtuțile lui au fost multe. Iar dacă noi nu putem să ne facem asemenea lui în toate, să ne facem cel puțin în cele ce se văd.¹⁰³¹

811. *Întrebare: Sunt încredințat că cele ce le spuneți sunt de la Dumnezeu și trebuie neapărat să le împlinesc. Dar socotesc că toți cei din Biserică se vor sminti de această hotărâre a mea și acest gând îmi e greu de purtat. Ce poruncești: Să le împlinesc pe toate sau numai pe cele ce sunt de folos în lucrurile pe care le fac?*

Răspuns: Domnul a zis: Cel ce „nu urăște pe tatăl său, și pe mamă, și pe soție, și pe copii, chiar și sufletul său, nu poate fi ucenicul Meu” (*Luca* 14, 26). Iar a-și urî cineva sufletul înseamnă ca, prin nevoie, să-și taie voiele sale. Și unul ca acesta nu ia în seamă cuvintele oamenilor și nu caută să placă lor, ci ia aminte la întrebările lui Dumnezeu și la răspunsurile date lor prin gura sfinților.¹⁰³² Dar cel ce întreabă trebuie să creadă că Dumnezeu pune în gura

¹⁰³¹ Dacă nu ne putem face deplin ascultători în toate gândurile dinlăuntru, să ne facem măcar în faptele din afară.

¹⁰³² Dumnezeu ne întreabă, începând dialogul cu noi. Iar noi nu trebuie să dăm numai răspunsuri la aceste întrebări, ci înseși întrebările Lui se imprimă în noi, făcând pe om ființă întrebătoare la nesfârșit. Orice răspuns, pe care îl dă omul întrebării care i se impune și și-o pune, naște altă întrebare. În faptul că nu află un răspuns definitiv și total nici în sine, nici în lume, omul simte că răspunsul definitiv e dincolo de sine și de lume, într-un absolut infinit. De aceea, omul va întreba la infinit, înaintând la infinit, dar neajungând niciodată la hotarul lui, însă nici ieșind din el. Cu caracterul întrebător al ființei umane s-a ocupat teologul german W. Pannenberg, în studiul „Die Frage nach Gott”, în: *Grundfragen systematischer Theologie, Gottingen, 3/1979*. Dar la întrebările

celui întrebă răspunsul după inima lui,¹⁰³³ căci zice: „Dea ție după inima ta” (Psalmii 19, 4).

Ne-am arătat deci că suntem oameni, neputând răbda osândirile și necazurile ce vin de la oameni. Chiar dacă ar voi cineva să-i zidească pe toți, nu poate, căci nu voiesc toți același lucru.

Ai întrebă despre desăvârșire, adică despre puterea de a arunca totul asupra lui Dumnezeu, ca să aleagă El pe cei pe care-i voiește, și despre faptul că, atunci când auzim răspunsul, nu-l primim. Aceasta se întâmplă pentru că nu știm că Dumnezeu vede altfel de cum văd oamenii. Căci oamenii observă (adeseori) numai cele ce se văd și amestecă (în răspunsuri) și voia lor.¹⁰³⁴ Dar Dumnezeu vede și cele ce nu se văd, și adâncurile inimii, și vede cele ce vor fi

lui Dumnezeu se răspunde și cu împlinirea poruncilor Lui, care sunt și arătări ale drumului pe care putem înainta în cunoașterea și imprimarea reală a lui Dumnezeu în noi. De aceea, sfinții au dat cele mai bune răspunsuri la întrebările lui Dumnezeu și, prin răspunsurile lor cu fapta, au înaintat în cunoașterea lui Dumnezeu, reflectat tot mai clar în ființa lor. La Sfântul Grigorie de Nyssa, răspunsurile la întrebările lui Dumnezeu, ca înaintări practice spre El și în El, prin împlinirea poruncilor Lui, se numesc „epectaze” – întinderi dincolo de treptele atinse de ființa proprie în Dumnezeu.

¹⁰³³ Dar omul se întreabă nu numai pe sine, ci întreabă și pe alții. Iar răspunsurile cele mai bune le primește de la Dumnezeu prin gura sfinților. Însă, prin sfinți, Dumnezeu dă răspunsuri după nivelul la care a ajuns omul care întreabă. Prin aceasta, se arată că și cel ce întreabă ajută să i se dea răspunsul, sau face să i se dea răspunsul potrivit nivelului atins prin eforturile proprii. Deci răspunsul echivalează cu înțelegerea ce se ivește în om, dar sfântul îi prilejuiește și îi confirmă această înțelegere. Aceasta arată, din nou, intima unire sau interioritatea reciprocă dintre cel progresat duhovnicește și cel care-l întreabă. Dar aceasta depinde și de cel ce întreabă, cum se vede în rândurile de mai jos din text. Responsabilitatea în fața lui Dumnezeu, trezită în cel întrebat, face și pe cel ce întreabă să primească răspunsul potrivit lui.

¹⁰³⁴ Omul trebuie să-și dea răspunsuri, pentru că trebuie să-și pună întrebări. Sau trebuie să ceară răspunsuri la întrebările lui și de la altul. Dar, de multe ori, nu primește răspunsurile cele adevărate, pe care i le dă inima sa sau un om sfânt, ci vrea să-și dea răspunsuri superficiale, necorespunzătoare întrebărilor. De aceea, rămâne închis în întuneric și, până la urmă, nu-și mai pune nici întrebări esențiale. Se apropie de animalul care nu mai caută decât ceea ce îi cere instinctul trupest. Omul trebuie să răspundă conform întrebării lui Dumnezeu, adică voi Lui, pentru dezvoltarea lui firească. În posibilitatea cuvântului de a fi folosit în chip mincinos se arată libertatea omului. Pe de altă parte, e propriu omului un progres neîncetat în aflarea de cuvinte tot mai conforme realității indefinit de complexe date de Dumnezeu. Pe măsură ce omul înaintază în descoperirea complexității creației, o vede imprimată de personalismul uman și, în ultima analiză, de cel divin. Dar dacă reduce realitatea numai la cea materială, îmbogățirea prin cuvintele care o exprimă este unilaterală, rămasă în superficialitate.

ca cele ce sunt. Dar noi ne-am folosit mult din a cunoaște că, până acum, rămâne în noi ceea ce este omenesc. Prin aceasta aflăm măsurile noastre sau unde suntem încă, și ne smerim, ca să luăm harul celor smeriți.¹⁰³⁵ Ca urmare, ne-am rugat lui Dumnezeu ca, precum a dat prorocului Iezechiel, în loc de balegă de om, balegă de bou (cf. *Iezechiel* 4, 12-15) și israeliților rege, când a văzut că aceasta voiesc (cf. *1 Regi* 8, 5-22), așa să coboare și la voia neputinței noastre. Și iată că bunătatea Sa a coborât până a-și fi tăiat pentru noi voia Sa.¹⁰³⁶ Dacă deci ne vom defăima pe noi înșine, recunoscând că până acum nu mâncăm încă decât lapte, ne va învrednici Dumnezeu de hrana tare, care este a celor desăvârșiți în Hristos. Amin.

812. *Întrebare: Am un secretar evlavios, destoinic și recunoscut ca atare. Dar stau la îndoială să-l hirotonesc, ca nu cumva să smintesc pe vreunii, ca unul ce mi-aș face prin aceasta plăcerea mea. Ce poruncești să fac?*

Răspuns: Despre secretar nu cugeți bine. Dacă ar fi rău, nedestoinic și nerecunoscut ca atare, ai zice bine. Dar dacă e recunoscut ca bun și destoinic, nu trece cu vederea printr-o scuză mincinoasă porunca Apostolului, care zice să fie hirotoniți unii ca aceștia (cf. *1 Timotei* 3, 7). Să știți că cel ce face un lucru cu frica lui Dumnezeu, neaplecându-și inima spre cele omenești, chiar de-ar urma acestei fapte o sminteală, ea nici nu va dura, nici nu va vătăma pe cineva. Căci o astfel de sminteală e din pizma diavolului. Și pomul rău nu face roade bune, precum nici cei bun, roade rele. Vă rog, iertați-mă pentru Domnul, și rugați-vă pentru mine.

813. *Întrebare: Un călugăr, fost avocat, ceru să fie hirotonit preot în biserica sfintei cetăți.¹⁰³⁷ Și episcopul, influențat de intervenția unora, l-a hirotonit diacon, ținând seama de titlul de avocat. Și era rugat să-l hirotonească și întru prezbiter. Dar, căindu-se de fapta săvârșită, a trimis să întrebe pe același Bătrân dacă a făcut bine dând acelaia prima hirotonie, întru diacon, și dacă trebuie să-l facă pe acela și preot.*

Răspuns: Odată ce s-a făcut, s-a făcut, deci nu te întrista de aceasta. Căci

¹⁰³⁵ Chiar dacă nu ne putem da răspunsurile pe măsura întrebărilor, câștigăm mult când recunoaștem acest fapt. Căci prin aceasta ne recunoaștem marginea noastră, deci cunoaștem pe Cel ce ne depășește infinit. Prin aceasta ne smerim și astfel primim totuși harul unei anumite cunoașteri adevărate.

¹⁰³⁶ Aceasta e suprema cheneză, sau coborârea lui Dumnezeu la slăbiciunea noastră. Ne lasă în voia noastră, tăindu-și voia, căci nu voiește să ne trateze ca pe niște bușteni. Și apoi știe că unii dintre noi, lăsați în marginile celor ce le putem face cu voia noastră, ne vom sătura curând de această sărăcie și vom reveni în cuprinsul larg al celor voite de El. Ne-a lăsat deci să cădem din rău în mai rău, cum a lăsat pe Iezechiel să cadă de la balega de om, la balega de bou, și israeliților le-a dat rege, deși știa că nu e spre folosul lor. Aceasta ne ajută și mai mult să ne smerim.

¹⁰³⁷ În biserica din Ierusalim.

puternic este Dumnezeu ca să conducă, prin voia Lui, pe acest frate la cunoștința adevărului. Cât despre preoție, nu te lăsa pentru un timp influențat să i-o dai. Căci, de va arăta roade vrednice de această slujire, te va înștiința Dumnezeu despre aceasta, fiindcă El nu e departe de noi (cf. *Fapte* 17, 27). De aceea, nu trebuie să dai atenție titlului de avocat sau numai înțelepciunii lumii, căci, de nu are omul înțelepciunea duhovnicească, în zadar o are pe aceasta.¹⁰³⁸ Dar fericit este cel ce le are și pe aceasta, și pe aceea, căci zice: „Orice cărturar cu învățătură despre Împărăția cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din visteria sa noi și vechi” (*Matei* 13, 52). Ia seama să nu te lași purtat de orice vânt, căci vorbirile rele „strică obiceiurile bune” (*1 Corinteni* 15, 33).

814. *Întrebare: Iar dacă nu știu pe care să hirotonesc pentru bisericile din sate, ce trebuie să fac?*

Răspuns: Vor da mărturie cei din sate. Și, încrezându-te în mărturia lor și aruncând asupra lor răspunderea pentru mărturia lor, hirotonește pe cei recomandați de ei. Și ei vor vedea, iar tu vei fi nevinovat.

815. *Întrebare: Iar dacă un sat are destui clerici, dar cei din sat dau mărturie și pentru alții, voindu-i și pe ei, trebuie oare să-i ascult și să-i hirotonesc și pe aceia, peste trebuință?*

Răspuns: Dacă biserica are destui, nu trebuie să hirotonești pe alții, ca să nu se nască tulburare. Deci unde sunt destui, nu trebuie să ascuți de poporul care dă mărturie despre alții. Căci ce? Dacă satul are alți zece oameni vrednici, pentru care dă mărturie poporul, trebuie să fie hirotoniți și aceștia? Nu, ci toate trebuie făcute cu rânduială. Dar dacă au cu adevărat nevoie de alt cleric și dau mărturie despre unul, trebuie să-l hirotonești, chiar dacă el nu vrea să primească.

816. *Întrebare: Un sat are nevoie de un preot și recomandă pe doi oameni, dintre care unul este căsătorit a doua oară și bogat, iar altul, sărac. Pe care trebuie să-l hirotonesc?*

Răspuns: Nu trebuie să hirotonești pe cel căsătorit a doua oară, căci e împotriva canoanelor,¹⁰³⁹ ci pe cel sărac. Dar trebuie să te gândești, de unde ai, să-i dai puțin ajutor, din pricina sărăciei lui.

817. *Întrebare: Între clericii hirotoniți de noi se află unii slujitori. Alții,*

¹⁰³⁸ Înțelepciunea lumii, prin faptul că definește, închide ceea ce cunoaște în margini despărțitoare, rămânând departe de realitatea în care toate sunt unite în chip tainic, indefinibil. Unitatea aceasta a lor o vedem cel mai deplin în Dumnezeu, dacă ne deshidem Lui.

¹⁰³⁹ Canonul 17 apostolic.

hirotoniți în altă parte, sunt adăugați, la cererea satului, la clerul lui, fiind și ei slujitori. Trebuie ca unii să fie supuși sarcinilor civile?

Răspuns: Cei hirotoniți sau numiți la cererea satului nu trebuie supuși nici slujirilor trupești, nici sarcinilor bănești (ale statului). Cei rânduiți datorită silei sau rugăminții vreunora nu trebuie supuși slujirilor trupești, ci numai sarcinilor bănești, chiar dacă s-ar auzi că au fost hirotoniți pentru vreun dar. Căci trebuie cinstită starea lor, iar păcatul și-l va purta acela.

818. Întrebare: Hirotonind pe unul, am pricinuit supărare altuia și sunt neliniștit, pentru că nu știu de am făcut bine sau nu.

Răspuns: Dacă întristarea ta e pricinuită de negrija sau păcatul altuia, cugetă că ai făcut bine. Dar dacă e vreo întristare trupească, pentru că ai făcut acel lucru din răzbunare, trebuie să te pocăiești și să-l hirotonești pe acela din propria ta hotărâre.

819. Întrebare: Diferite persoane mi-au pricinuit multă tulburare, cerându-mi hirotonia unora, dintre care până acum am socotit că nu trebuie să hirotonesk pe niciunul. Acum, un bun prieten, iubitor de Hristos, care s-a ostenit mult pentru noi la cei puternici, din credința în Dumnezeu, mi-a cerut să hirotonesk pe un mirean, dând mărturie pentru el că e om bun. Oare trebuie să o fac pentru el?

Răspuns: Dacă-ți puneai toată nădejdea în Dumnezeu, nu trebuia să te îngrijești de nimic. Dar fiindcă ai încă nevoie de oameni, trebuie să-i dai și tu o mulțumire pentru mulțumirea pe care ți-a pricinuit-o, căci s-a scris: „Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea” (Luca 6, 31). La fel, dacă cel ce te roagă e bun, precum zici, și e bun și acela pentru care dă mărturie, nu trebuie să privești cu neîncredere mărturia lui sau să șovăi în a-l hirotoni pe cel recomandat, fiindcă el va purta răspunderea. Iar de știi că cel ce urmează să fie hirotonit nu e bun, ci pătat în vreo privință, nu trebuie să primești să faci aceasta, căci, altfel, tu vei purta osânda.

820. Întrebare: Au fost descoperiți unii că sunt manihei și, fugind de primejdie, au plecat în altă parte pentru a se boteza, de vor putea. Ce poruncești să fac?

Răspuns: Pentru manihei recunoscuiți ca atare trebuie să scrii, împiedicând intenția lor și arătând celor ce vor să-i boteze că sunt manihei. Și va atârna de aceia să-i boteze sau să nu-i boteze. Căci nu toți dau atenția ce se cuvine acestor lucruri și nu știu că unii ca aceștia au nevoie de multă sânguință, și de timp îndelungat, și de auzirea cuvintelor dumnezeiești, și de catehizarea în Sfintele Taine, ca să fie primiți. Deci, să nu fie primiți îndată ce vin, căci acesta e un lucru înfricoșător. Și unde nu este un dor după Dumnezeu, trebuie să ne aducem aminte de Stăpânul nostru, Care zice: „Nu dați cele sfinte

căinilor" (Matei 7, 6).

821. *Întrebare: S-a dat o poruncă împărătească, care oprește pe păgâni să-și mai țină rânduielele lor, la fel și pe schismatici. Și unii dintre ei au venit după Sfintele Paști să se boteze, alții să se împărtășească. Oare trebuie să-i primim? Și când trebuie să-i învrednicim de Botez și de Sfânta Împărtășanie?*

Răspuns: Pe cei ce voiesc să se boteze (să se lumineze), trebuie să-i primești. Și trebuie să le dai Sfântul Botez în Sfânta Patruzecime sau la Înălțarea Mântuitorului. Și, așa, vor avea toată săptămâna ca sărbătoare. Dar dacă vreunul ar fi bănuț că face aceasta de formă sau de frica poruncii, spune-i: „De vii din pricina poruncii, e păcat. Iar de vii cu frica lui Dumnezeu, pentru viață, îți vei câștiga două bunuri: cel al vieții și cel trupesc”. Același lucru trebuie spus și celor ce voiesc să primească Comuniunea (Sfânta Împărtășanie) cu Biserica.¹⁰⁴⁰ Și, de vor spune: „Venim pentru Dumnezeu”, primește-i îndată, căci sunt creștini.

822. *Întrebare: Unul de alt neam a fost prins în țara credincioșilor și mulți zic că trebuie omorât sau ars. Oare e bine sau nu?*

Răspuns: Nu trebuie omorât sau ars – aceasta nu este o faptă a creștinilor! –, ci trebuie dezaprobat și supus la o amendă, căci acestea ating pe oameni. Apoi, trebuie încredințat unui temător de Dumnezeu, ca să-l învețe calea Domnului și, așa, îl va lumina.

823. *Întrebare: Părinte, am mari supărări de la oameni care fac nedreptăți și cărora mă împotrivesc. Sunt socotit dușmanul lor și nu aflu ajutor la cineva. De aceea, sunt necăjit și voiesc să ies din Biserică.*

Răspuns: Spune-mi: Este sau nu este un păcat a încălca porunca Apostolului? E vădit că e neapărat un păcat. Dacă e așa, Apostolul zice: „Ești legat cu femeie? Nu căuta să te dezlegi” (1 Corinteni 7, 27). Dar tu ai luat ca soție Biserica, deci nu căuta să te desparți de ea. Altfel, vei avea de suferit ispite și te vei pocăi de această faptă. Suferă deci cu bărbăție cele ce vin asupra ta și la urmă vei afla mila lui Dumnezeu, căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui” (Matei 10, 22). Împotrivește-te răutății, și Domnul va aduce pe dușmanii tăi sub picioarele tale, și cei potrivnici ți se vor face prieteni. Luptă-te până la moarte pentru adevăr, și Dumnezeu va lupta pentru tine.¹⁰⁴¹

¹⁰⁴⁰ Se vede, de aici, că participarea la Hristos e una cu deplina comuniune cu Biserica. Cei excomunicați erau ținuti departe de Sfânta Împărtășanie, dar și de deplina comuniune cu Biserica.

¹⁰⁴¹ Numai luptând din toată puterea, e prezent și Dumnezeu în tine, luptând cu puterea Lui împreună cu puterea ta. Dacă lupt moleșit, Dumnezeu nu luptă cu tărie în mine. În tăria luptei mele e prezentă tăria luptei lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să

Nu cere ajutor de la oameni, căci cel ce-și pune nădejdea în ei cade repede. Ajutorul lui Dumnezeu întrece ajutorul a zeci de mii de oameni, căci zice Domnul: „Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul” (*Psalmii* 117, 6). Sprijină-ți deci inima ta în Domnul, și îmbărbătează-te și fii tare. Și Domnul va fi cu tine.

824. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Nu mă opun, stăpâne, la nimic din cele ce-mi poruncești. Dar roagă-te pentru mine, ca să dobândesc ajutorul lui Dumnezeu și să fiu acoperit de ispitele ce se ridică împotriva mea.*

Răspuns: Știu că nu sunt nimic¹⁰⁴² și că nu am rugăciune precum voiește Dumnezeu. Dar cel ce cere cuiva să se roage pentru el trebuie să aducă și din partea lui o mică osteneală la rugăciunea celui ce se roagă, căci s-a scris: „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (*Iacov* 5, 16), adică ajutată de cel ce i-a cerut rugăciunea.¹⁰⁴³ Îngerul tău trebuie să știe că nu puțin te acoperă Dumnezeu prin rugăciunile sfinților. Dar ia aminte cum se roagă și diaconul pentru tine, spunând cuvântul Apostolului: „Drept învățând cuvântul adevărului” (2 *Timotei* 2, 15).¹⁰⁴⁴ Înfățișează-l și tu drept, și nu te rușina de om, nici nu căuta să plăci cuiva, și vei afla har înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Și nu cugeta nimic după om, căci de tot lucrul prea omenesc se scârbește Dumnezeu.¹⁰⁴⁵ Și Biserica să nu nedreptățească pe cineva, ci să fie pildă tuturor prin dreptate. Și Dumnezeu va fi în tine și tu, în Dumnezeu, și te va păzi de tot răul și de toate cursele vrăjmașilor. Domnul nostru Iisus Hristos să fie cu duhul tău. Amin.

fiu tare, dar nu sunt tare dacă nu simt puterea mea încordându-se. Însă, în încordarea aceasta, e lucrător și Dumnezeu, pe măsura ei.

¹⁰⁴² E o schimbare a unui singur cuvânt din sentința lui Socrate: „știu că nu știu nimic”. Dar numai un creștin poate face această schimbare. Pentru panteismul socratic, în ea există o contradicție. Creștinul știe că e creatură, că nu face parte din Ființa supremă și că Ființa supremă e deosebită de el. Dar el poate sorbi putere din Dumnezeu prin rugăciune. Numai dacă n-are rugăciune, nu e nimic, cum se spune în propoziția ce urmează, deși tocmai când nu are pe Dumnezeu în sine nu-și trăiește nimicul.

¹⁰⁴³ Toți suntem slabi, toți ne descurajăm când suntem singuri, dar primim putere unii de la alții. E o experiență pe care o facem mereu. Dacă numai simplul cuvânt al altuia ne întărește, cu atât mai mult e întărită rugăciunea noastră de rugăciunea altora. E un fluid de putere care trece de la unul la altul.

¹⁰⁴⁴ Se vede că, în acea vreme, această cerere o rostea diaconul, și nu preotul, ca acum.

¹⁰⁴⁵ Dumnezeu vrea să-L avem pe El sau gândul la El în ceea ce facem. Însă noi ne gândim numai la noi, în despărțire de Dumnezeu, ca și când omul sau vreun lucru ar putea fi despărțit de fundamentul lui ultim.

825. *Întrebare: Același, nesocotind unele drepturi ale Bisericii spre a plăcea unora, și de aceea fiind predat ispitei, prin îngăduința lui Dumnezeu, și necăjindu-se, a trimis să întrebe pe același mare Bătrân despre aceasta.*

*Acela îi dădu următorul răspuns: Această predare nu s-a făcut fără îngăduința lui Dumnezeu. Să ne cercetăm deci inimile și vom afla ce poruncă am încălcat, pentru care am fost predați ispitei.*¹⁰⁴⁶

826. *Întrebare a aceluiși: Părinte sfinte, știu că am vătămat și sufletul meu, și Sfânta Biserică a lui Dumnezeu. Și, de aceea, s-au înăsprit împotririle față de ea, căci mulți și puternici sunt cei ce o războiesc. Și, de voiesc să mă împotrivesc lor, urmează pagubă pentru ea. Și, pe cât atârână de om, nu mai e îndreptare. Dar „la Dumnezeu toate sunt cu puțință” (Matei 19, 26). De aceea, stăpâne, cad înaintea ta: cere pentru mine iertare și ajută-mi și mie, și ei. Și fă să înceteze necazul precum voiești, căci poți.*

*Răspuns: Dacă la Dumnezeu toate sunt cu puțință și așa credem, să facem întru El tot ce putem, și El va nimici pe cei ce ni se împotrivesc.*¹⁰⁴⁷ Căci El „risipește sfaturile neamurilor” și nimicește uneltirile cârmuitorilor, iar voia Lui „rămâne în veac” (Psalmii 32, 10). Susține adevărul și luptă-te pentru el, și Dumnezeu va război pentru tine pe vrăjmașii Lui.¹⁰⁴⁸ Aceia se împotrivesc trupește, tu stai tare duhovnicește, adică prin rugăciuni și cereri pentru orice lucru, cerând și ajutorul de la El. Și „mustră, ceartă, îndeamnă” (2 Timotei 4, 2),

¹⁰⁴⁶ Toate aceste răspunsuri sunt trimise unui episcop, la cererile lui.

¹⁰⁴⁷ Aceasta e formula statornică a sfântului: când punem în mișcare toată puterea noastră, Dumnezeu pune în ea puterea Lui. Sau, când punem în mișcare toată puterea noastră, e semn că Dumnezeu lucrează puternic în noi și atunci izbutim în mod sigur. Dumnezeu ne pune toată ființa în mișcare sau noi, punându-ne toată ființa în mișcare, Dumnezeu are în noi un mediu prielnic de lucrare. Dacă ar rămâne numai puterea noastră, chiar dacă am pune-o toată în mișcare, n-am izbuti în ceea ce vrem să facem. Puterea noastră e mărginită, dar Dumnezeu o face să treacă peste marginile ei, „peste neputința” ei.

¹⁰⁴⁸ Adevărul e Hristos, pentru că El e Dumnezeu și are în Sine umanitatea în plenitudinea conținutului ei adus la normalitate și la trăirea în formă umană a infinității lui Dumnezeu. În cel ce luptă pentru acest adevăr sau pentru această viață umană în infinitatea dumnezeiască, Dumnezeu Însuși biruiește pe adversarii Săi, arătând cât de goi sunt aceia față de cei ce au pe Hristos în ei. Dacă Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat ca om, înseamnă că omul trebuie să se completeze prin Dumnezeu. Atunci omul trăiește adevărul. Adevărul devine realitate pentru noi, atunci când contribuim și noi la a ne umple tot mai mult de Hristos, Dumnezeu și Omul adevărat. Deci, pe de o parte, adevărul este dat, pe de alta îl realizăm, împlinind trebuința noastră de a ne uni cu Dumnezeu. Vom avea adevărul, deplin, în viitorul eshatologic. El e dat și ni se dă, dar înaintăm și noi spre descoperirea lui, spre actualizarea lui în noi. Anticipat, îl trăim prin rugăciune.

cum se cuvine unui învățător duhovnicesc. Și să nu te temi de ei, căci „cei ce sunt cu noi sunt mai mulți decât cei ce sunt cu ei” (4 Regi 6, 16). Aceia sunt cu diavolul și cu oamenii de aceleași patimi, iar noi cu Dumnezeu și cu sfinții Lui. Noi avem nădejdea în Dumnezeu, Care a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi” (Iosua 1, 5), și „El va face cu mult mai mult decât toate câte cerem sau pricepem noi” (Efeseni 3, 20). Și va împlini cu noi cuvântul: „Fericit cel al cărui ajutor este Dumnezeul lui Iacov, nădejdea lui în Domnul Dumnezeu lui” (Psalmii 45, 5). Dar aceia își pun nădejdea în oameni, „în care nu este mântuire” (Psalmii 145, 3).

Dacă va urma deci o mică pagubă, să o disprețuim și să nu ne rușinăm de fața omului, căci, altfel, mâniem pe Dumnezeu. Să stăm întru adevăr, și nu vor întârzia dușmanii să vină la picioarele tale. Și Se va slăvi Dumnezeu, Cel ce pururea e slăvit prin robii Lui.

Să ai deci ca aliați pe sfinți, prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru voi. Învăță drept cuvântul adevărului, precum ai auzit, ca un episcop al lui Dumnezeu, și se vor pleca oamenii înaintea ta ca înaintea unui rob adevărat al lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur, și cu iubire. Căci cei ce se tem de Dumnezeu sunt temuți de oameni, ca și îngerii Lui de demoni. Deci nu te teme, căci Dumnezeu și harul Lui sunt cu tine. Ia de Sus puterea pe care au luat-o Apostolii prin harul lui Hristos, Dumnezeu nostru, și harul Lui va rămâne cu tine până la răsuflarea cea mai de pe urmă. Te îmbrățișez cu îmbrățișare sfântă. Te îmbrățișez în Sfântul Duh, rugându-te să te rogi pentru mine din dragoste.

827. *Întrebare: Părinte, mult ajutor a avut Biserica de la Dumnezeu după cuvintele voastre cele sfinte. Și unii dintre cei ce i-au făcut nedreptate și s-au pornit împotriva membrilor ei se roagă de pace. Și ne făgăduiesc să vindece și să îndrepte nedreptățile împotriva noastră și să potolească pe oamenii ce ne sunt împotrivă. Ce poruncești: Să-i primesc sau nu?*

Răspuns: Dacă se roagă, primește-i, pentru Cel ce a zis să ne iertăm unii pe alții. Și dă-le prilejul să-i potolească pe ceilalți cu cruțare, și nu fără cruțare și fără milă. Și să li se dea ca regulă să respecte drepturile fiecăruia.

828. *Întrebare: E bine să se facă socotelile Bisericii?*

Răspuns: Dacă le faci ca socoteli ale Bisericii, faci socotelile lui Dumnezeu, căci ești iconomul Lui și ești dator să faci socotelile acestea, ca, de va fi vreun prisos, să hrănești săraci și orfani, al căror Tată și hrănitor este Dumnezeu, și să întreții familiile lor. Iar de nu este vreun prisos, să te îngrijești să fie. De nu faci așa, nu faci cu adevărat socotelile Bisericii, ci te îngrijești de ale tale, precum voești. Și, făcând așa, nu se mai fac socoteli pe seama lui Dumnezeu, ci a diavolului. Fă deci toate după Dumnezeu și vei avea plată de la El.

829. *Întrebare: Paguba aceasta s-a produs în chip felurit și sunt necăjit că nu am în mâinile mele niciun mijloc. Ce să fac?*

Răspuns: Scriptura zice că cel ce vă face vouă nedreptate nu vă face vouă, ci „Duhului Sfânt, Care sălășluiește” în voi (2 *Timotei* 1, 14). Nu te întrista deci pentru o pagubă omenească, căci nu te va lipsi Domnul de cele ce ai nevoie. Fiindcă El Însuși a zis: „Știe Tatăl vostru Cel ceresc de cele ce aveți trebuință mai înainte de a cere” (*Matei* 6, 8). Ci caută Împărăția lui Dumnezeu, făcând faptele ei, și toate acestea ți se vor adăuga ție (cf. *Matei* 6, 33). Și dacă suferi puțin de lipsa mijloacelor, vei afla cu îmbelșugare înaintea ta toate bunătățile din voia lui Dumnezeu. Adu-ți aminte că s-a scris: „Cei ce voiesc să viețuiască după Dumnezeu vor fi prizonieri” (2 *Timotei* 3, 12). Dar iarăși zice: Bucurați-vă în Domnul totdeauna „când cădeți în felurite ispite” *Iacov* 1, 2). Aceasta este prigonirea și acestea, ispitele. Dar răbdă-le cu curaj și cu credință, și Dumnezeu se va slăvi prin tine.¹⁰⁴⁹ Căci răbdarea îl face pe om probat, iar nădejdea nu rușinează. Roagă-te pentru mine.

830. *Întrebare: Fiindcă așa-numiții „agenți de execuție” vin în cetatea aceasta și așteaptă totdeauna daruri de la Biserică, nu știu ce să fac. Să le trimit?*

Dar prin aceasta Îl supăr pe Dumnezeu, cheltuind în chip necuvenit mijloacele săracilor. Să nu le trimit? Dar mă vor vorbi de rău la stăpânitori. Ce poruncești deci să fac?

Răspuns: Agenții de execuție sunt în slujba stăpânirilor omenești și a le trimite daruri este semnul fricii omenești. Dacă deci voim să nu ne temem de ei, să stăm tari în adevăr și să ascultăm cuvântul Apostolului, care zice: „Voiești să nu te temi de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea” (*Romani* 13, 3). Nu te teme de bârfire, căci s-a zis: „Tocmai în ceea ce sunteți clevețiți se vor face de rușine cei ce grăiesc de rău purtarea voastră cea bună întru Hristos” (1 *Petru* 3, 16), și iarăși: „Dacă ăș plăcea oamenilor, n-aș fi robul lui Hristos” (*Galateni* 1, 10).

831. (V. 831 a). *Întrebare: Unele pământuri ale provinciei fiind tulburate de ostașii ducelui și răpite din proprietatea bisericilor, frunțașii cetății voiau să facă*

¹⁰⁴⁹ Se va slăvi pentru că arăți cât Îl iubești, răbdând atâtea pentru El. Dar te va și întări în răbdarea ta. Iar acestea le vor vedea alții și se vor minuna de puterea pe care o arată Dumnezeu prin tine. Nu când ne merge bine se arată puterea noastră, prin care se slăvește Dumnezeu, ci când suportăm greutățile cu răbdare. De aceea, Îl slăvim pe Hristos nu numai pentru învierea Lui, ci și pentru crucea Lui și pentru pogorârea Lui din iubire la noi prin întrupare, luând toate slăbiciunile, durerile și emoțiile omenești. De aceea, tot cultul Bisericii e doxologic. Prin el arătăm mărirea lui Dumnezeu în tot ce a făcut El pentru noi, coborând la noi. Prin aceasta a dat valoare umanității noastre, care prin sine n-ar fi nimic.

acest lucru cunoscut împăratului. Dar se temeau de duce, ca să nu-i prigonească. Deci au trimis să întrebe pe marele Bătrân despre acestea.

Răspuns: Dacă credeți că Dumnezeu susține pe săraci, fiți cu curaj în lucrul acesta. Căci, în chip sigur, Cel ce susține pe săraci stă în fruntea luptătorilor pentru ei, fiindcă El Însuși a spus: „Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici. Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 40).

832. (V. 831 b). *Răspunsul marelui Bătrân către cei ce s-au lenevit să facă acest lucru.*

Vedeți să nu se împlinească cu voi cuvântul: „După ce ați început în duh, isprăviți acum în trup?” (Galateni 5, 3). Nu știți că acesta este un lucru al lui Dumnezeu? Și că nu luptați numai voi pentru acest lucru, ci și mulți alții luptă împreună cu voi prin rugăciuni? Luați seama că, dacă părăsiți lucrul lui Dumnezeu, vă va părăsi și Dumnezeu pe voi. Cât despre stăpâniri, nimeni să nu vă înfricoșeze, căci nimeni nu poate să se împotrivescă voii lui Dumnezeu. Gândiți-vă totdeauna să luptați până la moarte pentru adevăr, și Domnul va lupta pentru voi.

833. (V. 838) *Răspunsul celuiilalt Bătrân către episcopul care întrebese despre același amestec al ducelui și păstra tăcerea.*¹⁰⁵⁰

Ia seama la tine, căci nici ducele, nici împăratul nu ne mântuiesc în ziua Judecății. Deci nu te lăsa înfricoșat în acest lucru, ca să afli milă înaintea lui Dumnezeu. Căci nu voi veți purta greutatea pentru acest lucru, ci Dumnezeu și Bătrânul. De veți pune deci în lucrare puterea voastră, vă veți face părtaș de răsplată. Iar de nu, veți primi osândă. Roagă-te pentru mine.

834. (V. 839) *Întrebare a aceluiași către același: Deoarece ducele a îmbrățișat de curând creștinismul din dorința de a plăcea împăratului, voiești să-i scriem o scrisoare de prietenie? Căci el are puterea să repare nedreptatea ce ni s-a făcut. Și dacă socotiți aceasta de bine, voiți să dictați scrisoarea? Căci aceasta va avea mai multă putere, dat fiind că ea va cuprinde cuvintele Sfântului Duh, Care locuiește în voi.*

Răspuns: Scrie-i lui acestea: „Nu mică a fost bucuria noastră și a tuturor celor ce se tem de Dumnezeu pentru venirea voastră la credința în Hristos. Dar ea va fi și mai mare, când vom vedea roadele ei duhovnicești odrăslind din ea. Căci cu adevărat va fi o bucurie pentru noi să se împlinească cu voi cuvântul evanghelic: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca, văzând ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”

¹⁰⁵⁰ E vorba, se pare, de episcopul care voia să afle răspuns la problema de la întrebarea 831 și părerea Bătrânului Ioan, nespunându-i că a primit un răspuns la ea și de la Varsanufie.

(Matei 5, 16). Precum știe Măria Voastră, plantele de curând sădite aduc roade multe și frumoase. Fiindcă sunteți deci nou sădit (neofit), arătați tuturor, spre zidirea lor, multele și frumoasele voastre roade duhovnicești, spre slava Sfintei și Celei de o ființă Treimi și spre lauda voastră la iubitorii de Hristos împărați, de la care ați primit acest mare dar al Botezului (al luminării). Și care sunt acest roade duhovnicești, dacă nu a lupta pentru credința în Hristos și a susține creștinismul? Căci, deși el se susține mai ales prin Hristos, Dumnezeu voiește să probeze și voința oamenilor, spre a se arăta încotro se înclină. De fapt, Biserica nu se poate desființa, căci făgăduința lui Dumnezeu spune: „Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18). Deci binele trebuie să vină. Dar fericit este cel prin care vine. Răpiți deci voi, care sunteți iubitori de Hristos, această fericire! Aceasta voiesc să oștiți, slăvite Domn, că, dacă ar fi fost păgân și potrivnic credinței cel ce are puterea, n-am fi avut ce să facem, decât să închidem bisericile, până ce le vor deschide iubitorii de Hristos împărați.¹⁰⁵¹

835. *Întrebare a episcopului către celălalt Bătrân, Ioan: Persoane puternice din cetate vor să aducă obiceiuri noi în Biserica încredințată mie și să ceară o taxă pentru vinul adus în porturile ei. Și unii ne sfătuiesc să luăm noi taxa întregă, asigurându-ne că aceasta va aduce mare câștig Bisericii. Porunciți s-o luăm?*

Răspuns: Nu se cuvine Bisericii să ia taxe. Acesta e un lucru al mirenilor. Deci spune-le acelor: „De suntem creștini, nu avem trebuință să ascultăm de

¹⁰⁵¹ Biserica nu e o realitate închisă în prezent. Ea reprezintă o tensiune și o perspectivă eshatologică. Hristos nu este numai prezent în Biserică și în lume, ci și vine, și venirea Lui e tot mai aproape. Dar la venirea Lui contribuim și noi. Iar întrucât Hristos e Izvorul binelui, binele nu este numai, ci vine, luptând cu răul care caută să înlăture prezența binelui și să împiedice venirea lui. Dar la venirea continuă a binelui, la impunerea lui asupra răului care-l împiedică, trebuie să contribuim și noi. Până la sfârșitul lumii va dura această venire, întrucât, până la sfârșitul ei, răul se va împotrivi binelui. Dar pentru că venirea mai deplină a binelui depinde și de oameni, iar mulți dintre aceștia vor putea să rămână tot mai atașați răului, acesta va putea spori. Dar cu cât mai mult răul va face din forma aceasta a lumii un loc mai puțin în stare să-l tolereze, cu atât va fi mai aproape venirea lui Hristos, ca Binele menit să-i schimbe chipul actual. Căci binele nu se poate resemna să nu se extindă, el trebuie să vină. Până putea încăpea mai mult în forma aceasta a lumii, el se mulțumea să ia loc în ea, alături de rău. Dar fiindcă răul tinde să ocupe din ce în ce o mai mult o mare parte din lume, chiar prin aceasta contribuie la trebuința schimbării ei. Aceasta se va arăta prin împușinarea celor ce cred în Hristos, chiar dacă credința lor se întărește. Și starea aceasta s-ar putea vedea prefigurată în ceea ce spune sfântul în aceste rânduri. Când ducele lumii acesteia, potrivnic lui Hristos, va închide bisericile, va veni Împăratul Hristos, Care le va deschide, schimbând chipul actual al lumii.

oameni, ci să urmărim Mântuitorului, Care zice: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor” (*Matei 7, 12; Luca 6, 31*). Dar luați seama că cele închinare Bisericii sunt închinare lui Dumnezeu și nu vi se cuvine să împuținați cu ceva cele ale ei. Vai celui ce o păgubește cu ceva!”¹⁰⁵²

836. (V. 840) *Întrebare: Biserica are canoane care opresc să se meargă seara la teatru*¹⁰⁵³ *sau la sărbătorile păgânești. Dar căpetenia provinciei vrea să le nesocotească. Ce poruncești să-i scriu?*

Răspuns: Scrie-i așa: „Ești slujitor al lui Dumnezeu, cum spune Apostolul (cf. *Romani 15, 16*), și ți se cere să păzești poruncile Lui, cum mi se cere și mie. Deci ni se cuvine să păzim înaltelegi ale Bisericii spre lauda lui Dumnezeu și a noastră. Vă aduc aminte de aceasta, pentru că vă iubesc ca pe prietenul nostru. Căci nu se cuvine creștinilor și unor iubitori de Hristos ca voi să prețuiți mai mult plăcerile omenești, care vătăma sufletele, decât slujirea lui Dumnezeu”.

837. (V. 841) *Un mare și puternic concetățean al nostru, care locuiește în Constantinopol, se luptă tare ca să se îngăduie să se meargă la teatre. Ce poruncești să-i scriu? Dacă vrea să uneltească împotriva noastră, roagă-te să nu izbutească.*

Răspuns: Scrie-i așa: „Fiule, toată rugăciunea noastră este ca Dumnezeu să sporească credința creștinilor întru frica Lui și să înalțe cornul Bisericii Lui. El este nădejdea mântuirii noastre, și să știi că nu avem alt ajutor decât de la Biserica și de la rugăciunile sfinților. Cel ce se sprijină pe ele le află la timpul potrivit. Dar teatrele sunt atelierele diavolului, și cel ce se sârguiește să le susțină cade din turma lui Hristos și se dă de partea diavolului. Dar știm că voi sunteți fii ai Bisericii lui Hristos și vă sârguiți totdeauna să faceți cele plăcute Lui. Deci n-aveți nevoie de învățătură. Dar vă scriu ca să vă aduc aminte să nu vă faceți părtași celor ce se silesc să susțină teatrele diavolului.”¹⁰⁵⁴ Căci, la vreme de nevoie, ele nu pot să folosească la nimic, decât să înece pe cei ce aleargă la ele. Iar cel ce are inima alipită de Dumnezeu și voiește să susțină cele plăcute Lui, acela Îl va chema cu îndrăzneală în ziua necazului și va fi călăuzit de Cel ce dăruiește fiecăruia după faptele lui (cf. *Psalmii 51, 11*). Știți că «chipul lumii acesteia trece» (*1 Corinteni 7, 31*), dar credința în Dumnezeu «rămâne în

¹⁰⁵² Biserica nu se cuvine să ia taxă pentru vinul adus de corăbii în porturi. Dar nu e bine nici să se ia taxe de la ea pentru vinul care i se aduce.

¹⁰⁵³ Canoanele 24 și 51 ale Sinodului V-VI-lea Ecumenic (Quinisext) și canonul 17 al Sinodului din Cartagina opresc să se meargă la teatre.

¹⁰⁵⁴ Opreliștea de a merge la teatre o respectă monahii până astăzi. Interzicerea frecventării teatrelor a dat-o Biserica în acel timp, probabil, din cauză că creațiile teatrale erau moștenite din Antichitate și în ele se afirma credința în zei.

veac» (*Psalmii* 116, 2; *1 Petru* 1, 25)". Scrie acestea și nu te teme de uneltirea oamenilor, luptându-te pentru credința în Dumnezeu și avându-L pe El ca ajutor. Și cel ce se împotrivesc lui Dumnezeu va fi înecat ca Faraon în Marea Roșie. Iar cel ce crede neîndoielnic stă neclintit pe Piatra cea tare (cf. *Matei* 7, 24).

838. (V. 832 a) *Întrebare: Părinte, mă silesc în fiecare zi să postesc până seara. Spune-mi de e bine și dacă trebuie să mă rog înainte de a face ceva.*

Răspuns: În privința postului, cercetează-ți inima, ca să nu fie furată de slava deșartă. Și dacă nu e furată, cerceteaz-o din nou, și vezi dacă postul nu te face mai slab în împlinirea datoriilor. Căci această slăbiciune nu e de folos. Iar dacă nu-ți strică nici în privința aceasta, postirea este bună.

Iar rugăciunea este lumină. Și fiecare creștin trebuie să se roage înainte de a face ceva, dar mai ales preotul lui Dumnezeu.

839. (Nu se află în Ms. Panteleimon 192.) *Întrebare: Stăpâne, roagă-te pentru mine în numele Domnului. Căci toată nădejdea mi-o pun în Dumnezeu și în sfintele tale rugăciuni.*

Răspuns: Duhul Sfânt să te încredințeze că totdeauna ești în rugăciunea mea, noaptea și ziua (...) (sfârșitul lipsește, n. n.).

840. (în parte în V. 832 b; nu e complet decât în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Un mirean iubitor de Hristos, care părăsise țara sa pentru a lupta, în numele lui Dumnezeu, pentru Biserica Sa împotriva unora care-i făceau necazuri, trimise să ceară aceluiași mare Bătrân un cuvânt de viață și de îndemn.*

Răspuns: Ține cu tărie dragostea față de Dumnezeu, adevărul și libertatea, și nu te teme să ajuți după puterea ta. Păzește totdeauna pe Dumnezeu în duhul tău, rugându-te pentru orice lucru și pășește cu hotărâre pe căile tale. Nu căuta să plăci oamenilor, și vei primi harul lui Dumnezeu. Căci cei ce caută să placă oamenilor sunt străini de Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu nu este în ei. Să ai Duhul lui Dumnezeu, și El te va învăța toate, precum e drept, căci fără El nu poți izbuti ceva cum se cuvine. Păzește-te de tulburarea mâniei. Nu te teme de nimeni, ci adu-ți aminte de cuvântul: „Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul” (*Psalmii* 117, 6), și: „Toate neamurile m-au înconjurat și în numele Domnului le-am înfrânt” (*Psalmii* 117, 10). De se întâmplă ca cineva să fie tulburat de tine, spune-i adevărul cu smerenie, cu dragoste și cu înțelegere. Și Dumnezeu îl va împlânzi prin rugăciunile sfinților. Ai și învățătura Părinților și, cu Dumnezeu, ea te va păzi de cel-rău. Fii deci tare și curajos prin Dumnezeu (cf. *Deuteronomul* 31, 7).

841. (V. 833). *Întrebare: Când mă îndoiesc de un lucru, dacă să-l fac sau nu, spune-mi, ce să fac?*

Răspuns: Când se ivește trebuința să faci un lucru, roagă pe Dumnezeu de trei ori, cerându-i să nu rătăcești. Și, dacă rămâi în același gând, fă ce-ți spune el, căci el vine de la Dumnezeu, și nu de la tine. Când nu dobândești siguranța, întreabă-i pe părinți.

842. (V. 834). *Întrebare: Când părinții îmi spun un lucru și eu cuget contrariul, sunt războit de neîncrederea în ei. Dar zic mereu gândului meu: „Așa trebuie să fie cum zic părinții”. Oare aceasta e semn al încrederii sau al neîncrederii?*

Răspuns: A răspunde așa gândului e semn de încredere. Căci dacă părinții spun că întunericul e lumină, silește-te să crezi lor, căci ei nu grăiesc nimic contrar lui Dumnezeu. Dar trebuie multă luare-aminte, pentru că Dumnezeu spune acum un cuvânt care trebuie împlinit și, după puțin timp, se produce o schimbare în lucrul acela (se schimbă împrejurarea). Și dacă nu e cineva întărit în credință, se smintește. Așa e și cu cele pe care le spun sfinții. Fiindcă unii, necunoscând înțelesul celor spuse și iconomia lui Dumnezeu cu privire la ei, spun mereu: „Pentru ce n-au spus sfinții despre schimbarea ce se va ivi?” Pentru că ei vorbesc totdeauna pentru timpul de față. Dar dacă ar fi întrebați după ce s-a ivit o schimbare, ar zice altfel, potrivit învățătorului lor, Care a zis că va aduce mânia asupra lui Ahab, dar, schimbându-se acela, a trecut și Dumnezeu de la mânia Lui, zicând: „Nu voi aduce mânia în zilele lui” (3 Regi 21, 29). Ce vor spune deci cei fără de minte despre Dumnezeu? Că este în El neștiință? Se înșală, neștiind că judecățile lui Dumnezeu sunt adânc fără fund și deci de necuprins. Aceste taine s-au încredințat oamenilor credincioși, dar nu le primesc toți. Află deci, frate, că adevărații părinți nu se supără când par mincinoși celor ce nu cunosc tainele lui Dumnezeu. Căci dacă aceasta nu le aduce niciun folos, nici nu-i păgubește. Pentru că nu țin să aibă o slavă asemenea celei a Stăpânului lor.¹⁰⁵⁵

843. (Nu se află în Ms. Ivir 1307.) *Întrebare: Mânia lui Dumnezeu se porni contra oamenilor: mulți dintre ei, stăpâniți de duhuri necurate, lătrau precum câinii și unii făceau prorocii de așa fel, că mulți se rătăceau, crezând că spun adevărul. Unii mireni iubitori de Hristos au trimis atunci să întrebe pe marele*

¹⁰⁵⁵ Se schimbă împrejurarea, dar se schimbă și gândul omului. Și în om e un noian virtual de gânduri, din care pot ieși mereu alte și alte gânduri, iar Dumnezeu le dă libertate. Din legătura cu noianul dumnezeiesc, chiar pot ieși alte și alte gânduri din noianul sufletului omenesc. Le prevede Dumnezeu? Dar Dumnezeu nu e liber în fiecare clipă să hotărască potrivit unei împrejurări noi? E misterul insondabil al lui Dumnezeu.

Bătrân despre aceasta.

El a răspuns: Cunoșcând de mai înainte slăbiciunea noastră, Dumnezeu ne-a spus: „Se vor ridica hristoși mincinoși și proroci mincinoși, care vor face semne și minuni ca să amăgească, de va fi cu puțință, chiar și pe cei aleși” (Matei 24, 24).

844. (Nu se află decât în Ms. Ivir 1307.) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către episcopul cetății, care-i ceruse să-i spună ce trebuie să facă și să se roage pentru poporul căzut sub mânia amintită înainte.*

Se cuvine Preasfinției Voastre să suferiți cât mai mult pentru cei aflați în necaz. Aceasta e o datorie a părintelui și învățătorului duhovnicesc. Căci bunul păstor se îngrijește de oile sale și le supraveghează. Învăță deci poporul să-și aducă partea sa la cererea și la rugăciunea care se fac pentru el. Căci așa se fac cu puțință lucrurile mari, după porunca Domnului (cf. Matei 17, 20; Ioan 5, 20).

845. (V. 836). *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe același Bătrân: E bine să spun domnului episcop tot ce socotesc că e de folos pentru el?*

Răspuns: Acesta e un lucru drept și potrivit iubirii celei după Dumnezeu. Păzește numai inima ta curată înaintea lui Dumnezeu și aceasta nu te va vătăma. Iar a avea inima curată înseamnă a nu spune nimic împotriva cuiva din răzbunare, ci pentru a-i face bine. Să nu socotești deci aceasta ca bârfire, căci tot lucrul făcut spre îndreptare nu este bârfire. Fiindcă din bârfire nu iese niciun bine. Dar în acest caz trebuie ajutat binele și, de aceea, nu trebuie folosită bârfirea.

846. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce este îndoiala inimii (cf. Matei 14, 51 și 28, 17) și ce înseamnă a fi îndoielnic (cf. Iacov 1, 8 și 4, 8)?*

Răspuns: Îndoiala inimii stă în a te întreba sau în a avea mereu în suflet întrebarea: „Are Dumnezeu milă de mine sau nu?” Dacă cugeți că nu, aceasta e necredință. Dacă nu crezi că Dumnezeu are mai multă milă de tine decât poți înțelege, pentru ce te mai rogi?¹⁰⁵⁶ Iar a fi îndoielnic înseamnă a nu te preda cu desăvârșire morții pentru Împărăția cerurilor, ci a te îngriji mai mult de lucrurile pentru trup.

847. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Nu poate o cetate așezată pe vârf de munte să se ascundă” (Matei 5, 14)?*

Răspuns: Cetatea este sufletul, iar muntele, vârful virtuților de pe care cei

¹⁰⁵⁶ Numai dacă n-ai îndoială în mila lui Dumnezeu te poți ruga cu toată încrederea. Dar trebuie să te rogi, pentru că numai de la El vine ajutorul.

ce au urcat acolo strălucesc ca niște sfeșnice de lumină în lume, având un cuvânt de viață care va fi slava lor în ziua lui Hristos (cf. *Filipeni* 2, 15-16).

848. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate” (1 Tesaloniceni 5, 16-18)?*

Răspuns: În aceste trei lucruri se cuprinde toată mântuirea noastră. A se bucura pururea este o cheazășie a dreptății, căci nu se poate bucura cineva, dacă nu viețuiește totdeauna potrivit dreptății.¹⁰⁵⁷ Rugăciunea neîncetată împiedică orice rău, căci nu dă loc diavolului în noi. În sfârșit, mulțumirea în toate este o dovadă vădită de iubire a lui Hristos. Iar dacă ținem primele două porunci, aducem mulțumire Domnului.

N-am mai tradus scrisorile 849-850 din traducerea în limba franceză, pentru că ele nu se află decât în această traducere, negăsindu-se în manuscrisele grecești și cuprinzând și unele neclarități.

¹⁰⁵⁷ Dreptatea este, în limbaj biblic, totalitatea virtuților.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	4
SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN	6
Introducere	7
SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN Scrisori duhovnicești	22